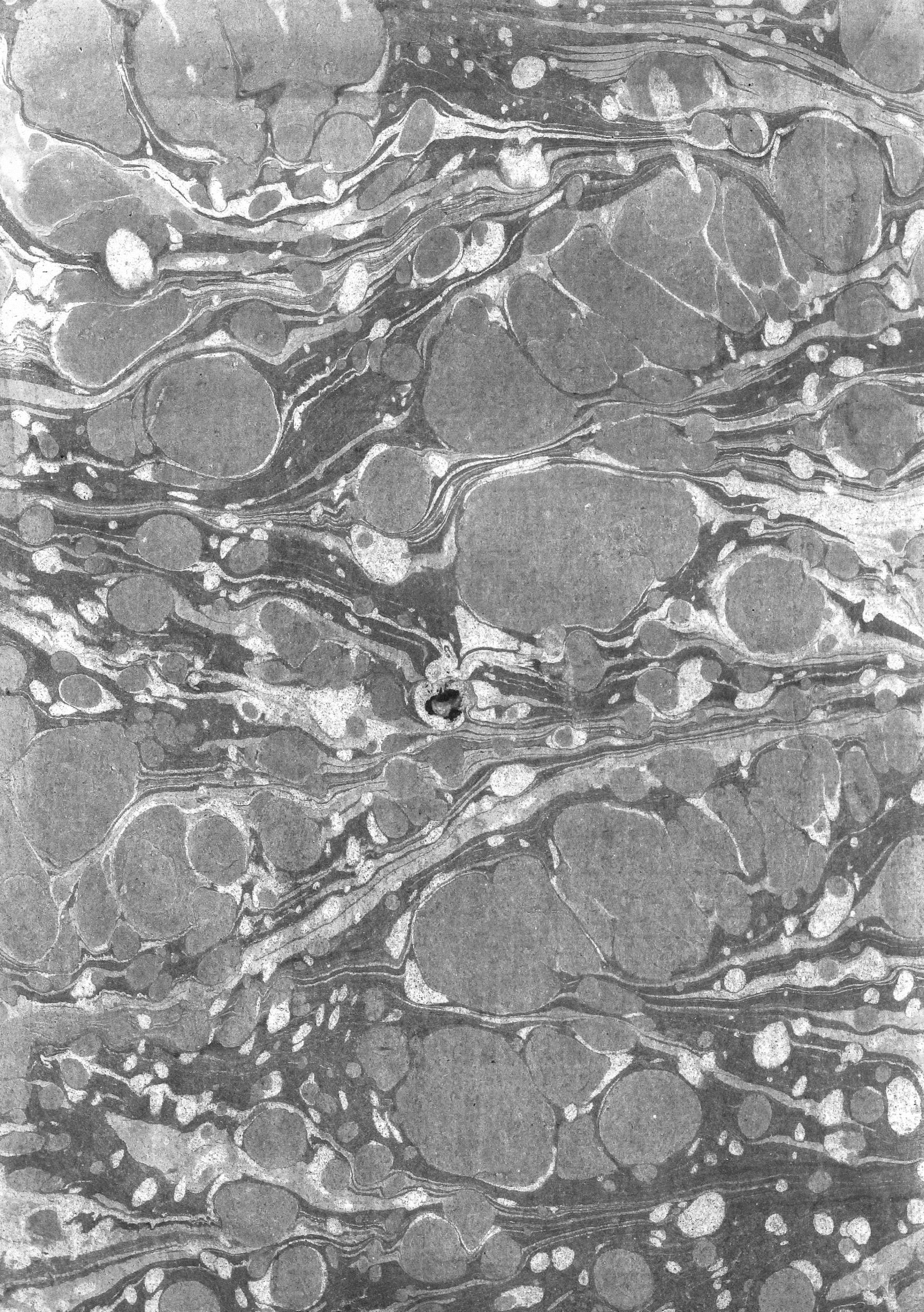
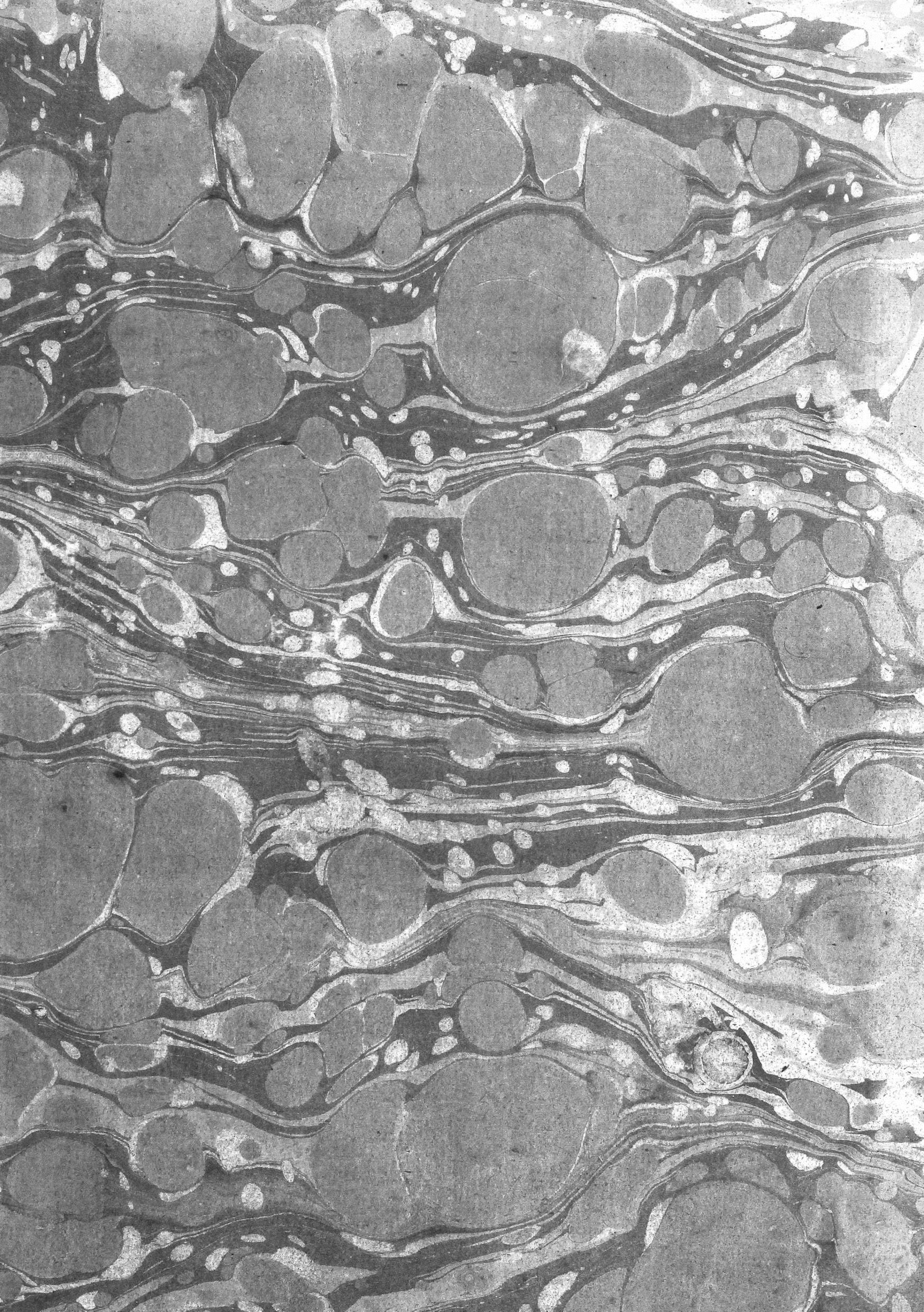
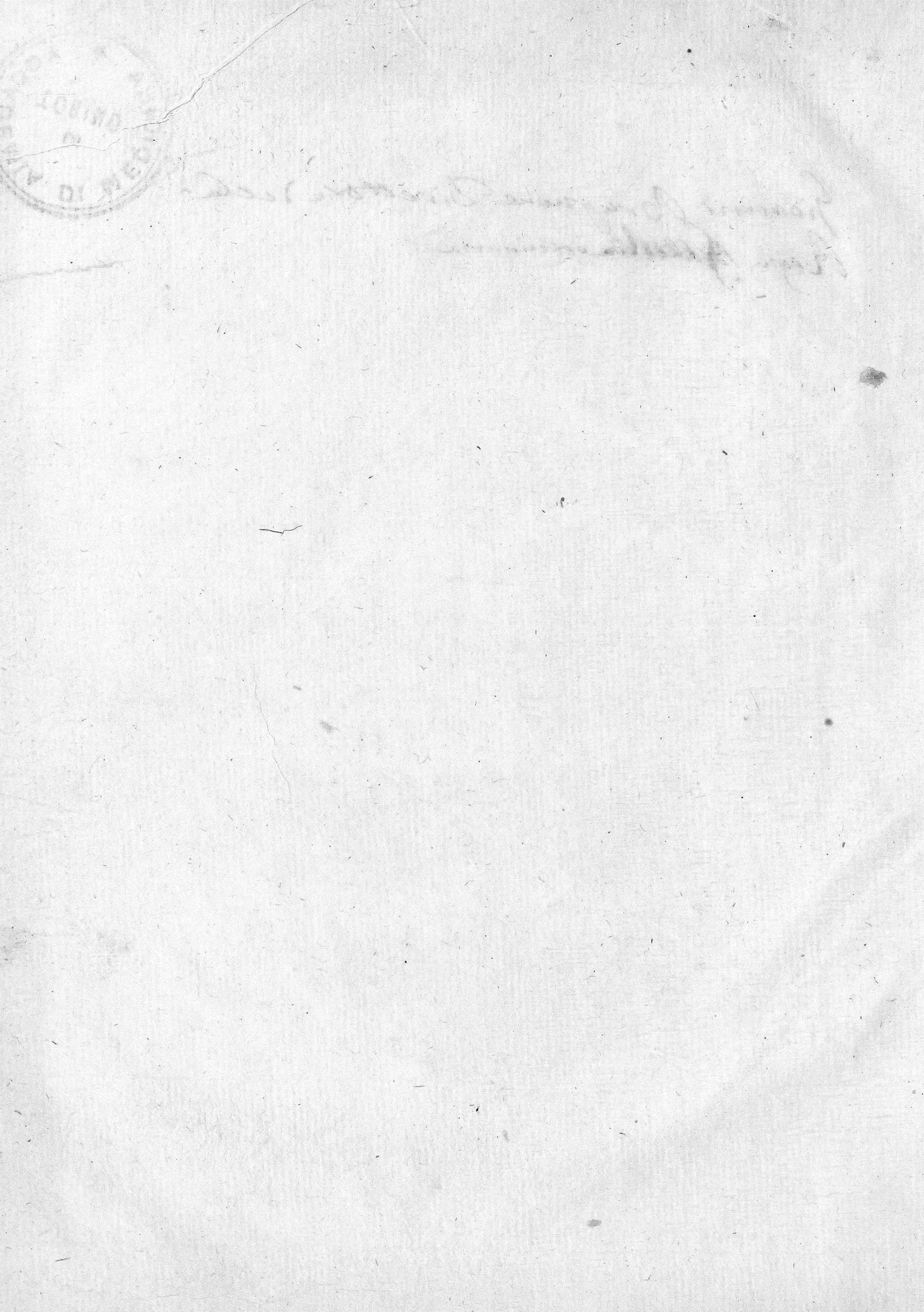

Gioanni Brugnone Direttore della
Regia ~~Scuola~~ veterinaria

JO. BAPTISTÆ
MORGAGNI
P. P. P. P.
DE SEDIBUS, ET CAUSIS
MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS

LIBRI QUINQUE

Dissectiones, & Animadversiones, nunc primum editas complectuntur propemodum innumeras, Medicis, Chirurgis, Anatomicis profuturas.

Multiplex præfixus est Index rerum, & nominum accuratissimus.

TOMUS QUARTUS

LIBRUM QUARTUM, quo de morbis agitur ad Chirurgiam, aut ad universum corpus spectantibus, &

LIBRUM QUINCTUM, in quo habentur quædam ad singulos quatuor Libros superiores addenda, continens.

NEAPOLI MDCCLXII.
EX TYPOGRAPHIA SIMONIANA.
SUMPTIBUS DOMINICI TERRES.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

PRÆCLARISSIMO VIRO

JOANNI FREDERICO SCHREIBER

Medico, & Anatomico Præſtantiſſimo

JOANNES BAPTISTA MORGAGNI S.P.D.

Ogitanti mihi, per quem Inclytæ iſti IMPERIALI Scientiarum ACADEMIÆ, quæ me ſibi anno 1735. benigne adjunxit, hos modo a me editos libros, grati, obſequentiſque animi teſtimonium, meo nomine offerendos curarem, forte accidit, ut inter cætera ejuſdem Academiæ Volumina, ſæpe a me in his libris conſcribendis verſata, ultimum quod Petropoli huc eſt importatum, in manus ſumerem, Novorum Commentariorum Tertium. Itaque ſub oculos mihi redeuntes, quas antea excerpſeram, Obſervationes Tuæ, Vir Præſtantiſſime, ſpem dederunt, Te non illibenter oblaturum eſſe meas, tum quia ejuſdem generis, ac Tuæ, ſunt, tum quia a me ſunt, in quem pro Tua Humanitate quam bene eſſes animatus, vel ante hos duos & viginti annos, cum Lugduni Batavorum degeres, non paucæ ex Tuis eruditis ad libellum Jac. Douglaſſii Adnotationibus oſtenderunt. Rogo igitur, ut has officii mei partes iſtic ſuſcipere ne graveris.

Quod ſi forte quæras, ex raris ſint, an ex communibus Obſervationes hæ meæ; ingenue dicam, eſſe promiſcue ex utriſque, magis tamen ex communibus, quippe magis ad inſtitutum hoc meum attinentibus. Mihi enim propoſui, non homines admiratione afficere, ſed meos pro quibus potiſſimum ſcriberem, Auditores utiliora docere. Longe autem utilius eſt monſtrare ipſis per Medicam Anatomen quæ cauſæ ſint eorum morborum quos ſæpenumero, quam paucorum quos nunquam fortaſſis in Medicina exercenda ſunt viſuri. Et huc facile ſpectabat Peyerus (1), cum ſcripſit, *bonum eſſe omni ægritudinum genere defunctorum cadavera, quorum haberi copia poteſt, diſſecari, atque deſcribi*, & Conſultiſſimus Medicus Frider. Hoffmannus (2), cum ad Artem hominibus ſalutiferam magis perficiendam *optandum fore*, exiſtimabat, *ut cadaverum, quocunque* *etiam*

(1) Meth. Hiſt. Anat. Medic. c. 4.
(2) Procem. ad Diſſert. de Pancreat. Morb.

etiam morbo perierint, *sectiones essent frequentiores*, & magis diserte Illustris utriusque nostrum Amicus Hallerus (1), cum *esse*, ait, *in observationibus vulgatiorum morborum verius forte quam in iis pretium*, quæ *adeo raro occurrunt*, & vel planius, ubi (2) de Jo. Rod. Camerarii Memorabilib. Medic. verba generatim faciens, *inprimis autem*, inquit, *ad rariora*, & *ad id respexit*, *quod admirationem moveret*, *eo ipso minus utilis*. Reliquos nunc sciens, uti solitus sum, brevitatis causa omitto, ut potius ex Viri Summi, Vestrum utriusque Præceptoribus, meique, dum viveret, Fautoris, & Amici ingenui Boerhaavii sapientissimis dogmatibus rem conficiam.

Statuebat ille (3), ut præclare nosti, *omnium optimum inter eos qui observaverunt ea quæ in vita contingunt*, *fuisse Hippocratem*; *sed qui examinaverunt cadavera post mortem*, *hos optime de Arte meruisse*. Quid ita? Nimirum, quia morbos sanare ex arte non possumus, nisi & morbos, & causas proximas dignoverimus, quæ non morbos solum efficiant, sed & eas quæ in horum singulis insint, differentias. Quæ omnia dum ille explicat in iis præcipue Academicarum Prælectionum Partibus quæ ad Pathologiam, & ab Symptomatologiam spectant; quis est qui, non dico illa omnia dignoscere se posse speret, sed accedere dumtaxat ad tot dignoscenda quot homini permissum est, nisi per morbosorum cadaverum innumeras propemodum dissectiones? Nam primum quod ad morbos attinet, incredibilem, & augescentem in dies eorum enumerationem vel unius oculi ostendunt morbi, quos cum Galenus, ut est apud Eruditissimum Trillerum (4) jam olim CXII. diversos observasset, Boerhaavius nominat qui CCC. numeraverit superiore sæculo. Ex quibus ut eos tantum attendamus qui ex diversis oriuntur causis, insidentque diversis sedibus; ingentem vel sic habebimus numerum. Quantus erit igitur morborum numerus universarum corporis Partium, cum aliæ quoque, præter oculos, inter eas sint, quæ bene multis instrumentis egent ad suum perfecte munus implendum, eoque morbis & frequentibus, & multiplicibus magis, quam cæteræ, sunt obnoxiæ. Unde simul facile est intelligere, quanto major sit, quam vulgus putat, vel uno in morbo, diversarum causarum numerus, & quomodo morbus idem & unus sit, & millecuplus, quod præclaris exemplis Cæcitatis, Surditatis, Difficilis Respirationis Boerhaavius ostendit, ut Palpitationis Cordis Cel.

Se

(1) Præf. ad Opusc. Pathol.
(2) ad Boerh. Meth. Stud. Medic. Part. 9.
(3) Meth. Stud. Medic. Part. 14. (4) Proœm. ad Dissert. de Fame Lethali.

Senacius (1), & quare paucæ adeo quorundam morborum ſanationes, plures autem infelices curationes, multæque interea injuſtæ querelæ audiantur, quod contra unum eundemque, ſi nomen ſpectetur, morbum tot, nec raro inter ſe contraria remedia in aliis aliorum Medicorum libris laudentur. Scilicet non ut morbi nomen, ita morbus quoque eſt ſimplex, ſed multas complectitur differentias, a multis non diverſis tantum, ſed & oppoſitis interdum cauſis effectas. Quæ cum ita ſint; Ars certe tanto longius aberit a facultate bene curandi, quanto pauciores cognoverit differentiarum cauſas, & cauſarum notas. Contra vero propius, quoad ejus fieri poteſt, accedet, ſi noverit plures. Nulla autem eſt alia pro certo noſcendi via, niſi quamplurimas & morborum, & diſſectionum hiſtorias tum aliorum, tum proprias collectas habere, & inter ſe comparare. Atqui non niſi communiorum morborum habere quamplurimas poſſumus, rariorum autem ob id ipſum quod rariores ſunt, paucas adeo, ut vix, imo ſæpius ne vix quidem, tot ſint, ut comparatio inſtitui poſſit, ex qua præcipua exiſtit utilitas. Tam patet igitur, quam quod maxime, communiorum morborum Obſervationes longe eſſe utiliores, quam rariorum.

Quas tamen non contemno, imo ideo probo, quod raræ, & mirabiles ſunt; intereſt autem Medici nec has ignorare, cum quia id quod ſemel accidit, poteſt iterum accidere, tum quia ſic ubi ſincera complurium teſtificatione res mirabiles confirmantur, illaudabili multorum conſuetudini occurritur, qui propterea quod mirificæ narrationes hominibus ſæpenumero impoſuerunt, videntur nimis facile ſtatuiſſe, nulla quæ admirabilia ſint, ab ſe unquam eſſe credenda; quaſi fieri nihil poſſet, niſi cujus cauſa intelligi ab ipſis queat. Sic etiam olim *multi Medici*, ut legimus apud Galenum (2), *rerum quæ manifeſte videntur*, *cauſam reddere nequeuntes*, *eas eſſe*, *omnino negabant*, ideoque, ut opinor, *quidam etiam ultro rara exempla*, *ubi cauſa deficiebantur*, *reticebant*, quos ille vel eo nomine reprehendit (3), quod ſi *ita* fiat, *ſcitu digna infinita præteribuntur*. *Quin veritatis ſtudioſus*, inquit, *omne debet quod conſpiciat*, *etiamſi eum angat cauſa*, *ſedulo exponere*. Quod ego monitum, & eas de quibus dictum eſt, rationes ſecutus, non veritus ſum in his libris non ſemel iis quoque Obſervationibus locum dare quæ explicatus habent difficillimos, ut cum in robuſto bajulo, quinquaginta circiter annos nato,

(1) Traité du Coeur l. 4. ch. 11. n. 18. & 19.
(2) de Loc. aff. l. 5. c. 2.
(3) de Cauſ. Pulſ. l. 2. c. 13.

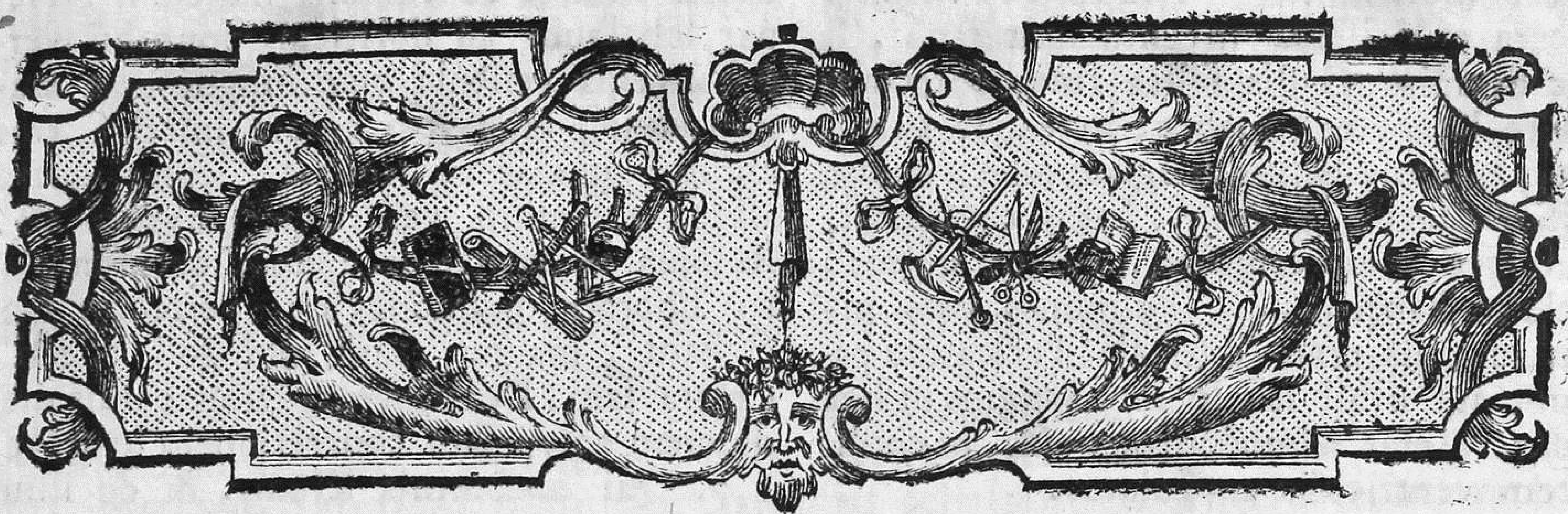
to, cor descripsi puerili corde non majus, neque tamen, ut alia nonnunquam inventa æquo minora corda, quidquam habens læsionis, aut vitii, ne in ipsa quidem substantiæ constitutione. Sic & alia etiam sane rara proposui, ut in libro hoc quarto tunicam oculi Retinam osseam factam, & intra genu articulum osseos plurimos innatos globulos, quæ nemini, quod sciam, ante me videre in Italia contigit.

Sed quanto majorem ad raros, magisque ad vulgatiores morbos observandos Nosocomia nobis præbent opportunitatem; tanto sæpius vicem doleo priscorum Medicorum, qui ea caruerint necesse est, si Nosocomia primum instituta sunt non longo ante Justinianum tempore, quemadmodum in Imperialis Academiæ istius Commentariis (1) Vir ostendit recondita eruditione præditus Jo: Henr. Schulzius. Quod si vel posteaquam Nosocomia esse cœperunt, morbos non in ægrotantibus solum, sed & in denatis post quancunque ægrotationem, examinare licuisset; ii per insecuta decem admodum sæcula Medicæ Facultatis progressus fuissent, quos conjicere facile est ex his quos fecit, postquam tandem utrumque illud permitti cœpit circa initium sæculi XVI. Quo magis nostrarum partium est, eorumque omnium qui rem Medicam his temporibus profitentur, jacturam tot sæculis factam diligenter sarcire. Omnium autem dixi propterea quia in tanto, ut diximus, numero inquirendarum causarum, notarumque per quas causas internoscamus, nisi unanimi, atque assiduo labore, & studio contendamus, verendum est, ne posteris, quanquam ipsis quoque multum restabit semper, ut in immenso propemodum opere, quod adjiciant; nos tamen aliquanto minus quam possemus, allevasse eorum inquirendi onus videamur. Sed quid ego hæc meis primis ad Te litteris tam longo sermone tecum ago, quasi hæc omnia aut non melius, quam ipse, nosses, aut non æque libenter ac ego, faceres? Nimium; si nimium in ullo esse potest, in me veri, & publicæ utilitatis studium abduxit longius ab hujus epistolæ proposito, ad quod tandem redeo, Te iterum orans, ut pro Tua singulari Humanitate his libris faveas, quibus nihil accidere honestius potest, quam si per Te, Vir Doctissime, una cum debitis auctoris officiis Illustribus istis Academicis offerantur. Vale.

D. Patavii Prid. Kal. Septembr. A. CIↃIↃCCLX.

JO:

(1) Tom. 13. Class. Histor.

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI
AD AMICUM
EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XLIX.
De Febribus verba fiunt.

QUI longissimas a me Litteras non ita pridem acceperis, nunc expectas fortasse longiores, ut quarum argumentum sint Febres, morbi omnium frequentissimi, & varii adeo, atque multiplices. Et sane quæ ipsis in Sepulchreto assignatur Libri IV. Sectio I. unam ex prolixioribus esse, vides. Hæc tamen Epistola ut brevissima non sit; certe inter longiores non erit. Quid enim hic, Sectionem illam imitatus, repetam, aut anticipem quæ satis, aptiusque alibi ad te scripsi, aut scripturus sum, de tot morbis agens quibuscum sua certa febris conjuncta est? In illa autem Sectione quamplurimæ Observationes sunt quas Bonetus ipse fatetur, aliis locis quæ indicat, ab se proponi, & ex iis de quibus non fatetur, alias præterea agnovisse videor de quibus idem fateri posset. Quin etiam quasdam in illa eadem Sectione non semel positas animadverti: quas singillatim non memoro, quia te puto, si diligentius quam ego, ipsam perlegas, vel plures alias animadversurum, simulque nonnullas miraturum, in quibus incredibilia leges, ut puta in pestilenti hemitritæo (1) repertam inter cerebri meninges immanem *cimicum* copiam, ut in pestilentiis quibusdam (2) natas passim in humanis corporibus *viperas ac lacertas*, *quæ mille hominum in dies* post cruciatus acerbissimos interficerent, aut (3) inventa hominum, & equorum *jecora bufonibus scatentia*. Mihi vero statutum est aliquot Observationes quæ ex Valsalvæ præsertim schedis supersunt, hic describere, in quarum plerisque illud potius miraberis, quod post graves, aut citius opinione interimentes febres, vix quidquam, interdum ne vix quidem compertum sit quod earum gravitati, aut impetui responderet, usque adeo id sæpe latet per quod febres interficiunt!

2. VIR triginta circiter annos natus incidit in febrim lentam, nullo attentione digno symptomate stipatam, nisi quod appetitus erat omnino dejectus. Pulsus, & vires in dies deficiunt. Tandem ex inopina-

[1] Obs. 57. §. 11. [2] Obs. 62. §. 8. & 9. [3] Ibid. §. 10.

pinato moritur. DISSECTI omnia viſcera a Valſalva inventa ſunt ſana, ſi hæc excipias. Cyſtis fellea fuſco infectam colore bilem continebat, in eaque calculum, molaris dentis magnitudine, colore pallido, facile friabilem. Intus cavus erat, pluresque alios calculos, eoſque nigros, incluſos habebat. Pulmones vero nigris maculis erant diſtincti. Pericardio parum, aut nihil ſeri inerat. Sanguis in hoc cadavere erat admodum cœnoſus, in cordis autem ventriculis coagulatus.

3. Sive lentam febrim, ſive malignam fuiſſe, credas; certe quæ per diſſectionem reperta ſunt præter naturam, in aliis quoque haud raro occurrunt, qui neque ejuſmodi ægrotatione, neque præſertim ejuſmodi genere mortis abſumuntur. Non ita ſæpe accidit, ut in corde ipſo ea conſpiciantur quæ Valſalva in puero vidit, quem hectica, opinor, febris ſuſtulit, quanquam nonnulla ſunt quæ in vivente, & fortaſſe etiam in mortuo fuerint, an non, ſcire aveas.

4. PUER quidam macie confectus obiit. COR valide cum pericardio nectebatur: quo ſimul cum pinguedine ſeparato, per omnem exteriorem muſculorum cordis faciem quædam paſſim disjecta albida corpora cernebantur. Horum pleraque figura, magnitudine, colore parva milii grana referebant: nonnulla autem erant aliquanto majora, figura abnormi. Per diaphragma lymphæductus ſatis manifeſto apparebant.

5. Sed jam ad ea tranſeamus, quæ in tribus fœminis obſervavit, ad aliud febrium genus attinentia.

6. MULIERIS annorum triginta, temperamenti bilioſi, duplici febre tertiana jam diu laborantis, abdomen baculo percuſſum eſt. Excepta in S. Mariæ de Vita Noſocomium, de abdominis dolore tantummodo querebatur. Sed tertio ex quo percuſſa fuerat die cepit delirare. Pulſus erat parvus, & celer. Non ſemel vomitu humorem ejecit, aquæ ſimilem, in qua caro recens lota eſt. Tandem aucto in dies morbo, interiit. ABDOMINIS muſculi contuſi reperti ſunt ſic tamen, ut neque exterius, neque intra ventrem ullum extaret contuſionis indicium. Hepar ſubalbum ad duritiem nonnihil vergebat: ejus veſicula quæ inſigni erat magnitudine, bilis atro colore infectæ, tres circiter uncias continebat, cujus portio aliqua etiam in ventriculo inventa eſt. Reliqua in ventre ſecundum naturam. In Thorace pulmones qua vertebras ſpectabant, magna erant phlogoſi affecti, cætera ſani. Dexter ventriculus cordis mediocrem polypoſam concretionem habebat.

7. Qui abdominis ictum, & de illius dumtaxat dolore querelas ſpectaſſet, cætera quæ conſecuta ſunt, læſo inde alicui ventris viſceri tribuiſſet. At diſſectio quidquid in jecinore vitii fuit, ad diuturnam potius illam febrim attinuiſſe, oſtendit, Valſalva judice, qui huic Obſervationi titulum adſcripſit *De Tertiana duplici*, ſive totum id vitii credidit ad hujus cauſas, ſive ad effectus pertinuiſſe. Quid ad illud occaſione ictus acceſſerit in bilioſi temperamenti muliere, inſpectum cerebrum fortaſſe, ut delirium indicat, ſignificare potuiſſet. Nam quod ad magnam pulmonum phlogoſim ſpectat; quis pro certo affirmet, cum poſteriora teneret, non eam potius, ut alias (1) admonuimus, & paſſim videmus, fuiſſe a ſupino cadaveris poſitu? quod ad inſequentem hiſtoriam quoque dictum putato.

8. VIRGO annorum duodeviginti multos jam dies laborans tertiana duplici, deinde ardenti febre correpta, capitis, & totius corporis dolore vexata, moritur. IN VENTRE ad Ilei inteſtini finem, qua parte meſenterio annectitur, multa prominebant corpuſcula, quæ magnitudine, forma, colore grana referebant pulveris pyrii. In utero plura protuberabant rotunda corpora, glandularum inſtar: quibus diſruptis, viſcidus humor prodibat. Præter hæc, omnia in ventre ſecundum naturæ modum. In Thorace autem pulmones qua dorſum reſpiciebant, leviter inflammati, & in cordis ventriculo dextero polypoſa concretio.

9. Sive rotunda iſta corpora exſtabant in exteriore, ſive in oppoſita uteri facie, ſive item nigra illa corpuſcula, vel potius puncta

(1) Epiſt. 4. n. 13.

puncta hanc, aut illam intestini faciem tenebant; haud satis apparet, unde primum tertiana, deinde vero ardens febris oborta sit. Haud satis, inquam, apparet, non quod me fugiat qua ratione a viscido humore non una ex latebra intra certum tempus prodeunte, Viri Doctissimi recurrentes febres deduxerint, aut posse nigra illa puncta exiguas inflammationes jam in gangrænam degenerantes significare: sed quod vitium utrumque in pluribus fuisse, sciam, quas non istiusmodi febres, sed noxæ aliæ male habuerint, quas frustra in hac historia perquiro, vitiorum illorum sedem indicantes.

10. MULIER annos nata viginti quinque, eodem quo prior illa (1) temperamento, in idem Nosocomium venerat, cum difficultate spirandi tentari cœpisset. Conjuncti erant cum ea difficultate dolor in thoracis parte sinistra, quidam intra hunc inter respirandum materiæ sonitus, & pulsus mollis quidem, sed frequentior. Quincto die regius morbus accessit: qui cum usque ad octavum perstitisset, evanuit. Tunc ob febris pertinaciam, sanguinis missio, jam primis diebus instituta, rursus repetita est. Tandem ex improviso mors occupavit; neque enim febris erat ejusmodi, ut tunc mortem minaretur. VENTRE aperto, sana omnia inventa sunt, nisi quod selibra aquæ in tota illa cavea occurrit: quæ tamen res in aliis etiam cadaveribus sæpius fuerat animadversa. In Thorace dexter pulmo, qui superiore parte costis adhærebat, inferiore erat inflammatus, ex cujus dissecta substantia paululum effluxit seri. At sinister pulmo & a costis undique solutus, & sanus repertus est. Ex cordis ventriculo dextero polyposa concretio, quæ in ejus lacertulis basim habebat, in venam se producebat Cavam, firma ubique compage, colore autem ex altera parte pallido, ex altera rubescente.

11. Nisi Valsalva ipse huic suæ Observationi titulum fecisset *De Febre Ardente;* ipsam potius inter Peripneumonias retulissem: quanquam ne sic quidem satis intelligeremus, quomodo ex inopinato mors ingruerit. Sed neque cum dolor a sinistris fuisset, apparet, cur inflammatio esset a dextris; nisi forte ubi aut ille, aut hæc memoratur, calamus, ut fit, alterum pro altero latere exaraverit. Illud constat ex Hippocratis Aphorismo (2), male de hoc morbo jam tum fuisse ominandum, cum icterus ante diem septimum febri accidit.

At si in ulla propositarum hactenus febrium maligni aliquid delituisse, suspicaris; multo id magis in ea conjicies, cujus descriptionem Valsalva nobis ad hunc modum reliquit.

12. VIR annos quadraginta natus, ob tibiam contundente instrumento vulneratam in eodem illo Nosocomio decumbebat. Ibi cum vulnus jam optime se haberet, ipseque omnino a febri liber esset; repente acuta febri corripitur. Hac magis magisque sæviente e medio tollitur. IN CADAVERE nihil usquam vitii, nisi quod sanguis ferme nataralem fluorem servabat.

13. Quid proclivius est in hoc casu, quam quod Riverius (3) in quodam suo, existimare? Scilicet in puero quem acutissima febris sustulerat, iis stipata symptomatibus quæ viscerum inflammationis magnam suspicionem afferrent, cum per dissectionem *omnia viscera* (sic enim Riverius scripsit; non, ut in Sepulchreto (4) per gravem operarum incuriam descriptum est, *omnia symptomata*) *bene constituta* invenisset, neque ullam, quæ quidem appareret, causam tantorum symptomatum deprehendisset; hanc in latentem malignitatem rejecit. Quod tu eo facilius fortasse facies, quod hic saltem in conspectum se dedit sanguinis fluor. Cum ejus enim dissolutione malignas febres bene multas conjungi, Medici Præstantissimi docuere. Quos secuti in aliis quoque sumus Valsalvæ Observationibus (5) interpretandis, sic tamen, ut quoniam malignæ febres non uno omnes eodemque modo se produnt, nec illos deserendos censeamus, qui contra, cum sanguinis concretione multas quoque earum junctas esse, tradiderunt. Quorum sententiæ favent cum aliæ, tum præser-

[1] n. 6. [2] 6. ex Sect. 4. [3] Cent. 2. Obs. 2. [4] in Additam. ad hanc Sect. Obs. 10.
[5] Epist. 4. n. 9. & Epist. 7. n. 2.

tim hæc quam postremam ex Valsalvæ historiis subjicimus, hoc titulo ab ipso inscriptam *De Febre Maligna, & alvi stypticitate*.

14. VIR Nobilis annorum circiter quadraginta, qui vel sanus tantæ erat alvi duritiæ obnoxius, ut non nisi Artis ope exoneraret, cum ex patria regione, tenui aere prædita, in aliam crassi aeris, domicilium transtulisset; brevi post tempore in febrem incidit, nullo alio stipatam symptomate, nisi quod æger de assidua animi inquietudine, & de vigiliis perpetuo conquerebatur. Sed decimo quarto die cum dolor capitis accessisset, pulsusque modo se proderent, modo ita contraherentur, ut percipi a Medico sæpe non possent; eodem die vitam cum morte commutavit.

VENTRICULI fundus atro erat colore infectus. Intestina, & Crassa præsertim, angusta erant. Cætera ventris viscera sana. Sanguis erat valde concretus.

15. Nunc ad dissectiones hasce adjungemus nostrarum, aut Amicorum sive Observationum, sive animadversionum exempla aliquot, ad memorata, ad aliaque febrium genera spectantia. Aliquot autem diximus; nam, ut superiorem servantes ordinem, ab Lentis, Hecticisque febribus incipiamus; alia in missis antea Epistolis jam legisti sive cum thoracis ex proposito, sive etiam interdum cum obiter ventris abscessum aliquem (1) commemoravimus. Unum hic aut alterum vel sine manifesto abscessu exemplum adjiciemus.

16. VIR macie confectus, quem propterea aliqui phthisicum existimabant, cum secus nobis videretur, novissime in Nosocomium hoc venerat, cum ibi post Martii initium A. 1747. vivendi finem fecit. THORACE, Ventre, Capite dissectis & pulmones sani, & viscera cætera sine labe reperta sunt, nisi quod Dura meninx crassior, cerebrum autem laxissimum fuit. Illud insuper animadverti, cum circa posteriorem Spinalis medullæ partem quædam aggrederer studiosis Juvenibus demonstrare, non ita, ut alias, facile, atque adeo nullo negotio meningem illam diduci potuisse, imo paulatim procedendum mihi fuisse, ut sine proximæ Arachnoidis laceratione ab hac sejungerem. Cæterum cutis, ut in tabidis solet, in hoc cadavere durissima fuit.

17. Cutis hæc durities, sive cultro, sive acubus tentes, manifestissima non in phthisicis solum in quibus plures experti id sunt, sed in aliis pariter quos valde macies extenuaverit, secantibus occurrit, vel quod nihil pinguedinis in subjecta Adiposa membrana superest a cujus inunctione mollis illa servetur, vel quod non propter pinguedinem modo in musculorum interstitiis, sed & propter humores, passim in horum vasculis magna ex parte deficientes, carnes concidunt, ut cutis non amplius distenta, se in se ipsam contrahat, & crassior fiat; quam ob contractionem, rugasque propterea non majores tantum, sed etiam minimas, ejus perit nitior; sic enim Mortonum (2) interpretor, hæc attingentem. Contra, a subjecta pinguedine distenta cutis & nitet, ut omnes vident, & mollior servatur, ut in suillo corio in minutissimas partes concidendo vel farciminum confectores norunt, eo leviori labore utentes quo pinguior sus erat; eo majori, quo minus. Sed ad dissectionem alteram transeamus, in qua manifestæ quidem viscerum & ventris, & thoracis noxæ, at sine abscessu apparuerunt.

18. SENIS adeo emaciati, ut senili marasmo absumptum dicerent, cadaver in Gymnasium illatum est, unde Anatomes saltem initium ducerem ante finem Januarii A. 1741. VENTER glandulas habuit cum in mesaræo non adeo minutas, ut ætate illa fere solent, tum per Iliaca vasa ab horum origine ad femur usque tot, & tantas, ut ea vasa perpetua quadam illarum quasi catena obducerentur, quarum aliquæ duos tresve digitos transversos longitudine æquabant, crassitudine etiam magnæ; ut mirum non esset, eas arterias parietibus videre nonnihil inflexis, & quasi varicosis, quippe quos ejusmodi glandulæ stiparent, & premerent, quæ tamen cum secarentur, a sana lymphaticarum glandularum constitutione discre-

(1) ut Epist. 46. n. 27.

(2) Phthisiolog. l. 3. c. 13.

ſcrepare non videbantur. Sed lien, cæteris dimenſionibus potius parvus, æquo erat craſſior, ad medium præſertim, & præterquam quod vincula membranea per quæ cum diaphagmate nectitur, ipſa quoque magis facta erant craſſa quam ſolent, tunicam habebat in medio ipſo faciei convexæ non modo craſſam pariter, verum etiam duram tanto ſpatio quantum circulus occuparet, cujus diameter vix brevior eſſet duobus tranſverſis digitis, quin etiam quadam ſpatii illius parte jam oſſeam, ad quam annexus erat interius quidam quaſi vaſis truncus, ipſe quoque durus, in lienis ſubſtantiam pertinens. Hoc etiam ad lienem ſpectans adnotavi: arteria ipſum petens æquo anguſtior a Cœliaca ad digitorum aliquot tractum pergebat, donec ubi in plures, ut ſoler, flexus incipiebat ſe contorquere, ibi latior fieret. Veſica lotio diſtenta, ut ſupra pubem ſe attolleret, tunicas habuit craſſas: quibus manu compreſſis, illud non facile exibat, ut omne exprimi non potuerit, an ob Proſtatam glandulam amplificatam, & in veſicæ cavo circum urethræ orificium undique protuberantem? qua in glandula quid deprehenderim Epiſtola jam ſcriptum eſt XLIV. (1). Thorace, & pericardio apertis, cor vidimus omni pinguedine orbatum, lurida facie, nec lævi. Magna arteria valvulas habuit duriores: ipſa autem modico ſupra has intervallo grandibus ſub tunica intima ſquamis rigebat, omnino oſſeis: quarum oſtenderat dumtaxat inchoamenta, ſeu maculas albas, in ea trunci parte quæ in ventre eſt, & in Iliacis ejus ramis. Nec ſingulare quoddam Carotidum vitium eſt reticendum: quæ cum ad ſuæ longitudinis medium aſcendiſſent, ibi ſe intorquebant cochleæ inſtar, ſtatimque ad rectitudinem primam redibant: eratque ille flexus adeo pertinax, ut ſi in rectum arterias extenderes; mox amota manu, in eandem ſe contorſionem reſtituerent.

19. Quæ cum vidiſſem; ſane diſplicuit, non plura de hoc Sene, cum viveret, quippe ignoto paupere, ſcire nos poſſe, niſi quod palam erat, macie extrema confectum interiiſſe. Cujus effectus, an cauſa, an potius utrumque plura eorum fuerint quæ in mortuo deprehendimus, ipſe exiſtimabis. Certe Sepulchreti hanc Sectionem (2) verſans, auctas in Hectico (3) alias glandulas de lymphaticarum genere invenies, in aliis autem (4) non ſine vitio cor, ut in puero etiam illo de quo ſupra (5) ex Valſalva dictum eſt, nedum in altero (6) ex indicata Sectione, qui ad maraſmum deductus, cor habuit, ut noſter Senex, *omni pinguedine exutum*, rugiſque inæquale. Mitto cætera unde pariter intelligi liceat, ſanguinem, ſecretoſque ex hoc humores non ita impelli potuiſſe quo oportebat, ut juſta illius, horumque copia in dies reficeretur, & in minima quæque vaſcula contruderetur, quorum pars maxima ſi illis careat; omne corpus, præter oſſa, & cartilagines, in ſe collabatur neceſſe eſt, quo in collapſu macies ſumma conſiſtit. Quidquid enim ſolidi in muſculis, & membranis eſt, longe minorem ad ſanguinem, & humores quibus eorum vaſcula, & cellulæ extenduntur, rationem habet, quam vulgus putat; ut incredibile propemodum eſſet, quam ad exiguum redeat, ubi illi avolent, atque evaneſcant, niſi Viri Doctiſſimi, collectis plurium experimentis id demonſtraſſent. Quæ tamen inter experimenta minus referendum, crediderim, quod aliud ſpectans Lanciſius (7) inſtituit per diuturnam humani cordis macerationem. Cum aqua enim, ſæpius renovata, ramenta plurima, quæ illa ſenſim disjunxit, membranularum, fibrillarumque abjiciuntur. Cæterum ut ſanguinis, humorumque cæterorum inops corpus fiat, & contabeſcat, nulla frequentior cauſa eſt, quam difficilior factus per meſenterium chyli tranſitus, ſive ea difficultas in ultimis ſit meſenterii glandulis, ſive in primis, ſive promiſcue in multis quibuslibet. Prioris illius difficultatis exemplum habebis ex Cowpero (8), qui in juvencula toto corpore

(1) n. 20. (2) libri IV. Sect. 1. (3) Obſ. 16. §. 2. (4) Obſ. 12. (5) n. 4.
(6) Obſ. 56. §. 7. (7) De Mot. Cord. Propoſ. 53
(8) Vide Act. Erudit. Lipſ. A. 1699. M. Febr. ad Tab. Covvperi 34.

pore perquam macilenta duas ex illis glandulis invenit quæ tumore suo chyli receptaculum comprimebant. Difficultatis secundæ exemplum dabit Cl. Fantonus (1), qui in viro, lenta febri a multis jam mensibus detento, chylum in vasis lacteis primi dumtaxat generis deprehendit, remorante videlicet obstructione glandularum ad quas vasa illa appellebant. Tertiæ vero difficultatis Observationes, quas cum duabus illis Sepulchreto addas, complures occurrent. Nam vel sola quæ post ultimam ejus editionem prodierunt, Cæsareæ Academiæ Volumina haud paucas exhibent, *glandularum* videlicet *mesenterii totaliter obstructarum*, *tumentium* (2), *omnium glandularum mesenterii una cum pancreate infartarum* (3), *mesenterii glandulis tumidis referti* (4), *mesenterii cum glandulis undique scirrhosis* (5), mesenterii cum *vasis chylosis obstructis hinc inde* (6), & has quidem Observationes habitas in *atrophia*, *in hectica febre*, in corpore *toto emaciato*, in *macie extrema*, *febrem lentam hecticam sequuta*. Quin etiam cum bis leges, in *atrophia* fuisse mesenterium *innumeris tumoribus steatomatosis* refertum (7), & fœdum (8); utrobique vix dubitabis, glandulas fuisse ab restitante chylo in eos tumores mutatas; ne quid dicam de mesenterio post *febrim lentam* reperto *toto scatente ulcusculis*, & *abscessibus* (9). Quod .. aliter sentire, vel assentiente me, placeat, neque illorum tumorum, aut horum abscessuum sedem in iis glandulis ponere; tamen in tanto utrorumque numero fieri non potest quin multæ earum, & plurima compressa fuerint vasa chylum vehentia, hujusque transitus magna ex parte prohibitus, quemadmodum in Observatione quoque Cl. Phil. Conr. Fabricii (10) tumor *aliquot pugnos magnitudine æquans scirrhosus*, esse non potuit *in centro mesenterii* infantis, atrophia *defuncti*, nec vasa chylifera ultimi generis premere. Et habet quidem alibi Anatomicus ille Exercitatissimus (11) dissectionem fœminæ *lenta tabe* extinctæ, cujus viscera omnia nihil insoliti exhibuerunt, nisi quod *glandulæ mesenterii penitus evanuerant*. Sed continuo hæc subjicit; in ejusmodi hominibus, *nisi senio nimio sint confecti* (a quo longe ea distabat fœmina) *hæ glandulæ si non plane scirrhosæ*, *insigniter tamen plerumque tumidæ deprehenduntur*. Cum vero penitus evanescunt, an non sic quoque chyli traductioni officitur, quam, si non aliter, at illum saltem addita lympha diluendo, adjuvabant? quibus imminutis, cum hæc imminuatur, an non hinc etiam repetere causam possumus, cur senes plerique macrescant? Ut ut est, cum certum sit, plerumque in senibus eas decrescere gl andulas; si in Sene quem proposuimus non tam minutæ erant, quam fere solent; veri est similius; propter earum obstructionem id accidisse, eoque difficili facta chyli trajectione, corpus marasmo subsedisse.

20. Est contra; ut ad aliud transeam febrium genus; cum febricitantium corpora quadantenus collabi, optamus, copia videlicet, aut turgentia imminuta vitiosorum humorum. Quod cum alias, neque ita raro, ab omnibus qui Hippocratis Aphorismos (12) non negligunt, tum præsertim in Virgine quadam Bononiensi a Medicis quos sectabar, optatum memini. Cum enim ex acuta febri sudasset; cito quidem acuties desiit, non febris, ut post dies plus centum ab ea prorsus libera fieri non posset. Verum tam longo tempore ut febris non discessit, sic ne parum quidem facies concidit, sed plena perstitit, nec unquam pallida. Itaque cum jam tandem febris abiisse videretur, & Virgo surrexisset, ecce iterum febris, ut illi expectaverant, se prodidit, eaque nec levis, ut solebat antea, nec paucos ad dies, donec cum plenitudine illa corporis abiit, non reditura. Nolim vero, ex hujus casus narratione, in quo ille sudor minus juvisse in tollenda acutie, quam nocuisse in

(1) Anat. Corp. hum. Diss. 5. (2) Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 218. (3) Cent. 3. & 4. Obs. 119.
(4) Act. Tom. 1. Obs. 59. (5) Eorund. Tom. 4. Obs. 146. (6) Eorund. Tom. 8. Obs. 125.
(7) Cent. 6. Obs 16. (8) Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 214. (9) Dec. ead. A. 3. 9. Obs. 13
(10) Progr. quo Observ. in 3. cadaverib. vers. fin. (11) Propemptic. ad Dissert. J. B. Hoffm.
(12) Vid. 38. Aph. Sect. 2.

in producenda tandiu febre videri potest. nolim, inquam, ex iis me esse, credas, qui in acutis febribus sudori vel magis adversantur, quam paulo ante hanc memoriam dejectionibus adversarentur Medici illi qui sæpius ægros ejuscemodi a propinatis dejectoriis pharmacis misere sublatos animadverterant. Scilicet nihil proclivius est hominibus, quam, ut ab extremo errore aliquo refugiant, in alterum extremum currere. Aliæ regiones, alia anni tempora, aliæ ætates, aliæ vires, aliæ corporum, & morborum, & causarum conditiones aliud ferunt. Sed nullæ ferme violenta ferunt sine periculo, multoque minus si materia cruda est, aut, si cocta, non eo ducitur *quo maxime natura vergit*, ut Hippocratis (1) verbis utar, *per loca conferentia*. Natura autem neque semper, neque in omnibus eodem vergit; sed alias alio, ut puta ad renes, ad intestina, ad cutem. Ad quam vergere, & per sudorem morbos sæpe gravissimos solvere, & in illis febres, etiamsi diserte antiquissimus ille Magister (2) non docuisset, Medicorum tamen neminem credebam posse ignorare. Verum extremi unius fuga eo quosdam vel eruditissimos homines agit, ut ne apud ipsum quidem Hippocratem, apud quem Malpighius (3) tot minus felicia secessus exempla indicaverat, criticorum sudorum exempla invenire se posse, ajant. Quibus satis a Cl. Hallero (4) factum est. Alii vero, ut illud non ajunt, ea tamen objiciunt sudorem excitare conantibus, ut timorem incutere possint Medico, qui naturam paulo quidem segniorem, sed manifesto ad cutem vergentem, opportune, & caute, id est blande adjuvare studeat; quasi vero non adversus catharsim, quam ipsi tantopere commendant, non eadem fere possent objici. Alios denique remediis quæ sudorem movent, hoc insuper adversos facit, quod prima sudorifera, ut ipsi quidem inquiunt, ab Arabibus inceperunt. Sed & utilissimus corticis Peruviani usus ab Americanis initium cœpit, neque Arabum Medicorum inventa sunt omnia improbanda. Nec Arabes certe illi erant Medici, ex quibus Plinius tot suæ Natur. Historiæ locis accepit, quæ semina, aut radices, aut herbæ, resve aliæ essent utiles ad sudorem ciendum. Neque Arabs erat Andromachus, ex quo Galenus (5) antidotum descripsit quæ etiam febricitantibus daretur, *multumque moveret sudorem*: neque Oribasius (6), neque Aëtius (7), neque Paulus (8) ex Arabica, sed ex Græca Schola extiterunt; eorum tamen nemo remedia commemorare omisit, quibus devoratis, aut epotis sudores cieantur: quin duo ultimi peculiare de Sudorificis caput conscripsere. Nec vero hæc eo dico, quod putem, iisdem eruditis Viris non æque ac mihi, esse nota; sed ut intelligas, nimio certa quædam remedia improbandi studio aliquando fieri, ut eorum quæ probe scimus, obliti esse videamur.

21. Itaque in febrium epidemicis Constitutionibus, prudentis Medici est nulli præjudicatæ opinioni mordicus adhærere, sed per se attente animadvertere quo vergat natura, neque ex una observatione, aut fortuita curatione quid in cæteris sit faciendum, existimare. Vidi ego mulierem febri continua laborantem, quam e brachio sanguine emisso, in quo parum seri fuisse memini, illico multo gravior corripuit febris, insolitæ hactenus accessionis instar. Et sane vera illa fuit intermittentis febris accessio, quam postridie altera excepit, & intra quartum diem mulier febre soluta est. Salubris igitur extitit quæ a primo metum incusserat, gravis illa accessio quæ sanguinis missioni continuo successit; siquidem febris ex continua facta est intermittens, quæ cito, & facile per se abiit. Sed fortuita mutatio ista fuit, & vel sine ulla sanguinis emissione, ut puto, adventura. Non est opus exempla alia, crebrius inter medendum obvia, addere, ut quid mihi velim, intelligas. Verum non in eventu dumta-

(1) Sect. 1. Aph. 21. (2) Sect. 4. Aph. 36. (3) Resp. ad Ligar.
(4) in Boer h. Prælect. ad Instit. §. 425. not. *p*. (5) De Compos. medicam. sec. loca l. 8. c. 7.
(6) Medic. Collect. l. 8. c. 17. & de Virt. Simpl. ubi de Calamintha.
(7) Medic. tetrabibl. 1. Serm. 1. ubi de ead. & Serm. 3. c. 48. & 157. (8) De Re Med. l. 1. c. 48.

taxat febrium, ſed & in prognoſticis eventus indiciis, quæ fortuito ab iis quæ non fortuito ſignificant, ſunt diſcernenda. Inter hæc vulgus etiam ponit, ac læte aſpicit puſtulas, & uſcuſcula, quæ circa labra oboriuntur; fortaſſe non perperam. Nam Albertinus quoque (1) illa fatebatur eſſe etiam criſium, *quæ poſt ſequuntur, indicia*, & ipſe, nec ſemel, animadverti, eventum ſpei reſpondiſſe: quanquam in continua peſſima febri fefelliſſe ſperantes, memini; tametſi per ſe, non *poſt terrorem*, & decimo quarto morbi die apparuerint, & *ſimul urina cum aliquali ardore mitteretur*: quæ cur ego hic adnotaverim, facile intelliges, ſi Commercii Litterarii certa quædam inſpexeris loca (2), ad ulcuſcula hæc labrorum, puſtulaſque ſpectantia. De hoc ſigno tamen non tot ipſe habeo Obſervationes, quot vellem. Sed aliud quod caſu, ut fit, animadvertere cœperam in urinarum inſpectione, quam rariſſime accidit ut falleret in permagno numero Obſervationum. Eo enim attentius, ſæpiuſque adnotare perrexi, ex quo in duos gravium Medicorum incidi locos, quos, alia quantumvis de cauſa, in Sepulchreti hanc Sectionem (3) relatos videbis, Jouberti, & Gradii; Jouberti, inquam; neque enim verba quæ ibi, tanquam Schneideri, deſcribuntur, hujus ſunt, ſed Jouberti ab ipſo diſerte laudati Tractatu de Arthritide libro 1. cap. 6. quomodo Schneiderus erat citandus; non *Cap. de Arthritide*, & certe alibi, in Sepulchreto (4) ubi Scholii cujuſdam partem maximam ex Schenckio (5) ſumptam eſſe, animadverti, Jouberto verba illa tribuuntur. Hic igitur *arenulas febricitantibus non paucis (maxime morbo jam defunctis) copioſe cum urina mingi*, ſcripſit, *nulla vel præſente, vel præterita etiam nephritide*. Gradius vero olim docuerat, arenas *apparere in declinatione febrium, & poſt longas febres*: diſtingui autem ab illis quæ ſignificant calculos, *quoniam ſi fricentur digitis comprimendo, facile diſſolvuntur*. Porro ego non in febribus ſolum, ſive eſſent vernæ, aut æſtivæ, ſive autumnales, aut hyemales, ſive intermittentes, ſive continuæ, ſive benignæ, ſive malignæ vel cum periculis junctæ, ſive inter illas mediæ, aut interdum leviſſimæ, diuturnæ, aut breves, ſive in pueris, aut adoleſcentibus, ſive in viris, ſive in mulieribus, & his aliquando etiam prægnantibus, ſive demum ex frequentioribus cauſis ortæ, ſive interdum ex ſingularibus, ut ex ingeſto erodente veneno; non ſolum, inquam, in febribus, verum etiam in nonnullis aliis morbis, a febri ſejunctis, & nominatim in capitis acerbis doloribus, & apoplecticis quibuſdam affectibus, nonnunquam etiam ſenilibus, animadverti, quotieſcunque iſtæ arenulæ apparuerunt, ſæpius quidem febrim, aut morbum fuiſſe aut finitum, aut fini proximum, ſed haud raro tamen cum vel declinare necdum cœpiſſet, vel, ſi cœpiſſet, non ita manifeſto declinare pergeret, ut dubium adhuc eventum magis quam vellem, non relinqueret. Quemadmodum autem in morbi fine, aut in declinatione jam certa, & in dies majori facta naturæ victoriam confirmarunt; ſic ante declinationis initium, aut in dubia adhuc declinatione eandem victoriam ut plurimum portenderunt, namque aut morbus feliciter omnino deſiit, aut, ſi recidiva ſecuta eſt, ea levior, breviorque fuit. Semel dumtaxat, quod ad te alias (6) ſcripſi, hydropi qui febrim exceperat ſoluto, morbi alii graves, neque ita breves, ſed ii quoque ejuſmodi, ut ex iis æger convaleſceret, ſucceſſerunt. At ſemel omnino ægri interitus ex autumnali maligna febri, quem ego neque ante, nec poſt illum unum diem inviſi, ut febriſne, an peccatum aliquid poſtea aut ab ipſo, aut ab aſſidentibus, aut a Medico occiderit, pro certo neſciam, ut neque an arenæ illæ toto morbi tempore fuiſſent, an eo primum die apparuiſſent. Neque enim de iis loquor quæ ſemper, ſed de iis tantum quæ vigore morbi ad declinationem jam

(1) in Opuſc. de Cort. Peruv. Tom. 1. Commment. de Bonon. Sc. Inſtit.
(2) A. 1745. Hebd. 31. & A. 1739. Hebd. 28.
(3) Obſ. 40. & Schol.
(4) l. 3. Sect. 25. in Schol. ad Obſ. 14.
(5) Obſ. Med. l. 3. ubi de Ren. Symptom. Obſ. 3.
(6) Epiſt. 8. n. 10.

jam accedente, aut hac inchoata, se prodere incipiunt *adhærentes superficiei*, ut Gradius (1) ait, *urinalis*; non *urinæ*, ut in Sepulchreto (2) descriptum leges, ubi ne liber quidem in quo hæc scripsit, indicatur. Nempe lotium in præclara luce inspiciens, animadvertes vitreæ matulæ lateribus arenulas tenues adhærentes, nonnunquam tamen simul in urinæ superficie natantes, subrufas ut plurimum, subalbas perraro, quales in Juvene quodam cum febris maligna, & periculis stipata declinaret, vidisse memini.

22. Facta istius Juvenis mentio ad memoriam redigit sanguinem, qui in ejus morbo quater, alias ex incisa vena missus, alias per cucurbitulas eductus, præterquam quod æquo fluidior, seu molliori crassamento semper fuit, tribus certe postremis sive missionibus, sive eductionibus hoc circumfusum sero habuit quasi a commisto chylo albescente. Quod non adnotassem, si in bene pasto, ut alias, & certa a sumptis alimentis hora id vidissem. Sed insecuto mense alteri quoque Juveni sanguis missus tertia, & rursus quincta morbi die, utraque serum albicans ostendit, exigua quidem copia, imo ad paucas omnino guttas tertia illa die, cum esset crassamentum durum, & crusta obductum mediocris crassitudinis, quod fuit quincta mollius quam par sit, & obductum crusta non minus quam ipsum, crassa, nec dura illa quidem, sed ita tenaci, & sectioni resistente, ut cultro vix ac ne vix quidem scindi potuerit. Hic vero alter Juvenis febri laborabat, quæ ad malignitatem potius vergebat, quam esset maligna, multo priore illa tum brevior, tum levior, & sine peticulis. In aliis autem malignis febribus in quibus hæ apparuerunt, neque albicans serum vidi, neque mollissimum crassamentum, imo hoc interdum æquo durius, quin durissimum in aliquo cui solebat alias esse mollius. Præterea memini, cum super febribus quasi pestilentibus, quæ passim A. 1731. veris tempore in ea parte agri Patavini sæviebant quæ circum Montaneanam est (sic enim sunt qui nunc dicant; Montanianum Petrus Bembus (3) dicebat) duo ex hoc Gymnasio Medici, mandato Amplissimi Venetorum Magistratus consuleremur, expositum nobis esse, etsi initio ægrorum sanguis nimis ut plurimum solutus, tunc autem nimis concretus appareret, utroque tamen Constitutionis illius tempore peticulas se prodidisse, & vel tunc siqui forte dissolutum haberent sanguinem, his quoque promiscue non secus ac cæteris, easdem provenire; ut proclive esset intelligere, malignam quidem illam vim, quæ in quam pauca, & tenui materia consisteret, communicatio morbi per contagium ostendebat, illam, inquam, ut in una eademque eodem loco, & tempore Constitutione, unam eandemque esse; at sanguinem, ut in his, illisve erat aliter dispositus, ita in aliis aliter vitiatum apparere: Atque ut aliud in aliis manifestum sanguinis vitium tum alia, aut aliter in aliis quædam symptomata induceret, tum alia quædam, aut aliter in aliis remedia posceret; esse tamen & quædam tum symptomata, tum remedia omnibus communia, quanquam illa his multo notiora: quis enim malignæ illius vis communiter omnes inficientis peculiarem naturam, nisi ex iis quæ communiter omnibus proficua, aut noxia observata essent, quadantenus conjicere se posse, crederet? Neque enim etsi febres hæ non omnino essent pestilentes, hic cogitare quis posset cum celebri de Re Medica Scriptore, ægrorum robur non maligna vi, sed copia sanguinis obrui, quando præcesserant causæ quæ hanc minuerent potius, quam augerent, & sanguinis missionem experimenta jam satis superque repetita ostenderant perniciosam.

23. Conjungi igitur cum maligna vi solutivam, aut coagulativam sanguinis, in neutraque harum malignitatem consistere, credibile est, præsertim cum alterutram in tot aliis, qui maligni non sunt, morbis videamus. Attamen ubi alterutra magna sit, & adjuncta habeat symptomata quibus malignitas significetur, ut in primis citam maximamque prostrationem virium; quæ neque in prægressas eviden- tes

(1) Prax. in Non. Almansor. tr. 3. c. 14. (2) in Schol. cit. (3) Rerum Venetar. Hist. l. 9. & l. 10.

tes causas, neque in nimiam rejici possit, obruentemque sanguinis copiam; ipsa quoque, ut quæ creberrime, & gravia quidem addens symptomata, cum malignitate solet conjungi, hanc quodammodo comprobabit, velut in multis, in eaque etiam quam ex Mediavia nostro subjiciam, Observatione.

24. MULIER annos nata ad quinquaginta, maligna evidentissime febri correpta, in Nosocomium illata est. Pulsus diebus sex primis exigui, & obscuri, visi quidem postmodum sunt paulo vividiores fieri. Sed ingens pectoris in respirando angustia, & cordis palpitatio ingruentes, intra biduum mulierem confecerunt.
THORACE propterea dumtaxat aperto, sanguis repertus est in sinistro cordis ventriculo semiconcretus; in dextero autem non modo sic congestus, ut ipsum distenderet, sed totus in concretionem polyposam adeo constipatus, ut quamvis hæc carnea, cum aspiceres, videretur; non minus tamen, ubi incidere conareris, cultro obsisteret, quam tenacissima quævis crusta, sanguini insidens pleuriticorum.

25. Sanguini autem concretionis, sive, ut plures loquuntur, coagulationis num causam afferant acida, ut iidem autumant, an etsi quædam afferunt acida, non omnia tamen, ut aliis videtur, aut afferant, aut afferre pergant, si forte ex me quæras; simul dicam, alias præter acida esse posse causas unde sanguis concrescat, simul quasdam meas in misso e venis ægrorum sanguine attente, propiusque inspectando observationes adjiciam. Et primum, cum ego, idque non semel, in sanguinem inciderim, qui acidum quendam odorem nauseosum, atque, ut ita dicam, sylvestrem exhalaret; nunquam accidit; quamvis in pluribus malignis morbis sanguinem mittere coactus sim; ut in eo sanguine acidi odoris quidquam deprehenderem. Deprehendi autem in fœmina quam assidua æstiva febris, itemque in viro, & sexenni puero, quos vernæ intermittentes, benignæque, ut illa, tertianæ, alium alio anno exercebant, quibus vena certis cuique de causis secari debuit. Durum quidem puero, & perpauco cum sero crassamentum fuit; mediocriter autem firmum in illa fœmina, eoque viro, & in hoc certe cum sero potius pauco, eoque subflavo. Quo etiam in viro accidit, ut cum odorem illum quarta a missione sanguinis hora animadvertissem; post alias septem percipere vix possem, non obscuro indicio, fuisse ejus causam in corpusculis facilius avolantibus, quam a cæterorum sanguine, in quo post decem aut duodecim horas vigentem perceperam. Nec in iis solum de quibus indicatum est. Nam vel ubi nulla esset febris, ut in recurrente acerbo capitis dolore, itemque ut in scabie, idem sanguinis erat odor, plurimo sero prædití circum crassamentum tenaci crustula obductum, in illo tamen cui caput dolebat, non ita durum, & nigrum, ut in scabioso; quanquam uterque scabiosus erat. Ne vero sanguinem putes in scabiosis omnibus acidum olere; in aliis non oluit, ut neque in Viro Nobilissimo quem erodens cutem crustosa affectio, introrsum temere iis diebus repulsa, male habebat, sanguine sub lentissima crassa pelle diffluens crassamentum habente. Quin illi eidem scabioso cujus secundo loco memini, cum esset quater intra quinque menses sanguis emissus, ex hoc acidus odor exstitit non nisi semel. Sed ejusmodi sanguinis haud ita raram, ut vides, affectionem mittamus, ut multo rariorem, quæ Patavii anno ab hinc decimo, non olfaciendo, sed tangendo percepta est, consideremus.

26. Catharina B. honesti viri Josephi R. honesta uxor, mediocri statura mulier, temperatura autem sanguinea, ut cum annum agenti decimum tertium menstrua cœpissent, nec copia modica, eadem, vel majori fluere singulis mensibus perrexerint, etiam lactanti, & lac multum post primum, alterumque partum; bis enim peperit; gignenti, tum etiam postea febre inflammatoria quotannis & vere, & autumno, idque annis duodecim, laboranti, tametsi crebro ob eam febrim sanguis mitteretur, imo etsi primam earum febrium tanta ex utero hæmorrhagia excepisset, ut ultra undecimum diem perdurans, magnam pulsuum infirmitatem afferret, quam & morbus regius secutus

est;

est; post duos tandem menses, promota urinarum copia solutus: hæc igitur mulier, cujus temperaturam, morbosque omnes ut tibi hactenus memoravi, ita sum insequentes memoraturus propter illas caussas quas, narratione absoluta, attingam; cum annum agens undetrigesimum de funesto carissimi fratris casu improvisum nuncium accepisset, animoque, acri alioquin, & intrepido, illico defecisset; ad se rediens, menstrua, in quibus tum forte erat, emansisse, animadvertit, postridie autem iterum vidit, non qualia antea, sed aquæ instar in qua caro recens lota est: cujusmodi, insecutis deinceps aliquot mensibus, statis temporibus prodiere. Quamobrem missus est sanguis, nec semel, mox autem sæpius in gravissima oborta febri, quæ sudore finita est. Verum post hæc ad priorem naturam menstrua rediere, neque ipsis obstitit duplex tertiana continua febris, quæ verno tempore quotannis, idque ad decennium, revertens, non nisi iterata sanguinis missione, & dato cortice Peruviano, discedebat. Post id decennium, æstate febres ejusdem ferme generis ingruerunt, sed eo acerbius, & periculosius vexantes, quod sævos conjunctos habebant totius ventris dolores, uterique hæmorrhagiam, tunc fere magis augescentem, cum illi nonnihil se remittebant. Pugnatum est modis omnibus, in his sexies repetita sanguinis missione, cujus serum croceum erat, crassamentum autem durum, & crusta polyposa obtectum. Sed quamvis & febris, & illa symptomata nonnunquam imminuta sint, nonnunquam, ut videbatur, sublata; non tamen his omnibus est finis impositus, nisi per ipsam, magna, si unquam, copia reversam uteri hæmorragiam die ex quo febres inceperant quadragesimo quincto. Cito nihilominus convaluit mulier, atque ita convaluit, ut triginta quinque a postrema hæmorrhagia exactis diebus, menstruis rursus secundum naturæ modum redeuntibus, justoque tempore semper recurrere pergentibus, viginti ipsos menses egregie valens traduxerit. Sed posteaquam æstate A.1749. magnam, siti cogente, aquæ vim sine ulla stomachi molestia sæpius bibisset, quam annis superioribus vel febricitans nullo modo ferre poterat, eo autem qui secutus est, autumno propter externas evidentissimas causas corpus laboribus, animum ægritudine afficientes, in nauseam, vigilias, dolorem capitis, lassitudinem incidisset; illud accessit proxima hyeme, ut cum thorax, & caput valde æstuarent, venter, artusque inferiores frigerent, nec vestibus, nec ullo alio auxilio satis a frigore defendi possent, itemque ut horrore per dorsum vagante corriperetur a prandio, noctu autem magis cum in lecto se ex uno in alterum converteret latus: quin etiam tremoribus, siquid somni caperet, & repentinis terroribus excitaretur; quanquam nec deerant diurni quidam, falsam certe quadam in re imaginationem consequentes, ob quos identidem animo deficiebat. Hinc illa omnia de quibus novissime dictum est, in dies augebantur, & internæ oppressionis sensus urgebat, caputque inprimis grave adeo factum erat, & vertigini obnoxium, ut mulieri fulcro opus esset, ne caderet. Agebat tunc annum quadragesimum tertium, cum Medicum accersivit suum; is a quatuor annis jam erat Mediavia noster; eique ipsis Nonis Maji 1750. hæc narravit omnia, illudque insuper quod in ejusmodi muliere præcipua est adnotatione dignum, menstrua, quorum copia quæ semper fuisset, ex superioribus intelligitur, & quæ proxima æstate non minor fuerat, tametsi bis singulis fluebant mensibus, & quam consuessent, calidiora, atque adeo calidissima, jam sibi ex quo sic affecta esset, non modo imminuta, sed frigida prodire cœpisse, & frigida etiam novissime prodiisse. Quibus auditis, alvo, cujus adstrictioni mulier semper obnoxia fuerat, confestim, sed leniter, soluta, imperatur sanguinis missio, quo non prosiliente, sed lentius defluente, illud quod prolixæ hujus meæ narrationis causam præbuit, simul ab ægro, simul a Chirurgo, spectatæ fidei æque, ac experientiæ viro, Daniele Fasolato summa cum utriusque admiratione animadversum est, sanguinem, cujus exeuntis vehementem fervorem & illa alias, & Chirurgi, vas quo excipitur, vitreum manu tenentes mirabundi interdum perceperant, nunc adeo frigidum prodire, ut ægra de gelida;

sic enim ajebat; per cubiti flexuram defluente quereretur, Chirurgi autem manus frigore afficeretur. Paucum, & croceum ejus sanguinis serum fuit; nigrum, & viscidum crassamentum. Cujusmodi & frigore, & ferme etiam natura fuit is qui vespere missus est de pede. Cum prope nullum esset hinc, & a remediis quibusdam, ut vocant, cardiacis levamen relatum; non dubitavit Medicus in ejusmodi præsertim fœmina, quo sanguis in majorem motum concitaretur, postridie e brachio, & pede mittere eodem tempore. Et voto respondit eventus. Nam & sanguis prodiit non adeo frigidus, & dum prodiret, demi sibi oppressionis sensum, mulier ajebat, & vespere oborta febricula, noctu inferiores partes, quæ superioribus mensibus semper riguerant, nonnihil calefecit; mane autem remisit, & mulierem mox reliquit. Bene hæc se habuit dies decem, inferioribus artubus tepidis, pulsibus qui duri, parvi, humiles, prementi digito non resistentes antea fuerant, nunc oppressione sublata, in melius conversis, urinisque ipsis quæ prius, ut multæ, sic crudæ, & limpidæ excernebantur, jam ad naturalem modum, coloremque accedentibus.

27. Accipe nunc reliqua; neque enim satis esse duco, quæ prægressa, & comitata sint ejusmodi sanguinis affectionem proposuisse, nisi & quæ deinceps consecuta sunt omnia ad certum usque tempus memorentur. Igitur decimo exacto die, ecce levis dolor eam partem metatarsi sinistri pedis invadit quæ digito pollici respondet, brevissimus ille quidem, ut cum semel primo die, postridie autem tredecies ingruerit, intra semihoram quinquies recurreret, atque ita evanesceret, ut paulo post illo eodem die mulier exire domo potuerit vix aliquo cum incommodo, nisi revertens cecidisset repente, & sine ulla exteriore causa, in latus dexterum, nec nisi aliorum adjuta manibus surrexisset. Domum tamen reversa est: ibique levis primum is dolor, postridie autem magna cum febri acutus adeo, atque assiduus rediit, ut totum illum diem acriter vexarit, nec nisi opio dato quieverit. Insequenti die sine dolore, & febri fuit; ut bene habens e lecto surrexerit. Die autem proximo convulsione pectoris, & colli vehementi correpta est. Deinceps a febri, & dolore, quibus se magna addebat convulsio, male habita est, remittentibus quidem interdum vel ad triduum, alias vero perstantibus, aut invalescentibus adeo, ut vix spiritum ducere liceret, & denique caput gravi sopore premeretur. A prima illa convulsione dies undecim cum morbo pugnatum est, alias dato oleo ex dulcibus amygdalis recens expresso, alias antispasmodicis pulveribus ejusdem generis ac qui a Marchione nomen habet, cinnabari interdum, nonnunquam opio, quod in medio morbi cursu desertum est, cum inutile vel datum ad duo grana deprehenderetur, sæpius autem vena, semel videlicet in brachio, bis in manu, ter in pede incisa, unde novissime emissus sanguis & soporem illum, & convulsionem ferme sustulit, febri superstite, quæ mane quotidie se prodebat siti, ac dolore capitis, & stomachi hactenus stipata dum ad vigorem perveniret, illis deinde cessantibus, & febri ipsa adeo se remittente, ut vespere nulla esset propemodum, & ægra noctu sic satis dormiret. Quæ febris cum dies aliquot ad eundem modum perstaret, Peruviano cortice vix ad unciam partite sumpto, mulierem incolumem reliquit. Ab eo tempore triennium sine ullo incommodo traductum est, quod esset adnotatione dignum. Postea autem dolores, febres, convulsiones, alia ejusmodi redierunt, sed prioribus leviora semper, & citius largis sanguinis misionibus cedentia. Ad quæ jam olim a me litteris mandata, hæc placuit addere, quæ cum hæ Epistolæ sub initium A. 1760. describerentur, sedulo a me quæsita de eadem muliere accepi. Anno illam 1758. qui ejus ætatis quinquagesimus primus fuit, menstruis denique purgationibus carere cœpisse, quæ ad id tempus & uberrimæ, & coccineæ esse perrexissent. Nihilominus sic satis valuisse, & valere, nisi quod fere assiduus in ventre est glaciei sensus: qui cum inde ad pectus ascendit, eam affert respirandi difficultatem, ut continuo sanguis, neque copia modica, mittendus sit. Nec deesse quæ id ferant, vires mulieri, bonum adhuc & corporis habitum, &

& faciei colorem servanti.

28. Habes de affectione sanguinis haud minus fortasse admiranda, quam cum apud Lowerum (1) in immani hæmorragia totus propemodum effusus, simul autem jusculis identidem sumptis instauratus, his quam sibi similior efflueret, homine tamen non vivente modo, sed sanitati restituto; habes, inquam, omnia ex Mediaviæ nostri Medica ephemeride, prolixe a me quidem, sed, ut puto, haud inutiliter excerpta. Quanto enim difficiliores hujusmodi res habet explicatus, tanto diligentius danda opera est, ut ab iis qui explicandam forte suscipiant, nihil ex historia desideretur, secus atque in aliis accidit in quas hactenus incidi, Observationibus ejusdem generis. Ut enim quod Spigelius noster (2) scripsit de *sanguine crasso ac frigido*, quem e secta vena post frigidam ab æstuantibus epotam vidit, nec sine difficultate, prodeuntem, omittam, quippe cum potius ab æsophagi frigore intra adsitam arteriam Magnam densiorem crassioremque factum, quam actu frigidum videatur intelligere; certe quæ Observatio olim apud Riverium (3) proposita est in muliere admodum iracunda, quæ intra quinctam a secta vena diem interiit, tantum abest ut sciamus, quibus prægressis causis, aut comitantibus symptomatibus febris illa esset qua tunc assidua laborabat, ut Thomæ Bartholino (4) per divinationem, ut ita dicam, conjiciendum fuerit, horrorem perpetuum illi febri comitem fuisse. Petrus autem Borellus (5) satis hoc habuit scribere, equitum ducem *sanguinem frigidum*, *in morbo phlebotomatum*, *emisisse*; ut ne morbum quidem quo tenebatur, aut quis id retulerit, doceamur. Sed & explicationem addit ejusmodi, ut mirum sit, non jam contigisse id nonnunquam, sed potius non semper, aut non multo sæpius contingere. Denique Gabriel Clauderus (6) explicationem producens aliam, secundum quam in gravissimis apoplexiis semper, aut plerumque id accidere deberet; idem quod apud Riverium est, ait, se in duabus Matronis violento paroxysmo apoplectico correptis observavisse, prosiliente videlicet, dum e vena emitteretur, in suam quoque manum frigido sanguine; illarum autem utramque per adhibita, ac data volatilibus fœta particulis medicamenta restituisse. E vena autem mulieris nostræ haud prosiluit sanguis, sed lente defluxit; ut aliquanto facilius huic suam, qualis ea cunque est, Clauderus explicationem accomodasset. Idem subjicit (7) sanguinis frigidi e naribus stillantis, & urinæ frigidæ prodeuntis Observationes. Quod si contigisset, ut serius scriberet; adjicere potuisset alias tum lotii frigidi emissi, ut puta a milite (8), & a puero (9), utroque maligna lethali febre prægravato, hoc insuper jam toto frigido, tum fœtus gelidi ejecti, non solum jam mortui, & a gelida jam matre, ac mox intra horam moritura (10), sed & vivi a victura (11) ea toto corpusculo *frigiditate intentissima*, & ea *rigiditate plane insolita & quasi lignea*, ut ab ortu ad triduum quod vixit, nisi respirasset, idque admodum leviter, pro mortuo ab omnibus habitus omnino esset. Neque exemplum omisisset Clauderus illustris Fœminæ (12), cui *aliquot ante mortem diebus exspiratio semper fuerat frigidissima*, in extincta autem cum pulmo uterque *copiosos* haberet *scirrhos & vomicas*, sinister *tactu excessive instar glaciei frigidus* inventus est, *quale frigus neque in altero* pulmone, *neque in ulla alia corporis parte observabatur*. Sed nos & mortuos, & cito morituros seponamus, eosque dumtaxat quos servare potuit Clauderus, quamvis frigidus e naribus sanguis stillaret, aut urina frigida prodiret, cum muliere nostra, quæ ipsa quoque servata est, comparemus. Certe & ægræ nostræ menstrua frigida provenerant: quanquam satis discriminis est inter sanguinem ex incisa vena statim manantem, & sanguinem in narium

(1) Tract. de Corde c. 2. (2) De hum. corp. fabr. l. 6. c. 2. (3) Obs. communic. 46.
(4) Cent. 4. Epist. Med. 47. (5) Cent. 2. Med. Phys. Obs. 51. (6) Eph. N. C. Dec. 2. A. 4. Obs. 138.
(7) Ibid. Obs. 139. & 140. (8) Earund. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 206.
(9) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 34. (10) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 80.
(11) Earund. Cent. 9. Obs. 30. (12) Commerc. Litter. A. 1743. Hebd. 21. n. 4.

rium, uterive, ac vaginæ caveas stillatim excidentem, humoremque tandem, postquam e sanguine secretus est, per viam longissimam defluentem; ut aliquanto minus difficile sit intelligere, quomodo hæc frigida exire, quam quomodo in vena sanguis frigidus esse potuerit. Quod si ut inferiora, ita superiora etiam corporis in ægra nostra tunc friguissent; fortasse alicui veniret in mentem dicere, cum reliquus sanguis qui per viscerum penetralia interea flueret, sic satis calidus, vitæque servandæ aptus esset, eum dumtaxat qui per exteriores venas, ipsique cuti subjectas ferretur, ab hujus frigore refrigerari potuisse. Verum ne huic quidem explicationi, cujusquemodi ea sit, hic ullus est locus. Nam & superiora æstuabant, neque mulier de sanguinis defluentis frigore conquesta esset, nisi cutis minus quam sanguis, fuisset frigida. Qua igitur ratione sanguis possit non modo qualis in piscibus est, sed frigidior in viventibus, victurisque hominibus interdum esse, ipse quo ingenio es, disquires. Mihi vero, cui historiam summa fide proposuisse, cum aliisque comparasse satis est, ad alia quæ tametsi miranda non sunt, ipsa ad memoriam revocavit, est transeundum.

29. Cum Bononiæ degerem, honestus vir quotidie frigore corripiebatur, quod etsi nullus sequebatur calor, de duobus nobilibus Medicis alter pro febri, alter, quoniam æger, eo frigore correptus cadebat, pro vertiginoso affectu malebat accipere. Persanatus est usu cardui benedicti, & spiritus salis ammoniaci. Mulierem quoque memini annos natam ad quinquaginta in illud S. Mariæ de Morte Nosocomium exceptam, singulis noctibus a certa hora ad matutinum usque tempus frigore prehendi cum tremore, quem pulsus non crebrior quidem, sed obscurior factus, neque aliud præterea comitabatur incommodum, neque calor sequebatur febrilis. Quin pedibus erat assidue frigidis, & sæpe aliis quoque, sed incertis, horis brevi frigore, tremore, & pulsus obscuratione corripiebatur. Cum viginti jam dies res ad hunc modum se haberent; dato cortice Peruviano, primi omnium erratici illi rigores abiere, periodici autem remisere, demum hi quoque fine redeundi facto, incolumem fœminam reliquere. Sed hi ad febrim sui generis spectare mihi quidem sunt visi. Tremores autem alios, febrilium quidem simillimos, sed cum vero frigore non conjunctos, nedum calore nullo exceptos, quos meæ Civitatis Patricium Virum alternis noctibus invasisse scio, alio retuli, ipsosque multis sponte urinis, multisque lenis pharmaci auxilio per alvum ejectis sublatos vidi sine illo cortice: quanquam periodicos quosdam affectus, sive febriles ii sint, vel absque eo sæpe abigi, nemo ignorat, sive non sint, eo nonnunquam pervinci, a pluribus adnotatum est.

30. Cujus vi corticis (ubi perpaucas, in quibus minus respondere visus est, Constitutiones excipias) longe certius, siquidem eo quo par est, & tempore, & pondere sumatur, febres profligari periodicas, sive illæ intermittant, sive ex intermittentibus jam sint factæ assiduæ, sive benignæ, sive malignæ sint, & perniciosæ, nunc ferme inter omnes constare, arbitror, quando vel quosdam nostrates Medicos, quos timor olim, & aversatio nescio quæ a corticis usu absterrebant, felicissimæ ejusdem ope, promptissimæque perniciosarum febrium curationes, quas a nobis quoque in pluribus, splendidisque etiam personis jam ante multos annos peractas viderunt, in meliorem adducere potuerunt sententiam. Sed justi quo remedium hoc exhibendum est, temporis notitia medentes fugere nonnunquam potest, non tam eorum in præsentiendo imminentem perniciem incuria, quam casu, velut accidit in Cardinali Eminentissimo Joanne Francisco Barbadico, quem exitialis febris accessio propemodum sustulit, priusquam febre teneri ipsum periodica, sciri posset. Res per se, nedum quia in principe Viro contigit, cujus tibi alias (1) novissimum morbum descripsi, sane digna est quæ commemoretur. Cum enim statim sub meridiem se in cubiculum inclusisset, neque ostium hora qua solebat, recluderet; famu-

(1) Epist. 13. n. 3.

famuli nihil primum, nisi sacris precibus, aut lectione diutius detineri, postea autem cum jam advesperasceret, mali aliquid suspicati, ostium leniter, deinde cum responderet nemo, validius, sed frustra, pulsantes, inclamantesque, denique per fenestram ingressi, herum sine voce, sensu, motu jacentem invenerunt. Accersitus confestim Medicus præter hæc mala, quæ tamen magis magisque jam remittebant, convulsivos tendinum subsultus, febrimque deprehendit. Quæ, cæteris illis omnibus intra horulam per se abeuntibus, una restitit. Postridie mane Vallisnerius, & ego advocamur. Quæritur, quis, & unde fuerit hesternus ille repentinus, & gravissimus morbus; quem febris solverit, ut videbatur. Narrat Medicus, erysipelas non multis ante diebus in facie apparuisse. Verum aeris fortasse injuriis; erat enim autumnus A. 1729. æger autem magis de suis Episcopalibus muniis, quam de se solicitus, nunquam decumbere voluerat, neque intra cubiculum se continere; introrsum repulsum, de improviso evanuisse. Hesterni morbi se nihil nisi finem vidisse: quem autem ad modum ingruisset, ne ægrum quidem scire, cum quid sibi tot illis horis accidisset, neque tum sensisset, nec modo aliud reminisceretur, nisi se, quasi a tempestate frigidulum lectum petiisse. Hæc eadem æger confirmabat, quem alacri, ut solebat, erectoque animo invenimus, jam levius leviusque febricitantem, nullo eorum quæ pridie fuerant, vestigio superstite. Quæ tametsi quem proprie ad morbum referremus, non una de causa dubitabamus; aliquid tamen monstri intus ali, cum Hippocratis aphorismus (1), tum ratio quoque ipsa dubitare non sinebant. Hanc igitur, illumque secuti interea dum clarius aliquod lumen existeret, materiam erysipelatis, quæ introrsum regressa, magnum, ut jam cœpisset, posse rursus afferre periculum videbatur, extrorsum iterum pellere oportere, facile agnovimus, & Medico, seni utique experienti, & spectato, assensi sumus, qui jam prima illa nocte iis datis quæ sine turba ad cutem ferrent, obsequentem naturam habuerat, ut & noctu sudor, & tunc aliquis adhuc mador sequeretur. Et toto quidem illo die novi, quod animadverteremus, nihil fuit. Sed nocte proxima ecce febrilis accessio, quæ tamen præter quosdam convulsivos tendinum subsultus, nihil quidquam grave ostendit usque ad meridiem. Quo demum tempore aut eadem, aut altera potius accessio tot simul, tamque horrifica mala protulit, ut continuo omnes arcesseremur. Ægrum invenimus, qui nec loqui, nec percipere quidquam posset, cum difficillima respiratione stertentem, apoplectici similem, nisi assiduis tendinum subsultibus agitaretur, pulsibus autem perobscuris, & nihil prementi digito resistentibus. Tunc enimvero manifestum fuit quo nudiustertius morbo correptus esset, hancque esse alteram perniciosissimæ tertianæ febris accessionem, quæ primæ illi, ut hora, ita etiam gravitate, & numero symptomatum responderet, vel potius antecelleret. Nec spes erat per ea quæ exterius dumtaxat tunc facere liceret, imminens exitium retardandi, cum mala omnia, quæ modo diximus, magis magisque sub oculis, manibusque nostris ingravescerent; ut ex iis qui viderunt; complures autem viderunt; fuerit nemo, quin pro certo haberet, ac per urbem totam inexpectato optimi Pastoris casu perculsam, pronunciaret, mox esse moriturum. Quo etsi in metu ego quoque eram; speculæ tamen aliquid superesse, dicebam, si forte hæc pariter accessio, ut prior, remitteret, si non eadem hora, quippe gravior, at una, aut altera tardius. Itaque ab sociis Medicis, sub vesperam, tanquam a conclamato, discendentibus, quæsivi, num quidquam, si accessio remitteret, obstare crederent quo minus Peruvianum corticem darem: illi vero, si modo fieri posset, ut interea neque in cerebro, neque in pulmonibus sanguis pertinacius hærere cœpisset, assentiri se, responderunt.

Intra primas noctis horas paulatim pulsus minus malos fieri, & apparere sudorem, animadverti: deinde sensim pariter, sensimque ægrum ad se redire, & intra eam

(1) 25. Sect. 6.

eam noctem, qua ipse domum reverti nolui, exitialia omnia symptomata prorsus evanescere; ut summo mane, restituta deglutiendi facultate, & febri ad justam remissionem perducta, jam esset remedio locus. Quod, sicuti in ejusmodi gravissimis periculis facere cum Eximiis Medicis solitus sum, tum ex iisdem corticibus apparari antea jusseram, non quorum species sensuum dumtaxat fallaci interdum indicio se magis commendaret, sed quorum ope intermittentes febres pro certo abactas esse, constaret, tum ad semunciam in primo haustu sumendum dedi; reliquum autem, quod triplum erat, in multo minores partes per justa intervalla distribui. Eaque ratione consecuti sumus, ne ingrueret accessio tertia, procul dubio ægrum, quem secunda prope confecerat, sublatura. Sed ne secunda quidem ingruisset, si in primæ remissione idem facere venisset in mentem. Non venit autem, introrsum versi erysipelatis, quod certum erat, materiam spectantibus, non febris: quam, non consecutam, ut sæpius solet, mala illa gravissima, sed attulisse, & periodicam esse, quis divinaret? quando neque initium ipsius viderat quisquam, neque Patavii ea tempestate febris ulla ejus generis erat animadversa; etsi per illos dies, ut postea novimus, in Civitate non ita dissita eadem fuerat; ægrumque illustrem, dum corticis oblatio ab una ad alteram intermissionem differretur, proxima accessione jugulaverat. Quamobrem tu, cujus gratia hæc scripsi, siquando casus ejusdemmodi incidat, cujus initium ignotum sit, tametsi causa esse manifesta videatur; noli omittere de natura febrium, quæ tunc vagentur percuntationes; neque enim semper id quod nobis, accidet, ut quæ prima perniciosi generis existat, ea tibi curanda obveniat.

31. Nec vero, si æger non senex sit, ejusmodi febris immunem fore, credito propterea quia Doctis Viris ipsam nunc placeat *febrim intermittentem senum soporosam* vocare. Etsi enim ea ætate sæpius contingit, & septuagenario erat major tum Cardinalis de quo modo dictum est, tum generosus Comes M. Ant. Trento, quem annis ante eum quinque ab eadem febri periclitantem eodem remedio curaveram, eorum neutro, quod minus frequens est, in febrim recidente; tamen & Mortonus (1) puerum duodecennem, & Tortus (2) puellum teneræ ætatis, nedum alium in medio adolescentiæ cursu his, quas *lethargicas* appellabat, febribus laborantes, proposuere. Pariter non quia primos paroxysmos, aut primam alicujus paroxysmi partem sine profundo isto sopore ægri transegerint, velim sine metu sis, ne in ulterioribus paroxysmis, aut paroxysmi partibus sopor ingruat. Nam quamvis sæpius antea, quin multo antea; non raro tamen septimo demum paroxysmo advenit: & quamvis in ipsa paroxysmi invasione simul invadere plerumque soleat, ut Sydenhamius quoque (3) significat, idque tempus, juxta Harveii (4) dissectiones mortuorum in principio accessionis, remoræ sanguinis sit opportunum; non desunt tamen exempla gravis soporis non modo aliis paroxysmi temporibus, quod non infrequens est, sed, quod perrarum est, hoc declinante advenientis, quale in Commercio Litterario (5) adnotatum videbis.
Hic tu indicia fortasse optabis, per quæ dum febris a benigna non videtur differre, conjicere possis, perniciosum istud symptoma esse adventurum. Id & alii optaverunt non minus, quam noscere siquis forte ante annum 1731. ejusmodi febres observasset. Cujus utriusque voti vel uno lecto, quem laudavimus, Torto, facile compotes fieri potuissent. Qui cum scripta ante finem sæculi XVI. ab Ludovico Mercato, & rursus ante finem sæculi XVII. ab Richardo Mortono de Perniciosis Intermittentibus Febribus in celebrem Therapeuticen suam (6) non sine additis Scholiis transtulisset, perfecit, ut scire omnes possent, Hippocrati, & Veterum non paucis ignotum non fuisse, Intermittentes Febres aliquando malignas fieri, & exitiales

(1) Pyretolog. Exerc.1.c.9.Hist.25. (2) Therapeut.Special.ad febr.period.pernic.l.4.c.3.Hist.9.& 1.
(3) Epist.Respons.de Morb.Epidem. (4) Exercit.1.de Mot.Cord.& sangu.c.16.
(5) A. 1740. Hebd. 13. n. 2. (6) l. 2.

les (1), tum quibus ex signis Mercatus generatim docuerit intelligere, eas fore perniciosas (2), speciatim vero in illis de quibus loquimur, pertimescere, ne *tertia, aut quarta* accessione *gravis somnus, vel gravis alia ex soporiferis* affectionibus *omnino essentialis fiat* (3). Nec vero prætereunda sunt quæ Tortus quoque & generatim, & speciatim ex propria observatione signa proposuit (4), & productis suo loco historiis tum ad cætera genera (5), tum ad hoc quo de agitur (6), pertinentibus confirmavit. Quibuscum junges quæ ab altero Illustri Medico adjecta sunt signa ad hoc idem genus spectantia (7). Soporis autem gravissimi mox adventuri indicium videbis apud Tortum (8) hoc inter cætera, quod æger interdum balbutiens verba mutilet, vel unum pro alio proferat, *non secus ac si levi apoplexia in linguæ paralysim degenerante foret detentus.* Est etiam apud eundem Vetulæ historia (9), cui in febris excerbatione cum accidisset non modo ut recte verba proferre non posset, verum etiam manifesta aliqua oris contorsio, in sequenti exacerbatione cum iisdem sopor insuper gravis accessit, in proxima autem, apoplexia, quæ in paralysim dexteri totius lateris transivit: atque ut scias, hæc a febri fuisse; usu Peruviani corticis sublata sunt. Intelligis non solum quæ soporem, & post hunc apoplexiam interdum prænunciarint, sed simul apoplectici potius generis, quam lethargici istum esse soporem, præsertim cum eo stertore conjunctum, qui cum graviori apoplexia jungi solet. Quæ spectantes Sydenhamius (10) aliique, insultum hujusmodi *Apoplexiæ veræ similem plane* esse, scripserunt, & Tortus ipse (11), tandem, nisi per corticem inhibeatur, *fortis Apoplexiæ instar* occidere, Mortonus autem (12) puerum quem supra memoravimus, bis inventum ab se, ait, *stertentem, cæterisque Apoplexiæ fortissimæ symptomatis affectum*, senem autem Avunculum suum (13) multos jam annos hebetem & somnolentum, *apoplexia* correptum fuisse, retulit, ejusdem generis, ut insultu remittente, utrumque cortice eodem, larga manu dato, servaverit. Senis vero hujus hebetis & somnolenti, & obesi insuper commemoratio, cum historiis aliis conjuncta, & speciatim cum ea quæ in Commercio Litterario (14) ab diligenti sane, ac solerti Observatore descripta est, Anus videlicet quæ diu antea brachii stupore, & debilitate, mox etiam capitis gravitate, vertigine frequenti, & magna pedum lassitudine afflicta, sopore profundissimo in febris intermittentis paroxysmis corripiebatur; hæc, inquam, exempla solicitum facere te debent in febribus intermittentibus quæ homines detineant iisdem, aliisve capitis ejus generis, aut nervorum affectibus obnoxios, ne forte sopore isto terrifico, aut, ipso etiam non prævio, apoplexia prehendantur. Namque ut ex laudato Observatore (15) exempla suppetunt *apoplexiæ immedicabilis*, & *apoplexiæ subito occidentis*, quæ soporem secutæ sunt, sic & alia habemus in quibus *absque soporoso affectu prægresso*, intermittentibus correptos febribus rapuit apoplexia. Igitur ubi æger iis erit obnoxius malis de quibus dicebamus; illi præsertim, sicut alii, fac corticem & tempestive præbeas, & justo ut tempore possit retineri cures; is enim quem subito apoplexia occisum retulimus, nequaquam potuit retinere. Quæ me res in Comite Trento, simul quasi apoplectico, ut dictum est, sopore, simul nimia alvi lubricitate affecto, eo magis anxium habuit, quod ejus Fratrem annis superioribus repentina apoplexia sublatum fuisse, non ignorabam. Sed in paroxysmi remissione iis quæ ventriculum corroborarent; opii enim vel pauxillo tunc uti veritus sum; sic satis admistis, ut retineretur cortex, operam dedi. Deus autem meis annuit votis.

32. Non puto, gravius te ferre; non mi-

[1] Ibid. c. 4. Schol. 1. & cap. 8. Schol. 1. [2] Ibid. c. 2. ante Schol. 3.
[3] Ibid. c. 3. ante Schol. 3. [4] l. 3. c. 1. [5] l. 4. c. 1. & 2. [6] Ibid. c. 3.
[7] Vid. Commerc. Litter. A. 1733. Hebd. 52. [8] l. 3. c. 1. [9] l. 4. c. 4.
[10] Epist. cit. [11] l. 3. c. 1. [12] Hist. 25. cit. [13] Hist. 26. [14] A. 1738. Hebd. 33.
[15] Commerc. Litter. A. 1731. Specim. 24. n. 3. & A. 1734. Hebd. 13. post n. 2.

mirari autem, certo scio, quod pro mortuorum ex hisce febribus anatomicis Observationibus, Observationes protulerim in viventibus habitas. Nosti enim cum in ea quæ in Sepulchreto est de Febribus Sectione quasdam hujus quoque alterius generis historias (1) proponi, tum præsertim a periculosis dissectionibus me refugere consuevisse. Quo minus, opinor, expectabis sectiones a me institutas eorum quos malignæ febres variolis stipatæ absumpsere, cum scias, me necdum variolis fuisse correptum. Neque enim tanti sum animi, ut imitari audeam Theodorum Zwingerum, qui ut in Sepulchreto (*) etiam leges, cum eo nunquam morbo laborasset, puerum eodem occisum dissecuit. At enim, inquis, vel peste ipsa peremptorum cadavera, jam frigida præsertim, dissecta, nocere negarunt Doctissimi Viri. Ego vero hos legi; sed quid Thomas Bartholinus (2), & Isbrandus Diemerbroeckius (3), qui eosdem legerant, censuerint tamen, animadverti. Nam primus, *nollem*, inquit, eorum rationibus *nimium fidere*; alter vero, cadaver, cum jam plane perfrigeratum est, *multo* quidem *minus contagiosum est, quam corpus morbosum vivens*; contagiosum autem esse, non negavit, imo exemplo suo quid sentiret, ostendit, cum, etsi erat qui carbunculos in ejusmodi cadaveris ventriculo se ipsi ostensurum promitteret (4); sibi, ait, *non placuisse irritare crabrones, & aperta abdominis cavitate contagii periculo se exponere: illudque se credere, quam videre, maluisse*, & rursus (5) cum in *refrigerato* cadavere exanthemata per artuum musculos altius pergere, a Chirurgis, se præsente, demonstratum esse, narrasset; an viscera quoque iisdem inficiantur, *oculorum experientiam non habeo*, inquit, *propterea quod licet contagium a dissectione musculorum parvi faciam, illud tamen ex apertione cavitatum abdominis, & pectoris furiosius in astantes irruere posse, credam*. Noli igitur mirari, quod inter quamplurimos esse malim, quam inter *paucissimos*, ut idem ait (6), iis *credentes, qui cadavera pestiferorum contagiosa non esse, asserunt*. Quod si paucissimi non fuissent qui iis crederent; putasne, post tot pestilentias, futuras fuisse tam paucas cadaverum in ipsis extinctorum Observationes, quæ in Sectionem hanc Sepulchreti referrentur? perpaucæ enim sunt, si demas quæ ex auditu scriptæ, aut quæ incredibilia habent, tum quæ repetuntur, ut quæ Observatione LXII. postquam §. 3. posita fuerat, §. quoque 7. iteratur. Et ne forte suspiceris, Anatomicos ab illorum dissectionibus inani potius metu, quam rationibus fuisse absterritos; has legesis simul cum contrariis perpensas apud eosdem Bartholinum (7), & Diemerbroeckium (8). At si illis perlectis, nullum tamen esse periculum quod metuamus, arbitraris; accipe quid in Theatro hoc nostro acciderit corpora eorum dissecantibus quos maligna dumtaxat, non pestifera, occiderat febris. Ex peticulari, quam vocant, febri mortuum Prosector, juvenis valens ac robustus Stegagnonius, hactenus inciderat, ut solos dorsi musculos, Diemerbroeckio fortasse credens id parvi facienti, appararet, cum eadem febri correptus, e vivis ereptus est. At fuerit cadaver illud non omnino adhuc frigidum; certe erat intus extraque jam frigidum cadaver Aniculæ, cujus venter cum a Cl. Vulpio A. 1717. Januario mense aperiretur, ipse autem adstarem, ut singulorum viscerum sedem Auditoribus ostenderem, etsi nullus odor gravior solito existebat, nec ullum, præter intestinorum implicationem, vitium apparebat; continuo tamen insolitum quendam languorem sensi, non secus ac si animi instaret deliquium: mox autem ostensione illa absoluta, cum vix domum uterque rediissemus, pariter febrili horrore, & frigore, & dein calore ad eundem modum, eodemque tempore correpti sumus, indeque ego, quamvis fracta febris vi, per annos aliquot ita male valere cœpi, ut in nuncupatione Adversariorum IV. indicavi. Nec mirum: etsi enim ea fœmina pro apoplectica in Nosocomium illata fuerat, &

(1) Append. ad Obs. 10. & 29. (*) in Additam. ad hanc Sect. Obs. 19. cum Schol.
(2) Consil. de Anat. Pract. n. 3. (3) De Peste l. 2. c. 3. adnot. 12. (4) Ibid. l. 4. Hist. 15.
(5) Hist. 32. (6) Hist. cit. 15. (7) n. cit. 15. (8) adnot. 12. cit.

& reapse erat; illa tamen apoplexia malignæ, ut postea inquirendo compertum est, febri, cum domi ægrotaret, non ita pridem accesserat. Vides igitur, ne illud quidem satis esse ad periculum effugiendum, cadaver non ante incidere, quam frigidum factum sit: quam cautionem qui laudarunt, illud præterea animadvertisse non videntur, frigere exterius posse, interius autem calorem retinere, quod ex Epistolis ad te nostris intellexeris non raro fieri, & aliquando vel trigesima a morte hora (1) in ventris interioribus calorem superesse. Num igitur expectandum diutius est? At putrescens cadaver *multo magis contagiosum evadere*, ajunt, *quam corpus morbosum vivens*. Nec tu mihi objicias, fuisse, & esse qui, hisce omnibus pro nihilo habitis, impune id fecerint. Nam neque eadem natura, & vis est malignarum omnium febrium, neque eadem Prosectorum omnium dispositio: quarum neutram cum pro certo scire quisquam possit; quis tutius esse timidiorum consilium, neget, quam audaciorum?

33. Verum, ut ad me, & ad variolas redeam; equidem prima adolescentia cum in ejusmodi ipsarum Constitutionem incidissem, quæ neminem ferme ad eum usque diem interemerat, discendi studio abreptus, egregium in Nosocomio Medicum sequi non dubitabam, & qui ex variolis decumberent, eorum quoque pulsus explorare non verebar, nedum cætera adnotare, & inquirere, etiam leviora, ut puta quo collyrio fieret, ut cum reliqua cutis pene tota pustulis aspera esset ac fœda, in palpebris tamen lævis, ut videbam servaretur, & nitida; fiebat autem aqua stillatitia plantaginis in qua salis, ut vocant, saturni pauxillum erat solutum. Quæ dum animadverterem, forte accidit, ut unus, itemque alter ex iis ægrotantibus, Medico frustra omnia quæ poterat, diligenter præstante, e vivis eriperetur. Quo exemplo admonitus, nunquam postea volui ejusmodi ægros invisere; ne ad Principes quidem Viros accitus. Nec, licet ad hanc usque ætatem processerim, committendum esse, duxi, ut in periculum me volens conjicerem, quando vel octoginta annos natis accidisse, novi, ut a variolarum contagio, cujus jam se immunes putabant, non secus ac pueri, inficerentur, & multo quam hi, facilius perirent; quanquam in sævissima A. 1749. Constitutione Foroliviensi, vetula, ea quam modo diximus, ætate major, eo morbo conflictata, raro sane exemplo evasit. Sed quod mihi facere non licuit, ut inde mortuos dissecarem, toties, & tot ab Anatomicis factum est, ut mirari subeat, Viros cæteroquin Doctissimos, qui post illorum jam editas Observationes, ignorare viderentur, aberraturos a vero; qui variolas alibi quam in cute, præsertim vero in intestinis, tum nunquam, tum semper provenire, contenderent. Horum primos, facile credas, cum in Observationes forte incidissent ejus similes quæ a Peyero filio (2) proposita est; alteri autem in alias cum iis convenientes quas ab se habitas memorat Cl. Gunzius (3), utrosque cæterarum oblitos, cunctas illi primos quidem, alteros autem his consimiles existimasse; quando multæ, jam relatæ in Sepulchretum, extabant, quarum aliæ cum illis, aliæ vero cum his apertissime consentiunt. Sunt præterea quas utrisque addendas colligere possis ex laudata Cl. Phil. Conr. Fabricii Dissertatione (4). Atque insuper ut Dissertatio altera (5), quæ, Busserio Præside, habita est, Observationem tibi exhibebit in Serenissimo quodam Principe, cum primis illis convenientem, ita quæ cum alteris conveniant, dabunt plures Volumina (6) Cæsareæ Academiæ. Quin aliæ non desunt historiæ, quæ & alibi quam in cute, neque tamen in intestinis, aliisve visceribus, conspectas variolas, aut se indicantes proponunt. Cujusmodi illæ sunt quas leges in Actis Hafniensibus (7), in Ephemeridibus (8) prælaudatæ Academiæ, in Opu-

[1] Epist. 3. n. 2. [2] Obs. Anat. 2. 2. [3] In Hippocr. de Humorib. not. 21.
[4] exhib. Obs. circa Constit. Epid. A. 1750. not. *h*. ad §. 19. [5] sist. Hist. morbi, & cadav. variol. c. 1.
[6] Eph. Dec. 3. A. 7. & 8. Obs. 97. cum Schol. & Cent. 9. Obs. 52.
[7] Tom. 1. P. 1. Obs. 109. [8] Dec. 3. A. 7. & 8. Obs. 47.

Opusculis Pathologicis (1) Præstantissimi Halleri, & hæc quoque est quam ab eo qui inter Magistros meos fuit, Jacobo Sandrio, cum Bononiæ olim essem, acceptam, ferme totidem ac Vir ille Doctus retulit, verbis subjicio.

34. PUER Nobilis, cui paucæ exterius variolæ, signa autem nulla erant aliarum quæ visceribus insiderent, suffocati instar moritur. CORPUSCULUM, ab Sandrio ipso apertum, pulcherrima viscera habebat omnia. Sed una laryngis musculis innata erat variolarum pustula, & circum hanc ater jam apparebat gangrænæ color.

35. Porro cum aliis quoque malignis febribus sæpenumero gangrænam interiorem conjungi; imo, si lethales sint, tunc viscerum inflammationes degenerare in gangrænas, ex pluribus, quas in Sectione hac Sepulchreti leges, Observationibus apparebit. Quibus has etiam adjunges. Sanctorius noster (2) *quidam alii putarunt*, inquit, *febrem malignam ab aliqua gangræna in jecore, vel in alio viscere oriri, quod nos non semel in cadaveribus observavimus*. Dominicus Gagliardi (3) in dissectionibus eorum qui a maligna febri pereunt, cum ulcera ab erodentibus medicamentis quæ vesicantia vocant, aperta, ipsa quoque gangræna affici incipiunt „ internas gangrænas persæpe „ conspici „ affirmabat. Et Josephus Lanzonus (4) Epidemicam describens Constitutionem Ferrariensem A. 1729. in apertis nonnullorum corporibus quos ea febris occiderat, inter cætera *aliquas maculas lividas in ipsis intestinorum tunicis* memoravit. Tu alia, quæ non deerunt, exempla adjicito.

36. Nunc antequam finem scribendi facio, te miraturum non puto, initio præsertim admonitum, nihil repetere me velle ex iis quæ ad te alias scripsi, miraturum, inquam, non puto, quod de certis quibusdam Febribus nullam hic mentionem injecerim. De earum plerisque egisse me, scis, cum de aliis agerem morbis. Nonnullas tamen, ut puta quinctanas, & quæ longiora intervalla habent, me fateor non nominasse; neque enim vidi, nisi septimanam excipias, quæ, cum Bononiæ degerem, in Patricio Viro exacte recurrebat: nec de illis dicere quidquam possum, nisi quod etsi quartanis fere succedant, non sunt tamen, ut aliquando factum est, pro quartanis habendæ, quarum longiora reddita sint intervalla, nisi quartanas pariter cum succedunt tertianis, pro tertianis quarum tardiores facti sint reditus, contra ac Medici ab antiquissimis usque temporibus statuerunt, habere velimus. Quod præclare animadvertit Solers Vir Zevianus meus (5), ubi quartanæ mutationem in quinctanam, hujus in tertianam, & quartanæ denique in sextanam, hancque constantem, in adolescentula a se visam proponit: cujus ultimæ febris exemplum perrarum est, cum duo, haud amplius, me legisse, meminerim, alterum Gentilis (6), Lanzoni (7) alterum. Qui vero post hujus generis febres mortui sint, in iis quid sit inventum, me latet. Sed cum ipsæ diuturnæ sint, aut diuturnis succedant; veri simile est, post se relinquere eadem ferme quæ illæ solent. Solent autem mesenterii, aut lienis vitia, aut alterius proximi visceris, & nominatim jecinoris. De quibus simul omnibus exemplum habes apud Cl. Fantonum (8). De liene autem satis ostendimus alias non uno loco, sed præsertim Epistola XXXVI. (9) quæ consentientia videbis cum Observationibus, in Sectionem hanc Sepulchreti relatis, ubi de Quartanis (10), & de Erraticis diuturnis febribus (11) actum est. De jecinore ibidem quoque reperies exempla. Quibuscum junges quæ Commercio Litterario (12) leguntur de hepatis substantia, *præ reliquis sedem quartanarum fovente*, hincque *in plurimis* quartana *mortuis læsum modo, modo exsiccatum, modo inflatum hepar inveniri*.

37. Hæc habui quæ super plerisque Febrium

[1] Obs. 44. in fine. [2] Comment. in I. Fen 1. l. Avic. Qu. 85.
[3] Dell'Infermo istruito P. 2. Vegl. 30. [4] Act. N. C. Tom. 2. Obs. 209.
[5] Nuovo Fonte di Pronostici P. 1. [6] apud Schenck. Obs. Med. l. 6. ubi de raris febr. typis Obs. 2.
[7] Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 10. [8] De Obs. Med. & Anat. Epist. 8. n. 10.
[9] n. 18. [10] sub Obs. 30. [11] sub Obs. 32. [12] A. 1739. Hebd. 50.

brium generibus ad Valsalvæ historias adderem ex meis, aut aliorum sive mecum communicatis, sive lectis Observationibus. Quæ tu, ut soles, æqui bonique facies: & valebis.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA L.

Agitur de Tumoribus.

QUos morbos statim post Febres plerique facile proposuissent, Arthritidem, Luem Veneream, alios ejuscemodi, Boneto placuit differre, & inter hos, Febresque interjicere Tumores, Vulnera, Ulcera, & quæ alia ad Chirurgiam spectant. Quæ Facultas, cum minime ignores, quantopere a Valsalva adamata sit, & exculta; fortasse jam plurimas, si minus ex me, quem nosti, non, uti ad mortuorum sectiones, ita ad viventium, natura esse factum, at certe ex illo Observationes expectas. Nec tuam te fefellisse opinionem, ex proximis Litteris cognosces, quæ erunt de Vulneribus. Neque ille tamen paucas habuit de Tumoribus Observationes. Verum alias chartis non commisit, alias commisit quidem; sed earum aliquot aut ipse vulgavit, aut ego aliis Epistolis descripsi. Quæ omnia hac indicabo dumtaxat, ut relegere possis, si velis; nihil autem repetam, sive illius sit, sive meum. Ut enim Sepulchreti ordinem, qualiscunque is sit, quemadmodum fere solitus sum, hic etiam sequar; non sequar tamen repetitiones. Quarum aliquæ non modo, ut multæ, haud sunt illarum Observationum, quæ ultro in aliis quoque Sectionibus positæ significantur: sed earum quæ in hac eadem iterantur II. Sectione, ut cum inter eas quæ in Additamentis leguntur, vel prima ipsa cum subjecti Scholii parte, proposita jam supra fuerat Observatione VI. (1) a Boneto, qui locum ipse quidem unde sumpserat, non reticuit, aut cum eidem tamen, quod prope incredibile est, accidit, ut una eademque pagina (2) unam eandemque bis ex Garnero historiam produxerit.

2. Igitur quod ad Tumores spectat Sanguineos sive quos sic vulgo appellant, sive eos præsertim qui cum rupto venæ trunco aliquo communicant, *varices spuriæ*, ut opinor, a Baerhaavio (3) postea nuncupati, quid Valsalva viderit, & censuerit, in mea habes Epistola Anatomica XIII. (4) magisque in Tractatu illius de Aure Humana (5), utrobique autem (6) ea pariter quæ spectant ad Steatomata palpebrarum. Utinam sic diserte judicium addidisset suum de natura cujusdam tumoris quem ad hunc modum nobis descriptum reliquit.

3. MULIER annos nata ad quinquaginta laboraverat tres jam menses tumore in dextera colli parte duro, oblongo, ovi galli Indici magnitudinem æquante, cujus erat basis in ejusdem lateris arteria Carotide, unde sursum pergens usque ad ejus arteriæ divisionem, finiebatur. Hic aliquando dolebat; aliquando nullum prorsus afferebat dolorem. Tandem viginti circiter ante mortem diebus crebrius vexare cœpit, in ipsa præsertim laryngis regione, ut cum peculiari quodam stertore cogeret respirare, cui comes erat in gutture quidam ardoris sensus. Itaque mulierem confecit. Nolo hic, ut in tumore altero feci, quem in sinistra juguli parte durum pariter, & nulla memorata pulsatione, Valsalva descripsit (7), meas tibi conjecturas proponere: ipse, ut malueris, judicabis. Ego vero ad certiora exscribenda transibo.

4. VIRGINI ingenii vividi, quæ aliquot jam annos, propter ætatem ad quinquagesimum circiter perductam, menstruis carebat purgationibus, cancrosus tumor in dextero latere prope axillam obortus est. Hic paulatim in crassitudinem quidem parum,

(1) §. 7. (2) Obs. 7. §. 1. n 3. (3) Prælect. ad Instit. §. 711. (4) n. 4. (5) c. 4. n. 8. (6) Ibid. & nostræ illius Epistolæ n. 2. (7) Epist. 17. n. 19. & 20.

rum, sed multum in latitudinem, & longitudinem crevit, ut ad axillam perveniret. Proximus artus oedemate intumuit. Accessit tussis, sputum materiae *catarrhalis*, spirandi difficultas, multa sitis, & mors denique. TUMOR eas quibus insederat, partes, quantum quidem percipiebat sensus, altius non laeserat. Proximum artum secando, multum seri flavescentis effluxit, quod omne in Adiposae membranae cellulis substiterat. Totum quoque ab eodem latere Thoracis cavum ejusdemmodi replebat serum, multis interjectis concretionibus ejusdem coloris, mediae autem inter membranosam, & *gelatinosam* naturae, quarum pleraeque pleurae adhaerebant. Pulmones erant adeo contracti, ut primo aspectu quasi deesse viderentur. Cor valde exiguum. Caeterum, quod ad Ventrem attinet, ventriculi fundus multum erat extensus: lien perparvus: jecur a naturali colore ad fuscum inclinans: ejus vesicula exilis, & inanis. Ovaria albicabant: & quamvis naturalem servarent figuram, & molem; valde tamen induruerant.

5. Rondeletii Observationem, in Sepulchretum relatam, non hoc loco, in quo ne memoratur quidem, sed libro II. (1) leges, propositae similem. In utraque enim cancrosus thoracis externus tumor, difficultas spirandi, multumque est in thorace serum: quod in illa tamen succrevisse tumore decrescente, in hac autem crescente, ostendit tempus quo ducendi spiritus difficultas accessit. Faciet hoc discrimen, ut rem aliquanto aliter in illa explices, atque in hac Observatione. Cui ut peculiare est quod ad serosum attinet brachii tumorem, sic peculiaris quoque hujus tumoris causa fuit, nimirum Axillaris venae compressio a cancro illuc se attollente.

6. Sed jam ad alios alterius generis artuum superiorum, aut inferiorum tumores, a Valsalva observatos, veniamus, initio ab iis ducto qui male peractae venarum sectioni successerunt. Mitto autem quem in Nobili Matrona vidit ob compunctum cum vena tendinem, aut nervum, manu cum acerbissimo dolore plurimum tumente, & eo sedato dolore, assidue tremente: qui tremor non modo posteaquam detumuit manus, sed ad diem usque quo hoc scribebat, videlicet quinque ipsos annos, nullo proficiente remedio, perstabat. Tumorem pariter mitto qui Juveni accidit, vena in cubiti flexu ab inepto Chirurgo transfixa, effusoque introrsum sanguine, unde magnus postea, longaeque, & difficilis curationis abscessus. Tumoris potius a vulnerata eo in flexu arteria, Valsalvae manu persanati, historiam tibi eo diligentius describam, quod res majoris momenti est, nec indigna quae a te cum Observationibus conferatur, visa ibi ab aliis, aut facta, aut adnotata proponentibus, ut puta ab Rockio (2), a Petito Chirurgo (3), a Teichmeyero (4), & ab iis quos dum has Litteras recenserem, legi, Medico Cl. Trewio (5), & industrio Chirurgo Guattano (6), praesertim vero a Cel. Auctore infra (7) laudandae Dissertationis. Haec igitur Valsalvae Observatio etsi in nonnullis, manca videri potest, ut ab homine qui sibi scriberet, fusa; tamen quaedam habet peculiari attentione digna, illudque insuper quod ejusmodi curatio prius a Valsalva peracta est, quam ab aliis peragi vidisset, additurus, qua erat solertia, atque industria, subinde alia, si diutius vixisset, eique aliae istiusmodi suscipiendi operis occasiones se obtulissent.

7. CHIRURGO annorum circiter duodeviginti, dum propter thoracis morbum sanguis e brachio mittitur, arteria vulneratur. Qui miserat, venam incidisse se, credens, non aliter vulnus obligat, ac si nihil nisi venam, incidisset. Post dies aliquot tumor in cubito animadvertitur: qui intra dies amplius viginti ad pomi magnitudinem excrescit. Hunc chirurgus quidam, pus subesse ratus, incidit: ex inciso sanguis incipit exire, sed sine impetu, sanguineis videlicet grumis obstantibus, & exi-

(1) Sect. 1. Obs. 72. (2) Commerc. litt. A. 1734. Hebd. 36. n. 2.
(3) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1735. & 1736. (4) Dissert. de stupendo Aneurysm. & cat.
(5) Act. N. C. Tom. 8. Obs. 126. (6) Hist. 2. Aneurysm. Hist. 2. (7) n. 8.

exitum quasi omnino claudentibus. Verum tribus post diebus, via sibi facta, sanguis erumpit: idque non illo tantum, sed & duobus proxime insequentibus diebus, semel quidem quotidie, at ea copia, quæ cum adstringentibus remediis nullo modo cederet, ægrum quasi ad animi deliquium duceret. Interea & manus, & cubitus, & proximus humerus ferme usque ad medium, intumuerant: inflammatio autem prope incisum tumorem jam erat oborta. In tanto periculo, Medici advocantur, chirurgiam quoque prope callentes, in his Valsalva. Qui, re diligenter perpensa, ita est curationem aggressus. Primum fascia quam nunc torcular vocitant, sic humerum vinxit, ut pro eo ac opus esset, prompte illa, facileque laxari posset. Tum vulnus, a chirurgo, ut diximus, tumori inflictum, superiora versus secundum arteriæ consuetum iter produxit. Sic toto patente tumoris cavo, quod pugnum ferme comprehendisset, sanguinem, quo plenum erat & concreto, & fluido, eduxit, locumque bene abluit spongiis, calefacto vino madentibus. Quo facto, tantisper fasciam laxari jussit, dum effluens sanguis vulneratæ proderet arteriæ sedem. Erat hæc in cavi illius fundo; ut valde incommodum fuerit ob profunditatem, arteriam circumligare. Quam cum tandem, continuo supra vulnus, vinxisset, haud amplius, quantumvis laxata fascia, sanguis exsiluit. Verum illico quidquid ejus artus erat infra injectum arteriæ vinculum, sentiendi, & movendi vim amisit, paucisque post horis frigidum est factum: nec pulsus amplius percipiebatur. Hic tamen circa tertium a ligata arteria diem percipi iterum, sed vix, cœpit: at circa quinctum ad naturalem quasi impetum jam redierat. In hujus diei exitu sanguis in lecto animadvertitur, eoque fasciæ, vulneri circumjectæ madentes conspiciuntur. Quibus caute ablatis, & vulnere inspecto, nec sanguinis quidquam erumpit, nec unde eruperit, ullum est signum. Ab hac ultima sanguinis eruptione pulsus iterum omnino amittitur, non secus ac si novum arteriæ vinculum injectum esset. At membrum tamen post multos dies naturalem sensim recuperat calorem, motum quoque, sed hunc tardius; nam octo, aut novem menses debilitas restitit, & quædam macies, & fuscus unguium color, & facilis a frigore læsio. Verum eo quod diximus; exacto tempore, hæc omnia desiere; pulsu etiam, quamvis languido, redeunte.

8. Hanc a me cum petiisset historiam Cl. Vir Petrus Paulus Molinellius, continuo, & perlibenter misi, tum ut homini Medica, & Chirurgica Facultate præcellenti, & bene de me merito gratum facerem, tum etiam, ut quam mancam, sicuti ad ipsum quoque tunc scripsi, mittebam, eam ipse, qui Chirurgum illum & viventem noverat, & mortuum dissecuerat, quo ad ejus fieri posset, nobis perficeret. Quod præclare ab ipso factum perspicies, si Dissertationem ejus leges, quæ inscribitur *de Aneurysmate e læsa brachii in mittendo sanguine arteria*. Præcipua huc redeunt, non unum tantummodo, sed plura vincula Valsalvam arteriæ injecisse, cogente sistendi sanguinis difficultate: hominem postea incolumem vixisse, & non nisi trigesimo circiter post eam curationem anno tabe, & ascite confectum esse: eo autem brachio quod læsum fuerat, non secus ac altero, uti consuevisse, quippe cum jam nullum; si utrumque brachium inter se conferres, discrimen agnosceres, ne in pulsu quidem. Quod tanto magis mirandum est, quia in mortui dissectione, cum Brachialis arteria eo loco ubi aneurysma fuerat, ad tractum duorum pollicum omnino deesset, nempe morbo olim, ferro, & pure absumpta, nulla inveniri arteria potuit quæ pro ipsa communicationem inter superiorem ejus truncum, & Radialem, Ulnaremque arterias servaret præter unam, eamque non solum mire flexuosam, sed tenuem adeo, ut difficillimum sit intellectu, quomodo Radialis arteria, influente tam pauco sanguine, & per tot flexus traducto, æque pulsare ac altero in brachio posset, tum æque esse brachium utrumque & nutritum, & robustum, aut certe ad actiones æque idoneum. Et inventa quidem est ea pars nervi quæ in tractu illo eodem erat, in quo diximus Brachialem arteriam defuisse, in prægrandis ganglii modum amplificata. Sed etsi nervi ejus vires sic augeri potuisse, existimares; tamen justum

justum musculorum robur, & partium nutritionem, & arteriarum præsertim pulsum sine justa influentis quoque sanguinis copia, justoque impetu, non intelligeres. Certe autem occluso præcipuo arteriæ trunco, ramos *laterales*, *licet per se parvos*, *postea distendi*, *si liquidum*, *solum in eos agat*, Viri Doctissimi, & in his Hallerus (1), *ex physicis*, *& hydraulicis* non dubitabant: quin idem Hallerus (2) & *vulgo notum esse*, & se *vidisse*, confirmaverat, *resecta arteria radiali*, *ita dilatatam fuisse sensim ulnarem*, *ut rami omnes*, *quibus prospicit radialis*, *inde sanguinem acciperent*. Quo magis optandum est, ut in cadaveribus eorum quibus olim arteria ipsa Brachialis, aneurysmatis curandi causa in brachii flexu, obligata fuerit, iterum, iterumque ab Anatomicis, inprimisque ab eodem Præstantissimo Molinellio perquisitio hujusmodi repetatur, ut sicuti quæ in hac prima deprehendit, accurate adeo proposuit, ita in aliis eadem, an alia occurrant injectionis etiam auxilio, certiores fiamus. Ut enim illius arteriæ truncus raro duplex sit; ramos tamen ab ipso tum in Ulnarem, tum in Radialem pertinentes quos Cel. Winslowius (3) Collaterales vocat, non in cunctis quidem corporibus ad eundem modum se habere, sed plures in plerisque esse, vel ex ejus, & laudati Halleri (4) collatis inter se descriptionibus satis constat. Veri itaque simile est, fore ut alias aut uno plures, aut unus aliquis magis dilatatus ex Collateralibus ramis se se oculis objiciat: quanquam ne sic quidem satis intelligi posset quod Valsalva circa quinctum ab ligata arteria diem observaverat; nam si ramorum illorum dilatatio fieri paulatim debet; quomodo tam cito pulsus ad naturalem quasi impetum redierat? De nervis autem; tametsi brachialium communicationes inter se, & frequens ramorum non unius ex illis in unum musculum distributio facere fortasse debent, ne tam solicite de ipsis idem quod de arteriis, quæramus; sane illa quam Vir Cl. animadvertit, illa, inquam, nervi simul, ut videtur, cum arteria ligati in prægrande quasi ganglium mutatio digna est quæ pluribus Observationibus in cadaveribus ejusdemmodi, aut in brutis etiam animantibus data opera magis confirmetur, inquiraturque, an influentis in ipsum arteriosi rami manifestissimæ dilatationi, an, si hæc semper non occurrat, vincturæ potius nervi amplificatio illa debeatur. Cui voto postquam hæc scripseram, interea satis esse factum, jam video (5) quantum ad brutos attinet animantes, experimentis quæ ut per se laude non vulgari digna censeo; ita si debeam pro Valsalvæ repetitis experimentis accipere; quid in ipsis desiderem, erit alibi, ut spero, opportunior scribendi locus. Nunc enim illud tibi multo utilius fuerit, si quas eadem luculenta, & frugifera Dissertatione Observationes, animadversionesque Cl. Molinellius proposuit de instituenda aneurysmatis in cubiti flexu curatione, tum expeditius nervum cum arteria colligando, tum vero tutius sacco etiam aneurysmatis vincula injiciendo, attente diligenterque perpendas, & cum iis quas in posterum peragat, curationibus conjungas. Verum ut ille nobis superiorem Valsalvæ Observationem perfecit; sic haud satis scio, an invenire nunc possim qui insequentem perficiat.

9. QUIDAM aneurysma in sinistro poplite decem circiter annos pertulerat, vehementem dolorem afferens, & diametro uncias Bononienses tres cum semisse ferme æquans. Is cum a Valsalva curatus esset; novissime tamen periit ob alterum in dextero poplite aneurysma. IN THORACE quoque aneurysma aliud habuit ad arteriæ Magnæ curvaturam.

10. Cum Medicus, & Chirurgus, siquis alius, Eruditissimus Laurentius Heisterus in ea Dissertatione quæ *de Genuum Structura*, *eorumque Morbis* inscripta est (6), monuerit, *paucissima* in poplite aneurysmata fuisse adnotata, & sane præter ea quæ ipse

(1) Dissert. de Arteria Brachii not. ad §. 45. (2) in Boerh. Prælect. ad Instit. §. 692. not. e.
(3) Expos. Anat. tr. des Arter. n. 140. & cæt.
(4) Dissert. cit. §. 17. 19. & seqq. & 28. 36. 45. Adde nunc Fascic. Icon. Anat. 6. & Guattani Hist. cit. Fig. 1.
(5) De Bonon. Sc. Inst. Tom. 3. in Opusc. & Qu. Præside Hazon. Paris. propos. 5. Febr. 1750. n. 4. (6) n. 83.

ipse memorat, vix de duobus me legisse meminerim, quorum alterum uno verbo olim indicavit Severinus (1), alterum nuperrime quantam vim sanguinis contineret, scripsit Matanus (2); propterea nolui hanc, quamvis obscuram, si spectes ea quæ mox dicam, & imperfectam, Valsalvæ Observationem omittere, præterea hoc certe ostendentem, quantum aneurysmatibus sint corpora quædam obnoxia.

Etsi vero Experientissimus Heisterus eandem quam ad cubitum aneurysmatis curationem, in poplite quoque *non impossibilem* esse, existimet (3) ob eandem spem (quam nunc videbis a Præstantissimo Hallero (4) confirmatam) ramorum arteriæ a latere communicantium, quin se, ubi casus tulerit, eam curationem suscepturum esse, profiteatur; tamen cum plura quam in historia scripserim, de re istiusmodi a Valsalva addita nusquam esse animadverterem; qua ipse ratione curasset, statuere non audebam. Erant quidem inter Valsalvæ schedas Icones duæ, scite, atque eleganter delineatæ, quarum altera Poplitæam arteriam ab ea facie qua respicit exteriora, altera ab opposita repræsentat se ab exteriore facie dilatantem in saccum oblongum, & quo magis ascendit, eo angustiorem, nec sine tribus arteriosorum ramorum osculis, cum angustiore sacci parte communicantium; ut nisi ea pars, sicuti solet Præcl. Molinellius, vinculo constricta esset, perdifficilem, & longam manus operam requisivisset; & tamen saccus ab exteriore facie omnino integer ostenditur. Quamobrem, & quod erat homo ob aneurysma mortuus quod in altero poplite excreverat; hoc potius quam illud quod curatum esset, pictum fuisse, ut e mortuo Valsalva exemisset, propemodum conjiciebam. Sed tamen illud alterum quali curasset ratione, non assequebar, donec Cl. Benevoli Observationes versans in locum forte incidi, ubi (5) modum laudans, a me tibi alias (6) commemoratum, quo Valsalva solebat, sanguine sæpius misso, & tenuissimo dein victu aneurysmata curare, sic curati„ in arteria poplitis, exemplum se in Valsalvæ ipsius Musæo vidisse, testatur, ex homine qui post eam curationem morbo alio confectus fuerat. His enim lectis, iisque Iconibus in manus sumptis, cum animadverterem, diametro certe longe minori quam supra (7) est propositum, saccum repræsentari; cogitare cœpi, tantam sacci contractionem acceptam referendam esse ei curationis generi: quod etsi Valsalva adversus interna, eaque incipientia aneurysmata instituerat, huic etiam fortasse, addita comprimente fascia cum auxiliis aliis exterioribus, adhibere voluisset. Quoniam tamen quædam video quæ cum hac conjectura non satis consentiant, ideo tuum judicium facio: ego nihil pronuncio, & ad certiora jam redeo.

11. VIRO quadraginta annos nato parvus, sed pulsans tumor circa inguen dexterum sensim oboritur. Triennii spatio in dies augetur, grandisque fit. Quarto circiter ante obitum mense doloribus vexare incipit, magnoque, & æquali œdemate universum illum artum inferiorem tumefacere. Mense ultimo atrocissimi dolores fiunt, neque ad tumorem solum, sed & aliquando infra malleolum internum: quo uno loco, & sævientibus dumtaxat doloribus, pes sentiebat, omni alioquin sentiendi, & movendi facultate privatus. Nulla unquam hoc toto mense a cruciatibus quies, nullus somnus, donec, languentibus viribus, aliquot dies semisopitus æger jacuit, atque ita defecit. ANEURYSMATIS hujus ingens erat cavum; nam a cute summi femoris anteriore ad crassissimum nervorum omnium Cruralem Posticum perveniebat. Et arteria quidem Cruralis, ex cujus dilatatione tumor inceperat, mediocriter dilatata reperta est; sed aliquot locis dilacerata, aut erosa, per hæc ea copia, eoque impetu sanguinem ejecerat, ut partim corrosis, partim cedentibus musculis, ingens, ut diximus, cavum effecisset, illumque ipsum quem memoravimus, nervum sic erosisset, vix ut paucæ fibræ superessent, per quas superior

(1) De recond. Abscess. nat. l. 4. c. 7. prope finem ad n. 2.
(2) De Aneurysmatic. præcord. Morbis Animadv. not. ad §. 71. (3) Diss. r. indicata n. 76. 77.
(4) Fascic. Icon. Anat. 5. ad Tab. 4. (5) Osserv. 11. (6) Epist. 17. n. 30. (7) n. 9.

rior ejus pars cum inferiore committeretur. Id omne cavum coagulato sanguine, & polyposis, ut videbatur, concretionibus plenum erat.

12. Dissectio causam praeclare ostendit eorum omnium quae homo pertulit. Nam postquam aneurysma ex legitimo in spurium, ut spurium quidem plerique intelligunt, degeneravit, id est dilatatae arteriae tunicae perruptae, aut erosae sanguinem effundere in viciniam coeperunt, jam neque ea vi, neque ea copia reliquus sanguis mitti potuit in subjectas partes, quae vis, & copia requiruntur ad servandum ejus expeditum per venas reditum: hinc artus oedema. Effusus autem sanguis dum musculos a musculis diducendo, cum interjectis membranis nervulos simul lacerabat, aut distrahebat, dolores creabat, sed levius ferendos, quam ubi denique ad crassissimum illum nervum accessit, jamque mora acrior factus coepit erodere. Tandem ubi nervus usque adeo exesus est, unde rami fere omnes proveniunt sentiendi, movendique facultatem pedi afferentes; facultas utraque in hoc periit, si eum excipias locum qui prope malleolum internum est; ad hunc enim locum ramus pertinet qui non a Posteriore illo, sed ab Anteriore nervo Crurali profectus, solet Saphenam venam comitari. Caetera quomodo assiduos dolores secuta sint, explicare non est opus. Praestat ex illorum, mortisque ipsius consecutione animadvertere, ubi aneurysmata vel externa nervis, aut aliis acris sensus partibus proxima sint, tametsi per disruptionem & sanguinis profusionem illico non occidant, per acerbissimos tamen cruciatus interficere demum posse. Quod tibi confirmabunt, praeter historiam quam nuper vidi a Guattano (1) editam, cum hac Valsalvae conferendam, quaedam M. Aurelii Severini (2) in graeco homine, & in sutore Observationes. Sed quam his interjecit, aneurysmatis in Anselmo Pagano descriptionem, ut libenter leges, quippe sede, magnitudine, & adjunctis plerisque aliis cum eo quod modo ex Valsalva propositum est, comparandi; ita cum ejusdem prope dixi incredibilem curationem perpenderis, miraberis plurimum, inter problemata super hac ab Severino explicata, praecipuum illud non fuisse dilucidius, & accuratius enodatum, nimirum *computrefacta*, *dissoluta*, *diffracta* juxta inguen Cruralis arteria, quomodo valuerit admoti ignis vi suos iterum parietes recuperare, ut artus ille non solum vivere, sed eo vix humili baculo aliquantulum nixus, rectus incedere homo potuerit.

13. De aliis tumoribus qui ad hanc quidem spectent Epistolam, praeter ea quae supra dicta sunt, nihil Valsalva scriptum reliquit, nisi forte huc referre velimus perpauca verba quae in Medicis Responsis duobus obiter injecit. In altero eorum quod est de Haemorrhoidibus, quaedam cum his descripta condylomata esse posse, ait, caecas haemorrhoides, ut quae saepe crassa quasi tunica ex pinguedine obductae videntur esse non vasa, ut sunt, dilatata, sed alterius naturae excrescentiae. In Responso autem altero super antiquo ad genu tumore pro exostosi habito, credibile est, inquit, cum tumor statim post retropulsam scabiem in qua, suspicio est, veneni aliquid venerei latuisse, prodire coeperit, particulas quae sanguinem antea viciantes, scabiem producebant, ad illum articulum remoratas, tumori originem praebuisse aut fibras lacerando substantiae osseae non secus ac quercuum fibris insectorum aculeo perruptis, gallae oboriuntur, aut cum humoribus, per articulum fluentibus subsistendo, quae res facilis est ob vasorum in ejusmodo locis angustiam; sic enim cum ligamentis, atque tendinibus ferruminatae utrorumque crassitudinem, & duritiem adauxerint; quamobrem, si manu comprimuntur, ossis similitudinem omnino referunt, quanquam per dissectionem inquirentibus, quod aliquando mihi, inquit, facere contigit, repraesentant substantiam interiorem radicis arundinis; ut crassa quadam comparatione utar.

14. Et haec quidem Valsalva scripsit. Alia autem quaedam a se facta, & observata mihi narravit, aut, me praesente, observavit, & fecit, quae nunc tecum communicabo. Quorum primum conferre qua-

(1) Hist. 2. Aneurysm. Hist. 2. (2) De recond. Abscess. nat. l. 4. c. 7.

quadantenus poteris cum ea Fabricii nostri Observatione quam in Adversariis II. (1) olim indicavi, aut cum altera Viri Illustris Heisteri (2), vel potius, si ad ganglia utramque harum referre malis, possis quadantenus, ut dicebam, cum ea conferre, quam Archiater Amplissimus Swietenius (3) commemoravit.

15. VIRGINI, ajebat Valsalva, fuisse exiguam ad malleolum extuberantiam, quæ ab annis plus sexdecim tantos sæpe crearet dolores, ut non semel, nisi domestici prohibuissent, eum sibi pedem fuisset abscissura. SECTIS ibi secundum cruris longitudinem communibus integumentis, glandulam ab se deprehensam esse parvam, forma ovali, sed depressa, colore, & natura, ut videbatur inter Conglobatas, & Conglomeratas media. Hac adempta glandula, nullum amplius dolorem rediisse.

16. MULIER rusticana, quam cum aspiceres, senio confectam existimares, debilis, squallida, exsucca, imo ad extremam perducta maciem in Bononiensi Incurabilium Nosocomio jacebat. Malorum omnium causa mamma erat dextera, quæ in tumorem excreverat, forma, & magnitudine humanum cerebrum referentem. Is tumor undique, & penitus exulceratus, inter rubram & sanguinolentam substantiam hic illic ostendebat plures quasi glandulas, maximis uvæ acinis pares, sed albas, oblongas, læves. Cum aliud, ob virium præsertim infirmitatem, tentare non liceret; Valsalvæ venit in mentem tumoris basim, quæ ampla erat quidem, sed reliquo tumore minus, circumjecta institta hactenus adstringere quo ad ferre mulier posset. Qua assidua constrictione paulatim in dies aucta, illud consequebatur, ut oræ tumoris, nutrimento orbatæ, circumcirca emortuæ, forficibus sine dolore, & sanguinis effusione circumcidi possent, basis autem ambitus magis magisque minueretur. Hac ratione ad satis longum tempus servata, ingens ille tumor ad exiguam molem redactus, & tuto denique amputatus est. Itaque cicatrice obducta, recreata interea mulier discessit. Quam tunc ea quidem parte persanatam esse, ne dubites; ut cætera quæ narravi, ita uno, aut altero interjecto anno hoc etiam accidit ut viderem. Cum enim forte cum Valsalva in Nosocomio essem, ecce quædam supervenit fœmina, quæ ipsum, & me quoque ut notos, salutat, optimo corporis habitu, & colore prædita, ea autem, quantum apparebat, ætate, ut illius alterius quam modo descripsi, filia, vel potius neptis videri posset. Ea vero ipsa erat quæ descripta est, & quæ se non agnosci mirata, jam quæ sim, inquit, noscetis, ubi caussam cur huc modo venerim, aperuero: & cum dicto pectus ostendit sine mamma, at sanum a dextris, a sinistris quoque, nisi modicum sub mammæ cute exstare inciperet tuber. Sic, inquit, prior ille tumor cœperat: veni igitur, ut novus hic, antequam crescat excidatur. Quod proximis diebus a Valsalva factum est, quamvis verente, ne alius postea, atque alius existeret, & vel hac quoque demum adempta mamma, alia aliqua in sede, & præsertim in utero exoriretur. Id vero non sine causa veritum esse, nimis sane crebra observatio ostendit: quin pejora vereri potuisse, eruditissima docebit Illustris Viri Trilleri Dissertatio (4): qua perlecta, & iis quæ longe atrociora veteris cancri exstirpationem ut plurimum consequuntur, spectatis, existimare licet, num tanta insequens malorum atrocitas induciis unius, aut alterius anni satis pensetur: quanquam ægra dummodo ex præsentibus doloribus, lethumque allaturis eximatur, graviores postea adventuros, & sævius interfecturos aut minime credat, aut si credat, tamen ut tempore interjecto futuros, non tanti faciat.

17. Tumorem quoque, sed longe alius generis, a Valsalva excisum vidi. Quem tamen quoniam excisum ego, ipso annuente, persecui, infra in loco describam. Jam enim ad nostras dissectiones transeundum est. Et primum, ne scripta alibi hic

(1) Animad. 24. (2) Dissert. de Tumorib. Cystic. singularib. n. 36.
(3) Comment. in Boerh. Aphor. §. 1084.
(4) De nociva Cancri inveter. Exstirpatione. Hist. præsertim 3. & Observ. addit. §. 17. & seqq.

hic repetam; quæ de varicibus illis spuriis, & de palpebrarum steatomatibus ipse adnotaverim, in eodem habes Tractatu, in eademque Epistola quæ supra (1) memorata sunt, cum de utroque eorum tumorum genere quid Valsalva tradiderit, indicarem. De steatomatibus autem, aliisque Cysticis tumoribus plura extant digna quæ legas in ea Boerhaavi Epistola quæ *de Fabrica Glandularum* inscribitur, itemque in Prælectionibus in suas Institutiones (2). Et quamvis idem, ut videtur, exemplum tumoris, humorem aquosum continentis, non eodem prorsus utrobique modo, memoria, ut opinor, nonnihil lapsus, proponat; tamen satis constat id quod præcipuum est, ejus generis tumorem vidisse: eamque Observationem licet pluribus exemplis a Cel. Heistero (3) additis confirmare. Eodemque ex parte attinet tumorum quorundam in capite infantis descriptio, quæ ex Blasio in hanc Sepulchreti Sectionem (4) relata est, quanquam erat aqua in plures hydatides dispertita. Magis libera erat, etsi a primo secus videretur, quam ego sic observavi.

18. QUIDAM ex iis quorum collo, & capite usus sum in publica Anatome A. 1750. parvum tumorem ad sinistrum ossis hyoidis latus gerebat. TUMOR per dissectionem omnino retectus, & ab lævo cornu illius ossis, ad quod exterius alligabatur, solutus, hydatidum aggeriem repræsentabat, ultimo digiti minimi articulo non majorem. Sed illius oram cum leviter pupugissem; turbidula quam continebat aqua, omnis continuo defluxit, vix levissima pressione adhibita.

19. Initium magni tumoris, si diutius vixisset homo, hoc facile esse potuisset: quanquam inter eos qui incipientes adhuc, non difficillime solvuntur, hos potissimum censeo esse ponendos: hujusque fortasse generis fuisse, credo, quem in carpi exteriore parte Uxoris meæ enatum vidi, nucis avellanæ forma, duritie, & magnitudine. Cum enim hebdomadas aliquot pertulisset, ecce mane experrecta narrat, repente, & ex toto nocte illa evanuisse. Vera dicebat, ut statim perspexi. Non multis autem interjectis diebus, idem redit tumor, & tempore multo breviori interposito, repente iterum evanescit, non rediturus, cutem, id quod prius non acciderat, eo loco relinquens minutis quibusdam subrubris pustulis distinctam, quæ paulo post ipsæ quoque per se abiere. Æstivum erat tempus, & ceratis usa fuerat quæ resolvunt, & pressione, cui tantum tribuisse Valsalvam, ex me forte audiverat, ut cum ipse ad alteram scapulam tumorem cysticum gereret, hunc jusserit, ad incrementum retardandum, vel pedibus comprimi. Sed ipsa moderata, sicuti suaseram, pressione vix erat usa primis diebus, ceratis autem non diu, aut certe non assidue, quod nihil proficere viderentur. Nec vero si forte ganglium fuisse malueris; valde repugnabo; erat enim recens, ut minime necesse esset involucris jam includi crassioribus, aut humorem continere quem diuturnus particularum tenuiorum discessus glutinosiorem, minusque dissipabilem reliquisset. Intelligis me de gangliorum materia haud aliter sentire ac sæpius repetitæ eorum dissectiones ostenderunt. Quarum alias apud Cl. Heisterum (5), legeris; alias autem addes ex observatione Egregiorum Virorum Weissii (6), & Elleri (7). Cæterum *nattas*, ut nosti, tumores cysticos Chirurgi nostrates vocitant, uno comprehendentes vocabulo non solum tria illa pervulgata genera, sed & alia, quæ fere omnes, si doctiores excipias, quam diversa ab illis interdum contineant, prorsus ignorant, ne suspicantes quidem, ubi durities est, ibi posse aquam subesse, ut in suis utramque Boerhaavius (8), & Heisterus (9) observarunt. Sed & aliæ peculiares tumorum species sunt, exempli causa, quam nemine ferme præeunte, exhibuit, Salzmanno Præside, Jo: Paulus Kellius (10), constantem ex solis propemodum membranis, quæ lamellatim aliæ aliis impositæ

(1) n. 2. (2) ad §. 711. (3) Dissert. supra ad n. 14. cit. (4) Obs. 1. §. 3.
(5) Instit. Chir. P. 2. S. 6. c. 171. n. 2. (6) Vid. Commerc. Litter. A. 1745. Hebd. 24. n. 1.
(7) Vid. Act. Erudit. Lips. A. 1750. M. Octobr. (8) (9) Vid. supra ad n. 17.
(10) Disput. de Tumore tunicato membranac. §. 1. & 7.

positæ tumorem in cervice effecerant æquantem pondere libras quinque, aut quam post alios, & nominatim Severinum (1), Experientissimus descripsit Benevolus (2), substantiam polyposæ similem continentem. Cujus Observationem legens, in memoriam redii alterius, quam Junio mense A. 1735. Mediavia noster eodem quo habuerat die, nobiscum communicaverat.

20. MONACHO ad rotulæ alterius regionem tumor increverat, pugnum æquans, durus, mobilis, doloris expers, *nattam* vocabant. INTEGUMENTIS communibus incisis, & facile diductis; neque enim ulli arctiores obstabant nexus, & vasa sanguifera creberrima quidem erant, sed exilia; non majori negotio separatus est tumor a tendinibus qui rotulam obtegunt, quam musculus a musculo solet separari. Itaque inviolata tunica, detractus, & dissectus primum hanc ostendit satis crassam, ut dividi in laminas tres posset, ex quibus minus tennis erat media. Quidquid autem solidi intra tunicam continebatur, substantia erat, ut videbatur, polyposa, eaque in cancellos quasi quosdam conformata, ut spongiosam quadantenus referret structuram quam intra ossium capita videmus. Ii omnes cancelli diluto sanguine pleni erant.

21. Hujusmodi tumores inter eos poni fortasse possent quos Celsus (3) continere, ait *simile aliquid carni hebeti & cruentæ*, nisi inter molles, cedentesque recensuisset. Boerhaavius (4), qui sarcomata ex veris fibris carneis procrescere, & fieri, non facile credit, sed ex membrana Adiposa, cujus pinguedo ob distenta sanguifera vascula rubram carnem mentiatur, etiam sic factos tumores tenui pellicula includi, scribit, & ob hanc totos posse detrahi. Equidem in Adversariis (5) olim tradideram, me in illius membranæ sacculis interdum pinguedinem ita sanguine infectam vidisse, ut carnem ipsi mentirentur. Sed sive ita res se habuit, sive rubor potius in confertissimis, distentisque vasculis fuit, creberrimas, tenuissimasque membranulas perreptantibus, pinguedini interjectas, & per hanc transpectas; certe mihi non accidit, ut tunc eas Adiposæ membranæ partes in tumorem conglobatas viderem, & peculiari tunica cinctas. Quod tamen ut accidisse aliis, non negaverim; ita non omnes negaturos esse, credo, facile ex veris ipsis fibris carneis, ubi pars aliqua earum lacerata, aut erosa sit, excrescentias nasci carneas. Sed ad tumores cysticos hæ non attinent, ut neque excrescentiæ membranæ Adiposæ. Quas cum videri possint Viri aliqui doctissimi cum steatomatibus confudisse, alii ab his quidem distinxisse, verumtamen inter cysticos tumores posuisse; hic tibi quid ego Excrescentiæ membranæ Adiposæ nomine intelligam, & quam ejus structuram observaverim, aperte exponam.

22. Joannes Philippus Ingrassias ubi de *Natta* agit (6) quam in scapulis dumtaxat vidisse se, scribit, in eaque adipem, tametsi aliquando & carnem, non dubitat, quin ad steatoma sit reducenda. Fabricius autem noster ab Aquapendente (7) tradit, steatoma, ubi in capite non est, sed in aliis partibus, *videri continere materiam alii pinguedini potius similem, quam sevo*. Quæ animadversio præclare ostendit, Majores, etsi in tumoribus non sevum invenirent, sed pinguedinem, non propterea novum tumorum genus constituendum credidisse, ut nostra memoria Littrius (8), qui separandum a steatomate, & lipoma appellandum esse, censuit ejusmodi tumorem, qualem ipse ad viri scapulam vidit molli pinguedine, non sevo plenum. Sed Ruyschius (9) cum exstirpatum ejusdemmodi tumorem paucis describeret postea, vocare steatoma perrexit. Palfinius autem (10) duos tumores memorans ejusdem generis, qui ad immane pondus in dorso excreverant fœminarum duarum, neutro utitur vocabulo, & quod illi omnes quos nominavimus, alii diserte fecerunt, alii sic ut saltem recte perpensis omnibus, idem

(1) l. 4. supra ad n. 10. cit. c. 2. & 3. (2) Osservaz. 16. (3) De Medic. l. 7. c. 6.
(4) Prælect. §. supra ad n. 17. cit. (5) II. Animad. 6. (6) in fine Tract. de Tumor. p. n.
(7) in fine Append. l. 1. Chirurg. (8) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1709. Obs. Anat. 3.
(9) Epist. ad Boerh. (10) Anat. du corp. hum. tr. 2. ch. 2.

idem conjicere possimus, an peculiari cysti hi quoque earum fœminarum tumores comprehenderentur, ipse indicare prætermittit. Nec vero ille, nec cæteri satis aperte significant, quæ pinguedo in iis tumoribus reperta est, an ea esset cellulis comprehensa plurimis, ut in membrana Adiposa, an, nullis interjectis membranulis, totum illud cavum impleret; ut qui legunt, possint suspicari, fuisse eam, si non *oleum liquefactum* quali Boerhaavius (1) plenum tumorem librarum octo, e dorso bajuli exemptum, se cum Ruyschio vidisse, testatur, at saltem *substantiam* quæ *nihil esset*, *nisi oleum*, ut paulo superius dixerat, tumorem alterum memorans, an eundem, quippe totidem librarum, & Ruyschio visum. Non igitur, ut aliqui fortasse fuerint, certum est, omnes quos diximus, tumores excrescentias fuisse ipsius Adiposæ membranæ, ut illum quidem circa scapulam mulieris a Blasio (2) descriptum, & *Excrescentiam Adiposam* ab ipso nuncupatum: quem inter superiores omisi, non quod in ea dissimilis esset quam continebat, substantia; hæc enim non nisi pinguedinem referebat subflavam; sed quod eadem, non mollis, at cartilaginea quodammodo esset duritie prædita. Ego vero Observationem olim ad Schröckium misi adiposi magni tumoris, qui scapulam ipse quoque occupabat, & fœminæ quidem, ut plerique eorum de quibus indicatum est. Illam si legeris; a Schröckio enim est edita (3), eoque hic non repetetur; & cum eadem alteram junxeris, quam protinus subjiciam; in illa enim indicavi, non perscripsi; quid meæ discrepent a cæterorum Observationibus, atque sententiis, facile intelliges.

23. VIRO, nulla, quam sciret, prævia causa, in communibus alterius natis integumentis exiguus apparuit tumor. Qui paulatim augescens, ad eam demum magnitudinem pervenerat, ut pueri caput, nisi superaret, at certe æquaret. Globi erat forma, qui per brevem pedunculum, non crassiorem gemino digito pollice cum nate commissus, deorsum pendebat. Idem utriusque color qui in cute reliqua. Nulla, si contrectares, durities, nulla fluctuatio, nulla pulsatio, nullus dolor. Sed moles incommoda sedenti, pondus autem (tametsi lata, aptaque fascia, etiam ne distrahendo tumor incresceret, ut poterat, sustentabatur) stanti, ambulantique molestum, & febris denique, ac vehementis caloris sensus, quæ duo aliquando longiorem, & concitatiorem ambulationem sequebantur, hominem coegerunt, ut Valsalvam consuleret. Qui, his perpensis, cum tumorem amputandum esse, non dubitaret; paucis post diebus, me inspectante, sic rem peregit. Postquam pedunculum propius tumoris globum injecto vinculo constrinxit, & ne sic quidem supra vinculum pulsationem ullam percepit, quæ grandiusculæ arteriæ indicium faceret, transversum penduncuIum supra vinculum incidit. Neque plus sanguinis prodiit, quam expectasset; vix una arteriola se ostendente, eaque exili adeo, ut sola compressione sit cohibita, nec ulla vena paulo crassiore præter unam, quæ tamen erat mediocris, per latus pedunculi sub cute scandentem, manifestamque jam ante sectionem. Vulnus autem, bono etiam hominis habitu, & tempore; ver enim erat A. 1704. Artem adjuvantibus, cito persanatum est.

TUMOR ut, me inspectante, a Valsalva excisus fuerat, sic a me, illo inspectante, persectus est eodem die. In ipso excisionis loco, priusquam dissecare inciperem, quatuor, aut quinque apparebant in transversum secti quasi cylindri digituli crassitudine singuli, ex quibus constabat pedunculus. Hos igitur persequendo, nihil aliud esse tumorem, vidi, quam eorum productionem. Crassiores enim facti, inæquales, flexuosi, in pluresque singuli divisi universam illam efficiebant molem. Nec scalpello opus erat ut sejungerem; digitis melius, & facilius, sensim pergendo sejungebantur. Eadem autem & in pedunculo, & ubique eorum structura, & natura fuit, nimirum quæ Adiposæ membranæ est, ut nihil ab hac discreparet, sive ambientes, interjectasque membranulas,

[1] Prælect. ad §. cit. supra ad n. 17. [2] Part. 1. Obs. Med. rar. 3.
[3] Eph. N.C. Cent. 5. Obs. 17.

las, five mollem, digitos ungentem, & ex albo ad flavum inclinantem, qualis in corporibus est saniffimis, pinguedinem quam continebant, spectares. Vasa sanguifera, nisi ad supremam partem, eaque tenuia, quod ex animadversis in amputatione futurum praesenseram, nulla in oculos incurrerunt. Caeterum cute universus tumor cingebatur paulo crassiore, ut scalpello in duas laminas dividere liceret.

24. Praeclare ex hac Observatione, & ex ea quam ad Schrockium misi, cum hac in re quaque praecipua convenientem, te perspecturum non dubito, tumores hos duos, a me dissectos, nihil nisi Excrescentias fuisse ipsius quae sub cute est, membranae Adiposae, quippe non ex pinguedine magis, minusve liquida, & peculiari cysti undique comprehensa, sed ex pinguedine factos cellulis inclusa membraneis, non eadem solum structura, & natura qua in Membrana illa manifestissime praeditis, sed quod peducunculi & basis, ab illa amputatae, transversa ostendebat sectio, cum ea Membrana evidentissime continuatis. Neque enim interior de duabus laminis in quas dixi cutem dividi potuisse, pro peculiari cysti accipienda est, non modo quia in altera illa Observatione non licuisse, id scio; verum etiam, idque praecipue, quia in Observatione utralibet si cystis fuisset quae tumorem undique complecteretur, certe portio illa cystis quae supremam partem comprehenderet, intus in sua sede relicta esset, cum simul cum tumore excisa non sit: non fuisse autem intus relictam, ex eo intelligitur quod vulnus aegri utriusque facile persanatum est, & sine ope eorum quae folliculi relictam portionem exedendo, aut putrefaciendo absumunt, qua non absumpta, nec vulnus ad firmam cicatricem perducitur, & tumor postmodum revertitur: Quorum neutrum istis accidit.

Ad hoc ipsum tumoris genus pertinuisse, crediderim, quem pro omphalo-epiplocele habitum a Medicis Praestantibus, alias (1) tibi commemoravi; cum in mortuo nulla ibi hernia, sed prominentia tantum fuerit a pinguedinis copia, quam cellulae quidem continebant subjectae membranae Adiposae, nulla autem peculiaris cystis complectebatur. Eodem autem pertinuisse, certo scio, quippe cum ipse dissecuerim, & sicut hic requiro, ita se habuisse, perspexerim, globum illum sanae pinguedinis quem sub abdominis pariter cute, sed paulo altius, nimirum ad Ensiformem Vetulae cartilaginem, alia tibi olim Epistola (2) indicavi, itemque eum quem in femore Anus alterius a me diligenter perlustratum, alias (3) describam. Horum similem de duobus quos Littrius proposuit, illum fuisse quem ipse quoque in decrepitae mulieris femine deprehendit (4) facilius crediderim, quam supra (5) ad viri scapulam commemoratum, ut in quo non solum nullam cellularum mentionem injecit, sed & cystim diserte posuit qua cingebatur, cum in muliebri illo cellulas quidem, cystim autem neutiquam memoret, imo ubi ad amputationem veniendum est non cedentis iis quae initio adhibenda exterius commendat, nihil relinqui velit de tumore, ne forte repullulet ex cellula aliqua jam laxata, ut ait, non ex cystis reliquiis, quam si tunc ullam vidisset, ibi non fuisset omissurus. Tumorem ex pinguedine factum Littrius rarissimum credebat, nec fortasse antea visum. Elsholzius (6) tamen ante illos duodequadraginta annos sub nomine steatomatis dissectionem tumoris ediderat qui militi prope interfemineum natus, adipem continebat, *tenuissimis membranulis per totam hujus massam dispersis, in cellulas quasi distinctum*. Quem ego tumorem, vel dissecti Icone spectata, ab iis quos ipse persecui, credere possem vix discrepantem, nisi circumjectus folliculus memoratus esset, isque crassitie calamum fere aequans. Sunt & alii, quorum mentio fit ab Alexandro Camerario (7), pinguedinem, aut pinguedini materiam similem continentes; sed cum ea, alia atque alia, & in his glandulas interje-

(1) Epist. 43. n. 10. (2) Epist. 19. n. 18. (3) Epist. 68. n. 6. Adde etiam alterum ibid. n. 8.
(4) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1704. Obs. 1. (5) n. 22.
(6) Hist. Steatomat. resect. [7] Hist. Pedis tumid.

terjectas habentes, aut in Adiposa membrana non subsistentes, ut pro legitimis hujus Excrescentiis, quales a me intelliguntur, habere non possim, ut neque in Commercio Litterario (1) propositos ex *pinguedine* factos, *uberis*, *aut mammæ instar*, *suis cellulis coercita*, *tenaci*, *dura*, *crassa*, *cui ampla valde vasa cruorem vehentia erant interspersa*; quanquam hos initio haud aliter ac a me descriptos, esse potuisse, non nego, hos autem, & illos omnes tibi auctor sum, ut huic Sepulchreti Sectioni merito adjungas. Nec aliter sentio nominatim de tumoribus duobus, quorum alterum descripsit Jo. Georgius Hoyerus (2), alterum Elias Camerarius (3), ille in fœmina provectæ ætatis circa scapulæ sinistræ regionem, hic in viro ad genu, & supra. Multa in utroque tumore, quod ad interjecta, ad penitiorem sedem, ad pinguedinis consistentiam attinet, mutare importuna agyrtarum curatio potuit, & quæ glomeramina glandulosa, sed ex materia adiposæ simili constantia, & qui plurimi quasi alveoli dicuntur, e quibus pinguedo mollior exprimebatur, hujus cellulæ olim fuisse potuerunt. Sed hæc ex conjectura; illud certum, si ego, ut in mesaræo, ita sub cute ipsa invenissem tumorem ejus generis, qualis parvulum descriptum habes Epistola XLIV. (4); nunquam me inter legitimas membranæ Adiposæ Excrescentias fuisse relaturum, nam pinguedinem concludebat neque cellularum laminis intercisam, & sphærico uno folliculo undique comprehensam.

25. Quæcunque autem causa certo loco cutem laxet, ut minus resistat ponderi, aut moli pinguium plurimarum cellularum ibi magis augescenti, ubi minor resistentia est, præsertim si compressio, aut occlusio aliqua accedat seu venularum pinguedinem ex iis cellulis revehentium, sive etiam foraminum in proximas cellulas transmittentium; non difficilem nobis rationem præbet intelligendi originem Excrescentiarum de quibus loquimur, & immane incrementum quoque, ipso nimirum pinguedinis pondere magis in dies, magisque tum cellulas, tum cutem laxante: quamobrem cellulæ aliæ atque aliæ, sublata priori resistentia, se explicant, mirumque in modum amplificant. Quantum autem ad pinguium etiam tumorum amplificationem faciat sublata resistentia, duo illi præsertim ostendunt quos paulo ante (5) dicebam a Cl. Viris descriptos Jo. G. Hoyero, & Elia Camerario. Erosa enim aut incisa ab agyrtis cute, & pene tota eorum adiposa substantia, aut non exigua hujus parte adempta, quam mirum illi, & quam acceleratum ejusdemmodi substantiæ incrementum cœperint, ex utriusque historiis cognosces.

Etsi vero de Membrana ipsa Adiposa verba faciens, nihil hoc loco nisi cellulas nominaverim; non propterea de ejus structura tibi præscribere quidquam volui. Sive enim majusculas quasdam ejus membranæ partes sacculos, aut lobos malueris appellare, minores autem lobulos, & minimas demum cellulas, aut acinos, sive hæc omnia uno cellularum vocabulo comprehendere, sive membraneas *revolutiones*, *&* *complicationes* dicere, sive etiam membraneas laminas varie inter se inclinatas; perinde erit ad rem propositam intelligendam, Auctoresque habebis in singulis iis nominandi rationibus non contemnendos. Quarta enim est ab Illustri inter recentiores Anatomico: tertia a Sanctorio nostro (6), qui sic præluxerat iis a quibus cæteras habemus: secunda usus est Glissonius (7), cum Malpighianam, ut puto, necdum legisset, cum scripsit, ut neque Glissonianam Malpighius, cum ante hanc, opinor, edidit suam (8), quæ ferme eadem ac illa fuit quæ a me primo loco indicata est. Eamque, si volueris, sequi potes: quid enim prohibet majores partes in minores, & has in minimas dividere? presertim cum Malpighius nusquam, si probe memini, diserte negaverit,

[1] A.1741.Hebd.1.n.4. [2] Eph.N.C.Dec.3.A.7.& 8.Obs.183. [3] Dec.ead.A.5.& 6.Obs.41.
[4] n.3. [5] n.24. [6] Comment. in I. Fen. Avic. Quæst. 55.
[7] Tract. de Partib. Continen. c. 11. & 15. [8] Exercit. de Omento, Pingued. & cæt.

verit, eas partes inter se, & cum cæteris communicationem habere, neque docuerit, membraneos *sacculos*, *seu lobulos* ovalem habere figuram, sed *ovalem pene*, imo *diversimode figurari*, & *esse instar lobulorum*, *quibus componuntur etiam pulmones*, qui lobuli ut variis sint formis, ostendunt Icones quas Epistolis de Pulmonibus adjunxit. Illudque insuper antea scripserat, contineri *sacculo minimos lobulos diversæ figuræ*, *pinguedine refertos*. Cæterum ad Excrescentias ut redeam ejus generis de quo dictum est; non ex Adiposa tantum membrana quæ sub cute est, sed etiam ex internis aliis, & nominatim ex omento quasdam, illarum sic satis similes, existere, indicat Observatio, in *Anatomicam Bibliothecam* (1) relata, innumerorum processuum qui ex adiposis omenti partibus pollicem crassi, quatuorque, aut quinque digitos longi, & eodem quo cæteræ membranæ adiposæ, concreto nonnihil oleoso humore turgidi, propendebant. Sed interioribus hisce tumoribus omissis, de iis qui sub manus, oculosque cadunt, quemadmodum postulat harum Litterarum propositum, scribere pergamus.

26. Etsi vero ordinis alicujus gratia de his qui reliqui sunt tumoribus ita dicemus, ut eorum sedem magis, quam naturam, sequentes, ab iis qui in capite, & collo occurrunt, initio facto, deinceps ad inferiores descendamus; noli tamen expectare, ut quæ ibi, aut alibi venerea *gummata* se produnt, hic memoremus, quippe aptius ad eam Luem (2) servaturi, multoque minus ut quæ de hydrocephalo alias (3) scripsimus, aut de narium polypis (4) hic repetamus. Linguæ autem tumores plures quidem conspeximus; sed nullum dissecandi occasionem habuimus. Quos inter prætermittere hic nolumus minora quædam instar verrucarum tubercula, in superiore illius superficie propius basim a Chirurgo quodam olim in Patavina muliere nobis ostensa, ut qua potissimum ratione tolleret, consilium daremus. Non ignorabamus, Marcellum Donatum (5) ceu raram admodum rem, nec toto vitæ suæ curriculo nisi bis a se conspectam, linguæ verrucas proposuisse. Quo magis attente in exerta lingua, & a Chirurgo satis depressa, quid tandem se visui objiceret, expectabamus. Nihil fieri poterat verrucis ad speciem similius; sed reapse non aliud erant ea tubercula, quam maximæ illæ omnium postremæ papillæ, ut earum sedes, ac positus continuo indicarunt, hoc uno peccantes, quod cum esset ea linguæ pars phlogosi affecta, ipsæ quoque aliquanto crassiores, altioresque factæ, protuberabant. Bono igitur animo esse mulierem, & Chirurgum jussi, nullumque aliud quod quidem ad illas attineret, huic mecum redeunti consilium dedi, nisi ut anatomicas ostensiones frequentaret; quarum neglectu sæpius accidit quam putas, ut quæ naturalia sunt, ea pro morbis accipiantur, non secus ac quando pro ulceribus accepta sunt ea quæ secundum naturam patent in proximis tonsiliis foramina. Has vero sive a præsenti inflammatione, sive a prægressa tumentes in mortuis quidem non semel dissecui. Duras autem factas, & in tumores scirrhosos excrescentes ut ferro sibi eximendas curaret, nemini auctor esse volui, non quod eximi posse ignorarem, sed quod præstare non possem, qua dexteritate, & felicitate usi in ea re essent Chirurgi quidam Experientissimi, in primisque Benevolus (6), eadem cæteros esse usuros, præsertim cum certior factus sim, quanto alibi in periculo ob nimiam, & vix tandem cohibitam sanguinis profusionem nonnulli fuerint ex iis qui passi sunt sibi tonsillas eximi. Gavisusque sum, cum prudentem, doctumque, siquis alius, Medicum Franciscum Seraum mihi narrantem audivi, haud aliter se gerere solitum, nimirum hinc felicia, quæ plura vidit, inde periculi, & metus plenissima, quæ pariter non ignorat, hujus curationis exempla consulentibus proponere; cæterum quid facere deberent, nullo proprio judicio interposito, arbitrio ipsorum relinquere. Sed venia tamen ii Chirurgi digniores sunt, qui ubi viam

[1] Tom. 1. P. 1. in Adnot. ad cit. Malp. Exercit. [2] Epist. 58. [3] Epist. 12. [4] Epist. 14. [5] De Medic. Hist. Mirab. l. 3. c. 5 [6] Osservaz. 32.

viam illam quæ ad loquendum, deglutiendum, ſpiritum ducendum eſt neceſſaria, ſcirrhoſo utriuſque tonſillæ tumore valde anguſtam jam factam vident, irritiſque aliis auxiliis omnibus, in dies anguſtiorem fore, metuunt, ut periculum futurum prævertant, in præſens audent ægrotantem præcipitare, venia inquam, digniores ſunt, quam qui verrucam, aut aliud ejuſmodi innoxium tuberculum, congenitum præſertim, & lividum, e facie demendum ſuſcipiunt, non attendentes quæ admonuit Arantius (1), ſi forte id feliciter cedat, minimam, quippe ex re minima, laudem, magnam vero infamiam ſequi, ſi quod facile, & ſæpe contingit, mala graviſſima ex faciei vel levi irritatione concitentur. Faciei dixi, ut qui, tuberculo iſtiuſmodi, non jam e naſi, aut labrorum, ſed e buccæ cute per Chirurgum temere detracto, leve ulcus primum, ſed quod ad cicatricem duci non poſſet in bene alioquin valente Sacerdote, conſpexerim denique cum magnum, & cancroſum, & inſanabile jam factum totam penitus abſumpſerat buccam, ut tandem per acerbiſſimos cruciatus occiderit. Chirurgus tamen ferro tuberculum exciderat: quod dico, ut minus mireris, ſi vel multo amplius cancroſum ulcus ſecutum legeris (2), cum alter Chirurgus faciei verrucam remediis *cauſticis* tollendam ſuſcepiſſet.

27. Quid vero per anatomen in recenti, amploque tumore viderim, buccam, & quæ infra mentum, & auriculam ſunt, occupantem (3), aut in altero minus recenti qui pone aurem increverat (4), aut qualem, & quam in duritiem mora transeuntem materiam in parotide glandula invenerim (5), ſatis alibi ſcriptum eſt. Quid autem in eadem glandula tumorem faciat quem parotidem vocamus, & quem ſæpe quidem acuto vigente morbo, ambiguoque hujus eventu oriri, nemo eſt qui ignoret, nonnunquam tamen in convaleſcentibus, atque adeo jam extra lectum degentibus, feliciter apparuiſſe, ſcimus, cum necdum acciderit, ut diſſecaremus, pro certo dicere non poſſumus; quanquam interdum ex humore fieri poſſe, qui potius glandulæ communia integumenta, quam ipſam diſtendat, ex eo fortaſſe conjicies quem conſpectum a nobis releges, illum quem modo memoravimus primo loco, tumorem deſcribentibus; præſertim ubi ſuppurato, curatoque tumore, glandula, ſuo munere omnino, ut antea, recte fungatur. Ipſam vero glandulam, febri nulla prævia, ſenſim intumeſcere, & duram fieri non ſecus ac alias in collo ſubjectas, cum in ſtrumas grandeſcunt, nimis omnibus notum eſt quibus magnum plerumque negotium faceſſunt, Medicis, & Chirurgis. Nonnunquam tamen longe facilius quam ſperari poſſet, reſolvuntur. Sic in ſeptenni puella Veneta parotidem memini duram factam, ac valde tumentem, nec ſine dolore jam tangendam, omni quæ ſubſtiterat, paulatim quidem, ſed penitus diſcuſſa materia, ad naturæ modum rediiſſe, uno, ut vidi, inunctionis ex oleo philoſophorum auxilio. De ſtrumis autem Valliſnerium noſtrum audivi haud ſemel teſtantem, cum ruſtica mulier filiolam ad ipſum adduxiſſet ſtrumoſam, ipſe autem ut pauperculæ, & puellulæ, nihil niſi vinum tenue ſumendum imperaſſet in quo inſecta quæ aſellos vocant, eſſent macerata, mulierque ex iiſdem vel plura quam ipſe dixerat, in vinum ſemper injeciſſet, plurimaſque ſic urinas moviſſet, exacto menſe cum filia rediiſſe, non ſine ſui admiratione perſanata. Quæ remedia non ideo memoravi quod ignota ſint, imo quod notiſſima, eoque apud quoſdam contempta, cum tamen aliquando, in tenera præſertim ætate, neque adeo inveterato morbo, afferre opem queant ſpe, & expectatione majorem.

28. Fortaſſe hic quæres, num recte ab Riolano ſcripta ſint quædam de ſtrumis Anthropographiæ libro 2. cap. 15. Recte quidem illa ſcripta ſunt: *nec ſine ratione Julius Pollux in Onomaſtico, circa meſenterium ſtrumas fieri, notavit. De hac re vide Philippum Ingraſſiam, libro de Tumoribus pag.*229. Quæ autem proxime præcedunt, non recte: *nec foras erumpere unquam*

(1) De Tumorib. p. n. c. 23. & 31. (2) Eph. N. C. Cent. 5. Obſ. 35. (3) Epiſt. 4. n. 24.
(4) Ep. 14. n. 3. (5) Ep. 11. n. 15.

quam strumas, *nisi Mesenterium strumosum fuerit. Ideoque Guidonem de Cauliaco perite admodum strumarum scaturiginem a Mesenterio repetere*. Nam Guido (1), & qui ab ipso laudatur, Arnoldus hoc docent, a strumis exterioribus, si multæ sint, ostendi interiores: nec verum est universe quod ait Riolanus, erumpere nunquam strumas, nisi in mesenterio sint aliæ: idque merito improbatum est a Thoma Bartholino (2). Adversus quem in hac Sepulchreti Sectione (3) haud satis defenditur Riolanus, quasi non aliud dixisset quam Guido, id est si strumæ exteriores sint *magno numero*. Hoc enim Riolanus addidit in Encheiridio (4), imo ibi quod in Anthropographia universe dixerat, vel magis contraxit, scribens, strumas *raro foras emergere magno numero, nisi radices egerint in Mesenterio*; Bartholinus autem non Encheiridium respexit, sed Anthropographiam, ut alii quoque, in iisque Schelhammerus (5), & ante hunc Scultetus. Qui ut ex Sepulchreto ipso (6) vides, Riolano universalem illam sententiam tribuit, addiditque: *Quod etiam testantur Guido, & Ingrassias*. Quorum alter quid docuerit, dixi; Ingrassias autem ne ab Riolano quidem tradidisse id dicitur, sed ut sententiæ Pollucis, quæ longe alia est, relator, & confirmator, laudatur, nimirum *circa mesenterium etiam strumas fieri*, quod, inspecto, ut monet Riolanus, Ingrassiæ libro, cognovissent Schelhammerus, & Scultetus, & qui hujus Observationis Scholium in Sepulchreto addidit, in quo cæteroquin non est cur diligentiam hanc requiramus, quando nec Sculteti locus accurate describitur, poniturque Riolani caput 5. pro 15. & Sculteti Observatio 39. pro 31. Vidi ego annis superioribus generosum Juvenem, cum eo qui a Platero in Sepulchreto (7) describitur, exteriorum strumarum numero, earumque multiplici, semperque inutili curatione comparandum, cui tamen, primo saltem anno, nullum erat strumosi mesenterii indicium. Sed neque Platerus, qui poterat, sui ægri ventrem, neque ego mei, hinc procul denique mortui, introspexi. Hoc tamen quod protinus subjicietur, & quod satis est adversus Riolani in Anthropographia pronunciatum, in alio memini vidisse.

29. ADOLESCENTULUS ob strumas quæ collum occupabant, in Nosocomio hoc obierat sub initium Novembris A. 1715. CADAVERIS quasdam alias partes, Anatomes studio ductus, & in iis mesenterium cum dissecarem; in eo non modo strumam ullam, sed ne duras quidem glandulas deprehendi: & quamvis paulo quam soleant, sunt visæ majores, ab ætate id potius esse (8), quam a morbo, existimavi.

30. Ad colli strumas omnino esse referendos tumores glandulæ Thyroidææ, & perperam bronchocelas vocari, affirmat Joannes Freindius (9), qui harum plura genera, sed omnia extra eam glandulam, agnoscit, in iisque aliquod aneurysmati simile, cui propterea scalpellum non sit adhibendum. Joannes autem Riolanus (10) ante Schelhammerum (11), qui se *primum* animadvertisse hoc, credebat, inter bronchocelas, quas *longe a strumis* differre, censet, glandulam ponit Thyroidæam *productiorem quæ sarcoma producit*, neque inter eas ullam memorat, quæ similis sit aneurysmatis. Cave enim credas, quod huic Riolani loco exemplum continuo subjicitur in Sepulchreto (12) ejusmodi bronchoceles quæ aneurysmatis simillima, nisi potius verum aneurysma, fuit, ad *eundem*, ut ibi dicitur, id est ad Riolanum, aut forte ad Pareum, quorum nempe verba, & Observationes productæ modo fuerant, attinere. Quod si quæras, ad quem igitur illud, & quæ duo proxime sequuntur (13), exempla attineant; Severinum (14) lege, ex eoque tria ista exempla, quamvis negligenter, descripta esse, cognosces: qui ultimum diserte inter aneurysma-

(1) Chirurg. tr. 2. doctr. 1. c. 4. (2) Anat. quart. renov. l. 1. c. 12. (3) Obs. 6. Schol. ad §. 4. (4) l. 2. c. 18. (5) De hum. corp. Tumorib. S. 2. P. 1. n. 78. (6) Obs. cit. §. 9. (7) Obs. ead. §. 3. (8) Vid. Haller. ad Boerh. Prælect. §. 128. not. 2. (9) Hist. Medic. ubi de Albucasi. (10) Encheir. Anat. l. 4. c. 7. (11) l. cit. S. & P. ead. n. 83. (12) Sect. hac 2. Obs. 5. §. 2. (13) §. 3. & 4. (14) De recond. abscess. nat. l. 4. c. 6. & 7.

rysmata ipsa reposuit. Mihi vero forte accidit, ut tot inter quæ dissecui, tumentia colla quæ bronchocele credebant affecta, vitium omne in Thyroidæa glandula semper offenderim, tunc etiam cum erat cavum aneurysmatis simile, certe autem sanguine plenum. Quæ meæ Observationes varii, & multiplicis in tumente ea glandula vitii cum editæ extent Epistola Anatomica IX. (1); non est cur hic repetantur. Porro alias habes in Epistolis quas ad te misi (2), aliasque huc addam, ex quibus magis magisque ut varii sint morbi illius glandulæ, intelligas, aut saltem qualia sint ejus morborum initia.

31. MULIERIS in hoc Gymnasio dissectæ A. 1741. cujus reliquam historiam mittam, cum de Arthritide agam (3), Thyroidæam glandulam vidi multo quam æquum esset, crassiorem, subrotundam, totamque in se conglobatam. Incidendo duram, atque adeo scirrhosam reperi, inter substantiam coloris ex carneo fusci alba hic illic interjecta.

32. FŒMINÆ alterius caput, & collum ibidem, eodemque anno persecantibus cum ea de qua loquimur, glandula animadversa esset ad imum sinistrum lobum subdura; utrumque lobum discindens secundum longitudinem, plures, nec parvas albæ substantiæ portiones utrique, & præsertim dextero, intermistas conspexi, in altero autem qua subdurum fuisse, dixi, inclusam cystim ex crassa, albaque tunica, qua flavus humor ad spissitudinem vergens continebatur.

33. VIRO cujus ibi eædem Partes per eos dies consecabantur, Thyroidææ glandulæ alter lobus major erat altero, nec paulo altior. Cum attentius inspectarem summam lobi illius partem, quæ erat durissima; membraneam vesicam in ea semisepultam animadverti rotundissimi globi forma: qua pertusa, humor prodiit flavus, viscidusque, ut bilem referret.

34. MULIERIS larynx ibidem apparabatur A. 1744. Detracta eadem glandula major quam soleat, ac turgidior, globulos quosdam ex parte aliqua exstantes, reliqua intra se conditos ostendebat, forma omnes rotunda, sed alia alios magnitudine. Maximus mediocrem uvæ acinum æquabat: cæteri multo erant minores. Horum tunica compuncta, humor exsilivit nullo colore, aquæ instar. Sed maximus longe alius erat generis; ex firma enim, ut dissecando perspexi, constabat substantia, ejus non ita dissimili ex qua glandulæ conglobatæ, albo autem colore ex subrubro obsoleto, nisi qua parvis maculis quasi atri sanguinis hic illic distinguebatur, & exiguis alicubi caveis, nihil continentibus.

35. MULIER altera paulo post illam, sed in Nosocomio, dissecta, in Thyroidæa glandula ad basim lobi dexteri album corpusculum habebat grani ciceris magnitudine, & quasi forma, nonnihil extra glandulam prominens: quod incidens, osseum potius quam cartilagineum esse, cognovi.

36. JUVENIS ex ascite mortui, cum meliora non suppeterent, collum, & caput ad Anatomen publicam absolvendam A. 1747. in Theatrum illata sunt. In quibus cum cætera tamen sic satis essent intra naturæ modum; glandula quam sæpius nominavimus, æquo crassior fuit, ad imam autem lobi alterius partem etiam durior. Quo loco dissectam constare vidi quasi ex vesiculis rotundis, muco plenis. Substantia reliqua, si exterius inspiceres; glandulam in grandiusculos divisam lobulos; si interius, in minutos, sed magis quam soleant, distinctos, repræsentabat.

37. Ex Observationibus hisce intelligis, Thyroidææ glandulæ tumores, aut tumorum initia crebrius muliebri, quam nostro sexui, contingere. Quod & in Epistolis Anatomicis (4) indicavi, & tu ex bronchoceles exemplis conjicies quæ in Sepulchretum relata sunt, primum si omnia quidem inter se conferas, neque enim in hac modo sectione invenies, sed & libri III. Sect. 8. (5) & libri II. Sect. 2. (6) quæ hic juxta consuetudinem suam commemorare Bonetum oblitum miror; deinde si ea seponas

[1] n. 38. & seq. [2] Epist. 16. n. 38. Epist. 23. n. 4. Epist. 26. n. 21. & Epist. 34. n. 15.
[3] Epist. 57. n. 2. [4] Epist. 9. n. 40. [5] Obser. 31. in fine.
[6] Obs. 9. §. 1. & 4.

ponas quæ ad vera aneurysmata potius attinent, quod conferendo cum iis libris unde accepta sunt, facilius intelliges. Conferre autem, ut opinor, non oportebit alterum eorum quæ libro II. proponuntur, ex Moinichenio videlicet; tunc enim monerem, ut pro *Epid.* 77. quemadmodum in Sepulchreto editum est, *Epist.* legeres 87. ad hujus enim finem id scripsit ad Bartholinum (1) Moinichenius. Nulla autem opus conjectura esset, si qui in bronchocele quæ deprehenderint, tradiderunt, quomodo se Thyroidæa glandula haberet, non omisissent: ad quam tamen sæpius illa attinuisse, cum ex nonnullis eorum verbis, tum magis ex meis suspicor ad hoc usque tempus habitis Observationibus. Cæterum illas quoque inspicias velim quas post alteram Sepulchreti editionem Viri Clarissimi vulgarunt Henricus Albertus Nicolai (2), Phil. Conr. Fabricius (3), Medicus Gallus Lalouette (4), Janus Plancus (5), Albertus Hallerus (6), aliique, in his, quod ex Boeclero (7) scio, Lauthius. Alia alios vitia in Thyroidæa glandula vidisse, leges, plerosque autem dura corpora cartilaginea, ossea, lapidea, & nonnunquam ipsam osseam factam, aut lapidescentem. Noli vero propterea quia non unus est qui, ut ego quoque, hosce interdum, aut alios morbos in altero dumtaxat ejus lobo, integro altero, animadverterit, noli, inquam suspicari, unicam haud esse hanc glandulam, sed duas; nisi idem suspicari velis de liene, aut de jecinore, cum altera horum pars, salva altera, morbo quopiam correpta est. Multo autem magis cave ubi Disquisitiones quasdam leges super glandula Thyroidæa, ne facile pollicitationes alliciant te quæ initio occurrent. Sed prius attente perlege quidquid de ea glandula non modo Epistola Anatomica IX. (8) verum etiam iis quæ Epistola eadem indicat, locis I. V. & VI. Adversariorum scriptum est, & tunc demum illas quoque perlege Disquisitiones. Laudabis quidem, me probante, Auctoris voluntatem, conatumque illustrandi, ac promovendi suspicionem illam meam de pluribus, sed tenuissimis in laryngem desinentibus Thyroidææ glandulæ canaliculis. At simul optabis ut hos longe alios ac lymphæ ductus, esse conjecisset, horum officii, & structuræ memor: in cæteris autem, quæ mea sunt, mihi tribuere: quæ non sunt, ea vero mihi ne assignare voluisset, ut, exempli gratia, ubi dicor ad inquirendos illius glandulæ caniculos prohibuisse aeris immissionem, aut rejecisse glandulæ compressionem. Nonne satis est vel conniventibus oculis unam aut alteram paginam inspexisse Epistolæ illius (9), ut appareat num aeris immissionem prohibuerim? num glandulæ compressionem rejecerim? Caute illam ac leniter instituendam esse, admonui: quod probe intellexit Solers Vir Boeclerus (10), cum dissentiens ab Disquisitionum Auctore, se a meis *stare partibus*, scripsit; *nam non nisi fortiter*, inquit, *vesicam unam inflando, reliquas, nec omnes elevare potuimus, ut hinc aerem in cellulosam telam, vasa disrumpendo, viam sibi paravisse, sicque totam glandulam intumuisse, credamus*. Compressione autem hujus glandulæ quoties usus sim, non solum reticui, sed insuper eorum qui illam inutilem probare vellent, rationem diserte refutavi. Quid ergo est? An ratio ista quam alter apud me, ipsam mox rejicientem, proponit, pro mea forte ab eo qui festinans legeret, accepta fuit? Videtur aliquid hujusmodi facile in errorem traxisse quempiam alium qui in Problemate quodam Anatomico non advertens fortasse, quomodo in disputationibus accipiendum sit quod *gratificandi* causa quasi per hypothesim seponitur, intereaque tanquam dubium relinquitur, & me contra Cowperum eo loco pugnasse, existimans quo Cowperum tueri ipsum pergebam, eum non modo adversus me defendere, sed exultantis victoris instar hæc su-

(1) Vid. in Bartholini Cent. 2. Epist. Medic. (2) Dec. Obs. Illustr. Anat. Obs. 4.
(3) Idea Anat. Pract. Sect. 4. (4) Memoir. de Math. & de Phys. presentés à l'Acad. R. des Sc. Tom. 1. pag. 168. 169. (5) Epist. de Monstris & cæt. cum Tab. 3. Fig. 1. & 2. (6) Opusc. Pathol. Obs. 6.
(7) Dissert. de Thyroidææ, Thymi & cæt. Functionibus not. 9. ad §. 18.
(8) n. 30. & seqq. usque ad 41. (9) n. 36. & 37. (10) Dissert. cit. not. *f.* ad §. 8.

subjicere non dubitavit: *dicat nunc* Morgagnus, *quænam & cæt.* Quæ cum verba Amicus quidam legeret meus, quid, inquit, Morgagnus dicat, nisi quod olim dicentem audivi, cum aliqui Juvenes qui in Doctorum virorum libris persæpe invenerant, Morgagnum certas quasdam res observavisse *post* Berengarium, Falloppium, Arantium, aliosve Anatomicos, nescirent autem, hos a Morgagno ipso in illis observationibus nominatim fuisse indicatos, ut fateretur per quos profecisset, & quid tamen addidisset, ostenderet; cum igitur illi Juvenes mirarentur, fugisse ejus oculos, aut memoriam tot laudatorum Auctorum locos; at vos nolite amplius, inquit, præpropere judicare. Sed de me plus satis; de Thyroidææ autem glandulæ tumoribus satis, si illud addidero, qui vocis inde mutationem adnotarunt, multiplicem id explicandi rationem esse habituros sive ob prohibitum, aut mutatum in laryngem humoris influxum, sive ob adsitorum laryngis musculorum distractionem, pressionemve, sive ob impositum ipsi pondus, & urgentem molem: quæ in Epistola illa IX. (1) presse indicavimus. Longe tamen graviora accidere ab nimis aucta pressione possunt, sive hæc in Jugulares venas cadat, unde soporem, & apoplexiam Illustris vidit Hallerus (2), sive Asperam arteriam præcipue adstringat, quod idem adnotavit, ita ut spiritus vix possit duci; imo ne vix quidem, sicuti observarunt alii, & præ cæteris Kerckringius (3), qui miseranda fœminæ suffocatione permotus, reprehendit Medicos qui humorum imminutione, & diversione operam dare omiserant, ut tumor lentius saltem cresceret, neque præcipiti incremento arteriam Asperam colli vertebris apprimeret.

38. Jam vero de Jugularium glandularum tumoribus (4), & de iis quæ vera in collo sunt, aneurysmatibus (5) cum alias ad te scripserim; age ad pectus descendamus. Quod ad mammarum tumores attinet; hos quidem tempore lactis obortos negat Fabricius noster ab Aquapendente (6) unquam se non sanatos vidisse. Longa tamen, varia, & permolesta haud raro pariunt incommoda antequam abscessus in quos abeunt, persanentur. Quo magis optandum esset, ut puerperis quæ lacte abundant, certis autem de caussis lactare nequeunt, remedia essent in promptu per quæ priusquam in abscessus verteretur, tuto sibi lac abigerent. Medicus erat Bononiæ qui hoc præstari asseverabat suspenso inter scapulas siccato pisciculo quem hippocampum, sive equulum marinum vocitant, certo præsertim, ut ipse ajebat, tempore captum, quare cum duplicem haberet, alterum altero, dicebat, esse magis efficacem, eumque libenter iis qui poscerent, commodabat. In his fuit ingenuus Juvenis qui mecum ibi ante hujus sæculi initium Medicinæ studiis operam dabat, illamque facere jam cœperat: hic autem cum binis in puerperis expertus esset, in utraque respondisse, testabatur. Quo de experimento cum postea per annos triginta, eoque amplius nihil audivissem; in posthumis tandem Vallisnerii nostri Scriptis (7) inveni, sæpe ab se periculo eodem facto, ad eundem modum successisse: ad contrarium autem modum, si ab opposita parte, id est inter mammas, mulier augere lac cupiens, suspendisset: quod, a Bononiensi illo Medico pariter affirmatum, Socius ille meus experiendi occasionem non habuerat. Ægre fero, neque a me olim quæsitum, neque a Vallisnerio fuisse adnotatum, num lac sic abactum, mulieribus quidpiam detrimenti attulerit; potuit enim non afferre, si lente, ac sensim abactum fuerit: qua ratione agendo argentum vivum, scriptorio calamo inclusum, sicque inter mammas gestatum, lac discutere *sine ulla noxa*, sæpissime vidit, non modo audivit, Cl. Degnerus (8), ab Amicis pluribus certior factus, multis etiam inter Batavos mulieribus *familiare*, *tutum*, *ac probatum* hoc esse

(1) n. 40. (2) Obs. cit. 6. (3) Obs. ex Sepulchr. supra cit. 9. §. 1.
(4) Epist. 22. n. 19. & Epist. 29. n. 12. (5) Epist. 26 n. 21. (6) De Chirurg. Operat. ubi de Chir. Thorac.
(7) Opere Tom. 3. P. 4. Saggio Alfab. d'Istor. Med. alla voce Ippocampo.
(8) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 149.

esse remedium. Certe autem quo dixi tempore cum esset alterum hoc auxilium apud nostrates ignotum, præcipui Bononienses Medici primo illo tam facili remedio non utebantur, sive non crederent, sive nocere posse, suspicarentur. Itaque Albertinum memini puerperis duabus generosissimis cum mammæ ea lactis copia turgerent, ut neque dormire, neque brachia sine dolore movere possent, non aliter opem tulisse, nisi lactis materiam ad intestina divertendo, idque clysmate nil aliud habente quam jus, in eoque solutum butyrum, & sacchari quantum solet. Quod ideo memoro, quia mira felicitate utraque inter dejiciendum ita levari cœpta est, ut mammis deinceps decrescentibus, neutri opus ullo præterea auxilio fuerit. Quin mihi sancte affirmabat Albertinus, ab earum altera materiam esse dejectam multam, quam ipse viderat, lactis omnino similem; ut mihi in mentem veniret illius fœminæ, cui prætumida post ablactationem mamma detumuit statim ac pro saliva lac prosilire in os cœpit: quam tu Observationem, explicationemque ejus, ad hanc Albertini accommodandam, leges in Nuckii Sialographia. (1) Quo autem modo in epidemica quadam Parisiensium puerperarum Constitutione de qua scripsit Præcl. Malovinius (2), cum tertia, aut quarta a partu die mammæ non modo, ut solent, non tumescerent, sed flaccescerent, post mortem quæ inter quinctam, & septimam diem accidebat, lac coagulatum exteriori adhærens intestinorum superficiei, deprehendi potuerit, tametsi illa viderentur fuisse inflammata, & doloribus cruciata, morbus autem a diarrhœa, & hac permanente, initium duxisset, non facilem habet explicatum, nisi forte ex lacteo illo sero quod in sanguine verisimiliter redundans cum alibi in quibusdam, tum in omnibus tunc dissectis in ventris cavo inventum est, crassiores, viscidioresque partes subsederant, & subjectis intestinis adhæserant.

39. Tumores autem mammarum, qui lactis tempore non oriuntur (quanquam & eorum exempla profert Hildanus (3), & aliquod ipse vidi, qui tunc orti, in cancrum degenerarunt) etsi Fabricius noster (4) *raro vidisse se*, scribat, *qui cancri naturam non fuerint æmulati*; tamen; ut aliis omissis, unum Ludovicum Mercatum (5) inspicias; satis superque intelliges, quot alia occurrant in mammis tumorum genera quæ cancrum non æmulentur. Sed & præter ea quæ ipse describit, alia sunt, velut hoc a me in Veneta Virgine observatum annos nata ad quadraginta. Ei cum menstrui sanguinis cursus diebus aliquot tardius incipiebat, tumor ovo columbino major, non inæqualis, nec cutis colorem mutans, sed durissimus, & in proximi brachii motibus dolorem creans, non raro nasci solebat in altera mamma, eaque sinistra, ut si totam occupasset, vix quidquam discrepans videri potuisset ab aliquo eorum qui primo loco a Mercato describuntur. Sed neque erat omnino ejus similis quem glandulosum vocat, ut qui non modo in parvulas non secabatur extuberantias; sed mox prodeuntibus menstruis, nullo præsidio adhibito, nulloque sui relicto vestigio, nedum celeriter detumescebat, verum penitus abibat.

40. Sunt vero & tumores qui intra mammas innascuntur, quæ, instante menstrua purgatione, molestis tensionibus obnoxiæ esse consueverunt. Ii duri, & in quosdam quasi nodos distincti, aut interdum totam mammæ glandulam occupantes, non modo perstant, sed accedentibus postea doloribus, ab scirrhi in cancri naturam degenerare jam videntur. Legesis descriptos a Præstantissimo Trewio (6), & quomodo intra finem anni vertentis radicitus, at sine ferro, exstirpaverit, ut ne minimum quidem superesset vestigium, cognosces.

Alii vero aliquando tumores sunt qui tum diutius, imo diutissime in mammis hærendo, tum notis nonnullis aliis naturam cancrorum æmulentur, nec tamen sint. Ad ejuscemodi tumores subjecta in

(1) c. 2. (2) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1746. (3) Cent. 2. Obs. 78.
(4) loco supra ad n. 38. indicato. (5) De Mulier. Affect. l. 2. c. 17.
(6) Commerc. Litter. A. 1742. Hebd. 52. n. 2.

in primis spectat historia.

41. MONACHA Patavii fuit quæ ante annos triginta laborare primum cœperat disjectis intra alteram mammam tuberculis. Hæc demum in unum tumorem conjungi visa sunt in mammæ inferiore parte, qui ea erat superficiei inæqualitate, eosque dolores ciebat, ut pro cancro habitus sit. Novissime auctis doloribus, ipse per se tumor se aperuit. Tunc vero ex modo quo se aperuerat, & ex iis quæ prodibant, & apparebant, navus, & solers Chirurgus non esse cancrum, censuit, & mederi instituit. VERUM curatio nunquam ex sententia processit, donec sub finem anni 1739. e tumore corpus extraxit tuberosum, mediocris nucis juglandis magnitudine, quod ad me attulit. Constabat ex frustis osseis pluribus majoribus, minoribusque, nullo certo ordine dispositis, ut in diffracto conspexi. Inter frusta erat interjecta substantia quasi ligamento similis. Hæc exsiccata nigricabat: ossea autem frusta albedinem ostendebant suam. Itaque mamma sanata est: & quamvis exulceratio redierit; non ex ea Virgo, sed alio ex morbo, tribus ab illius ossei corporis extractione annis exactis, decessit.

42. Id corpus censui ex tunicis vasculorum, quæ mammæ aut lactis, aut sanguinis gratia attributa sunt, ex aliisve membranis, osseis factis, originem habuisse. Unde fortasse alterum quoque habuit quod adolescentulus in eodem cane reperi, in cujus utroque rene, ut scripsi ad te alias (1), calculos offendi. Alienum autem non erit observata in bestiis quoque huc afferre, quando in istam ipsam Sepulchreti Sectionem II. (2) tumores ex vitulo, & cane relati sunt.

43. CANI una inter cæteras mamma paulo magis quam æquum esset, tumebat. OCCISAM exercitationis causa cum dissecarem; sub ipsa papilla modicum deprehendi corpus subrotundum, & inæquale, ex corpusculis pluribus coagmentatum, duritie autem plusquam cartilaginea. Sed digitis facile cedebat materia quædam ex flavo livescens, qua plena erant tubercula duo, lentis majusculæ forma, & magnitudine intra Ventriculum prominentia, quorum cystes inter carneam, interioremque tunicam erant. Sub ipsa autem extima Pulmonum membrana quodam loco animadverti quasi granula huc illuc disjecta tartareæ cujusdam materiæ. Quæ cur hic non omittenda crediderim, continuo dicam.

44. Cum enim in eadem cane præter magnum renis alterius vitium, calculos in utroque, sicuti paulo ante commemorabam, invenerim; materiam istam in pulmonibus quoque jam tartaream, & in ventriculo pariter fortasse futuram, mihi dissimulandam non putavi, ut si suspicari forte velis, illud quoque sub papilla corpus ex eadem potius, quippe abundante adeo in ea cane, quam ex ossea fuisse materia; per me possis: quanquam neque in cane, neque in Monacha illa (3) mihi tartarea visa est, extatque in Sepulchreto (4) alterius Monachæ exemplum, in qua mammæ, quantum una earum ostendit, cute excepta, *totæ osseæ* repertæ sunt. Quoniam tamen vel in ipsis arteriis controversum est, ut aliis ad te Litteris (5) memoravimus, quod osseum videtur, reverane osseum sit, an tartareum, neque in propositis casibus examina illa instituta sunt, quæ sic satis indicarent, utro modo in istis mammis res se haberet; ipsam in medio relinquemus tanto facilius quod tartareas, lapideasve concretiones, sive, ut Celsus (6) loquitur, *lapillis quædam similia* cum alii interdum tumores habent, ut ipse docet, Sepulchretum autem Sectione hac (7) ostendit; tum nominatim mammarum tumores; ut in Vidua de qua narrat Cl. Bassius (8), inclusa iis corpora *attritu & collisione mutua sonitum instar lapillorum ederent*, nosque ipsi in viro materiam duratæ instar calcis viderimus. Nam masculorum quoque mamillæ nonnunquam haud secus ac fœminarum, in tumores excrescunt, quorum unum descriptum legi a Bidloo (1), nec sibi ipsi ejusmodi Observa-

(1) Epist. 42. n. 17. (2) l. 4. Obs. 4. §. 3. & in Additam. Obs. 12. (3) supra, n. 41.
(4) l. 3. S. 21. in Additam. Obs. 61. (5) Epist. 27. n. 20. & seqq. (6) De Medic. l. 7. c. 6.
(7) Obs. 15. §. 4. & Obs. 17. §. 1. (8) Dec. 2. Obs. 6.

ſervationem deeſſe, teſtatur is qui Bidloum laudat, Heiſterus (2), aliamque addidit Cl. Jo. Mart. Wolffius (3); ego vero hunc morbum ſemel in Aurifice inchoatum vidi, cui nihil æque profuit ac diuturna brachii ejus lateris quies a me imperata, iterum autem jam perfectum, ſed continentem eam quam modo indicabam, materiam: reſque ita ſe habuit.

45. VIRO docto, & generoſo, Matronæ iſtius filio, cujus tibi & morbos, & diſſectionem deſcripſi, cum de Vomitu ſermonem haberem (4), annum agenti XXXI. cœperat in ſuperiore parte mamillæ dexteræ parvula quaſi glandula prominere. Hæc ſenſim aucta, intra annum circiter in tumorem excrevit pugni magnitudine, prædurum, ſed cunctis pravæ naturæ indiciis peculiaribus carentem. IS TUMOR ſub initium A. 1742. quartodecimo ex quo inceperat, menſe, ſponte ſe aperuit, oſtenditque intra corticem, ab integumentis factum, & fibris carneis, nihil niſi materiam quæ calcem alibi duram, alibi molliorem referebat.

46. Tunc ipſe & vidi, & tetigi intra hiantem tumorem materiam hanc, quippe cum aliis nonnullis Gymnaſii Profeſſoribus conſilii cauſa accerſitus. Cum pater, avuſque fuiſſent arthritidi valde obnoxii, æger autem hic nunquam, niſi quod levem aliquando, brevemque ad pollicem alterius pedis dolorem vix animadverterat; credibile videbatur omnibus, quæ tartarea materia illis in mucilaginoſas articulorum glandulas, huic, cum in eas fortaſſe firmiores non poſſet, in mammarias incubuiſſe, idque facilius, quod ſternum animadverti, vix tertia a ſummo longitudinis parte emenſa, repente, & valde ſubſidere, quamobrem Mammariis vaſis ad ſterni latera ad angulum hic inflexis, motum ſanguinis per mamillas tardiorem fieri, conjiciebam. Ea vero de arthritica illius materiæ natura tanto propterea veriſimilior opinio, quod Preuſſius (5) *calciformem* arthritidis materiam quæ in artuum extremis articulis deponi amplius non poterat, per mammæ ulcus exire viderat, pleroſque noſtrum ſegniores faciebat in conſilio dando, verentes nimirum, ne exciſo tumore, ejuſque ſede perſanata, materia ad alias ſe verteret, interiores fortaſſe, nobilioreſque Partes, quando nuper Albertini (6) quoque Obſervatio oſtenderat, prohibitam illam ab artubus inferioribus, temere petrolei inunctione corroboratis, quot turbas intus, in ventre præſertim conciviſſet, donec ita per inteſtinorum exiret viam, ut mirum eſſet *qualia, quamque multa* illac prodirent *quaſi ex calce, aut gypſo recens coagmentato*, *eique* materiæ *haud ita diſſimilia unde efficitur podagra*. Cum igitur ob ejuſmodi cauſas cunctantium conſilia primum non diſplicerent, & materia paulatim e tumore detraheretur; ecce febri oborta, reapſe ad eam quæ erat reliqua, nova ejuſdem generis materia accedit. Poſt quæ tamen æger cunctationis pertæſus, ſtrenuo Chirurgo ſe committit, per quem, ut ipſe omnino voluit, penitus exſecto tumore, & vulnere ad cicatricem non difficile perducto, ita convaluit, ut nullo exinde morbo, quod ſciam, correptus fuerit: adeo in Medicina felix nonnunquam eſt præter rationem audacia!

47. Quod ad genus tumorum ſpectarent, vel potius, ſi mulier diutius vixiſſet, ſpectare potuiſſent duriores æquo mammarum partes, quas fuſco, viridi, atro humore expreſſo, ſatis, ut videbantur, ſanas reperi in ea diſſectione quæ tibi deſcripta eſt Epiſtola XXI. n. 47. non facile dixerim. Etſi enim tumores illos tunc referre poſſes ad eum dumtaxat humorem, lactifera vaſa diſtendentem; tamen hujuſmodi humorem adeo ab naturæ norma alienum non aliquos pravæ indolis tumores diuturna mora fuiſſe facturum, quis affirmare pro certo poſſit? Mulieres quidem legi ab Riverio (7), & Lanzono (8) viſas, quarum e mammis lac viride

(1) Dec. 1. Exercit. Anat. Chir. 5. (2) Inſtit. Chir. P. 1. l. 4. c. 17. n. 3.
(3) Commerc. Litter. A. 1742. Hebd. 44. n. 2. (4) Epiſt. 30. n. 7.
(5) Eph. N. C. Cent. 3. Obſ. 17.
(6) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. in Opuſc. ubi de Corticе Peruv.
(7) Cent. 2. Obſ. Medic. 100. (8) Animadverſ. var. ad Medic. & cæt. 125.

ride exibat, duas autem in Ephemer. Nat. Cur. (1), & in Commercio Litterario (2) memoratas, quarum altera lac habebat nigrum, & maxime acidum, altera autem, quotiescunque vellet, exprimere poterat ex utraque mamma *liquidum aliquod spissius, coloris longe nigerrimi*, quod linteo exceptum, intra horas 24. *ad instar æruginis viride evadebat, simulque, ut videbatur, naturam corrosivam induebat*. Sed ut plerasque earum minus sanas fuisse, video; sic nullius scio qui finis fuerit, & num mammæ, in primis, si aut lac non efflueret, aut quod restabat illiusmodi humoris non exprimeretur, nullo dolore, & nullo denique malignæ naturæ tumore correptæ sint. Me jam intelligis de cancro loqui, tumore qui sæpe adeo, in mammis præsertim nascitur, eodemque tam manifestæ pravitatis, quam difficilis curationis: ut scite Joannes Bapt. Cortesius (*) cum ostendere vellet, *non sequi semper, quod morbus cognitus, illico curetur*, idque *præcipue ratione malignitatis suæ*; cancri potissimum exemplo usus sit, *qui quamvis ab omnibus cognoscatur, nihilominus raro curatur*. Et sane vix nonnunquam accidit ut felix undique ea curatio sit. Persæpe autem ea consecuta esse, vidimus, quæ Celsus (3) prædixit, ut sive a Chirurgis vel peritissimis excisus, *post inductam cicatricem tamen reverterit* in eundem, aut alium in locum, *& causam mortis attulerit*, sive cum alii quidam *usi* essent *medicamentis adurentibus*, miserasque fœminas diu excruciassent, aut pejorem, aut certe non meliorem denique habuerit exitum. Fuit enim apud nos quoque priusquam volumen Commentariorum exiret Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis quod ad A. attinet 1739. qui adurente herba adhibita cancros radicitus tollere dicebatur. Sed sive ea *Dentellaria* Rondeletii, ut ex indiciis quibusdam conjecimus; ipse enim, quantum poterat, occultabat; sive alia erat, cum magnam primum, ut fit, de se famam concitasset, curationum exitu non respondente desertus est. Qui an feliciter apud Monspelienses respondere perrexerit, ignoramus: apud nos certe Medici, & Chirurgi magis in ea sententia confirmati sunt, ut cum victi ægrorum precibus, minime ea quæ supra (4) sunt dicta, spectantium, suscipere curationem coguntur, excisionem præferant, quæ si non minus acerbo, at longe breviori dolore peragitur, sicque minoris constat ægris, tametsi postea cancer redeat, si non vita, at certe vitæ, interea sine assiduis teterrimi morbi cruciatibus, prorogatio. Verum prorogatio hæc ipsa ut sperari possit, quæ, & quot in ægris requirantur, dicere supersedeo. Eorum quædam, itemque plura iis adversantia, ex Observatione colliges, quam potissimum, cum alias possem, hic dabo. Ex eadem enim simul quæ structura esset scirrhi in cancrum degenerantis, simulque confirmatum videbis, *contusionem, quæ in cute nullius momenti esset*, eam ut Boerhaavii (5) verbis utar, *in glandula conglomerata scirrhum pessimum* posse *producere*; itemque *cancrum* curari *difficillime in* fœmina *melancholica*. Sunt enim & apud nos temperamento hoc quædam; non omnes: qua in re nescio quis magno illi Viro adeo imposuerit, ut *Italos* traderet (6) *ad annum ætatis decimum octavum vividos & ludibundos esse: post trigesimum annum tristes omnes, morosos, melancholicos, & hæmorrhoidarios fieri*. Cæterum eam nobiscum Observationem annis superioribus per litteras communicavit Doctus, & spectatus Vir Jo. Baptista Charburius, noster olim dilectissimus Auditor, nunc autem Regius Augustæ Taurinorum Professor Practicæ Medicinæ Primarius.

48. RUSTICA mulier annos nata circiter quinquaginta sinistram mammam forte percusserat. In hac post mensem ferme se prodidit tumor, quem frustra fotibus resolvi, frustra compressione plumbeæ concavæ laminæ coerceri posse, speratum est. Augescebat enim, ut intra septimum ab ictu mensem a superiore, eademque externa mammæ parte, ubi multo crassior, durior,

(1) Dec. 2. A. 4. Append. n. 5. XLIII. (2) A. 1734. Hebd. 1. n. 1.
(*) Miscell. Medic. Epist. 6. (3) De Medic. l. 5. c. 28. (4) n. 16.
(5) Prælect. in Instit. §. 93. (6) Ibid. ad §. 897.

durior, magisque abnormi figura erat, infra areolam jam descenderet: cujus papilla intra altas aliquot transversas rugas tota propemodum latebat. Sub proxima axilla aliæ his similes rugæ animadvertebantur, dolorque erat ad axillam, cum attollebatur humerus, & universus ille artus œdemate tumebat. Quæ res, & præter has adusta & melancholica mulieris temperatura abversabantur iis qui tumoris excisionem proponebant. Favebant contra, mulieris robustum corpus, intrepidus animus, & ad excisionem paratus, quam cum alia, tum illud in primis urgebat, quod pungentes dolores, qui ut crescebat tumor, ita ipsi quoque magis semper increverant, jam ex molestis facti erant non secus ac vigiliæ, multo molestissimi. Itaque ad tumoris excisionem ventum est, qui ut intus se habuerit, infra dicetur. Res feliciter, & ex sententia peracta videbatur ad diem usque septimum, quo vulnus tempore vivido semper colore, & molle fuit. Sed ipsum postea inflammatio, & corruptio invasit, quæ non modo quidquid cellulosi ex mamma supererat, verum etiam subjectam mammæ Pectoralis musculi partem absumpsit, & quæ Intercostalium tum Internorum, tum Externorum respondebat; ut nuda ibi inter costas pleura appareret ad tractum digitorum circiter quinque, a sterno videlicet in transversum. Attamen mundatum denique est ulcus, & dies quinque molle fuit, tuncque pus laudabile, pulsus non nisi ad vesperas frequens, idque ad paucas horas, & reliqua omnia erant ferme ad naturæ modum, si pertinacem alvi adstrictionem exciperes cui per clysmata interdum occurrebatur. Post eos autem dies iterum omnia in pejus verterunt. Ulcus in quo costæ quartæ cartilago nigricans, & ab sterno quasi sejuncta conspiciebatur, arescebat, reddebatque paucum, & ichorosum pus, & grave olens: proximi autem artus, qui primis ab excisione diebus motum, & propemodum sensum quoque amiserat, nisi quod in manu tamen uterque perstabat, œdema augebatur: quo artus etiam inferiores tumebant: crescebant simul frequentia pulsuum, sitis, vigiliæ. Ad ea accedebant diarrhœa, ciborum appetitus prorsus dejectus, virium languor, perpetua somnolentia, difficilis, ac frequens respiratio. Hæc denique exceperunt febriles quatuor accessiones longæ, vehementes, & cum rigore conjunctæ: quarum alia aliis horis interjectis circiter decem, succedebat: eæque mulierem confecerunt. CADAVER flaccidum ubique, & laxum, inferiores tamen artus, vel incisis integumentis, sine ullis habuit œdematis reliquiis. Venter, si lienem excipias paulo quam natura ferat, majorem, nigriorem, laxiorem, uterum autem contra prædurum, & scalpello resistentem, satis bene constituta ostendit reliqua.

Thoracis utrumque cavum aqua fuit ferme plenum, sinistrum præsertim: in eoque pulmo qua parte ulceri respondebat, aridus, & propemodum scirrhosus, arcteque ibi ad pleuram adhærens, quæ multo arctius ibidem adhærebat ad costas, & quasi callosa facta erat qua parte exteriori aeri exposita fuerat. Tunc corde inspecto, cujus caveæ dexteræ aliquid polyposæ concretionis habuerunt; ad exteriora reditum est: omnesque Axillares sinistræ glandulæ inventæ sunt non solum aliquanto crassiores, sed & in acervum mutatæ scirrhosorum tuberculorum, summa firmitudine, colore livido: quæ cellulosa proxima complectebatur membrana, ipsa quoque in valde firmum quasi steatoma conversa. Ex his autem, proxima vasa, nervosque comprimentibus, causa intelligebatur tum paralysis imperfectæ, tum pertinacis œdematis, quibus artus ille laboraverat, tum doloris ad axillam cum attollebatur humerus, tum denique periculi instantis, ne pravæ indolis tumor alter sub axilla excresceret posteaquam prior e mamma fuerat exsectus. Qui cum protinus ab exsectione, dempta quæ adhærebat, pinguedine, inspiceretur, forma inventus est ad ovalem accedente, cujus major axis pollicem cum dimidio circiter æquabat. Cum eo tres, aut quatuor, alius alia magnitudine, sed parvi omnes, continuabantur. Ad horum, & illius centrum dissectio sanguinem ostendit putridum, pallidumque: hunc materia comprehendebat media inter puriformem, & sebaceam.

49. Nonnulla quæ, respirante muliere, in pleura, in costis, & Intercostalium musculorum parte, cum hæc paterent, diligenter, solerterque observata sunt, prætermisi, non quod non digna essent quæ memorarentur, sed quod minus ad propositum Epistolæ hujus attinerent. Attinet autem cum primis a Cl. Gahrliepio (1) descripta historia, quæ & plura habet cum ea quam modo proposui, conferenda, illudque insuper quod in cadaveris sectione deprehensum est, nempe carcinoma ab ea mamma ex qua excisum fuerat, latenter, ut nemo in viva id esset suspicatus, *transversim super osse sterni ad alteram quoque mammam virus suum propagasse*.

Jam vero ad reliquos & thoracis, & ventris tumores properantibus quem in clavicula conspeximus, videtur commodius ad exostoses de quibus infra erit sermo, differendus (2). Qui vero ad aneurysmata spectant arteriæ Magnæ, thoracis, aut ventris parietes extrorsum attollentia, cum a nobis de internis, ad quos attinent, morbis agentibus satis alias (3) propositi fuerint, non vacat Sepulchreti exemplum imitari, & hic repetere. Quin si forte ut in vivente caupone arteriæ cujusdam Intercostalis aneurysma dignovi ex pulsatione secundum longitudinem quidem in transversum valde producta, sed latitudine intervallum quod inter costas erat duas, nusquam totum æquante, ita illud intervallum in tumorem, ut Lancisius (4) vidit, denique attollens vidissem, & in demortuo, ut ter quaterve Ruyschius (5), tam exilem arteriam ad ovi gallinacei magnitudinem expansam offendissem; nescio, an inter caveæ thoracis potius, quam inter hos de quibus hic loquimur, tumores posuissem: quanquam hoc licuisset magis, quam, ut in Sepulchreto, huc referre ipsorum tumores viscerum, abdomen extrorsum urgentium: quibus de tumoribus (6), & de abdominis ipsius herniis (7), & de hydrorachitide quoque (8) aliis ad te Litteris scriptum est. Sunt tamen interdum quidam abdominis tumores qui, cum revera ad ipsum dumtaxat pertineant, ad viscera attinere videantur. Qualem in pio, doctoque Sacerdote vidimus instar magni hemisphærii prominentem. Qui cum apertus multam, fœdissimique odoris materiam effudisset, a Chirurgis demisso specillo animadversus est tantum introrsum pertinere, quantum exterius prominuerat; ut plerique non dubitandum crederent, quin ad viscus aliquod spectaret. Verum neque exitus erat ullius quæ id confirmaret, materiæ, neque læsi cujusquam visceris notæ, & perfecta denique ægri, feliciter multos exinde annos viventis, sanatio præclare ostendit, quæ in tanto tumore congesta fuerant, musculosos quidem abdominis parietes, & peritonæum intra ventris cavum incurvasse; non perforasse tamen, neque ut tumoris cavum cum ventris cavo, nedum cum viscere ejus aliquo, communicaret, effecisse.

50. Testium, & circumjectorum his involucrorum tumores, de quibus aliquanto plura scribere possemus, fuisse a nobis alia Epistola (9) pertractatos, meministi.

De iis autem qui ad penem, anum, & naturalia mulierum attinent, etsi plures vidimus; tamen cum dissecandi occasio nunquam fuerit, vix aliquid est quod attingamus. Cancrosum tumorem in quem glans, & magna pars colis proxima excreverat cum amputaret Valsalva, aderam. Quæ duo ne acciderent, verebatur, eorum neutrum accidit. Alterum erat, ne exigua superfutura pars colis introrsum forte se continuo retraheret: alterum, ne illa perstante, introrsum tamen se retraherent arteriæ. Quas cum in animo haberet, ut fecit, trajectas acu filum trahente, hoc circumducto, constrictoque obligare; si utrumlibet illorum accideret, maximopere erat adversaturum. Ne alterum accideret, ante providerat: si alterum accidisset, tum necessario id quod nolebat, facturus. Cruciatus enim, quo ad ejus facere poterat, iis quos ferro curabat, imminuere studebat. Quamobrem neque igne uti hic voluit, ut Scultetus (10), aut vitia-

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 163. (2) Vid. n. 58. (3) Epist. 26. n. 19. & Epist. 49. n. 26.
(4) De Aneurysm. l. 2. c. 2. Propos. 28. cujus, & præcedentis titulo ne fallaris, faciet Propos. 25.
(5) Thes. Anat. 9. n. 5. (6) Epist. 36. & 39. (7) Epist. 34. (8) Epist. 12. (9) 43. (10) Obs. Chir. 60.

vitiati aliquid, ut ipse, relinquere, neque arcta adeo penis constrictione, vinculo supra vitiatam partem injecto, ut quidquid infra vinculum esset, brevi emoreretur: quantum enim hic dolorem constrictio illa afferat, XXX. Ruyschiii Observatio (1) satis indicat. Nec tamen propterea Chirurgos alios Experientissimos, in quibus Heisterus (2) est, & Benevolus (3) non sine gravi ratione constrictionem hanc prætulisse, credas. Ut enim Valsalva ægrum illum suum persanaverit; aliquid tamen periculi una ex primis noctibus fuit, sanguine sibi viam reserare incipiente, nisi qui proximus, ut Valsalva jusserat, paratusque cubabat minister, celerrime, sicuti præmonstratum fuerat, obstitisset. Provectæ ætatis erat is æger. Sed provectæ & alter, cujus ex podice per duos depressos pedunculos excrescentia propendebat pravæ naturæ, ad renis magnitudinem formamque accedens. Quam senior alter Chirurgus, me adolescentulo aspiciente, deorsum tractam, incisis pedunculis cum excidisset, imi autem intestini pars ex qua illi excreverant, continuo se; id quod Chirurgus non expectabat; introrsum retraxisset, seque ejus oculis, & manibus subduxisset; perturbari primum hominem vidi, quamvis, siquis alius, exercitatum, & sua in Arte nobilem, mox tamen cum sanguinis haud multum efflueret, confirmato animo, & mediocri turunda immissa, albumine illita, & pulveribus conspersa qui adstringendi vim habent, discessit. Verum exacto vix horæ quadrante, sanguis profluere copia non modica, &, quod multo majori intra intestinum influxisse, indicabat, rogare æger, cujus interea pulsus valde subsederant, ut turunda demeretur, quia vehementi alvi exonerandæ necessitati resistere amplius non posset. Revocatus Chirurgus turundam aufert, quam ingentia concreti sanguinis frusta consequuntur. Tum digito ille immisso, vulnus diutius comprimit, neque removet donec turunda iisdem ac prior, medicamentis illita, & conspersa, sed (qualis a primo immittenda fuerat) crassior parata esset quæ inderetur: ægreque tandem per hæc sanguis compressus est. Sed hæc non aliam ob causam memorata sunt, nisi ut in controversa excidendi penis ratione quid tunc Valsalvæ placuerit, intelligeres, itemque vel multo senioribus, & exercitatis Chirurgis omnia quæ inter operandum accidere possunt, animo esse antea prospicienda. Ceterum quod ad primam curationem attinet, legesis inter Veteres Benivenium (4): quod ad alteram, inter Recentiores Heisterum (5); exemplum apud utrumque felicis curationis invenies. Condylomatum autem muliebris vaginæ cum plures possint esse causæ; tum inter eas quæ a primordiis sunt, quandam interdum esse, suspicor, quæ cujusmodi sit, ex subjecta apparebit Observatione.

51. VIRGUNCULA annos nata ad quindecim, corporis habitu jam diu cachectico, graviori denique morbo correpta, extremos hujus, & vitæ dies sic in Patavino egit Nosocomio, ut ex pulmonum inflammatione mori videretur sub finem A. 1750. THORACE aperto, hujus quidem hydrops deprehensus est; in pulmonibus autem vix quidquam fuit quod leve eorum inflammationis præberet indicium. Ex Ventre genitales potissimum partes detractæ sunt. Quarum ego structuram cum studiosæ Juventuti ostenderem, in omnibus ferme secundum naturam se habentem: pauca hæc quæ aliena essent, animadverti. Ad alterius Fallopianæ Tubæ extremum foliaceum erat hydatis. Ex urethræ osculo corpusculum prominebat rubellum: quod, ipsa secundum longitudinem incisa, nihil aliud esse, vidi, nisi intimam ejus tunicam, quæ cum supra a subjectis vasculis sanguine distentis tota nigricaret, ima parte se extrorsum invertens, exstabat: quod & in alia de qua ubi de Claudicatione scribam (6), memini vidisse, utramque autem cum de Urinæ Difficultate agerem (7) commemorasse, & parvi illius vitii causam quæsivisse.

(1) Cent. Obs. Anat. Chirurg. (2) Instit. Chirurg. P. 2. S. 5. c. 132. (3) Osserv. 27.
(4) De abdit. morb. & sanat. cauf. c. 68. (5) Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 67.
(6) Epist. 56. n. 21. (7) Epist. 42. n. 42.

visse. Aperta denique vagina, quæ albido crassiusculo humore erat oblita, illud offendi quod mihi hoc loco scribendi hanc Observationem causam attulit. Scilicet propius alterum latus, uno supra hymenem transverso digito, anterior, & posterior vaginæ facies colligatæ erant inter se per brevem quasi institam latitudinis, & crassitudinis modicæ, ex eadem prorsus ex qua vagina, substantia factam ad eundemque modum rugosa præditam superficie; ut manifestum esset, præsertim cum prægressæ erosionis nullum usquam supra, aut infra appareret vestigium, colligationem illam esse ab natura. Quam antequam sectione dissolverem; arctissima ab eo latere vagina erat; illa autem dissoluta, continuo in justam latitudinem se extendit.

52. Quod si hæc Virgo nupsisset; facile intelligis, institam illam aut a congrediente viro, aut a prodeunte fœtu disruptam, excrescere postea in præhumido loco, in condyloma potuisse. Mihi certe cum eam dissecarem, in mentem venit juvenis Matronæ cui post non facilem partum condylomata duo per vaginæ orificium pendere, vidi, hujusce institæ, si in medio disrupta esset, & post disruptionem aliquantum procrevisset, similia ob id etiam quod non majori supra illud orificium intervallo quam hæc instita, oriebantur.

53. Restant Artuum tumores. Qui omnes ferme cum sint utrisque communes, juvat in iis fere subsistere qui in proximis fuerint artubus Inferioribus mole alii immani, alii mediocri. Immani erat qui, abscessus instar, femur adeo distendebat Nobilissimi Viri, ut Valsalva, ad curationem accersitus, aperire veritus sit, felici consilio; nam paucis post diebus per se paulatim evanuit totus, ægerque tam bene convaluit, ut plures postea annos sanissimus vixerit, Medicis, & Chirurgis a quibus id accepi, & ægro ipso, qui mihi quem inter Amicos intimos habuit, non semel idem confirmavit, mirantibus quonam tanta materiæ copia, sub manibus fluctuantis, sine pernicie recessisset. Valsalvam autem his absterritum fuisse, credebant primum ne quam facile esset tumorem ejusmodi aperire, tam difficile esset persanare, & occludere, tum ne propter immodicum materiæ effluxum æger deficeret, sive longo diuturnæ curationis spatio, sive primo ipso incisionis tempore; quasi in ejus manu tunc non fuisset tantum educere quantum ferre ægri vires possent. Quod cum regererem; quæsitum, ut fit in colloquiis, ex me esse, memini, quid causæ sit, quare si forte Chirurgus e non modico tumore quidquid continet effluere statim sinat, ægri animo sæpe linquantur: respondisse autem, placere quibusdam tribuere id sanguini in vasa ejus partis, per tumoris materiam antea compressa, nunc laxata, repente ea copia irruenti, ut minor æquo sit quæ ad cor redeat. Sic autem quid aliis potius, quam quid mihi videretur, respondi primum, quia non omnibus tumoribus vasa comprimuntur quæ magna sint, deinde quia magna sunt certe vasa illa proxima quæ novimestri fœtu distentus uterus comprimit, eaque compressio feliciori in partu fere temporis puncto tollitur, neque propterea deliquia ingruunt; ut alia quærenda responsio, aut aliud saltem ad illam addendum esse videatur.

Sed tumores artuum alii sunt vel isto quem dixi, longe majores; quos aperire frustra aveas; neque enim quod continent, magna ex parte fluxile est, neque in pus verti potest, quin etiam non raro interjectorum musculorum structura mirum in modum vitiata, ac mutata est. Descriptos videbis in Dissertatione (1) Io. Henseleri, qua ejusdemmodi tumorum exempla indicantur plura, quorum aliqua non adeo recentia sunt, ut in Sepulchretum referri non potuissent, & ad Wedelianum illud (2) adjungi, quod in ea Dissertatione præteritum est. Plura quoque leges in Dissertatione, quæ antea prodierat, Alexandri Camerarii (3), & quædam in Tomo qui ante illarum utramque exierat, Italorum Litteratorum Diarii (4); neque enim

(1) Hist. brachii prætumidi §. 14. (2) Sect. hac 2. Obs. 17. §. 3. (3) Hist. pedis tumidi.
(4) Tom. 19. art. 4.

enim vel apud nos perrara sunt, eaque mirifica. Ipse etiam aliud, quamvis cum iis minime comparandum, magnum tamen, hic vidi, quo generosissimi Viri crus totum vehementer distendebatur. Quod incassum apertum iri ob hæc quæ modo dicta sunt, pronunciaveram: neque exitus me fefellit, cum æger postmodum nihilominus pungi voluerit. Cæterum non possum adduci ut credam, hujus, aut consimilis generis tumore præturgidum fuisse brachium viri de quo ad Vallisnerium (1) scripsit Sancassanus, cum primarius Chirurgus ferrum impressisset, eam vim sanguinis erupisse, ut Chirurgus attonitus hominem jam jam inde moriturum timeret; cursu autem sanguinis desinente, serum multas hebdomadas exiisse, itaque brachium ad justam molem decrevisse, nullo quoad homo vixit; plures autem annos vixit; in eo artu superstite incommodo. Facit potius is casus, ut in memoriam ejus redeam quem de Rege Lacedæmoniorum Agesilao apud Xenophontem (2), & Plutarchum (3) legeris, ut illi ex ascensu *incertum qua vena rupta, sanguis e corpore sanum in crus defluxerit*, altero enim erat claudus; *cumque tibia nimium quantum intumesceret, ac dolores intolerandi accederent, Medicus quidam Syracusanus ei propter malleolum venam aperuerit, atque ubi semel cœpisset, noctu dieque sanguis profluxerit, & quidquid tentarent, fluxionem hanc inhibere non potuerint, donec Agesilaus tandem animo defecit*, & *tunc sanguis fluere desiit*, ea valetudine insecuta quæ reliquum æstatis, & totam hyemem Regem lecto affixit. Quem casum, attentione alioquin dignum, non memini, an quis ex eruditis Medicis consideraverit.

Incertum pariter, quo ex vase sanguis defluxerit ad magnos duos tumores faciendos, a M. Aurelio Severino (4), & a Præcl. Alberto Hallero (5) memoratos. Alter quidem *brachium usque ad summum humerum, & anteriorem thoracis partem quæ ad alas spectat*, in immanem illam molem distenderat quam adjecta Icon, & dolor quo homo confectus periit, commonstrant. Alter autem *subito post maximum dolorem* ortus, *cedens tractantium manibus, & compressus evanescens*, a scapula ad decimam fere costam se extendebat. Sed primus quid contineret, ne suspicari quidem possemus, cum Severinus nihil præterea dixerit, nec dissecuisse videatur; nisi *inter* abscessus sanguifluos sive *aneurysmata* proposuisset. Alterum vero sanguine refertum fuisse, scimus, qui horis ab incisione non multis profluens, virum occidit, & plurimus, cum postea tumor secaretur, repertus est. Attamen si de utroque tumore illud addi potuisset, initio saltem pulsasse, sicuti de alio, sanguinem continente, & genu *universum omnimode operiente*, post aliquot demum annorum intervallum sibi ostenso, subindicavit Cl. Preussius (6); minus dubitationis relictum esset iis qui de Sanguineis Tumoribus, cum rupto venæ alicujus trunco communicantibus, ea legissent quæ, ut supra (7) commemoratum est, in Tractatu Valsalvæ de Aure Humana, in meaque Epistola Anatomica XIII. tradita sunt.

54. Tumores contra sunt quos facile sanatos esse, accepimus, quanquam non facili ad explicandum ratione: quæ causa est cur prætermittendos non putemus. Veronensis Medicus, Vir spectatus, mihi, & qui mecum forte aderant, Doctis Viris narrabat Venetiis A. 1707. cum in ejus Patria, idque nuper, equo nobili crura ambo posteriora ad genu articulum vehementer intumuissent aquoso tumore quidem, sed duro, & cum dolore, nec remedia cætera quidquam proficerent, extitisse Veterinarium qui se hac ratione sanaturum reciperet, ut corio paulo supra tumorem inciso, & vena quæ ibi non tenuis est, resecta, hanc vinculis duobus valide constringeret, interque hæc ipsam dissecaret. Reclamatum esse primum ab omnibus quibus circumitio sanguinis esset nota, tanquam auxilio non modo non profuturo, sed plurimum nocituro. Attamen cum ille ejusdemmodi affectos morbo

[1] Opere tom. 1. P. 6. [2] Rer. Græcar. l. 5. versus fin. [3] in Vita Agesilai.
[4] De recond. Abscess. nat. l. 4. in fine Schol. ad c. 7. [5] Opusc. Pathol. Obs. 32. Hist. 2.
[6] Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 19. [7] n. 2.

bo septem, aut octo equos, & in his duos in eadem Urbe, sic ab se persanatos memoraret, verumque dicere, protinus re inquisita exploratаque, constaret; permissum esse, &, se qui hæc mihi narrabat, inspectante, ita uti propositum fuerat, esse factum. Itaque tumores inde semper vel primis diebus decrevisse, donec intra vigesimum circiter diem prorsus evanuerint. Quæ cum forte aliis in quibus erat Vir ingeniosissimus Dominicus Gulielminus, referrem; hic maluit conjicere, simul cum vena fortasse nervum aliquem, ad ægram partem spectantem, fuisse dissectum, eaque ratione sublatum dolorem, qui originem non a tumore habuisset, sed potius tumori ipse præbuisset, itaque ablata vi stimuli, quæ uti fecisset, ita conservaret tumorem, hunc non difficile fuisse solutum. Ut ut est, nolui hanc tibi curationem reticere; neque enim Medicis unquam nocuit quid Veterinariis succedat, novisse, & prius fortasse ab his, ut in brutis animantibus liberum est periclitari, plura tentata, & facta sunt quam ad homines transferrentur. Vides, exempli causa, ut Petrus Crescentius qui ante hos quadringentos annos, cum de Agricultura scriberet, quædam interjecerit ad Chirurgiam Veterinariam spectantia, in ægro bove sanguinem ex incisis venis quæ sub lingua sunt, mittere (1) docuerit, aut quomodo pro clysmate injicienda quodam ventriculo excipere, cujus orificium tubo sit instructum, & per hunc in equi alvum immittere (2), aut qua ratione, si in equi tumente glandula excidenda sanguis ex vena aliqua forte prorumpat, hac continuo arrepta, & serico filo arcte constricta, sit ille coercendus (3). Num putas hæc ex antiquioribus Veterinariis non hausisse? hos autem non ex aliis longe vetustioribus? ut fortasse antequam Celsus (4), & Galenus (5) cohibere in vulneratis partibus sanguinis profluvium docerent vinculo sauciatæ aut venæ, aut arteriæ injecto, id jam illis fuerit usitatum, dum glandulam aliquam exstirparent, aut dum equis in prælio sauciis mederentur. Verum sive ad hominem traducta est hæc coercendi sanguinis ratio, sive in ipso primum tentata est, mirari subit, cum a Galeni temporibus passim in Chirurgorum libris describeretur, eaque inter cæteros in illa quæ supra (6) indicata est, amputati penis curatione usus esset Benivenius, *singulas illius venas quæ sanguinem fundebant*, arterias videlicet, *apprehendendo, atque ita deligando, ut ora præclusa coirent*; mirari, inquam, subit, neminem ante Paræum (7) extitisse qui ad ea vulnera quæ in artuum amputationibus fiunt, transferri illam posse, cogitaret. Sed ne forte credas, arteriarum quæ in artubus præcipuæ sunt, crassitudinem veritos, cum ramorum tenuitate quos Galenus vinciendos præceperit, minime comparandam: certe præcipuus truncus in brachio is est quem ad cubiti flexuram imperiti homines sæpe convulnerant, cum venam aperire dumtaxat putant, unde postea, nisi magna primo tempore obstet diligentia, aneurysma pronascitur. Et eum tamen præcipuum truncum in chirurgica hujus aneurysmatis curatione ipsum quoque filis obligari solitum non modo ex Aëtii (8), Pauli (9), Albucasis (10), aliorumque etiam inferiorum, ut Guidonis de Cauliaco (11), scriptis non poterant ignorare. Verum ab aneurysmatis in brachio enati, in quam forte incidi, mentione admoneor, ut aneurysmatis potius in poplite exorti Observationem subjiciam, tum ne ab artus inferioris tumoribus in quibus fere subsistere constitueram, longius recedam, tum propter ea quæ supra (12) de poplitis aneurysmatibus dicta sunt, quorum præclarum exemplum, ab Hornio (13) descriptum, frustra in Sepulchreto perquisivi.

55. STRUCTORI parvulus in poplite apparere, & pulsare tumor cœperat. Qui neglectus, crevit ad pomi magnitudinem. Tunc plura, a Medicis, Chirurgisque præscripta, partim nihil profuere, partim, & com-

[1] l. 9. c. 65. [2] Ibid. c. 18. [3] Ibid. c. 16. [4] De Medic. l. 5. c. 26. S. 21.
[5] Meth. Med. l. 4. c. 3. [6] n. 50. [7] l. 11. c. 24. [8] Tetrab. 4. Serm. 4. c. 40.
[9] De Re Med. l. 6. c. 37. [10] Chirurg. P. 2. c. 49. [11] Chirurg. Tr. 2. D. 2. c. 4.
[12] n. 10. [13] Epist. De Aneurysm. ad Donzell.

compressio nominatim, potius officere visa sunt. Itaque intra perpaucos menses sic excreverat, ut parvum æquaret melonem; acerrimisque hominem doloribus excruciabat. Huc accessit universi cruris ac pedis œdema, & genu præsertim ipsius tumor. Denique gangræna, & mox sphacelus invasit. Quem consecuta, ut prædictum fuerat, disruptio, plurimi sanguinis profusione illico vitam ademit sub finem Martii A. 1740. quibus ego diebus quædam ad cerebri anatomen attinentia Discipulis in Nosocomio ostendebam. CEREBRUM igitur hujus quoque hominis dissecans, præter cætera quæ huc minus attinent, adnotavi, tametsi exanguis visus fuerat mori; sanguinea tamen puncta in medullaris substantiæ sectionibus apparuisse, quæ & majora multo fiebant, cum a lateribus comprimerem: tum illud quod admiratione dignius fuit, cum striata Corpora assulatim, ut fit, persecarem, quamvis scalpello in quamcunque vellem partem directo, inclinatove demum inciderim tota, nusquam tamen strias medullares, ut semper alias, occurrisse, earumque loco quandam quasi fasciam perpetuam medullarem se ostendisse, quam secundum eorum Corporum longitudinem corticalis utrinque substantia intercipiebat: neque hominem tamen in cerebri, & nervorum usu quidquam a communi consuetudine alienum passum esse, constabat: id quod ii perpendant velim, quibus certa quædam placent olim proposita illarum striarum officia.

Sed his nunc missis, ad Poplitis dissectionem, quam Mediavia noster peregit; transeamus. Sphacelus eo loco, & circa eum locum omnia occupaverat non sic tamen quin ea quæ dicam, agnoscerentur. Cruralis arteria jam inde ubi a latere femoris interiore ad posteriora deflectit, statim dilatari incipiebat. Deinde ad tractum dimidiatæ circiter ulnæ frustra arteriæ truncum quæsivisses; in sura demum rami in quos se dividit, apparebant. Toto autem illo tractu nihil nisi ingens cavum sanguine fœdum, erosis videlicet omnibus atque adeo prorsus absumptis nervo, & vena quæ inter imos a tergo prominentes ossis femoris processus arteriæ comites se addunt: vix hujus tunicarum reliquiæ aliquæ supererant, ossibus adhærentes. Ossa autem ipsa quoque erant ex parte erosa, nempe illorum quos modo dixi, processuum posterior facies, & summæ fibulæ.

56. Jam vero a vasorum tumore ad ossium tumorem, id est Exostosim veniamus, minime hac quidem Epistola soliciti cum Schelhammero (1), num exostosis, sarcoma, polypus, alia ejusmodi satis recte inter Tumores referantur, neque cum Bidloo (2), num in homine qui *cætero corpore* non sit *sanus*, ossis tumor vocari non possit exostosis, præsertim quando Gorræus (3), in propriis medicarum vocum significationibus proponendis accuratissimus, polypum *esse tumorem*, diserte ait, exostoses autem *esse tumores* etiam *Gallico morbo laborantibus frequentes*. Attamen ut nemini repugnavero qui exostosis nomine malit quasi quodam genere tumores ossium quoslibet qui præter naturam sint, comprehendere; ita probare non possim qui exostosium enumerantes exempla, inter hæc proferant quæ non constet ad ossium tumores attinere; aut si id constet, exostoses in varias quasi species peculiari addito aut nomine, aut adjuncto non distinguant. Spectare ad ossium tumorem non constat monstrosum brachium in Observatione LXIX. Hildani Cent. IV. descriptum; ut potius inter eos tumores quos supra (4) cum Henselero memoravi, hic ipse referendum crediderit (5). Illam tamen quam apud Hildanum extare diximus Observationem, cum in calce cujusdam suæ laudavisset Tulpius (6) in qua, ut os humeri pessime se habens proponat, ipsum tamen os mole auctum inventum fuisse, non dicit; Stalpartius (7), de exostosibus verba faciens, non modo illud commemorat Hildani exemplum, sed & Tulpium ibi *os humeri* quod *plurimum increverit*, affirmat, proposuisse: quam rem initio quidem historiæ, in Sepulchretum quo-

[1] De hum. corp. Tumor. S. 1. 4. 3. [2] Dec. 2. Exercit. Anat. Chir. 9.
[3] Defin. Medic. in πολύπυς, & in Ἐξόςωσις. [4] n. 53. [5] Hist. ibid. cit. §. 4.
[6] Obs. Med. l. 4. c. 31. [7] in Schol. ad Obs. Med. Anat. 94. Cent. 1.

quoque (1), nec sine operarum errore aliquo, relatæ, quasi ex aspectu exteriore judicans Tulpius videtur indicare; verum ubi ad dissectionem ventum est, minime confirmat. Post hæc, utrumque exemplum sine ulla dubitatione inter exostoses ab nonnullis repositum videas non secus ac aliud ex M. Aurelio Severino (2), postquam Meryus (3), ut simile descriptis ab se digitorum manus exostosibus laudaverat. Sed M. Aurelius ut non absimilem exterius manum descripserit, & delineaverit; *materiam* tamen, *quæ sub inciso vitio reperta est*, non osseam certe, sed *veluti coctæ carnis bulbi cyclaminis apparuisse*, diserte tradidit, *friabilem insuper*, *& levissimo quoque contactu cessilem*: ut paulo minus difficile ferendus esset qui manum, si exteriora spectes, haud ita dissimilem, ineunte hoc sæculo a Ruyschio (4) examinatam, ad exostoses referret; nam etsi non possibile fuit perspicere, an tubera in quæ excreverat, ex ossibus originem ducerent, illorum tamen unum *quasi ex innumeris minoribus tumoribus partim cartilaginosis, partim osseis compositum* deprehendit.

57. Sed & illos quos veros esse tumores constet ossis alicujus, non satis est uno exostosis vocabulo, nisi generatim, comprehendere, quippe plurimum alioqui inter se discrepantes. Sunt enim in quibus nihil præter ossis intumescentiam, aut excrescentiam, a natura alienum videatur, quales Meryus (5) esse communes exostoses, dixit, qualesque dumtaxat esse hoc dignas nomine, Bidlous (6) censuit, os omnino sanum non modo supra, & infra, tumorem requirens, sed & hunc periostio rite contectum, neque ullum prorsus intus, extrave inflammationis, acrimoniæ, putredinis, corruptionis vel minimum ostendentem vestigium: quæ sententia non unum habuit astipulatorem, & in his Discipulum Cl. Kulmi in ea Dissertatione (7) quæ, ipso Præside, inscripta *de Exostosi Steatomatode Glaviculæ* A. 1732. edita est. Alii tamen plures & antea, & postea eos quoque ossium tumores exostosis nomine designarunt quibuscum ossium caries esset conjuncta. Utriusque autem generis iterum partitiones occurrunt. Non cariosi enim ossis tumor aut ex densa solidaque substantia est, qualem maxima ex parte pinxit Bidlous (8), aut ex substantia *in totum* cellulosa, vel spongiosa, ut in parte ossis femoris quæ secundum naturam est perquam dura ad unciæ crassitudinem aucta Ruyschius (9) vidit, aut denique, ut delineavit idem (10) in osse tibiæ, ex substantia exterius quidem admodum crassa, dura, compacta; interius autem cavernosa. Cariosi autem ossis tumores aut cariem sequuntur cujus externæ injuriæ causa fuerint, ut in maxilla inferiore puellæ quæ ex alto ceciderat, descripta in Regiæ Scientiarum Academiæ Parisienis Historia (11), aut internum, ut sæpius, humorum vitium, sive ab lue Venerea hoc sit, quemadmodum in tibiæ, imo, ut delineatio ostendit, femoris osse adnotavit Stalpartius (12), sive aliunde, ut in toto osse tibiæ invenit Bogdanus (13), causam referens ad eum morbum quem Arabes *Ventositatem Spinæ* appellarunt, & sane ex eo morbo ossa intumescere notissimum est, neque in artubus solum, sed & alibi, ut Severinus (14) adnotavit, & singulari exemplo in maxilla inferiore confirmavit nuper Cl. Kaltschmiedius (15). Quam vero differant hi ossei tumores inter se, ubi aut cellularum quas comprehendunt, variam magnitudinem, aut variam, quæ his continetur cellulis, materiam spectemus, indicare possunt cum aliæ Observationes, tum præsertim quæ in laudatæ Academiæ Historia (16), & Commentariis (17) leguntur, ut Farcyi in superiore tibiæ parte, ut Meryi in femoris processibus inferioribus, ut ejusdem in manus digitis.

Cæ-

[1] Sect. hac Obs. 15. §. 3. [2] De recond. Abscess. nat. l. 4. c. 1.
[3] Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1720. [4] Epist. Anat. 14. [5] Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1706.
[6] Exercit. cit. supra ad n. 56. [7] §. 13. & 24. [8] Exer. cit. Tab. 2. Fig. 3.
[9] Thes. Anat. Max. in fine ad litt. H. [10] Thes. Anat. 10. Tab. 2. Fig. 10.
[11] A. 1727. Obs. Anat. 6. [12] Cent. Poster. P. 1. Obs. 44. & Tab. 14. Fig. 1. & 2.
[13] Obs. Anar. Chirurg. 12. [14] De recond. Absc. nat. l. 5. c. 16.
[15] Progr. de raro Spinæ Vent. casu. [16] A. 1737. Obs. Anat. 1. [17] A. 1706. & 1720.

Cæterum vel cum exostoses nihil continent quod alienum ab natura ossium sit, ideoque aptum ad cariem, ad dolores, ad ulcera creanda; ipsa tamen extuberantia præsertim quæ magnæ ad articulos sunt, tendines impositos nimis distendendo, partium in quas hi desinunt, motibus vehementer officiunt: itaque in duabus quæ novissime indicatæ sunt, Meryi Observationibus nullo modo poterant illæ moveri: singulare autem est in ea quam Richius (1) Lutetiam misit, sensibilem flexionis motum in crure substitisse, cum pars inferior ossis femoris plurimum esset amplificata. Sed multo mirabilius est quod de Romana Matrona summus Anatomicus litteris mandavit Eustachius (2). Erant illi inferiora femoris capita *in tantum tumorem elata, ut viri vel maximi capitis magnitudinem longe superarent*, quemadmodum hanc tumoris naturam non credentibus cæteris Medicis sectio tandem in mortua demonstravit; Mulier tamen *ad omnes partes facile soluteque movebatur*, quæ res ab Eustachio animadversa, & hoc simul quod ea femoris capita *etsi adeo tumida ac turgida facta essent*, *nihilominus naturalem figuram retinebant*, ipsum, vivente adhuc muliere, ad verum assequendum perduxerat. Scite igitur Meryus in magna illa exostosi, quam in iisdem capitibus ab ipso descriptam paulo ante commemoravimus, impossibilem cruris flexionem tum a tendinibus vehementer distentis, tum a capitum figura deduxit adeo mutata ut ima horum facies ex convexa facta esset plana, imo etiam excavata.

58. Ex his alia colliges exostosium discrimina in figura, non modo in sede, quam & olim, & nostris temporibus vel in extremis oblongorum ossium animadversam vides, tametsi in eorum trunco quem appellant diaphysim, sæpius (quod negandum non est) dicatur occurrere. Sed & alia præter artuum ossa id vitii invadit: quorum exempla omnia non est instituti nostri commemorare. Ex libris qui nunc erant in manibus, quædam attigimus, unde facile existimes, quot possent ad hanc Sepulchreti Sectionem addi, in qua non recentia modo, sed & vetera desiderantur. Si alia quæris; cum alibi, tum in Gedanensi illa quam supra (3) indicavi, Dissertatione invenies. Cujus Auctor peculiarem insuper exhibet exostosis Claviculæ Observationem, quo in osse an ab aliis antea, tantæ præsertim magnitudinis, conspecta esset, non meminisse, fatetur. Vidi ego quatuor postquam illa Dissertatio exierat, annis exstantem in permagnæ sphæroidis modum e clavicula pariter sinistra, pariterque olim percussa, adolescentuli, origine Itali, qui Vindobona huc venerat, si forte post multorum tot, & tam varias, omnesque inutiles, medicationes hic posset qui curandum susciperet, invenire. Et mihi quoque, ut aliis, facile is tumor imposuisset ob ea quibus integebatur. Sed ossea subjecta durities, & firmissima cum clavicula continuatio fecerunt, ut ejus Dissertationis veniret in mentem, nec sine serra tunc adhibita curationem absolvi posse, pronunciarem: quam ut de periculo nihil dicerem, nec ferrent gracilis, & delicati corpusculi infirmæ vires, nec admitteret prava a primordiis usque humorum constitutio: quæ omnia illi præsertim qui ægri matrem ne sine meo potissimum consilio quidquam fieri pateretur, pro sua erga me singulari humanitate monuerat, Pio Nicolao Garellio Equiti, & Cæsareorum Archiatrorum Comiti meritissimo, per litteras confirmavi, indicata simul quam necdum viderat, Gedanensi Dissertatione. Itaque nihil actum est, ipso quoque, ut ad me rescripsit, probante, & tumorem, inter initia sibi ostensum, nondum ulla exterius addita humorum subsistentium congestione, revera omnino osseum, & manifesto ex clavicula ipsa fuisse, affirmante. Qua structura igitur exostosis hæc esset, & quod contineret, non vidi. Vidi in altera quæ ex virili femore prostabat. De qua priusquam scribam, occurram tacitæ interrogationi cuidam tuæ. Scire enim avebis qui fieri possit, ut rigidissimæ durissimæque ossium laminæ in exostoses adeo se extendant.

 59. Igi-

(1) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1739. Obs. Anat. 4. (2) De Multitudine c. 8.
(3) n. 57. Vid. ejus c. 2.

59. Igitur primum fac eorum memineris quæ supra (1) ex quodam Valsalvæ Responso prolata sunt, esse aliquas, ut a primo videntur, exostoses, quæ nihil revera sint, nisi ligamenta, & tendines, quorum a subsistente materia crassitudo, & durities auctæ, ossis ad quod attenduntur, tumorem mentiantur. Quales post ictum, luxationem, aliasve ejusmodi extrinsecus illatas injurias aliquando occurrunt, & in Nobilissimo Abbate, Collega nostro, præsertim occurrebant, cui post luxatum ac repositum pedem diu in summo hujus dorso tanta certo loco durities exstitit, ut os aliquod extra suam sedem prominens plerisque videretur, quam tamen cerata gummi ammoniacum habentia, tempus, & ambulatio penitus denique sustulerunt. Nec alia fortasse fuerunt exostoses illæ quas ab se ipso secundum infimum utrumque cubitum diu gestatas scribit Severinus (2), perpetuo, dum iis inniteretur, incommodantes, donec post aliquot annos nullo remedio sunt discussæ. Eas in jumentis, ait, a veterinariis *soprosso*, quasi *super ossa factos accessus dici consuevisse*: quem locum ex innominato Auctore post alia nonnulla quæ mox apud Severinum eundem sequuntur, cum describeret Stelpartius (3), mirum est, quam male italicam vocem illam *soprosso* sic intellexerit, ut *ossium exulcerationem* diceret significare. Verum ut a falsis exostosibus ad veras, & ab ligamentis, tendinibusque ad propius adhærens ossibus periosteum veniamus; Boerhaavius (4) duplicem exostosis modum proponit, primum ubi solum periosteum obstruitur, deinde intumescens per varios gradus ad ossis duritiem pervenit, alterum ubi lamellæ ossium a mutuis contactibus recedunt sic, ut viderit ossa cranii quadruplo crassiora quam secundum naturam, fungosa autem tota ut pumicem referrent. Priore igitur illo modo utaris licet ad exostoses illas explicandas quæ in exteriore ossium facie exstantes, ex compacta ossea substantia, constant, ut in iis exemplis quæ ex Bidloo, Ruyschioque protulimus (5); multo autem libentius sic explicabis, postquam explicationes legeris Cl. Hamelii (6), non solum non discrepantes, sed & propriis experimentis confirmatas, dum in viventibus bestiis excitatas ab se ejusdemmodi exostoses secundum varios indurationis gradus inspiceret, & unde proficiscerentur, attenderet. Quin etsi fatetur, exostoses alterius generis, id est spongiosas, necdum excitare potuisse; modum tamen indicat quo has quoque ex periosteo fieri concipiamus; denique concludens, quidquid vulnerat, irritat, inflammat, aut tumidum facit periosteum, cujusmodi injurias ante exostosium productionem persæpe constat accidisse, id omne his præbere originem: quæ experientissimi Viri sententia majus aliquanto apud te pondus habitura est, ubi Commentaria quæ antea scripsit, perlegeris, ossium productionem, & reparationem e periosteo deducentia. Quoniam tamen neque desunt qui adversantia opponant experimenta, & ipse, ut prudentem decet Observatorem, negat, se contendere, exostoses omnes a periostei morbo aliquo provenire; si eas excipiendas esse credas in quibus secundum alterum modum a Boerhaavio memoratum, ossis ipsius laminæ a laminis recesserint; non facile intelliges qua ratione, cum durissimæ sint, & rigidissimæ, dimoveri potuerint, & extrorsum urgeri, curvari, expandi, crescere; nisi si iterum molles factas censeas, & quasi ad cartilaginis naturam pristinam rediisse. Cujus mutationis extant sane in Medicorum libris complura exempla, quorum non pauca indicata videbis ab Eruditissimo Hallero (7), & ne a supra commemoratis Observationibus longius abeamus; Tulpius quoque (8) ossa vidit *adeo tenera, flaccida, ac mollia, ut instar ceræ scalpello facillime conciderentur*, & Richius (9) emollita invenit, ut

[1] n. 13. [2] De recond. Absc. nat. l. 4. c. 9. §. 4. [3] Schol. ad Obs. cit. supra n. 57.
[4] Prælect. ad Instit. §. 711. [5] supra, n. 57.
[6] Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1743. Mem. 6. sur les Obs. 31. & seqq.
[7] not. *h* ad Prælect. Boerh. in Instit. §. 401. [8] c. cit. supra ad n. 56.
[9] cit. supra ad n. 57.

ut illam exostosim pro specie quadam habuerit spinæ ventosæ scorbuticæ. Huc adde quæ haud semel a Cel. Heistero (1) non modo in pueris, sed & in viris deprehensa sunt tam mollia, ut scalpello facillime scinderentur, cum affecta essent spina ventosa: quamobrem sicut existimat a pravis humoribus venereis, scorbuticis, variolosis, rachiticis quoque; nam rachiticos extremorum ossium tumoribus obnoxios esse, constat; per sanguifera erosa vascula in ossium cava, & cellulas effusis, & oleum medullare vitiantibus; ut existimat, inquam, ab istiusmodi humoribus osseas lamellas emolliri; sic emollitas, ab eorundem congestione, & pressione extrorsum urgeri, & paulatim expandi, arbitratur. Quam, aut non valde absimilem explicationem quin sequaris in iis præsertim tumoribus quos lamellæ osseæ molles adhuc comprehendant, vix dubito, in illis potius hæsitaturus in quibus cum eæ rigidæ ac duræ undique perciperentur, moles tamen augeri pergeret, imo incrementum annis ultimis nancisceretur maximum, puta quantum digitorum illa apud Meryum (2), & claviculæ in Gedanensi Dissertatione (3): quanquam in his duobus exemplis restat explicationi locus, in hoc quidem propter cartilagineas partes in ambitu hic illic osseis interjectas, in primo autem ob eundem ambitum cariosis ulceribus, pluribus in partibus interruptum. Sed hactenus hæc; vel plura enim attigimus quam opus sit, ut cujus esset generis, & unde facta illa exostosis, intelligas; quæ a nobis in eo de quo protinus sermo fiet, & conspecta est, & per dissectionem perlustrata.

60. VIRI annos nati ad triginta, de quo nihil aliud constabat, nisi apoplexia fuisse sublatum; Artubus in Gymnasium illatis, cum ibi Anatomen docerem Januario mense A. 1732. extuberantia in sinistri femoris osse occurrit, sphæroidis forma, pomi autem mediocris magnitudine. Exstabat hæc aliquo supra inferiora ejus ossis capita intervallo, a facie posteriore. Serra os, ipsamque secundum longitudinem dissectam cum inspicerem, eam quidem ex osseis cellulis constantem vidi, medullari oleo liquido, & flavo scatentibus, ossis autem cavum quod extuberantiæ illi respondebat, majori copia refertum olei ejusdemmodi. Cujus utrobique flavedinem, & liquiditatem adnotatione dignam faciebat medulla in ulteriore ossis cavo subrubens, atque concreta; augebatque adnotandi causam tempestas præfrigida, qua cum cætera conglaciarent, pars illa olei ne minimum quidem concrevisset.

61. Mutatio ista medullaris olei in exostosi, & ad exostosim secuta hanc sit, an præcesserit, tibi conjiciendum relinquo. Satis enim superque de osseis tumoribus, quantum ad præsens institutum attinet, scripsisse me, sentio, jamque has Litteras ultra eum quem initio putaveram, modum longe excrevisse. Nec tamen attigi tumores cunctos vel ex iis qui in artus inferiores maxime cadunt, quibus in artubus novissime substiti, cujusmodi inter cæteros Varices sunt, Œdemata, & pedum Clavi; tametsi viderim, nullos ex his esse in Sepulchreti huc respondente Sectione prætermissos. Sed de Varicibus nihil ferme habebam quod dignum esset adnotatione, nisi forte ad Bidloum (4) rejicere te vellem, ut immanem quorundam varicum magnitudinem cognosceres; ad quam jam quidem factam intelligendam, tunicarum venæ laxitatem, sive atoniam ponere necesse est, violentiores exercitationes, diuturniores stationes, graviorum onerum gestationes, & adversas motui sanguinis constrictiones, compressionesve, aliave id genus consequentem. Ad eam vero quæ fieri incipit, dilationem assequendam non attinere valvularum laxitatem, quis concedat? Imo ad pervulgatum valvularum officium, huc maxime spectans, alterum addendum crediderim eodem pertinens, nimirum ut vinculorum instar, sive ligamentorum, ab uno ad oppositum ductæ parietem, venam quo ad ejus facere possunt, firment; ut minus, cum laxatæ sunt, aut laceratæ, mirandum sit,

[1] Instit. Chir. P. 1. l. 5. c. 9. not. *a* ad n. 5. & Diss. de Oss. Tumor. n. 28. & seqq.
[2] cit. supra, n. 56. [3] cit. supra, n. 57. [4] Dec. 1. Exercit. Anat. Chir. 6.

sit, dilatationem augeri. Œdemata autem ibi satis proposui, ubi de chronicis viscerum, & de hydropicis affectibus scripsi: ex quorum antea habitis tractationibus accepta sunt in Sepulchreto exempla fere omnia quæ hic repeterentur.

Nec de Clavis quidquam esset quod adderem, nisi tu de clavo illo insanabili sententiam nuper quæsivisses meam, cujus clavi tædio vitam inedia finire voluisse Virum Consularem, eundemque Poetam non ignobilem Silium Italicum, a Plinio minori (1) scriptum est. *Causa mortis*, inquit, ei fuit *valetudo. Erat illi natus insanabilis clavus*. Si plura his scripsisset; qualis ille clavus, aut ubi fuerit, de me non quæreres, ut opinor. Vis, divinem igitur. Neque enim cum Celsum (2), Aëtiumque (3) perlegeris, ignoras, non modo in pedibus, sed etiam in oculis, nedum alibi, clavos nasci posse, & eorum qui in oculis nascuntur, alium esse qui ab Aëtio, ac qui a Celso clavi nomine designatur; ille enim Uveam tunicam extra oculum non parva ex parte prolapsam, & jam duram factam, non secus ac Paulus (4), & Actuarius (5), intelligit; Celsus autem callosa in albo oculi tubercula: qui & clavos alibi extantes, non solum ex contusione, sed ex aliis etiam interdum causis oriri, scribit. Hos tamen omnes sive in pedibus, sive in oculis, sive alibi natos, a figuræ similitudine clavos esse dictos, cum scias; præclare vides, uno hoc nomine quam variæ & natura, & sede, & causis res comprehendantur, nec solum pro his varietatibus, sed & pro asperiore curandi ratione (6) quam facile insanabiles, & tædii, atque adeo dolorum pleni esse possint clavi aliqui, ne dicam omnes, in homine præsertim qui *annum quinctum & septuagesimum excesserit*, & *delicato* sit *corpore*, qualem Silium fuisse, idem Auctor docuit Plinius (7). Quæ omnia etsi ita sint, tamen in tanta rem, ut quisque velit, accipiendi facultate, &, quod consequitur, veri assequendi difficultate, nemini quidem, aliter existimanti, firmiter adversari me posse, credam; sed non propterea fortasse fiet, quin ad veri similitudinem propius accedere tibi videar, si dixero, non alium hic a Plinio clavum designatum esse, quam pedum. Qui enim oriuntur in oculis, rariores sunt; cæteros autem *nonnunquam quidem etiam alibi, sed in pedibus tamen maxime nasci*, & Celsus (8), Græcique illi (9), & res ipsa adeo confirmant, ut qui, nulla addita sedis mentione, clavum dicit, is, præsertim si Medicus non sit, pedis clavum potius quam alterius partis, significare videatur: quanquam ne Medicus quidem eam facile mentionem, aliudve adjunctum omittet, si clavi nomine designare aliud velit quod minus frequenter soleat eo vocabulo indicari, cujusmodi sunt oculorum clavi, aut furunculorum quoddam genus, quod *nonnullos clavum, aut spinam appellare consuevisse*, leges apud Ingrassiam (10), aut pedum ipsorum quidam clavi sic accepti, ut ab Auctore Medicarum, quæ Galeno adscriptæ sunt, Finitionum (11); in iis enim hæc legitur, *Clavus est ulcus in pedis planta orbiculatum, quod callum contraxit*. Cujus definitionis si Medico erudito Lochnero (12) venisset in mentem, cum speciem *malignioris* cujusdam *clavi* in pedis eadem parte sæpe ab se non sine consecuta morte conspectam describeret; illius mentionem, ut opinor, libentius fecisset, quam morbi, a Priscis *gemursæ* appellati, utpote qui si vel clavi aliqua species fuit, non tamen in planta, sed quod ait Festus (13), *sub minimo pedis digito*, imo *inter digitos pedum nascebatur*, ut scripserat major Plinius, pariter ab Lochnero laudatus, libro quidem 26. sed capite 1. de gemursa loquens, ut de morbo *celeriter in Italia restincto* jam olim, ut *etiam nomen* esset *obliteratum*. Quæ omnia exempli causa commemorare volui; non quod minoris Plinii ævo tot clavi significationes

(1) l. 3. Epist. 7. (2) De Medic. l. 5. c. 28. S. 14. & l. 7. c. 7. S. 12. (3) Medic. Tetrabibl. 2. S. 3. c. 34.
(4) De Re Medic. l. 3. c. 22. ubi de prolaps. ocul. (5) Medic. l. 2. c. 7.
(6) Vid. exempla plura apud mox citandum Lochnerum, & in Epistola indicanda.
(7) Epist. cit. (8) Sect. 14. cit. (9) Aët. Tetrabibl. 4. Serm. 2. c. 82. & Paul. l. 3. cit. c. 80.
(10) De Tumor. p. n. ubi de Furuncul. (11) jam propius finem.
(12) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obs. 192. (13) De Verbor. Signific. l. 7.

nes fuisse apud Medicos, non modo apud cæteros, credam; ut certe erat apud omnes illa qua propterea ipsum quoque usum esse conjicio. Ex quo, & ex verbo etiam quo rem enunciavit, *natus*, haud ita omnium, ut hujuscemodi morborum, proprio, illud simul intelliges, cur in sententiam non iverim, ut alias facere solitus sum, Medici alterius Doctissimi, qui singulari Epistola, annis superioribus de Silii Clavo edita, fuisse hunc, censet, capitis dolorem illum, quem Clavi nomine tamen vocatum ante Valescum de Taranta, id est ante sæculum XIV. se invenire non potuisse pro sua laudabili ingenuitate fatetur. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LI.

De Vulneribus, & Ictibus Capitis verba fiunt.

TOt sunt quæ ad Vulnera, & Ictus attinent in Valsalvæ schedis Observationes, ut si unis Litteris complecti velim universas; librum videar ad te mittere, non epistolam. Itaque dividere coactus secundum varias illorum sedes, eas quæ ad Caput spectant, nunc mitto, cæteras deinceps missurus. Ab iis autem incipiens in quibus cranium nihil, aut levius fuerat læsum, ad eas progrediar in quibus plane fissum, aut perfractum inventum est.

2. ADOLESCENS annorum sexdecim conjecto lapide percutitur in sinistra sincipitis parte prope suturam Lambdoidem, intervallo duorum circiter digitorum a Sagittali. Nullum consecutum est symptoma notatu dignum, nisi quod vulneris labra tumuere, idque aliquot tantum dies ante undecimum. Quo die se prodidit febris cum frigore, & vomitu, at sine ulla capitis molestia. Subsecuti sunt motus convulsivi, aphonia, surditas, cæcitas, & decimo quarto die ineunte, mors. CRANIUM erat illæsum; & tamen subjecta vulneri Dura meninx tanto ferme spatio, quanto fuerat vulnus, inventa est crassior, laxior, superficie inæquali, colore ad subflavum vergente: & inter ipsam, & Piam pus concoctum stagnans inter processum Falcatum & huic vicinam partem cerebri superiorem ad anteriora usque. Cæterum in toto ipso cerebro nulla quæ sub sensum caderet, deprehensa est læsio.

3. VIR ad sexagesimum accedens annum, baculi ictum excipit paulo supra extremam frontis, & sinistri temporis partem, nullo tunc, aut proximis diebus apparente symptomate; ut ipse per se quotidie ad Bononiense S. Mariæ de Vita Nosocomium veniret, ubi vulneri, cutaneo prorsus, & nullius momenti credito consueta remedia adhiberentur. Quin etiam per eosdem quatuor, aut quinque dies in foro perstitit castaneas vendens, ut solebat, præfrigida tempestate. Sexto autem circiter die deterius fit vulnus, febrisque cum frigore, & rigore invadit: ad eundem modum quotidie recurrens, nullo alio accedente symptomate, quam levi sauciatæ partis gangræna, sensim hominem confecit. CADAVER contractum erat a frigida, ut videbatur, aeris constitutione. E vulnere saniei nonnihil inter extremum marginem Temporalis musculi, & os descenderat. Gangræna autem erosione sua vulnus ad amplitudinem monetæ quæ *scutum* Romanum dicitur, dilataverat; ibique os nudum in conspectum veniebat. Exsecto cranio, ne diligentiori quidem instituta perquisitione ullum potuit læsionis indicium in eo osse animadverti. Meninges tamen eo toto spatio quo os ipsum detectum fuerat, & saniosæ, & aliquanto crassiores inventæ sunt. Subjectum his cerebrum levem quidem, sed tamen evidentem læsionem contraxerat. Nam exterius ad parvi ciceris magnitudinem corrupta erat ejus substantia, & in medio pertusa foramine perquam exili videbatur. Hoc cum ea corruptione non ultra exiguam altitudinem descendebat.

4. Priusquam alias huc attexam ejusdem-

modi

modi historias, nonnulla facile ex me quæres; illud primum, quomodo illæso osse, læsæ tamen subjectæ meninges, & purulentæ, ac saniosæ fuerint; quin cerebrum quoque ipsum in Viro non sine aliqua noxa repertum sit? Berengarius quidem, sicut habes vel in II. ista Sepulchreti Sectione (1), fieri posse, suspicabatur, ut sanies per cranii poros ex vulnere externo transiret, præsertim si ex vulnere liberum exitum non haberet: quod nonnunquam certis quibusdam locis accidere posse non est negandum, ut puta qua vascula sanguifera trajiciuntur, aut qua suturæ laxiores sunt. Plerumque tamen satius est cum ipso credere quod Celsi (2) verbis eloquar, *osse toto integro manente, intus ex ictu venam aliquam in cerebri membrana ruptam aliquid sanguinis mittere*: rumpi autem illam ex violenta cranii concussione. Ad eundemque modum plures explicabis, allatarum similes, Observationes, ut Maucharti (3) in primis illam in qua ad decimum usque diem signum malum apparuit nullum, & tamen sub cranio undique illæso quantum noxarum lateret, dissectio ante decimum quartum repente mortui monstravit. Quo autem modo fieri possit, ut in calvariæ concussione vasa intra illius cavum rumpantur, a Petro Simone Rouhaultio (4) fuse indicatum est. Quod si concussio vix ulla fuerit, & intra minime vitiatum cranium interiora læsa reperiantur: videsis qua ratione conjiceret Bohnius (5) id accidere potuisse in sua, & aliorum Observationibus: cujus ex scriptis (6) non paucas excerpes quas huic Sepulchreti Sectioni adjungas. Verum ut ad eas quas ex Valsalva proposuimus, redeamus; quæres deinde, cur sanguis intra calvariam effusus, non continuo, sed tot denique post diebus inceperit suæ effusionis signa dare? Nimirum quia tenui ex vasculo tenuissimæ guttulæ sensim lenteque destillantes, non nisi aliquot interjectis diebus, ad eam copiam quæ manifesto læderet, simulque ad eam corruptionem pervenire potuerint quæ meninges, cerebrumque vitiaret. Utrumque autem citius factum est in eo qui præfrigido aeri se jugiter objiciens, causam præbuit, ut contractis exterioribus vasis, plus sanguinis, ejusque ob cohibitam insensibilem perspirationem minus salubris, ferretur per interiora. Contraria quoque externa causa eosdem potest effectus producere, sanguinem concitando, & fervefaciendo, ut in filio Theodori ex levi ad speciem vulnere capitis mortuo, sicuti, nec sine ratione Vallesius (7) conjicit, cum postquam *nona die* fuerat *in sole versatus*, prima *accesserit febris decima die*. Quod si quæras, cur de duobus quorum historias scripsimus, is quem citius febris prehendit, nullo præter hanc malo; is vero quem tardius, tot aliis gravissimis accedentibus confectus sit; multiplex discriminis hujus causa potest afferri: primum mora ipsa, qua & copia, & pravitas, in pure, quamvis concocto, latens, facile aucta est effusæ materiæ: deinde alia in alio corpore, aliaque ætate humorum, & partium dispositio: denique alia a conjecto lapide, alia a baculo illata violentia. Sic libro Epidemiorum V. (8) *qui lapide in caput percussus fuerat a Macedone*, vides, ut *voce destitutus esset*, ut *nihil omnino audiret*, ut *moveretur*, id est *convulsive*, quemadmodum recte interpretatur idem Vallesius (9), quæ ferme ea sunt quæ noster passus est Adolescens; sed tardius, videlicet undecima die, non, ut ille, tertia; neque enim ut ille, ab ictu cecidit, neque calvariam habuit fissam, idque *supra tempus dexterum*, quemadmodum eadem, paulo fusius repetita libro VII (10) docet historia, minime animadvertente Vallesio, qui tot alias animadverterat, & quærente propterea, *qua parte capitis percussus* ille *fuerit*. Qua ex historia variam & vim percutientis corporis, & sedem præterea percussi capitis in hujus vulnerum discriminibus attendendam esse, intelligis. Sed jam alias subjiciamus.

5. JU-

(1) l.4. in Schol. ad Obs. 1. (2) De Medic. l.8. c.4. (3) Eph. N.C. Cent. 9. Obs. 40.
(4) Traité des Playes de tête ch.4. & 10. (5) Dissert. de Trepanat. difficult.
(6) etiam de Renunc. Vulner. (7) Comm. in l.7. Epid. ad 29. & in l.5. ad 97.
(8) n.24. apud Marinell. (9) Comm. ad eam historiam, quæ ipsi est n. 56. (10) 8.18.

5. JUVENI annorum circiter viginti trium duo vulnera cæsim infliguntur, alterum in sinistra parte frontis, alterum quasi e directo in occipite. Inanis est ad vomitum irritatio. Moritur circa diem vigesimum quinctum. CAPUT secando, nihil intus, extrave repertum est adnotatu dignum quod ad vulnus occipitis attineret. Vulnus autem frontis primum exterius saniem circa se inter cutem, & cranium ostendit, quæ ibi pericranium, & cutis ipsius interiorem faciem herpetis instar exedentis eroserat, & anteriorem, eandemque superiorem musculi Temporalis partem nonnihil separaverat. Intus vero, quanquam os frontis nihilo magis quam occipitis, læsionem ostenderat; tamen inter illud os, & Crassam meningem sanies erat ad drachmas duas, quæ eam meningem eroserat. Quin etiam a dextris sub cranii superiore parte in vasorum sanguiferorum meningis ejusdem interstitiis materia inventa est saniei similis; sed densior. Cætera intra cranium secundum naturam se habebant.

6. SENEX annos natus ad sexaginta, epilepsiæ valde obnoxius, dum ea correptus in terram cadit, simul thoracis sinistram partem, simul capitis idem latus supra Temporalem musculum offendit. Thoracis ea pars multum dolet: difficilis est respiratio, & principio sanguis vomendi conatu per os ejicitur. Caput imbecille est, obtusum, grave; ut interrogatus, vix respondeat. Mortui Thorace aperto, sinistra cavea sana; in dextera autem serum ad libram circiter invenitur, & pulmo superius ad pleuram adhærens, totusque, ut in peripneumonia solet, induratus. Cordis ventriculi concretiones polyposas continebant, & dexter quidem majorem. In Capite sinister musculus Temporalis contusus aliquantum: cranio autem recluso, inter sinistrum os Petrosum, & Duram meningem concreti sanguinis portio invenitur, arcte adeo eidem meningi adhærens, ut non nisi vi separari possit. Cæterum Pia ad vasorum latera *gelatinosam* seri concretionem; ventriculi paululum serosi humoris ostenderunt: reliquum cerebrum sanum fuit.

7. VIR quadraginta annos natus ex alto cadens, oculum sinistrum contundit: cutis autem supra supercilium ab acuto forsan lapide laceratur. Principio febre corripitur: quæ nonnihil postea remissa est. At circa duodecimum diem, post admissum errorem in exacta vivendi norma, vehementior febris supervenit: cui circa decimum quartum convulsio accedit totius sinistræ faciei partis cum sævo in ipso oculi bulbo dolore. Mors tandem circa vigesimum secuta est. CAPITE perlustrato, conspecta hæc sunt. Laceratæ supra supercilium cuti is suberat nervus qui ex orbita erumpens, sursum per frontem reflectitur, ut aut contusus, aut alia ratione facile violatus convulsionem ciere potuerit. Oculi autem bulbus extima parte putrescens, levem erosionem attulerat ossi quod orbitæ, & cerebro interjicitur, sic tamen, ut hoc eo quidem loco sanum esset. Nam sinistram versus occipitis partem modica cerebri portio a nativo colore ad subfuscum vergebat. Dura autem meninx ei portioni respondens, exterius sanie madebat leviter.

8. Quanquam in casu ab alto præter eam quæ manifesto contusa est, partem non raro accidit, ut alia quoque minus evidenter contundatur, eoque minus mirandum est, imo osse frontis alliso, noxam, & saniem intus ad occiput repertas esse; tamen in Juvene quoque (1) a sinistris vulnerato, cum saniei similis materia a dextris inventa sit, & in Sene (2) non ea pars thoracis quæ humo afflicta fuerat, sed opposita internum vitium ostenderit; inferius (3) de his aliquid adjiciemus: ut de convulsionibus pariter, nervi læsiones qui sub supercilio reflectitur, consequentibus. Nec tamen ei nervo dumtaxat, sed & saniei qua meninx Crassior madebat, & convulsiones, & mortem hujus Viri tribuimus: ut Senis morbum, & interitum partim peripneumonicæ pulmonis constitutioni, partim sanguini inter cranii basim, illamque meningem concreto, ad eandemque non minus adhærenti, quam in viro adhærebat, qui ex casu

[1] n. 5. [2] n. 6. [3] n. 41. & n. 16.

ſu ab alto intra quatriduum interfectus proponitur in Commentariis Petropolitanæ Imper. Scientiar. Academiæ (1). Cæterum quæ intra cranium noxæ, ipſo illæſo, in his tribus Obſervationibus deprehenſæ ſunt, ad eundem modum explicari poſſe, intelligis, ad quem duæ quas ante ipſas legiſti, explicatæ ſunt (2). Neque aliter explanandas quinque cenſebis, quas continuo ſubjiciam, cranio quidem exterius læſo, ſed intus omnino integro.

9. SENEX annorum circiter ſeptuaginta ex alto in terram cadens, poſteriorem dexteram ſincipitis partem allidit. A caſu ſemiſtupidus jacet: & quamvis paulo poſt ſtupore diſcuſſo, ſuis ſe pedibus in Noſocomium conferat, negat tamen, ſe quidquam de caſu ſcire, ullamve ejus rei memoriam habere. Nulla vulnus primis diebus ſymptomata comitabantur. Sed vix ſeptimo die ſuperato, gangræna vulnus corripitur: gangrænæ autem febris adjungitur. Attamen illa paucorum dierum ſpatio ſublata, hæc quoque tollitur. Poſt hæc æger de gravante poſteriora capitis doſore queritur, nec tamen vehementi. At circa diem decimum ſeptimum triduo quaſdam per artus tenſiones ſentit. Circa vigeſimum autem febre corripitur cum rigore, & vomitu. Quæ ſine vomitu deinceps modo bis, modo ter quotidie revertens, omnibus ſenſim deficientibus actionibus, ægrum confecit circa trigeſimum diem. SINCIPITIS os dexterum prope Sagittalem, & Lambdoidem ſuturam, exteriorem laminam comminutam habebat; intus vero erat omnino integrum. Inter utramque meningem, & in cerebri ventriculis ſerum inerat; ut univerſum uncias ferme quatuor æquare poſſet. Cerebrum molle erat, & flaccidum: & laxiori ſpatio intra cranium claudebatur.

10. Quatuor in hunc ægrum convenire videbantur eorum quæ cum ſunt, magna cerebri credi poteſt fuiſſe concuſſio; caſus ab alto, ſtupor caſum continuo ſequens cum ipſius caſus oblivione, non perfractum cranium, & majus inter hoc, cerebrumque intervallum. Ludovicus Duretus (3) ad illum Coacarum locum: *Quibus concuſſum eſt cerebrum, doluitque percuſſis, aut lapſis; continuo voce capti non vident, nec audiunt, ac fere moriuntur*, ſatis indicat, quanto opportunius concuſſioni ſit cerebrum, *ſi forte priſcam amiſerit ubertatem quæ totam calvariam occupabat*. Hanc autem ubertatem Falloppius (4) ut non ſecus ac Fernelius (5) in pleniluniis, *quando luna lucet tota nocte*, agnoſcebat, ſic *quando non eſt plenilunium, calvariam non prorſus repleri a cerebro, ſed adeſſe ſpatium aliquod, & vaſa, quæ colligant, eſſe aliquantulum diſtracta*, affirmabat *eſſe veriſſimum*, idque ſe *in diſſectionibus obſervaviſſe*. Quod an alii poſtea Anatomici, non verbis tantum, ut Piccolhominus, a me tibi alias (6), cum in hunc eundem incidiſſem ſermonem, nominatus; ſed accuratis obſervationibus confirmarint, non memini; tametſi ea confirmatio valde congruere cum ſententia illorum potuiſſet, qui pro variis lunæ phaſibus variam morborum vim, capitis præſertim, variumque ex hujus vulneribus periculum eſſe, non dubitabant. Memini tamen, cum apud quoſdam, & nominatim apud Joannem Salzmannum (7) in quibuſdam ſubjectis inter anteriores cerebri lobos, & cranium *interſtitium ad pollicis craſſitiem excedens* (an *accedens*) *quandoquidem conſpici*, legiſſe; tum mihi quoque non æque ſaltem in omnibus repletum cerebro cranium eſſe viſum, ut in Adverſariis (8) indicavi: quanquam varietas hæc an variis lunæ phaſibus reſponderet, neque illi ajunt, neque ego, ut verum fatear, unquam attendi. Non me quidem fugit, ut olim Gliſſonius (9) ſcripſit, *in vivis animalibus eſſe tantum potentia, non actu* inter ventris viſcera *cavitates*, & *vi æquabilis compreſſionis muſculorum abdominis omnes* illius *partes contiguas eſſe*; ita hodie inter quaſcunque viventis corporis partes nullum uſque a Præſtantiſſimis non paucis Viris intervallum agnoſci. Attamen cum

[1] Tom.7. [2] n.4. [3] Interpr.l.3.tr.2.c.2. [4] Tract.de Vulner.c.12.
[5] Pathol.l.7.c.8. [6] Epiſt.4.n.32. [7] Diſſert.de mira cranii Fract.§.17.
[8] VI.Animad.84. [9] Tract.de Partib.Continent.c.16.n.21.

cum immutabile cranium sit; cerebrum autem magis, minusve possit turgere sive ab lunæ phasibus, ut ab Doctissimo Meadio (1) traditum est, sive a quacunque causa quæ sanguinem augeat, aut expandat; non satis video, cur illud minus, magisve a calvaria distare interdum posse vel in viventibus, pernegemus. Accedit huc substantiæ ipsius cerebri contractio ac densitas, quæ undecunque adveniat (nam vel ab senectute ipsa fieri, censebant Veteres, & in his Liebautius (2)) molem imminuat cerebri, &, quod consequitur, a calvariæ fornice retrahat, necesse est. Littrius (3) certe & qualem dicimus substantiam cerebri, & a cranio non modice distantem offendit in robusto juvene qui vehementissimo cursu caput quanta maxima vi potuit, ad parietem allidens, se puncto temporis interfecerat. Quamvis autem eam cerebri constitutionem ipse pro concussionis effectu habeat; erunt fortasse qui cum Dureto pro causa habere malint concussionis vehementioris, multo autem plures calvariam minime fractam, ejusque ad corpus durum, & immobile allisionem. Nosti enim quantum utrique huic causæ concussionis cerebri a Chirurgis recentioribus tribuatur, secundæ quidem propterea quod *cerebrum agitatum versus corpus durum, & retro pulsum per illud, subit uno momento duos motus contrarios*; primæ vero, quia *si cranium non frangitur, totus impetus percussionis dirigitur ad cerebrum*, quippe nulla ex parte *interceptus* a magna fractura, aut ab *osse in plura frusta diffracto*. Cur igitur, inquis, cum in Sene quem modo ex Valsalva descripsisti, neque causæ deessent hæ duæ; caput enim ad solum alliserat, craniumque non habebat perfractum, & tot alia esse viderentur, ex quibus magna conjici posset cerebri concussio; ille tamen non ante trigesimum diem est mortuus, nec gravia adeo passus est mala, neque intra cranium quidquam sanguinis, aut puris ostendit? Credo, quia ex alto quidem, sed fortasse neque ex altissimo loco, neque in saxa cecidit, & pars impetus percussionis ab lamina, quæ comminuta est, cranii exteriore intercepta fuit. Stupor autem levis, brevisque, & oblivio quæ tum acciderunt, cum sine ceteris malis acciderint quæ ab Hippocrate sunt enumerata, minorem concussionis violentiam significarunt. Noster enim Petrus de Marchettis, ut in Sepulchreto quoque istic (4) habes, *aliquos ex prolapsu, aut ictu læso capite, apparente solo hoc symptomate* (*mentis* videlicet *alienatione cum privatione sensus, & motus*, quæ sane graviora sunt quam quæ nostri Senis casum continuo exceperunt) vidit *sequenti die omnino liberatos*. Cum propter hæc igitur fuerit concussio levior, eoque levior, si forte jam tum cerebrum molle erat, & flaccidum, aut ad hanc constitutionem accedens, non mirandum est, quod crassiuscula vasa sanguifera perrupta non sint, sed ea dumtaxat tenuissima unde lentissimo defluxu quatuor illæ seri unciæ destillarint, quæ sensim læsis actionibus hominem denique peremere. Quod si forte humorem illum ex ruptis tenuissimis, non sanguinis, sed lymphæ vasculis, sensim provenisse, malueris, arbitratus, sic facilius intelligi tum horum disruptionem, tum longam effusi illius sine evidenti corruptione moram; habebis, quibus auctoribus id sentias, & in iis Rouhaultium (5), & ante hunc Bohnium, qui dissectiones, etiam suas, unde hoc conjiceretur (6), produxit, & quod in medio primum reliquerat, in altero Scripto (7) se lymphæductus *circa anfractus inprimis cerebri* in quodam puero *turgidissimos* vidisse, confirmavit. Ceterum in cerebri concussione, vasorum aliquod rumpi, ex creberrimis quidem Observationibus apparet, quibus accensere potes editam a Christiano Vatero (8); tamen in lethali concussione id esse perpetuum, quasi effusi humores semper, cerebri autem concussio nun-

(1) De imper. Sol. ac Lun. (2) Schol. ad Holler. Comm. in Hippocr. Aph. 58. S. 7.
(3) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1705. Obs. Anat. 12. (4) Schol. ad Obs. 12.
(5) Tr. cit. supra ad n. 4. c. 11. (6) De Renunc. Vuln. Sect. 2. c. 1.
(7) De Trepan. diffic. (8) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 165.

nunquam per se interimeret, ab iis tradi posse non videtur, quibus laudata Littrii historia, itemque altera Cl. Hænelii (1) cognita sit. In neutra enim a gravissima capitis allisione quidquam effusi inventum est. Nec siquis dicat, ideo effusionem non esse factam, quod protinus a concussione simul cum vita humorum motus desierit; quidquam proficiet. Nam præterquam quod ex secunda historia liquet, hominem duodecim circiter horas ab allisione vixisse; certe neutrum effusio, quæ nulla erat, occidit. Sola igitur per se cerebri concussio id fecit. Quamobrem vel quando effusio conjuncta sit; dubitare sæpe licet, hujus, an illius vis major fuerit ad necandum. Quo autem modo vehementius percussi cranii particulæ concutiantur, concussæque vel majorem quam sua est, concussionem cerebro afferant, hujus autem concussio propriam, non magis invisibilem, quam teneram, intimam structuram, hujus fibras contendendo, laxando, contorquendo, comprimendo, complicando, lacerando, aut quavis alia ratione vitiando, inutilem necessariis muneribus reddat, conjecturas legere Bohnii (2) poteris. Quibus perlectis, supervacuum fortasse credes inquirere, an vitium aliquod ejusdemmodi in nervorum quoque trunculos, ubi ex Oblongata jam egrediuntur, medulla, a magna cerebri concussione inducatur, & num, si inductum sit, ipsum per se solum gravissima illa omnia afferre possit mala quæ tum sequuntur. Jam vero, his disquisitionibus sepositis, ad graviores quam in descripto Sene, vulnerum capitis effectus, sive consecuta in vivis, sive in mortuis reperta spectemus, proponendos pergamus.

11. MULIER quadraginta amplius annos nata, e scala alta cadens, sinistram sincipitis partem lædit paulo supra os temporis. A casu quasi exanimis jacet: tamen paulo post sana, ut antea, esse videtur, neque læsio nisi cutis, apparet. Quæ tametsi circa decimum quartum diem gangræna, febri comitante, prehenditur; intra dies tamen paucos illa primum, mox hæc abigitur. Verum ante trigesimum diem iterum febris ingruit, cum frigore: eique circa trigesimum quartum apoplecticus affectus accedit cum aphonia, & motus privatione in tota dextera parte corporis, sensu superstite. Attamen quæ dicebantur, se intelligere, nutibus significabat: partem autem illam quædam quasi convulsiones epilepticæ, interdum toto corpore excitatæ, non minus quam sinistram, movebant. Tandem circa quadragesimum diem est mortua. CRANII exterior lamina qua parte caput læsum fuerat, in semicirculi formam aperta erat; sed ossis interiora erant integra. Piæ tamen meningis pars illa quæ ei loco subjiciebatur, saniosa erat, & cerebrum ad eundem locum subfusco pallido colore infectum. Ventriculi autem ejus sani, ut & tota pars dextera.

12. VIRGO annorum viginti quinque, in terram cadens, peracuto lapide in sinistra frontis parte sauciata est. In Nosocomium excepta, assidua febri torquebatur, quæ in dies augescebat. Vulnus corripi gangræna cœpit: quæ tempestate illa (mensis erat Junius A. 1689.) vulneribus omnibus superveniebat. Aliquo post tempore quasi fatua ægra facta, vix audiebat, non loquebatur, in adstantes oculos defigebat. Accessit denique totius corporis tremor: quo durante mortua est initio diei duodetrigesimi. OS vulneri subjectum parva exterius fovea, & quasi foramine excavatum erat, circum quod tres conspiciebantur rimæ. Sed neque hæ, neque foramen ad interiora perveniebant. Meninges tamen qua parte vulneri respondebant, quæ per universam cerebri substantiam diffusa, gravi ipsam odore, & nigricante colore infecerat.

13. Si forte eadem fuisset tempestas qua, ut hujus Virginis, sic & mulieris, & Senis de quibus novissime, & Viri de quo initio ferme (3) dictum est, capitis vulneri gangræna accessit; locus huc forsan attineret ex libro IV. Epidemiorum (4): *In*

[1] Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 14. in fin. [2] c. 1. cit.
[3] n. 3. [4] n. 26. Apud Marinell.

In Aeno quicunque capite vulnerati, horridi erant, maligni, & suppurati, omnino autem ea quam istic in Sepulchreto (1) habes, Pigræi Observatio annum quendam memorantis *in quo capitis omnibus vulneribus prope superveniebat gangræna*. Quædam certe pravæ aut alimentorum præcedentes, aut aeris præsentes, quantumvis interdum sensibus occultæ, constitutiones vitium communiter, aut morbum alium addunt morbis eo tempore contingentibus, ut sæpe a Medicis adnotatum est, vulneribus præsertim fere cunctis gangrænam, velut annis superioribus Lutetiæ Parisiorum (2), itemque in ea ipsa de qua sermo est, Urbe Bononiensi (3).

14. ADOLESCENS annum agens duodevigesimum, gracilis, & subnigri coloris, jacto lapide percussus ad alterum ossium sincipitis qua ex ipso Temporalis oritur musculus, biduum transegit sine ullo; si febrem excipias; quod adnotatione dignum esset, symptomate. Postea autem in S. Mariæ de Vita Nosocomio decumbenti vulnus die sexto factum est lividum; quod ex eo prodibat, vehementer fœtidum; & febris acuta. His prope octavum soporosa accessit affectio; ut interrogatus nemini responderet. Interdum suspiriosas emittebat voces. Facies tota facta erat tumida, & flava. Cum his omnibus ad undecimum pervenit diem, quo cum ingenti superexpiratione interiit. CADAVER universum icterici videbatur. Ex vulnere purulenta materia plures sibi fecerat vias inter cranium, & cutem: quam etiam eroserat. Os autem a lapidis ictu aliquid asperitatis superficie tenus contraxerat: nullamque ab interiore facie læsionem, quæ sub sensum caderet, ostendit. Attamen inter os, & Duram meningem in hujus vasorum interstitiis materia cinerea animadversa est, non multum puri densato absimilis, ea dumtaxat parte cerebrum quoque ad duorum digitorum transversorum profunditatem livorem contraxerat. Reliqua intra cranium omnia sana erant. Sana quoque in Thorace omnia. Sanguis autem erat maxime fluidus, si in dextero cordis ventriculo excipias polyposæ concretionis inchoamentum.

15. ADOLESCENS alter eadem ætate, sanguineo temperamento, habitu autem subpingui præditus, Kalendis Novembr. A. 1688. in superiore frontis parte ad lævam sauciatus, continuo cadit cum aliqua capitis perturbatione. Inde ad S. Mariæ de Morte Nosocomium adductus, felicem curationis exitum sperare posse videbatur, cum sine febre naturalia munia satis obiret. Ecce autem die undecimo febris ingruit: quæ postridie gravior facta, secandæ iterum venæ causam præbuit. Vulnus pro concocto pure, serosum & sanguinolentum emittebat humorem: pars frontis vulneri subjecta intumescebat: dolores autem capitis, artuum, & dorsi accedebant, qui sub decimi quincti diei finem in spasmodicas affectiones degenerarunt. Eodemque tempore, cum illo ineunte die delirare cœpisset adeo, ut vinculis coerceri debuerit, vivendi finem fecit.

INTEGUMENTIS communibus circa vulnus dissectis, multa huic circumjecta saniosa materia inventa est, quæ ubi frons intumuerat, ad oculum usque extendebatur. Os autem a sauciante ferro superficie tenus dumtaxat læsum fuerat. Hæc exterius. Intra cranium autem inter Crassam, Tenuemque meningem, qua parte hæc vulneri respondebant, saniosæ materiæ copia reperta est; quamvis nullam in iis membranis, nullam in toto cerebro læsionem animadvertere licuerit, nisi quod sanguifera vasa quæ sub pure latebant, a nigerrimo coagulato sanguine quasi varicum instar turgebant. Thoracis viscera, quæ aliquando in ejusmodi morbis affici solent, illæsa erant: polyposa tantum concretio in dextero cordis thalamo conspecta est.

16. Ex his quæ sub finem hujus historiæ scripta sunt, intelligis quare in extrema superiore historia adnotatum sit, sana in thorace fuisse omnia. Quas autem interdum Valsalva noxas in thorace eorum

(1) in Schol. ad §. 6. Obs. 6. (2) Malovin. Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1748 & 1741. (3) Vid. Commerc. Litter. A. 1738. Hebd. 42. n. 1. sed & aliis postea annis idem accidit ibid.

rum vidisset qui capite vulnerati decesserant, proximæ quatuor ostendent Observationes. Earum prima confirmare simul poterit quædam ex iis quæ alias (1) scripsi de nervi sub supercilio reflexi læsionibus. Nam pro harum diversa vi, & conditione leves interdum, & in oculo subsistentes, gravissimæ autem aliquando, & latius diffusæ convulsiones oriuntur. Ad leves illas ex parte aliqua fortasse attinet is quem alias memoravi, Coacarum locus (2), *visus obscuratur in vulneribus incussis in supercilium, & paulo altius*; ad gravissimas autem, ut puto, Lancisii verba, alias (3) producta, *vulnera iis locis periculosiora solere accidere*, eodemque ex parte saltem attinuisse, crediderim, ut convulsionem faciei in Viro cujus vulnus ad supercilium supra (4) descriptum est, ita & multo latius diffusas, vehementissimasque convulsiones quæ vulnus eidem inflictum loco in eo de quo protinus dicam, sunt consecutæ.

17. JUVENIS annorum viginti sex, lapide ab inimico conjecto, sauciatur ad dexteram supercilii sinistri partem. Illico quidem cadit; sed continuo surgit, & vegetus hostem insequitur. Postmodum eodem animi vigore ad S. Mariæ de Vita Nosocomium se confert. Ubi, postquam debita applicata remedia fuerant, necesse fuit quasi cogere ut remaneret, quippe qui ejusmodi vulnus parvi pendebat. Illo ipso die Quartanæ febris intermittentis, qua tum forte implicitus erat, paroxysmus expectabatur: qui & affuit: sed febris continua facta est cum pulsu magno & vehementi, capitisque dolore non modico. Febri circa diem septimum se comitem addidit delirium cum motibus convulsivis nonnullis. Prope undecimum una, aut altera febrilis accessio ingruit cum peculiari rigore. Cessat tandem delirium: & homo soporosus jacet, nisi quod convulsivis motibus concutitur. Quin noctu animadvertisse pluries se, dicebant adstantes, elato capite, & ambabus constrictis manibus, nisu quasi incredibili e lecto elevatum: quibus desinentibus motibus, mortui instar jaceret. Manus tamen dextera per duos ante obitum dies paralytica fuit, quod ad motum attinebat; nam quod ad sensum, non erat hoc prorsus destituta; octo autem post horis dexter quoque pes debilius moveri cœpit. Sed jam ante hos dies laboriosa facta respiratione, tandem decimo quarto exeunte mortuus est. VULNUS exterius perlustrando, parvus ad latus ejus sinistrum abscessus animadvertitur, cujus pars saniei inter musculos, & cutem aurem versus prorepserat. Sed os, vulneri subjectum, fissum erat, eique respondens Dura meninx leviter læsa: anterior autem pars cranii ab eodem, id est sinistro latere, pure inter Duram, & Piam meningem concluso replebatur. Quod pus subjecta cerebri substantia videbatur imbibisse; eodem enim erat colore; sed superficie tenus. Cætera sana, nisi quod aliquantum seri ad cerebri basim inventum est. Thorace aperto, in pulmonibus varia hic illic tubercula reperta sunt duriuscula: quorum nonnulla incisa, sinceram saniem emittebant; reliqua, necdum suppurati, glandulosi corporis firmitudinem referebant.

18. PUER annorum circiter tredecim ictu lapidis vulneratur in dextera sincipitis parte supra musculum Temporalem. Cadit illico cum sensuum internorum obscuratione: & vomit. Defertur in idem Nosocomium: neque ad diem usque decimum quartum febre corripitur. Hac accedente, per vulnus multum saniei; per os purulentæ materiæ aliquantum, spuendo, ejicit. Circa diem decimum supervenit delirium; circa decimum quinctum mors.

A CRANIO cutem separando, circa ipsum, & pericranium parvi sunt abscessus animadversi: qui nullam, quæ sub sensum quidem caderet, cum vulnere communicationem habebant. Sub vulnere autem os fractum, atque depressum, arcte adhærebat Duræ meningi, cui & nonnullas sui acuminatas particulas infigebat. Laceratio tamen ejusdem meningis sub sensum non ve-

(1) Epist. Anat. 18. n.7. (2) n. 3. apud Marinell.
(3) Epist. Anat. 18. n.7. in fin.

veniebat, ut neque ulla cerebri læsio, si unam aut alteram seri unciam excipias, quæ, dum cerebrum eximebatur, per Infundibulum prodiit. Thorace recluso, pulmones valde rubentes, parvique in his abscessus pure pleni reperti sunt.

19. JUVENIS in sincipitis latere sinistro lapide ictus, concidit. Per se tamen in Nosocomium venit S. Mariæ de Morte. Nulla erant symptomata. Viginti circiter exactis diebus, cum jam multum sibi in alimentis indulsisset, febris accessit horrifica, quæ pluries recurrendo, ægrum torquebat. A qua etsi liberatus est; detecto tamen in vulnere ossi nunquam quoad vixit, induci cicatrix potuit. Post eas febres tussis ingruerat, quæ sicca diu fuit, donec biduo, aut triduo ante mortem sputa eduxit purulenta. Gangræna interim ex longo decubitu nates occupaverat: præterea que illa quæ obitum præcessit, nocte, abscessus in dorso ingens est animadversus: qui per se disruptus magnam puris copiam effudit. Itaque, sine ulla capitis actionum læsione, secundo superato mense, interiit.

CADAVER & ab longo ejusmodi morbo, & a mora, quia non nisi post aliquot a morte dies secare licuit, gravissime olens, diligenter tamen dissectum est. Capitis integumentis amotis, ad superius vulneris latus disjunctio conspecta est Sagittalis suturæ: os autem sincipitis qua portione semper detectum fuerat, illæsum; sed in cæteris partibus hic illic carie erosum, præsertim vero prope suturam Squamosam, ubi totam illius crassitudinem caries perforaverat. Dura tamen, ei ossi subjecta, meninx intacta fuit, nisi quod ad sublividum vergebat colorem, & quasdam osseas particulas sibi adhærentes ostendebat; ab interiore autem facie sub ipso vulneris loco annexum sibi abscessum habebat, in excavata cerebri substantia conditum, parvum tamen, vix ut minorem avellanam continere potuisset: ex quo, dum ea meninx a cerebro divelleretur, pus crassum, & viride prodiit. In cerebri dissectione serum, sed paucum, in cranii basi animadversum est. Thorace aperto, pulmones inventi sunt parvis abscessibus multis, ac variis excavati: quorum nonnulli a tuberculi natura ad abscessus conditionem vergentes, nondum perfectam continebant saniem, sed dumtaxat mutari in fluidam saniosam materiam incipiebant. Pericardium multam aquam; cor nullam polyposam concretionem habebat. Inquirere tandem placuit, num ad ingens cavum abscessus illius qui in dorso erat, ullus per musculorum interstitia pateret aditus, per quem materia a capite illuc defluere potuisset. Verum hujus rei indicium nullum repertum est, cum interpositæ partes, externæ præsertim, sanæ essent. Musculi autem passim in hoc cadavere pallidi, & qui Abdominis vocantur, lividi erant.

20. VIRO annos nato quinquaginta, baculo pars sincipitis sinistra percutitur, nullo vulnus consequente symptomate. Venit per se ad Nosocomium: ubi a peritis Chirurgis nulla esse, nisi externa, læsio censetur: feliciterque usque ad decimum quartum diem, ne uno quidem se prodente symptomate, procedit curatio. Sed eo ipso die febris invadit cum rigore, & ad ventrem dolore. Item insequentibus diebus respirationis difficultas accedit cum sensu ponderis, tussi, & purulenta excreatione. Mors denique circa vigesimum secundum diem. IN CAPITE cum præter eam quæ exterius apparebat, læsionem, nulla in cranio, nulla in cerebro, nisi quod paululum seri in hujus dissectione emanavit, usquam deprehendi potuisset; reclusus est Thorax. Cujus utrumque cavum pure plenum; pulmones autem, quamvis a costis soluti, pluribus distincti tuberculis inventi sunt, quorum aliqua jam suppurata, saniem incisa emittebant. In pericardio vix aquæ vestigium. In cordis ambobus ventriculis polyposæ concretiones, in dextero major, in sinistro autem minor. Ventre denique aperto, in hepatis parte dextera crebra tubercula conspecta sunt, & in his nonnulla quæ jam pervenerant ad suppurationem.

21. Vides, ut propriis Observationibus adductus Valsalva sit ad scribendum (1), in capitis vulneribus affici aliquando thoracis

(1) supra, n. 15. in fin.

racis viscera: quanquam adduci poterat & alienis. Nicolaus enim Massa (1) conspexerat jam A. 1533. præsente Victore Trincavella cum aliis doctissimis Viris, ea quæ cum extare haud videam non modo hic in Sepulchreto, sed neque apud ullos, quod meminerim, qui de rebus ejusmodi egerunt, Scriptores; presse hic tibi commemorabo. Quidam ex vulnere inflicto dexteræ capitis parti prope Sagittalem suturam, cum meningum incisione, mortuus erat delirans, & paralyticus; quod ut plurimum, inquit, fieri solet; eo corporis latere quod vulneri opponebatur. In capite duo inventa sunt apostemata quorum pus erat laudabile, alterum in cerebello posteriore. In Thorace autem sanies multa & mala deprehensa est intra sinistri pulmonis ulcus, cujus cavum majus erat dimidiato cortice ovi gallinacei. Fuit & sanies manifesta in sinistræ cordis auriculæ facie exteriore, quæ tota erat exulcerata. Sed in ventriculo etiam cordis dextero in columna carnea apostema erat notabile, ascendens usque ad unam ex valvulis, ipsam quoque tumore notabili, & *apostemoso* tumentem. Et ne forte credas, hæc thoracis apostemata ante vulnus jam fuisse; testatur Massa, notum sibi fuisse hominem, neque unquam de ullo dolore conquestum, neque tussi vexatum vel postquam vulneratus jacebat, &c. Ad hanc addendæ sunt Marchetti nostri Observationes (2). Quæ cum multo notiores sint, atque adeo in Sepulchretum (3) relatæ; videre ibi poteris, quam sæpe in capitis vulneribus erosos pulmones, & pleuram invenerit, dimidiumque thoracis caveæ pure refertum, arguatque eos qui non a capitis vulnere hoc deducant. Ipse enim ob prævios colli dolores parte præsertim postica, & laterali, materiam purulentam ex vulnere in cavum thoracis descendere, non dubitabat. Quam tamen viam per Valsalvæ in Juvene (4) Observationem vidisti ne ad dorsi quidem abscessum confirmari potuisse.

22. Habes igitur alios præter Valsalvam qui in capitis vulneribus pus interdum intra thoracem invenerint. Sunt & qui in ventre, ut idem Marchettus (5), qui lienis etiam labem deprehendit, & purulentas pustulas; ut alii, quantum in Sepulchreto (6) referri video, qui in ventriculum quoque, intestina, & mesenterium translata ajunt apostemata. Sed cum iidem, & Marchettus, & Bohnius (7), qui promiscue pleuram quoque, pulmones, lienem nominant, jecur non omittant; tum plerique alii viscus hoc unum memorant in quod ex sauciato capite pus traducatur. Idque ex historiis omnibus, & Scholiis cognosces quæ sub Observatione XVI. in Sepulchreto ipso proponuntur. Neque enim officiet tibi operarum incuria (8), *Apostema in capite*, aut *vulneribus Hepatis* pro *Apostema in hepate*, & *vulneribus Capitis* scribentium. Illud fortasse potius officeret, ut Ballonium crederes quod de abscessu scripsit in concava jecinoris parte observato, id tanquam sibi certum proposuisse; quando inspecta illa unde is locus acceptus est, Appendice ad libellum de Convulsionibus, non ea leguntur quæ in Sepulchreto (9), *atque id a plerisque Chirurgis observatum esse, scio;* sed hæc, *An id fiat, eveniatque, nescio, sed tamen a plerisque Chirurgis id observatum esse, audivi. Sed si fiat, qua ratione contingat, & an sit verisimile id fieri posse, porro quæstione dignum erit.* Cavebis igitur, ne Ballonium inter hujus apostematis Observatores ponas, qui inter Explicatores ponendus est, ut contra a quodam non inter Explicatores, sed inter Observatores referendi erant nonnulli, qui Observationis testes dumtaxat fuerunt. Sed multo magis cavebis, si forte rem explicare aveas, ne ponas quidquam cum Observationibus non consentiens, quasi in plerisque, aut fere semper, aut, quod ponere Barbettus (10) non dubitat, in *solum hepar* e capite pus transferretur. Vidisti enim qui etiam in cor, pulmones, lienem translatum conspexerint: quod ultimum viscus scribi ab illo miror, non dico in his casibus, sed in universum raris-

(1) lib. Introd. Anat. c. 28. (2) Obs. Med. Chir. 15. (3) Schol. ad §. 2. Obs. 16.
(4) supra, n. 19. (5) Schol. cit. (6) Obs. 5. §. 4. (7) De Renunc. Vuln. S. I.
(8) §. 1. & 3. (9) §. 4. (10)

rarissime in cadaveribus male constitutum deprehendi. Verum ad hæc sæpe cogit major in explicandis, quam in observandis quibusdam rebus solicitudo. Quo magis inter eos qui de his postea scripserunt, laudandus est Cl. Molinellius (1), qui, ut par est, rem sibi prius accurate observandam, quam explicandam esse, censuit; viditque interdum pus in alias quidem partes, sed non in jecur; in non paucis autem neque in hoc, neque in illas translatum; in aliis vero in jecur utique, sed non secus a vulneratis, aut exulceratis aliis partibus quam a capite. A quo ut magis intelligas non sæpe adeo in jecur traduci; sic habeto necdum accidisse mihi, quod meminerim, ut id viderem; Valsalvæ autem in tot dissectionibus vix semel; idque cum in pulmones quoque, plurimumque in ipsas thoracis caveas esset translatum. Fieri tamen potest, ut aliquando ideo non viderit, quod non quæsiverit, & nominatim in eo Adolescente (2) cujus facies ante mortem facta erat flava, cadaver autem universum icterici videbatur; nam & in Sepulchreto (3) exemplum habes morbi regii cum duritie, & dolore in regione hepatis, hujusque putredine, capitis vulnus consecuti. Sed ob eam ipsam quam Valsalva animadvertit, flavedinem, non facile creditu est, quomodo jecur se haberet, non quæsivisse: & tametsi in iis præsertim quibus ista, aliaque læsi hepatis indicia sint, vulnus autem capitis siccum fiat, aut repente, & præter rationem minus det puris, suspicari licet, plurimis, quas legi, Observationibus confirmantibus, pus in jecur esse transvectum; res tamen pro certa non est prædicenda. Subesse enim nonnunquam potest aliqua signorum fallacia, sive hæc multa occurrant, sive etiam omnia.

23. Nam si Molinellii (4) Observationem legas in Viro cui simul atque sanies manare desierat e capitis vulnere, tumere cœperat, & intendi abdomen, nec vitium tamen in jecinore erat ullum, sed intestinorum superficiem quædam quasi ulcuscula fœdabant cum multa sanie, & quamplurimis disjectis huc illucque tuberculis; facile intelliges, si vitia hæc eam potissimum obsedissent quæ jecur proxime subjecta contingit, intestini Coli partem; futurum fuisse, ut complura traducti in jecur puris, fallacia tamen, convenissent indicia: Quin etiam fieri aliquando potest, ut conveniant universa, & nihilominus fallatur is qui pus in jecinore prædicat inventum iri. Fac enim relegas quas tibi novissime descripsi, Valsalvæ Observationes. Nempe tubercula plerumque invenies sive in pulmonibus, sive in ipso etiam jecore non omnia fuisse suppurata, quin plura interdum (5) glandulosi corporis firmitudinem adhuc referentia. Quid? si ægro moriente, necdum ulla essent quæ pus habere inciperent. Videtur autem secundum eas Observationes, quibuscum, ut puto, Molinellii conjungi potest Observatio, pus in viscera aliunde invectum, non puris forma semper deponi, sed haud raro saltem nonnullas ejus particulas cum sanguine permistas, & prorsus disjunctas, in angustiis quibusdam, fortasse glandularum lymphaticarum, hærere, easque, ut in venereorum bubonum productione fit, obstruendo, aut irritando, eoque humores præterituros retinendo distendere, & multo copiosioris quam quod advectum est, puris generationi, a rigoribus illis, & horroribus (6) significatæ, causam præbere. Qua ratione illud quoque intelligitur, quomodo multo plus puris in visceribus, & caveis corporis sæpe deprehendatur, quam modicum vulnus dare potuisset. Quo autem modo non paucæ solum, sed & quamplurimæ interdum purulentæ particulæ non tantum ex capitis; sed & partium aliarum vulneribus, ulceribus, abscessibus alio transeant, ut cum ex pleuriticorum pulmonibus, imo ex artubus suppuratis ad intestinorum, aut renum vias pus nonnunquam tam manifesto traducitur, ut tandiu fæces, & urinæ purulentæ sint, cum ex artubus nihil effluit, & vicissim tandiu pura illa excrementa, cum hi pure

(1) Comment. de Bonon. Sc. Inst. T. 2. P. 1. inter Medica. (2) supra n. 14.
(3) Obs. 16. §. 5. (4) loco paulo ante indicato. (5) n. 17.
(6) supra n. 17. 19. 20.

re manant, & sanie, quæ Paræi (1) Observatio fuit; satis hæc circumitio sanguinis docet (*), quæ alteram quoque ejusdem (2), atque; ut alias aliorum omittam; præclaram, nuper ab experientissimo Benevolo (3) additam Observationem illustrat. His autem explicationibus non est locus, siquando, fatiscentibus naturæ viribus, vulnus siccatur: quod commemoro, ut hujus quoque, inter superiora propositi, indicii fallaciam caveas.

24. Quas novissime produxi, Valsalvæ quatuor Observationes; si unam excipias quæ, ut ante illas prolatæ, nullam offert cranii læsionem ad interiora pertinentem; ipsum aut laxatum, aut depressum, aut fissum, fractum, erosum exhibent. Pergamus igitur alias describere spectantes ad singula ista læsionum genera.

25. MULIER quinquaginta annorum dum in ripa fluminis indusia lavat, baculo ab alia muliere in dextera parte capitis a tergo percussa, in aquam cadit. Cito extracta, quodammodo stupida jacet. Discusso autem stupore, cum symptoma nullum appareret, spesque in dies magis confirmari videretur; ecce circa diem decimum quartum febris ingruit cum rigore: qua ex febre obiit circa vigesimum secundum. CRANIO integumentis spoliato, animadversum est, pone aurem dexteram, qua icta fuerat, Lambdoidis suturæ dentes inter se esse disjunctos, ex eorumque interstitiis levi pressione tantillum serosi humoris prodire. Intra cranium autem ad eundem locum paululum sanguinis stagnabat. Cæterum omnino sanum cerebrum fuit.

26. JUVENIS baculo percussus ad Sagittalem suturam prope Coronalem, sex, septemve dies transegit sine ullo symptomate, ut non decumberet, sed per Nosocomium ambularet. Verum circa septimum diem vulnus multum fœtet: uno autem die, aut altero interjecto, oræ vulneris intumescunt: & quidam ad guttur ardor percipitur. Postmodum febris cum rigore invadit: invadunt & motus convulsivi: mors denique ineunte die decimo tertio. CRANIUM intus, extraque spectatum, nullam prorsus læsionem ostendit, nisi quod sutura, qua vulneri subjecta fuerat, flexuosam lineolam, inter suos denticulos intercurrentem, subfusco quodam colore evidentiorem habebat. Ad ipsum autem suturæ latus nonnulla Duræ meningis portio cranio peculiari quodam modo adhærebat: quæ facile tamen separata, vix aliquod exhibuit indicium saniei, superficie tenus sibi inhærentis. Pia autem subjecta meninx pallida erat. Præter hæc, nihil adnotatum est; nam cætera, ut totum cerebrum, secundum naturam se habebant.

27. VIR annos amplius triginta natus, contundente ferro ad sinistram superiorem Lambdoidis suturæ partem percussus, dum rure, ubi erat, Bononiam redit, concidit quidem; sed illico surgit, atque iter continuo persequens passuum ter millium, in Nosocomium se recipit. Cum ibi decumberet, animadversum est, vulnus haud satis laudabili colore esse, & aliquot interjectis diebus, abscessum ad ejus latus produci: quo postea ex arte aperto, brevique purgato, melius procedere vulneris curatio visa est. Sed multis in cibo admissis erroribus, jamque aliquot febris accessionibus prægressis ex improviso circa undecimum diem gravissima epileptica convulsio ingruit: qua remissa, non tamen æger loquitur: etsi quæ alii loquuntur, se intelligere, significat. Post hæc in sinistra corporis parte convulsivi adnotantur motus; in dextera autem paralysis; facie risum quasi sardonium interdum repræsentante. Naturalis interea pulsus erat: quo postea celeri, turgente, & impetuoso facto paucis post diebus mors secuta est die undevigesimo. A CAPITE cutem detrahendo, sub hac a sinistris, pluribus in locis, quamvis longe etiam a vulnere dissitis, pus stagnans invenitur: quo os temporis superficie tenus erosum fuerat. Porro Lambdoides sutura, qua vulneri subjecta erat, dentes inter se disjunctos, Dura autem meninx colorem quasi cinereum ostendit, quem a pure

[1] Oper. l. 16. c. 49. [*] Vid. etiam Epist. 25. n. 20. [2] l. 10. c. 12.
[3] Osserv. 22.

pure contraxerat inter se, Piamque collecto. Pars ejus puris, quasi glutinis crassi instar, Piæ meningi adhærebat; reliqua pars fluida erat, quæ vix semunciam æquabat. Huic Piæ meningis portioni subjecta cerebri portio duorum circiter transversorum digitorum tum longitudine, tum latitudine, unius autem profunditate ad sublividum inclinabat colorem. Cæterum reliquæ totius cerebri partes sanæ fuerunt, si paucum serum excipias, quod & in ventriculis inventum est, & ad initium Spinalis medullæ.

28. SENEX annorum sexaginta ab alto cadens, sub Lambdoidis suturæ angulo caput allidit. Primum semimortuus jacet. Dein tandem ad se rediens, de læsæ partis dolore conqueritur: quo perstante, non tamen decubuit, donec quarto, aut quincto die in S. Mariæ de Vita Nosocomium se contulit. Ibi non modo specilli in vulneris exploratione, sed ne gossypii quidem in detersione contactum ferre sine multo dolore potest. Circa diem septimum paralysi corripitur brachii sinistri: cui, vena secta, motus, sed non omnino, restituitur. Hic æger ad diem usque vixit vigesimum tertium, quo soporosus interiit.

DUM CALVARIA secabatur circa tempus dexterum, pus ex illius cavo emanavit: quod & in vulneris loco conspectum fuerat, dum caput contrectaretur. Quo loco nulla cranii læsio inventa est præter Lambdoidis suturæ disjunctionem. Cerebrum ibi ad latus dexterum ulcus habuit duos transversos digitos profundum, a sanie facile sic excavatum. In vicino autem sinistro latere colore erat subpallido. Inter Crassam meningem, & Tenuem, totum anteriorem lobum dexterum contegentes, pus continebatur non multum, cujus colore ambæ ibidem meninges infectæ erant. In cerebri ventriculis, & ad initium tubi vertebrarum parva limpidi seri portio stagnabat.

29. Repentina suturarum disjunctio, si causam attendas; sine aliqua cerebri concussione esse non potest: si effectum; non sine violenta Crassæ meningis, illic magis adhærentis, distractione, & annectentium fibrillarum, ac vasculorum laceratione. Accedit huc puri ex vulnere in cranii cavum sic minus difficilis parata via. Non igitur mirandum est in his quatuor, & in alia pariter quæ supra (1) descripta fuerat, Valsalvæ Observationibus, ubi suturæ alicujus disjunctio fuit, ægros interiisse, citius quidem, aut serius, & levioribus, aut gravioribus affectos malis pro varia tum cujusque dispositione, tum aliarum, quæ notæ omnes esse non possunt, circumstantiarum conditione. De paralysi autem opposítum vulneri, aut læsioni latus occupante; quoniam ut in duobus ægris ultimis, sic in aliis quoque de quibus infra scribetur, adnotata est; inferius (2) aliqua attingemus. Nunc a laxato cranio ad depressum veniamus.

30. HERBARIUS quidem in fronte prope Coronalem suturam nonnihil ad lævam ferro percutitur ad contundendum aliquanto magis, quam ad incidendum idoneo. Ab ictu leve animi defectionis initium sentit. Cum se in Noscomium contulisset paulo ante memoratum; ad undecimum usque diem non modo nullum infelicis exitus indicium fuit; sed omnia felicem portendere videbantur. Verum illo ipso die vehemens febris hominem corripit cum rigore, & multæ bilis vomitu, ad vesperam iterato. Quæ ad eundem modum quotidie reversa est, donec decimo quarto ab ictu die, & ante proximum plenilunium quarto, aere ad austrinam constitutionem vergente, primum quidem est hebes factus, sic tamen ut interrogantibus prompte responderet: paucas autem post horas, dum se a dextero in sinistrum converteret latus, omnibus tum externis, tum internis orbatus sensibus, & difficili pressus est respiratione: quæ licet postea ad naturalem accederet; tamen iterum laboriosa rediit: & sic brevi, eodem quem diximus, die mors ingruit. OS frontis eo qui indicatus est, loco erat leviter depressum, interius autem demissa squama quæ inæquali & acuminato margine ad dextram vergebat, Duram meningem a dextris læserat, ut inter ipsam, & Piam pus stagnaret, quod a vertice quasi ad basim

(1) n. 19. (2) n. 46. & seqq.

basim usque cerebri, & ad cerebelli fines ab dextero eodem latere inundaverat. Pia autem meninx, puri supposita, aliquanto crassior facta, & cerebro facile separabatur: quod ibidem ad cinereum colorem, ejus de quo dictum est, puris non absimilem, inclinabat. Porro cerebrum angustiori intra cranium spatio claudebatur.

31. De arctiori intra cranium spatio, ejusque causis, quas inter esse vidimus qui plenilunium reponant, & quibus austrina constitutio expandens sanguinem, addenda est, quorum utrumque in historia hac commemoravit Valsalva, scis, a me supra (1) esse scriptum. Quod vero apoplexia, ut tot alios, quemadmodum in Epistolis Anatomicis (2) indicatum est, hominem prehenderit, dum se a dextero in sinistrum converteret latus, hic ea esse causa potuit quod puris copia quæ a dextris erat, sic totum factum sibi subjectum cerebrum, tanto periculosius compresserit, quanto jam magis ob angustius spatium intra calvariam compressum erat.

32. VIR annorum quinquaginta cæsim in sincipite vulneratus, illico vomuit. In idem Nosocomium excipitur, ubi sub vulnere os ita depressum animadvertitur, nulla ut arte retrahi possit. Vulnus principio non dolebat: post dies autem aliquot formicationis sensu afficiebatur. Ad quem cum motus convulsivi toto corpore accessissent; ineunte undecimo die vita cum morte est commutata. OSSIS illa portio quæ ab reliquo, percussionis vi recesserat, valide adhærebat Duræ meningi, ibi leviter inflammatæ. Inter hanc, & Piam erat humor crassitie, & colore sero similis. Præter quæ intra cranium nihil adnotatione dignum inventum est.

33. MULIER eadem circiter ætate, contundente quodam corpore vulneratur supra sinistrum supercilium. Ab ictu vomit, & stupida fit. Stupor tamen post aliquod tempus discutitur, resque feliciter procedere Chirurgo videtur, donec elapso decimo die, dolore sinistræ auris corripitur cum horrore, & frigore, quod calor excipit. Tandem accedentibus totius corporis convulsionibus, intra paucos obit dies. OS ictui subjectum acuminata lamina cerebrum vulneraverat: quod propterea saniosum ibi erat, & corruptum. Sed quanquam vitium altius descenderat; ventriculos tamen non attingebat. Pars saniei ab basim cerebri circa nonnulla nervorum Paria defluxerat.

34. MULIERI annorum triginta caput pluribus lapidibus percussum fuerat, languore illico, & vomitu per plures dies consequente. Vulnus tamen exitum non infelicem spondere videbatur. Verum circa diem decimum, febre cum frigore superveniente, arens, & pallidum factum est. His accessit delirium, quod in soporosam affectionem sensim degeneravit. Hæc ægram denique sustulit circa diem vigesimum primum. IN CRANII dextera quidem parte fissura deprehensa est digitos quatuor transversos longa; cerebri tamen ea portio quæ fissuræ subjiciebatur, nulla erat læsione affecta. A sinistris vero, ubi exterius ingens apparebat contusio, non modo fissum erat cranium fissura ducta in modum circuli, cujus diameter semunciam Bononiensem æquabat; sed etiam nonnihil ibi depressum: quin ab depressa illa portione acuminata lamina introrsum recesserat, Crassamque meningem sauciaverat. Itaque huic meningi ibidem purulenta adhærebat materia, & subjectum cerebrum morbidum erat ad tres digitos tum in longitudinem, tum in latitudinem, ad duos autem in altitudinem; ut læsio ad ventriculos non perveniret.

35. VIR ætatis consistentis in sincipitis parte dextera contundente instrumento ictus, nullo prorsus affectus symptomate, suis ipse pedibus venit in sæpius memoratum Nosocomium, in eoque decubuit. Duabus exactis horis, balbutire cœpit: & post alias paucas horas paralysi in tota sinistra corporis parte correptus est. Sinistrum tamen oculum, cum balbutiendo ad interrogata responderet, exacte aperiebat; dexterum semiclausum habebat. Sed & dexteram partem corporis sine peculiari conatu movere non poterat. Duobus, aut tribus ab accepto vulnere exactis diebus, deliravit. Tandem soporosus factus, die quin-

(1) n. 10. (2) XIII. n. 24.

quincto obiit. CAPUT hujus quidem hominis Valsalva, gravioribus occupatus negotiis, dissecare ipse non potuit. Tamen quæ ab Amicis qui dissecuerant, relata sunt, Petro Molinellio, & Joanne Antonio Guicciardino, adnotare non omisit. Fractum erat cranium sic, ut duo magna ejus fragmenta, quasi facto angulo introrsum contrusa, non parvo illato meningibus vulnere, ipsique cerebro, in hujus substantiam ad duos propemodum transversos digitos penetrassent. Erat in eo cerebri vulnere concretus sanguis, & sanguine vasa quoque majorem in modum turgebant. Dum cerebrum e cranio eximebatur, aliqua seri portio prodierat.

36. Quod acervatim tot Observationes huc congeram, non tam brevitatis causa facio, cum restent non paucæ quas adjiciam, quam ne crebrius easdem repetam animadversiones. Quæ enim in quavis illarum videbuntur digna quæ magis attendantur, infra suis quoque locis commemorabo. Interea autem non subsistamus. Sed quod in depressi cranii exemplis fecimus, alias porro fracti, fissive Observationes subjiciamus.

37. FŒMINA quinquaginta annos nata, e scala præceps in terram cadit. Vulnus supra oculum sinistrum apparet: tumida est, & pallida facies: livida tempora: ex ore sanguis exit. Nihil mulier intelligit, nihil sentit, nihil, si manum dexteram excipias, movet, eamque paulisper dumtaxat, leviter, ac debiliter. Hora moritur a lapsu decima quincta.

SINCIPITIS externa rubebant integumenta. In osse, partem orbitæ sinistri oculi suceriorem faciente, plures erant fracturæ. A latere dextero arteria quæ per Crassam meningem diducitur, lacerata, sanguinem effuderat: cujus coagulati unciæ circiter duæ inter eam meningem, & os Petrosum conspiciebantur. Is sanguis ita concretus respondentem cerebri partem læserat, ut quasi erosæ instar appareret.

38. SENEX annos natus sexaginta, ab hirco impetitus, in terram cadens, partem capitis sinistram allidit. Vix loquitur: vomit: ore sanguinem ejicit: nullum sensuum internorum præbet indicium, manus convulsivis motibus agitantur: facies rubet: itaque post biduum moritur.

CAPITIS læsio circa superiorem marginem Temporalis musculi sinistri videbatur exterius levis. Sed cute sublata, is musculus totus inventus est sanguine suffusus: reclusoque cranio, non parva sanguinis grumosi copia, Crassæ meningi qua eidem respondebat musculo, adeo tenaciter adhærentis, ut ipsi connatus videretur. Erat autem ibidem cranii fractura, cum interiorum vasorum disruptione. Verum cum eidem meningi, qua dextero etiam Temporali musculo respondebat copia vel major ejusdemmodi sanguinis adhæreret, neque hic ulla ratione a sinistra parte illuc pervenisse posset, nulla autem cranii fractura a dextris se proderet; valde ea res Valsalvæ animum suspensum tenuit. Nam etsi postmodum cum osseam interioris auris fabricam, in qua totus erat, examinaturus, in dexteram illam hujus cranii partem scalprum malleo adegisset, fissura ipsi in conspectum se dedit; dubius tamen fuit; malleo hæc, an illi a casu percussioni deberetur. Quod reliquum est, totum cerebrum, si paulum excipias seri quod in ventriculis fuit, secundum naturam se habuit.

39. VIR annorum quinquaginta lapide percutitur ad medium ferme supercilium sinistrum, qua nervus ex orbita egreditur. Multis ab ictu elapsis horis in Nosocomium sæpius nominatum defertur, ubi vinculis in lecto retineri necesse fuit ob immanes convulsivos universi corporis motus. Clausi erant oculi: mentis actiones feriabantur. Denique trigesima sexta ab ictu exacta hora, cum harum ultima illi conquievissent motus, interiit.

CRANII portiones plures supra orbitam fractæ erant: quarum una acuta Duram meningem pungebat, ibi propterea inflammatam. Quin rima etiam reperta est in opposito, id est dextro latere ea ipsa parte quæ fractæ a sinistris respondebat. In cerebro serum est inventum quodammodo saniosum. Cæterum cum alias quoque caput hujus viri fuisset sauciatum; videre ibi licuit unde tum ablata pars cranii fuerat, crassam quandam membranam quæ ossis pensabat vicem. Huic membranæ Dura meninx valide adhærebat.

40. Præter hoc ultimum, quod cum observatis olim a Berengario (1) apprime videbis convenire, & præter id quod ad nervum attinet sub supercilio reflexum, cujus læsionem gravibus ipsam quoque excipi convulsionibus, supra (2) indicatum est, habet hæc Observatio duo alia in quibus paulisper subsistamus. Quorum tamen alterum infra (3) commodius attingemus. Alterum autem ad celebrem illam controversiam attinet de Contrafissura. A qua agnoscenda plerosque olim ratio abduxit, infirma tamen, quippe ab ea pendens suturarum cranii utilitate, quam duce Galeno (4) statuebant, quasi creatæ essent ad progressum fracturæ inhibendum; cum æque ac nobis (5), satis omnibus notæ esse possint fissuræ quæ ab uno calvariæ osse in aliud, im[illegible] alia haud rarissime se producunt. Obstabat pariter difficultas in re, si verum fateri volumus, non ita plane, & perspicue, ut acquiescere omnes possent, per rationes quasdam, & similitudines explicanda. Verum etsi necdum prolatæ essent explicationes quæ nunc in Dissertatione leguntur Georgii Wolfg. Wedelii *de Contrafissura* (6); non æquum tamen erat aut est quidquam ideo negare, quod ejus non intelligatur causa. Denique illud insuper plerosque morabatur quod præclari Anatomici, & Chirurgi, ex quibus satis est nominare Jacobum Berengarium (7), Gabrielem Falloppium (8), Joannem Baptistam Carcanum (9), Isbrandum Diemerbroeckium (10) in tot fracti cranii curationibus, & post mortem inspectionibus (quod nominatim de Carcano dictum volo, tametsi nullam ex ejus Observationibus in Sepulchreto relatam video) nunquam in opposita ictui parte fissum os deprehendissent. Sed hinc raritatem quidem contrafissuræ arguere licebat; si modo ab aliis reapse aliquando compertam esse, constaret, negare non licebat. compertæ vero plures extant tum non recentes, tum etiam recentes Observationes: quarum cum alias istic habeas in Sepulchreto sub num. non ut perperam ab operis scriptum est, V. sed XI. (11), alias autem in Stoschii Dissertatione *de Resonitu* (12); non hic memorabo. Hoc tamen admonebo, quod Paulus (13) olim indicavit, capite non una in parte percusso, *velut in cadendo contingit*, *fissuram calvariæ quæ citra solutionem continuitatis cutis contingit*, *postea abscessu circa ipsam facto*, *& hoc secto apparentem*, *putatam esse juxta oppositam plagæ partem esse factam*, hoc, inquam, in cujusque Observationis examine caute prudenterque attendi oportere. Quapropter Falloppius (14) etsi in uno vidit os fractum in latere illi adverso quod equi calce ictum fuerat; tamen cum esset suspicio, ab allisione ad solum fracturam illam esse factam, testari se non posse, censuit, contrafissuram vidisse. Non absimilia autem & Berengarius, & Carcanus, & Diemerbroeckius de eadem ab aliis proposita censuerunt: & sæpius certe æger loqui non potest, aut meminisse, quot ictus acceperit, aut in quæ, & qua parte capitis corruerit. Illud præterea attendendum est, num fissura quæ adversa in parte proponitur, ibi tantum sit, an a parte evidenter percussa, aut ab alia huic propiore incipiens, illuc usque producatur. Neque sic continuata, illa proprie Contrafissura est de qua inquiritur; nam ponunt cum Celso (15) *non ea parte*, *qua cutis discissa est*, *rimam reperiri*; sed *fissum os* fore *parte altera*. Hæc igitur si animadverteris; multo pauciora quam putent aliqui, invenies exempla, in quibus Contrafissuram agnoscere te posse, credas.

41. Nec vero Contrafissura proprie est, siquando constet, unum idemque ex cranii ossibus uno dumtaxat loco ictum accepisse, neque tamen ibi, sed alibi rimam habeat: quod quidem posse fieri, non negabant Carcanus (16), ejusque Præceptor Falloppius (17). Quin hic (18) ad hunc quoque mo-

[1] Tract. de Fract. Calvar. in Document. prope fin. [2] n. 16. [3] n. 48. in fin.
[4] De Us. part. l. 9. c. 17. [5] Epist. 52. n. 35. 36. [6] Sect. 1. membr. 3.
[7] Tract. cit. c. 1. & 2. [8] De Vuln. c. 12. & Expos. in Gal. de Oss. c. 13.
[9] De Vuln. capit. Serm. 2. Lect. 6. [10] Anat. l. 9. c. 4. [11] §. 2. 5. 7. 8. 9.
[12] c. 4. [13] De Re Med. l. 6. c. 10. [14] c. 13. cit. [15] De Medic. l. 8. c. 4.
[16] Lect. 6. cit. [17] c. 12. cit. [18] Comm. in Hippocr. de Vuln. Cap. c. 14.

modum intelligi posse Hippocratis (1) verba, demonstravit, quibus alii Contrafissuram proprie acceptam designari omnino crediderunt, videlicet os interdum frangi alia capitis parte quam qua vulnus est; nam si oppositam dumtaxat significare voluisset, non erat certe cur magnæ calamitatis loco poneret quod continuo subjicit, tunc Medicum ignorare, quanam capitis parte fractura sit; fracturæ enim extantibus in universum indiciis tunc constaret, esse in opposita. Non video autem, cur non absimili ratione interpretari Celsum ad eundem modum noluerit (2). Celsus (3) enim ubi fracti cranii indicia extent, quæ extare, diserte ponit, rima autem sub vulnere non appareat, signa alia non quæreret partis qua fractum sit cranium, si oppositam dumtaxat partem intellexisset, cum modo scripsit *Solet etiam evenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit*. Cave enim, potius quam Carcano (4), Joanni Baptistæ Cortesio (5) hic quidem credas, facile affirmanti, *Latinos elegantiores per alteram partem alicujus rei, semper oppositam intelligere.* Qui si, modo a nobis descripta, Celsi verba paulisper attendisset, ne illud quidem paulo ante scripsisset, Celsum hoc loco non secundum suam, sed *secundum vulgi opinionem loquutum fuisse*. Multo autem minus inter Contrafissuræ exempla recipienda sunt, ut ab nonnullis factum est, illa in quibus aut effusus sanguis, aut sanies, aut vitium quodcunque aliud quod, osse ibi illæso, contigerit, intra cranii partem ictui oppositam inventum sit. Quod etsi Berengarius (6), Falloppius (7), aliique in pluribus se deprehendisse, testantur, simul tamen negant, se Contrafissuram vidisse. Hæc enim non nisi fracto osse unquam est ab illis, & vetustioribus intellecta: vasa autem quomodo sub illæso osse in adversa parte rumpi queant, & suo ipsi modo explicarunt, & ex laudata Wedelii Dissertatione (8) conjici potest. Itaque si vel ponas, nullam præter eam quæ manifestius videbatur, percussam fuisse calvariæ partem in eo Juvene (9), & in eo Viro (10) in quibus non secus atque in proxima Observatione dicemus, saniem, & noxam apparuisse Valsalvæ superius diximus in opposita, aut etiam in opposita; habebis tamen unde rem explices, ut in Fœmina (11) pariter; quanquam in ea plures ictus ponere proclivius est; & in Sene (12), in quibus novissime scripsi effusum fuisse sanguinem in adverso, aut in adverso quoque latere. Ex iis autem quæ de Contrafissura perpendimus proprie, aut minus proprie accepta, facile males, in eodem Sene animadversam in opposito osse rimam malleo anatomico, conspectam vero in eo (13) quem continuo post illum descripsimus, hostili uni ictui fortasse tribuere, quippe non ut illam in alio, nec contiguo, sed in uno eodemque osse deprehensam.

42. VIR annos triginta natus, ex febre acuta multum delirans, per fenestram in terram se dejicit, & capitis sauciat partem sinistram supra musculum Temporalem. Non loquitur: facies rubet: tota corporis sinistra pars immobilis jacet, nisi quod una aut altera, a casu hora, dum vulnus tractaretur, pes leviter se contraxit, & mox extendit. Ad tertium usque diem sic vivens, fato cessit. TEMPORALI sinistro musculo suberat calvariæ fissura: cui tamen nulla intus quæ sub sensum caderet, læsio respondebat. Sed in parte huic opposita inter Crassam, Tenuemque meningem effusus erat sanguis ad uncias circiter duas; ut hemiplexiam sinistri lateris ipse faceret; non vulnus ab eodem latere, aut fractura. Cæterum sanum fuit cerebrum totum, nisi quod omnia per Tenuem meningem repentia vasa erant sanguine valde turgida, & proximæ partes quadantenus inflammatæ: hæc vero ad delirium fortasse magis, quam ad percussionem attinebant.

43. Vides, quam facile decipi potuisset qui, vulneris tantum spectata sede, ausus esset de sede causæ hemiplexiam efficientis judicare. Quod minime faciendum esse,

(1) De Cap. Vuln. n. 10. apud Marinell. (2) c.12.cit. (3) c.4.cit. (4) Lect.6.cit.
(5) Tract.de Vuln.Cap.P.2. (6) c.1.cit. (7) c.12.13.14.cit. (8) Sect.1.Membr.3.& 4.
(9) n. 5. (10) n.7. (11) n. 37. (12) n. 38. (13) n. 39.

se, mea illa pariter ostendit, huic similis, Observatio quam in Epistolis Anatomicis(1) leges. Sed ad sedem causæ hujusmodi hemiplexiæ, dissectione quoque, ut par est, quæsitam, præter alias quæ supra descriptæ sunt, illa etiam historia pertinet quæ protinus describetur: quando reliqua in modo proposita occurrentia sive de sanguine in adversa vulneri parte invento, sive de vasis in delirio valde turgidis partim a me paulo ante, partim alias (2), ut memineris, exposita sunt.

44. JUVENI annum vigesimum agenti, vulnere cæsim inflicto Temporalis musculus sinister in transversum inciditur. Ab ictu, brevi facto itinere, cadit, neque ita multo post loquendi facultatem amittit. Interrogantibus tamen, nutibus, quamvis tarde, respondet. Delatus in idem quod crebrius dixi, Nosocomium, nonnullis exactis diebus, aliquid, sed delirans dumtaxat, loquitur. Interim manum dexteram non movebat amplius: quæ tamen si pungeretur, se dolorem æger sentire, ostendebat. Circa diem obiit decicimum quartum. CRANIO dissecto, repertum est, vulnus, quod non Temporalem tantum musculum, sed & os inciderat, alte in cerebrum penetrasse, & serosam colluviem, quæ ibi occurrebat, cerebrum porro erosisse; ut erosio in sinistrum usque ventriculum perveniret. Cum autem serum, huic non absimile, dum cerebrum eximebatur, circa Equinam sellam prodiisset; veri simile erat, ex eodem ventriculo illuc per Infundibulum defluxisse.

45. JUVENIS duorum circiter & viginti annorum magno ictu cæsim ad superiorem ejusdem sinistri musculi Temporalis partem sauciatur. Concidit illico, nec loquitur, ut vix vivere videatur. Loquendi postea facultas, cæteræque omnes restituuntur. Sed circa quartum diem aphonia redit; quanquam aliquoties postea, sed raro, nonnulla protulit verba: cum aphonia autem convulsivi motus junguntur, in sinistra quidem parte corporis aliquando solum, & leves; in tota autem dextera assidui, ac adeo vehementes, ut corpus interdum in hoc latus curvari videatur. Inter hæc tamen æger quæ dicantur, intelligere se, nutibus ostendit. Ingravescente autem in dies febre, denique sensim præ virium languore deficientibus convulsivis motibus, & nonnullis ante obitum horis quiescentibus, circa diem interit decimum tertium. VULNUS non modo Temporalem musculum inciderat; sed per subjectum os alte in cerebri substantiam descenderat. Dura meninx erat circa vulnus multo crassior facta. Circa idem, intraque saniosus occurrit humor, ex cujus forsan mordaci natura convulsiones fuerant excitatæ: certe cum vulnus eo usque pervenire videretur, ut transversum dumtaxat digitum ab sinistro ventriculo distaret; non illuc tamen usque ferrum pervasisse, sed profundiorem excavationem ab succo erodente, in vulnere genito, factam esse, cognoscebatur. In cerebri ventriculis nonnihil stagnabat seri. Cæterum quod in hoc Juvene sinistra cerebri parte læsa, convulsiones in corporis dextera magis sævierint, eodem Valsalva referendum censebat quo & paralysim, in corporis latere opposito cerebri læsioni semper ab se antea animadversam.

46. Inter eas quæ ex ipso hactenus descriptæ sunt Observationes, unam (3) habes in qua cum resoluta esset ea pars corporis quæ læsioni cerebri erat opposita, quædam interdum accedentes quasi epilepticæ convulsiones non illam minus, quam non resolutam, agitabant. Sed alteram (4) quoque habes in qua cum pariter resoluta esset pars adversa, convulsivi motus in ea quæ resoluta non erat, adnotabantur. Nullam vero habes in qua res contra atque in altera ista, occurrerent: quod sane prorsus convenit cum *theoremate* illo *catholico* Saliceti quod Epistola Anatomica XIII. (5) memoravi: ubi tamen neque eorum dogmata reticui (6) qui non modo promiscue in alterutra parte paralysim, aut convulsionem accidere, sed & plerumque paralysi quidem respondentem vulneri partem corripi, convulsione autem oppositam, tradiderunt. Quibuscum adeo consentiebat Ballonius, ut libello de Convul-

(1) XIII. n. 16. (2) Epist. 7. (3) n. 11. (4) n. 27. (5) n. 14. (6) n. 15.

vulsionibus hanc potissimum sibi explicandam Quæstionem sumpserit, quam & in ipsa libelli fronte proposuit, *cur sauciatis dextera capitis parte Convulsio sanæ* (id est oppositæ vulneri) *partis contingat*. Id ut ponerent, Majorum dogmata impellebant, præsertim Hippocratis, tot locis idem repetentis, ut Marcellus Donatus (1) cum hos singillatim indicaret, eorum, puto, numero obrutus, illius oblitus sit, memorata Epistola (2) a me producti, in quo tamen vetustissimus ille Præceptor (3) diserte docuit, capite vulneratos *impotentes fieri, si in dextris fuerit vulnus, in sinistra parte; si vero in sinistris, in dextra*: quo nihil dici luculentius potest; quanquam Donatus scribit, *de paralysi oppositæ partis nullibi Hippocratem, quod meminerit, verba fecisse*. Quod vero antiquiores illi, & asseclarum haud pauci non hoc, sed illud quod tanto pluribus locis traditum fuerat, accidere ut plurimum, existimarent, hinc magna ex parte factum crediderim, quod mortuorum capita non dissecantes, ex vulneris sede quam in capite videbant, sedem quoque arguerent detrimenti cerebro illati, aut si hanc aliquando, cranio ab ictu ipso, aut inter curandum suis ferramentis perforato, vulneri subesse conspicerent, majus certe, & præcipuum vitium in opposita cerebri parte esse posse, minime suspicarentur contra atque censendum esse, anatome docuit, ut supra (4) demonstratum est.

47. Cæterum non hæc eo dico quod nesciam, convulsione haud ita raro id latus corporis prehendi quod adversum est cerebri lateri, vitio revera præcipuo laboranti. Quid enim Poupartius ex propria, itemque ex Chiracii anatomica inspectione Regiæ Scientiarum Parisiensis Academiæ (5) retulerit, præclare memini, nec aliam aliquam ignoro, ut quæ in Sectionem hanc Sepulchreti (6) relata est. Sed eo dico, ut intelligas, cujusmodi hic quoque attendi velim Observationes priusquam a nobis quid ut plurimum fiat, constituatur. Neque enim numerandæ sunt, sed perpendendæ, nec, nisi capitis dissectio accesserit, accipiendæ. Hæc autem accesserat in illa Massæ Observatione quæ superius (7) memorata est, non secus atque in tot quæ aut ex Valsalva descriptæ sunt, aut in Sepulchreto leguntur, ut Diemerbroeckii (8), Dodonæi (9), Horstii (10), Reiselii (11), in quibus omnibus vides, illud corporis latus quod læsioni cerebri erat oppositum, non convulsione, sed paralysi affectum proponi. Quin eas in quibus alterius lateris convulsio, alterius resolutio adnotantur, hanc quidem in opposito, illam vero in eo quod læsioni subjectum erat, exhibere: quarum Observationum una Salmuthi est (12), qui insuper sic esse *consuetum*, affirmat, altera autem Ballonii ipsius (13); quanquam, ut de aliis taceam mendis, quinam artus resoluti essent, omissum in Sepulchreto est operarum incuria. In quam rejicere posse vellem huic contrariam hallucinationem, ut cum Fontani (14) repetita est Observatio, aut cum altera item Bartholini (15), quæ ad propositum attineret, si utrius lateris artus; nam utriusque dicit; prius, magisve resoluti essent, adnotasset.

48. Ex iis tamen qui nihil nisi vulneris sedem exterius videntur attendisse, Viri Doctissimi non defuerunt qui magis, minusve ab illo Hippocratis crebrius inculcato dogmate vel ante hæc tempora recesserint. Sic Donatus (16) contrarium quoque accidere, docuit. Sic Cæsalpinus (17) recensitis illis Hippocratis locis, *hodie vero*, inquit, *non solum distentionem, sed etiam paralysim eadem ratione*, id est in adversa vulneri parte, *oriri sæpe videmus*. Sic Martianus (18) postquam de convulsione in ea parte verba fecit, de resolutione jam loquens, hæc tradidit: *experientia quidem nobis indicavit, resolutionem semper in oppositum fieri*. Quin etiam ante illos Carcanus (19) diserte hæc scripserat:

(1) De Hist.Med.Mir.l.5.c.4. (2) n.14. (3) Epid.l.7.n.19.apud Marinell. (4) n.43.
(5) Hist.A.1700.Obs.Anat.19. (6) Obs.7.§.2. (7) n.21. (8) Obs.3.§.2.
(9) Obs.4.§.10. (10) Obs.8.§.9. (11) in Addit.ad hanc 3.Sect.Obs.24.
(12) Sect.ead.Obs.3.§.7. (13) Obs.17.§.1. (14) Obs.5.§.7.& 8.
(15) Obs.4.§.6.& 7.conferend.cum l.1.S.15.Obs.27.§.2. (16) c.4.cit. (17) l.2.Quæst.Medic.10.
(18) Annot.ad Hippocr.Epid.l.7.S.1.vers.377. (19) De Vuln.Capit.Serm.3.Lect.5.

pserat: *non pars vulneri correspondens; at opposita semper paralysi corripitur, sicut & Hippocrates verissime dixit, & experientia nos docuit. Verum est, quod dixit Hippocrates, oppositam convulsione, non paralysi teneri; ego autem dico potius paralysi eam affici:* qnod Carcani dictum cum tot aliæ, tum insignis illa Observatio confirmat Cl. Danielis Hoffmanni (1), qui in puero cui *cerebrum* a sinistris *quassatum* fuerat *cum notabili substantiæ deperditione*, sinistri pedis convulsivam agitationem vehementissimam, dexteri autem lateris paralysim quæ immobile prorsus fecerat, adnotavit. Et illi quidem causæ utriusque affectus sedem statuebant in eodem cerebri latere quod convulso, aut resoluto corporis lateri oppositum est, causam autem alterius affectus alteram, ut puta irritationem, aut inflammationem, si convulsio est, compressionem vero, aut disruptionem, si paralysis. Ad hunc autem, similemve modum accipiendum est quod Valsalva in proposito Juvene (2) convulsiones eodem in universum referendas censebat, quo in cæteris resolutiones. Cur vero hujus, aut illius causæ effectus in adversa corporis parte se prodant; nisi aliquam ponas decussationem, haud facile intelliges. Ponebant & illi, & multo ante eos alii: qua in re quid mihi verisimilius videatur, satis alibi (3) indicatum est. Nec quamvis aliqui decussationem illam minus probent, quam vel Hippocrati olim, ipsi quidem ajunt, fuisse probatam, neque originem, & vim nervorum Spinalium a medulla Oblongata, aut altius derivandam esse, censeant; assentiri ipsius possum, nisi prius doceant; quomodo gravem cerebri dumtaxat læsionem universi corporis paralysis consequatur, aut quomodo liceat propositæ quæstioni aliter satisfacere, sive convulsio, sive resolutio opposito in latere contingat. Porro ex iis qui nobiscum hanc ut plurimum in hoc ponunt, sunt qui convulsionem altero in latere fieri, dicunt, quia hinc resolutis musculis illinc oppositi prævalent, seque contrahentes, inferiorem maxillam, aut truncum corporis ducunt, aut curvant eam in partem in qua ipsi sunt. Verum ut quærere omittam, num hæc contractio jure possit pro convulsione accipi, aut si possit, quid ad eos attineat de quibus hic potissimum agitur, motus convulsivos; certe quod Cæsalpinus (4) ex illis qui vel olim haud multo aliter opinabantur, quærebat, & nos quæremus: *quæ læsio oppositorum musculorum excogitari possit, si totum brachium convellitur, aut crus ex vulnere capitis in parte opposita*, aut in respondente? neque enim brachii, aut cruris alterius musculis, musculi brachii oppositi, aut cruris sunt antagonistæ, in artubus autem potissimum illæ occurrunt de quibus hic loquimur, convulsiones. Hoc Thomas quoque Bartholinus (5) animadvertit in puero cui ex vulnere temporis dexteri convellebantur sinistrorsum non modo nares, & os, sed etiam brachium. Ille enim, qualiacunque sunt, adscripsit quæ in Sectione hac Sepulchreti extremum Scholium secundum habet ad §. 2. Observationis VIII. quamvis ex quo Auctore sint, ibi quidem non appareat. Certe autem; ut hoc quoque adjungam; ad paralyses explicandas quæ in adverso contingunt latere, nervearum originum decussationem vel altius quam a medulla Oblongata, repetere cogimur, ut alias (6) ex oppositæ Retinæ tunicæ resolutione ostensum est, idque nunc confirmare liceret ex Peyronii (7) Observatione visus in alterius lateris oculo toties amissi, aut restituti, quoties in opposita parte vulnerati cerebri ubi hujus substantia deerat, pus aut retinebatur, & subjectum corpus Callosum premebat, aut inde eximebatur, itemque ex altera Cl. Petzii (8), qui sinistro cerebri hemisphærio ita sauciato, ut substantiæ magna pars lacerata secederet, non modo utrumque artum dexterum movendi facultate carentem, sed & obscuratum visum, auditum autem vix ullum superstitem ab eadem dextera parte adnotavit. Igitur quam decussationem ad paraly-

(1) Dissert. de hac rarissima sanatione. (2) n.45. (3) Epist. Anat. 13. n. 17. usq. ad 22.
(4) Quæst. cit. 10. (5) Cent. 5. Hist. Anat. 2. (6) Epist. indic. n. 18. 19. 21.
(7) Commerc. Litter. A. 1731. Hebd. 30. prope fin. (8) & A. 1736. Hebd. 34. n. 2.

paralysim in latere opposito explicandam agnoscere debemus, quare ad convulsionem non agnoscamus? Cæterum cur in eo de quo novissime dictum est, Juvene, immanes illi assidui, & diuturni convulsivi motus nonnullis ante obitum horis desierint, causam Valsalva indicat, cum ait, sensim illos præ virium languore defecisse. Sic & illi multo vehementissimi qui supra in quodam Viro (1) descripti sunt, ultima vitæ hora conquieverant. Eademque fuisse videtur causa, cur altero in Viro (2), itemque in Muliere (3) delirium tandem in lethalem soporem degeneraverit. Sed alias fissæ calvariæ Observationes accipito.

49. JUVENIS viginti annorum in sinistra occipitii parte cæsim vulneratur. Nullum ab ictu adnotatur symptoma: & felix initio videtur curatio. Diebus tamen progredientibus partes circa vulnus valde tument. Febris cum rigore, & delirio ingruit ad duodecimum diem; mors autem ad decimum quartum. DUM CADAVER e lecto auferunt, non parva sanguinis copia effluit e vulnere. Sectione autem instituta, tota ea pars capitis quæ intumuerat, sanguine turgida invenitur. Etsi vero in exteriore ossis facie ferrum quod vulnus inflixerat, levem dumtaxat incisionem reliquerat; ad hujus tamen latus fissura erat, cui respondens Crassa meninx purulentam materiam sibi valide adhærentem habebat: huicque subjecta cerebri pars naturalem colorem nonnihil in atrum mutaverat. Præter hoc, nihil adnotatu dignum in toto reliquo cerebro fuit.

50. VIR triginta tres circiter annos natus, ex alto in terram cadit. Non loquitur: sensus omnes interiores amittit. Primum vomit; deinde conatus solum vomendi remanet: convulsivi accedunt motus: facies rubet: pulsus est turgidus: sanguis e naribus, & sinistra aure erumpit: difficulter respirat: intraque viginti quatuor a lapsu horas e vita excedit. CAPITIS sinistra pars musculum Temporalem habebat contusum, arteriæque Temporalis ramos laceratos. Illo sublato musculo, duobus transversis supra aurem digitis, cranii fissura inventa est forma arcus: & prope hanc fissuram concretus sanguis ad duas uncias inter cranium, & Crassam meningem; quæ tamen, ut & reliquum cerebrum, sana erat. In Ventre, aere turgebat ventriculus, ut etiam in Thorace pulmones, dexter præsertim: qui ambo rubebant, nullo modo parietibus adhærentes. Pericardium nihil, aut parum, seri; cordis ventriculi aliquantum sanguinis spumosi, & fluidi continebant.

51. VIR alter annorum ad quinquaginta a currente effrænato equo perculsus, & ad terram afflictus eo impetu est, ut cum ad lapidem occipitum allisit, fracti ossis crepitus auditus sit. Primum semimortuus jacuit: paulo post, verba nonnulla, sed quæ vix potuerunt intelligi, proferre conatus est. Ex aure dextera, ex naribus, ex ore sanguinem effundebat, cujus in faucies confluxu propemodum suffocari videbatur. Vomitu etiam tentatus est: qui mox ea vehementia rediit, ut animam agere crederetur. Semihora autem a casu exacta, nullum amplius sensus indicium dedit, ut neque motus, nisi quod semel, aut iterum caput quassavit, & quod naturali adhuc respiratione utebatur. Facies interdum livescebat; sed plerumque erat pallida. Denique horis elapsis duodecim, tarde respirare cœpit; ut si quod aliis accidere solet, attenderetur, credi posset intra pauca temporis momenta interiturus. Ipse tamen duas horas cum ea respiratione vitam trahens, hora obiit a capitis allisione decima quarta. MEDIUM, sed paulo tamen dexterius, diffissum erat os occipitis ingenti, & lata fissura, quæ per ejus basim ad Magnum foramen producta, hoc oblique secans, ad Petrosum usque processum perveniebat. Magna autem sanguinis effusi copia sub cerebri basi, & in anteriore quoque ejus parte inter Crassam, Tenuemque meningem reperta est.

52. Qua ratione fieri in hoc potuerit, ut cum fissum esset occiput, copia tamen sanguinis in anteriore quoque capitis parte inter meninges effusa deprehenderetur, ex iis intelliges quæ superius indicavimus

(1) n. 39. (2) n. 35. (3) n. 34.

mus (1) : quanquam cum multus ſanguis eſſet ſub cerebri baſi ; inde fortaſſe pars illius potuerat antrorſum quoque pergere inter meninges . Quod ſi non fuit , vaſa non deſunt, nec ea tenuia, quæ ab harum altera in alteram trajecta, in magnis ejuſmodi concuſſionibus , ſi præſertim plurimum diſtenta ſint , non difficile rumpantur. Sed tunc , etiam extra ipſam calvariæ caveam poſſunt alia diſrumpi , unde ſanguis per aures, nares , os effluat . Quæ facilius accident , ſi fiſſura perveniat ad proceſſum Petroſum , ut in hoc Viro, aut ſi ſanguis, ut in ſuperiore , ſit prope nova Tympani foramina inter cranium, & Craſſam meningem effuſus . Per illa enim viam eſſe in Tympani caveam , ex hac vero per Euſtachii Tubam in nares, fauceſque , non eſt cur hic monſtrem , qui hac de re, atque adeo de ſanguinis e cranio per has vias exitu jam olim alibi (2) ſatis ſcripſerim .

53. VIR quidam cæſim in anteriore , itemque in poſteriore capitis ſiniſtra parte vulneratus , & in ſæpius memoratum Noſocomium exceptus , quarto a vulneribus die queri cœpit de ſævis ad lumbos doloribus , qui intra paucos dies univerſum corpus jam occupabant . Die decimo ſexto aphonia correptus, tum uſu omnium ſenſuum internorum amiſſo , tandem vigeſimo quincto moritur. VULNERUM anterius ad initium uſque ſubſtantiæ cerebri medullaris pervenerat . Poſterius vero ſupra Tranſverſum Craſſæ meningis proceſſum , cerebrum uſque ad ſiniſtri ventriculi cavum ſauciaverat . Eo ventriculo non parum ſeri continebatur , quod linguæ impoſitum, longam mordicationem reliquit ; ut ex ejus acrimonia nervoſi generis irritatio , indeque univerſales illi corporis dolores forſan repetendi videantur .

54. AGRICOLA annorum circiter quadraginta ab alio Agricola ad dexterum ipſum latus mediæ ferme ſuturæ Sagittalis runcina vulneratur, hujus roſtro tam alte adacto, ut intra cerebrum perveniat. Totum ab ictu contremit corpus, intellectus actiones retardari incipiunt , atque in omnibus ſiniſtri lateris partibus movendi facultas labefactari, donec, circa diem quartum, ſuperſtite ſenſu, omnino pereat. Facies multum rubebat : interiores ſenſus obſcurabantur : reſpiratio gravis, pulſus debilis fiebat . Denique rubicunda materia per os rejecta, die ſeptimo obiit . CRANII fornice exſecto, qui vulnere non modo perforatus erat, ſed & oſſeam ſquamam e ſua ſede elevatam habebat, dum Craſſa meninx ad cerebrum extrahendum , circa initium medullæ Spinalis inciditur , non parva ſanguinis effluit copia . Cæterum vulnus Sinum perforans Longitudinalem , inde in ſiniſtrum uſque perveniebat ventriculum, in quo ſerum cum grumoſo ſanguine latebat : in ejuſdemque ventriculi baſi ſordidum ulcus conſpiciebatur.
In Thorace pulmo ſiniſter multum a ſtagnante ſanguine turgebat .

55. Valſalvæ inter ſcribendum, ut fit, accidiſſe, ut pro ventriculo dextero , qui ſubjectus erat vulneri, ſiniſtrum poſuerit, ob nullam interjectam , aut additam animadverſionem credibile eſt. Qui enim cerebri noxam invenire ſolitus eſſet in eo latere quod reſoluto corporis lateri opponeretur, ut ex compluribus quæ ſupra (3) deſcriptæ ſunt, Obſervationibus , & ex eo quod diſerte in 45. adjecit , ſatis , ſuperque conſtat, nunc ſi contrarium in Agricola hoc conſpexiſſet ; adnotationem in rem inſolitam prætermittere potuiſſe non videtur. Quod tamen non eo dico , quod vulnus a dextris non potuerit in ſiniſtrum, præſertim adeo vicinum, ventriculum levi obliquitate deflectere , aut quod ipſe nunquam in cadavera inciderim quæ læſionem in eo cerebri hemiſphærio haberent quod paralytico reſponderet corporis lateri . In Epiſtola enim Anatomica XIII (4) non aliorum modo aliquot ejuſcemodi Obſervationes indicavi ; ſed & meam propoſui : quanquam in earum nonnullis quid deſiderari poſſit , & quomodo reliquas , meamque , ſalvo Valſalvæ dogmate explicare liceat , non reticui (5) . Unde ſumere aliquid fortaſſe poteris , ut hanc

(1) n. 41. (2) Epiſt. Anat. 6. n. 6. & ſeqq. (3) n. 11. 17. 27. 28. 35. 42. 44.
(4) n. 25. (5) Ibid. & n. 26.

hanc quoque explices, nedum siquid in illa qua supra num. 35. proposita est, in palpebris minus respondere videatur.

56. Finem huic Epistolæ imponere juvat duabus vulneris, punctim pariter inflicti Observationibus, sed tanto majori attentione dignis, quo magis levis in utraque apparebat ictus, & qui ad faciem potius quam ad cerebrum spectare videretur.

57. VIR triginta annos natus, biliosi temperamenti, pungente ferro ad dexterum oculum percussus, triduum sine ulla sensibili actionum læsione transigit. Die quarto venit ipse in cerebrius indicatum Nosocomium: eodemque die mortuus est, præter Medicorum opinionem, quia nullum usquam apparebat lethale vulnus; sed simplex dumtaxat in eo oculo contusio.

CALVARIA autem reclusa, cum parva purulentæ materiæ copia inter os frontis, & Crassam meningem inveniretur, & quæreretur locus unde illa prodiisset, specillo os e directo oculi dexteri perforatum repertum est. Itaque externa, internaque vulneris totius via diligenter inquisita fuit, & manifesto comperta. Scilicet ferrum inter oculum, & orbitam sine illius læsione ulla, ad hujus osseum fornicem pervenerat, quo perforato, substantiam cerebri pervaserat, ut vulneris finis lato dumtaxat digito a parietibus distaret ventriculi dexteri. Cæterum etsi hyems erat, cadaver autem cito ab interitu dissecabatur; ea fuit viscerum, ac vasorum flacciditas, ut tactum sine læsione non ferrent, tantaque simul totius corporis graveolentia, ut parem ad illud tempus se Valsalva non invenisse, confirmet, hæc omnia in pravam rejiciens, quæ vulnus præcessisse debuerat, humorum dispositionem.

58. Ex omnibus, quas legisse meminerim, cerebri per vulnus orbitæ læsi Observationibus vix ulla mihi, ea quæ inter vulnus, & mortem intercesserunt, spectanti, videtur hac esse mirabilior. Etsi enim alii de quibus scripserunt Horstius (1), Ballonius (2), Fantonus pater (3), & Jo. Phil. Burggrafius (4) non nisi nono, undecimo, decimo quarto, aut vigesimo primo obierint die; alii autem de quibus Petrus Borellus (5), & Schmidius (6), nihil mali suspicantes, aut eo die genio cum sociis indulgentes, ad duas leucas, aut ad quadrantem milliarii ambulaverint; hi tamen aut postridie mortui inventi sunt, aut mox repente exanimes ceciderunt; illi vero aut dolore primum capitis, & gravioribus deinde symptomatibus, vexati, aut his continuo ingruentibus afflicti dies illos omnes traxerunt. Neutris adnumeravi alios quosdam, ut quem Sennertus (7) proposuit, statim apoplecticum factum, & nona circiter inde hora mortuum; quia sine orbitæ læsione acutus ille gladius videtur per nervi Optici foramen, aut, si mavis, per vicinum alterum, quod lacerum appellant, cranii caveam subiisse: quod etiam in Diemerbroeckii (8) Observatione, quam hic in Sepulchreto frustra quæsivi, potuisse fieri, non negabis, ægro *nullis actionibus animalibus privato* ad decimum usque diem, tunc autem accedente *febre vehementiore*, intra biduum extincto. At *scolpeti globus per orbitam oculi dextri sic adactus*, ut e *sinistra occipitis parte emerserit*, quemadmodum Cl. Helwichius (9) descripsit, sine orbitæ fractura transire potuisse non videtur, ut si velis casum hunc ad eorum classem referre quos secundo loco memoravi, per me liceat, præsertim cum fœmina a vulnere exanimis corruerit. Utram vero ad classem attineant, nescio, quos ex vulnere orbitæ peremptos scripserunt Bohnius (10), Ruyshius (11), Jacotius (12), imo Dodonæus (13), cujus nomen, dum in Sepulchreto hæc Ob-

 ser-

(1) Sepulchr. l. 1. S. 3. Obs. 38. (2) Ibid. l. 4. S. hac 3. Obs. 17. §. 1.
(3) Sect. ead. Obs. 5. §. 10. (4) Act. N.C. Tom. 6. Obs. 130. (5) Sepulchr. Obs. cit. 17. §. 2.
(6) Ibid. in Addit. ad hanc Sect. Obs. 9. (7) Obs. cit. 17. §. 4. (8) Anat. l. 3. c. 10.
(9) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 120. (10) De Renunc. Vuln. Sect. 2. c. 1.
(11) Obs. Anat. Chir. 54. (12) Sepulch. Obs. cit. 17. §. 5.
(13) Medic. Obs. c. 3.

ſervatio deſcriberetur ex Schenckio (1), prætervisum, perperam ex præcedente acceptum eſt. Neſcio autem, quia ex narratione illorum neutiquam, ut ex aliis, & nominatim Valſalva, conſtat, quot dies ſauciati exegerint nullo ſe oſtendente ſymptomate, ut puta ſopore, quem Dodonæus memorat quidem, ſed quo die inceperit, reticet: Bohnius hoc tantum habet, tertia ab ictu die eſſe mortuum: Ruyſchius autem nihil aliud ſcribit, niſi brevi poſt acceptum vulnus, quod illis qui curationi præerant, videbatur exigui momenti, mortem ingruiſſe. Qui, tametſi aliæ, ut intelligere potuiſti, jam extabant ejuſdemmodi Obſervationes; adeo raram exiſtimavit hanc ſuam, ut inter ea quæ Bidloo nunquam occurrere potuiſſe, credebat, *Vulnus Orbitæ Oculi lethale* recenſuerit (2). Decebat tamen inter cæteras quæ Sepulchreto additæ ſunt, hanc Obſervationem non omittere, nec quæ ad ipſam adjecit Ruyſchius, nimirum ſuperiorem partem orbitæ eſſe adeo tenuem, & fragilem, ut in multis ſcriptoriæ chartæ non ſuperet tenuitatem, & perforari ſolo digito poſſit: ideoque orbitis inflicta vulnera non eſſe (ut in pluribus accidit eorum quæ commemoravimus) floccifacienda, præſertim ſi ferro, aut ligno inflicta ſint non obtuſo, aut vulnerati ſomnolentia, nauſea, febre, vertigine, convulſione (adde ex hiſtoriis indicatis non levi capitis dolore, ſenſuum torpore, paralyſi, delirio, alio ejuſmodi ſymptomate) corripiantur. Hæc autem animadverſio ſicuti nonnunquam ad curandum valet terebra oſſi frontis tempeſtive adhibita, quod altera Borelli Obſervatio (3) oſtendit, ita ut plurimum juvat ſaltem ad prædicendum. Ut plurimum dixi: etſi enim cæteri ſunt mortui; hic tamen apud Borellum evaſit, & Cl. Fantonus in Scholio ad Parentis Obſervationem (4), quæ vulneris quidem Striati corporis diſerte mentionem non habet, ſed eandem eſſe apparet quæ ſupra ex Sepulchreto (5) indicata eſt; militem ſibi notum memorat, qui ad internum orbitæ angulum acutiſſimo enſe ſauciatus, cum in oculi imbecillitatem, & hemiplexiam incidiſſet, in hoc valetudinis ſtatu ad multos annos vitam perduxit. Huc addes, opinor, Venatorem illum de quo Elias Camerarius (6), punctim in eodem angulo vulneratum in confinio palpebræ ſuperioris, exile illud vulnus paralyſi totius oppoſiti lateris excipiente, proximi oculi amauroſi, & memoriæ non levi imminutione, paralyſi tamen, his perſiſtentibus, ſenſim deinceps valde levata, vivere pergentem, ut menſes jam quatuor ab inflicto vulnere traduxiſſet, cum Obſervatio ſcripta eſt, & ferme novem, ut videtur, cum Auguſtam Vindelicorum eſt miſſa. Quo felicior fuit Juvenis alter ab Nebelio (7) propoſitus, qui per ſiniſtram orbitam ſauciatus, cum ſtatim paralyſi ejuſdem lateris, motibus autem in oppoſito convulſivis, aphonia, & mox delirio, ac oblivione correptus eſſet, poſt tertiam hebdomadam pauca ſanie ex dextera aure, cujus magnus præceſſerat dolor, per aliquot dies effluente, integram ſanitatem poſt ſex circiter ab accepto vulnere hebdomadas recuperavit. Ne vero mireris, hemiplexiam ſubjectum vulneri latus, convulſiones oppoſitum contra ac ſæpius fieri ſolet, ut ſupra (8) diximus, invaſiſſe; ſcias oportet, vulnus acuto gladio *ſub externo oculi ſiniſtri cantho per palpebram inferiorem . . . . punctim, & ſurſum verſus ita inflictum fuiſſe, ut gladii cuſpis oblique ſub bulbo illius oculi per ejus orbitam oſſeam verſus anteriorem cerebri baſim penetrarit*. Adde igitur mecum quod obliquus ille gladii inceſſus, & magnus dexteræ auris dolor, & ſalutaris ſaniei per ipſam defluxus indicant, *hemiſphærii* cerebri *dexteri*: ſicque intelliges facile, ſiniſtrum corporis latus, non dexterum, fuiſſe cerebri læſioni oppoſitum. Per te autem intelligis, pertinere aliquando ad cerebrum vulnera non modo orbitis, ſed & infra orbitas inflicta, quod & Egermeieri hiſtoria (9) oſtenderat, & hæc altera Valſalvæ noſtri confirmat.

59. JU-

[1] Obſ. Medic. l. 1. ubi de Vuln. Cerebri. [2] Reſp. ad Bidl. Vindic.
[3] in Schol. ad cit. §. 2. Obſ. 17. [4] 35. [5] §. 10. Obſ. 5. [6] Eph. N. C. Cent. 3. Obſ. 55.
[7] Earund. Cent. 6. Obſ. 54. [8] n. 47. [9] Sepulchr. Sect. hac 3. Obſ. 3. §. 31.

59. JUVENIS annorum viginti quinque punctim acuto ense circa inferiorem marginem orbitæ oculi sinistri sauciatur. A vulnere cadit : cessant omnium interiorum sensuum functiones: non loquitur. Si nonnullos convulsivos motus excipias; vix ullum motus indicium dat ; ut cum specillum in vulnus immittitur, aliquem doloris sensum ostendit. In singulas horas respirationis motus augetur . Novissime deficiente pulsu, circa horam ab accepto vulnere decimam moritur. CEREBRO e cranio exempto, specilloque in exterius vulneris orificium indito, compertum est, secundum latus ferme ossis Spongiosi Superioris ensem in cranii caveam perrexisse ; quod & fragmenta ossea in hac , & vulnerata ibidem cerebri substantia confirmarunt. Quoad autem vulnus per cerebrum procederet, frustra specilli ope quæsitum esset , quod ob cerebri mollitiem æque novas facere , quam factam ostendere viam posset. Dempta igitur Dura meninge, & Pia animadversa, quæ in sincipite , inflammatæ instar partis, sanguine turgebat , tum ventriculis Lateralibus apertis, in utroque concretus sanguis, qui e vasis, facile ipso vulnere ruptis , effluxerat , conspectus est. Ex iis redundasse in quartum ventriculum ; nam in hoc quoque occurrit ejusmodi sanguis ; videbatur.

60. Habes Valsalvæ Observationes, hoc etiam magis commendandas , quod in omnibus ferme dies, horæve adnotatæ sunt, quibus aut symptomata, aut mors ingruerit: quod etsi Medicis, Chirurgisque scire perutile est ; tamen in aliorum plurimis desiderantur. Nostræ vero ne numero quidem sunt cum illius comparandæ . Attamen quia satis prolixa hæc Epistola est, in proximam rejicientur. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LII.

De Vulneribus, & Ictibus Capitis Sermo absolvitur.

QUÆ ad Capitis Vulnera , Ictusque pertinent, historias reliquas his Litteris propositurus, eundem quem superioribus, ordinem conservabo, initium ab illis ducens in quibus calvariæ læsio aut nulla, aut certe levissima fuit. Nam etsi Celsus (1) *raro* , ait , *evenire* , *ut os quidem totum in* calvaria *integrum maneat, intus vero ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rumpatur* ; frequens tamen cadaverum sectio posteros docuit , integro osse, persæpe aliquid ejusmodi, aut etiam gravius accidere . Quod Valsalvam , suis dissectionibus edoctum , & ipse dicentem audivi , & tu potuisti ex iisdem , inter primas Superioris Epistolæ descriptis, cognoscere. Ad quas addes præter tot alias quas Sepulchretum versans, offendes, has etiam quæ protinus subjicientur.

2. MULIER annos nata ad quinquaginta, plurium liberorum mater, pinguior aliquanto quam agrestes, qualis ipsa erat, pleræque esse mulieres solent , in fossam cadens, alterum sincipitis latus ad prædurам glaciem alliserat , medius enim erat mensis December A. 1725. Ab eo ictu allisum os retectum fuerat ad duos tresve digitos. Quod ob vulnus in Nosocomium hoc venit : ibique nulla paralysi , nulla convulsione, nullo graviore prægresso symptomate ; vix enim aliquam senserat vomendi voluntatem; infirmis nec viribus, nec pulsibus, repente arido, ac livido facto vulnere , postridie , qui undecimus erat ex quo ceciderat, dies, interiit. CADAVER ; etsi præfrigida illa tempestate , & viginti quatuor , haud amplius, ab obitu horis incidi ; grave olebat adeo , ut intra diem unum dissectionem omnem absolvere coactus sim. Plura tamen

(1) De Medic. l. 8. c. 4.

tamen adnotavi quæ tum ad naturalem, tum ad contrariam attinerent constitutionem. Hæc altera dumtaxat referam. In Ventre contractum omentum, ventriculus oblique nimis dextrorsum inclinatus. Sub eo Colon intestinum non in transversum means, sed deorsum curvatum, idemque ab initio ad curvaturam hanc usque plurimum dilatatum, & livens. Æquo longior lien. Testes non modo albi, duri, inæquales, sed in eorum altero latens ad centrum corpusculum album, subrotundum, ferme & cavum, & cartilagineum. Tubæ ambæ duobus transversis infra majus orificium digitis prorsus imperviæ. Vagina intus nigricans, & ad imam fere anteriorem partem quasi ab acri humore erosa: cujusmodi erosio in altero quoque latere cervicis uteri animadvertebatur. In Thorace pulmones a tergo pernigri. Cor laxum, pluresque in ejus ventriculis polyposæ concretiones. Vasa, ut & in reliquo passim cadavere, multo sanguine referta. In Capite demum, os sincipitis qua allisum fuerat, intus, extraque lividum; nulla tamen rima fissum. Meninges, sub quibus non pus, aut sanguis, sed aqua effusa erat, qua parte respondebant livido ossi, ipsæ quoque ex subviridi livebant. Sic eo tantum loco & cerebrum livore affectum erat, non altius tamen descendente, quam ad digitos duos. Fœtor cum aliarum, ut dixi, partium, tum harum præsertim, erat gravis.

3. VIRI qui pariter ex alto ceciderat, caput memini fuisse ad me allatum A. 1722. CALVARIA cum esset nec fracta, nec fissa, fere eandem tamen & meningum, & cerebri ipsa quoque exhibuit constitutionem.

4. FŒMINA paupercula, subpinguis, ex dolore amissi, cum ipsa junior etiam tum esset, mariti, amens facta, a paucis annis ita per urbem vagabatur, ut nemini quidem noceret, sed improborum injuriis ipsa esset opportuna. Itaque præterquam quod ante aliquot menses peperisse dicebatur, novissime a scelesto quodam adolescentulo ejus caput ferreo pessulo ictum fuerat, cum decimo, an undecimo ab ictu die, non sine concussi cerebri indiciis, in Nosocomio mortua est. CADAVERE in Gymnasium postridie illato, ut ante Februarii finem Anatomen absolverem A. 1728. vix uti licuit. Nam etsi cum intestina detrahi jussi, idoneum saris visum est; insequenti tamen die virebant jam pleraque Ventris viscera. Hæc nihilominus animadverti. Crassior erat totus uteri fundus: grandiores testes, & rotundiores: cum horum altero connatum erat penitus suæ tubæ orificium. Testes autem ipsi dissecti nihil peculiare ostenderunt, nisi quod plus habebant humoris, quam soleant. Thoracis utrique caveæ aqua inerat. Cordis posterior facies virere jam incipiebat. Caput autem pessime, ut par erat, inter omnes partes se habuit. Nam etsi cranium erat integrum; pus tamen inter ipsum, & Crassam meningem, & hæc præterea quasi sphacelo affecta deprehensa est.

5. Vulneratorum corpora fœtida, viridia, & putrida non multo post mortem persæpe fieri, mirandum non est, cum icta pars jam pure, & sanie scatere cœpit, & multo magis sphacelo corripi, velut hic. Pravæ enim, corruptæque particulæ per venosa, aut lymphatica disrupta vascula sanguinem subeunt cum eoque per omne corpus feruntur. Id in capitis quoque vulneribus locum habere, non semel vidimus, in Anu præsertim quam, de Sterilitate ad te scribentes (1) commemoravimus. Tempestate enim frigidissima, & ventris visceribus cito detractis, septum ipsum Transversum paulo post virescebat. Hæc autem eorum cadaveribus facilius accidunt, qui sive aliis partibus, ut Aorta erat Vetulæ illius, sive ipsis dumtaxat humoribus ante acceptum vulnus ad putredinem essent dispositi. Quem in numerum haud secus ac Virum in oculi orbita sauciatum, de quo superiore Epistola (2) scriptum est, agrestem illam Fœminam referes cujus paulo ante (3) dissectionem protulimus; tantæ enim odoris gravitati non satis in capite ejusmodi læsio respondebat: quanquam hæc cur minor ex parte quam prius fuerit, ali-

(1) Epist. 46. n. 26. (2) n. 57. (3) n. 2.

aliquando videri possit, cum ex modo dictis colligi licet, tum dilucidius infra (1) indicabitur.

6. FŒMINÆ alteri eadem ætate, sed bene multis ante annis, id est A. 1706. vulnera inflicta fuerant duo brevi & incidente ferro, non multi tamen ponderis, quorum altero læsa erat ea pars Temporalis musculi dexteri quæ pone Angularem Zygomatici ossis apophysim, ut vocabulis utar Cel. Winslowii, condita est; alterum aliquanto erat inferius. Ambo tamen vulnera jam ferme ad cicatricem perducta erant, cum mulier & frigidi aeris injuriis se objiciens, & duri cibi masticatione Temporalem agitas musculum, tota mox facie valde extumuit, rigoribus concussa est, & convulsivis ad caput motibus: levi etiam subinde correpta delirio, donec stertens, in Bononiensi Nosocomio S. Mariæ de Morte extincta est. CAPUT non solum, sed & alias mulieris hujus partes postridie dissecans, qui dies fuit ad VII. Kal. Apriles, hæc primum in genitalibus præter naturam animadverti. Testium alteri cystis parva inerat ex flavo virens, globulus quasi sanguinis concreti, nescio quid rutili in centro habentis. Uterus crassioribus erat parietibus, interiore tunica laxa, sub qua aliquot locis sanguineæ guttæ transpiciebantur, an quod menstrua purgatio adventaret? an potius quod uterus non bene valeret? nam alba, sic satis fluida, materia passim inter valvulas cervicis occurrebat, quasi mulier uterino fluore laboraret: & sane osculum uteri laxius erat quam subjecta vagina ejusque orificium requirerent, idemque superficie tenus tanquam ab acri materia nonnhil læsum. Calvaria aperta, Duram meningem crassiorem factam, & quasi a guttulis sanguinis, quas tamen abstergere non posses, hic illic rubentem deprehendimus non uno loco qua cerebri basi subjicitur, ut ad latera sellæ Turcicæ, & sub ipsa glandula Pituitaria, sed nusquam magis quam sub dextero anteriore cerebri lobo. Sub quo, & ad latus quoque externum ejusdem lobi inter utramque meningem pus erat ex subflavo ad cinereum colorem vergens. Substantia tamen cerebri, & cætera quæ sunt intra cranium, erant illæsa; etsi paulo turgidiora apparebant sanguifera vasa quæ per tenuem meningem decurrunt, & sub hac aqua erat pauca, ut pauca quoque, & subrubra in Lateralibus cerebri ventriculis, & polyposa concretio in Superiore Falcis Sinu. Cum viam per quam pus ex vulnere potuisset cranium subire, diligenter quæreremus; ossa hujus omnia ab interiore facie comperta sunt prorsus illæsa. Tunc vero ad exteriora perlustranda transivimus. Sub vulnere superiore; inferius enim, minus profundum, aliorsum tendebat; cavum erat circum quod, & in quo pus stagnabat: per quod cavum, cum mulier viveret, spicillo immisso Chirurgus quidam intra cranium se pervenisse, dicebat. Et via sane per os, a vulnere perforatum, ex eo cavo erat puri, non in cranium tamen, sed in oculi orbitam: quæ res tenui discrimine Chirurgum deceperat. Ex orbita vero, ubi quoque pus repertum est, quo itinere traductum esset in cranium, nullum omnino erat indicium, sive naturalia inspectaremus foramina, sive quæ forte morbi vi aperta fuissent, perquireremus; præsertim cum Dura meninx nusquam erosa conspiceretur. Quæ animadversio ad id etiam valuit, ne per tenuissimam quandam rimam pus transiisse, crederemus, quæ postquam scalpro denique adacto, orbitæ fornicem elevassemus in hoc videri visa est.

7. Attamen in istiusmodi perquisitionibus quæ sive in viventibus, sive in mortuis fiunt, ut in illis videndum est, ne ubi duæ naturales caveæ tenui intersepto disjuguntur, specillum quod in alteram pervenit, alteram subiisse, præpropere existimemus; ita in his præstat scalpro malleoque abstinere, ne siqua forte rima se prodat, ulla esse possit dubitatio, nostræ violentiæ, an accepto ictui debeatur; ut nulla certe alterutrius generis in eo fuit quem paucis post diebus ibidem persecui.

8. SENEX erat magno corpore, flavo colore, qui alias pro asthmatico curatus fuerat. Is cum ab alto cadens allisisset ad saxum

(1) n. 9.

ſaxum ſinciput dexterum; vulneris quod inde retulerat, curatio bene procedere videbatur, cum circa undecimum diem acceſſit ſpirandi difficultas cum ſtertore. Nullus in thorace dolor. Querebatur potius aſſidue de moleſto quodam ſenſu infra ipſum hypochondrium dexterum. Quem ad locum admota manu, percipiebamus quaſi bullulam ex iſtis quas pluvia in ſuperficie aquæ excitat, quæ alterne ſe attolleret, ac ſtatim ſubſideret, moxque rediret, abiretque, eodem ſemper loco ſervato. Interea caput bene valere videbatur: ſed homo dormire non poterat, & convulſivi ad carpos ſubſultus pulſum explorantibus occurrebant. Qui, ut ſemper, frequens, nunc vero etiam parvus factus erat. Itaque intra unum, & alterum diem ab difficilis reſpirationis adventu mors acceſſit. CADAVERIS erat diſtentum Abdomen. Quod cum diduxiſſem; ventriculus, & inteſtina aere turgida ſe ſe oſtenderunt, & ex his Tenuia quodam loco quaſi inflammata, nec ſine aliquo fœtore. Jecur duriuſculum. Lien adeo laxus, ut nullo negotio digitis poſſet diſcerpi. Hernias, & laceram a pylori annulo pendentem laciniam, quippe alibi (1) ſatis deſcriptas, ut undenas quoque ſingulis in lateribus coſtas, in Adverſariis (2) memoratas, prætermitto, cum ſatis hic ſit indicare, in hoc homine illa fuiſſe. In Thyroidæa autem glandula lobi alterius inferiorem partem globulum majuſculum, duoſque item alios habuiſſe lenti humoris plenos, idcirco prætereo, quod in aliis ſæpius ejuſmodi res commemoravi.

Thorace quæ continerentur, præſtat adſcribere. Anterior pulmonum facies erat per membranas ad pectus annexa. Ipſi nuſquam duri; at quanquam nec crura tumebant, nec pedes, aqua circumfuſi erant multa; rubra, & aliquanto pauciore ſiniſter, ex viridi ſublutea dexter. A dextris quoque pleura erat putrida, ut non modo facillime avelleretur, ſed fruſtis prr ſe avulſis in illa aqua nataret, & pulmonis membranæ, quæ ſana ipſa erat, adhærens, pus mentiretur. Pericardium ſubrubram aquam; cor ſanguinem ſpumoſum habuit; Magna ex corde oriens arteria concretionem polypoſam.

Sincipitis vulnerati os patebat ad ſeſquidigitum, liveſcens, & circulari quaſi ſulculo comprehenſum, ut ſi exterior cranii lamina ſubſediſſet. Interior autem facies, ipſi reſpondens, colore quidem erat eodem; ſed nullo ſulculo comprehenſa. Nec vero ibi, neque alibi aliud præterea calvaria vitium habebat. Dura autem, ei uni loco ſubjecta, meninx ichore craſſiuſculo madebat facie quidem ſuperiore; inferiori adhærentem habebat, ſic tamen, ut nullo negotio detrahi poſſet, quaſi alterius Duræ meningis fruſtum, quod attente examinatum, perſimile inventum eſt ſpuriarum membranarum quibus in thoracis inflammationibus perſæpe pulmones, ac pleura obducuntur. Sub eo fruſto Tenui meningi exterius adhærebat quaſi majuſcula gutta craſſi, & ſubalbi ichoris. Inter hanc autem meningem, & cerebrum non ibi dumtaxat, ſed paſſim, aqua interjiciebatur non multa. Quæ in Lateralibus etiam ventriculis non deerat, hæcque ſubrubra. Cæterum omnis cerebri ſubſtantia ubique ſana: cerebellum permolle. Omnes denique corporis muſculi flaccidi fuere.

9. Quod ad ſenſum attinet quaſi bullarum aſſurgentium, & ſubſidentium, moleſtum illum quidem, ſed facile ad flatulentos halitus, attollentes ſe in certa aliqua inteſtinorum parte, neque in aliam abeuntes, referendum, ſi id mecum omittas, & reliqua perpendas; nempe Obſervationem hanc quoque ad quatuor addes antea deſcriptas, & ad plures alias ſuperiore Epiſtola ex Valſalva propoſitas, ex quibus intelligitur, oſſe nulla fiſſura pervio, a percuſſione tamen capitis vitiari aliquid intra cranium poſſe, ex eoque vitio mortem oriri. Nam quæ Seni huic etiam in thorace reperta ſunt præter naturam; fortaſſe illa quoque ex iis quæ erant intra calvariam originem, aut incrementum habuere, parte aliqua pravi ichoris inde in thoracem tranſlata, hominis præſertim aſthmati obnoxii. Sed & mulierem memini ex frontis ictu mortuam, in

(1) Epiſt. 43. n. 31. & Epiſt. 29. n. 17.

(2) II. Animad. 32. in fin.

in thoracis utroque cavo, præter expectationem, fœdam aquam habuisse: cujus historiam mulieris alias ad te inter eas mittam quæ ad claudicationem spectant. (1) Ad hanc suspicionem ansam dant quæ circa non rarum pravæ materiæ ex percusso cranio in thoracem transitum ex Valsalvæ, aliorumque observatione adnotavimus (2). Et quamvis sciamus, ubi de meningibus, & cerebro agitur, non minus acrimoniam, quam copiam attendi solere lædentis humoris; non tamen incongruum prorsus est, ubi hujus pauxillulum intra mortuorum calvariam deprehenditur, interdum saltem suspicari, reliquias id esse aliquanto majoris copiæ quæ postquam illas partes vel magis quam appareat, læserit, mox per vasa in alias traducta sit, aut per universum corpus dispersa, unde etiam ex parte universalis putredinis indicia, & gravem potissimum odorem deduximus (3). Quantulum autem lethalis ichoris, aut vitii ab eo inducti haud raro intra cranium supersit, aut certe inveniatur, præter complures Valsalvæ historias (4) & duas primas nostras, & hanc ultimam, hæ aliæ ostendent quas nobiscum Mediavia noster diligentissimus communicavit.

10. SENI, cum ebrius esset, in altero sincipitis latere vulnus saxo inflictum fuerat: ex quo tamen neque cecidit, neque vomuit. Vulnere per Chirurgum diebus insequentibus dilatato subjectum os haud ita procul ab angulo quem Sagittalis, & Lambdoides suturæ intercipiunt, sublividum repertum est; quapropter idoneo ad id ferramento rasum fuit. Nec Medicus deerat nihil eorum prætermittens quæ ejusmodi in casibus fieri solent. Vulnus autem subsiccum erat, nec boni coloris: febris aderat: pulsus erant debiles: æger noctu surgebat, æstum causatus; & Junius quidem erat mensis A. 1739.; sed id tamen videbatur læsa nonnihil mente fieri. Tandem febris abit: meliores fiunt pulsus: jamque æger famem se amplius ferre posse, negat. Nulla tamen in re peccanti post aliquot dies redit febris cum sensu gravitatis capitis, torpore quodam mentis, levi delirio, faciei, & oculorum rubedine. Itaque Medico iterum opem ferre, sed frustra conante, brevi post tempore Senex obit, vigesimo circiter ab ictu die. CRANIUM erat crassissimum: crassa proportione etiam Dura meninx. In illo nihil usquam vitii; quia ibi etiam ubi in vivente rasum fuerat, extra, intusque erat naturali colore. Hæc pariter sana. Non sic autem altera meninx, cujus exteriori faciei qua percusso loco respondebat, pauxillum adhærebat muci, ex flavo viridis, teterrimi odoris. Ei muco subjectum cerebrum subnigrum fieri incipiebat tanto spatio quantum duo transversi digiti quoquoversum obducerent, nec profundius quam sit corticalis cerebri substantia. Bene autem se habebant reliqua, nisi quod subrubens serum non paucum in Lateralibus ventriculis inerat, sed in eo plus qui vulneri subjiciebatur. In utroque plexus Choroides pallebant.

11. MULIERI, comitiali morbo jam diu obnoxiæ, percussum est caput. Initio nihil mali quod esset adnotatione dignum; ut si interrogaretur, levissima omnia, vel nulla esse, responderet. Sed aliquot exactis diebus, paulatim mala se ostendere, & crescere, febris intendi, quædam præterea quies accedere somni instar assidui, sed sine somno; ut, si attenderes, tenui voce murmurantem audires. Sic nullis aut primis, aut posterioribus proficientibus auxiliis, mortua est. CALVARIA non modo rimam nullam, sed vix qua icta fuerat, nonnihil mutatum colorem ostendit. Ei dumtaxat loco mucus suberat purulentus, ut in Sene diximus, aut paulo plus. Præterea ex interiore cranii facie qua ipsi imminebat Sinui Falcis, prominentia ossea extabat levis illa quidem, & brevis, sed ejusmodi, ut si digitum per ipsam a posterioribus antrorsum duceres; pungeretur. Verum hæc ad epilepsiam fortasse; ad ictum certe non pertinebat.

12. Ad eundem fere modum eodem anno 1739. aliis, ut Seni, aliis, ut Mulieri, ex capitis ictibus rem accidisse, narrabat Mediavia, animadverteratque, sicui gravia, quæ initio fuissent, mali indicia pro-

(1) Epist. 56. n. 27. (2) Epist. præced. 51. n. 17. & seqq. (3) supra n. 5. (4) Epist. præced.

propemedum obliterarentur, deinde autem febris ex levi gravior repente fieret, cum frigore ingruens, & mentis perturbatione, si ea quidem ingrueret die undecimo; mortem advenisse decimo quarto: si illa decimo quarto; hanc decimo septimo.

Quæ dum legis, multoque etiam magis cum Valsalvæ tot legeres Observationes (1); non dubito, quin sæpius mireris, miratusque sis, nullam terebrati cranii mentionem esse factam, in iis præsertim Civitatibus in quibus eximii rei Chirurgicæ Doctores floruissent, qui capite sauciatis eo auxilii genere tam prompte olim, quod vel ex eorum Scriptis cognoscimus, opem ferre consuessent. Mirari tamen desines, ubi aliam aliis ætatibus, non modo apud alias, sed & apud easdem gentes tot auxiliorum fortunam spectaveris, sævi potissimum generis, incertique simul eventus, ut hoc est. Non promptitudo, non dexteritas, non animus Chirurgis defuit. Hic ægris potius, aut eorum consanguineis, aut aliis quorum intererat, defuit, hinc crudele ad speciem opus, inde operis exitum cernentibus tunc opinor, cum abnuere cœperunt, sæpe adeo infelicem, ut populo, Rei Medicæ ignaro, sic occisi qui servari non potuerant, viderentur. Tot autem, tam variæ, & tam difficiles ad conjiciendum sunt causæ ob quas cranii perforatio, quamvis perite, innocenterque perfecta, inutilis tamen sit, ut facile fieri potuerit, ne inter multos iisdem annis terebratos præter perpaucos evaserit quisquam. Noli autem mirari quod dixerim, sic accidere potuisse, cum Tronus apud Bohnium (2), ne uno quidem excepto, revera *omnes periisse*, testetur, qui capite vulnerati, in magno Civitatis Italiæ Nosocomio terebram experiebantur. Quid? quod in multo majori apud Exteros Nosocomio, non ante sæculi decimi sexti finem, sed hoc nostro, non sub temerario quodam, sed sub experientissimis Chirurgis idem, aut fere idem accidere, litteris mandatum est, neutrubi autem culpam omnem in aerem conferre licet insalubribus quamplurimorum ægrotantium effluviis infectum, quando in utroque constat capitis vulnera vel gravia, alia ratione curata, consanuisse, & consanescere. Cave credas, hic a me peritiam majorem, aut diligentiam in viris celeberrimis desiderari. Satis est causarum, ut dicere inceperam, quas accusemus. Sic enim cogita, nonnunquam sanguinem intra ventriculos cerebri, aut sub hujus basi esse effusum; alias exterius quidem, & superius, verum sub Dura meninge, aut si supra hanc, eo tamen loco ubi calvariam e directo Chirurgus non audeat terebrare, exempli causa sub Temporum musculis, aut contra Pituitarios frontis sinus. Nec me interpelles regerendo, posse aliquando & contra horum Sinuum sedem, & sub iis musculis cranium perforari, & supra eum sanguinem Duram meningem incidi. Scio enim, Frontales Sinus nonnullis deesse, quod ubi ima frons ad supercilia nihil prominebat, & sima erat, videor interdum animadvertisse. Nec me fugit ad materiam educendam quæ sub illa meninge coerceatur, ejus incisionem a summis Chirurgis fuisse propositam, quos inter postremi non fuerunt nostrates Gabriel Falloppius (3), Cæsar Magatus (4), Petrus de Marchettis (5), Temporalem autem musculum ab eodem Magato (6) *sectum esse pluries felici cum successu*, & ante Magatum secti ejusdem musculi felicia pariter quinque exempla a Carcano (7) fuisse litteris tradita, ne tum quidem ulla secuta convulsione, cum totus in transversum dissectus est, invisique ipse A. 1734. hic Juvenem qui, pugione per eum musculum a summa ejus anteriore parte in auriculæ usque Concham pone Tragum adacto, hæmorrhagia quidem magna, sed nulla febre, nedum nulla convulsione, vexatus, felicissime evasit. Illa igitur scio, timentibus etiamtum aliis, ab Italis proposita esse, aut peracta. Sed idem scio, & extrema cogente necessitate esse peracta, nec sine gravi, quod non dissimulant ipsi, periculo,

(1) Epist. 51. (2) Differt. de Trepanat. Difficult. (3) Comm. in Hipp. de Vuln. Cap. c. 43. (4) De rara Medic. Vuln. l. 2. c. 38. (5) Syllog. Obs. Med. Chir. 14. (6) lib. 2. cit. c. 27. (7) De Vuln. Cap. Serm. 1. Lect. 8.

lo, convulsionum præsertim, quas non Hippocrates (1) solum, aliique, sed & Marchettus ipse (2) consecutas vidit; ut propterea musculi illius sectionem suadere noluerit; ne dicam, *nunquam* esse instituendam, diserte scripserit. Sive igitur Chirurgi eo tempore quo apud quasdam Civitates male audire cœpit cranii perforatio, hac tutissimo quodam loco, & quatenus licere crediderunt, peracta, in cæteris illos imitari non sunt ausi, ægrique nihilominus perierunt; sive imitati sunt, & secutis, opinor, convulsionibus, aliisve malis, ægri tanto miserabilius perierunt (quærimus enim, non quid necessario acciderit, sed quid accidere potuerit, ut auxilii hoc genus desereretur) quem in metum populus, & quam in opinionem ab utrolibet eventu facile adductus fuerit, vides.

13. Sed præter eas quæ dictæ sunt, fieri tunc potuit multis aliis de causis, ut sine utilitate calvaria terebraretur; imo non sine manifesto detrimento, quæ res vel magis aversos fecerit animos ab hoc auxilio; ut si Chirurgus forte ignarus, quam sæpe in cranii interiore facie insculptæ sint foveæ illæ quas alias (3) tibi memoravimus, tubercula, ut olim vocabant, Crassæ meningis haud raro alte adeo excipientes, ut ibi una, eaque tenuior, externa lamina ossibus præsertim sincipitis, interdum & frontis supersit, quarum ignoratione rerum vereor, ne ipsas Observatores quidam pro cranii, & meningis morbis proposuerint; Si ille igitur contra aliquam ex iis foveis casu; nam certæ earum sedes non sunt; terebram demisisset; prius utique meningem, & quæ ipsam attollunt, violasset, quam primam laminam totam a se terebratam esse, crederet: aut si alius, retecta ope terebræ eadem meninge, eique pus subesse ratus (subest enim aliquando, ut complures docent Observationes, in iisque etiam duæ a Murryo (4) editæ, quas anatome confirmavit) eam meningem incidisset, isque aut signis deceptus; inter quæ *omnium certissimum* num esse possit *pulsatorii, ab arteriis cerebri illi impressi motus cessatio*, alii viderint; ferri aciem non in pus, quod nullum esset, sed in Tenuem meningem, cerebrumque immisisset, aut non deceptus, arteriæ ramos, per Crassam meningem repentes, sauciasset. Mitto errores cæteros qui in opere non ita facili accidere plures potuerint non sine ægrorum noxa, enumerare: & ad reliquas causas redeo, propter quas id opus inutile esse potuerit. Quarum ut aliquas tantum commemorem; certe ut sanguis inter meningem Duram, & cranium, & iis quidem locis esset effusus, quæ perforare nihil vetet; tamen si concretus arcte adeo, & tenaciter ad eam meningem adhæsisset, ut non sine vi divelli posset, quemadmodum & aliis pluribus, & Valsalvæ ipsi non semel invenire contigit; nihil enim, ut vel supra animadvertere potuisti, comminiscimur, sed omnium fere in superioribus, aut in his Litteris habes exempla; quid cranium perterebrare posuisset? Dices fortasse: at si vel ante mortem sic adhæsisset; perito Chirurgo non defuissent quæ infunderet, ut dissolveret, & reglutinaret. Fac, non defuisse. Quid? si pars aliqua ejus sanguinis ibi esset quo adire infusus humor non posset; neque enim ignoras, arcte cum cranio meningem illam cohærere, & hinc consequi, ut nequeat cum uno in quo a cranio separata sit loco, alter, vel propinquus, in quo pariter separata sit, communicare, aut certe ita expedite, ut opus esset tum ad subeundum, tum ad egrediendum. Nec me præterit, quibus instrumentis Chirurgi possint partem aliquam meningis proximam a calvaria diducere, ægrum autem, spiritu per intervalla cohibito, cohærentem materiam urgere, eique faciliorem ex suis recessibus exitum parare. Sed vicissim pericula quoque video, ne forte meningem avellendo, hanc Chirurgus lædat, aut vas aliquod ex iis etiam majusculis violet paulo ante memoratis, quæ per exteriorem illius faciem promi-

(1) in Coac. juxta Dureti interpret. l. 3. tr. 2. c. 1. n. 1.
(2) Syllog. cit. in addit. ad Observ. 15. (3) Epist. 8. n. 3.
(4) Quæst. Paris. A. 1736. proposita n. 5.

prominentia, intra calvariæ ramosos illos sulcos excipi, nosti: neque istos non timeo ægrotantis conatus, si modo imperata audire, & facere is possit, neque, ut multi sine sensu, & motu attonitus jaceat. Cohibito enim spiritu dum homines connituntur, plus sanguinis in capite retineri, vel facie eorum inspecta, eo tempore tumente, & rubente, manifestum est, sive quod undique tunc minus expeditus, otiante videlicet pulmone, est sanguinis reditus, sive etiam ob eam quam credidit Santorinus (1), aut ob aliam aliquam ejusdemmodi causam, capiti peculiarem. Itaque cerebri turgentibus vasis, Tenuis meninx undique ad Crassam urgetur, & siquid humoris inter hanc, & cranium forte intercedit, id quo minor resistentia est, per apertum in hoc foramen eliditur, si quidem huc non interclusum aditum habeat. Verum & vasorum distentio novæ sanguinis per læsa vasa eruptioni, & nimis violenta, ac nimis sæpe repetita Crassæ meningis compressio hujus inflammationi præbere causam potest. Utrumlibet autem horum minime facere ad ægrum servandum, vides. Est præterea sanguis interdum fluxilis, & qui per illud foramen possit elabi; sed ea copia, ut priusquam educatur, cerebrum adeo presserit, ut ex ea pressione homini moriendum sit, cujusmodi ferme exemplum habes in una etiam ex nostris Epistolis Anatomicis (2). Huc adde, potuisse corruptione sua jam lethale vitium meningibus attulisse. Insuper quæ de sanguine dixi, omnia de pure quoque, sive mavis de sanie, & ichore dicta putato.

Quid vero? si nihil horum sit, concussio autem cerebri tanta fuerit, ut intimam ipsius structuram maximopere vitiaverit. Relege, quæso, Observationem stulti, ob allisum vehementer caput extincti, quam Epistola ad te VIII. (3) descripsimus, & cum ea confer damnati, quam ex Littrio tunc adnotavimus (4), & ad quam superioribus Litteris (5) commemoratam, aliam ex Hænelio addidimus. In nemine illorum trium sanguis erat effusus; duo tamen primi illico, tertius intra duodecim horas ab ea allisione interierat. Fac, ex illis aliquem dieculam, ut si paulo minor fuisset concussio, vivere potuisse; cranium autem attonito quasi ex interna sanguinis effusione, esse perforatum. Num exire sanguis potuisset, qui effusus non erat? Spectant huc etiam illa Ballonii (6): *aliquando illæso cranio, leviter contusa carne, cerebrum intus est concussum*: & paulo inferius, *experientia observatum est, innumeros a morbis cerebri post convulsiones & concussiones interiisse, quorum in cerebro per anatomen nil videre contigit quod terrifici symptomatis causa extitisset. Et id plerosque fefellit ratos se aliquid ἀξιόλογον reperire posse in cerebro laborantium extinctorum. Adeo occulta sæpe causa convulsionis!* Est contra cum in cerebro est magna & conspicua læsio, aut intra calvariam multum sanguinis effusi: nec tamen, ea perforata quidquam ex cerebro educi potest, aut sanguis ex ea inutiliter educitur. Vide primi casus exemplum in Observatione Eliæ Camerarii (7), qui frustra terebratum cranium narrat propterea quia ictum capitis suppuratio consecuta intra cerebrum latebat, exterius undique integrum. Alterius autem casus exempla elicere ex Observationibus eorum potes qui sanguifera vasa, arteriasque in primis, disrupta intra percussam calvariam deprehenderunt. Satis est Bohnium (8) inspicias, qui ter vidit. Fac, arterias aut non esse ex grandioribus, aut non prorsus ruptas; neque enim temporis satis esset, ut de terebra cogitaretur. Quid tamen prodesset cranium perforare ad effusum sanguinem educendum, si novus usque & usque ex quantumvis minoribus, nec omni ex parte ruptis arteriis eodem effunderetur? Mitto causas alias, etiam quæ non tam Chirurgorum, quam ægrotantium, aut assidentium incuriæ, erratisve, non semper in vulgus notis, fuissent imputandæ, & ad eam venio, ob quam sæpius, quam ob cæteras, accidisse puto, ut calvariæ terebratio inutilis populo videretur.

14. Nam ut signa sint ex quibus liceat su-

(1) Obs. Anat. c. 3. in fin. (2) XIII. n. 16. (3) n. 15 (4) n. 18. (5) n. 10.
(6) l. de Convulsione. (7) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 149. (8) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 1.

suspicari, sanguinem intra calvariam esse effusum; quis scire pro certo possit, an revera, &, si hoc etiam sciret, quam in partem effusus sit, & quod consequitur, ubi sit os perterebrandum? Nemo sæpe adest cum homo cadit ex alto, aut cum ab inimico percutitur; ipse autem loqui sæpe non potest: & icta loca modo plura apparent, modo etiam nulla, in quibus oculorum, manuumve judicio etiam post imposita emollientia emplastra, & resolventes sacculos, rubor aliquis, tumor, aut mollities percipiatur. Quin aliquando in ea capitis sede quæ percussa non fuerat, ultro apperere tumorem, Rouhaultius (1) vidit, & qua id ratione fieri possit, indicavit. Neque alia quæ Antiqui, aut Recentes proposuerunt, indicia satis prosunt, ut si vel ille qui loqui non potest, nec intelligere, manum subinde ad certam capitis sedem admoveat, vel Medici alterum forte corporis latus resolutum animadvertentes, in opposito capitis latere noxam esse, conjiciant. Nam præter unum qui majorem fortasse exterius dolorem moveat, alia esse possunt loca sub quibus majus revera lateat internum vitium: neque hoc resolutio aliqua semper consequatur, necesse est; aut si consequitur, non propterea tamen ut affectum capitis latus, sic lateris partem noscimus in qua potissimum vitium sit. Hanc autem ipsam cognoscere necesse esset, ut aperiendum foramen ipsi responderet, nec frustra apertum esse, omnes intelligerent. Verum in cognoscenda quam fallaces sæpe sint conjecturæ, vel hinc apparet, quod etsi pars ipsa icta ab ægro indicetur, imo ecchymosi, & tumore se ipsam præclare indicet; non raro tamen casus incidunt in quibus alia sit pars contusa, alia in quam effusio facta sit. Quod cum ex quibusdam superiore Epistola descriptis Observationibus, aliisque intellexeris; tum præsertim ex hac cognosces, quam continuo subjiciam, Mediaviæ nostri historia, eo digniore quæ hic scribatur, quod in ea terebratum cranium est.

15. JUVENIS agrestis robustus ex alto cadens, caput alliserat. Nullum omnino consecutum aut tunc, aut proximis diebus symptoma est. Itaque triduum perrexit, sicut ante, vivere, & rure eadem facere quæ solebat. Postea in eo qui contusus fuerat, loco; is erat ad alterius ossis sincipitis illam partem quæ Lambdoidi suturæ propior est; tumor manifestus, & addita febris ut in Nosocomium veniret, impulerunt. Ex arte a Medico, Chirurgoque curatus, jam esse videbatur propemodum sanus, præsertim cum toto eo tempore peculiare latentis mali indicium se ostendisset nullum. Circa diem a lapsu decimum septimum, cum famem diutius ferre non posset, plurimum comedere ausus est. Mox febris rediit urgentior, cum dolore caput universum gravante, & vomitu. Ne tum quidem in quo clam omnibus deliquisset, est fassus. Cum remedia cætera frustra essent; mentio injecta est auxilii quod omnes hic renuunt, ipse autem minime formidavit. Igitur qua caput constabat fuisse allisum, ibi ab strenuo spectatoque Chirurgo os, nihil prorsus vitii ostendens, ea diligentia atque arte perforatum est, ut nocere id non posset, si non juvaret. Nihil tunc, aut postea exivit. Dura meninx sanissima & conspecta, & servata est. Intereaque æger aliquanto melius se habere videbatur: nec qua in re antea peccasset, amplius occulebat; cum repente pleuritide ad imam sinistram thoracis partem gravissima correptus est, nullisque proficientibus auxiliis, intra paucos dies interiit, cum materiam sanguine etiam nonnihil tinctam, sed non multam, rejecisset, neque ullum præter ea quæ dicta sunt, accessisset laborantis capitis indicium. CADAVER, cujus ex ore fœda exivit materia, infra jugulum sinistrum dumtaxat, ad mediocre spatium, livebat, grave autem adeo olebat, ut vel frigidissima illa tempestate; inierat enim Januarius mensis A. 1742.; ferri non posset. Itaque nihil, nisi cranium, quod erat crassissimum, apertum est. Nullum prorsus in eo, aut in iis quæ continebat, vitium fuit, si perpaucam flavam quasi *gelatinam* excipias, quæ sub Dura meninge ad spatium trium quatuorve digito-

(1) Traité des playes de tête ch. 10.

gitorum quoquoversus extensa reperta est, non sub contuso ubi terebratio instituta fuerat, capitis loco; sed magis ad anteriora.

16. Si historiam hanc cum iis quas superius (1) scripsimus, animadversionibus conferas, facile causam unde huic Juveni pleuritis sit orta, suspicaberis, perpaucam autem quæ sub Dura meninge inventa est, materiam, reliquias fuisse illius quæ ibi aliquanto majori copia prius extitisset, reliqua in thoracem potissimum, sed & in corpus universum, ut fœtor ostendebat, translata. Quod si res ad hunc modum se habuit; optandum erat ut priusquam inde materia dilaberetur, terebrato cranio fuisset educta. Sed quis scire poterat, cranium non sub contuso loco, sed anterius ubi nullum erat peculiare collectæ materiæ signum, terebrari oportere? Verum fac id divinari potuisse: quæro ex te, quo tempore cranium fuisset terebrandum? Num ante diem decimum septimum: At nullum erat signum effusi humoris. Num postquam signa aliqua se obtulere? Etsi Chirurgus exercitatissimus Carcanus (2) diserte inculcaverit, *pravis apparentibus symptomatibus*, non primis diebus, sed *temporis successu*, cum tunc ea *ex jam facta, vel quæ fieri incipit, corruptione provenire soleant, de salute infirmi rarissime esse sperandum, imo de eo fere semper actum esse;* tamen ægrotanti, raro hic exemplo anceps hoc remedium malenti, quam nullum, deesse noluerunt; quando ipse Carcanus aliquem servari posse, non negavit, imo nec Falloppii testimonium reticuit, unum ab se circa trigesimum, vel quadragesimum diem perforato cranio, & sanie educta, conservatum esse, affirmantis, non facilem se ad credendum præbente Carcano, sed multo difficiliorem præbituro, si raræ aliæ, sed non minus certæ, hujus generis Observationes prodiissent, Sculteti in primis (3) qui *post vigesimam octavam a læsione septimanam* idem quod Falloppius, se præstitisse, nominato homine, indicatisque loco, & tempore, confirmavit. Factum est igitur in hoc Juvene quod fieri potuit. Sed illa ob quam historiam hanc proposui, causa obstitit, ne felix eventus responderet.

17. Atque utinam una hæc esset historia, nec plures apud alios extarent, hujus non dissimiles. Quæ, & tot insuper, aliæ ab alias causas, inutilem pariter, neque ita raro, usum terebræ ostendentes, fecerunt, ut non solum inter veteres, sed inter recentiores etiam, Medici non ignobiles fuerint, qui illam *frustra sæpe*, imo *sæpissime frustraneam* esse, scripserunt. Verum terruerunt magis qui & olim *non modicum* ab ea *periculum*, aut *certius* esse *periculum*, & nostro quoque tempore *non absque gravi periculo exerceri posse* terebrationem, asseverarunt. Num vero, inquis, tunc etiam cum ab excellenti Chirurgo exercetur? Certe qui ad Ptolomæum illum Ægypti Regem *in caput graviter vulneratum*, de quo in T. Livii Epitome (4) fit mentio, accersiti sunt, non vulgares Medicos fuisse, credibile est. Rex tamen *inter curationem, dum ossa* Medici *terebrare contendunt, expiravit*. Quis vero quam præstans Medicus, & Chirurgus Falloppius fuerit, ignorat? Ipse tamen ea simplici erroris confessione quæ summis Viris digna est, ob rem quandam sero ab se in terebrando cranio animadversam diserte hæc scripsit (5): *animadvertatis, quæso: ego fui in causa mortis centum hominum, ignorans causam hanc.* Quæ modo dicta sunt, cum essent tot libris tot Scriptorum neque unius temporis, neque unius regionis, mandata, latere omnia non potuerunt, nec possunt. Itaque mirari non oportet, quod inutilibus præsertim, aut noxiis experimentis subinde adjectis renuere cœperint hoc auxilium nostrates, neque in una modo, aut altera Civitate, sed in Italiæ plerisque, & præter nostrates alii quoque, inter quos tunc etiam cum apud nos illud vigeret, fuisse, indicat Wepferus (6), populares suos, his verbis: *Itali, aliique locorum calidiorum incolæ protinus trepanum arripiendum statuissent, idemque Exc. D.D. Burgouverus facturus erat, nisi æger, & adstantes ab auxilio his in locis insolito, &*

vel

[1] n. 9. & 10. [2] De Vuln. Cap. Serm. 3. Lect. 5. [3] Obs. 13. [4] l. 51.
[5] Comment. supra ad n. 12. cit. c. 17. [6] Historiar. Apopl. Auctar. in Schol. ad Hist. 6.

vel solo nomine plerisque terrifico abhorruissent, ipsiusque conatibus obstitissent. Num postea animos addidisse renuentibus, credis gravem apud Lipsienses Professorem Joannem Bohnium Dissertatione edita *de Trepanationis Difficultatibus*? quas antequam singillatim exponat, haud dubitat affirmare, *multun sane eandem periculi involvere, aut sæpe frustraneam seu incongruam deprehendi*. Earum difficultatum plerasque cum supra satis memoraverim; de illa una potius aliquid addam quæ ex novissime producta Observatione deducebatur, nimirum de ea quæ in tempore definiendo, adhibendæ terebræ opportuno, persæpe occurrit, difficultate. Quam juvat altero confirmare exemplo, hac in Civitate a me viso. Juvenis erat mulier, haud infimo loco nata, gracilis, non robusta, sana tamen, ut quæ nihil nisi convulsiones gravissimas quidem, at semel, annis superioribus toto corpore passa fuerat. Cum bene igitur valeret, sederetque humiliore sella, forte accidit, ut improvisa re, & strepitu perculsa, caput, ut fit, retrorsum ageret, & ad marmoreum mutulum, qui pone ipsam e pariete prominebat, alterum occipitis latus vehementer allideret. Dies erat Martii penultima A. 1739. Neque tunc, neque primis illis diebus incommodi quidquam sensit. Deinde in loco icto doloris aliquid: cui successit in subjecto cervicis latere, nonnihil tumente, quidam musculorum qui ibi sunt, quasi rigor, nec sine dolore. Levia tamen adeo hæc erant omnia, ut mulier quæcunque antea consueverat, domi, forisque perageret. Quis ausus esset cranii perforationem tunc imperare? aut, si forte ausus esset; putasne, cæteros permissuros, aut delicatam mulierem fuisse passuram? Nunc reliqua accipe. Cum ad Augustum usque mensem ita uti dixi, se mulier egisset, quippe quæ præter id quod memoratum est, nihil ferme aliud sentiret incommodi; ad illam accersor die ejusdem mensis decima sexta. His quæ retuli, ab ejus Medico narratis, addentem audio, a diebus jam aliquot mulierem febricitare, nec leviter, durisque pulsibus, subtumidos, rigidos, & dolore affectos esse illos cervicis musculos, dolores etiam secundum Spinam dorsi descendere, maxillam inferiorem a superiore non sine difficultate diduci: ægram propemodum esse stupidam, lenteque respondere; quin aliquando leviter delirasse: non satis bene vidisse: oculos quasi convulsos visos esse: Sed hæc ultima tunc abesse; cætera ab aliquot jam diebus superesse. Insuper dolorem his diebus ad locum olim percussum rediisse; quamvis tactus, visusque judicio nihil ibi appareat mali. Nimis vera retulisse, sensi, cum mox ægram vidi, nullique jam esse remedio locum, perspexi. Itaque levibus nonnullis in quæ cadere calumnia non posset, consuetudinis dumtaxat causa, propositis, cum seniori ex affinibus dixissem, quam vehementer ægra mihi displiceret, non rediturus, discessi. Reapse duabus illa, aut tribus post horis loqui desiit, & intra duos tresve dies mortua est. Cujus si calvariæ interiora examinare licuisset; non dubito, quin, ut Marchettus noster (1) pus supra membranas, & cerebrum in eo deprehendit qui leviter capite vulneratus, ut ne os quidem esset detectum, tribus post mensibus febre correptus, ex eaque dolore in ictum locum redeunte in quo nihil apparebat mali, mortem obierat, tanto ego magis in hac deprehenderem, quæ non, ut ille, sine ullo vulneris capitis symptomate & in febre, & ante illam, fuisset, sed & quibusdam menses jam quatuor, & quod excurrebat, tot autem ex quo febris corripuerat, esset vexata. Satis jam, superque intelligis, casus incidere in quibus aut nulla, aut tam levia, inter initia, se offerunt effusi intra cranium sanguinis signa, tot autem, & tam gravia post longum intervallum confertim ingruant, ut neque primo illo opportuno tempore æger eo timore percelli possit, ut terebram admittat, neque extremo sperare possint Medici, opem se per eam allaturos, cum tam longo spatio, & tam perniciosis indiciis extantibus, non illa partium corruptio abesse credenda sit quæ in rarissima ea Sculteti Observatione (2) mirifice abfuit.

18. Sed quid, inquis, capite sauciatos, aut

[1] in additis ad Obs. 15. [2] cit. supra in fin. n. 16.

aut eorum consanguineos, & cæteros quorum interest, adeo ab hoc auxilio aversos facit tunc quoque cum gravia statim non desunt symptomata? Relege omnia quæ supra (1) sunt scripta de causis propter quas in quibusdam Civitatibus credibile est id remedii fuisse desertum, & ad illas hanc quoque adde quæ ex proxima Mediaviæ historia colligitur.

19. PUERO annos nato ad quatuordecim pertica ictum fuerat alterum sincipitis latus circa medium Quinctilem mensem A. 1739. Eodem tempore Seni quoque percussum fuerat caput. Uterque ab ictu ceciderat, vomuerat, & mox febri prehensus erat. Uterque in idem Nosocomium recipitur, & pari tum Medici, tum Chirurgi diligentia curatur. Hactenus similia omnia. Nunc disparem primum Pueri, deinde Senis exitum accipe. Puerum cum febris reliquisset circa diem quartum, undecimo iterum adorta est, torpore semper, nonnunquam delirio stipata, aut convulsionibus, aut sanguinis, cujus jam satis emissum fuerat inter initia, e naribus eruptione. Itaque, nullis proficientibus remediis, intra perpaucos dies interiit. CRANIUM vel præclara luce opposita inspectum, non modo non fissum, sed nihil fere ostendens discriminis repertum est, si percussam partem cum reliqua comparares. Verum inter percussam partem, Duramque meningem quidpiam muci simile occurrit, & sub eo meninx illa colore non suo. Inter ipsam vero, & meningem alteram qua totam propemodum hemisphærii illius superiorem faciem convestiebat, pus ex flavo viride fœtens, multum; meningis autem ipsius quantum pure obductum fuerat, tantum erat triplo, aut quadruplo crassius factum, & superficie quasi granosa. Nihil præterea, ne in ventriculis quidem, in quibus aquæ non erat quidquam, est animadversum. Sic Puer. Senex autem omnino incolumis sanusque discessit.

20. Nunc si populo dicas: facile poterat ille Puer icto osse perforato, & sanguine qui subtus effusus erat, educto, si admissum fuisset id auxilii, servari; continuo regeret; at Senex qui iisdem symptomatibus initio pariter correptus fuerat, sine illo auxilio sospes evasit. Non desunt certe quæ hæc dicentibus referas. Sed quid ad populum qui ex felicibus cunctis sine terebra succedentibus gravium capitis ictuum curationibus nova semper argumenta capit ad illam aversandam? Nec apud nos tantum, sed & alibi, ut opinor; nam alibi quoque exempla sæpe occurrunt ejusmodi curationum. Quæ percusso, aut vulnerato capite, signa essent gravium intra cranium læsionum, quæ terebram postulare viderentur, non pauci tibi ostendent libri, iique in primis qui ad *Commercium* attinent *Litterarium* (2). Exempla alia ubi quærenda sint, tum Acta indicant Erudit. Lips. (3), tum Jo. Andr. Conradi Dissertatio (4), & alii quos brevitatis gratia sciens omitto, non secus ac Grimmii (5) Observationem, & Burgouveri (6) duas, quarum altera illa est in qua, nisi obstitissent assidentes, cranium ipse erat terebraturus, ut Chirurgus etiam ille de quo meminit Rouhaultius (7), nisi Meryus dissensisset. Ægri tamen omnes quos indicavimus, sine terebræ ope, nonnulli etiam cito, sunt persanati. Ut vero plane intelligas, quam veraciter dixerimus, hujusmodi curationibus fieri, ut magis magisque homines terebrationem aversentur, narrabo tibi quod hic accidit A. 1729. Cum ferocientes equos habenis coercere auriga non posset; & rheda concitatissimo cursu rapta, se ejecit Matrona generosissima, eique quod fere cæteris qui idem faciunt, contigit, ut præceps in humum rueret, eamque, ut locus, & anni tempus ferebant, lapidibus, & durissima glacie contectam. Itaque caput vehementer adeo offendit, ut quasi pro mortua domum referretur. Medici cum omnia quæ agi debent, ac solent, diligenter peregissent,

[1] n. 12 & seqq. [2] Vid. A. 1739. Hebd. 52. n. 1. & A. 1741. H. 16. n. 3. & A. 1743. H. 35. n. 2. H. 47. n. 1. ad 194. & 193. & 714. [3] A. 1693. M. Nov. in relat. novæ Edit. Barbett. [4] De Vuln. Front. inflict. in Resolut. ad n. 2. [5] Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 87. [6] 6. & 7. in Auctar. supra ad n. 17. cit. [7] Tr. supra ad n. 14. cit. c. 7.

gissent, sperabant, quod Marchettus, ut superiore quoque Epistola (1) dictum est, in aliquibus viderat ex prolapsu, aut ictu læso capite *in mentis alienationem cum privatione sensus, & motus incidentibus*, neque aliis tamen symptomatibus correptos quæ ab Hippocrate memorantur, se pariter *sequenti die* mulierem *omnino liberatam* esse visuros. Sed cum ea spes ipsos falleret; ad ægram accersor. Cujus neque caput quidquam ostendebat signi qua potissimum parte fuisset allisum, neque sensus, aut vox, quæ nulla erant, nobis id poterant significare. Auctor igitur fui, ut quando cætera peracta erant, quæ ad revellendum, resorbendumque pertinerent, siquid forte sauguinis intra calvariam effusum esset; universo capiti ea protinus adhiberentur quæ moderate attenuando, corroborandoque absorptionem illam adjuvarent. Vel ubi fissum manifesto cranium esset, Cornelium Celsum (2) exterioribus remediis multum tribuisse. Quid postea Galenus, pluresque alii olim fecissent, ex Magato (3) intelligi posse, qui ipse quoque inde curationem incepisset. Quid Magato recentiores sentirent, me vel ex ea in qua sæpius versarer, meorum Anatomicorum lectione dedicisse, & nominatim Bartholini (4), Wepferi (5), Ruyschii (6). Nos quidem in Italia esse, regione multo quam illorum calidiore; sed & Magatum, ut alios omitterem; in hac fuisse: & eo anni tempore magis, quam sæpius aliis apud illos, hic frigus urgere, itaque nostram quoque Matronam haud secus ac Ruyschii mulierem, inde læsam esse quod *e curru in terram cecidisset gelu induratam.* Igitur me quidem eodem illo fomento usurum, quo is non raro usus esset felicissime, neque alieno a cautis Magati monitis, & quædam eorum habente quæ ipse laudaverat. Itum est a Medicis in hanc sententiam: nec ivisse pœnituit, cum ejus remedii continuato usu ægra primum meliuscula facta sit, deinde ad se redierit, &, nullo demum superstite incommodo, sic evaserit, ut donec senectute ipsa confecta est, annos amplius viginti incolumis vixerit. Sed felix hic eventus eo magis homines a cranii perforatione aversos reddidit, fomentumque illud ipsum ex eo tempore cum a Medicis laudatum, atque a Chirurgis, tum ab ægris præsertim, aut a consanguineis optatum, frequentissimo in usu hic fuit; ut veritus sim aliquando, ne temere usurpatum, alicui tantum noceret, quantum aliis profuerat. Nam fervidissima apud nos æstate adhibitum etiam vidi, velut in eo casu quem res hæc ad memoriam redigit, nec proter hanc tantum, sed & propter alias quasdam animadversiones paucis tibi memorabo.

21. Generosus Comes cum forte non humili scabello insisteret, hoc vacillante retrorsum ceciderat, & ad parietem occiput tanto vehementius alliserat, quod hoc calvum, ipse autem procera statura est. Nihil tum mali, nisi quod multæ scintillæ oculis obversari visæ sunt. Postea vero ad frontem, & ad oculos dolor molestissimus, vigiliæ, febris, alvi fluxus. Febris abit. Mox redit cum iisdem symptomatibus. In consilium vocor. Erant quibus alvi fluxus potissimum displiceret. Hæc enim legerant apud Marchettum (7): *præter signa ab Hippocrate proposita, observandum esse, quod semper alvi fluxus vulneribus capitis accedens, absentibus licet aliis symptomatibus, cerebri læsi signum est.... Hos vero fere omnes mori, ob læsum cerebrum parte interna, qua in spinalem medullam exporrigitur, ubi nervorum ortus*, & in his ventriculo prospicientium. Ego vero cum diligenter omnia exquisivissem, atque ut erat mensis Quinctilis A. 1739. aquæ; ea enim pro potu præscripta fuerat; plus facile sumi intelligerem, quam senis ventriculus ferre posset; omittam, inquam, disquirere, num Marchettus cum symptomata alia abesse, dixit, ea quoque excipere voluerit quæ ab Hippocrate, ait, fuisse proposita, & quæ certe hinc absunt, Hoc tantum dicam, si æger cibis ac potionibus, præsertim incongruis, referto ventriculo cecidisset, continuoque illa rejecis-

[1] n. 10. [2] De Medic. l. 8. c. 4. [3] l. 2. supra ad n. 12. cit. c. 38. 41. 49.
[4] Cent. 2. Hist. Anat. 41. [5] Exerc. de loco aff. in Apopl. & in Auctar. Schol. ad Hist. 6.
[6] Obs. Anat. Chir. 60. [7] in addit. ad Obs. 15.

jecisset; profecto ea vomitione terreri non oporteret. Nunc igitur quoque, cum alia esse videatur causa cur laxata alvus sit, non est cur id nobis metum incutiat. Paulo minus aquæ potetur, eaque nonnihil ita medicata sit, ut laxare nequeat stomachum. Fomentum vero; nam hoc uti audiveram; tempestate hac non dubito & dilitius aliquanto, & moderatius, & pannis nec laneis, nec ado multiplicibus exceptum a vobis adhiberi. Neque ita multo post, omnia recesserunt symptomata, ægerque convaluit, vivitque, hæc me scribente, vegetus; quamvis annos natus sex & octoginta. Sed priusquam de fomento illo verba facere desinamus, animadvertas, velim, si non per ipsum, at certe per valde similia servatos esse fere omnes quos sine terebra, quæ alioquin necessaria videbatur, persanatos esse, diximus (1), aliosque ejusdemmodi, ut puta quos Slevogtius (2) his verbis indicat: *talibus* remediis *hodie a nostris Chirurgis in dies gravissimæ capitis læsiones corriguntur, quæ olim sectionibus, ustionibus, scalpturis, terebrationibus, aliisque horribilibus operationibus opus habebant:* & iis remediis interdum *solis*, ut a Gallo Chirurgo Pinconio (3) sanatus est Rusticus *sine voce per decem decumbens dies*, & *pro desperato habitus*, a Grimmio (4) Adolescens, *delirio, vomitu, febre, &c.* correptus, a Trewio (5) Puer *omnibus sensibus privatus*, latere ictui opposito *paralyticus*, altero *perpetuis convulsivis motibus agitatus*. Sæpius tamen alia adjuncta sunt auxilia, & in his, cum licuit, antequam ulla adhiberentur, venæ sectiones, ut *venæ sanguinis quantitate aliqua detracta, quasi famelicæ reddantur*, ut Wepferus (6) loquitur, & *avidius effusum* sanguinem *resorbeant*, quem ea quæ diximus, exterius adhibita, & illuc unde terebratio sæpe educere non potest, sua vi (quicunque modus, & via sit) certe pervadentia, *ita disponant, ut vasa sanguifera denuo valeat subintrare*. Sic enim & aliorum, & suas explicat Observationes; nam & supra (7) effusi intra calvariam sanguinis per *fomenta* illa *congrua dissipationem frequentissime suis in oris feliciter citra trepani usurpationem, citra ullam ægri noxam, præstitam*, ait, *se meminisse*. De ista autem resorptione, cum alias (8) ea ad te scripserimus observata in cerebro post prægressas olim apoplexias, imo etiam post antiquum, imperforato cranio, capitis vulnus, unde illam agnoscendam esse, credamus; nihil amplius addemus. Nihil quoque de altero terebrationis usu, ut possint depressa calvariæ ossa excitari, pungentia fragmina extrahi, internæ quæ forte fissa sit, laminæ extantes quasi aculei excidi, quì quandiu, & quantum nocere possint, præclara inter cæteras Platneri (9) per anatomen Observatio ostendit; nihil, inquam, huc adjicere melius censeo, ne si forte huic etiam alteri utilitati, quam certe remedia alia, & natura ipsa præstare minus valent, aliquid interdum objici posse, dicerem; viderer magis vulgi timori, quam rationis, & Sapientum dictatis, indulgere.

22. Nunc enim quando de terebranda calvaria tantum supra scriptum est, quantum non modo ad susceptum sermonem absolvendum satis sit, verum etiam; quod nolim; ad falsam injustamque suspicionem movendam, me forte cum populo in hoc facere, ab eoque auxilii genere, quod caute, & opportune adhibitum, ultro fateor esse utilissimum, atque adeo necessarium, præter modum abhorrere; ad dissectiones redeamus. Ex quibus cum duæ Mediaviæ nostri supersint; ante meas cæteras, illas adscribam. Prima ad eas attinet quæ hactenus sunt propositæ, videlicet in quibus cranii siquod erat vitium, ad interiora non perveniebat. Altera autem ad eas in quibus pervenerat.

23. VIR quidam in faciem cadens, frontem a dextris circa altitudinis ejus medium allidit. Non vomitus, neque aliud ullum symptoma statim a casu accidit, nisi levis quædam stomachi perturbatio. Mox autem non levi febre, & sopore corripi-

[1] n. 20. [2] Differt. de Carie Cran. §. 20. [3] Vid. Dan. Hoffman. Differt. de sanat. cerebri quass. [4] Obs. 87. supra ad n. 20. cit. [5] Commerc. Litter. A. 1741. ibid. cit. [6] Schol. supra ad n. 17. cit. [7] Exercit. supra ad n. 20. cit. [8] Epist. 2. n. 16. [9] Institut. Chirurg. §. 532. not. *d*.

ripitur. Circa diem quartum, utrumque horum desinit. Bene habet. In Nosocomio tamen remanet ad vulneris curationem: quod probo colore cum retecto osse erat. Circa diem decimum septimum gravis revertitur febris, gravisque sopor. Fuscus fit vulneris color, & ossis. Hoc raditur, subtusque album invenitur. Homo tamen cum iisdem, haud aliis, symptomatibus moritur circa diem vigesimum, qui fuit pridie Idus Aprilis A. 1740. CALVARIA dissecta, rima quidem in hac animadversa est quæ paulo supra subjectum vulneri supercilium in transversum pene ferebatur. Sed hæc ad interiora non perveniebat. Verum qua os allisum fuerat, ibi inter ipsum, Duramque meningem pauxillum intercedebat cujusdam quasi *gelatinæ*. Cerebri autem respondens hemisphærium non ibi tantum, sed ubique gravi cum odore ex atro virebat: qui color ad ipsum usque Lateralem ventriculum descendebat, parietes ejus omnes inficiens, basi excepta. Porro ejus ventriculi pars anterior non lacerata quidem erat, sed adeo dilatata, ut concreti sanguinis tantum contineret, quantum posset pugnum æquare. Ventriculi pars reliqua, ut sinister quoque, serum cruentum continebat.

24. Deprehensus intra ventriculum sanguis certe effusus est ex disrupto vase aliquo sive Choroidis plexus, sive eorum quæ per parietum ventriculi superficiem feruntur. Sed vas illud num leviter disruptum credemus tunc, quando allisum est caput, & ab eo tempore sanguinem lente ac paulatim emittere cœpisse? an vero tunc infirmatum dumtaxat, gangræna denique illius hemisphærii accedente perruptum, celeriter effudisse? Si hoc alterum mavis; minus facile, opinor, explicabis, cur non sit homo tunc celerius, cum aliisque symptomatibus ferme apoplectici instar mortuus, & quomodo sine ulla substantiæ laceratione, ventriculus adeo fuerit dilatatus; ut veri similius sit, sanguini sensim ad illam usque copiam destillanti sensim quoque paulatimque cessisse. Nec te illud moretur, quod homo a quarto ad decimum septimum usque diem sine febre, ulloque symptomate, bene habere visus sit. Nam & ad gangrænam tam late diffusam, pravam in cerebro dispositionem præcessisse, credibile est, & in vitiis ejus vel gravissimis haud ita raro accidit, ut aut levia quædam, aut nulla vel ad multo longius tempus animadverterentur eorum indicia. Fac, memineris eorum quæ supra (1) ex nostra, aut certe ex Marchetti observatione scripta sunt. Lege non tam Fantoni patris Observationem IX. quam Cl. Filii Scholium ad XXXV. Atque ut illam Avenionensem (2) omittam longe rarissimam, quippe in qua cum cranii, meningum, cerebri ea esset læsio quam ostendit curatio, nullum tamen ab initio ad perfectam usque sanationem, id est ad dies sex & septuaginta, symptoma extitit: est apud Bohnium (3) historia, ex Lamzwerdio, symptomatum binis sincipitis fissuris non nisi die trigesimo sexto supervenientium, suntque aliæ ex Montano apud Rouhaultium (4) eorundem non nisi decimo septimo, vigesimo, aut vigesimo primo Antuerpiæ plerosque illorum quibus eo anno caput ictum esset, aggredientium, omnesque occidentium. Illas insuper legito quas Poupartius, & præsertim Vacherius cum Regia Scientiarum Parisiensi Academia (5) communicarunt. Ex his, atque aliis quas sciens omitto, mirari desines siquando, ut in modo a nobis proposita, sic in aliis quibusdam aut hac, aut superiore Epistola traditis, non levia videbis in cerebro vitia dies aliquot sine pravis indiciis, in primisque sine febri delituisse. Quamplurima sunt quæ in illo, non tantum secundum naturam, sed & præter naturam se habente, quemadmodum fieri possint, minime assequimur. Hæc Majores quoque jure meritoque fuisse miratos, vel ex iis intelliges quæ in Sectione hac Sepulchreti ad Salmuthi Observationem (6), huc maxime pertinentem, adscribuntur ex Berengario, seu mavis ex Carpensi, ut a Pa-

(1) n. 17. (2) Commerc. Litter. A. 1731. Specim. 21. (3) De Renunc. Vulner. Sect. 1.
(4) Tr. supra ad n. 14. cit. c. 11. (5) Hist. de l'A. 1700. Obs. Anat. 19. & de l'A. 1743. Obs. Anat. 12.
(6) §. 8. Obs. 10.

Patria sæpius vocitant: quæ res non animadversa fucum fecit recentiori, haud inerudito alioquin, Chirurgo, qui cum *Berengarium*, dixisset, cranium in suturis ipsis feliciter aliquando perforasse; continuo, quasi de alio loqueretur, idem pariter, ait, fecisse *Carpensem*. Sed a tarda post ictum morte ad citissimam, ut in altera, quam promisimus, Observatione, veniamus.

25. MULIER rustica, per scalas præceps ruens, caput adeo graviter offendit, ut illico loquendi, sentiendi, & artus, præsertim inferiores, movendi facultate amissa, sanguinem e naribus, & altera aure effundens, intra horam moriatur. CRANII, quod multum sanguinis effusi continebat, fracta erat basis in transversum, fractura ab uno ad alterum latus ante ossa Petrosa per Sinuum Sphenoidæorum posteriora transeunte, & ossea præterea parte Meatus Auditorii cum Membrana Tympani in aure illa quæ emiserat sanguinem, disrupta. Laterales quoque rupti erant Sinus Crassæ meningis: & præter alia, cerebellum ipsum nonnihil læsum.

26. Si præter hanc cerebelli qualemcunque læsionem, aliæ non fuissent gravissimæ, ut vehemens cerebri concussio, hujusque, & cerebelli tanta compressio, quantam copia effusi intra cranium sanguinis ex ruptis Lateralibus præsertim Sinibus efficiebat; num censes, tam citam futuram fuisse mortem? Equidem non facile ipse crediderim; quanquam cerebelli non leves, & repentinas læsiones longe citius, & certius sciam, quam pares cerebri læsiones plerumque occidere consuevisse, perfectiora saltem, ut vocant, & adulta, & ad hominis, quem hic spectamus, structuram propius accedentia animalia. Itaque in hac controversia in quam forte incidimus, & in qua memini te alias de me quæsivisse quid sentiam, noli cum Doctissimis alioquin Viris non modo insecta, sed neque aves, aut fœtus, aut recens nata animalia commemorare. Ipse enim vel olim adnotavit Aristoteles (1), *palam in insectis, ut vespis, & apibus hoc accidere*, nempe ut *ablata* ea particula *quæ vocatur caput, ... vivant*. Diu autem est ex quo mihi adolescentulo affirmabat Valsalva, avibus se cerebellum summopere vexavisse, neque eas tamen esse confestim mortuas. Quin ipse quid viderim in felibus duobus, ante biduum natis, cum viventium capita inciderem æstivo tempore, narrare possum. Retecto enim, in utroque, cerebri altero hemisphærio, & Tenuis meningis utilitate animadversa in cerebro coercendo; nam qua forte aliqua lacerata erat ejus meningis particula, illac particula cerebri se extrudebat, prominensque perstabat; assulatim illud totum hemisphærium ademi, neque propterea movendi, neque sentiendi facultas in respondentibus, aut in oppositis artubus imminui, nedum perire, visa est. Nec vero periit, cum mox alterius felis cerebellum vulnerassem. Periit autem statim ac alterius cerebellum, & initium forte Spinalis medullæ alte incidi, ac dilaceravi; periit, inquam, in artubus, & toto corpore, quantum mihi ante oculos tunc erat; si cor tamen, auriculasque ejus excipias; harum enim, illiusque motus vegeti perstiterunt. Imo cum aliquanto post tempore caput a trunco abscidissem: sic nihilominus, ut si non abscidissem, perstabant. Mox igitur amputatis vasis Magnis, cum ipsis cor abstuli; quod tunc denique cito conquievit, etsi mox inter digitos compressum, valido etiamtum nisu conari, sensi. Vera igitur ab iis dici, scio, qui feles potissimum diutius resistere in anatomicis experimentis, scripserunt. Simul tamen etiam intelligo, si quæ in hoc animantium genere, præsertim recens natorum, animadvertimus, multoque magis quæ in avibus, insectisque, & humanis ipsis fœtibus, puta qui non modo sine cerebro, & cerebello, sed & sine Oblongata, & Spinali medulla aliquando nascuntur, si hæc, inquam, solum attendamus; fore intelligo, ut multa adversus harum medullarum, & cerebri, nedum adversus cerebelli usus, consequi posse videantur.

Nolim quoque hic plurimum tribuas quibusdam cerebelli vitiis quæ longiori, aut minus longo quidem tempore, sed

(1) De Juvent. & Senect. c. 1.

ſed certe non repente fiunt. Prioris generis hæc ſunt. Ex Maucharto (1), itemque ex Littrio (2) in duobus hydrocephalis pueris cerebellum aut induratum, aut ſcirrhoſum ſic tamen, ut in hoc bina, quamvis exigua, ſupereſſent loca in quibus cerebellum ſecundum naturam ſe habebat, in illo autem lobus alter, ut minus grandis, ita minus quoque eſſet durus: ex Briſſæo (3) durus quoque tumor, ſed in medio cerebello enatus: ex Cl. Lieutaudio (4) os non parvum intra alterum ejus lobum: ex Peyronio (5) totum cerebellum in membranam converſum, quæ corpus gallinacei ovi magnitudine involvebat, ex glandulis pluribus, duriſque compactum, quod potius in corpus, ut de cerebro olim accidiſſe videtur, quam in illam membranam, cerebellum eſſe mutatum, & ſub ejus larva delituiſſe, aliqui fortaſſe ſuſpicabuntur. non ſecus ac quaſdam cerebelli ipſius partes in quibus deprehendit Harderus (6) globulos tres parvos; nam major in Spinalis medullæ initio fuit; aut Wurffbainius (7) varia corpuſcula glanduloſa, cerebello quidem flavo, & fœtido, ſed non putrefacto, aut Flaſcus apud Lanciſium (8); neque enim Lanciſius vidit; corpus ex pluribus globulis compactum. Nec vero ad totum pertinuit cerebellum, ut videntur aliqui indicare, alii autem diſerte affirmant, is ſcirrhus quem in mendica puella invenit Cel. Hallerus, quando hic ipſe (9) *cerebelli mediam partem*, id eſt *lobum ſiniſtrum* occupaſſe, ſcribit; ut facile non æquaret quem ego (minus tamen durum, minuſque compactum) ſub initium A. 1754. in viri cerebello offendi, quippe præter eundem pene totum lobum, tenentem mediæ quoque partis, & proximam lobi dexteri portionem, quemadmodum ex hiſtoria, a me alio loco (10) ad te perſcribenda cognoſces. Ad alterum autem attinent in cerebello vitiorum genus; ſi quam Obſervationem Peyronius (11), inter nonnullas quoque ſuperiorum, protulit, ut alii etiam poſtea, ex Fantono patre, facile ſeponas, quando Filius Clariſſimus (12) pro cerebello *corrupto* intelligendum exiſtimat cerebellum dumtaxat mollius, nec nativi coloris; attinent, inquam, primum, quæ Maſſæ (13) eſt, apoſtematis in cerebello poſt vulnus ſincipitis, *ſuppurati cum ſanie laudabili:* deinde altera ab Amico ad nos ſcripta A. 1735. lobi cerebelli dexteri, quem totum, viridis, & fœtida ſanies pervaſerat, poſtquam proximum os temporum hic illic carie affecerat, Duramque meningem corroſerat: tum hujus, ſi cauſam ſpectes, non diſſimilis noſtra, ad te alias (14) miſſa, ſed eo diſſimilis quod ſanies lobum eundem cerebelli ſuperficie tenus, idque ex aliqua tantum parte vitiaverat: quarta denique Cl. Planci (15) abſceſſus, duas tertias lobi illius partes occupantis. Nemo quidem ex primo, aut ex altero vitii genere morte repentina illico, & cum ſanus videretur, ſublatus eſt; ſed nec vitium repente eſt factum; iis autem quæ paulatim fiunt, natura corporis quodammodo adſueſcit, & quod deficit, aliunde quo ad ejus facere poteſt, ſupplet. Cujus rei in nervis ipſis exemplum proferam. Quid enim cauſæ fuiſſe, putas, quamobrem canis cui dexterum, ſiniſtrumque Recurrentem Cl. Emett (16) diſſecuerat, vocem, quam illico perdiderat, poſtridie cœperit recuperare, eamque in dies creſcentem? Nervus Recurrens tertius, inquies, ut qui pone Aſperam arteriam latens, conſecari non potuerat. At inſolitus is nervus certe etiam pridie fuerat: fuerantque ramuſculi, opinor, alii, a Vagis nervis ſupra horum ſectionem a Valſalva (*) peractam, aut aliunde exorti qui laryngem peterent in catella quæ, cum fruſtra antea conaretur, nono demum latrare potuit die. Scilicet ſenſim, aut ego fallor, ſpiritus qui per majores illos diſſectos nervos ire amplius non poterant, mea-

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obſ. 59. (2) Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. A. 1705. Obſ. Anat. 13.
(3) apud Platner. Inſt. Chir. adnot. ad §. 548. (4) Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. A. 1737. Obſ. Anat. 8.
(5) Mem. de la meme Acad. A. 1741. (6) A piar. Obſ. 58. (7) Eph. N. C. Dec. 2. A. 9. Obſ. 237.
(8) De nox. Palud. Effl. l. 2. Epid. 2. c. 6. (9) Opuſc. Pathol. Obſ. 1. (10) Epiſt. 62. n. 15.
(11) loco indicato. (12) Schol. in Edit. ult. ad eam Obſ. quæ 9. eſt. (13) l. Introd. Anat. c. 28.
(14) Epiſt. 14. n. 3. (15) in Append. ad Epiſt. de Monſtr. (16) Tentam. de Cur. Morb. Cephal. n. 30.
(*) Epiſt. Anat. 13. n. 37.

meatus, antea minus patentes, per minores nervos, altius cum majoribus sive extra, sive etiam intra cerebrum communicantes, eodemque contendentes, sic satis sibi dilataverant. Sic satis, inquam; in hominibus enim ad quos hæc transferes, cerebelli vitiis paulatim increscentibus affectos, postquam tandem ipsum totum occupaverint, veri simile vix est, cordis, & pulmonum motum semper ita, ut antea, viguisse; quin diserte in quibusdam eorum, ut in Littrii puero, traditum est, debilem respirationem, pulsum autem perquam exiguum fuisse, & in Observatione quam ad me scriptam dixi, languor adnotatus est, in eaque pariter quam ad te misi, ut vires, pulsusque omnino concidissent, videre potes. Multo difficilius esset objectioni satisfacere quam apud gravem quendam Auctorem legisse memini; neque enim quis fuerit, recordari nunc possum; nempe in fure, cujus infirmissima erat memoria, nullum cerebelli vestigium a Benivenio repertum esse, nisi Benivenius (1) hæc tantum scripsisset, fuisse in eo fure *posteriorem capitis partem*, *ubi memoriæ sedes est*, *adeo brevem*, *ut tantillam cerebri portiunculam contineret*; ut siquis ob antiquam illam de memoriæ sede credulitatem, de cerebello potius quam de cerebro, accipere id velit, non tamen omnino defuisse cerebellum, agnoscat. Quæ omnia cum ita sint; hæc seponamus, & illuc unde controversia & nata est, & dirimi facilius potest, redeuntes, non leves, easque repentinas cerebelli læsiones cum cerebri non levibus, imo, si vis, etiam gravioribus, & repentinis læsionibus, quales a vulneribus sunt, comparemus.

27. Cerebri esse quædam vulnera quæ mortem citissimam afferant, non modo non est negandum; sed mirandum est potius, duas, haud amplius, Observationes in hanc rem indicatas esse a quibusdam Eruditissimis Viris, in quarum neutra mors statim secuta est; cum ex tot Auctorum Præstantissimorum experimentis contra ignorare nemo possit, cerebello inflicta vulnera vitam plerumque aut illico, aut non multo post adimere consuevisse. At enim eadem celeritate non semper adimunt. Nempe fassus sum. Sed quoties tandem, & quam tarde hoc acciderit, quæro. Franciscus Antonius Cattus Anatomes apud Neapolitanos Professor in Opusculo (2) ibidem recuso A. 1557. *experimento facile comprobare se posse* id scripsit, quod sine cerebelli vulnere non videtur præstitisse. *Reliquæ cerebri partes omnes*, inquit, *licet vulnerentur*, *non tamen statim mors sequitur*; *at vulnerato posteriori ventriculo*, *extemplo animal concidere*, *ac interire conspicimus*. Quod si præter cerebellum, quod tametsi non undique, ut cerebrum suos, quartum hunc ventriculum tanquam sui proprium, comprehendit, ipsum tamen complet, proximeque operit; suspicari velles, subjectam quoque Oblongatam medullam convulnerasse; experimenta (3) non deessent ex quibus intelligeres, non propter hanc convulnerationem potissimum, mortem subitam sequi debuisse. Optandum esset, ut Coiterus in iis Anatomicis Observationibus quas sexdecim post Cattum annis vulgavit, attigisset aliquid ad cerebellum spectans, quando & ipse, quod ad cerebrum attinet agnorum, hœdorum, & canum viventium, Recentiores antevertit, hæc scribens: *quod summa admiratione dignum existit*, *brutorum viventium cerebra detexi*, *vulneravi*, *& intactis nervis*, *eorundemque principio*, *& ventriculis mediis illæsis*, *exemi*, *at nullum vel vocis*, *vel respirationis*, *vel sensus*, *vel motus offensionis signum in iis deprehendi*. *Aves absque cerebro aliquandiu vivunt*, *ut quilibet in gallinis vel pullis gallinaceis*, *si rostrum superius cum dimidia capitis parte absciderit*, *cerebrique majorem exemerit partem*; *experiri potest*. Superiori autem, & in hoc sæculo Experientes Viri ne cerebellum quidem avium eximere omiserunt. Sic Cl. Zimmermannus (4) cum cerebrum, & cerebellum columbæ detraxisset, hæc subito, & omnino periit: quod ut conjicias unde potissimum acciderit; cum

(1) De abdit. nonnull. ac mirand. morbor. &c. causis c. 89. (2) Isagog. Anat. c. 25. in fin.
(3) Vid. apud Teubeler Differt. de Vulnerib. cerebri non semper lethalib. §. 43. & seq.
(4) Differt. de Irritabil. §. 27. Exp. 7. & 8.

cum alteri columbæ cerebrum ademisset, hæcque ad aliquod tempus viveret tamen, *cerebello exempto*, *subito* periit. Verum ne a perfectioribus, ut supra est propositum, animalibus recedamus; cum has Litteras ad te primum misi, unus inter plurimos aut statim, aut non multo post mortuos memorabatur in hac controversia Chiracii canis qui horas viginti quatuor a sumpto experimento superstes fuerat. Nunc autem video, a Cl. Zinnio in ea Dissertatione qua pericula ab se facta etiam in cerebello proposuit (1), canem produci qui eo viscere perforato, horas totidem vixit, imo alterum quoque cui abscissa a Petito parte sinistri lobi cerebelli, vita perstitit dies sex. Verum hæc perrara exempla esse, constat, & omnino pauca, si cum tot aliis canum quos statim obiisse novimus, conferantur, aut quos ipse vix *post quartum quintumve minutum*, vel *per horam fere*, ut duos tresve, vel *tribus horis*, ut unum, vel summum *per* 12. *horas*, ut quendam alium, vitam produxisse, ex suis, aliorumque selectis Observationibus fatetur. Quod si graviorum cerebelli vulnerum, nec tamen citissime lethalium, in hominibus exempla quæramus; vix credo fore duobus plura. Alterum ex Petito produxit Peyronius (2) militis qui horas vixit tres & quadraginta. Alterum in Sepulchreto (3) leges ex Binningero, Helvetii, qui nisi forte in numeris describendis error aliquis irrepsit, dies superfuisse videtur amplius quatuor. Aliud famuli ex Borello (4) huc adjici non posse, existimo; neque enim video, quomodo ensis per orbitam pervenire possit ad cerebellum, illæsa interjecta parte cerebri, quod pro cerebello ibi facile legendum puto; is tamen famulus quocunque ensis adactus fuerit, postridie mane inventus est mortuus. Cur autem alia, a me pariter animadversa, exempla non esse referenda putem inter vulnera cerebelli graviora, mox ea commemorans, ostendam. Sed militis illius cerebelli sinistrum lobum certe trajecerat globus plumbeus: In Helvetio autem *sinistri cerebelli principium nigrum & corruptum apparuit*, *& ex ipsius substantiæ intimis*, *ossis ex conico acutum cranii forte frustulum extractum est*; ab eodemque sinistro latere artus fuerant resoluti: quod sic in transitu commemoro, quia in Planci quoque Observatione supra (5) indicata artus non oppositos, sed subjectos vitiato cerebelli lobo corripuit hemiplexia; ut dubitatio quæ Cæsalpino (6), & mihi pariter (7) aliquando suborta erat, tolli posse videatur, si per alias plures harum similes Observationes constanter appareat, sedem causæ, hemiplexiam facientis, aliter in cerebello, quam in cerebro plerumque soleat, deprehendi. Tunc autem ubi simul cerebrum, & cerebellum vitiata essent, credere quis posset, minus illud valere ad paralysim in adverso latere, quam hoc in subjecto, inducendam, si in aliis quoque idem adnotaretur quod ab Foresto (8) in lethargico puero adnotatum est, cujus latus corporis dexterum cum totum esset sine sensu, & motu prorsus resolutum; non intra sinistram cranii partem, sed intra dexteram abscessus non in cerebro tantum, verum etiam in cerebello deprehensus fuit.

Sed ad susceptum sermonem ut redeam; cum pauca adeo exempla sint vitæ post grave inflictum humano cerebello vulnus vel ad breve tempus protractæ; quis ex adverso doctus, & exercitatus Chirurgus est qui innumera non legerit, nec aliqua ipse viderit vulnera cerebri vel gravia, vita longe diutius producta? Et quando hac de re nulla videtur esse posse dubitatio, omnesque fateantur, necesse est, multo citiorem ab illis, quam ab his vulneribus, mortem afferri consuevisse; videamus, num & certiorem. Profecto mortui sunt omnes illi in quibus vitiatum, nedum sauciatum, cerebellum commemoravimus. Sed ut in vulneribus subsistamus; quot tandem eorum evasisse leguntur quibus non leviter cerebellum fuerit, sed profunde vulneratum? Certe huc non attinere illum, vides, de quo relatum Platnero (9) est, *curatum* fuisse *postquam non* mini-

[1] in Schol. ad eam Differt. partem §. 1. [2] Mem. supra ad n. 26. cit.
[3] Sect. hac Obs. 8. §. 8. [4] Cent. 2. Obs. 19. [5] n. 26. [6] l. 2. Quæst. Med. 10. in fin.
[7] Epist. Anat. 13. n. 23. [8] l. 10. Obs. Med. 11. [9] adnot. supra ad n. 26. cit.

minima occipitis pars cum notabili corticis cerebelli portione ense ablata fuerat. Nec magis attinere videbis Abiſſinum illum, a Veslingio noſtro (1) ſanatum. Quamvis enim aliqui, ut nuper animadverti, ſic proponant, hominem *ætate jam gravem*, *cujus cerebello vulnus*, *duorum digitorum latitudine fuerat inflictum*; ſi tamen Veslingium attente perlegas, facile intelliges mitto 50. *majorem* annis, *ſed viridem viro ſenectam* fuiſſe) occipiti quidem *latum vulnus inflictum eſſe*, hoc autem *utramque meningem pervadens*, *cerebellum ad duorum digitorum latitudinem ſtrinxiſſe*, id eſt ſuperficiem ejus raſiſſe, quomodo Nonius Marcellus (2) illud Virgilii exponens Æneid. libro 8. (3) *Stringentem ripas*, ideoque leviter vulneraſſe, ut Servius ad alium Virgilii locum (4) *Strinxit*, inquit, *eſt ſignificatio levis vulneris*. Hic autem memineris, Veslingium ab Riolano (5) fuiſſe notatum, quaſi ſcripſerit *compta & eleganti oratione*, *interdum obſcura*, *quia terminis & vocibus uſitatis* inter Medicos *non eſt uſus*. Quod ſi illud quoque vulnus animadvertiſſent ex quo Falloppius noſter (6) ſcripſit, *cerebelli primo quantitatem grani viciæ craſſioris egreſſam eſſe: ſecundo cum fruſtula oſſea extraxiſſet ex ſubſtantia ejuſdem*, *adhuc aliam particulam craſſiorem priori egreſſam eſſe*; proclive fuiſſet reſpondere hoc inſuper vulnus illis ſuperioribus adnumerantibus, non modo hominem, cum ea ſcripta ſunt, non perſanatum, ſed dumtaxat *jam ferme ſanum* fuiſſe, verum etiam, idque præcipue, ſi profundum fuiſſet vulnus, & ſi fruſtula illa oſſea, ut in Helvetio de quo paulo ante dictum eſt, *ex* cerebelli *ſubſtantiæ intimis* fuiſſent extracta; Auctorem poſtquam de iſto vulnere quod ferme jam ſanatum cenſebat, deque aliis cerebri perſanatis ſcripſerat, non ſic fuiſſe ſuum ſermonem ſtatim concluſurum, *quare non omnia cerebri vulnera*, *ſed profunda tantum ſunt lethalia*. Quæ cum ita ſint; recte feciſſe Joannem Bohnium (7), exiſtimabis, qui cum multa vidiſſet ipſe, & plurima, ſi quis alius, de vulneribus ſcripta legiſſet, hæc tradidit: *ſi experientiam conſulamus*, *vix unum forſan obſervare continget*, *qui ex lacerato cerebello evaſerit*, *cum plura paſſim obvia ſint illorum exempla*, *quibus ſatis ingentia quoque cerebri vulnera coaluiſſe perhibetur*. Quorum ſanationis Obſervationes & ipſe indicat (8) bene multas, & Donatus (9) quoque, & Schenckius (10) collegerant, quas inter vel quædam ſunt vulnerum in cerebri uſque ventriculos pervenientium, Augenio (11), imo & Galeno ipſo (12) ſe vidiſſe, teſtantibus; ut mirari ſubeat quod in quodam Sepulchreti Scholio (13) adnotatum eſt, *vero ſimile* eſſe, *miranda quædam vulnera capitis*, *cum evidenti cerebri læſione*, *cujus etiamnum particulæ vita ſuperſtite demptæ ſunt*, *non lethalia fuiſſe*, *quod cortice tenus offenſum fuerit*, *illæſa medullari ſubſtantia; quam ubi vitium attigit*, *fatis concedendum fuit*. Si enim lectæ fuiſſent illæ Obſervationes; ex earum non paucis cognitum eſſet, non modo num vitium ad medullarem ſubſta tiam non perveniſſet, verum etiam num corticalis dumtaxat ſubſtantiæ portio, ut in illo apud Platnerum cerebelli vulnere, detracta eſſet. Sed tu præter illas, poteris quaſdam alias ſane mirificas legere apud Martianum (1), ex quo nemo, quod meminerim, adhuc produxit, aliaſque item apud Wepferum (2), & Saltzmannum (3); ut alias modo prætereaam. Quorum hic tamen non ſecus ac Bohnius, poſt tot recenſitas ingentium cerebri vulnerum ſanationes, cerebelli vulnera diſerte excipit (4), *ut pote quæ ſemper & abſolute funeſta eſſe*, *experientia comprobat*; Wepferus autem ſic illas abſolvit, ut cum globuli plumbei trajectionem in uno per cerebrum, in altero per cerebellum, & cerebrum memoret; illum quidem *paulo poſt*, hunc vero *pro-*

[1] Obſerv. Anat. & Epiſt. Medic. 13. [2] De Propriet. Serm. ſub litt. S. [3] verſ. 63.
[4] Æneid. l. 10. verſ. 478. [5] in ipſo initio Animadverſ. in Synt. Vesling. [6] De Vulnerib. c. 6.
[7] De Renunc. Vuln. S. 2. c. 1. [8] S. 1. [9] De Medic. Hiſt. Mirab. l. 5. c. 4.
[10] Obſ. Medic. l. 1. ubi de Cerebri Vuln. [11] l. 9. Epiſt. 2. quæ eſſe deberet 3.
[12] De Uſ. Part. l. 8. c. 10. [13] ad §. 8. Obſ. 5. hujus Sect.
[14] Annot. ad Hippocr. Epid. l. 7. S. 1. verſ. 377. prope fin. [15] Exerc. de loco aff. in Apopl.
[16] Diſſert. de mira Cran. Fract. §. 10. & ſeq. [17] §. 12.

protinus extinctum narret. Quanto igitur & citius, & certius cerebelli, quam cerebri vulnera soleant esse lethalia, satis a nobis confirmatum est. Nunc ad nostras fissi, fractive cranii Observationes veniamus.

28. VIRGO annorum septemdecim, pallidi coloris, cum amatore quocum vetuerat pater, forte loquebatur. Intervenit hic de improviso, atque ut erat truculentus, nec omnino sobrius, crasso arrepto fuste cum brachium, tum præsertim caput filiæ cædit ea vehementia, ut fustis rumpatur. Sic vulnerata, horis post quatuor defertur in Bononiense Nosocomium S. Mariæ de Morte. Interrogantibus non respondet, pulsuque est humili adeo, ut sanguinem mittere non audeant. Leve brachii vulnus erat, capitis autem & plura, & gravia, in his gravissimum omnium unum, quod & præcipuo dolore afficere videbatur, pone aurem sinistram, ex qua ipsa postea effluebat sanies: qua non multum madebant vulnera. Intra dies circiter quatuor ægra cœpit, interrogata, respondere; sed ut plurimum vix pauca, ut puta negans, aut ajens. Interim vehemens, frequensque fit pulsus, & febris animadvertitur quotidie vespertino tempore augescere. Tum menstrua purgatio tempestive accessit: nec ad mortem usque intermisit: quæ perpaucis post diebus sensim, & placide secuta est, postquam febris semel dumtaxat, idque triduo ante obitum, levi, brevique cum frigore ingruerat.

CADAVER hujus Virginis mihi A. 1704. in genitalium partium examine plurimum versanti, perutile inter alia & virginum, & mulierum fuit ad ea indaganda quæ de hymene, de uterinæ cervicis valvulis, de menstrui sanguinis fontibus, aliisque ejusdemmodi in I. postea Adversariis proposui. Is sanguis, etsi fluere, ut dixi, ad mortem usque non intermiserat, tamen, ut multo lentius extremo tempore prodibat, in crassi cylindri formam intra vaginam, uterique cervicem non secus ac solet vitreis vasis ex incisa vena exceptus, concreverat, osculumque uteri, & cervicem; nisi forte id tribuas naturali eo tempore illarum partium laxitati; dilatasse videbatur. Neque in ea sanguinea concretione pars omnino deerat subalba. Sed paucis adnotare præstat quid in fundo uteri, & testibus peculiare animadverterim. Illius anterior facies sulculis inæqualis erat tribus aut quatuor secundum longitudinem ductis. Testes autem convestiens membrana nonnullas parvulas quasi cicatrices ostendebat: quas inter in teste altero quiddam apparuit ulcusculo simile inæquali, & colore ex flavo nigrescente. Per foramen quod ipsi inerat manifestum, a me tenue specillum demissum; in cellulam non exiguam, sed inanem, descendit. Vesiculæ autem quæ his in testibus non deerant, sero plenæ, cum post coctionem dissecarentur, nihil quidquam mihi ostenderunt concreti humoris; sed intra crassiusculam tunicam omnino vacuum sinum. Verum hæc postea omnia conspecta sunt.

Caput vero, jam antea persectum, vulnerum omnium cinereum fœdumque colorem ostenderat: & dum ejus detraherentur integumenta, fœdi alii colores, & inter hos niger, apparuerant. Detectum cranium Lambdoidem suturam habuit laxatam; ad eum autem locum in quo pone aurem vulnus gravissimum fuisse, diximus, magnam fracti ossis partem, ab reliquis adeo sejunctam, ut nullo negotio leviter trahentem secuta sit. Circumsecta, & intus, extraque inspecta calvaria fissuras ostendit duas, utramque tabulam pervadentes, quarum longissima ab eo incipiebat loco ubi magna illa fractura fuit. Cui loco respondens inferior pars sinistri cerebri hemisphærii tanto spatio corrupta erat, quantum occupasset parvum pomum. Cætera sana deprehendimus, si Duram tantummodo meningem excipias, quæ levem quandam quasi ecchymosim habebat qua longiori illi fissuræ subjecta fuerat.

29. Præter hanc, aliasque fortasse, illam quoque in eodem Nosocomio sectionem habui huc attinentem quæ jam satis in Epistolis Anatomicis descripta est (1). Ex qua cum alia quæ his, & superioribus Litteris attigi, tum illud præsertim confirmari videbis, esse aliquando effusum

(1) XIII. n. 16.

sum sanguinem non ubi icta, & fissa calvaria est, sed intra oppositam ejus partem. Nunc ad aliquot Patavinas dissectiones transeamus, initio ab ea ducto, in qua baculi pariter ictibus fissam calvariam conspeximus.

30. VIR quidam ex Liguria luscus, & mendicus, ebrius cum aliis ebriis mendicis rixatus, ictus ab horum baculis retulit duos, levem quidem in manu altera, gravem autem ad tempus sinistrum; ut ex subjecta aure sanguis exierit. Mox tamen conciliata pace, ibidem cum ipsis ad ignem considet, multoque iterum se vino, quasi redintegratæ amicitiæ pignore, ingurgitat: nec multo post illa eadem nocte moritur. CADAVER postridie, quamvis extremo Januario A. 1746. etiam tum calebat, cum ante noctem in Gymnasium illatum est. Ubi cum Anatomen docerem, insequentibus diebus persectum fuit; idoneum enim ad pleraque erat; tametsi ad imam tibiam sinistram erat exulceratum, scrotum autem, quasi ab ecchymosi, ex rubro violaceum, ventremque in primis habebat tumidum. Abdomine enim diducto, tumorem a ventriculo esse, compertum est, quem vinum, & aer distendebant adeo, ut magis in alio non meminissem; cum intestina, Tenuia præsertim, essent ferme inania; ut frustra aliqui, ut in homine non multo post tantam vini ingurgitationem mortuo, chylifera aliqua vascula per intestina, & mesaræum se visuros, speraverint: quanquam initio dum plenus etiam tum ventriculus manu sinistrorsum attolleretur, plerisque imposuit per ipsum exterius pergens, parallelum gastroepiploicis vasis, quasi chyliferum vasculum; quod tamen statim perspectum est aut nervum, aut aliud ejusmodi esse, cum valvularum nullum haberet indicium, dissectumque, & compressum nihil quidquam humoris daret. Ut abdomen, sic mesaræum, & omentum, quod sursum retractum offendimus, flava pinguedine referta erant. Lien ex maximis quos viderim, secundum quamvis dimensionem, sed præsertim secundum latitudinem, & longitudinem, secundum quam erat a facie quidem sima in se complicatus. Intus diluta fuit pallidaque rubedine; at nusquam durus. Nec durum jecur, magnum quidem, sed intra naturæ modum: ejusque cystis plena bilis valde flavæ. Urinæ quoque vesica plena; ut ad tres digitos exstaret supra ossa pubis. Urethra sine orificiis quæ in oculos incurrerent, canaliculorum nostrorum; an a prægresso olim morbo? nam neque e præputio glans exeri poterat, nisi ex parte aliqua, sine sectione, neque ea pars quæ exeri poterat, illa erat in qua extrema hiat urethra. Intra scrotum nil vitii fuit. Nec intra Thoracem: in quo nihil erat adnotatione dignum, nisi quod in cordis caveis, & Magnorum vasorum sanguis omni caruit polyposa concretione, quemadmodum & in cunctis reliquis hujusce corporis vasis. Caput autem plura obtulit quæ adnotaremus. Faciei musculos omnes, & interjectas membranas, & glandulas Patotides fuscus quidam ex coccineo rubor infecerat. Eæ glandulæ magnæ erant; an ob eandem, subsistentis videlicet sanguinis, causam? an ob aliam quoque? nam & Thyroidæa, & in primis Maxillares Internæ erant magnæ: num in ejusmodi lurconibus, quippe sæpius, magisque agitatæ, & exercitæ, grandescunt? Musculus Temporalis sinister, is videlicet qui ictus fuerat, totus, si partem fronti propiorem excipias, a stagnante sanguine nigricabat, ea copia inter musculi fibras effuso, ut ad cochlearia aliquot, inter incidendum, exciderit. Cranio circumsecto; in quo pro Frontalibus pituitariis Sinibus spongiosa inventa est ossis substantia; inter illud, Crassamque meningem, qua ictui respondebant, sanguinem semiconcretum offendimus ad duas tresve uncias, extensumque a posterioribus antrorsum ad quatuor aut quinque transversos digitos, a basi autem cranii sursum ferme tantundem. Ab ejus sanguinis compressione meninx illa, & cerebrum evidentissime subsederunt tanto spatio, quantum ab illo occupatum fuisse, diximus. Porro sanguifera vasa per eam meningem, magisque per Tenuem sic erant distenta, ut vel minimi ramusculi pulcherrime ruberent ubique, magis tamen

men a dextris, an quod in id latus, quippe minus dolore affectum, moriens cubuisset? an etiam, quantum ad Crassam meningem attinet, quod hujus vasa ob effusum sanguinem non æque a sinistris plena esse possent, atque a dextris? quanquam & ad basim dexteri cerebri hæmispherii inter ipsum, & Tenuem meningem ad aliquem tractum effusum sanguinem animadvertimus; sed paucum adeo, ut sugillatio potius, quam effusio, videretur. Parem proportione vasorum plenitudinem ex grandiusculis passim sanguineis punctis in medullari non cerebri modo, sed & cerebelli substantia fuisse, intelleximus; per Lateralium autem ventriculorum parietes ipsa distenta vasa conspeximus; quanquam in pauca, quæ iis ventriculis inerat, aqua subturbida Choroides plexus pallerent. His ita perspectis, oculos convertimus ad exsectum cranium, & in sinistro osse temporum ferme capillarem rimam, sed ab exterioribus ad interiora pervadentem, animadvertimus. Incipiebat hæc digitulo transverso supra eum locum ubi secta, ut solet, calvaria fuerat. Pergebat autem ad hujus basim, & ad communes usque superiores fines intimi Meatus Auditorii, & Tympani se extendebat; quamobrem discludens utrumque Membrana disrupta erat, hoc autem sanguine plenum, & ille sanguinolentus. Compertis sic causis quæ interna vasa, externaque ruperant, & quod consequitur, sanguinis tum intra cranium, tum ex aure effusi, restabat in homine quem luscum fuisse, diximus, cæcus oculus examinandus. Is erat dexter. Cujus Adnata tunica confertioribus sanguiferis vasculis, quadam præsertim in parte, distinguebatur, ad Corneæ ambitum pertinentibus. Hæc non modo opaca, sed & multo minor quam par est, nec solita figura erat. Tum demptus ex orbita oculus, ipse quoque non paulo apparuit minor, nec sphæram, ut solet, sed unum ex iis quos nostrates appellant *bottoni*, quibus videlicet in vestibus pro fibula utimur, apprime referebat, facie altera depressum, altera in humilis coni modum extuberantem. Quarum tamen facierum cum hic illa esset anterior, hæc autem posterior, multo longior erat diameter faciei anterioris, quam axis, seu recta linea ab hujus medio ad posterioris medium ducta. Secundum quam lineam cum durum hunc oculum bifariam divisissem, & nihil, visi humor prodiisset, quem nisi colore fuisset subatro, Aqueum vocasses; frustra Crystallini, aut Vitrei humoris reliquias quæsivi; ne vestigium quidem supererat. Verum sub contracta Sclerotica tunica Choroides erat cujus inter fuscum colorem sanguineus hic illic, ut solet, non obscure apparebat, annexaque Choroidi Uvea, at non sicuti hæc, integra; ut Iridem, & Ciliare corpus internoscere non liceret. Universæ autem Choroidi pro Retina tenuis lamella suberat ossea, quæ ab nervi Optici insertione profecta, & undique integra, figuramque oculi quam descripsimus, servans, & aqueum de quo dictum est, humorem complectens, ad Corneæ usque ambitum se extendebat, ubi arctius quam usquam, ad Uveam adhærebat, quemadmodum vel posteaquam dissectum oculum sex dies in aqua macerassem, iterum animadverti. Ejus lamellæ, revera osseæ, frusta omnia adhuc asservo, quorum grandiuscula nonnulla & figura, & adhærente Uveæ, & Choroidis portione, rei quam rarissimæ; si tamen antea ab ullo conspecta est; fidem facere iis qui tunc non aderant, præclare possint. Tunc vero cum ii qui aderant omnes & Rei Medicæ Doctores, & Studiosi satis superque hæc cuncta spectassent, constaretque ex ipsa inspectione, cæcitatem fuisse antiquam; quæcunque ejus causa fuerit, quæ neque ex mortuo quæri, neque ex aliis poterat, quippe mendici alienigenæ vitam alibi actam ignorantibus; non est visum prætermittendum, ut quomodo se haberet Opticus ejus oculi nervus, inquirerem, & cum altero qui sinistrum, nempe sanum, petebat oculum, compararem. Manifestum igitur continuo omnibus vel sine dissectione inter unum, & alterum nervum discrimen fuit. Hic enim alter ita uti sanissimus solet, se habebat. Ille vero depressior, tenuior, & colore carneo obsoleto ab eo loco ubi cum altero intra cranium conjun-

ctus fuerat, ad oculum usque conspiciebatur. Quin toto eo tractu quo Crassa meninge erat convestitus, cum in transversum secuissem, quæcunque sectio arteriæ cujusdam potius, quam nervi, esse videbatur, quippe in se contracta, & crassiore facta illa meninge, & tubuli ab ea efformati cavum mucosa implente substantia illius ejusdem quem modo dixi, coloris. In ipsa autem conjunctione ut res se haberet, quæri non potuit, cum ea pars in cerebri dissectione fuisset antea fortuito læsa. Sed tamen ab eo loco introrsum ad tractum digitorum duorum nullum prorsus a quoquam adnotari discrimen potuit inter nervum dexterum, & sinistrum; neuter enim, ut infra dexter, mollior erat, mucosusque, aut subrubens, aut extenuatus; sed parem uterque firmitudinem, crassitudinem, albedinem ostendebant.

31. Etsi longior historia hæc fuit; non longam tamen satis erit adnotationem attexere. Velim igitur, quæ de Optico hujus cæci oculi nervo scripsi, cum iis conferas quæ Epistola habes XIII. (1) Meas omnes satis inter se convenire harum rerum Observationes, intelliges; hanc autem ultimam, quod ad oculum ipsum attinet, quidpiam multo & spectabilius, & rarius continere, tunicam videlicet Retinam totam ex mollissima, & nervea in duram, osseamque conversam. Id enim cujus raritatis sit, inde poteris existimare, quod cum postea in rem hujus nostræ similem incidisset Anatomicus Eruditissimus Hallerus (2); *lapillos*, inquit, *aliquos in lente crystallina repertos fuisse, legi; ejusmodi autem* retinæ *morbus nescio an visus sit*. Non adeo raræ sunt; raræ tamen sunt in aliis quoque oculi ipsius partibus sive in osseam, sive in lapideam naturam mutationes. Noli enim facile credere, tot esse conspectas quot in Collectione quadam recensentur; nisi prius in libris invenias qui nimis properanter, ut opinor, sunt in ea designati. Mihi certe quatuor, aut quinque ex iis qui in manibus erant, inspicienti, præter spem accidit, ut vel nihil, vel nihil ad rem in locis reperirem quæ indicantur, uno excepto, perperam tamen indicato, quem insuper ad Scleroticam tunicam attinere, animadvertes, non *osseam* quidem, ut dicitur, *inventam*, sed osseam habentem squamulam quæ ipsi inhærebat, si Blasium inspexeris, non *L. 6. c.* 8. sed *P. 6.* Obs. Med. 8. cum Tab. 8. Fig. 13. qualem bracteolam se vidisse postea *inter choroideæ laminas*, Gunzius (3) scripsit. Sed Cl. Morandus (4) exemplum protulerat multo antea, ut in ea Collectione omitti non debuisset, rarum præsertim, atque ut ait „ fortasse unicum „ ossificationis intra oculi globum. Nam præter humorem Crystallinum qui „ consistentia erat durissimi lapidis, non tenue inter Choroidem, & Retinam tunicam deprehendit ossiculum, posterius convexum, anterius cavum. Denique, ne de istiusmodi partium oculi indurationibus aliud addamus; quale nos in muliere ossiculum, Crystallini loco, offenderimus, alias (5) ad te scriptum memineris. Cætera quæ in historia novissime proposita ad ictum attinent capitis, post ea quæ his, & superioribus Litteris sæpe attigimus, supervacuum esse, vides, hic iterum explicare. Sanguinis autem per aurem exitum, qua via & ratione in Viro hoc contigit, eadem in aliis quoque contigisse, quos videlicet Epistola hæc (6), & Epistola item XIII. (7) proponunt, satis, etiam me tacente, per te memineris.

32. BAJULUS annos natus necdum quadraginta, egregio corporis habitu, ebrius cum esset, inter incedendum cecidit, frontemque graviter allisit, unde magna ibi sugillatio. Et tunc quidem vomuit. Sed nullum postea symptoma apparuit præter unum, idque gravissimum, ut torpidus jaceret, nihil sumens, nihil loquens, nisi quod ubi Chirurgi aliquid agerent quod dolorem afferret, tunc vehementer querebatur, magnumque edebat clamorem. Sic illatus in Nosocomium, intra quartum a casu diem est mortuus, cum ibi ego anatomica studiosis ostenderem sub initium De-

(1) n. 7. & seqq. (2) Opusc. Pathol. Obs. 53. (3) Progr. de Ozæna Maxill. prop. fin.
(4) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1730. (5) Epist. 13. n. 10. (6) n. 15. (7) n. 16.

Decembris A. 1741. FRONTIS os qua allisum fuerat, vidi rima bene longa exterius, interiusque diffissum, cui rimæ sanguis intra cranium grumosus suberat; sed non multus. Neque aliud præterea offendi quod ad ictum attineret. Nam ossiculum, quod haud ita procul deprehendi, inter Crassam, Tenuemque hujus Viri meninges conditum, jam diu ante id tempus ibi increvisse, ex ejus descriptione intelliges, quam XXV. ad te Epistolæ (1) inserui, neque ullo modo pro squama haberi potuisse, quæ ictus vi ab interiore ossis facie decussa, intra meninges se conjecisset, ut in Fabro illo murario, cujus dissectionem habes apud Cl. Fantonum (2), acciderat.

33. In eodem Nosocomio Patavino meis frequentissimis Auditoribus, quos inter ingenio, studio, assiduitate præstabat Vir Nobilis Jacobus de Scopulo, is qui paucis post annis merito inter Publicos Professores relatus, Medicus est Consultissimus, si quis alius, & disertissimus, ibidem, inquam, demonstravi quæ fracta essent ex casu ab alto in Viro quodam sub initium Aprilis A. 1740. itemque in Juvene ante Novembris finem A. 1742. Quæ tametsi ad thoracem quoque attinent; tamen quia caput gravissime læsum fuerat, huc adscribentur.

34. VIR dum altam vitem putaret, in solum lapidibus stratum præceps ruit. Loquendi facultatem continuo amisit. Cum semivivo ex liquore nescio quo cardiaco, ut vocitant, aliquid in os ingessissent, evomuit: & quanquam pulsus qui contracti fuerant, se proderent; tamen cæteris omnibus in pejus tendentibus, alvique, & vesicæ recrementis per se exeuntibus, mors intra quartam a casu horam est consecuta. CADAVER, cujus ex ore, & naribus sanguis prodibat, trigesima a morte hora etiam tum erat omnino rigidum, nec sine vehementiori vi flexile. Sinciput non uno loco sugillatum, sed ibi maxime ubi communes sunt ejus, & frontis fines. Et sane os frontis mox vidimus intus, extraque, per medium ferme, rima diffissum, quæ a sincipite recta descendens, & per fornicem orbitæ oculi dexteri haud procul ab Ethmoide osse pergens, postquam sic totum os frontis pervaserat, in eam denique partem ossis Sphenoidis transsibat, per quam in orbitam se se trajicit nervus Opticus. Ex quo fissuræ itinere cum intelligas, per Frontalem Sinum pituitarium non ire non potuisse; intelligis quoque sanguinis viam, e naribus, ut dictum est, & per communicationem harum cum faucibus, ex ore etiam prodeuntis.

Sub Crassa meninge ad anteriora fluidum sanguinem, eumque non multum, quoque, & pariter fluidum, imo quasi cum aquæ aliqua parte commistum in Laterali utroque ventriculo deprehendimus: qui cum fluidus esset, minus mirandum est, quod etiam in tertio, imo & in Transitu ad quartum ventriculum fuerit, quo videlicet, præsertim dum moveretur cadaver, facile meare potuerat. Thorace recluso, & pulmonibus, qui si partem sinistri summam excipias quæ per tæniolam membraneam tenuissimam cum pleura nectebatur, undique soluti erant, mollibus, & concidentibus in se repertis, & omnino sanis, tametsi qua dorsum spectabant, ita ut par est in eo qui superius mortuus erat, quasi ab inflammatione rubebant, cum sublati essent manibus, tantum sanguinis fluidi in utrumque pariter thoracis cavum, sed tamen aliquanto plus in dexterum effusi, conspeximus, quantum libras sex superasset. In pericardio serum limpidum exigua copia. Arteriæ Pulmonaris, & Magnæ truncos pinguedine, licet homo non esset pinguis, quasi omnino tectos, ut & cor ipsum offendimus, in hujus autem ventriculis nigri, & quadantenus grumosi sanguinis parum, nisi quod ad dexteri orificium venosum mediocris polyposa concretio fuit; unde Studiosi nostri vera esse quæ adversus vulgarem de harum concretionum origine errorem sæpe admonueramus, intelligere potuerunt, cum illa certe in homine, quem, si hydrocelem exciperes, sanissimum fuisse, constabat, non nisi post mortem, aut paulo ante mortem, inter fibrillas Tricuspidum valvularum subsistentibus crassioribus & visci-

(1) n. 8. initio. (2) De Observ. Med. & Anat. Epist. 1.

scidioribus particulis sanguinis, coalescere potuisset. Tum his visceribus ablatis, & exhausto sanguine de quo dictum est, cum vasa unde is in thoracem effusus esset, perquirere vellemus; Intercostalia fuisse, cognovimus, quippe utrinque costis aliquot ex superioribus haud procul a Spina ita perfractis, ut inaequalia earum extrema, pertusa pleura, intra thoracem prominerent aliquantum. Eratque ad ea, & circum ea loca ampla sugillatio a sanguine sub pleura stagnante. Revoluto autem in ventrem cadavere, ablatisque dorsi musculis, non modo sanguinem, qui sub his pariter, imo majori aliquanto copia, stagnaverat, ad costas easdem ostendi, sed & rem in eo qui cadens os frontis fregerat, intellectu non perfacilem, nimirum praeter costas, sex dorsi vertebras ex superioribus ita fractas, ut earum non parva frusta ab iisdem penitus essent divisa. Sed de re hac quid conjiciam, infra (1) videbis. Nunc ex vertebrarum illarum, & quod consequitur, ex Medullae inclusae tanta laesione cur excrementa retineri non potuerint, vides.

In Ventre nihil humoris effusi, nihilque praeter naturam se habens invenimus, si jecinoris particulam aliquam excipias subnigram, itemque in scroto hydrocelem geminam: cujus cum tibi alias (2) descriptionem miserim, hic non oportet iterare. Et Vir quidem ita se habuit.

35. JUVENIS autem annos natus viginti quatuor, torosus, arte lanarius, cum ex alto pariter cecidisset, intra horas pariter a casu quatuor interiit. Hic tamen cum primum ad lapsum accursum est, interrogantibus potuit pauca respondere: dein continuo loqui desiit. CADAVERIS artus erant rigidi duobus a morte exactis diebus; tertio autem exacto, non amplius. Sinciput a sinistris cum musculi Temporalis parte sugillatum. Dum cranium circumsecarent, sanguinis non parum effluxit. Cujus tamen inter illud, & Crassam meningem tantum superesse, mox vidimus, quantum uncias tres aequare, aut quatuor posset. Erat niger, & in grumos concretus, neque alibi quam sinistro in latere infra os sincipitis, & ad cranii basim. Itaque in Lateralibus ventriculis cum serum esset non paucum, nonnihil quidem turbidum, sed nullo modo cruentum vidi. Nec valde rubebant plexus Choroides: vasa tamen erant in meningibus turgidiora. His; neque enim alia erant praeter naturam intra cranium; animadversis, cranium ipsum inspiciens, fissuram quam in sinistro osse sincipitis incipientem videram, persecutus, conspexi per subjectum os temporum pergentem ad processum usque Petrosum, inde autem eandem, aut si aliam, cum ea conjunctam, per interjectam ossi temporum, & frontis, Sphenoidis partem, hac percursa, in eam produci postremam ossis frontis regionem quae orbitae oculi extremum fornicem facit. Erat autem haec tam longa fissura per crassitudinem ossium universam traducta; ut si altera manu anteriorem, altera autem posteriorem eorum quae diximus, ossium partem prehenderes, & in diversa duceres; manifesto cedere, & dimoveri, perciperes.

Thoracis quoque ossei parietes fracturis non carebant. Nam praeterquam quod fracta erat clavicula sinistra, cum animadversus esset in dorso livor qui prope Spinam, a sinistris pariter, tractum alibi angustiorem, alibi latiorem occupabat; recluso pectore, exhaustoque sanguine qui ad duas tresve uncias effusus in cavum illius ejusdem lateris inventus est, amplam ecchymosim sub pleura vidimus, in eaque unam saltem ex costis quae circa medium longitudinis thoracis sunt, qua a posterioribus antrorsum curvari, incipiunt, ita fractam sine ulla dubitatione percepimus, ut adhaerentia Intercostalia vasa cum pleura lacerari, & sanguinem fundere introrsum, extrorsumque debuerint. Caeterum pulmones, quod in Lanariis non saepius vidimus; omnino erant a pleura soluti, nisi quod cum ea per membranulam summa dumtaxat anterior pars dexteri colligabatur. In pericardio non multum seri; in corde nullae polyposae concretiones inventae. Abdomine diducto, nihil occurrit vitiosum praeter ureteres, non modo alibi, sed vel in ipso in vesicam ingressu aequo latiores; ut minus

(1) n. 36. (2) Epist. 43. n. 25.

nus mirandum esset quod vesica quam aere distendendam curaveramus, parem ferme in summo atque in imo latitudinem ostendisset.

36. Sæpe enim, ut alibi (1) ostensum est, ureterum latitudo multum, diutiusque cohibitum in vesica lotium consequitur, ex quo hanc laxari, laxatæque figuram vitiari, non difficile contingit. Verum, ut ad fracta in hoc Juvene ossa redeamus; cum fracturæ omnes a sinistris conspectæ sint; facile in hoc, quod difficilius in Viro (2), intelligitur, quomodo simul capitis, & thoracis ossa sint fracta, Juvenis videlicet corpore in sinistrum latus cadente; cum Virum conjicere oporteat in durum aliquod inter cadendum incurrisse, unde fracto anterius capite, & mutata corporis directione, tergum denique allidere ad solum potuerit. Cæterum inter alias fissuras cranii hæc præsertim postrema, ea longitudine, iisque in sedibus occurrit, ut cum illis quæ ab Ruyschio (3), a Poupartio (4), a Maucharto (5), a Schreibero (6), ab aliisque propositæ sunt, conferri a te possit, ut magis illud semper, magisque appareat, suturas, commissurasque calvariæ non ob eum potissimum finem esse institutas, ut fissuræ ossis unius cursum inhibeant, neque in ossa proxima produci sinant. Quod Bononiæ primum mihi animadversum esse, memini, in cadavere A. 1702. publice dissecto, cujus cranium ab alterius lateris ictu fissuram habuit Coronali suturæ parallelam, sed multo quam ea longiorem, ut quæ pone ipsam per totum ferme cranium, basi excepta, ferebatur, utramque tabulam pervadens. Quam Observationem, si cætera tunc perscripsissem, non eram certe inter superiores prætermissurus.

37. Antequam de calvariæ ictibus verba facere desinamus, illud non est prætereundum, utraque ejus tabula prorsus illæsa, illæsisque subjectarum meningum vasis, accidere aliquando ab ictu valido obtusi corporis, ut vascula quæ inter eas tabulas medullæ subserviunt, rumpantur, & sanguinem fundant, qui procedente tempore corruptus, eoque acrior factus, quod *succus medullosus*, ut animadvertit Præcl. Nicolaus Rosén (7), admiscetur, qui tunc *mora & calore in pessimam degenerat rancedinem*, interiorem tabulam carie afficiat, hominique, jam ictus oblito, & nihil ejusmodi timenti, intro defluens, meninges vitiet, necemque afferat. Cujusmodi casus exemplum non unum & mihi est, & aliis notum, fuitque laudatis a Bohnio (8) Auctoribus, ut Jo. Petro Passerio, eique præsertim ex cujus in Hippocratem de Capitis Vulneribus Commentariis nullam calvariæ sectionem fuisse, miror, in hanc partem Sepulchreti relatam, Petro Paawio. Fit etiam nonnunquam, ut ambæ inde exedantur tabulæ, quemadmodum præ cæteris vidit, suseque ad me scripsit Vir, cum viveret, non minori humanitate, quam doctrina, præditus Pius Nicolaus Garellius Eques, & Archiater Cæsareus. Res digna est quam, saltem in pauca contractam, hic tibi non omittam.

38. MULIER per marmoreas scalas retrorsum ruens, occiput vehementer alliserat; sed præter brevem, levemque adeo stuporem, ut mox per se redire domum potuerit, modicamque, & quæ cito evanuit, sugillationem, nihil tum mali inde retulit. Post aliquot tandem menses in percussa capitis sede tumor apparuit avellana haud major: qui cum dolorem afferret nullum, a muliere neglectus, sensim increvit, ut tertio circiter jam exacto anno, esset magnus: quo tempore a Chirurgis quibusdam pro cystico subcutaneo tumore habitus, ut qui neque cutis colorem mutasset, & sine dolore premi posset, ab ipsis, nisi mulier renuisset, fuisset exsectus. Paulo post doloribus ægra torqueri cœpit, qui a tumoris sede incipientes, per cranium ferme universum ita extendebantur, ut hoc funibus quasi quibusdam sibi constringi videretur. Non erant illi quidem assidui, nec semper æque graves, nonnunquam

(1) Epist. 42. n. 23. (2) n. 34. (3) Obs. Anat. Chir. 47. (4) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1700. Obs. Anat. 19. (5) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 32. & Cent. 9. Obs. 36. in Sutore. (6) Nov. Comm. Imp. Acad. Sc. Petropol. Tom. 3. in Physic. Obs. 3. (7) Dissert. de Ossib. Calvar. P. 1. §. 1. not. *f*. (8) Dissert. de Trepanat. Difficult. prope finem.

quam tamen graves adeo, ut mentis perturbationem inducerent: quo autem magis procedebat tempus, eo crebriores, & vehementiores fiebant. Per hæc ad annum a casu ventum est sextum. Quo elapso, ecce de improviso apoplexia ingruit, paucasque intra horas mulierem perimit Vindobonæ A. 1735. TUMORE aperto, ejus cavum sanguine plenum inventum est pene atro, nec concreto solum, sed tam denso, ut arreptus digitis secutus sit universus, tunc demum portione aliqua fluidi sanguis exeunte. Id vitium, detractis integumentis, incipere compertum est a percussa olim parte, idest superiore ossis occipitis ad latus sinistrum, pergere autem per os sincipitis ejusdem lateris usque eo, ut tribus, haud amplius, transversis digitis a Coronali sutura distaret. Occupabat insuper dexteri ossis sincipitis partem, ut omnis caries sex digitos in latum, septem, eoque amplius in longum pateret. Qua ossa non erant omnino pertusa, reticularis ossea apparebat substantia, e cujus exteriore facie attollebant se passim lamellæ osseæ, pleræque ut crassiuscula charta tenues, sed durissimæ omnes, & acutissimæ: quæ foliaceos quasi fungos, alios alia amplitudine, per vegetationem quandam osseam enatos, non ineleganti spectaculo referrent. Dura meninx facta erat crassissima toto eo spatio quo vitiato cranio subjiciebatur, hujus autem parti quæ icta olim fuerat, multo arctius adhærebat. Per eandem meningem repentia vasa cum a dextris naturalem servarent modum a sinistris valde erant turgida, & dilatata, eorumque in sana, quæ eodem in latere supererat, calvariæ parte vestigia spectabantur multo quam a dextris, ampliora, & profundiora. Quod reliquum est, vasa quoque plexus Choroidis sanguine multum distenta, & seri effusi portio aliqua sub cerebri basi reperta est.

39. Cæterum in ea erat opinione Garellius, violatas, compressasve ictuum occasione arteriolas quæ non modo inter cranii tabulas, sed & intra alia sint ossa, dilatari, & in aneurysma distendi, & cariem vel priusquam rumpantur, ut adsita ossibus aneurysmata solent, vel rupta parere. In eamque opinionem adductus fuerat a tribus quæ cum descripto cranio asservabat, femoris ossibus. Quorum unum tumorem ostendebat in quem dilatatum fuerat ad pugni magnitudinem, carie exesum passim atque pertusum, tresque osseas emittentem productiones, quarum maxima digitum longitudine, & crassitudine æquabat; simul autem foramen per quod arteria os subibat, peranguſtum alias, in eo osse adeo amplificatum, ut nullo negotio minimum admitteret digitum. Ossa duo reliqua præter fracturam, quæ olim præcesserat, consolidatam, affectum carie habebant tumorem, & pro arteria insculptum ossi foramen pariter dilatatum. Itaque hoc morbi genus necdum quantum mereret, illustratum, explicatumque censebat. Sed hæc ex ejus ad me Litteris hactenus. Tumorem autem quem ipse in fœmina ista vidit, & sede, & diuturnis, gravissimisque doloribus, & incluso sanguine, & subjecta cranii parte osseis prominentiis acutis aspera, conferre quadantenus cum eo poteris qui ex Anglicis Philosophicis *Transactionibus* commemoratur in laudata alias, quæ sub Cl. Kulmi præsidio Gedani A. 1732. proposita est, Dissertatione (1): externa vero causa spectata, & tumoris tardo post ictum initio, & nullo diu, postea autem acerbo, quamvis non continuo, dolore, & cranii carie, hiatuque non modico, possis magna ex parte cum eo comparare quem in altera muliere ab Jo. Saltzmanno (2) adnotatum habemus.

40. Ad Caput, universe acceptum, cum vulnera illa quoque attineant quæ faciei infliguntur; cursim huc aliqua adjungere visum est de oculorum, nasi, labrorum, linguæ vulneribus. Ac de iis quidem quæ non tam oculorum sunt, quam orbitarum, & cerebri, superiore Epistola scriptum est. Quibus & illa adjicias quæ toto orbitæ cavo emenso, per hujus foramina, ultimosque parietes ad cerebrum in hominibus aliquando, semper autem in iis ovibus per-

(1) De Exost. Steat. Clavic. c. 2. §. 22. (2) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 100.

pervenerunt quas Romæ Wepferus (1) cunctas vidit omni sensu, motuque privatas statim ac lanio cultrum ad manubrium usque in alterutrum oculum immiserat: quod *non nisi carotidibus juxta infundibulum abscissis*, *ventriculis* omnibus *integris permanentibus*, *factum* Wepferus *non dubitabat*: quanquam, si quod obvium erat facere, sic mactatarum cranium ipse dissecuisset; in quibusdam fortasse convulneratum quoque aliquem ex ventriculis deprehendisset.

De oculi autem ipsius vulneribus per quæ humores effunduntur, si quidem Aqueus tantummodo effusus sit, nec quidquam punctum, aut incisum, nisi Cornea tunica, bene sperandum esse, jam Aristoteles (2), Celsus (3), Plinius (4) exemplo hirundinum, columbarum, palumbarum, lacertarum viridium, mustelarum quoque indicaverant prius quam post Galeni (5) in puero Observationem, Galeni etiam asseclæ tum in hominibus, tum in aliis animantibus confirmarent. Sed Vitreo humore, & multo magis Crystallino effuso, num recte, ut antea, cerni possit: id vero est quod difficile credant ii qui humores hos per Corneam ejicientes, ut Iris, & Ciliare corpus labefactentur, animadverterint, quorum utriusque integritas ad perfecte videndum est necessaria; ne de Retina quidquam dicamus, sine qua videri non potest, quæ subducto Vitreo humore collabascit, aut certe corrugatur. Fac tamen, Aqueo humore, ut sua in sede, ita in reliquis forte quibusdam Vitrei cellulis rursus collecto, has, & siquæ compressæ intra has latebant, distendi, & Retinam explicare; num Crystallinus humor per vulnus temere inflictum cum Vitreo elapsus, gignetur iterum? qui posteaquam a dextero Chirurgo depressus est, non reparatur: estque adeo ad optime videndum necessarius, ut illi quibus depressus est, norunt. Et sane de hujus restitutione unanimiter desperasse qui de Vitreo non ambigebant, ex illo Elsneri Scholio (6) apparet: in quo tamen qui expressos oculi humores omnes, & visum pristinæ integritati ante Burrhum restituisse credebatur, commemorat, & Thomæ Bartholini de eodem Burrhi experimento quoddam testimonium profert, non prolaturus, si legere tunc potuisset, quid non privatis litteris pressius, sed publico scripto fusius de unius, haud amplius, a se visi hujusmodi experimenti successu, eoque dubio, & imperfecto, testari se posse, scripsit perpaucis post annis idem Bartholinus (7). Nec vero Chirurgus Scriverius (8), is qui ad Bartholinum scribens de oculi humoribus, a Burrho, & ab se quoque anseri expressis, & restitutis, *dubium sibi esse*, negabat, *idem in aliis omnibus contingere volatilibus*, visum perfecte restitutum esse, affirmavit, sed *ex parte*, & *non æque feliciter* sive in ansere, sive in gallo, gallinaque, in quibus periculum fecit. In hac tamen renatum fuisse humorem Crystallinum intra octo hebdomadas, scribit quidem, sed necdum ad justam pervenisse magnitudinem: & quanquam addit, *si adhuc per aliquot asservata fuisset* hebdomadas, *dubium non esse, eum ipsum plane restituendum fuisse*; dubios tamen relinquit legentes, quippe cum postea in re tam facili experimentum non iteraverit, ut in longius tempus produceret. Sed & Zambeccarius (9) cum olim affirmasset, ut humoris Aquei regeneratio merum (quod fatetur) Naturæ est opus, sic ejusdem Naturæ opus esse *humoris Vitrei, & Crystallini regenerationem & restitutionem*; *quid autem ex ejusmodi regeneratione accideret, se alia vice esse elocuturum*; nunquam deinde, quod sciam, etsi diutissime vixit, ea de re edidit quidquam. Imo scio, Sancassano, de eadem per litteras quærenti, A. 1724. respondisse, sibi postquam ea scripserat „ non fuisse tempus periculum faciendi: tamen credere, posse duos illos humores iterum gigni, sed tardius Aqueo: id autem credere tum quia ex Benevolo constaret, quibus Crystallinus humor acu fuerat propter opacitatem depressus, ad hujus

(1) Exerc. de loc. Aff. in Apopl. (2) Hist. Animal. l. 6. c. 5. (3) De Medic. l. 6. c. 6. n. 39. (4) Nat. Hist. l. 29. c. ult. (5) De Sympt. Cauf. l. 1. c. 2. (6) ad Obs. 12. Dec. 1. A. 1. Eph. N. C. (7) Act. Med. Hafn. A. 1627. Obs. 132. (8) Ibid. Obs. 133. (9) Experim. circa diversa e viv. exect. Viscera.

hujus implendum locum Vitreum processisse, tum quia hi duo humores nutriuntur, nutritio autem est generatio, itaque ut nutriebantur, sic iterum gigni posse. Quæ ideo protuli, ut quid expectari ab illo potuisset, existimes. Denique cum Theodorus Kerckringius (1) diserte asseverasset, se *cuilibet oblato animali passim discindere oculos, exprimere omnes humores, eosque spectatoribus etiam auferendos tradere, atque exiguo tempore visum in integrum restituere: idque aliquando exercitationis causa ita effecisse, ut uni eidemque cani unum eundemque oculum tertio discinderet, at tertio sanaret*; quæro ex te, si revera omnibus expressis humoribus, visus revera *in integrum* restituebatur, quæro, inquam, ex te, quid causæ esse, putes, cur industrii ejus Anatomici cum cætera adhuc memorentur, res ista eximia una adeo a longo jam tempore sileatur, ut ejus quasi intermortua memoria, ne mentio quidem ab Eruditissimis Viris nunc fiat in recensendis aliorum huc spectantibus experimentis?

41. Ad Nasi autem vulnera spectant quædam etiam ex mirificis illis quæ ad cerebrum attinuisse credita sunt, velut quod ad Wepferum (2) scriptum est fuisse Equiti Polono inflictum, sagitta ab uno capitis latere ad alterum sic adacta, ut ex æquo exstaret utrinque. Cum enim infixa fuerit *infra temporum ossa versus prominentiam ossium jugularium utriusque lateris*, Eques autem *præter febrem symptomaticam, vix alia graviora, quam quæ vulneratos communiter comitari solent, passus sit symptomata*; mihi quidem non modo infra cranii basim, sed per Maxillarium Sinuum, & nasi caveas fuisse videtur sagittæ via. Ad Sinus quoque, alios quidem, sed pariter ad nasi cava pertinentes, spectasse, conjicio, vulnus illud quod ex Procopio Freindius (3) refert. Subiens enim *supra dextrum oculum juxta os* nasi, *sagittæ cuspis ferrea, utcunque ampla ac longa, ita alte desedit, ut conspectum effugerit* annos plures sine dolore, & molestia; ejusmodi intelligo quæ nobiliorem indicaret cuspidis sedem. Excepta enim Frontali Sinu, eique proximis Ethmoidæis, & denique Sphenoidæo, satis spatii, in magno præsertim capite, habere potuit, ubi sine præstantium partium injuria delitesceret, quamvis longitudine, & ferme etiam crassitudine minimum digitum æquasset. Sic etiam cum scite explicavit Hildanus (4), cur lethale non fuerit vulnus sub oculo incipiens, & in opposita superiore cervicis regione desinens, & viæ ferri partem primam per Maxillarem Sinum posuit; id pariter vulnus pro illa parte ad nasum attinuit. Sed & ipse Bononiæ vidi vulnus per se magnum, ad speciem autem multo maximum, ut pote quod simul ad utrumque eum Sinum, simul ad nasum externum, & ad ossa huic subjecta non modo spectabat, sed ita illorum cava reseraverat, & sanguine fœdevererat, ut ad grandem inflicti vulneris hiatum, naturali eorum cavorum profunditate accedente, horrendum visu spectaculum se se offerret. Fistula enim ferrea, quam *archibuso* appellant nostrates, cum forte pyrii pulveris vi, nimia copia inclusi, hoc accenso, dissiliret, puero nasum, & de maxillari utroque osse tantum abstulerat, ut Maxillares ambo Sinus simul cum caveis nasi paterent, quæ eo quoque apparebant majores, quod ea pars etiam illius utriusque ossis quæ naso, atque ori interjicitur, anterius partim absumpta erat, partim fracta deorsum pendebat, ut plumbeum tubum inter eam, & inferiorem maxillam interponere oportuerit, per quem, donec pars fracta consisteret, & penicilla, ac linteola medicamentis illita, de nasi caveis demi possent, puer aleretur, & spiritum duceret. Servatus est enim Pauli Piellæ Medici, & Chirurgi Experientissimi diligentia. Quem ego, non modo alios qui una adstabant, horrore primum perculsos, & ab insolito, miserandoque spectaculo se avertentes conspexi, cum statim ab accepto vulnere puero in Nosocomium delato, curenta ejus facies retecta est; adeo amplum profundumque primo aspectu visum est vulnus, quod mox attentius contuendo, & cum partium naturali, ex Anatome nota, structura,

(1) Spiceleg. Anat. Obs. 100. (2) Exercit. supra ad n. 40. cit. (3) Hist. Medic. ad A. 560.
(4) Cent. 4. Obs. Chir. 2.

ctura, & dispositione comparando, gravissimum quidem, & magnum, sed multo reapse minus profundum esse, quam videretur, cognitum est.

42. De vulnerato autem Labro illud memini. Cum alter eadem ferme ætate puer, annorum videlicet, ad duodecim, sed Generosissimæ Stirpis, inter currendum in faciem cecidisset, fregissetque in transversum ad mormoreum pavimentum unum ex superioribus dentibus Incisoriis, ab ea dentis parte quæ abrupta fuerat, superius labrum transfixum est. Jamque attenta Chirurgorum cura, circumjecta vulneri labri pars detumuerat, molliorque erat facta: neutrum tamen vulneris orificium ad glutinationem vergebat; imo huic flaccidior humidiorque in vulnere caro pertinaciter repugnabat. Extranei aliquid intus latere, suspicabamur; sed quod reapse latebat, id nemini in mentem venire poterat, cum abruptam dentis partem, ut ea vulneris orificium exterius fecerat, sic illac excidisse, & æger, & domestici omnes jam inde ab initio tum pro certo credidissent ipsi, tum mihi Chirurgisque affirmassent. Ea tamen ipsa pars dentis intra vulnus condita erat: qua facile detracta, vulnus cito, nulloque negotio ad cicatricem perductum est. Ex quo disces, in ejuscemodi examinibus nulla, etiam veri simillima, narratione stare oportere, nisi eorum qui rem suis ipsi oculis se pervidisse, testentur.

43. Atque utinam sicut is Puer feliciter postea adolevit, & nunc inter primarios Inclytæ suæ Civitatis Patricios floret, ita alter quoque, non inferiore loco natus, cum ex suo vulnere ipse quoque convaluisset, non esset postea multo graviore morbi genere Nobilissimæ Familiæ ereptus. Erat is trimulus, cum lusitans lapsus est, mentumque ad marmoreum gradum allidens, linguam tunc forte exertam, inter dentes ita compressit, ut incideret, & obliquo vulnere, minimum transversum digitum longo, nec minori ferme ab extremo apice intervallo illam anteriorem linguæ partem ab reliqua tantum ad tractum prorsus divideret, quantus est ab laterali ora ad lineam medianam. Parentes, & Consanguinei omnes mœstissimi, in primisque Pueri magnus Patruus, Triumvir Litterarius, ex me per litteras quæsierunt, non jam quo auxilii genere sanari posset, cum propter ætatem medelæ omni constrictis dentibus pertinacissime repugnaret; violenter autem cogi ob febrem, & linguæ tumorem, quæ ambo accesserant, non liceret; sed illud unum, quod ad solatium pertinebat, an spes ulla esset, fore, ut naturæ auxilio relictus, expedite, & recte loqueretur. Rescripsi continuo, non esse desperandum, pluribus in eam rem productis exemplis, præsertim casu, ejus simillimo, qui casus extat apud Hildanum (1). Eventus quoque, Dei beneficio, simillimus fuit. Ut enim meis ipse auribus, cum forte Venetiis essem, insequenti anno audivi, *nullo modo*; ut ipsis Hildani verbis utar; *depravata* erat *loquela*, fuitque etiam quo ad vixit, donec videlicet perniciosissimæ variolæ interemerunt. Et quod miraberis etiam magis, etsi recte, expediteque loqueretur; linguæ tamen eæ partes quæ vulnere disjunctæ fuerant, cum suam singulæ cicatricem duxissent, non coaluerant inter se: itaque anterior illa non secus ac statim a vulnere, sejuncta etiamtum, ac pendula conspiciebatur. Hactenus de Capitis Vulneribus. Vale.

(1) Cent. 2. Obs. Chir. 28.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LIII.

De Vulneribus, & Ictibus Colli, Pectoris, & Dorsi verba fiunt.

ETsi in Sectione hac III. (1) qua una Sepulchreti Auctor Ictus, & Vulnera complecti voluit Partium omnium, quædam interdum repetuntur, ut puta Observationis XX. §. 1. in XXII. §. 1., & XXI. §. 4. in eadem §. 8., & §. 5. inter §. 7. & 8., & quæ in Scholio ad §. 1. Observationis XXIV. in Scholio ad ejusdem §. 4. prætereaque est nonnunquam ubi aliquid in rerum ordine fortasse desideres; tamen in appositis ad hanc Sectionem Additamentis gravius peccatur. Nam præterquam quod nihil ad vulnera, aut ictus attinens Observatio huc intruditur XXVI. quæ cum Scholiis grandes paginas occupat decem, & præterquam quod Observatione X. §. 1. & Observatione XX. & XXI. eædem Paræi, & Bartholini Historiæ rursus producuntur, quæ jam supra in Sectione ipsa Observatione XXIII. §. 17. & §. 4. & Observatione XXVI. §. 8. propositæ fuerant; præter hæc, inquam, nulla omnino ordinis ratione habita, a Pectoris Vulnere ad Tibiæ Vulnus transitur, & inter Pectoris Vulnera, tum Capitis Vulnera, tum Ventris passim interponuntur. Mihi vero nec iterare quidquam, & ordinem servare in his ad te Epistolis statutum est. Itaque cum de Vulneribus, Ictibusque Capitis novissime scripserim; nunc de proximis Colli, Pectoris, & Dorsi agam. Et quoniam circa hæc, Valsalvæ, & nostræ Observationes non eo numero sunt, ut unis Litteris perscribi nequeant; utrasque, ut plerumque facere consuevi, his proponam, & ab ipsius Observationibus initium ducam.

2. MULIER quinquaginta annorum, cæsim in collo vulnerata, concidit, nec manus, pedesve movere potest. Post aliquot dies manus iterum, sed non pristino vigore, moventur. Leve accedit delirium: & denique ante septimum diem mors.

CADAVERE clam sepulto, dissectione quidem ipsa confirmari judicium non potuit de læsa Spinali medulla. Hoc tamen ex artuum paralysi, ex vulneris loco, & ex parvis quæ de ipso prodierant, ossis fragmentis veri adeo simile visum est, ut Observationem hanc prorsus omittendam non censuerim.

3. VIR annos natus triginta quinque, bilioso temperamento, Novembri mense A. 1688. ad medium sterni inter quinctam costam, & sextam cultro sauciatus, illico ingenti virium prostratione corripitur, ut, cum pulsus vix perciperentur, Medici brevi interiturum putarent. Tribus tamen exactis horis, sensim redire incipiunt vires: itaque in S. Mariæ de Vita Nosocomium defertur. Postridie dira tussi vexari cœpit, diarrhœa quoque. Sed hæc, crebro quidem, verum paucæ viscidæ materiæ excretionem ciens, die sexto desiit. At tussis in dies ita augebatur, ut ferri vix posset. A primis etiam diebus sensus erat ingentis in ventre ponderis, qui se progrediente morbo, per totum ventrem extendit; nullus tamen in thorace. Primis quoque diebus pulsus nonnihil turgidus, mediocriter autem celer, hanc quidem postea celeritatem servavit; sed in dies parvus magis, magisque factus, octavo tandem die sensim cum vita defecit.

IN CADAVERE ad primam a dextero sterni latere incisionem, sanguis illico qui eam Thoracis caveam implebat, magno cum impetu prosiluit. Sublato sterno, & sanguine spongiis exhausto, novus iterum per diaphragma, quod saucium erat, ex ventre sanguis in eandem thoracis caveam influebat. Quamobrem Ventrem quoque aperire continuo oportuit, effusumque intra ipsum sanguinem exhaurire: cujus concretæ fibræ, per intestinorum extimam tunicam in retis modum

(1) l. 4.

dum dispositæ, sic ei tunicæ adhærebant, ut scalpello dumtaxat separari possent. Itaque omni sanguine amoto, & visceribus in conspectum datis, ad vulneris explorationem reditum est. Mediastinum, primum omnium vulneri respondens, saucium erat, tum pericardium, denique paries dexteri ventriculi cordis, ut rima vulneris intra eum ventriculum perveniret, atque hoc compresso, nonnihil sanguinis ex ipso per rimam prodiret. Proximum autem mediastini vulneri erat diaphragmatis vulnus, per quod sanguis, ut supra dictum est, ex una in alteram fluebat caveam.

4. Ex quo Galenus (1) tradidit, si ad cordis ventriculum vulnus penetret; *protinus hominem mori necesse esse*: si non penetravit; *aliquos non solum ea die qua vulnerati sunt, sed sequenti quoque nocte vivere potuisse*, mortuorum dissectiones haud raro secus accidere, ostenderunt. Quarum plures quidem habes in Sepulchreto; sed non omnes. Extant enim quæ addi possint, nec solum e postea editis, ut puta quæ in Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis non uno Volumine (2) prolatæ sunt, verum etiam multo antiquiores, ut quæ a Falloppio nostro (3) habita est: unde constat, sive vulnus, ut in hac Falloppii, in cordis parietibus subsistat, sive, ut in illis, in ventriculum perveniat, diutius quam vetustiores, opinabantur, vitam aliquando posse produci. Valsalvæ Observatio si cum cæteris omnibus comparetur, ut ex iis non est in quibus ad longius tempus vita sit tracta, sic neque ex iis est in quibus ad brevius. Habet autem, quod ad conjunctum diaphragmatis vulnus attinet, quædam adnotatione digna, & unde utilitatis aliquid capere Medici ad dignoscendum possint. Indiciis enim extantibus vulnerati cordis, & sanguinis ex eo effusi, si ponderis sensus in thorace nullus sit, in ventre autem non modo sit, sed in dies augeatur, conjecturæ locus erit de septo Transverso ita sauciato, ut sanguinem e thorace transmittat in ventrem, præsertim ubi signum aliquod non desit ex iis quæ septum illud vulneratum esse confirmant: cujusmodi erat in ægro proposito molestissima illa tussis, gravisque adeo, ut ferri vix posset. Quod signum ut a quibusdam omittatur; certe a summo Chirurgo Falloppio (4) non est præteritum. Noli autem mirari quod in proxima Observatione non adnotetur. Neque enim semper cujusque morbi universa occurrunt indicia; itaque illa habebit alia quæ in hac non leguntur. Præterea sæpe ab Observatoribus adnotantur dumtaxat præcipua. Denique pro varia in eadem Parte vulneris aut constitutione, aut sede alia alias signa magis se objicient. Quanquam autem in hac, & proxima Observatione quæ vulneris sedes fuerit, ex ceteris quæ adscribuntur, conjici quadantenus licet; optandum tamen esset, ut in ea, totaque adeo vulneris via describenda nihil a Valsalva præteritum fuisset quod a quopiam posset desiderari, imo in primæ hujus historiæ initio diserte id quod voluisse videtur, scripsisset, nempe cultrum inter costam quinctam, & sextam a dextris sic adactum, ut versus sterni medium ascenderet.

5. SENEX annorum septuaginta, a viginti circiter annis cæcus, cadens sinistram thoracis partem adeo graviter ad silicem allidit, ut costas frangat. Excipitur in idem Nosocomium. Pulsus erat durus: dolor in læsa parte gravans, & pungens: respiratio difficillima. Quæ difficultas etsi circa quartum diem nonnihil remittere visa est; ineunte tamen sexto iterum est facta gravior: unaque delirium accessit. Quibus perstantibus omnibus, circa nonum æger est mortuus.

THORACIS cavum sinistrum sanguinis effusi erat plenum. Costæ autem lateris ejusdem legitimæ, suprema excepta, omnes erant fractæ sic, ut septima, aspera, & inæquali fractura diaphragma vulnerasset: quod circa id vulnus undique erat inflammatum. Quod ad cæcitatem spectat: quemadmodum Crystallinum utrumque humorem Valsalva affectum invenerit, Epistola scripsi Anatomica XVIII. (5).

5. En

(1) De Loc. aff. l. 5. c. 2. (2) Hist. A. 1735. Obs. Anat. 9. & A. 1744. Obs. Anat. 9. &c.
(3) Tract. de Vulnerib. c. 28. (4) eod. c. 28. (5) n. 29.

6. En alterum diaphragmatis sauciati, & sanguinis intro effusi exemplum. Nulla hic tussis, nulla in ventre ponderis, sed gravantis in thorace, pungentisque doloris, respirationis difficillimæ, & delirii mentio. Pone, hic vulnus non ad tendineam septi Transversi partem, sed, ut veri simillimum est, ad carneam, neque in ventrem patens, ut eo transmittere effusum a disruptis una cum costis Intercostalibus vasis, sanguinem possit, sed in laceratis, compunctisque identidem a diffractæ costæ asperitate fasciculis carneis superioribus consistens; ob eandemque causam inflammatum; jam unde extiterint omnia inter hanc, & superiorem Observationem discrimina, intelliges. Quamvis autem in sex fractis sinistris costis, & sanguine, illud thoracis cavum implente, satis causarum sit difficilis respirationis; tamen si hanc difficiliorem tunc esse factam, animadverteris, cum ad eam accessit delirium, id est secundum veterum Magistrorum sententiam, cum ad vulnus diaphragmatis inflammatio accessit; inter illas causas hoc etiam nomine diaphragmatis quoque læsionem connumerabis. Neque enim semper decepti illi credendi sunt, cum Paraphrenitidem in hujus inflammatione agnovere: quanquam non necessario has duas conjungi, a me tibi alias (1) ostensum est. Nam neque ex diaphragmatis vulnere semper exoritur sardonius risus: quod cum aliæ, tum duæ commonstrant modo propositæ Observationes. Nec tamen falso id proditum fuisse apud Aristotelem (2) ex Hippocrate (3) potest intelligi, unde illum accepisse, credebat Vallesius (4). Confirmavitque Plinius (5) ex *gladiatorum spectaculis*, Romæ frequentissimis. Cujus ego aliquando inspiciens locum, non tam miratus sum, quod Celsum (6) secutus, diaphragma membranam esse, dixerit, cui *nulla sit caro*, *sed nervosa exilitas*, quam a Delechampio festinanter adscriptam, nec relectam, ut opinor, adnotationem, in qua *falsum id esse*, *monstrat Anatome*, inquit, *Septi quidem ambitus nervosus & membranosus est*, *media vero* pars *carnosa*. Sed illuc redeo: Sive istam risus similitudinem in convulsivis diaphragmatis concussionibus spectas, ut Hippocrates videtur fecisse, qui risum hunc dixit *tumultuosum*, sive etiam in facie, ut plerique solent, & in his Bartholinus (7), rem confirmans exemplo quod apud *Saxonem* suum indicat, & per Phrenicos nervos explicans minus perspicue quam nuper Subtilissimus Prosector Meckelius (8) Cervicalium unde illi oriuntur, ramulis per faciem productis; utrolibet igitur modo sive utroque accipias, sicut is risus non propterea quia non in cunctis diaphragmatis vulneribus occurrit, commentitius est; sic neque delirium licet non omnes diaphragmatis comitetur inflammationes. Quod si nullam habere rationem placet vetustæ observationis; attamen negare non poteris, diaphragma, quo præcipuo utimur ad respirandum instrumento, non vulneratum modo, sed & inflammatum, & suo ex parte ob costæ septimæ fracturam orbatum fulcro, inter causas difficillimæ istius respirationis esse præcipue connumerandum.

7. VIR annos natus circiter quadraginta, qui Venerea lue diu laboraverat, per sævissimos ad articulos dolores, & spirandi, in ascensu præsertim, difficultatem torquente, cum ex altissimo loco, ad quem videlicet per scalam quadraginta graduum ascendebatur, in terram ruisset: primum quidem auxilium implorabat; sed paulo post loqui amplius non poterat, & celeri morte occupabatur. IN VENTRE, & CAPITE nihil præter naturam fuit.

Sed Thorace aperto omne pericardii cavum inventum est plenum concreto sanguine: qui ex Magna arteria prope cor erupisse videbatur. Nam specillum, extrinsecus illac immissum, intra illius cavum visum est pervenire.

8. Venam ex casu ab alto in ventre disruptam agnovit, ut alias (9) ad te scribam,

(1) Epist. 7. n. 14. (2) De Part. Animal. l. 3. c. 10. (3) Epid. l. 5. n. 34. apud Marinell.
(4) Comment. in hunc locum n. ipsi 94. (5) Nat. Hist. l. 11. c. 37.
(6) De Medic. l. 4. c. 1. (7) Anat. Quart. renov. l. 2. c. 3.
(8) Hist. de l'Acad. R. des Sc. de Berlin. A. 1752. (9) Epist. 54. n. 18.

bam, ipse Valsalva. Cur igitur in hoc Viro si ob similem causam vas aliquod rumpi in thorace debuit, non venæ id potius, quam vasi contigit crassissimis tunicis prædito, quale arteriæ Magnæ truncus est, prope cor præsertim? Fac cogites, hominem ex Venerea lue obnoxium fuisse spirandi difficultati, arteriam autem Magnam non perruptam esse inventam, sed parvo, & fortasse obliquo, ut videtur, foramine pertusam. Sic tibi, eorum memori quæ de Morte Repentina scribens ex labe sanguiferorum vasorum (1), arteriæ illius vitia, tunicas sensim perforantia, & sanguini exitum vel intra pericardium aperientia, proposui, sic tibi, inquam, facile veniet in mentem, quid in hoc homine præcessisse potuerit, unde ibi læsus arteriæ truncus tum sanguinem haud satis propellendo, respirationis difficultatem, tum denique addita ingenti ob ejusmodi casum concussione, quæ reliquum adhuc aliquem in tunica extima perrumperet obicem, effundendo, mortem celerrimam afferret. Quod vitium, si Valsalva interiorem arteriæ faciem inspexisset, non difficile, ut opinor, fuisset animadversum: Utcunque id est; certe quod in corde offendit senis illius cujus protinus historiam describam, jam diu antea fuisse, ex vitii ipsius natura manifestum est.

9. SENEX annum agens septuagesimum, ab alto cadit, & thoracis dexteram partem ad terram allidit. In idem illatus Nosocomium quod supra nominavimus, tanta respirandi difficultate, acutaque adeo febre corripitur, ut septimo intereat die. IN THORACIS cavo dextero nonnihil pulmo induruerat, totusque magna inflammatione affectus erat, superius præsertim, qua & ad pleuram arcte adhærebat, & abscessum continebat. Pulmo autem sinister rubicundus, sed a tergo magis, ut nonnihil inflammatus videretur, nigras hic illic maculas per suam substantiam disjectas ostendit. Pericardium magnam aquæ copiam, & cor grande adeo continebat, ut bubulum prope æquaret. In cordis ventriculis inerant polyposæ concretiones subalbæ, & sic satis molles, magnæ in singulis; major tamen quæ in dextero.

10. Non dubito, quin si incommoda quæsita essent, quibus Senex prius quam caderet, esset obnoxius, reperta fuissent aliqua ad tantam istam cordis magnitudinem referenda. Et quanquam in allisione illa satis causa fuit, cur pulmo inflammationem, & ex hac, in suppurationem transeunte, abscessum contraheret; a veri tamen similitudine alienum non est, eo facilius contraxisse, quod jam antea pulmones a corde illiusmodi tum compressi, tum ob minus expeditam per ipsum, & quod consequitur, per eos quoque sanguinis traductionem laxati, ad hunc retinendum, si nova quæpiam causa accederet, dispositi essent, minusque idonei ad ea prohibenda quæ inde secuta sunt.

11. Nunc quando Ictus, & Vulnera quæ ad Collum, ad Pectus, ad Latera spectant, ex Valsalvæ schedis proposuimus; quatuor ejus Observationes, ad Dorsi Vulnera attinentes, subjiciamus.

12. VIRO annorum circiter quadraginta quinque, pungenti ferro dorsum vulneratur circa quinctam, & sextam costam, intervallo duorum digitorum transversorum a Spina. E vulnere primis diebus non multum sanguinis, postea autem quatuor, aut quinque circiter unciæ quotidie erumpebant. Qua hæmorrhagia circa diem decimum remediis repressa, vulnus intumuit, multamque emittere saniem cœpit, cujus in dies augebatur copia. Erat autem viscida, & tenax, ut trahentem longo ductu sequeretur. Diuturnam ejusmodi excretionem, lenta cum febre conjunctam, sensim deficiente ægro, mors excepit die ab inflicto vulnere quadragesimo secundo.

CADAVERE dissecto, in Thoracis cavum nec vulnus, nec saniem pervenisse, exploratum est, & quamvis hæc multos sibi sinus, & cuniculos fecisset, omnem tamen læsionem in exterioribus substitisse.

13. Quanto satius sit tum cæteras, tum vulnerum quoque hæmorrhagias moderari, quam reprimere, hæc tibi confirmat historia. Neque ex proxima aliud deerit quod colligas.

14.

(1) Epist. 26.

14. AGRICOLA annos natus circiter triginta, temperamento bilioso, in sinistra scapula cæsim ad secundam usque costam prope vertebras ingenti vulnere sauciatus, in idem quod superius dixi, Nosocomium excipitur. Ibi cum a Paulo Piella Medico, & Chirurgo præstantissimo diligenter curaretur, sputo sangnineo, tussi, difficili respiratione cum pulsu debili ac frequenti, crebrisque animi defectionibus correptus, his omnibus invalescentibus, obire circa nonum diem mortem posse videbatur. Sed eo die exacto, & symptomatibus nonnihil remittentibus, vulnus quoque ipsum in melius inclinabat, cum prope decimum septimum repente, quamvis sine inflammatione, vulnus intumuit, febrisque vehemens cum pulsu languido, & diffuso per universum corpus rigore, sensus ponderis in thorace, laboriosus anhelitus, ac purulentæ urinæ accesserunt, & post hæc mors denique die ab accepto vulnere vigesimo sexto. THORACIS dissectio instituitur cum Petro Molinellio, & Francisco Guicciardino, ejus Nosocomii Medico Assistente. Cum sterni exsecandi causa, culter in dexterum thoracis cavum pervenit; illico multus exsiluit humor, lactis sero non valde absimilis, quo in humore pulmo natabat. Illo exhausto, cavea in hoc inventa est sinuosa, purulentæ materiæ plena, hianti ore cum eo communicans thoracis cavo. Alterum autem, idest sinistrum, cavum thoracis, quod vulneri, ut indicatum est, respondebat, nec purulentæ materiæ quidquam, & pulmonem omnino illæsum ac sanum continebat. Livebat quidem ea pleuræ pars quæ vulneri proxima erat; sed nullum prorsus habebat foramen: nec vulnus, summa diligentia penitus exploratum, ultra secundam ipsam costam introrsum pervenerat.

15. Symptomata quæ dum ægrotationis historiam legeres, a vulnere esse existimaveris in thoracis cavum perveniente, dissectione perlecta, a pulmonis inflammatione, suppuratione, & hanc secuto empyemate fuisse, intelligis. Itaque ut in cæteris ægrotantibus, sic in vulneratis quoque non omnia semper imputanda sunt primo, evidentique morbo, sed huic posse alium qui ab eo non pendeat, adjungi, cogitandum est, & vel quando symptomata a primo esse videntur, num ab adjuncto aliquo potius sint, suspicandum, & diligenter inquirendum, velut hic ex indiciis, quorum fortasse nonnulla erant, inflammationis, non ad sinistrum qua ex parte erat vulnus, sed ad dexterum pulmonem spectantis.

16. JUVENIS annos natus viginti duos cultro sauciatur quasi in medio dorso sic tamen, ut vulnus nonnihil vergens ad sinistras, tendat initium versus sextæ & septimæ costæ. Non multo post inflictum vulnus, febris accedit, huic autem, post dies aliquot, levis spirandi difficultas, levis quoque, & irrita tussis, magnus circa stomachum dolor, nec modicus totius abdominis tumor. Dum ingravescente respiratione, prope decimum sextum diem æger moritur, apparente toto corpore icterico. VENTRE aperto, intestina conspiciuntur aere turgida; jecur vero secundum naturam se habens. Thorace inspecto, in imo utroque ejus cavo nonnihil seri invenitur. Cum autem pulmo sinister ad pleuram valide adhæreret; membraneæ productiones per quas cum hujus suprema anteriore parte nectebatur, quasi sanie madidæ visæ sunt: itemque peculiaris adhæsio illa visa est, qua idem pulmo cum pleura ibi committebatur, ubi vulneri respondebat, ut sine laceratione separari non posset. Vulnus vero etsi inter Spinæ adjacentes musculos ad pleuram ipsam perveniebat; hanc tamen perforasse, non constitit. Ceterum pulmones multis in locis tuberculis scatebant majoribus, minoribusque: quorum plura, jam suppurata, saniem incisa emittebant, alia illæsæ glandulæ similitudinem adhuc servabant. In pericardio paululum seri. In singulis cordis ventriculis singulæ polyposæ concretiones, inde in auriculas, annexasque venas productæ; major in dextero, minor in sinistro.

17. Hic Juvenis quoque, nisi accedens ad cæteras noxas, interna fortasse aliqua convulsio, cui circa stomachum dolor, intestinorum ab retento aere distentio, & ictericus totius corporis color imputentur, citiorem attulisset interitum; facile disruptis

ptis pulmonum tuberculis sanguine, & pus expectorasset, quæ penetranti in thoracem vulneri visa essent adscribenda. Num tamen ex profundo vulnere pus in sanguifera vasa exceptum, quemadmodum ex cerebri vulneribus contingere, nuper (1) scripsimus, in pulmones illatum, tubercula illa excitaverit, an vero ipsa jam ante vulnus inflictum, per se esse cœpissent, in medio relinquimus.

18. JUVENIS alter sinistra dorsi parte vulnus accipit, quod deorsum oblique & dextrorsum pergens, vertebras radendo, denique inter sextam & septimam costam dexterum thoracis cavum ingreditur. A vulnere per dies aliquot levem spirandi difficultatem patitur, & dolorem quendam, respondentem in anteriore corporis parte: dolet quoque dum ab uno in alterum latus se convertit. Pruritu etiam quodam modo in hoc, modo in illo loco vexatur. His die quincto accedit tussis cum sputo sanguinis, tum quidam in artubus inferioribus stupor: quem excepit paralysis a corporis medio ad pedes extremos usque, ut movendi, sentiendique facultas non nisi in thorace, & superioribus partibus remaneret; simul ingruit abdominis tumor, & tensio, lotiique, & alvi recrementorum suppressio. Post hujus paralysis adventum, æger melius sibi habere videtur. Animi tamen defectionibus aliquoties corripitur: in quarum una, octavo ineunte die, moritur. CADAVER dum movent, ingens copia sanguinis erumpit e vulnere. Hoc inter duas quas diximus, costas prope vertebras dexterum thoracis cavum subibat; ut laceratis facile Intercostalibus vasis, hinc tantum sanguinis exiisse videatur. Pulmo dexter qua parte vulneri respondebat, nihil ibi quod sub sensum caderet, peculiaris læsionis ostendit præterquam in extima tunica nonnihil erosa: Totus tamen rubens, & tumidus erat. Pericardium seri plenum. E dissecto corde spumosus sanguis, & fluidus erumpebat; in ejusque ventriculo dextero polyposa concretio reperta est. Ventre aperto, intestina omnia aere turgida, in iisque humor quidam atro colore tinctus. Vesica lotio oppleta erat. In ventris cavo libræ aliquot seri stagnabant.

19. Ut recte Valsalva sanguinis illam effusionem a laceratis, erosisve Intercostalibus vasis, ita paralysim a compuncto, aut ab acri sanie irritato eorum socio nervo haud perperam fortasse repetes. Inde enim convulsio, ab hac autem constrictio: unde resolutio, quemadmodum alias (2) explicavimus, fieri tanto amplior potuit, quod cum longissimo illo nervo quem Intercostalem vocant, Costalis quisque colligatur. Compuncti autem nervi Costalis indicium habes ex dolore illo qui in anteriore corporis parte, quo is contendit nervus, respondebat. Sed quanquam his positis, non difficile est historiam istam explicare; tamen si melior tibi ratio occurrit qua rem assequamur, non invitus assentiar.

20. Hactenus Valsalvæ Observationes; jam nostras accipe: quas eodem ordine adscribemus; quanquam de duabus quæ ad sauciatum Collum attinent altera cum ad te alias (3) missa sit, non est cur iterum nunc mittatur. Altera autem brevissima est.

21. VIRO imum collum transfixum est anterius adeo ut foramen quod ferrum subiens fecerat, ab eo quod fecerat egrediens, vix digitum pollicem transversum distaret. Is cito, suffocati instar, est mortuus. CADAVER, etsi non ob vulnus, sed ut petentibus Amicis multa, & varia ostenderem, ad naturales Partium structuras attinentia, a me Venetiis sub initium A. 1707. dissectum est; simul tamen hominem ex suffocatione periisse, confirmavit. Nimirum Asperæ arteriæ annulus ab annulo divisus, aditum sanguini, ex incisis vasis prodeunti, patefecerat, per quem in arteriam illam, pulmonesque irrueret.

22. Super profundis colli vulneribus duo potissimum a me quæsita esse, memini. Primum, sauciato vasorum sanguiferorum trunco aliquo, aut ramo non ex iis minutis quos remediis inditis adstringere satis liceat, quanam arte prohibere Chirurgi sanguinis profluvium possint? Respondi, non una posse, si ad tempus aliquod: nul-

(1) Epist. 51. n. 21. & seqq. (2) Epist. 11. n. 18. 20. (3) Epist. 44. n. 7.

la ferme, si de ægro diutissime servando agatur. Illud enim, incisæ ipsi venæ Jugulari Internæ crusta per candens ferrum inducta, consecuti sunt donec crusta excideret, ut est apud Jo. Bohnium (1): ex quo non hæc modo, sed plures addi Sepulchreto poterant Observationes peculiares cadaverum eorum qui ex vulneribus obierunt. Experimenta autem quæ tibi Epistola XIX. recensuimus, ostendentia Carotidibus arteriis, aut Internis venis Jugularibus vinculo constrictis, non ea cito contigisse quæ olim metuebantur, addere animum Chirurgo possunt ad alterutram alterutro in latere obligandam, ut ad tempus aliquod sanguinis fluxus cohibeatur. At diutissime cohiberi non modo per ea quæ crustam inducunt, non posse, manifestum est; sed neque post vincula iis truncis injecta, facile sperandum est, non eas citius, tardiusve noxas esse accessuras quæ mortem per se ipsæ denique afferant, tametsi in vinculis injiciendis nihil a Chirurgo peccatum esset, aut prætermissum. Cum enim trunci illi ambo sint cum Vagis, & Intercostalibus nervis intra membraneam, vel, si mavis, cellulosam quasi vaginam conclusi; perdifficile est in profundo, & a profluente sanguine operto loco alterutrum ita constringere, ut non simul aut alter, aut ex iis nervis alteruter una constringatur, aut acu subter trajecta lædatur. Neque, si obliganda arteria sit; vinculo infra vulnus injecto adstringere satis est, ut illa ostendunt, quæ modo commemorabam, experimenta; sed altero supra vulnus opus est. Neque ut in artubus, ita in collo est illi compressioni locus, quæ per fasciam fit, *torcular* vocitatam, ad sanguinis sive in constrictam arteriam impetum minuendum, sive profluvium, dum Chirurgus agit, intercipiendum. Universo enim collo eam compressionem adhiberi, tum arteria Aspera prohibet, tum vasa cætera non sinunt, quæ minime sunt comprimenda. Inter eam autem fasciam, & certas alias colli partes, eamque præsertim quæ comprimenda est, etsi excogites quæ sic interjicias, ut horum prominentia fasciam ab iis locis arceat quæ minime premenda sunt, tamen is qui maxime premendus est, quanam ratione premi poterit quin simul cum premenda arteria, vena quoque, & nervi quos una ferri, diximus, comprimantur? Itaque ex his intelligis summam rei difficultatem. Ex superioribus autem satis perspicis, si difficile est truncum aliquem ita vincire, ne proximæ alteri parti noceas, dum in profundo, & sanguine scatente loco res agitur; satis, inquam, perspicis, quanto difficilius sit ramum aliquem proximum sine eo periculo deligare, cum ad illas difficultates tenuitas quoque accedat, quæ, si nihil aliud, certe pervidendi, quis de ramis vicinis pluribus sauciatus sit, aut ubi sauciatus, facultatem plurimum minuit. Quæ omnia etsi uti dixi, ita esse debere videantur; tamen haud ignarus, nonnunquam succedere posse quæ sperare minus auderes; idcirco responsionem meam contraxi, ut *nulla ferme arte* rem consequi licere, dicerem. Nec me ita respondisse pœnituit, cum in curationem postea incidi vulneris, Jugulari Internæ venæ inflicti, a Cel. Schlichtingio (2) propositam, cujus spem ut omnes imitari possunt, sic utinam & felicitatem consequi possent.

23. Sed illa in colloquiis. Alterum per litteras quæsitum est A. 1735. Juveni viginti quatuor annos nato, bonoque corporis habitu prædito, inflictum quadrangulato acuto pugione vulnus fuerat, quod a colli sinistro latere tribus infra auriculam transversis digitis, oblique tendebat initium versus Spinalis medullæ. Etsi e vulnere nihil ferme prodibat sanguinis; tamen illico Juvenis concidit, movendi, & sentiendi facultate in omnibus quæ infra caput sunt, partibus adeo destitutus, ut domum ferendus fuerit, & in lectulo collocandus, ibique cum inter paucas quas ægre respirans, edebat voces, frigere se, diceret, igniario æreo vase temere femoribus, tibiis, malleolis admoto, exustiones, quæ in fœda ulcera degenerarunt, neutiquam senserit. Alvi primum, & vesicæ recrementa non reddebat; post aliquot

(1) De Renunc. Vuln. S. 7. c. 1.

(2) Act. N. C. Tom. 8. Obs. 29.

quot autem dies lotium inscius, nedum invitus, emittebat. Cum a Medico, Chirurgoque diligenter curaretur; die exacto decimo septimo primum aliquid sentire cœpit sinistrum corporis latus, vigesimo autem sinistri utriusque artus digiti nonnihil moveri, inter eum vero, & trigesimum diem sensim utraque facultas magis, magisque augeri in sinistro quidem latere. In dexterum autem, id est vulneri oppositum non nisi trigesimo secundo die redire sensus cœpit, tum deinde & motus, ad eundemque modum paulatim augescere. Et quanquam sic satis die quadragesimo corpus universum sensus, & motus jam erat compos, sic satis, inquam; nondum enim stare, nedum incedere licebat; imo etsi VII. Kal. Junii, cum vulnus, inflictum fuisset postridie Kal. Februarii; Juvenis vix e cubiculo egrediebatur, & crure utroque extenuato, & quasi arefacto, non secus ac infans qui ingredi addisceret, lente, & pedetentim incedebat; tamen & motu, & sensu infirmiore etiam tum utebatur dextera parte, quam sinistra. Hujus igitur discriminis cum ex me causa quæreretur; ponendam videri in medullaribus illis fibris, indicavi, quæ inter dexterum, sinistrumque latus initii ipsius medullæ Spinalis traductæ (1), læsionis huic lateri ibi quidem illatæ effectus possint in oppositum corporis latus omnino interdum, alias majori ex parte transferre. Quæ explicatio ut nihil habeat peculiare; quippe aliorum subnixa explicationibus hemiplexiæ a vitio oppositi cerebri hemisphærii inductæ; historia tamen hæc cum ostendat, quanto etiam inferius esse aliquando possit vitii sedes eundem effectum afferentis, minime vulgaris mihi visa est, eoque digna quæ a me tibi inter cærera colli vulnera proponeretur. Jam vero ad Thoracis ipsius vulnera progrediamur.

24. VIR ad claviculam alteram vulneratus ante mensem propemodum fuerat. Et vulneris quidem curatio bene procedere videbatur, cum denique mentis hebitudine, & rigoribus, quibus nequaquam par color respondebat, tentari cœpit. Inter hæc mortui cadaver in Gymnasium allatum est, unde Anatomen, donec magis idonei copia fieret, docere inciperem ante Januarii finem A. 1732. VULNUS in Thoracis cavum non perveniebat. Cum vero oppositum vulneri latus jam intra biduum a morte exterius virere, animadvertissem, neque intra thoracem causa ulla appareret viroris illius; in parietibus quærendum censui, deprehensumque est pus inter musculos & laterum, & dorsi. Sed & alibi abscessus erant, ut ad Pyramidales Abdominis musculos. Nihil tamen puris intra Ventrem, Omenti dumtaxat, & intestinorum pars aliqua virebat. Jecur quidem, lien, ventriculus, & vesica æquo erant majora. Sed nullum præterea vitium aut ipsa, aut viscera alia ostendebant. Sedes illæ tantummodo quas inter musculos pus obtinuerat, vitiatæ repertæ sunt.

25. Ex hac quoque historia satis apparet, pus, in sanguifera vasa exceptum, alio transferri. Inter musculos enim, non claviculæ illi proximos, sed oppositos, aut longe dissitos quomodo, non per sanguifera vasa traductum, ipsum per se pervenisset? Sed longe majoris momenti, id est vulnerati cordis Observationem proferamus.

26. MEDIOLANENSIS pauper, annos natus ad quadraginta, sic satis torosus, & sanus, nisi quod fœda scabies artus hic illic deturpabat, bene pransus, & potus, cum altero suæ sortis rixatus cultro inflictum vulnus accepit duobus infra sinistram mamillam transversis digitis. Pauco tunc, & postea sanguine prodeunte, per se progressus est ad passus septuaginta: tum consedit, & quæ in prandio sumpserat, vomens, ibi intra semihoram, aut certe non multo amplius tempus interiit VI. Idus Martii A. 1725. CADAVER in Lyceum illatum, ut Anatome absolveretur, quam secundo loco tunc habebat Cl. Joannes Baptista Vulpius, summa ab utroque nostrum diligentia perlustratum est. Et plura quidem adnotata sunt non ad hunc locum spectantia, ubi fere quæ minus secundum naturam visa sunt,

(1) Epist. Anat. 13. n. 20.

ſunt, ea dumtaxat proferimus. Quæ ut priuſquam de vulnere ſcribam, paucis perſtringam, huc redeunt. In Ventre lien, cætera ſanus, aliquanto major ſecundum omnes dimenſiones fuit, quam juſtæ & quadratæ ſtaturæ hominis, & jecinori videretur convenire. In cujus veſicula quod pauca eſſet bilis, minime ſum miratus qui ſcirem, & vomitum, & copioſum prandium, unde expreſſa eſſet, præceſſiſſe, & ſane ad bilarii ductus oſculum, in eaque vicinia Duodenum inteſtinum flava bile madidum conſpiciebatur. Quod ad Caput attinet, ſanguifera vaſa erant turgida, facile etiam ob diſtendentes aereas bullulas, quarum plurimas paſſim in cerebri vaſis, & ſub Tenui meninge vidimus, extricatas fortaſſe a ſanguine ob tempeſtatis teporem, præſertim poſt longam ab interitu moram; ad cranii enim interiora examinanda non niſi decimo tertio die pervenimus: quo tempore, detracto cerebro, cranii cavum animadvertimus multo ad occiput fuiſſe amplius in dexterum latus, quam in ſiniſtrum. Sed Thorax, & vulnus, quæ primis diebus inſpeximus, ad hunc modum ſe habuere. Illius cavum ſiniſtrum multum habuit effuſi ſanguinis, multum pericardium quoque, fluidi quidem, &, qualis in hoc cadavere alibi etiam viſus eſt, magis æquo ſoluti, & fere aquoſioris, an ab epoti humoris copia, qui cito per chylifera vaſa in ſanguifera traducitur? Anguſtiæ tamen, & obliquitas vulneris obſtiterunt, ut opinor, ejuſmodi ſanguini, ne per vulneris externum orificium proflueret. Quo ab orificio viam cultri perſequentes, cognovimus, hunc ab eo quem diximus, loco inter coſtam, & coſtam adactum, oblique surſum, & dextrorſum ad mediaſtinum, pericardium, & anterius latus ſiniſtri cordis ventriculi pertundendum, circa medium ferme longitudinis ejuſdem lateris, perveniſſe. Erat quidem in exteriore cordis facie vulnus anguſtum, ſed non minus longum, quam tranſverſus extremus apex minimi digiti; ut aperto a me eo ventriculo, mirarer primum, in facie interiore finem vulneris non apparere, donec ratus quod erat, ab appoſitis carneorum lacertulorum reticulis vulneris foramen obduci, his, ut Epiſtola Anatomica XV. (1) dictum eſt, diligenter amotis, manifeſtum omnibus fuit, vulnus tota parietis craſſitudine, intimaque membrana pertuſa, in cavum ventriculi perveniſſe. In pulmonibus non modo faciem ipſam anteriorem ex nigro variegatam, ſed & ciborum partem deprehendimus, quam, dum hi vomitu rejicerentur, perturbatis in tumultuoſa illa totius corporis agitatione, & deficientium virium languore, inſtrumentorum quæ ad fauces ſunt, opportunis officiis, larynx interceperat; ut illorum portio non exigua, præter illam quæ in bronchiis erat, in ipſo Aſperæ arteriæ trunco ſubſtitiſſet. Qua ex re quoque celeriorem fuiſſe mortem, non dubitavimus, & certe facies vel primis diebus turgens a vaſis ſanguine diſtentis, ſuffocati hominis videbatur.

27. Cordis vulnera quæ ad ventriculum ſiniſtrum perveniant, rarius occurrunt, quam quæ ad dexterum. Ita enim cor poſitum eſt, ut vulneribus quorum pleraque ex adverſo infliguntur, multo minor pars illius, quam hujus, ventriculi, objiciatur. Quod eadem providentia factum cenſeo, qua craſſiores ſanguiferorum vaſorum trunci, ubicunque id licuit, aut profundius poſiti ſunt, aut ad minus patentem injuriis ſedem retracti. Sic Crurales magna ex parte per femimina, & per poplitem; ſic Brachiales per id humeri latus feruntur quod thoracem reſpicit, non quod exteriora. Siniſter autem cordis ventriculus is certe eſt, cujus vi ſanguis ad cerebrum, & in omne corpus impellitur; ut ſi ea valde infirmetur, & ejus ventriculi impediatur munus; protinus mori neceſſe ſit: quod vere Galenus (2) pronunciavit fore *præcipue ſi* cordis *ſiniſtræ partis venter fuerit vulneratus*. Nunc ſi cordis tot vulnera memoria repetas, quot in Sepulchreti hac III. Sectione (3) leguntur; minus jam miraberis, longe plura eſſe quæ ad ventriculum attineant dexterum, quo illa quoque duo attinent quæ ſuperius (4) ex Hiſtoria indicavi Regiæ

(1) n. 61. (2) De Loc. aff. l. 5. 2. (3) Obſ. ſub n. 27. & in Addit. Obſ. 8. (4) n. 4.

giæ Scientiarum Academiæ Parisiensis: ex perpaucis autem quæ intra sinistrum pervenerint, nulla esse post quæ vitam ad diem, non dico vigesimum tertium; aut decimum sextum, aut nonum, aut septimum, sed ad quartum, aut quinctum homo produxerit, ut non semel produxisse videbis post vulnus perforans ventriculum dexterum. Perforato sinistro, illico mortuum invenies tum quem Diemerbroeckius (1), tum quem Timæus (2) proponit. Horam quidem vixit quem Lucius (3) imo quatuor aut quinque alter, cujus in Sepulchreto mentionem extare, non credo, quem describit Dolæus (4), utrumque cordis utroque ventriculo trajecto. Sed quid hora, aut horæ aliquot ad tot quot diximus, dies? ad sexdecim nimirum, imo ad tres & viginti, ut certe vidit Fantonus pater; hujus enim illam Observationem quæ in Sectione hac (5) legitur, ad ventriculum spectare dexterum, si forte ob aliquem typographi errorem dubitas; omnis tibi evelletur scrupulus, si eandem, ut semel, iterumque a Cel. Filio (6) est postea edita, perlegere volueris. Est quidem in Sepulchreti calce, altera parentis Observatio (7) in eo qui *vixerat* 17. *dies*, cum esset *cordis septum in basi vulneratum, vulnere leviter penetrante sinistrum ventriculum, & in dextro finiente*, sive, ut filius (8) postea edidit, *vulnere leviter attingente*, sive *leviter lædente sinistrum cordis ventriculum, & in dextrum penetrante*; ut facile conjicias, *a tenui & peracuto gladio* per septum oblique adacto, obiter perstrictum sinistrum, apertum autem, quamvis *parvo foramine* non secus atque in illa altera de qua primum dixi, Observatione, fuisse dexterum. Ne vero in historia hæreas quæ in eandem hanc Sectionem (9) ex Henrico ab Heer est relata, *credens*, quia *basim cordis ejusque conum, cum insigni laceratione transverberatum globis* sclopeti *duobus* offendit, vulnus in sinistrum ventriculum pervenisse; totam lege, agnoscesque, in neutrum penetrasse; neque enim mirantibus quomodo ad septimæ diei finem potuisset ægri illius vita produci, satisfacere licuisset, ostendendo, ut tunc fecisse se dicit, Majorum dogma, *sola cordis substantia læsa, si ad ventriculos vulnus non penetret, aliquos dies posse ægrum vivere, dum phlegmone superveniente abripiatur*. Nec me quidem fugit, præter variam sedem, rectitudinem quoque, aut obliquitatem, brevitatem, aut longitudinem, præsertim vero amplitudinem, aut angustiam vulneris plurimum facere ad accelerandam mortem, aut retardandam, ut magis, minusve cor læditur, aut plus, minusve sanguinis ex utrolibet ventriculo effundit. Quocirca & hominem hunc quem ipse dissecui, aliquanto amplius vitam trahere potuisse; existimo, nisi ad vulnus suffocatio accessisset (eorum enim quæ cum vulnere cordis junguntur, in illis qui citius intereunt, ut puta in quadam Maucharti (10) Observatione, habenda est ratio) non tamen quandiu traxit is quem supra (11) ex Valsalva descripsi, qui dextero pertuso ventriculo, ad octavum pervenit diem. Colligendum autem hoc discrimen videtur ex collatis inter se tot illis quas indicavimus, hujus, aut illius sauciati ventriculi Observationibus, nisi obstet aliquid eorum quæ modo sunt dicta, aut alia etiam, ut in hoc qui fuit a me dissectus, imposita alia aliis, & sic vulnus operientia lacertulorum reticula; ut in eo quem inspexit Bartholinus (12), vulneris *labia concidentia*; ut in eo quem Billyus (13), *grumus sanguinis concreti vulnus cordis obturans*: aut si nullus obex sit, ipsa cordis in se contrahendo, & quod consequitur, in sanguine per vulnus extrudendo summa infirmitas, quod in memoratis Fantoni historiis crebræ animi defectiones, aut sanguinis effluentis copia indicant. Quas fortasse ob causas, ex parte saltem, non ante sextum interiit diem is adolescens, cujus dexterum cordis ventriculum sauciaverat, culter, vulnere sex lineas Parisienses æquante, secundum

(1) Obs. 23. cit. §. 2. (2) Ibid. §. 18. (3) Ib. §. 16. (4) Eph. N. C. Dec. 2. A. 2. Obs. 188.
(5) Obs. cit. 23. §. 12. (6) Patern. Obs. 33. (7) Obs. 17. (8) Obs. 17.
(9) Obs. cit. 23. §. 10. (10) 9. Eph. N. C. Cent. 1. Obs. 18. (11) n. 3.
(12) Sect. hac, Obs. cit. 13. §. 15. (13) in Addit. ad hanc Sect. Obs. 3. in Schol.

dum horizontem inflicto, pollicum trium a mucrone intervallo, & ab externo pariete ad oppositum perveniente. Magna fuerat sanguinis profusio, magna, præter leviores animi defectiones, nec una syncope, tribus autem postremis diebus nulli ferme amplius pulsus, qui secundo, & tertio die cum vehementi febre viguerant, quæ cum aliis ab initio ad finem usque diligentius sane adnotatis, quam in plerisque vulnerati cordis Observationibus legisse meminerim, videri poteris ab Auditore olim meo Stephano Gaspareno (1) Medico, & Chirurgo Feltriensium Spectato, presse quidem, at perspicue descripta. Hactenus exposita cum recenserem, eximius allatus fuerat Archiatri Illustris Senacii de Corde Tractatus, cujus illud caput (2) quod de Vulneribus Cordis inscribitur, cum perlegerem, nihil quod ad theoriam, ad Observationum utilem inter se collationem, ad signa, & ad ipsam quoad licet, curationem pertineret desiderari posse, vidi. Quamobrem tibi auctor sum, ut totum, nec semel verses. In Observationes enim simul incides quarum nonnullis ipse carebam, & in eas præcipue, quas indicat, proprias, inter easque præsertim quæ illuc attinent, ut confirmet, posse vulnera in ventriculos pervenire, nec magnam tamen contingere sanguinis effusionem, sive quia grumo sanguinis occlusum profundum vulnus invenit, sive quia vulnere ipso irritatæ fibræ ita se contrahant, ut sanguini exitum intercludant, sive quod vulnus obliquum sit; exemplum autem singulare profert magnæ obliquitatis; vulnus enim vidit in quo gladius per substantiam cordis a mucrone ad basim trajectus fuerat. Cujusmodi genus obstaculi etsi in ventriculi dextri vulneribus ob parietis tenuitatem minus facile fieri posse admonet; non negat tamen, sanguinis effusionem ex ventriculo hoc quoque interdum esse non ita magnam. Utrolibet autem ex ventriculo si hæmorrhagia haud tanta sit, ut celeriter per se occidat; magnum tamen postea accedente inflammatione, & nisi hæc discutiatur, ex non modica suppuratione instare periculum. Sed hæc malim per te videas, quam ex me intelligas.

28. Ex vulnere quoque sanguiferi majoris vasis ex iis maxime quæ thorace concluduntur, arteriosi præsertim celerrime plurimum sanguinem effundi, hominemque interrimi, nisi & ratione manifestum, & crebris esset sauciatorum dissectionibus comprobatum, Observatio ostendere posset, quam Sepulchreto addes, Jo. Andreæ Usenbenzii (3). Et tunc quidem facile Prosectori licet, unde sanguis prodierit, demonstrare. Contra, si læsum vas tenue sit, sanguis lente exiens, occidere aucta paulatim, sed assidue, sui copia hominem poterit; at vix, imo interdum, nisi tempus injectionis ope inquirendi datum sit, ne vix quidem unde exierit, invenitur, velut in viro, cujus altera thoracis cavea ex vulnere conspecta est plurimo sanguine referta. Sed unde hic effluxisset, obscurum adeo fuit, ut ne Mediaviæ quidem nostri mihi perspecta diligentia potuerit inveniri. Historiam minime alioquin contemnendam, ut ipse mihi narravit eodem sectionis die, qui fuit Kalendis Maii A. 1742, sic tecum protinus communicabo.

29. COQUUS hic erat ex Gallia, quem is quocum forte rixabatur, districto ense, obliquo a dextris sinistrorsum ictu, sauciaverat. Et vulnus quidem manifestum erat circa latus dexterum medii fere sterni: num vero in thoracis cavum perveniret, neque specillo, neque arte ulla alia dignosci poterat. Tussis, & sputa, sanguine interdum hic illic infecta, certi nihil significare in homine poterant, a longo jam tempore tussi, & cinereis, ac sanguinolentis sputis, cum spirandi difficultate obnoxio. Hæc tamen facta erat nunc multo major, febremque habebat adjunctam cum magna pulsuum frequentia, duritie, impetu, sine ulla tamen intermissione, aut inæqualitate. Postremo quoque vitæ die, qui ab inflicto vulnere quartus fuit, etsi pulsus facti erant pessimi: æger tamen & supinus, & in utrum liberet latus cubare

(1) Osserv. Med. Chir. 9. (2) l. 4. ch. 6.
(3) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 58.

bare perrexit; quin etiam in lectulo sedens, epistolam scripsit: neque unquam de cordis angore, aut dolore ullo conquestus est. MORTUI vulnus rimando, una quidem ex iis quæ cum sterno committuntur, costarum cartilago incisa ad suæ altitudinis usque medium reperta est; sed reliquum ensis iter perspicue deprehendi non potuit. Sic enim thoracis cava se habuere. Dexterum nihil nisi pulmonem continebat, ad pleuram undique annexum, flaccidum, subnigrum, pessime constitutum, sine ulla tamen duritie. Cavum autem sinistrum fluidi sanguinis plenissimum fuit, in quo pulmo, undique solutus, & sanus natabat. Sterni interior facies sinistro in latere sugillationem quidem aliquam, sed incisionis nullum prorsus habebat vestigium, quod neque ullo in vase, neque in pulmone deprehendi potuit. Pericardium, quod a dextris crassius factum, sui parte aliqua cordi videbatur adhæsisse, pus flavum, mucosum, non multum continebat. Cordis exterior facis inæqualis, & quasi corrosa. In ventriculis non sanguis, sed polyposæ concretiones fuere. Substantia autem cordis laxa adeo, & flaccida erat, ut tametsi circa basim ventriculi dexteri, ubi pars quædam exigua mucosi illius puris exterius adhærebat, visa sit foramen habere, facillimeque specillum admiserit, dubium tamen fuerit, num foramen antea esset, an ob laxitatem ipsum sibi specillum fecisset. Sic veteres thoracis morbi, ut vivente homine, Medicos, ita mortuo, Anatomicos suspensos tenuere.

30. Ensem in sinistram thoracis caveam pervenisse, & vas aliquod sanguiferum vulnerasse, effusi in eam sanguinis copia ostendit, tametsi quodnam illud vas fuerit, incertum est. Cum ea autem caveæ utriusque, & cordis, ac pericardii constitutione quomodo illa esse, aut abesse possent quæ ex historia certissime constat fuisse, aut abfuisse, quanto difficilius est intellectu, tanto magis hujus memoria Observationis est retinenda, ut fieri interdum quæ minus consueta sunt, non ignorantes, signorum præsentiæ, aut absentiæ multum quidem plerumque, sed non semper omnia tribuamus.

31. De Thoracis Vulneribus hactenus: de quibus memorabilem ob levia signa gravissimi eorum effectus historiam leges Jo. Hadriani Slevogtii (1). Nunc Ictuum, & Compressionum quæ sine vulnere Thoraci accidunt, nonnullas Observationes addituri, ab illa initium ducemus quæ nobiscum olim fuit ab Ignatio Pedratto, Cremonensi Medico, quem tibi alias (2) laudavimus, communicata. Tu cum altera conferre poteris, ab Slevogtio eodem (3) proposita.

32. VIR ex equo labitur. Jacentis pectus equus percutit altero pede. Nulla inde exterior læsionis nota: sed difficultas spirandi tanta, ut neque datis, impositisve opportunis remediis consequi potuerint Medici, ne intra decimum quinctum ab ictu diem mors ingrueret. COSTA nulla in dissecto inventa est quæ fracta esset; sed inter costas, & pleuram non parvus tumor quasi ex putrido sanguine congesto, cum labe respondentis pulmonis.

33. PUER rusticus annos natus ad decem, humi jacebat, cum rotæ carri super thoracem traductæ sunt nescio quo positu jacentis. Hoc scio, intra horæ dimidium exspirasse, Bononiæ autumno A. 1706.

CADAVERIS cum partes quasdam, secundum naturam se habentes, Anatomes studio perlustrarem, in Thorace effusum sanguinem, & costas aliquas a sinistris depressas, & fractas; a dextris autem pulmonis inferiorem lobum a tergo disruptum, id est magno secundum longitudinem, profundoque hiatu apertum offendi: in corde vix aliquid sanguinis; nullam autem polyposam concretionem.

34. Post ea quæ superioribus Epistolis scripta sunt de magnis intra caput, exterius integrum, ex ictuum vi repertis læsionibus, hisque interdum in opposita ictibus parte; non magnopere, opinor, expectas, ut has duas explicem Observationes. Secundæ tamen accedere causam vides a repentina compressione, viscus aeris,

(1) Differt. inscr. Vomicæ Pulmon. & cæt. Exempla §. 61. (2) Epist. 21. n. 43.
(3) Differt. modo cit. §. 21.

ris, & sanguinis plenum arctante, & ad oppositas costas urgente. Ad primam autem illa videbis attinere quæ de ruptis, integro abdomine, ventris Partibus interioribus alio loco (1) proponentur. Hic potius juvat quasdam alias, quæ a te Sepulchreto addi possint, historias commemorare, ad thoracis ictus, & compressiones, de quibus agimus, attinentes. Missa igitur suspicione Gahrliepii (2) de ossibus inter pleuram, & tunicam pulmonum ad juncturam costarum genitis, quasi prima eorum causa fuisset olim pectoris ad solum vehementissima allisio; lege apud Bohnium (3) de illo Sene adeo violenter ad scamnum alliso, ut costis quinque *transversim* fractis, intra *nycthemerum* suffocatus obierit. Alterum quoque idem Auctor (4) dissecuit multo citius mortuum, quia præter costas multo plures confractas, nonnullasque luxatas, ex disruptis Intercostalibus vasis, & altera ex Internis arteriis Mammariis effusus intra thoracem sanguis suffocationem acceleraverat. Hic autem currus onusti rotis fuerat subactus. Suffocatio pariter, sed inopinato, & die morbi undecimo, hominem sustulit quem prostratum equi pedes calcaverant, rota autem onusti currus, per dorsum traducta, compresserat. In hoc, præter alia, tres costas fractas, & quarundam cartilagines plane disruptas conspexit Theodorus Zuingerus (5). Meryus (6) autem Senis, cui pectus rotæ presserant transeuntis rhedæ, fractas costas invenit duas, emphysematis tumore primum ad fracturæ sedem incipiente, &, cum respirationis difficultate, deinceps per ambitum ferme totum corporis augescente, donec quarto die mors ingruit; ut mirari oporteat quod Agricola (7) cujus lateri a fugiente equo tota aratri moles sic incussa fuerat, ut costam frangeret, cum emphysema accessisset, quotiescunque aerem inspirabat, *in effractæ costæ regione protuberaret tumor magnitudine ovi gallinacei*, mox in exspiratione retrocedens. Sed hic, ut robustus, & juvenis, & alio modo curatus, ac Senex ille, servatus est. Pene omiseram historiam mirabiliorem, & ad ea quæ supra de cordis vulneribus scripta sunt, ferme attinentem. Christiani Vateri (8) est qui Fœminæ, a præterlabente curru in pectore graviter percussæ, eoque ipso die extinctæ, cum deprehendisset costas superiores prope sternum, una cum clavicula, a sinistris fractas, etsi minus erant introrsum flexæ, multoque minus pericardium læserant; tamen intra hoc, integrum, & sanguine effuso distentum, cordis ventriculum invenit dexterum non procul a mucrone *ultra longitudinem unguis ruptum*. Quam Observationem cum ea conjunges, quæ ex Regio Chirurgo Boirello in Sepulchretum (9) est relata, nempe Viri tertia aut quarta hora mortui postquam glans plumbea, e *sclopeto* emissa, pectus subierat, quæ etsi citra pericardium substiterat, tamen intra hoc, prorsus illæsum, sanguine autem oppletum, cordis vulnus repertum est pariter in ventriculi dexteri parte inferiore. Quibus in historiis duabus minus te esse miraturum, credo, quod vulnus seu ruptio ejus ventriculi tam citam mortem attulerit, si animadverteris, ex illæso pericardio minime sanguinem, ut in cæteris cordis vulneribus, exire potuisse, illicque igitur coacervatum constipatumque id effecisse quod, propter internam causam in pericardii integri cavum effusus, potest, ut alibi (10) est indicatum, efficere. Quod vero cor, pericardio illæso, ruptum sit, causam quidem Boirellus se proxime indicaturum, promiserat, cum suam edidit Observationem (11). Sed num præstiterit invenire non potui. Vaterus autem quid cogitaret, in calce ejus Observationis, videbis. Mihi quidem, aliorum cogitata non improbanti, sane ubi de corde, aut arteriis agitur, ab ictu corporis a quo non attingantur, disruptis, addendum videtur id

(1) Epist. 54. n. 35. & seqq. (2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 43.
(3) De Renunc. Vuln. Sect. 1. (4) Ibid. (5) Dec. modo cit. 3. A. 5. & 6. Obs. 277.
(6) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1713. Obs. 4. (7) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 51.
(8) Dec. 3. cit. A. 9. & 10. Obs. 104. (9) in Addit. ad Sect. hanc 3. Obs. 1.
(10) Epist. 26. n. 18. (11) Zodiac. Med. Gall. A. 2. M. Jul. Obs. 20.

id quod Lancisius (1) in arteriis ab simili ictu infirmatis non dubitabat esse attendendum, nimirum an forte percussio eo temporis puncto contigerit, quo dilatabantur; tunc enim ab ictu non recedentes; imo illi occurrentes, & contra nitentes, suæ ipsæmet augent læsionis causam. Quanto autem paries, per se tenuis, dexteri cordis ventriculi, cum dilatatur, tenuior fit, tanto erit noxæ a percussione opportunior. Quod si addas sanguinis in quibusdam corporibus majorem copiam; tanto magis eum parietem & dilatatum intelliges, & extenuatum, & subitæ, vehementissimæque percussionis vi non difficillime rumpendum. Nec tamen eam dumtaxam Lancisii animadversionem satis esse, credo, ut rationem assequamur qua factum illud sit, quod a se visum, cum Salsubii esset, Valsalvæ, & mihi asseverabat Jacobus Cicogninus in R. Taurinensi Aula primum Consiliarius, & Medicus, deinde in hoc Gymnasio Collega noster, dum viveret, Ornatissimus.

35. SENEX aliena in sylva ligna cædens, ab sylvæ domino in medio furto deprehenditur. Hic maledictis, & minis resistentem prius increpat, tum denique fugientis dorsum semel, haud amplius, fuste percutit. Percussus post duos tresve passus mortuus concidit. ARTERIA Magna, licet vertebræ, costæque essent integræ, atque illæsæ, rupta in transversum, & discissa reperta est.

36. Quod superius (2) de eadem arteria dixi, cum post casum ex altissimo loco se Valsalvæ pertusam obtulit intra pericardium, idem tanto magis hic dicam, necesse est, ubi in transversum occurrit disrupta. Senex erat percussus; in senibus autem quoties, & quantum erosam intus arteriam illam viderimus, nostræ ad te Epistolæ satis ostendunt. Si forte jam disruptioni per se proxima erat cum vertebras ad quas adhæret, vehemens ictus concussit; non ita a veri similitudine alienum videbitur, potuisse perrumpi, præsertim cum ob varios deprehensi, irati, in fugam acti senis affectus simul abnormes contractiones arteriam quibusdam locis arctarent, simul rixa, & fugiendi conatus celerius sanguinem, & vehementius in ipsam urgerent; ut omittam a duobus ejusmodi ictibus (quos hypochondria tamen excepe-rant) Samuelem Grassium, ut in Sepulchreto etiam (3) leges, præter lienem, & venam Cavam, ipsam quoque arteriam Magnam in Juvene discerptam vidisse.

In Bajulo autem de quo mox dicam, tum repentinæ mortis, tum eorum quæ in mortuo fracta reperta sunt, causæ fuerunt per se omnibus evidentissimæ, neque ad thoracem dumtaxat, sed ad caput etiam spectantes non secus ac in Viro, & Juvene quos Litteris superioribus (4) descripsi; ut Observationem hanc, quæ ibi quoque proponi potuisset, non alia ferme ratione huc distulerim, nisi ne tum forte prolixior essem.

37. BAJULUS, vir subpinguis, & lacertosus, cum valeret optime, & nescio quid in prææalto tecto curaret, inde in stratam sicilibus viam præceps ruens, illico mortuus est, cum mense Januario A. 1725. tempus instaret quo solemnis in Theatro Anatome haberi hic solet. CADAVER igitur Gymnasio concessum est, & a nobis eo diligentius persectum, quo ad eam rem erat in plerisque magis idoneum. Sed quæ secundum naturæ consuetudinem fuerunt, in aliud tempus, si pauca excipias, servantes, cætera nunc memorabimus, nec tamen omnia; cum aliqua ex his attigerimus alias ad te scribentes, ut mox suo quodque loco indicabitur. Ventre aperto, aliquem Tenuium intestinorum tractum totum invenimus lividum: & cum a morte necdum exactæ essent horæ viginti duæ, chylifera vascula transpeximus sub extima tunica ejus intestinorum illorum partis quæ ventriculo propior erat, cibis distento; quamobrem bilem in sua cysti paucam animadvertimus. Quibus autem pylori annulo prominentiæ insiderent, Epistola scriptum est XXIX. (5) sicuti XLIII. (6) quomodo urethra se haberet,

(1) De Aneur. l. 2. c. 2. Propos. 21. cum Schol. (2) n. 8.
(3) in Addit. ad hanc Sect. Obs. 37. (4) n. 34. & 35. (5) n. 17. (6) n. 9.

beret, est indicatum. Truncus Magnæ arteriæ tota ea parte qua ad ventrem pertinet, hic illic initia ostendebat interius futuri ossis; interius autem, & exterius inspectus, pro una tres ex se nascentes Cœliacas, quarum una exilis, duæ non parvæ, omnes inter se proximæ. Thorax costas fractas habuit septemdecim. Sinister pulmo cum pleura cohærebat. Vena Cava Superior in ipso fine a facie quidem interiore leviter quasi erosa apparebat; arteria autem Magna, ipsa quoque interius, haud procul a corde, ad non brevem tractum reticulata ex crassis, albisque fibris: præterea ad curvaturam intus pariter induruerat in squamam osseam. Cranium denique ad occiput; & sincipitis posteriora, in fragmenta disruptum erat.

38. Si præcipuam subitæ mortis causam attendere voluissem; proponenda fuerat historia hæc Epistola superiore; vides enim ex cranii in fragmenta comminutione, eaque ad occiput, quanta esse concussio debuerit non cerebri modo, verum etiam cerebelli. Sed ego tum ob eam quam ante dixi, rationem, tum ob tantum fractarum costarum numerum huc malui differre. Ex illa Epistola exempla habes in quibus costas quoque, sed multo pauciores, quin & vertebras aliquot dorsi fractas conspeximus. Itaque non ea tantummodo, sed & illud hic prætermittimus quod tibi descriptum est alias (1) Lanarii vulnus, scapulæ inflictum, hoc unum ex Anatome addentes, in ejus partis vulneribus cavendum esse, ne superior ejusdem lateris artus agitetur; hujus enim motus obstat, ne illa facile ad cicatricem perducantur.

39. Priusquam Epistola proxima de vulneribus scribamus quæ ad Ventrem attinent, non est hic vulnus omittendum quod simul ad ventrem, simul ad thoracem pertinebat, præsertim cum in thorace de quo hic loquimur, inciperet, in eodemque desineret.

40. SARTOR annos natus viginti, ob fortuitam nullius momenti causam ab alienigena vulneratus est ancipiti, neque angusto cultro ad imam partem lateris dexteri, ne quid sceleri deesset, VIII. Kal. Aprilis A. 1742. quo nimirum die Resurrectio Servatoris nostri celebrabatur. Ab accepto vulnere non cecidit. Sed continuo in Nosocomium quod longiuscule inde aberat, delatus, in via vomuit, alvique, & vesicæ excrementa emisit: illucque pervenit toto jam corpore frigidus, sine viribus, sine pulsibus, aut his obscurissimis, vix ut paucas pias voces proferre posset. Cum sanguis exigua copia proflueret, vulnusque propterea dilatarent, nihil sentire se, ostendit. Itaque post horam, aut paulo amplius, ab inflicto vulnere, sine spirandi difficultate, ullaque sanguinis per os ejectione, mortuus est.

CADAVER ibidem VI. Kalendas, & sex insequentibus diebus accurate persecuimus, quippe nostris aptissimum studiis & magnitudine, & habitu, quem nec pinguem posses dicere, nec macilentum. Hic tantummodo quæ ad vulnus spectant, & si quid aliud occurrit præter expectationem, adnotabimus. Abdomine, quod neque tumidum, neque tensum erat, & tantam continebat tamen, quantam dicemus, sanguinis copiam, inciso, & diducto, leviter cruenta omnium viscerum superficies apparuit. Quorum animadversis sedibus, & in his omenti, quod cum a dextris oblique ad ventris medium descenderet, a sinistris sursum retractum erat, & revolutum, ut ventriculum operiret; continuo ad vulneris examen perreximus. Culter nonam inter, & decimam costam imum dexteræ Thoracis caveæ latus subierat: mox pertusa, costis illis vicina, diaphragmatis parte carnea, proximum jecinoris ipsum latus transfixerat, ingrediens per faciem convexam aliquo ab infima crepidine intervallo, fissura duos circiter transversos digitos longa, paulo autem minori per cavam faciem egrediens; ut tota cultri per jecur via non longior esset duobus ferme transversis digitis. Egrediens autem transverberaverat renem dexterum aliquo ab summa parte intervallo, a facie anteriore ad posteriorem transeundo oblique pariter, ut in jecinore, quasi dimidio minori quam in hoc, fissuræ longitudine. Denique iterum diaphragma pervaserat, & per

(1) Epist. 16. n. 28.

per hujus carnem quæ est pone renem, infimum prorsus thoracis cavum adierat, & postquam ad latus duodecimæ dorsi vertebræ Intercostalis nervi truncum, & venæ sine pari quandam propaginem læserat, subiens musculos proximos qui ad Spinæ latus feruntur, eosque ad transversi pollicis profunditatem, post tot alias Partes uno ictu trajectas, novissimos omnium convulneraverat. Itaque etsi neque in musculis Intercostalibus, neque in diaphragmate, neque in jecinore, neque in rene, neque in Spinæ latere, neque in iis quos postremo indicavi, musculis, vas aliquod majus sauciaverat; tot tamen ex minoribus inciderat, ut intra tam breve tempus quo superstes vita fuit, non minor copia sanguinis effusa videretur, quam si Emulgentia vasa, aut vena Portarum, vel potius ipse Cavæ truncus, quæ illæsa invenimus omnia, fuissent vulnerata. Sublatis enim manu intestinis, tantum nigri sanguinis sub ipsis, & multo magis intra pelvim conspectum est, quantum plerisque eorum qui aderant, viginti saltem libras æquare videretur: quanquam cum sic fluidus esset, ut pauci omnino grumi in eo possent animadverti, neque usquam in universi cadaveris consectione polyposi quidquam in vasis, aut corde ipso conspectum sit; veri simile est, post mortem quoque ex incisis vasis defluere perrexisse, & effusi ante mortem, copiam auxisse. Certe elapso quarto ab interitu die, ex ipso vulneris fine quem ad Spinæ latus descripsimus, sanguinem etiamtum prodire, conspeximus. Num autem illinc per transfixum diaphragma in ventrem descenderit, an contra ex ventre in supini cadaveris thoracem pars sanguinis ascenderit, incertum est. Illud certum, cum priusquam thorax aperiretur, ventris visceribus amotis, exhaustoque sanguine, diaphragma inspectaremus, sanguinem ex ultimo hujus vulnere prodiisse, tum manu ad eam diaphragmatis partem appressa fluctuare aliquid supra eum locum perceptum esse, & rugitum quendam & sonum, qualis a conclusis intra intestina flatibus solet, auditum, & aperto denique thorace aliquam in hoc repertam ab eo latere sanguinis copiam, eumque pulmonem sursum, nec mediocriter, retractum. Erat enim is a pleura undique solutus; cum sinister anterius, & ad latus, præsertim vero posterius, ad illam annecteretur. Præter hæc neque in thorace, neque in ventre quidquam dignum fuit quod hic adnotetur. Frustra enim propter vulneratum renem, in vesica quæsitum est, num cruenti aliquid haberet; nam pauxillum, quod in ea contracta restabat, lotii incruentum fuit. Quid vero in tunica alterius testis Albuginea animadverterim, alibi (1) indicatum est. Ex iis autem quæ in Capitis dissectione conspexi, hæc minime sunt prætereunda, Vertebralem arteriam dexteram, intra cranium saltem, quadruplo fuisse, quam sinistra, latiorem: & in Tenui meninge non exterius solum, sed & qua Laterales cerebri ventriculos convestit, fuisse vasa non minori sanguinis copia distenta, quam si homo ex phrenitide obiisset. Sic etiam in iis ventriculis, quorum singuli aquæ limpidæ cochleare circiter habuere, Choroides plexus ex subatro rubebant. Sic quacunque medullaris incidebatur substantia, sanguineæ passim existebant guttulæ: quas si abstergeres, cerebrumque comprimeres, continuo aliæ erumpebant latiores; mirum in tanta sanguinis in ventrem effusione, nisi ob læsum Intercostalis nervi truncum convulsivas quasdam contractiones excitatas esse, putemus quæ sanguini ex cranio reditum intercluderent. Quibus contractionibus vomitum quoque possis tribuere; quanquam in rene, & septo Transverso vulneratis causarum fortasse satis habes, unde vomitum extitisse, credas.

42. Sed utcunque hæc fuerint; illud præcipue ex Observatione proposita, aliisque similibus colliges, siqui Chirurgi Anatomen forte minus calleant, in gravissimos posse errores prolabi vulnera quæ inter costas subeant, ad thoracem dumtaxat pertinere, existimantes. Nimirum fornicati diaphragmatis ignoratione decepti, supremamque propterea ventris partem inter costas excipi, nunquam animadvertentes,

(1) Epist. 43. n. 30.

tes, hujus quoque viscera iis vulneribus lædi simul posse, ne suspicantur quidem. Tanto autem magis id augetur periculum, siqua causa in ventre sit quæ sursum magis diaphragma compellat, sive hæc sit, ut in obesa muliere (1) commemoravimus, pinguedinis copia, sive flatuum, sive aquæ, sive etiam moles distenti uteri, aut alterius visceris, ut puta hepatis, a quo vel secundum naturam haud raro altius attolli diaphragmatis partem dexteram, alibi (2) admonuimus. Periculum autem majus est, si non stanti, sed jacenti fuerit vulnus inflictum. Neque ita raro istiusmodi occurrunt vulnera, ut quatuor saltem exemplorum non meminerim, quæ Sepulchreto possis inserere, præter unum Glissonii (3), quod ab iis qui Sepulchretum confecerunt, & adauxerunt, omnino inseri debuisset. Primum est Maucharti (4), illius quod supra (5) ex Valsalva produxi, in eo simile quod sanguis quantum e thorace exhauriebatur, tantum per diaphragmatis vulnus continuo illuc influebat ex ventre. Alterum Goetzii (6) est. Tertium Cel. Heisteri (7). Krameri (8) autem est quartum. Et in his quidem omnibus vulnus e thorace, quem primum subierat, per diaphragma in ventrem descendens, jecur perforaverat. Porro ob eandem quæ dicta est, conformationem, positionemve diaphragmatis, & in posteriora declivitatem, etiam fit, ut si vulnera supremæ abdominis parti imposita, longius pergant, non ventris solummodo viscera, sed & thoracis simul cum diaphragmate saucientur. Verum ejusmodi vulnera a nobis, qui locum hic unde incipiunt, attendimus, inter ea quæ ad proximas Litteras attinent, referenda esse, vides. Eas igitur quam primum expectabis, & Valebis.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LIV.

Agitur de Vulneribus, & Ictibus Ventris, Lumborum, & Artuum.

PECTORIS, & Dorsi Vulneribus, Ictibusque propositis, proximum est ut quæ ad Ventrem, Lumbosque attinent, proponamus, additis; ne præter hæc, alia supersint; iis etiam quæ ad Artus spectant tum Superiores, tum Inferiores. Ex Valsalva igitur has primum accipe Observationes.

2. JUVENIS duorum & viginti annorum a vacca impetitur, & cornu circa alterum inguen sauciatur. Febricitat: sensimque facies, & reliquum corpus tumere incipiunt, tumore tamen ad verum œdema non referendo. Nihil præterea quod memorabile sit, occurrit, nisi tandem circa diem decimum septimum. Tunc enim difficultas spirandi accedit, cum dolore quodam, & impedimento ad fauces, quod ægro boli instar esse videtur, a quo si possit liberari, cætera omnino sanum se fore, affirmat. Tamen aliquoties ab assidentibus tremores universi corporis animadvertuntur, ejusdemque tumor, interea auctus, perstat. Tandem circa diem ab accepto vulnere vigesimum secundum mors ingruit. IN CADAVERE vulnus penitus examinatum, incipiebat prope Spermaticorum vasorum per musculos Abdominis transitum, pergebatque inter Rectum musculum, & tendines Obliquorum, ubi concreti sanguinis inventa est copia. Sed in ventris cavum non perveniebat. In hoc multum aere distenta intestina, multumque erat stagnantis seri. Quod

(1) Epist. 27. n. 2. (2) Epist. Anat. 1. n. 13. (3) Anat. Hep. c. 9. in fin.
(4) Eph. N. C. Cent. 1. Obs. 19. (5) n. 3. (6) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 181.
(7) Dissert. de Medicinæ Utilit. in Jurisprudent. n. 61. & seqq.
(8) Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 27. n. 1. ad cap. 2.

Quod pariter & in Thorace ſtagnabat. Cæterum hujus, & Ventris integerrima erant viſcera. Quin paſſim muſculi naturalem ſuam ſervabant soliditatem.

3. Si tumor quo iſtius Juvenis corpus diſtendebatur, aliquid forte habebat unde ad emphyſema ſpectaret; intelligi hinc poſſet, emphyſema non a vulneribus dumtaxat oriri quæ in thoraeis cavum, aut in Aſperam arteriam pertineant. Sic etiam Bartholinus, ut in hac habes III. Sectione (1) libri III. Sepulchreti, cum emphyſema non faciem ſolum, ſed univerſum corpus occupaſſet; vulnus tamen invenire non potuit profundum, nedum quod ullam interiorem læderet partem.

De dolore autem, & impedimento illo ad fauces, memineris alias (2) a nobis injectam eſſe mentionem non modo ex Valſalvæ, ſed Wepferi etiam Obſervationibus: quibus addere alias poteris Eberhardi Gockelii (3), Eliæ Camerarii (4), & Mauritii Reverhorſtii (5). Eas omnes ſi inſpicias; videbis, id impedimentum a vulneribus præſertim obortum, & ſæpe quidem earum partium prope quas iſte Juvenis ſauciatus fuerat, prænuncium fuiſſe convulſionum, quas ſub tremorum ſpecie hic quoque vides acceſſiſſe. Eodemque fortaſſe attinuit tum inteſtinorum diſtentio, tum per remoratum ſanguinis, aut lymphæ motum, ſeri in ventrem, & in thoracem effuſio.

4. VIR annos natus quadraginta, plumbeis e ſclopo cominus ejaculatis fruſtulis ad dexteri oſſis ilium marginem vulneratur. Nulla primum apparent ſymptomata. Nonnullis autem poſt diebus, febris cum maximo rigore invadit, & quotidie recurrit, donec circa diem decimum quartum, cum triduo ultimo anhelus fuiſſet, æger moritur, non ſine vulneratorum inteſtinorum ſuſpicione, propterea quod ex vulnere materia prodierat ferme ſimilis alvi recrementis. VULNUS tamen in Ventris caveam non pervenerat, hujuſque erant omnia illæſa viſcera. Scatebat vulnus plumbeis fruſtulis, quæ marginem ejus quod diximus, oſſis minutim perfregerant.

5. Etſi Valſalva huic Obſervationi illud addidit, ex ſimili vulnere in eadem parte hominem alterum ab ſe viſum eſſe mortuum, ſine ulla alia quæ attendenda eſſet, læſione, & tu quorum muſculorum tendines illinc oriantur, aut illuc deſinant, minime ignoras; ne tamen exiſtimes, id eſſe perpetuum, Obſervatio faciet Meekrenii, quæ vel in Sepulchreti iſta Sectione (6) legitur. *Spina* enim, *ſive appendice oſſium Ilii a globo* exploſo *in varias partes diffracta*, homo non modo *per XII.* ut in Sepulchreto eſt, ſed *per* 14. *ſeptimanas vixit*, ne tunc quidem, ut videtur, moriturus, niſi globus alia læſiſſet, graviſque animi ſubitus affectus noviſſime acceſſiſſet.

6. JUVENIS annos nati viginti tres abdomen ſauciatur intervallo digitorum tranſverſorum quatuor infra umbilicum. Conſequitur vomitus. Ex vulnere exit omenti portio, quæ intra aliquot dies adeo colore, & habitu mutata erat, ut compactam carnem referret. Brevi poſt vulnus inflictum tempore accedit diarrhœa. Interea abdomen naturalem ſervat conſtitutionem, ſi partem ſuperiorem, ventriculo reſpondentem, excipias, quæ leviter intumeſcit. His deinde comites ſe addunt ſpirandi difficultas, & tuſſis creberrima cum purulentæ materiæ expectoratione, & moleſtiſſimo in dextera thoracis parte dolore. Quibus excruciatus æger tandem moritur. VENTER recluſus nullam primo aſpectu oſtendit læſionem. Sed mox quærendo purulenta invenitur materia, quæ a dextris inter meſenterii, & peritonæi membranas, non ſecus ac ſi in folliculo contineretur, ſtagnabat. Hæc ab imo ventris uſque ad diaphragma ſub jecinore ſe extendebat. Thoracis quoque reſpondens cavea dextera non idem modo pus habebat, ſed ipſo adeo replebatur, ut vix cultro, ad ſternum exſcindendum, in eam caveam adacto, pus cum im-

(1) Obſ. 20. (2) Epiſt. 15. n. 9. (3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obſ. 37. & 38.
(4) Ibid. Obſ. 41. (5) Epiſt. inter Problem. Ruyſch. 14.
(6) in Additam. Obſ. 4. cum Schol.

impetu prosiluerit. Eo in pure contractus erat pulmo, colore ad atrum vergens. Crassior autem sanies erat circa dexteram diaphragmatis appendicem; ut circa hanc pus ex ventre in thoracem, quasi per colum, trajectum esse videretur, cum tanta ejus copia ad hanc regionem superius, atque inferius stagnaret; nullus autem transitus sub sensum caderet manifesto. Eadem effusæ materiæ copia, teterrimo cum fœtore conjuncta, tum id diligentius inquirere prohibuit, tum illud quoque, unde tantum provenisset puris, num forte ex laceratis nonnullis mesenterii glandulis, vasisque chyliferis, quando nulla intestinorum, aut alius partis læsio potuerat inveniri.

7. Cum ipse qui viventem Juvenem viderat, & mortuum secuit, Valsalva fieri potuisse, credat, ut vulnus ad mesenterium pervenerit, intestinis videlicet ferri mucronem sua lubricitate declinantibus, ut in nonnullis transverberatis, & sine gravibus symptomatibus brevi feliciterque sanatis, quorum aliquem in hoc Nosocomio etiam vidimus, factum fuerit, necesse est; nihil quidem prohibet intelligere, unde primum pus prodire cœperit.

Qua autem via e ventre in thoracem transierit, incertum est. In homine enim etiam supino, nedum ob spirandi additam difficultatem sic cubante, ut thorax altior sit aliquanto saltem, quam venter, pus ex hujus posteriore parte in illum trajici sic posse, ut tanto majori copia ibi, quam in ventre, congeratur, non ita facile est intellectu. Nec magis facile est, si forte exceptum in alveum sanguinis, traduci postea in thoracem, conjicias: cur enim in idem hujus latus quod respondet, proximumque est lateri quod in ventre obsidet, potius quam in alterum, vel in utrumque, aut in aliam corporis partem? Ponenda igitur quædam præcario sunt. At hoc ipso incertam, ut dixi, rem esse, patet. Quod vero ad tantam attinet puris copiam; aut inde repetas licet, unde Valsalva, ex multaque mesenterii pinguedine, aut cogites, tanto plus puris a pure ipso fieri, quanto acrius est, ut creberrima ista indicabat tussis, & quanto longiori tempore, ut in isto videtur casu, partes afficit, aut irritat, inter quas continetur.

8. VIR quidam paulo post cœnam vulnus accipit, acuto instrumento epigastrium pertundente nonnihil ad lævam e regione ejus costæ quæ tertia est ab inferioribus numeranti. Illico vomit; sed omnino incruenta: nec paucum e vulnere sanguinem ejicit. Horum utrumque redit eadem nocte. Mane vulnus vehementer dolebat; ut ne levem quidem corporis contorsionem ferret sine querela. Postridie diluculo surgit, &, quod incassum antea tentaverat, alvum recrementis exonerat, secundum naturam se habentibus. Sed cum lectum repetisset, quodam animi repentino quasi defectu prehensus, vivere desiit post horam ab accepto vulnere trigesima sexta.

ABDOMEN incidendo, musculi circum vulnus inventi sunt ad non breve spatium undique sanguine quodammodo imbuti; ventris autem cavea, etsi abdomen contrectatum, nullo modo tensum fuerat, effuso sanguine oppleta. Vulneri suberant omentum, & Colon intestinum qua hoc cum ventriculo colligatur. Levem omentum læsionem, nullam intestinum habebat. Sed ventriculus in medio erat vulnere pertusus, latitudine avellanam æquante. Quamvis autem magna diligentia quæsitum fuerit, num aliud præterea læsum, num vas aliquod majus incisum esset; nihil præter illa quæ diximus, inventum est.

9. Cur, etsi plurimum sanguinis in ventris cavum defluxerat; tamen non secus ac si ventriculus vulnere pertusus non esset, nihil sanguinis per vomitum, aut per secessum apparuerit, docebit Scholium quod satis simili Observationi XXVII.(1) in Sepulchreti ista Sectione subjectum est, aliasque insuper causas addisces ex male ibidem omisso Glissonii (2) casu. Illi vero sanguinis in ventrem magnæ effusioni cita mors potissimum tribuenda est, præsertim quæ animi defectionem exceperit. Cæterum vel sine hac fortasse effusione, intra breve tempus eos ut plurimum mori

(1) §. 1. (2) Anat. Hepat. c. 9. in fin.

ri quibus ventriculi nulla etiam pars sit præter fundum sauciata, cum indicant nervi quibus, nec paucis, neque una ab origine provenientibus, fundus instruitur, tum luculenter Observationes confirmant, illa etiam quæ modo ex Sepulchreto commemorata est, ob adjunctum thoracis vulnus seposita, eidem videlicet proxima (1), & aliæ, quæ præter has a Bohnio (2) proferuntur, ad Sepulchretum addendæ. Qui tametsi, ut Etmulleri quoque Filius (3), recenset causas ob quas nonnunquam ventriculo inflicta vulnera lethalia non fuerint; neuter reticet contrarias causas, unde videlicet plerumque mors, aut fortunatæ curationis magna sæpe difficultas sequatur. Videsis tria, quæ pariter Sepulchreto addas, vulnerati ventriculi exempla, quorum duo ex Cowpero indicant Lipsiensium Acta Eruditorum (4), tertium habes in Commercio Litterario Norimbergensi (5). Quod vero tanta sanguinis copia subtus effusa, tensum tamen non esset abdomen, id a me quoque in Sartore (6) adnotatum fuisse, memineris.

10. JUVENI annorum viginti quinque duo ense vulnera imposita sunt, alterum digitis circiter quatuor transversis infra xiphoidem cartilaginem, sed a sinistris, videlicet circa quartam & quinctam costam, ab inferioribus numerando; alterum paulo infra hypochondrium pariter sinistrum. Per utrumque vulnus erupit omentum. Vulneratus primum domum petit: ubi cum præ languore vix stare possit; inde ad Nosocomium fertur S. Mariæ de Morte. Ibi si decumbere velit, imminere sentit suffocationem; itaque erecta cervice cogitur respirare. Vomit interea. Nihil sumit. Hora decima tertia ab inflictis vulneribus moritur. VENTRE, & Thorace apertis, in utroque effusus sanguis, sed non magna copia, invenitur. Vulnus inferius in caveam quidem ventris ipsum quoque pervenerat; sed nulla attigerat viscera. Vulnus autem superius viscera læserat & thoracis, & ventris. Nam sinistri pulmonis inferiorem extremam partem nonnihil inciderat: antea autem late pertuso diaphragmate, & superiore ventriculi parte utrinque convulnerata, non modo hujus cavum effuso sanguine impleverat; sed & ipsi ventriculo viam per diaphragma aperuerat, per quam cum omenti portione se intra thoracem conjecerat.

11. De ventriculi vulneribus paulo ante; de vulneribus autem diaphragmatis scriptum est Epistola superiore (7). In qua etsi vulnus diaphragmatis cum vulneribus aut cordis (8), aut jecinoris, & renis (9) conjunctum vidimus, necdum tamen vidimus, ut hic, junctum cum ventriculi vulnere. Quin erat vulnerum illorum initium in thoracis parietibus; hujus autem est in ventris: fecitque is de quo in extrema illa Epistola (10) mentio injecta est, diaphragmatis positus, ut ab hoc initio profectum vulnus, thoracis quoque visceri, quemadmodum ab illo, ventris quoque visceribus noxam intulerit. Quoniam autem id peculiare habet proposita Observatio, ut sauciatus ventriculus intra thoracem ascenderit per diaphragmatis vulnus; æquum est, ut super hac re, non rarissima quidem, ut nosti, sed tamen non creberrima, verba faciamus. Diaphragma ex nervea, id est tendinea, & ex carnea quæ illam cingit, parte constans, & foramine non uno ab natura pertusum, sic thoraci, & ventri interjectum est, ut fornicis instar in illius cavum se attollat, nusquam magis quam ad posteriora, declivis, tantoque id magis in homine: quamobrem Pechlinus (11) admonuit, in vulnere quod thoracis parietibus inflictum sit longius a posteriore parte dissitis, sanguinis, aut puris effusi exitum, non modo inflexione corporis ad vulnus, sed inspiratione quoque esse adjuvandum, nimirum, ut quanto magis diaphragma, tunc contractum, accedat ad planum, tanto minor declivitas sit ab humoribus superanda qui in decliviorem, pro-

(1) §. 2. (2) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 4. (3) in Programm. cit. ad n. 32. Epist. 36.
(4) A. 1699 M. Febr. in Relat. ejus Anat. ad Tab. 35. (5) A. 1736. Hebd. 16. n. 4.
(6) Epist. 53. n. 40. (7) n. 4. & 6. (8) n. 3. (9) n. 40. (10) n. 41.
(11) Hist. Vuln. Thorac. art. 11.

profundioremque illam thoracis posteriorem partem defluxerit. Hujus autem ipsius Septi vulnera etsi ab Hippocrate (1) dicta sunt esse *lethalia*; ex voce tamen qua Hippocrates usus est, Galenus (2) intelligenda esse, monuit, quæ magna sint, & profunda, non quæ parva, & superficie tenus inflicta, ne si *in parte* quidem *septi nervosa* sint; in hac enim ipsa non hæc, sed illa, scripsit, *non coalescere*. Certe autem in parte carnea sanatorum vulnerum plura afferri videbis exempla: ad quæ tria insuper vel ex uno Bosco (3) adjicias licet. In nervosa vero parte multo difficilius est paria exempla reperire. Attamen in historia ab Sennerti Socero adnotata, diaphragmate in nervosa parte transfosso, illud saltem leges, post bimestrem curationem ægrum *satis bene sibi habere fuisse visum* menses quinque, si quidem Sennertum ipsum (4), non Sepulchretum (5) inspicias, in quo manca in nonnullis eadem historia descripta est. Cæterum vel carneæ, nedum tendineæ, partis vulnera in septo Transverso plerumque, nec intra longum tempus, lethalia sunt. Non tamen quotiescunque per illud ventriculus, quemadmodum in Sennerti etiam casu, in thoracem trajectus est, id semper contingit per viam a sauciante instrumento apertam. Nam; ut ovem prætermittam, in qua Peyerus (6) per transversum hiatum, palmo majorem, in carnea superiore diaphragmatis parte, ab immani distentione ventriculorum disrupta, horum alterum e ventre compulsum intra thoracem invenit; certe loca sunt in diaphragmate, per quæ diductis carneis fibris, & cedentibus membranis, ventriculus, aut intestini pars aliqua, aut alterius visceris e ventre potest in thoracem transire. Sic (præter œsophagi viam, de qua post dicetur) qua nervus alter Intercostalis traducitur, illac post vehementissimos intestinorum dolores, Coli aliquam, omenti vero, & pancreatis majorem partem transmissam referri video a Platnero (7). Sic etiam anterius inter fibras a xiphoide cartilagine venientes, & proximas solet intervallum esse, per quod simile quidpiam posse contingere, imo contigisse in Agricola, suspicabar, in quo Romæ vidisse Leprottum, audiveram per mediam anteriorem diaphragmatis partem de Colo intestino tantum in thoracem admissum, quantum, si extenderetur, spithamam æquaret. Sed cum postea ab iis qui secuerant, accepissem, neque illud intestinum, neque foramen, cujus erat diameter duorum pollicum transversorum, per quod subibat illud, & exibat, indicium ullum prægressæ violentiæ, aut morbi ostendisse, & hominem decrepita ætate ex manifesta intra calvariam læsione mortuum; credere malui, sic a primordiis rem se habuisse, non secus ac Chauvetus (8) credidit in militaris Tribuni Legato, in cujus sinistro thoracis cavo præter ventriculum, & lienis dimidium, pars quoque memorati intestini inerat, non per idem tamen, foramen redeuntis per quod subibat, sed per alterum, quorum foraminum oræ cartilagineæ arcte ad transeuntia per se viscera adhærebant. Neque aliam in aliis duobus sententiam fuisse, videbis, Riverii (9), Bartholini (10), & Clauderi (11), si totum quidem Bartholini locum ab initio usque legeris, quod initium in Sepulchreto præteritum est. De uno eodemque ipse, & Clauderus verba faciunt; sed plura hic de vivente, ille de mortuo commemorat. Summa est, ventriculum, omentum, parum pancreatis, majorem Coli intestini partem in sinistra thoracis cavea dilituisse, quæ Coli pars, una cum Duodeno, per idem exibat per quod ingrediebatur, amplum, nerveoque circulo circumscriptum, foramen in subjecto, quod totum erat carnosum, diaphragmate peculiariter apertum. Juvenis vero alter, ab Riverio descriptus, ventriculum dumtaxat in thorace habuit, sed a dextris, quæ thoracis pars, cum pulmone careret, sic ab ortu rem

[1] Sect. 6. Aph. 18. [2] Comment. in cit. Aph. [3] De Facult. Anat. lect. 4.
[4] Medic. Pract. l. 2. P. 2. c. 15. [5] l. 3. S. 8. Obs. 27. §. 1. [6] Eph. N. C. Dec. 2. A. 4. Obs. 100.
[7] Disp. de Hydrocel. not. φ ad §. 2. [8] Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1729. Obs. Anat. 2.
[9] Sepulchr. Obs. 27. cit. §. 2. cum Schol. [10] Ibid. §. 3. [11] Obs. 12. in Addit. ad eand. Sect.

rem fuisse, significabat. Qua autem via per septum Transversum prodiret Duodenum intestinum, Riverius siluit. Illa non siluit, Juvenem toto vitæ decursu spirandi difficultate non fuisse *valde* oppressum; sic enim in Sepulchreto quoque scribendum fuerat; & vehementissimis a sumpto antimonio vomendi conatus omnino irritos fuisse, impedito, ut Riverius putabat, ventriculo a costarum ambitu, Juvenis autem de quo Clauderus, & Bartholinus, libera semper, si subitaneum, & cito evanescens asthma excipias, usus fuerat respiratione: & inter vomitus propemodum infinitos est mortuus, tametsi ventriculus fortissimis aliquot vinculis ad diaphragma, eamque viciniam alligatus qua committebatur cum gula, parte reliqua sursum conversa ferme ad claviculas perveniebat, totum quasi occupans, cui erat inclusus, thoracis cavum. Quæ symptomata infantem vexarent bimestrem, ab ipso ortu male se habentem, in quo Carolus Holtius intestina ferme omnia cum mesenterio intra thoracem invenit traducta per foramen a natura formatum in diaphragmate a latere sinistro foraminis gulæ, ex Lips. Actis Eruditorum (1) cognosces. A natura quoque ipsa fissuram diaphragmatis factam esse, crediderim, per quam in fœtu ventriculum, lienem, partemque hepatis, Duodeni intestini, & omenti traductam vidit Cl. Stehelinus (2) in thoracis caveam sinistram; sic, inquam, crediderim, cum sinister pulmo uno dumtaxat ex lobo constaret, dexteroque esset triplo minor. Sciens prætereo quæ viscera ventris in thorace aliorum fœtuum, quippe prorsus monstrosorum, suilli unius, humanorum duorum conspexerint Anonymus quidam (3), Lemeryus (4), Vernoyus (5), & diaphragma fere omnes perforatum. Susceptus enim sermo postulat, ut ad ea corpora quibus non prima conformatio, sed morbi vis, & vulnera præsertim, ventriculum, aut viscus aliud aliquod traduxerint in thoracem, revertamur.

12. Littrii (6) Observatio difficilem respirationem, & crebros, sed irritos, vomenti conatus in cane fuisse indicat, cujus ventriculus thoracem per idem foramen subierat per quod gula egreditur. Neque enim sic a natura fuisse, docebant duo, alterum gulæ ipsius longitudo (ab aliis non adnotata) nimirum tanta, ut mox ventriculum in naturalem sedem reducenti minime obstaret; alterum magna fissura in quam fuerat id foramen diaphragmatis amplificatum, per quod gula eadem transire solet, tunc autem Duodenum intestinum transibat, quæ fissura cicatricem a longo, ut videbatur, tempore jam duxerat. Sic autem fissum diaphragma Littrius fuisse, credebat, a violentissima aliqua sive gulæ convulsione, ventriculum sursum trahente, sive contractione diaphragmatis simul, & musculorum Abdominis, quam ventriculus, tunc forte solidioribus, ut in cane, alimentis plenus, adjuvisset. Ego autem cum ex superioribus plura, tum hæc præsertim ex Littrio censui a me tibi esse commemoranda, ut comparans, intelligere facilius possis, rectene alii alia vomitus instrumenta proponere consueverint, tum ubi ventriculus in thorace sit, a primordiis positus, an vi morbi compulsus fuerit, tum denique; ut alia post attingenda hic omittam; quibus agentibus causis eo compellatur. Nam quod visum est summo ætate hac nostra Viro, quanta vis sit qua musculi Abdominis in exspiratione sursum urgeant ventris viscera, hinc posse æstimari quod exiguum septo Transverso inflictum vulnus dilatent adeo, ut illac ventriculus in thoracem transeat; nempe intelligis, explicationis Littrii fortasse oblitum, quem effectum partim iis musculis, partim ei septo magna vi deorsum contracto, præsertim dum convulsione, aut conatu aliquo in cohibenda respiratione cum illis simul connititur, tribuere, ni fallor, decebat, illum omnem iis solis musculis tribuisse. Cæterum si vulnus eo forte incidat, ut foramen amplificet per quod œsophagus trajicitur, evidens est, ad

(1) A. 1702. M. Decemb. (2) Tentam. Medic. th. 3. (3) Zodiac. Medic. Gall. A. 4. M. Febr. Obs. 14.
(4) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1724. (5) Comment. Acad. Sc. Imp. Petropol. Tom. 3.
(6) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1706. Obs. Anat. 10.

ad eundem effectum inducendum satis esse minores vires. Eo autem vulnus in milite inciderat in quo Glandorpius (1) per eandem œsophagi viam ascendisse invenit sinistram ventriculi partem cum portione Duodeni, & Coli intestini: is vero ex dolore, & hæmorrhagia, syncope maxima cum respirationis interceptione, & singultu absumptus fuerat. Accidere etiam potest, ut minori vi opus sit nonnunquam, nempe in homine cui per se via illa œsophagi latior sit, quemadmodum fuisse a me visam in Sutore quodam, ad te scripsi (2). Est contra, cum vis requiritur aut diutius repetita, aut validissima, sive illa eadem via, sive alia superanda sit non satis per vulnus aperta. Repetita est dies octo in eo cui Henricus ab Heer (3) per *strictissimum* diaphragmatis vulnus irrepsisse in thoracem vidit Tenuia intestina, ut qui non nisi nono tandem die symptomata est passus, id ostendentia, intraque horas viginti quatuor necantia. Fortasse autem repetita est menses quinque in studioso illo de quo supra (4) ex Sennerto injecimus mentionem; illis enim exactis mensibus, male habere demum cœpit, proximis autem diebus post sæpe iteratos vomitus, & pessima signa mortuus est; ut quanquam indicium sit, non parvam ventriculi partem septem ante mensibus cum vulnus inflictum est, sinistrum thoracis cavum subiisse, & cor in dexterum latus, ubi inventum est, compulisse; ibi enim ipse *post acceptum vulnus jubebat observare pulsum cordis*; tamen *ventriculum totum*, omentumque, & pancreas *totum* non nisi postremo illo tempore illuc ascendisse, est aliquis credendi locus. Estque etiam magis in eo militum Ductore, in quo, si Sepulchretum (5) inspicias, paulo ante laudatum Henricum credas; si vero Pareum (6) unde est, legas. Guillemæum scias deprehendisse magnam Coli intestini partem in thoracem compulsam per vulnus, vix minimi digiti capax, carnem diaphragmatis transfodiens. Nam etsi intestinorum dolor sub vesperam ingruere solebat; tamen octavo solum mense ex quo vulnus acceptum fuerat, ad eam acerbitatem increvit, ut nullo proficiente auxilio, interimeret. Quod si forte non idem casus est, quem ex Ballonio in Sepulchretum (7) videbis relatum; ut dolor is non nisi post annum ortus dicitur; sic diuturniore impulsu opus fuisse videtur ad majorem illam Coli partem per diaphragma traducendam postquam minor *sensim*, ut Ballonius ipse arbitratur, subierat. Certe autem Vir Cl. Fantonus in Scholio ad paternam Observationem XXIII. adolescentis, ante annum sauciati, ventriculum in thoracis cavum intrusum per diaphragma, qua œsophagus transit, discerptum, non antea censet in illam pervenisse, quam crebris ab inflicti vulneris tempore doloribus, & vehementibus vomitionibus contractus, & in diaphragma adactus, hoc tandem satis discerpere, & sic viam sibi dilatare voluerit. Optat vero id quod nos quoque in pluribus hujus generis Observationibus, ne illa quidem Valsalvæ prorsus excepta, subinde optavimus, ut quædam insuper adnotata fuissent ad trasmissi visceris, aut ad transmittentis Septi conditiones attinentia: in hisque nos ipsam ponimus tum visceris, tum vulneris sedem, ut in Clossæi historia (8) quæ partem quidem Coli intestini superiorem, ventriculo proximam, spithamæ longitudine supra diaphragma hæsisse, ostendit; sed qua hoc parte fuerit pertusum, illud vero utro thoracis cavo exceptum, non ostendit. Quoniam autem hominem toto biennio nullam ex suo vulnere *in naturalibus, & vitalibus facultatibus* sensisse læsionem, scribit, donec colica passione prehensus diem obiit; credibile fuisset, intestinis, quæ *tanquam folle inflata* reperta sunt, impetum in vulnus facientibus, tum demum majori saltem parte illius Coli portionis transitum patefecisse, nisi *consolidatum fuisse repertum* nescio quid dicens, num de vulnerato nonnihil Colo, an diaphragmate intelligat, nos dubios relinqueret.

Sed de repetita diutius vi satis; nunc validis-

[1] Sepulchr. S. hac 3. Obs. 21. §. 9. [2] Epist. 37. n. 30. [3] Sep. Obs. cit. §. 3.
[4] n. 11. [5] Obs. cit. §. 4. [6] Oper. l. 9. c. 30. [7] l. 3. S. 14. Obs. 8. §. 8.
[8] Sepulchr. cit. Obs. 8. §. 10.

lidissimæ exempla adjiciamus.

13. Certum est, in prima omnium ventriculi intra thoracem contrusi Observationum, quæ a Pareo (1) habita est in Latomo, contrudentem vim fuisse validissimam. Nam per vulnus tendineæ partis diaphragmatis, vix pollicem latitudine æquans, illuc compulsus, triduo postquam illud inflictum fuerat, inventus est. Bartholinus (2) autem illic non ventriculum modo, sed & partem aliorum viscerum, & nominatim lienis, deprehendit Observatione, in plerisque ejus simillima quam ex Valsalva proposuimus. In utraque enim simul cum diaphragmate vulneratus ventriculus, & pulmo est, & mors contigit tertio die; ut tempore spectato, validissimam fuisse vim, appareat; tametsi in neutra sciamus, quæ diaphragmatis pars sauciata sit, neque in illa Bartholini angustum, an latum fuerit vulnus; nec, quod consequitur, quanta fuerit in diaphragmate resistentia a contrudentibus viribus superanda. Sed hæc in Schoberi (3) casu minime desideramus, qui eo violentior fuit, quod sine ullo vulnere gravissima cardialgia, creberrimis incredibilis copiæ nigricantis materiæ vomitibus, vomendique conatibus diluculo ortis, proxima nocte confectus Juvenis, intra thoracem ostendit cum omento, & intestino Duodeno, Jejuno, & Ilei parte ventriculum, ea materia, flatibusque adeo distentum, ut cor, & pulmones arcte comprimeret, illuc admissum per idem quo gula emittitur, foramen *maxime dilatatum & atonum*. Quod, si eorum memor es quæ supra (4) cum Littrio, & Fantono attigimus, fieri potuisse, non dubitabis. Inversa enim per evidentes convulsiones fibrarum œsophagi, ventriculi, & intestinorum motu, proclive est intelligere, ventriculum simul ab œsophago sursum raptum, simul (5) ab nondum valde infirmatis diapragmatis carneis fascibus, foramen illud intercipientibus, repressa deorsum ex rapto ventriculo materia, inanem hunc fuisse traductum, eademque ratione intestina illa, donec persistente, adauctaque vi inversi motus, materia ab inferioribus sursum usque, & usque acta, fasces illos vinceret, ventriculumque distenderet.

En tibi viscerum, per septum Transversum in thoracem trajectorum exempla propemodum omnia quæ scribenti quidem hoc tempore erant in manibus, ut possis cum proposita Valsalvæ Observatione comparare: propemodum, inquam, omnia. Nam quod ex Valentino (6) proferre potuissem omenti, per foramen, in canis diaphragmate olim factum, in thoracem illapsi, & levius est, & sine sedis foraminis illius, & symptomatum mentione. Gravior est quidem, & hæc proponit, sed illam silet, quantum ex Actis possum Lips. Eruditorum (7) colligere, Observatio Beckeri in quadriennii puero, cujus ventriculus, lien, & jecur in sinistro erant thoracis cavo, a biennio, ut puto; nam biennium vitæ primum satis commode traduxerat. Nec vero huc attinet, ut quidam videntur credere, Caroli Pisonis *de morb. a sero Sect.* 2. *part.* 2. *c.* 7. Observatio de immani renis alterius tumore. Si enim illa est, ut opinor, quæ citato Pisonis cap. VII. sub numero extat XLVI; ab renis tumore Septum quidem proponit sursum compulsum; sed non perforatum.

Perforaverat autem erodendo pancreatis ingens cancrosus tumor, suique partem intra sinistrum thoracis cavum conjecerat in Hertodi Observatione, alio loco in Sepulchretum (8) relata. Verum, ut suspicionem seponas meam, quam tibi alias (9) super ea Observatione significavi; satis superque in illa habes aliarum causarum, per quas prægressa, & repentinam mortem explices. Tandem cum Epistolam hanc recenserem, in Dissertationem incidens quæ inter Chirurgicas a Præcl. Hallero collectas est LXIX. in ea ut nonnulla exempla deesse ex iis quæ commemoravi, sic nonnulla esse, animadverti, quæ aut propter libros quibus carebam, aut pro-

[1] Sep. l. 4. S. hac 3. Obs. 21. §. 7. [2] Ibid. Obs. 20. §. 2.
[3] Eph. N. C. Cent. 3. & 4. Append. n. 12. c. 1. [4] n. 12. [5] c. 2. §. 18.
[6] Eph. N. C. Dec. 3. A. 2. Obs. 124. [7] A. 1706. M. April. [8] l. 3. S. 22. Obs. 40.
[9] Epist. 40. n. 27.

propter linguam qua ſcripti ſunt, inſpicere non potueram. Tu in ea leges, in primiſque illud puellæ Argentoratenſis (1) cujus deſcribuntur & ſymptomata, & vulnus, quo potiſſimum intra non multas horas confecta eſt, in tendinea parte ſepti Tranſverſi, qua lienis, & ventriculi portio thoracem ſubierant, & cor dextrorſum compulerant. Porro quatuor alia, ut videntur, exempla legi quidem apud Blancardum (2), ſciebam. At ſi cum iis conferas quæ a me ſupra allata ſunt, eadem revera eſſe, ac totidem ex ipſis, continuo agnoſces; quamvis mutatis, non ſine ſtomacho ferenda, transformatione Studioſo illo apud Sennertum, in Revalienſem dumtaxat quendam (3); Filio D. Rat apud Riverium, in Militem (4); Latomo apud Pareum, in fabri cujuſdam Famulum (5); & Militum Ductore apud eundem, in Famulum cujuſdam Centurionis (6). Quæ duæ noviſſimæ mutationes cum vel in ipſo initio libri ſui a Blancardo poſitæ ſint; mirum non eſt, quod multis candidis ſinceriſque Viris, ex ſe alios priuſquam aliter deprehendant, æſtimantibus, & propterea nihil tale ſuſpicantibus, in hiſque Bohnio (7) fucum fecerint, ut ſimul cum duabus modo indicatis apud Pareum Obſervationibus, Blancardi primam, & ſecundam, quaſi non ex illis efficta, laudaverit. Sed a vulneribus abdominis ad alia ipſius ictuum, compreſſionum, concuſſionum exempla e Valſalvæ ſchedis exſcribenda tranſeamus.

14. VIRI annorum triginta quinque abdomen equi calce percutitur; unde ſævis doloribus, & vomitu correptus, in S. Mariæ de Vita Noſocomium excipitur. Ibi perſtantibus doloribus cum ſenſu ingentis ponderis in ventris imo, ſummaque ſpirandi difficultate, moritur. CADAVER, a Valſalva, & Petro Molinellio diſſectum, etſi nullam in Abdominis muſculis, percuſſo loco reſpondentibus, contuſionem oſtendit; tamen, Ventre aperto, magnam videndam exhibuit copiam ſanguinis effuſi, qui corrumpi jam cœperat. Rupta erant ſanguifera vaſa quæ per omentum ducuntur; huic autem ſubjectum inteſtinum Ileum quaſi in tranſverſum omnino diſciſſum. In Thorace pulmones ingenti affecti inflammatione: & polypoſa non mediocris concretio in dextero cordis ventriculo.

15. Salvo abdomine, quod percuſſioni primum occurrit, concluſas ſub ipſo Partes diſrumpi, novum non eſt. Sic Tulpius (8) bis, ſic Fontanus (9), ſic Graſſius (10), ſic Raygerus (11) lienem viderunt diſruptum, tres primi a baculi ictu, ultimus ab alliſione: quibus hiſtoriis, in Sepulchreto propoſitis, addas licet alias quoque, ut quæ in Commentariis extat Imp. Sc. Petropolitanæ Academiæ (12), & quæ apud Cel. Heiſterum (13). Utraque enim, illa a pugno, hæc ab equi calce ejuſdem viſceris diſruptionem, eandemque ex eo immanem effuſionem ſanguinis in ventrem oſtendit. Ab ſimili equi ictu in duobus aliis idem accidiſſe, ex Commercio Litterario (14) cognoſces. Idemque in totidem, ſed baculo percuſſis, compertum retulerat Bohnius (15). Nec deſunt alia ejuſdemmodi exempla, ab ictibus cujuſquemodi, & inter hos a lapſu, quæ Jo. Petrus Albrechtus (16), Gotth. Budæus (17), Lucas Schrockius (18), Hieronymus Laubius (19), Joannes Storchius (20) adnotarunt. Quod ſi alia præterea cupis; duo leges apud Hoffmannum (21), & ubi quæras totidem, laudatum indicabit Commercium (22), ubi vero quædam alia inſuper, monſtrabit Platnerus (23): quem jure ſcripſiſſe, intelligis, ex violenta abdominis compreſſione incluſa *viſcera rumpi*, *lacerari*-

[1] §. 4. [2] Anat. Pract. Ration. [3] Cent. 2. Obſ. 9. [4] Cent. 1. Obſ. 70.
[5] Ibid. Obſ. 2. [6] Ibid. Obſ. 1. [7] De Renunc. Vuln. S. 2. c. 4.
[8] Sepulch. S. hac 3. Obſ. 29. §. 9. vel potius 8. [9] Ibid. §. 11. [10] Ibid. in Addit. Obſ. 31.
[11] Ibid. Obſ. 30. [12] Tom. 1. in Obſ. Anat. [13] Inſtit. Chir. P. 1. l. 1. c. 15. not. ad n. 6.
[14] A. 1736. Hebd. 16. n. 4. & A. 1740. Hebd. 21. n. 1. [15] De Renunc. Vuln. S. 2. c. 4.
[16] Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obſ. 6. [17] Earund. Cent. 1. & 2. Obſ. 108.
[18] in Schol. ad eand. Obſ. [19] Act. N. C. Tom. 2. Obſ. 21.
[20] Commerc. Litter. A. 1731. Specim. 36. n. 2. [21] Medic. Rat. Tom. 3. S. 1. c. 7. §. 34.
[22] A. 1738. Hebd. 32. n. 1. ad Part. 4. & 5. [23] Inſtit. Chir. §. 717. not. 4.

rarique ita, ut effuso omni sanguine, cita mors sequatur. In liene autem *hoc frequentius evenire, observationibus compertum esse*. Nec mirum, si mollem ejus structuram, tenui conclusam tunica, attendas. Quod si morbi vi mollior fiat, & tardigradi sanguinis copia infra costarum munimentum extendatur, tanto facilius disrumpitur, & tanto plus sanguinis, citiusque effundit, eoque celeriorem affert interitum. Imo in Comite quodam (1) cum tumidus, & quasi *pultaceus* esset factus; per se ruptum, & repentinæ mortis causam fuisse, constat.

Sed in renibus quanto structura compactior, tanto justior admirandi causa est, cum in citata Laubii Observatione legimus, ob externam ex casu ab alto compressionem non modo *lienem ad rupturam usque contusum*, sed etiam *in dorso renis sinistri foramen, duorum digitorum capax*, fuisse deprehensum, aut apud Mauchartum (2), *baculi teretis, non acuti, validissimam ac perniciossimam impulsionem ad abdomen, citra ullam continui solutionem, sed tamen ex opposito crepantis hinc lethaliter medii renis* fuisse causam. Et quoniam in sermonem incidi de visceribus urinæ inservientibus; fac perlegas Theod. Zuingeri (3) Observationem accurate signa, & anatomen exhibentem Juvenis qui noctu ad arboris prominentem ramum forte hypogastrium allidens, nullum quidem exterius læsionis indicium, at disruptionem vesicæ retulit, urina tunc plenæ.

Verum ne quid aliis contingat visceribus, prorsus omittamus; supra laudatus Heisterus (4) præter illam quam ante indicavimus, duas protulit Observationes, alteram ventris viscerum quæ graviter contusa, & lacerata reperta sunt a vehementioribus, quantumvis tenuioris, bacilli ictibus; alteram in qua jecur medium omnino disruptum a vi extrinsecus illata deprendit, tametsi exterius nulla omnino conspiceretur læsio. Disrupti quoque jecinoris exemplum tibi indicabit Platnerus (5), alterumque Commercium Litterarium (6): unde (7), tertium insuper habebis viri ab equo in regione hepatis graviter percussi, ut costæ imæ frangerentur, & visceris illius pars gibba fissuris finderetur compluribus, non ita profundis, ut opinor, cum venter non sanguine, sed multa lympha cruenta repletus fuerit, æger vero non ante quartum interierit diem; ut ad memoriam revocet historiam illam Hippocratis (8): *Puer a mulo percussus ventrem, & hepar, mortuus est quarta die*; quanquam hic puer, ut vides, ad ventriculum quoque percussus fuit, & longe alia habuit symptomata, quæ omnia attendens gravis Interpres Vallesius (9), ob acutissimam viscerum illorum inflammationem, non ob disruptionem, sanguinisque effusionem, puerum mortuum esse, censuit. Certe si magna sanguinis fuisset effusio, & ratio, & Lanzoni (10) Observatio ostendunt, citissimam futuram fuisse mortem. Qui enim pugno ad jecur violenter percussus, *extravasationem sanguinis* in ventre habuit, & *rupturam vasorum in hepate*, is *mox* ab ictu *in terram prolapsus, misere expiravit*. Huc etiam septennis pueri spectaret historia (11), quem supinum adeo presserant equi currum trahentes, ut ex rupto a dextris, & lacerato jecinore sanguis in totam ventris, exterius illæsi, caveam effusus fuerit; nisi mortis quam statim obierat, aliæ simul tum in thorace, tum in cervice deprehensæ essent causæ. Sed ut propius denique ad Valsalvæ Observationem accedamus, quæ ab ictu rupta sanguifera omenti vasa, Ileumque intestinum proposuit; eadem vasa in fœmina, a milite percussa, & postquam totus venter sanguine effuso repletus erat, subito mortua, eadem, inquam, vasa disrupta indicarunt sanguinei grumuli inter omenti folia conclusi, quemadmodum in Commentariis leges Petropolitanis, paulo ante laudatis (12), ubi quidem *in rarissima hacce læsione illud forte in considerationem trahendum esse* dicitur, *quod præter naturæ institutum, omentum fundo uteri* con-

[1] Act.N.C.Tom.5.Obs.125. [2] Dissert.de Mydriasi §.32. [3] Eph.N.C.Cent.7.Obs.30.
[4] not. cit. [5] not. cit. [6] A. 1738. Hebd. 32. n. 1. ad Part. 5.
[7] A. 1734. Hebd. 35. n. 3. [8] Epid. l. 5. n. 17. [9] Comment. in hanc hist. quæ ipsi 38.
[10] Act.N.C.Tom.2.Obs.6. [11] Commerc.Litter.A.1740.Hebd.52.n.3. [12] Tom.cit. Ibid.

connatum esset; id tamen Valsalvæ Observatio minime necessarium esse, ostendit. Quod vero ad intestinum attinet equi calce perruptum, conferre cum hac poteris Observationem Krameri (1) in rhedario ab eadem causa, sed neque eodem tempore, neque ab eadem tantum interna læsione mortuo; nisi forte Ilei intestini ruptionem tribuendam potius gangrænæ intestinorum, suspiceris, quemadmodum cum Helwichio (2) tribuendus ille certe est Coli, & Ilei Sphacelo jam affectorum, hiatus in adolescente animadversus diebus non ita paucis extincto, postquam herus ventrem baculo graviter percusserat. Sed vel sine his, habes in Sepulchreto (3) non modo intestinum Jejunum a violentissimis pedum insultibus in lumbos, dorsumque prostrati hominis disruptum, sed & Ileum, & Colon ob vehementissimam abdominis ad arboris truncum allisionem in altero (4), quamvis integro in utroque abdomine, non uno loco perforata. Noli autem mirari, quod mulieris, aliis a me Litteris (5) tibi descriptæ, cum fuisset baculo abdomen percussum, & symptomatibus insecutis gravissimis, ipsa de hujus dolore tantummodo quereretur, nihil tamen læsum; nedum ruptum, in ejus ventre deprehensum fuerit. Neque enim omnes ictus eadem vehementia infliguntur, neque omnibus intestina æque disruptioni opportuna sunt tum a natura, quemadmodum cervos Aristoteles quidem scripsit (6) *intestinum tam tenue, imbecillequ habere, ut etiamsi leviter percusseris, possit rumpi, cute adhuc integra*; tum a repletione. Et certe utrique eorum quorum modo historias ex Sepulchreto indicavimus, summe tunc repleta, & distenta præter solitum fuisse intestina a nimio potu, ex earum, & Scholii insuper ad primam additi lectione cognosces. Tu igitur siquando præter ictuum abdominis vehementiam, intestinorum a quacunque causa distentionem fuisse tunc, scias, gravissima autem, & peculiaria accedant symptomata; quid intus fieri potuerit, etiamsi nullam in cute læsionem videas, suspicaberis, &, si nihil aliud poteris, at certe suspicionem tuam iis quorum interetit, caute indicabis. Imo etsi neque illa distentio fuerit, neque statim adsint illa symptomata, noli sine omni timore esse, ne quidpiam forte latentis mali sensim crescat, ejusque indicia de improviso universa erumpant. Sapienter Plancus ad M. Tullium (7): *non possum non exhorrescere, si quid intra cutem subest vulneris, quod prius nocere potest, quam sciri, curarique possit*. Legesis Observationem Lospichleri (8), & vera a me dici, intelliges. Viro enim qui ante annos plurimos cum equo corruens, vehementem passus erat *ephippii in stomachum compressionem*, eamque neglexerat, quid tandem lethalis morbi circa ventriculi fundum obortum sit, videbis. Ab ejusmodi autem ictibus etiam in aliis visceribus scirrhos nasci, neque ita raro, scite monuit Platnerus (9), mala, ut nosti, quæ sensim oriuntur, & crescunt, quanquam ab initio ipso nonnunquam accidit, ut indicia acceptæ læsionis se prodant, nec ad finem usque, lente quantumvis, pergere desinant, ut Juveni contigit quem Ill. descripsit Hallerus (10), ab ebriis compotoribus *calce ad abdomen percusso*.

16. PUERO novenni, sub currum cadenti, rota super ventrem acta, mortem in hunc modum attulit. Dolor quidem ventris non magnus erat; sed pulsus vix percipiebatur, extrema valde frigebant, æger vix unquam quiescebat, alterno fere motu ex uno se in alterum latus convertens. Denique hora una, aut altera ab rotæ pressione exacta, convulsivis ingruentibus motibus, intra horæ quadrantem decessit. ABDOMINE, quod valde tensum erat, dissecto, effusus in ventrem fluidus sanguis, & intestina aere turgentia conspiciuntur. Jecinoris pars dextera qua costas spectat, ad trium unciarum Bononiensium tractum alte erat lacerata.

(1) Commerc. cit. A. 1740. Hebd. 26. n. 2. (2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10 Obs. 120.
(3) in Addit. ad hanc S. Obs. 25. (4) l. 3. S. 14. Obs. 47. (5) Epist. 49. n. 6.
(6) Hist. Animal. l. 6. c. 29. in fin. (7) inter Epist. ad Familiar. l. 6. Epist. 18.
(8) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obs. 151. (9) Instit. cit. §. 718. (10) Opusc. Pathol. Obs. 25.

In Thorace pulmones ab omni undique nexu liberi, ſanique inventi ſunt, niſi quod a tergo erant leviter inflammati. Ventriculi cordis fluidum, ſpumoſumque ſanguinem continebant.

17. Duas, Sepulchretum verſans, Obſervationes reperies, quarum altera (1) vacuæ quadrigæ, altera autem (2) rhedæ bene onuſtæ traductas rotas ſuper ventrem proponit. Et eſt quidem pondus varium prementis corporis attendendum; at ſimul varia preſſi hominis, ſive ætatem ſpectes, ſive compreſſam ventris ſedem, reſiſtentia: Erat illorum qui ibi deſcribuntur, primus annos natus circiter triginta, alter aliquanto plures. Primi hypogaſtrium paulo ſupra pubem, alterius hypochondrium dexterum preſſum fuerat. Illius intra horas mortui triginta ſex, nec ſine motibus convulſivis, ſub integra cute, cæteriſque abdominis integumentis perforatum inventum eſt Ileum inteſtinum, idque eo facilius, quod, ut in ebrio, fuerit diſtentum. Alterius vero qui diutius vitam traxit, ſub integris coſtis ſpuriis integrum jecur deprehenderunt, & nihil eorum quæ in cavea ventris ſunt, ruptum; ſed magnum tantummodo abſceſſum inter Abdominis muſculos, & peritonæum. Novennis autem erat puer in quo laceratum jecur Valſalva invenit, & pueri quoque tres illi erant, quorum ſupra (3) ex Cl. Heiſtero mentionem facientes, viſcus aliquod, & in tertio jecur ipſum medium omnino diſruptum a vi extrinſecus abdomini illata, cute quantumvis integra, fuiſſe, diximus. Et puer adhuc erat qui ebrius e plauſtro delapſus, axique, & rota poſteriore currus everſi, & tranſeuntis graviter preſſus, & decima poſt hora mortuus, præter inteſtina hic illic valde contuſa, & livida, pylorum, hepar, venam Portarum, & renem dexterum, lienemque præterea habuit per medium prorſus rupta, mirante Preuſſio (4), qui fieri potuiſſet, ut poſt tot, tantaſque læſiones, & immanem mox ſanguinis, quo ventrem plenum invenit, effuſionem, tot horas viveret, tum illud etiam, nuſquam cutem, ne in abdomine quidem, fuiſſe ruptam, niſi hanc quippe mollem, & quæ facile extendi poſſit, & mollia ſubjecta viſcera habentem, forte dicamus, cedere ita potuiſſe, ut illæſa permaneret; viſcera autem illa in poſteriorem ventris parietem qua maxima ex parte eſt oſſeus, & ad firmiſſimum ſubjectum ſolum violentius adacta, & compulſa, cum cedere propterea non poſſent, neceſſario eſſe fiſſa. Et videtur ſane corporis integumentis naturalibus illud interdum accidere quod veſtibus, ab ictu nonnunquam illæſis, cum ſubjectum ipſis corpus ſauciatur. Sic a ſpectatæ fidei Collega audivi, mulieris uterum gerentis abdomen cum a bove cornu impetitum eſſet, quamvis veſtimentis nec perforatis, nec ruptis, ita fuiſſe diſciſſum, ut conſpici poſſet uterus, ibique hernia poſt curationem, ſedulo ab ſe adhibitam, remaneret. Ipſe autem in altero Collega noſtro, Cœnobii hujus celeberrimi S. Juſtinæ Abbate, dum viveret, meritiſſimo, vulnus vidi ſuper poſteriore ſiniſtri oſſis ſincipitis parte recens ad cicatricem perductum, quod ante quindecim illos dies caſu inflictum fuerat ab decidente angulato bilibri lapide, neque pileum, neque cucullum, neque intimum ex laneo panno pileolum, quibus omnibus opertum erat caput, ſcindente, aut perforante, naturalia autem, iis ſubjecta, integumenta ſic vulnerante, ut multus continuo ſanguis efflueret. Atque hæc de ictibus, aut compreſſionibus ventris ſcripta ſunt. Quarum alterutris, an utriſque, an etiam concuſſioni vehementiſſimæ tribuendum ſit quod in proxima refertur hiſtoria, ipſe exiſtimabis. Eam Valſalva & narravit mihi, & in Schedis reliquit.

18. STRUCTOR annorum circiter ſex & triginta, ex alto ædificio in fimum cadens, ſtupidus remanet. Nulla exterior læſio apparet. Abdomen paulo poſt tumet, ac tenditur. Pulſus adeo eſt exiguus, ut vix percipiatur. Intra duodecimam horam interit. VENTRE aperto, cauſa unde tumeret, inventa eſt, ſanguis effuſus. In nonnullis ejus caveæ membranis ſugillatio

(1) Additam. ad hanc S. Obſ. 27. cum Schol.
(4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obſ. 228.
(2) l. 3. S. 17. Obſ. 29.
(3) n. 15.

latio animadvertebatur. Quo tamen ex rupto vase effluxisset sanguis, difficile erat deprehendere. Verum conjicere licebat ex ramo venæ Cavæ propterea quod hæc omnino erat inanita.

19. Et sane in altero qui lapsus ex alto fuerat, sanguinem multum in ventris caveam ex fracta vena Cava effusum Jacobus Sylvius, ut in Sepulchreto quoque (1) habes, olim conspexit. Quid vero in Virginis ventre, quæ ab alto ceciderat, Valsalva invenerit, alias (2) a me tibi scriptum est. Nunc quæ ad lumbos, eamque viciniam vulnera, ictusve descripta reliquerit, videamus.

20. VIR anno proximus quadragesimo, duobus *sclopeti* globis ad hunc modum transverberatur. Ingressi sunt globi ad latus dexterum secundæ, & tertiæ lumborum vertebræ, uno dumtaxat sibi aperto foramine: exierunt duplicato foramine, majori uno, minori altero, ex abdominis medio, duobus circiter transversis digitis supra umbilicum. Vulneratus ad locum non longe dissitum se confert, ubi a Chirurgo remedia adhibentur. Hinc de vehementi dolore queritur: erecta cervice, nec sine anhelitu, spirare cogitur: non semel vomit: lotium, sed incassum, reddere conatur: pulsus fit sensim parvus, & debilis: tandem loquens adhuc, & sana mente, cum aerem hianti ore aliquoties attraxisset; qui certus vicinæ mortis est prodromus; nona ab accepto vulnere hora decedit. CADAVERIS universum dorsum aliquot post mortem horis livere incipit. Postridie mane non modo livor creverat; sed insuper totum caput deforme factum erat, oculusque dexter valde intumuerat. Vulneris labra ad putredinem utraque ex parte inclinabant. In Ventre stagnabat effusus sanguis. Ileum intestinum tribus in locis omnino erat laceratum; Colon autem ubi ventriculo subjicitur, dimidia ex parte suæ latitudinis vulneratum, omnia intestina rubebant. Cum vulnus paulo infra Emulgentem venam dexteram ventris cavum subiret prope sedem ureteris; dubitatum est, hunc fuisse laceratum. Sed cum intolerandus fœtor properare cogeret; res satis non potuit explorari. Dubitatum quoque est, *sclopleti* globos veneno infectos fuisse.

21. Hic quæri inter cætera a te posset, quomodo cum duo essent globi, tribus locis Ileum intestinum lacerassent? nisi animadverteres, gyros hujus intestini esse ejusmodi, ut parte ejus aliqua parti alteri anteposita, intestinum bis occurrerit in via quam globorum alter tenuit.

22. VIR annorum quadraginta, plumbeis fragmentis inæqualibus, *sclopeto* emissis in eo corporis positu sauciatus est, ut ad natem sinistram, qua fragmenta illa ingressa erant, tria essent foramina, ad lumbarem autem regionem, qua prope infimam costam egressa fuerant, duo foramina conspicerentur. Circa quinctum diem urina supprimitur: nec semel æger queritur de spasmodico ad supremum marginem ossis illium dolore adeo ut ex improviso totum corpus concutiatur: præ dolore externum Chirurgi medentis tactum ferre vix potest. Augetur dolor in dies, ut vehementior, & continua fiat convulsio, præsertim circa guttur, & os. Mens tamen est sana. Tandem die obit decimo tertio. VULNERE per dissectionem perlustrato, nullum plumbeum fragmentum ad interiora pervenisse, fit manifestum. Unum tamen, diverso ab aliis, itinere, comminutum iverat supremum marginem ossis ilium, qua musculorum tendines annexi sunt. Cæterum in Ventre læsio nulla, si quandam excipias quasi sugillationem intestinorum, & omenti præsertim. Cerebrum vero sanum omnino fuit: ut ne seri quidem ullum vestigium ostenderit.

23. Hic, opinor, vir ille alter fuit quem supra (3) visum esse a Valsalva, adnotavi, ex comminutione mortuum marginis ossis ilium, cum ex ea absumptum alterum proposuissem vulnere ejusdem generis, sed frustulis plumbeis non sic a tergo jaculatis. Propius ad eam quam modo exscripsi, Harderi accedit Observatio, quæ utinam dissectionem haberet adjunctam. Extat in Sepulchreto (4), exhibetque homi-

(1) Sect. hac 3. Obs. 28. §. *6*. (2) Epist. 40. n. 9. (3) n. 5.
(4) in Additam. ad S. hanc 3. Obs. 32.

minem *sclopeti* globulo *pone nates* ictum, superiora versus inter musculos & tendines qui ad dorsum pertinent, progrediente: quo ex vulnere ortam denique stranguriam primum videbis, mox convulsionem ad guttur, & os, quæ deinde ad artus, & universum tandem corpus propagata, ægrum sustulit.

24. Post vulnera ictus sequuntur, lumbis, & interjecta his Spina excepti. Quibus de ictibus has duas accipe Valsalvæ Observationes.

25. VIR quinquaginta annos natus, dum pronus forte ambulat, ligno ex alto cadente gravissime percutitur ad tres inferiores lumborum vertebras. Semianimis concidit: & in S. Mariæ de Vita Nosocomium illatus, quarta ab ictu hora interit. LUMBI, & speciatim musculorum Longissimi dorsi, & Sacrolumbi communia principia a contusione sanguine coagulato infarta reperiuntur. Intra ictas vertebras erat sanguinis grumosi non multum; inclusa tamen Medulla omnino illæsa videbatur. Illæsa quoque omnia viscera. In arteriis dumtaxat; quæ in denatis alioquin solent parum sanguinis continere; tantum hujus, & coagulati quidem inventum est, ut eo prorsus repletæ essent, præsertim ad præcordia, ubi is multo magis concreverat.

26. VIR alter, annum jam agens quadragesimum sextum, cadente ligno a tergo percutitur. Inde in cruribus movendi facultas omnino perit, sentiendi remanet. Alvi recrementa præter voluntatem, lotium catheteris dumtaxat ope redditur, quod sub morbi finem, naturali exuto colore, aquam referebat in qua caro recens lota est. In percussa lumborum parte vix dolor percipiebatur. Ita paulatim deficientem mors sustulit die decimo quarto.

CADAVERIS externa membra laxa erant, & facile mobilia. Ventre aperto, intestina plurimis in locis non levi infecta nigredine reperta sunt, qua læsas partes spectabant. Namque eadem nigredo per totam iliacam, & lumbarem regionem extendebatur, ut sanguis in earum partium interstitiis concretus quodammodo appareret. Lien quoque dimidia ex parte præter modum livebat. Denique, ut morbi signa præmostraverant, fracta vertebra lumbaris inventa est, nonnullis osseis fragmentis ex ea conspicuis. In Thorace pulmones maculis quibusdam nigris distincti, a tergo autem, sinister præsertim in parte inferiore, nonnihil inflammati. Uterque cordis ventriculus polyposam habuit concretionem; sed dexter majorem: hæc Pulmonarem subibat arteriam.

Cæterum sanguis in omni fere parte fluidus fuit.

27. Has duas historias si conferas inter se; facile miraberis, illum cujus vertebræ fuisse fractæ non dicuntur, intra horas quatuor; hunc vero cujus una certe vertebra fracta dicitur, non nisi decimo quarto die esse mortuum. An quia vertebra hæc non modo una fuit; sed fortasse omnium infima; illæ vero tres erant? At illæ quoque tres erant inferiores: corpus autem ipsum medullæ Spinalis ad tertiam lumborum vertebram scis profecto non pervenire; non videtur autem a paulo pluribus concussis Equinæ, ut vocitant, Caudæ nervis, quorum certe nullus superioribus prospicit partibus, tantum discrimen repetendum. Idemque dicam, si discrimen forte inde repetas quod intra vertebras illas tres aliquid erat effusi sanguinis, cujus nulla intra hanc unam fit mentio. Equidem eorum quæ læsas vertebras, Spinalemque ipsam medullam consequuntur, discrimina sæpe video non faciles habere explicatus. Mitto quas in Sepulchreto habes, Rumleri (1), & Fontani (2) in casu ab alto Observationes. Nam etsi illa similia, imo graviora profert quam secunda Valsalvæ, symptomata, mortemque die septimo; non constat tamen, quæ, & quot vertebræ, & quatenus læsæ fuerint: Fontani autem Observatio cum vertebras quinque dorsi luxatas proponat, nec solum symptomata ejusmodi non commemoret, sed vitam ad longum tempus productam indicet; dubitationibus eorum obnoxia est qui vertebrarum luxationes, ut alias

(1) Sect. hac 3. Obs. 29. §. 7. (2) Ibid. Obs. 28. §. 1.

alias (1) indicabimus, non agnoscunt. Meeckrenii igitur historiam ibidem (2) relege in qua *sclopeti* globus inter duas lumborum vertebras perveniens, his vertebris fractis, & Spinalem medullam premendo nec ea quæ diximus, symptomata, nec mortem attulit, nisi post hebdomadam duodecimam, imo, ut apud Auctorem est, decimam quartam. Et ne forte dicas cum Hornio (3), globum ad extimum adhæsisse integumentum Spinalis medullæ, ut ipsam premere non potuerit; huc adde Bohnii (4) Observationem, qui globulo perforatam in Centurione non solum vidit lumborum Spinam, sed & *simul funis medullaris medietatem sinistram, ita tamen ut nec dextra omnino intacta maneret*, gravibus quidem consecutis symptomatibus, at vita nihilominus ad octavum, an nonum diem producta. Verum ne postea forte dicas, inter secundam & tertiam (& multo minus, ut in Meeckrenii historia, tertiam inter & quartam) lumborum vertebram subeuntem globulum, non ipsum Medullæ corpus, sed Equinam dumtaxat Caudam vulnerare potuisse; utraque hac historia seposita; lege potius, quæ alibi in Sepulchreto (5) extat, Plateri Observationem. Hac Virgo proponitur, cui intra vertebram dorsi octavam, aut nonam *sclopeti* globus Spinalem medullam disruperat, & movendi, sentiendique facultatem a medio deorsum statim ademerat, ad vigesimum tamen usque diem vita protracta. Quin perpende in Reg. Sc. Academiæ Parisiensis Historia (6) quid Cuvilliersius de milite referat, cujus duodecimam dorsi vertebram, inclusumque ipsum Medullæ corpus ensis mucro, duos pollices longus, non modo trajecerat, sed ibidem semper hæserat, cum tamen dolores quidem acerbos, sed nullam usquam resolutionem quoad vixit; vixit autem ad menses; attulerit. Cum his nunc confer quam in Sepulchreto (7) habes, Marcelli Lucii Observationem. Hominem leges intra horas circiter triginta mortuum, cui *scopleti* globus a dextra parte, quatuor digitis sub regione renum ingressus, transibat per medium Spinalis medullæ, per sinistram partem egrediens. Certe hic globus non Medullæ corpus, sed Equinam Caudam trajecerat. Qua igitur ratione tanto citius quam in illis, quibus ipsum Medullæ corpus trajectum fuerat, mortem attulit, eandemque tamen multo tardiorem quam primo illi Valsalvæ Viro, in quo illa ipsa Cauda non solum non trajecta erat, sed illæsa omnino videbatur? Nimirum difficile, ut dixi, hæc possunt discrimina explicari. Si tamen conjecturis, non undique fortasse improbandis, est locus; duæ videri possunt fuisse causæ, cur eum Valsalvæ Virum tam cita mors abripuerit. Ut enim pronus incedebat cum ruens ab alto lignum tres eas vertebras percussit; tanto has vehementius concussas crediderim, quanto ictum minus ex obliquo excepere, propterеaque disruptis sanguiferis vasis plus sanguinis fortasse, quam ibi apparuit, effluxisse, inde videlicet in concidente ac supino homine mox in cæteras vertebras dilapsum ad Medullæ corpus, non aliter propemodum atque a Verneyo (8) fieri creditum est in quibusdam quasi apoplexiæ generibus postquam in horum aliquo profluere sanguinem vidit non e cranio, sed ex vertebrarum tubo. Compressa enim *ea parte, unde nervi oriuntur plurimi, qui nervi Intercostalis ramis præbent originem, partium interiorum motum cessasse*, existimavit. Cessasse autem in nostro casu tanto facilius, putaverim, quanto magis sanguis (quæ altera meæ conjecturæ causa est) promoventibus ipsum organis resistebat ea crassitie, sive ea æquo minori fluiditate ob quam adeo concretus in arteriis, multoque etiam magis circa præcordia repertus est.

28. Ad Artuum tandem Ictus attinet Valsalvæ insequens Observatio: quæ simul quanti sint faciendæ extremorum læsiones ostendit, simul a faucium convulsione instantes toto corpore lethales convulsiones sæpe in vulneribus indicari, confirmat.

29. VI.

(1) Epist. 56. n. 35. (2) in Additam. Obs. 4. cum Schol. (3) in Schol. modo cit.
(4) De Renunc. Vuln. S. 1. prope fin. (5) l. 1. S. 15. Obs. 26. (6) ad A. 1743. in Obs. Anat. 11.
(7) Sect. hac 3. Obs. 26. §. 2. (8) apud du Hamel Hist. R. Sc. Acad. l. 3. 8. 5. c. 2. n. 1.

29. VIRO annorum triginta quinque prægrandi lapide extremum percussum est pedis sinistri. Pars contusa, nisi tangeretur, non dolebat. E medio autem præcipue digiti pollicis, ubi tangendo vehemens dolor excitabatur, nullam purulentam emittebat materiam, nec ullo pacto, laceratas tendinum fibras separabat. Homo in omnibus se bene habebat, idque fatebatur, & sua munia alacriter obibat. Verum sexto die ex improviso tensivis doloribus, diraque ad fauces convulsione prehenditur. Sequitur postea ingens toto corpore convulsivus motus, & hunc mors octavo die.

CAPITE dissecto, nihil præter naturam deprehenditur; si paululum serosæ materiæ excipias stagnantis in cerebri ventriculis.

30. Nunc aliquot nostras Vulnerum, aut Ictuum earundem quæ hactenus dictæ sunt, Partium Observationes, eodem servato ordine, subjiciamus.

31. VIR ab inflicto in hypogastrium vulnere ad latus dexterum Lineæ Albæ, vomitionibus conflictatus, humilibus, infirmisque pulsibus, nec sine quibusdam convulsivis motibus, nulla tamen animi defectione, obiit intra diem tertium in hoc Nosocomio ante extremum Novembrem A. 1742. ABDOMINE, quod tumidum non erat, diducto, sanguinem effusum concretum, Ileum autem intestinum qua vulneri respondebat, transverberatum offendimus.

32. Etsi in judicio de vulnerum, intestinis vel Tenuibus inflictorum, lethalitate cautus prudensque Medicus negligere illa non debeat quæ docte, & sapienter super argumento hoc scripsit Abrahamus Vaterus (1); tamen nimis verum esse plerumque experimur quod post Hippocratem (2) tradidit Celsus (3), *servari non posse cui aut jejunum, aut tenuius intestinum vulneratum sit*. Huc Fabricius noster ab Aquapendente (4) hæc addidit: *sic vulneratos observavi habere pulsus admodum exiles, & frequentissimos, morique primo aut altero die; unde si tales videritis pulsus, semper dubi tate de tenuibus intestinis vulneratis*. Quantum mihi in quodam observare contigit, cui vulnus in umbilicali regione impositum sua ipsum sede Jejunum intestinum sauciatum esse, indicabat; verum de pulsibus, & verum item de mortis die Fabricius scripsit: quanquam cum secare non licuerit; tribuendumne id esset intestini illius dumtaxat, an mesenterii quoque, & vasorum vulneri, unde sanguis effluxisset, pro certo scire non potui. Nempe dissectionibus standum est. Hæ autem ut quæ sauciata intestina fuerint, pro certo ostendunt, sic faciunt, ut alium in aliis, neque ita raro, vitæ inde terminum fuisse, nimirum pro varia corporum dispositione, variisque adjunctis, intelligamus. Si in hac III. Sepulchreti Sectione Observationem perlegeris XXV. exempla huc spectantia pleraque complectentem; videbis, Ilei intestini vulnera modo intra horas duodeviginti (5), modo intra dies tres (6), modo intra quatuor (7) mortem attulisse; Coli vero alias intra dies totidem (8), alias intra horas quatuor (9); imo cuidam intestina tum Crassa, tum Tenuia multis vulneribus confossa, vitam abstulisse die quincto (10). Huc adde ex Hoyero (11) Duodeni intestini vulnus die quarto; ex Bohnio (12) Jejuni paucis post horis; ex eodem (13), ex Usenbenzio (14), ex Hallero (15) Ilei octavo die, quarto die, primo die fuisse lethale. Mihi vero ex ejusdem intestini vulnere haud illud ac in proposito Viro tempus mortis jam antea contigerat adnotare, ut ex proxima cognosces historia.

33. VIR alter mortuus ibidem erat convulsus tertio die ex quo vulnus circa imam Epicolicam regionem dexteram cultro acceperat paulo ante finem Decembris A. 1726.

CADAVERIS hujus quasdam partes, & nominatim renes, quorum alter binis instructus erat ureteribus, toto itinere, ipsoque intra vesicam fine divisis, cum diligentius examinarem; quæ ad vulnus

T 2

[1] Disp. inscr. Vulnerum in Intest. Lethalitas. [2] S. 6. Aph. 18. [3] De Medic. l. 5. c. 26. S. 2. [4] Pentateuch. l. 2. c. 34. in fin. [5] §. 9. [6] §. 15. [7] §. 14. [8] §. 13. [9] §. 6. [10] §. 12. [11] Act. N.C. Tom. 3. Obs. 18. [12] De Renunc. Vuln. S. 2. c. 4. [13] Ibid. [14] Eph. N.C. Cent. 7. Obs. 60. [15] Disp. Anat. Collectar. Tom. 7. in fin.

nus attinebant, adnotare non neglexi. Mesenterium haud procul a fine Ilei intestini pertusum fuerat, nullo quidem læso ejusmodi vase unde sanguinis copia effundi potuisset; ut neque effusa erat; peculiari attentione digna. Sed & illud intestinum sauciatum erat.

34. Hoc intestini vulnus obstitit quo minus eo in viro, in quo sanguinis effusio me dubium facere non poterat, Observationes confirmarem Friderici Ruyschii. Qui postquam in Thesauris Anatomicis (1) admonuerat, *per mesenterium nervos visibiles existere satis numerosos, quibus læsis graviora producuntur symptomata, doloresque immanes*, asseveravit in Adversariis (2), sæpenumero se vidisse homines post assiduos intolerabiles ventris cruciatus intra duos tresve dies mortuos, quorum nullam præter ipsum mesenterium alicujus momenti partem vulnere læsam, re accuratissime examinata, potuit invenire; tametsi mesenterii vulnera lethalia non pronunciaverint Auctores qui super his ad id tempus scripserant. Propius aliquanto ad Ruyschii Observationes accedit quæ ab spectatæ fidei Chirurgo sub initium A. 1724. paucis postquam ipse habuerat, diebus ad hunc modum narrata est.

35. ALIENIGENÆ Viro, jam diu hic moranti, proindeque omnibus noto, vulnus inflictum fuerat acuto, ancipiti, & tenui ferro, oblique a sinistris abdomen sub ipsis costis perforante. Angustia, & obliquitas vulneris erant ejusmodi, ut non modo ex vulnere nihil exire; sed ne specillum quidem ulla ejus Chirurgi, aut Masierii ipsius diligentia admitti sinerent in ventris cavum; quo tamen ferrum pervenisse, hæc indicabant. Ab accepto vulnere ad quinctum usque diem, quo pulsibus deficientibus obiit; semper si intervallum excipias horarum quinque, idque semel, vomitu rejecit assumpta, & bilem. Ventris doloribus torquebatur. Alvus, nisi clysteribus soluta, nunquam reddidit quidquam. Sanguis autem etsi ter fuerat detractus, neque in his quæ post clysteres, aut cum illis quæ per vomitum exibant, apparuerat unquam; novissime tamen ante mortem ex ore, at simul e naribus, prodiit. ABDOMINE dissecto, sub intestinis, aere turgidis, non multum sanguinis effusi conspectum est, idque ad ventris inferiora. Vulnus autem Colon intestinum quatuor circiter infra lienem digitis inciderat quidem, sed superficie tenus. Inde vero, nullo alio læso intestino, ad mesenterium pervenerat. Quod propterea non modo saucium, sed & tumidum inventum est.

36. Etsi præter mesenterium, facies quoque exterior intestini hic erat saucia; facile tamen intelliges, hanc propius abfuisse ab Ruyschii Observationibus, nisi quod paulo diutius vita producta est, ubi cum Boerhavio (3) animadverteris, *intestinorum* quoque *superficiem exteriorem verissimum mesenterium esse*. Cæterum cum a sauciato mesenterio mors accidit, neque hujus causam in majuscula quæpiam illius incisa vasa, ut in Cive oppidano quem Bohnius (4) secuit, conferre licet; in compunctos ejus nervos cum Ruyschio conferre poteris, majusculos tamen & ipsos: si enim minimorum quoque compunctio lethalis esset; nulla, opinor, extaret felix, brevisque, & sine gravibus symptomatibus transverberati ventris curatio, quam & nobis visam antea (5) scripsimus, & alii, inter quos Waldischmiedius (6) viderunt. Sed nos ense; Mauchartus (7) vero cum ventrem plumbeo globulo transverberatum conspexisset, vulnerato quincta ferme post hora intereunte, mortis autem citæ adeo causam inquireret, deprehenderetque, globulum, fundo ventriculi transfixo, *hinc per mesenterium inter colon, & ileum, utroque illæso, nec ruptis vasis mesaraicis, transiisse: parum* autem esse, animadverteret, *quod ex contentis ventriculi in abdomen descenderat, & nulla usquam* esse *gangrænæ vel incipientis indicia, aut ullam hæmorrhagiam lethalem*; potuisset a laceratis majusculis me-

(1) I. Repos. 3. n. 13. not. 1. (2) Dec. 2. c. 4. (3) Prælect. ad Instit. §. 816.
(4) De Renunc. Vuln. S. 1. c. 4. (5) n. 7. (6) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 70.
(7) Earund. Cent. 5. Obs. 33.

mesenterii nervis tam citi obitus causam repetere, nisi certior factus esset, *nullas convulsiones ante mortem, vomitus autem frequentes* fuisse: quanquam intimæ viscerum convulsiones fortasse adstantes latuerunt. Certe etsi vulnera fundo ventriculi inflicta intra breve tempus plerumque occidere, supra (1) a nobis, productis, indicatisque præsertim Observationibus, confirmatum vidisti, tam exiguo tamen spatio robustum, ac sanum virum interemisse, neque Mauchartus, ut apparet, credidit, neque alios facillime credituros esse, arbitramur. Verum ad ea quæ ipsemet vidi, redeamus.

37. MOLITORI famulo unum supra viginti annos nato, sano, robusto, optimoque corporis habitu prædito, id accidit quod juvenibus audacibus, minacibusque, qualis ipse erat, sæpius solet, ut lethale vulnus acciperet. Inflictum hoc fuerat lanionis cultro in Epicolicam regionem sinistram. Ut tunc erat prima noctis vigilia, domum per se rediit. Mane in Nosocomium illatus, & a Medico, Chirurgoque curari cœptus est. Eo die levis febris fuit. Sed nocte proxima & vomuit, & ex convulsivis subsultibus semper tremuit. Sicque tremens postridie mane quadragesima circiter hora ab accepto vulnere mortuus est. CADAVER proximo die qui fuit XI. Kal. Februarias A. 1738. multisque insequentibus, nobis ad Anatomen quam in Gymnasio docere cœperamus, continuandam ex usu fuit. Abdominis musculi Obliqui, & Transversus in ea quam indicavi, regione pertusi erant vulnere duos ferme digitos admittente: interque illos aer subierat, ut initium jam esset factum quasi emphysematis. Is aer e vulnerato, ut mox dicetur, Colo intestino in cavum ventris egressus, hunc distenderat. Neque aer solum ex illo prodierat intestino, verum etiam recrementa; ut cum in ventre humor esset effusus ad libras duas; pars hujus maxima ex recrementis esset, minima ex sanguine; nullum enim insigne vas læsum fuerat. Scilicet culter, abdomine, ut dicebam, transfixo, oblique sursum, introrsumque perrexerat, & primum quidem ejus quod memoravi, intestini respondentem partem sic inciderat, ut simul anterior, & posterior ejus facies, & quæ a latere vertebras spectat, discissæ, aeri, & recrementis exitum in ventrem darent. Inde autem rene, & diaphragmatis appendice illæsis, Quadratum lumborum muscurum transfixerat, ultraque hunc in commune illud Sacrolumbi, & Longissimi dorsi initium sic penetraverat, ut de tendinibus ex hoc initio ad transversos lumbarium vertebrarum processus oblique ascendentibus unus haud omnino, sed, quod multo pejus haberi nosti, ex parte dumtaxat esset incisus. Hinc igitur causam plerique fortasse præcipuam deduxissent quare convulsivis subsultibus confectus esset, præsertim cum sauciatum intestinum ne ruberet quidem, aut leviter ad eam ipsam partem qua vulnus habebat. Ventriculi fundus, ab interiore facie inspectus, tenuia vascula hic illic ad aliquod spatium ostendebat sanguine distenta. Cæterum jecur magnum erat, & in transversum prælongum, ut in totum propemodum hypochondrium sinistrum se extenderet. Lien quoque longior, & æquo major; ejus tamen arteria non tenuior modo pro ea præsertim visceris magnitudine, sed & minimum tortuosa. Nam minus tenuitatem miratus sum, cum arteriæ Magnæ truncum ibi animadverterem, ut in thorace quoque, angustiorem proportione non ad corpus tantummodo, verum etiam ad venam ipsam Cavam, cujus in septo Transverso foramen erat omnium maximum quæ videre meminissem. Thorace aperto, pulmones undique, id quod minus frequens in adultis hominibus esse, non ignoras; solutos quidem conspexi; sed Bronchialibus glandulis instructos justo majoribus, ut una compressam nucem mediocrem ferme æquaret. In pericardio aqua erat flavescens, nec paucissima. Cor potius magnum, in eoque sanguis, ut alibi, niger; ibi vero etiam ex parte aliqua grumosus. Magna arteria ultra curvaturam sulcos quasi quosdam interiore facie ostendit secundum longitudinem ductos.

Cæ-

(1) n. 9.

Cætera quæ in hoc cadavere adnotavi, huc non attinent.

38. Etsi de Ventriculi, & Intestinorum, & plerorumque aliorum viscerum quæ in ventre sunt, Vulneribus plura ex Valsalva, & nobis, & aliis Observatoribus hac Epistola accepisti; tamen alias ex his ultimis indicabimus historias, quas Sepulchreto, si velis, inseras. Itaque ad Crassorum intestinorum vulnera, Coli videlicet, ac Recti, Observationes spectant Harderi (1), & Bautzmanni (2). In hac est simul quod ad Diaphragma, in illa quod ad chyli, si recte intelligo, Receptaculum, certe autem quod ad Renem convulneratum pertineat. Cujus de vulnere Epistola quoque superiore (3) mentio facta est. Nunc Laubii (4) addetur Observatio, eo spectabilior, quod culter per medium lienem ad renem sinistrum pervenerat. Lienis autem erit altera ex Bernero (5). Porro ad Jecoris vulnera, præter exempla illa quæ extremis superioribus Litteris (6) indicata sunt, alia Bohnius (7) dabit, ad has vel magis attinentia. Nullius autem ex ventris visceribus profunda vulnera certius, aut citius quam hujus, sunt lethalia propter vasorum tum multiplicitatem, tum quo magis ad diaphragma acceditur, crassitudinem. Quamobrem scite Homerus (8) de Eurypylo laceam jaculante, *pervasit*, inquit, *hepar subter præcordia: statim autem genua solvit*, & alibi (9) de Patroclo, *percussit ubi mentes fingunt circa prudens cor: cecidit autem*: quem ad locum ob verbum *fingunt* commentarii instar erit quod in libro habemus de Morbo Sacro (10). Et ne me hinc forte arbitreris ad Poetam præter Majorum consuetudinem digredi; vide quæ ad illum de Ulysse, & Cyclope Homeri locum (11), *ubi mentes hepar habent*, Galenus (12) adnotaverit. *Vulneratam hanc venam*, Cavam nimirum, qua jecur, in cujus substantia defixa est, ad diaphragma alligat, *aut divulsam*, inquit, *acuta adeo sequitur mors, ut cum Cyclopi, quanquam longe maximo, sapientissimum Ulyssem Poeta scriberet insidiari, mortemque machinari, non in aliam corporis partem ensem impulsurum fuisse, finxerit, quam qua hepar phrenes continent.... adeo certe huic loco confidebat, ut si vulnere affectus esset, ne temporis quidem momentum vivere ipsi esset permissurus*. Sed & Riolanus (13) Galenum laudat, quod hoc Homeri testimonium protulerit: quanquam memoria lapsus, quod uterque facturum fuisse Ulyssem, ajunt, reapse fecisse, dicit. A sauciata autem fellis Vesicula num æque celer, ac repentinus obitus necessario sit expectandus, satis a me II. Epistola Anatomica (14) ostensum est, cum omnia quæ ad id usque tempus producta dicebantur, non modo a vulnere, sed a quacunque causa illius ruptionis exempla perpendi. Unum dumtaxat, aut alterum ab illo tempore additum legisse memini, quorum alterum inspicere poteris apud Ampliss. Swietenium (15). Vesiculæ quidem vulneri, bilisque in ventris cavum effusioni quæ statim, & quæ deinde successerint non levia, videbis; attamen non ante diei septimi initium mortem obtigisse. Hæc autem in altero exemplo quod protulit Cl. Tacconus (16), minime accidit; sed mulier cui abscessus hepatis, cum peritonæo connatus, cystim ruperat, prorsus convaluit. Quin Bohnio (17) adstipulari in eo video Cl. Kaltschmidtium (18), quod sine cystis bile vita possit diutius protrahi: imo censere, eam bilem, intra abdomen effusam, præsentaneum per se non afferre periculum. Contra nulli dubitationi obnoxium est, si Vesica altera, id est urinaria, ita vulneretur, ut lotium intra ventris cavum ejiciatur; gravissimas (ut etiam cum sauciati sunt ureteres) lethalesque demum hinc esse noxas. Neque enim semper urina omnis per vulnus exit, ut

(1) Eph. N.C. Dec.3. A.4. & 10. Obs.62. (2) Ibid. Obs. 234. (3) n. 40.
(4) Eph. N.C. Cent.10. Obs.8. (5) Act. N.C. Tom.2. Obs.69. (6) n. 41.
(7) c.4. supra ad n.36. cit. (8) Iliad. l. 11. (9) Iliad. l. 16. (10) n. 18.
(11) Odyss. l.9. (12) De Usu Part. l.4. c.14. (13) Anthropogr. l.1. c.2. (14) n. 96.
(15) Comm. in Boerh. Aph. §. 312. (16) De raris quibusd. Hepat. &c. Observ.
(17) c. 4. cit. (18) Dissert. de Vuln. Hepat. §. 48.

ut in Ruyschii (1), Bohnii (2), Martini (3) Observationibus, donec incipiat per urethram excerni, per quam primo tempore nulla poterat. Sane interdum vulnus non ex adverso, sed a tergo vesicæ infligitur, ut in tertia quæ ab laudato Bohnio (4) producitur, historia, in qua pertusum erat vesicæ latus, itemque ut in ea ancilla de qua Alex. Camerarius (5), trajecto per mediam uteri substantiam, indeque per vesicam pariter mediam plumbeo globulo.

Itaque ad Uterum tandem pervenimus, cujus sauciati, præter hoc ipsum exemplum, alia reperies, in gravidis præsertim, in quibus certe quanto facilius vulneribus patet, tanto periculosius vulneratur. Est inter Disputationes Chirurgicas ab Hallero collectas CXXXI. in qua (6) nonnullas huc spectantes legere poteris Observationes. Quodcunque autem viscus sauciatum est, etsi indicia habeat sua, illudque in primis quod ex Anatome suppetit, propriæ sedis; cavendum est tamen, nequando ab hoc ipso decipiamur, immemores varietatum quæ non raro occurrunt, velut in utero in alterum latus inclinato, aut in Colo præsertim intestino a transversa illa sede quam superius habere solet, deorsum magis, minusve inflexo, aut in jecinore, de quo si non his ad te Epistolis, ut in I. Anatomicarum (7) quid aliter in aliis viderim, indicavi, ut in Adversariis etiam II. (8) ubi & de ventriculo quid in quibusdam suspicari oporteat, non reticui. Sed ut viscera singula eosdem semper fines servarent; nonne ut altius exspirationis tempore diaphragma est, humilius cum inspiramus, ita jecur præsertim, & ventriculus illud sequuntur, eoque magis descendunt, cum valentius inspiramus, cum stamus, cum ab inedia ut inania sunt viscera jecur suffulcientia, ita huic fulcrum quasi deest, ejus descensui obstans, sicut alia ad te Epistola (9) scripsimus, de non unius tum Veterum, tum Recentiorum sententia: quibus addas insuper Cel. Viros Winslowium (10), & Swietenium (11), qui Cl. Garengeoti Observatione id confirmari, non dubitat, in Jecinore hominis, cum ita se haberet, inferius vulnerato. Hæc igitur omnia, aliaque ejusmodi attendere oportet: tum siqua dubitatio est; cum frequentioris sedis notitia, alia ex actione, & munere cujusque visceris, & ex eorum quæ continent, natura deprompta indicia sunt conjungenda. Ad eundem modum sanguifera vulnerata vasa suo se produnt sanguine, multo, si majora sint, neque exitui e ventre quidquam obstet, profuso; plurimo, si maxima, ut puta si Aorta, aut vena Cava: quanquam citius vita desinit, quam spatii satis detur ad dignoscendum. Majoris arteriæ, id est Splenicæ, discissæ Observationem habes ex Helwichio (12); Aortæ vero, illæsis antepositis intestinis, præforatæ ad ipsam in Iliacas divisionem ex Dillenio (13). Sauciatæ autem venæ Cavæ ex Hildano (14), & Paawio (15) legere exempla potes in Sepulchreto, huic autem ex Bohnio (16) exemplum addere venæ Iliacæ Internæ, ex quo ipse intelliges, quid nonnunquam obstare ad tempus sanguini possit, non ex ventre solum, ut modo dicebam, sed ex ipsa vulnerata vena effluxero. Nunc ut ad meas redeam Observationes ad Ventris Vulnera attinentes, cum earum ultima fuerit quam in juvene Molitoris famulo habui; jam quasdam accipe quæ ad Ictus, & Compressiones spectant ejusdem Ventris.

39. MOLITOR alter, sed hic senex, in lapidem cadens, ipsum latus offenderat Epicolicæ regionis dexteræ. Quam ob causam, & quod tunc sanguinem, quamvis paucum, tussiens expectorabat, in Nosocomium venerat. Quindecim amplius elapsis diebus, nulla interim ferme de re conquestus, & quasi ob paupertatem, & infirmas etiamtum vires, ibi subsistens, inter-

(1) Cent. Obs. Anat. Chir. 75. (2) c. 4. cit. (3) Commerc. Litt. A. 1731. Spec. 41. n. 3.
(4) c. 4. cit. (5) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 160. vers. fin. (6) c. 1. §. 15.
(7) n. 2. 11. & seqq. (8) Animad. 26. (9) 26. n. 25.
(10) Expos. Anat. tr. du bas Ventre n. 267. & seq. (11) Comm. in §. cit.
(12) Eph. N.C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 120. sub A. 1698. (13) Dec. ead. A. 7. & 8. Obs. 166.
(14) Sect. hac 3. Obs. 25. §. 18. (15) Ibid. §. 19. (16) De Renunc. Vuln. Sect. 1.

terrogatus, sibi alvum adstrinctam esse, dixit. Cum ea quæ ad solvendam per clysterem immissa erant, nihilque præterea, reddidisset, dolores autem in ventre jam esse, & hunc turgidum, & quasi ut tympanitici tensum nuper factum esse diceret; medicamentum quod Diatartarum vocant, mane datum est unciæ pondere. Nihil egit, nisi quod nocte proxima senex inscius quid alvo ejecisset, sanguinem in lectulo multum dejecit, & vomitu simul ea rejecit quæ cœnæ loco data fuerant. Mox animi deliquio, mox deinde morte correptus est, eadem nocte paulo ante extremum Novembrem A. 1743. ABDOMEN ut triduum circiter ante obitum, sic trigesima ab hoc hora tumidum fuit; sed insuper exterius jam virens. Quo inciso, multa intus aqua, tametsi in pedibus nullum œdematis esset initium, deprehensa est. Hac exhausta, reliqua ob teterrimi odoris gravitatem sic relicta sunt horas aliquot. Quibus elapsis, ipsa quoque interior peritonæi facies jam viridis erat facta. Tunc quæ antea in oculos incurrerent, diligentius recognoscens, omentum vidi totum ad ventriculum retractum, & hunc quidem non distentum, distenta autem valde intestina Tenuia, Ileum præsertim, idque in ultimis spiris, ab incluso, ut videbatur, aere. Ejusdem Ilei finis, & Coli initium colore erant coccineo ad fuscum vergente, cum proximum Cæcum, & Vermiformis Appendicula, & Coli reliquum colore essent naturali; & tota hujus sinistra pars, Rectumque intestinum valde contracta. Ea vero musculorum Abdominis portio quæ Coli initio vicina fuerat, sugillata apparebat a facie interiore. Sed neque hæc, neque ea intestinorum pars quam colore fuisse, dixi, præter naturam, duri aliquid, aut tumidi habebant. Interiorem faciem intestinorum examinare gravissimus odor prohibuit. Jecur pallidum, lien æquo major, mesaræi glandulæ non minutæ adeo fuerunt, ut pinguedinem diducere opus esset, ut in conspectum venirent. Thoracis utroque in cavo non minima copia inerat aquæ rubicundæ; in pericardio plus quam solet, sed neque multæ adeo, neque ita rubentis. Pulmo sinister aliqua ex parte nexus erat cum pleura; ipse tamen, & dexter sani. Cranio secto, & Crassiore meninge amota, sub Tenui nonnullis in locis animadversæ sunt aereæ paucæ bullulæ, tum species illa cujusdam quasi *gelatinæ*. Vasa quæ per hanc meningem repunt, pleraque sanguine distenta; sed illa magis quæ per latera Septi Lucidi: quin etiam e medullari cerebri substantia inter secandum guttæ sanguinis existebant. Quæ tanto magis attendi, quanto minorem sanguinis copiam in ventris, & thoracis vasis majoribus animadverteram. Nihil aquæ in cerebri ventriculis, ipsumque satis firmum, cerebellum autem valde laxum, laxissimam Pinealem glaudulam deprehendi, cum hæc, atque alia quæ hic memorare necesse non est, non serius inciderem quam ipso quarto a morte die.

40. Et hic quidem tardius ab ictu abdominis est mortuus, citissime autem alter in hac ipsa Urbe, sed circa annum, opinor, 1670. cum hic studiorum causa tunc esset Jacobus Sandri, quem Bononiæ inter meos Præceptores fuisse, alias tibi memoravi. Quod mihi is narrabat, totidem verbis accipe.

41. QUIDAM equi calce in umbilico ictus, illico, apoplectici instar, concidit mortuus. DISSECTUS nihil aliud præter naturam ostendit, nisi sugillationem, & nigredinem intestinorum, percusso loco respondentem.

42. Audienti hæc mihi adolescenti in mentem venit Hildani (1) Observatio, Juvenis a rescisso umbilicali jecinoris vinculo mox cadentis, & citissime morientis. Postea vero cum ejus vinculi læsionibus neque rationem, neque plerosque Auctores multum tribuere, animadverterem; ea cogitatione seposita, in alteram incidi, ad quam Bohnii (2), & aliorum quos ipse laudat, Observationes, & quædam præterea Benivenii (3), videbantur excitare, ictuum videlicet abdominis homines prostrantium, & subito etiam

(1) Cent. 1. Obs. 53. (2) De Renunc. Vuln. S. 1. & S. 2. c. 3.
(3) De abdit. & c. morbor. causis c. 110. in fin.

etiam extinguentium propter vehementissimam diaphragmatis, ut ille existimat, concussionem, & convulsionem, unde suffocatio, & asphyxia contingant. Attamen cum ictus de quibus ipse loquitur, non ad umbilicum, sed ad epigastrium spectent; ob hanc rem, aliasque nonnullas ego quidem assensum sustineo; arbitrium autem tuum esto.

43. Ad violentas abdominis Compressiones illa præ cæteris attineret quam Cisiarius pertulit ab rhedæ rota, per ventrem acta, unde gravissima incommoda, & maximum omnium quæ vidi, arteriæ Magnæ aneurysma provenere; nisi eam historiam Epistola ad te XL. (1) descripsissem. De Vulneribus autem, Ictibusve Lumborum, quo Observationes spectant Cl. Virorum Verdriesii (2), & Quelmaltzii (3), cum in præsentia nulla mihi ex meis in promptu sit, non una autem earum sit quæ ad Vulnera, Compressionesve Artuum spectant; ad has transibo.

44. VIR rusticus, non malo corporis habitu præditus, dum circa lignum operatur, plura ex hoc fragmenta palmæ dexteræ alte infigit, vulnere interstitio illi ferme respondente quod est inter metacarpi ossa, indici, medioque digito subjecta: nec nisi postquam convulsivis totius ejus artus motibus correptus est, Medico, Chirurgove se ostendit. Itaque octavo circiter ex quo vulnus sibi inflixerat, die huc denique in Nosocomium defertur. Sanguis tunc primum e sinistro brachio mittitur, oleum e dulcibus amygdalis recens expressum datur, oleum resinæ terebinthinæ in vulnus infunditur, dexter artus & Spina linimentis quæ adversus nervorum distentiones faciunt, inunguntur, fragmenta ligni quædam e vulnere educuntur; sed incassum tum propter id quod mox dicetur, tum etiam quia mali tandiu prorsus neglecti vis altiores radices egerat, totusque ille artus creberrimis convulsivis motibus sursum manifestissime retrahebatur. Igitur intra horam ex quo illuc delatus fuerat, quadregesimam vivendi finem fecit; cum ibi Discipulis structuram humani corporis in cadaveribus aliis ostenderem; ad extremum enim spectabat mensis November A. 1742; itaque hoc quoque usus sum. Nunc cætera, ut consuevi facere, prætermittam: eaque dumtaxat quæ ad vulnus, aut ad alia attinent minus secundum naturæ modum se habentia, commemorabo. MANUS, & brachium non valde erant tumida. Vulnus orificio erat angusto, & ad circuli formam accedente; adeo autem profundum, ut per illud ossium quæ dixi, interstitium, ad manus dorsum propemodum perveniret, palmari tendinea expansione, & huic subjecto Adducente pollicem musculo, & Interosseis pertusis, nedum Lumbricali; tendinibus autem Flectentium secundum, & tertium digitorum illorum articulos, tum nervo secundum vulneris latus, ut vidi, pergente, facile, ut ex iis intelliges quæ continuo dicentur, insuper læsis. Dum enim vulnus ea libertate quæ Chirurgis in vivo permissa non fuisset, penitissime examinaremus; ligni fragmentum parallelopipedi forma, tenue quidem, sed longius transverso apice minimi digiti, dimidio autem minus latum, alte adeo abditum, atque ita intrusum, infixumque deprehendimus, ut non nisi vi illata iis quos diximus, Flectentium musculorum tendinibus, eximi sine difficultate potuerit. Eo igitur fragmento, dum subiit, illos tendines male habitos fuisse, intelligis, postea autem quam subierat, pus quod paucum, & ichoris fere simile e vulnere exibat, coercendo, acrius ob moram reddidisse, eoque aptius ad illos tendines, aut certe ad illum nervum, dum sensim, sensimque exstillaret, vellicandum.
Erant venæ passim distentæ, quod Thoracem, & Collum, & Caput dissecantibus facile fuit animadvertere, indeque etiam proclivius fuit cognoscere, Cephalicam venam in sinistro artu non modo infra, verum etiam supra cubitum defuisse, nisi quod supra, levissima, tenuissimaque ejus adumbratio vix per accuratam attentamque dissectionem reperta est.

Capite a vertebris abscisso, nihil aquæ ex harum tubo defluxit, nihilque item de ea fuit in cerebri ventriculis, in qui-

(1) n. 26. (2) Act. N.C. Tom. 1. Obs. 86. (3) Dissert. de Pingued. §. 17. in fin.

quibus Choroides plexus ex fusco ruberrimos conspexi, ut sanguifera passim quamplurima vascula in medullaris Cerebri substantiæ dissectione. Ipsum autem, & Cerebellum, & Medulla, & nervi justa erant firmitudine.

45. Dum has tibi describerem gravissimas, lethalesque convulsiones, quæ profundo manus vulneri successere, earum venit in mentem quæ post leve vulnusculum advenerunt digiti Indicis, per se quidem non ita graves, sed graviores quam erant, visæ tum ob ea quæ adjuncta habebant, tum propter animalculum, a cujus morsu nihil ejusmodi expectabatur. Generosa inter Veronenses Virgo, annos sexdecim nata, cum haud secus ac illa civis sui Catulli (*) Lesbia, passerculum aleret quicum lusitaret, dum ex humero dextero, in quem forte insiluerat, auferre vellet sinistra manu, improba bestiola rostri ictu vehementiore digitum indicem simul momordit, & sauciavit in ipsa articuli primi, & secundi junctura a parte exteriore. Præter communia integumenta, nervei aliquid tum fuisse laceratum, idem indicavit digitus, qui continuo se flexit, ampliusque extendi, aut moveri non potuit: eoque minus mobilis factus est, cum mox in vulnusculo pus fieret, dolore aucto, & manu quoque contracta, & intumescente. Huc febricula accessit dierum aliquot. Quæ tamen, & omnia quæ dixi, cum manus, tum digiti mala celeri, & felici, ut videbatur, curatione sublata sunt. Sed vix hæc erant consecuti, cum ecce tibi ipso quartodecimo ex quo digitus sauciatus fuerat, die repentinus tremor a pedibus, mox a manibus coortus, indeque sensim per universum corpus propagatus, Virginem corripit, periculosam, longamque syncopem afferens: qua soluta, non propterea tremores quieverunt; sed cum gemitu, & aliquo interdum ululatu conjuncti, plures perstiterunt horas, donec apertis tandem oculis, & laxata quæ ad superiorem adstricta erat, inferiore maxilla ad se rediret, omnium quæ sibi contigissent, prorsus ignara. Brevi autem interjecta quiete, rursus eodem ordine omnia reverterunt, levius quidem, & multo brevius, sed crebro adeo vexantia, ut quotidie sexdecim, aut duodeviginti insultus numerarentur. Jamque sex dies ad hunc modum res perstiterant, cum per litteras, quæ hæc narrabant, consulti sumus pridie Kal. Sextiles A. 1743. Non perplacuit quidem nobis, Aphorismos Hippocratis (1) recolentibus, febrem eo in casu per corticem Peruvianum fuisse abactam, vulnusculum autem tam cito ad cicatricem perductum, recordantibus, Celso (2) visum esse secundum lectionem quam alias (3) retinendam ostendimus, *omnem fere morsum habere quoddam virus*, idemque ob gravissima symptomata quæ anseris quoque, & galli morsus excepere, Matthiam Tilingium (4), Jo. Georgium Sommerum (5), & ante hos Joannem Schenckium (6), hunc ex Baccii, illos ex propriis Observationibus censuisse. Attamen cum hos omnes morsus aut manibus, aut digito, quemadmodum in proposito casu, illatos fuisse, animadverteremus, partibus quæ aut quia tot tendinibus instructæ sunt, aut quæcunque alia sit verior causa, certe vel sine ulla virulenta infectione laceratæ, & contusæ magnis sæpe, & vehementibus malis obnoxiæ sint; ea respondimus, quæ sive insultus a citius occluso vulnusculo, sive hujus tantummodo occasione non aliam quam in hystericis, originem habuissent, quippe in Virgine sanguineo temperamento ad melancholicum inclinante, & succi plena, neque tamen pro humorum copia satis per uterum sanguinis singulis mensibus excernente, ea, inquam, respondimus quæ opportuna esse posse, credidimus. Sive autem eorum ope, sive ætatis, ac naturæ viribus ea omnia conquieverint, certe nullam postea iis de rebus querelam accepimus.

46. LANARIUS cum Lanario, patruo, an avunculo, certe consanguineo, rixabatur. Multo mero epoto uterque calebat, ut III. Idus Novembris plerique plebejorum hic solent; erat enim is dies, A. 1745. No-

(*) Carm. 2. & 3. (1) S. II. 26. & IV. 57. (2) De Medic. l. 5. c. 27.
(3) in Cels. Epist. 1. (4) Eph. N.C. Dec. 2. A. 2. Obs. 75. (5) Dec. ead. A. 10. Obs. 82.
(6) Obs. Medic. l. 7. S. 1. Obs. 13. in fin.

Noctu denique a verbis ad arma ventum est. Primus forte cadit, quippe claudus artu dextero. Alter jacentis femur sinistrum cultro vulnerat, atque adeo trasverberat. Cultri enim mucro paulo supra genu a latere anteriore interno subiens, a latere posteriore externo prodierat. Ingens continuo per utrumque vulneris orificium fit sanguinis effusio, quæ, ut nox erat intempesta, ab iis qui aderant, non modo inhiberi non potuit, sed ne retardari quidem tantisper, ut intra sex septemve horas virum, denique in Nosocomium illatum, non absumeret. CADAVER macrum, sed intra sanitatis modum, studiis erat nostris opportunum, tempus autem anni haud importunum. Itaque Idibus, & diebus insequentibus diligenter persecuimus. Sed alia quæ adnotavimus, in alia Scripta, ipsius autem claudicationis perspectam causam in alias Litteras (1) rejicimus. Nunc cætera adscribemus. Et primum accurate adaperto vulnere, tantæ sanguinis effusionis causa in conspectum se dedit. Cruralem enim arteriam, ad poplitem contendentem, sociamque ejus venam, magna ex parte in transversum incisas deprehendimus. In Ventre porro omentum moderate pingue, a dextris erat sinistrisque ad ventriculum retractum: hic vino plenus; nullum tamen chyliferum vasculum per mesenterium, aut per intestina repens usquam occurrit. Ex quibus Tenuia, uno excepto Duodeno, ex cinereo fusca: Coli pars quæ in transversum ducitur, tota, & partium utrinque proximarum portio, ferme ad digiti pollicis tenuitatem contracta. Fellis vesicula quoque contracta erat; idque non solum pauca, quæ inerat, bilis ostendebat, sed & fovea ad illam excipiendam in jecinore excavata, quæ, cum respondere latitudine debuisset, multo erat quam ipsa, latior. Renes grandiores, Lien parvus, & insolita quadam figura, nec minus tamen quam illi, sanus; nisi quod mihi inter dissecandum paulo firmior visus est, quam deberet. In Thorace pulmones, cætera sani, adeo in se concidentes, vix ut ullos minori volumine vidisse meminerim; sed dexter magis, ut qui summa tantum parte per laxam, nec valde latam membranam alligatus erat ad pleuram, cum sinistri latus magna ex parte esset ad illam arctius annexum. Quod sic concidissent, & colore tamen essent; si posteriorem faciem, ut par est, excipias; ex cinereo albicante, causa erat exigua omnino copia sanguinis, quam in vasis quidem majoribus tum ventris, tum etiam thoracis superfuisse, animadvertimus; nam pulcherrimo alioquin erant colore musculi. Sed & cor prorsus erat sanguine vacuum, vix ut in auricula dextera parvulus esset grumus. Hic ad polyposam contretionem vergebat; cum quidquid alibi restabat sanguinis, esset fluidum.

47. Si ab imposito vulnere peritus Chirurgus statim adesse potuisset, & vinculo quod torcular vocitant, femur supra vulnus adstringere; tandiu saltem hominem servasset, ut liceret de artu amputando cogitare. Nam transversa tum arteriæ, tum venæ magna ex parte incisio rationes curandi alias inutiles reddidisset, quæ prudenter a Cel. Heistero (2) non solum propositæ, sed & feliciter in usum tractæ sunt, cum fere ibidem arteria hæc, at secundum longitudinem, esset vulnerata. Neque ejusmodi incisio cum tanta sanguinis fluiditate conjuncta, poterat vel miseram illam spem præbere, ut grumosus sanguis, quemadmodum in ejuscemodi casu ex Sepulchreto (3) intelliges vidisse Bartholinum, vulnus ad aliquot dies obturaret. Cæterum quod ad vulnera vasorum attinet, in utrislibet artubus curationem aut nullam, aut non sine amputatione admittentia, legesis plures Observationes in libro *de Renunciatione Vulnerum Lethalium* (4) ab Joanne Bohnio productas: quem eximium sane Virum a me sæpe adeo in his Litteris esse laudatum, non miraberis, ubi vel exemplorum quæ proposuit, numerum, vel de his perpetuum in Sepulchreto silentium animadverteris, vel demum noveris quid ejus memoriæ

[1] Epist. 56. n. 14. [2] Differt. de Arter. Crural. Vulner. n. 6. & seqq.
[3] Sect. hac 3. Obs. 26. §. 8. [4] Sect. 1.

moriæ debeam, qui mihi, præter cætera, suis cum libris aliis, hunc ipsum quoque senex adolescenti benigne miserit.

48. Ad violentas Artus inferioris Compressiones casus videtur attinere cujusdam Adolescentuli, qui in Nosocomio decessit S. Mariæ de Morte, dissectusque est, cum ego Bononia forte transirem inter initia mensis Junii A. 1709.

49. ADOLESCENTI annos nato ad duodeviginti plaustri rota super imum fere sinistrum calcaneum ducta, nullam aliam attulisse noxam videbatur, nisi quod communia avulserat integumenta. Dum levis ad speciem noxæ curatio feliciter procederet; ecce post dies aliquot collum, & dorsum rigida fiunt; ut quasi tetani quodam genere correptus, artus quidem movere posset, collum autem, dorsumque non posset. Huc illud accessit, ut per intervalla vehementissimis totius corporis tremoribus concuteretur. Quibus omnibus ad viginti, & amplius dies ad hunc modum, sana semper mente, persistentibus, cum lumbricum teretem vomuisset, crescente sensim stertore vivere desiit.

PES, sub vesperam inspectus diei ejusdem quo erat mortuus, calcaneum ferme jam sanatum ostendit. Abdomine, quod turgidum erat, diducto, conspecta est pauca aqua effusa, intestina autem omnia, & ventriculus sana quidem, sed valde aere distenta. Intra Colon, propter appendiculam Vermiformem, lumbricus teres mortuus. Thorax quoque in sinistro cavo paucam habuit aquam effusam, illius autem pulmonis posteriorem partem duram, & ex substantia hepaticæ simili. Concretiones polyposæ erant in vasis Magnis, & cordis ventriculis, in quorum dextero sanguis quoque cum aereis bullulis. Cranio resecto, in Laterali Sinu dextero Crassioris meningis sanguis concretus, in altero fluidus conspectus est, nec sine bullis etiam majusculis. Bullæ quoque plurimæ sub Tenui meninge, præsertim ad sinistrum cerebri anteriorem lobum. Aqua præterea sub eadem; cujus aquæ sapor nonnemini qui gustare voluit, visus esse nullus, aut certe vix levissime salsus. In ventriculis cerebri aqua non pauca. Nec pauca effluxit e vertebrarum tubo, præsertim cum lumbos, & os Sacrum attolli jussissem. Laxum cerebellum, firmum cerebrum: & quæ per hujus ventriculos repebant vasa sanguifera, plexusque Choroides minime albicabant.

50. Quod censuit Vallesius (1) super illo Hippocratis Adolescente qui cucurrerat per viam asperam, indeque *doluit calcaneum maxime inferna parte*, qua, & vicinia nigra facta, *dies* omnino *a cursu vixit viginti*, & quod item Augenius (2), cum de pluribus loqueretur, qui levi ex vulnere perierant, & nominatim de M. Sobrirantio *ex plaga in calcaneo admodum exigua inflicta*, *præter omnium spem decimaquarta mortuo*, nimirum ab levibus exterioribus ejusmodi causis nihil, nisi occasionem, a malo autem corporis apparatu, succorumque malignitate gravia symptomata, ipsamque adeo mortem oriri; idem facile videbitur tibi in hoc casu statuendum: idque eo magis, quod lumbrici, & tam cita aerearum bullarum ex sanguine, & humoribus evolutio accipi pro indiciis possunt pravæ horum dispositionis, sive, ut Majores loquebantur, putredinis. Equidem indicia ejusmodi non contemno, ab Hippocrate ipso (3) deducta, ubi *mori homines ab omnis generis vulneribus*, scripsit, & *nulla re gravibus*; tamen *neque hæc admirari oportere . . . .*, *illud expendendo*, *quod. . . . corpora hominum plurimum differunt*. Præterea nec illud Valerii ignorare me, nosti, qui tibi alias (4) commemoraverim: *fine vitæ nostræ variis & occultis causis exposito*, *interdum immerentia supremi fati titulum occupare*; *cum magis in tempus mortis incidant*, *quam ipsa mortem accersant*. Denique in his ipsis Litteris (5) cum de vulnusculo scriberem Virginis illius Veronensis quod gravia sunt consecuta symptomata, quantum istiusmodi indiciis tribuam, videre potuisti.

Attamen siquis forte in hoc, illoque casu tum naturam partis spectet quam externa læsit injuria, tum genus symptomatum per-

[1] Comment. in l. 5. Epidem. n. 47. [2] Tom. 1. l. 9. Epist. Medic. 2. vel potius 3.
[3] Prædict. l. 2. n. 19. & 20. apud Marinell. [4] Epist. 26. n. 14. [5] n. 45.

perpendat quæ accesserunt, convulsiones videlicet, unde esse potuerunt pleraque omnia non modo quæ in illa Virgine, sed etiam quæ in hoc Adolescente acciderunt; constrictis enim hic illic vasis, & lymphæ, ac sanguinis motu diutius retardato, tum syncope, tum aquæ effusiones, tum pulmonis inflammatio facile fiunt; siquis, inquam, hæc spectans, malit ab extrinsecus accedente causa aliquanto plus quam horum occasionem repetere; non pertinaciter refragabor. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LV.

Sermo est de Ulceribus, & Sphacelo.

Sectionis quæ sic inscribitur, & libro hoc IV. Sepulchreti Quarta est, cum initium ducatur ab Achoribus, & Tinea; non satis apparet, cur non eadem comprehendantur illæ quoque Observationes Lepræ, & Psoræ, & Tineæ ipsius, quarum alias demum invenies principio Sectionis XI. unam autem prope finem sectionis XII. (1). Causa autem certe non fuit, ne prolixior æquo foret Sectio hæc IV; siquidem & illæ quæ alio rejiciuntur, Observationes paucæ sunt, & brevis hæc Sectio est, præsertim si Scholia demas, & de Observationibus tredecim quæ sub numero X. proponuntur, decem alibi jam antea productas, ex iisdem unam (2) bis positam hic fuisse, animadvertas. Quæ idcirco memorare volui, ne forte mireris, vix aliquas superesse nobis, nullam repetere volentibus, quas hac Epistola scribamus.

2. Ut enim ab Achoribus nos quoque, & a Scabie capiamus initium: si forte scire aves, quænam a Valsalva, aut a nobis reperta sint in corporibus quæ his fuerant vitiis infecta; in Epistolis X. (3) XVI. (4) XXXVIII. (5) XLI. (6) in aliisque facile invenies. Quæ relegens, velim animadvertas, iis ulcusculis aut per se, aut per inunctiones quasdam siccatis, Infantem ex convulsionibus, Virginem ex hydrope thoracis, & pericardii, Mulierem ex acuta febre, & tympanite, Juvenem ex urinæ suppressione periisse; mortis autem causam ex occlusione ulcusculorum extitisse, quæ cum manantia, morbos arcerent, aut, quod in Infante, & Muliere manifestum erat, etiam tollerent; siccata, stimulantes quæ per ipsa antea ejiciebantur, particulas, noxiumque humorem in sanguine cohibebant, effusum mox in omnibus ferme aut inter meninges, aut in ventrem, aut in thoracem, quem subcœrulea aqua plenum in Virgine deprehendi. Incides etiam initio Epistolæ XVIII. (7) in Sutorem cujus erat corpus minuta scabie fœdum. Ibi autem fac tecum reputes, si quis hanc inunctione abigere forte voluisset, quanto magis, sic cohibitis erodentibus corpusculis, aucturus fuisset vitia laxati, extenuatique parietis ventriculi cordis sinistri, & Magnæ, huic annexæ, luridæ intus, & inæqualis arteriæ; idque eo facilius credes, si quid ex represso herpete Trombellio (8) acciderit, nunc veniet in mentem. Porro cum Observationibus illis Valsalvæ, & nostris convenire videbis quæ initio IV. hujus Sepulchreti Sectionis proponuntur, altera (9) in bimulo Principe, cui cum achores prorsus evanuissent, cruenta aqua, pro illo corpusculo non pauca, inventa sub cranio est, altera (10) in fœmina quæ tinea lotionibus sanata, cerebri hemisphærium habuit putridum, & ichore citrino refertum. Ad quas, si velis, aliæ non deerunt quas addas, duæ præsertim, altera ex Schulzio (11), ostendens, quot, & quantæ viscerum labes exceperint gravem, humidam, diuturnam scabiem, remedio externo retropulsam, altera ex Lanzono

(1) in Additam. Obs. 6. (2) §. 6. & 8. (3) n. 9. (4) n. 34. (5) n. 22. (6) n. 4. (7) n. 2. (8) Epist. 26. n. 39. (9) Obs. 1. §. 1. (10) Ibid. §. 2. (11) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 231.

no (1), quæ monstrat vitia in cerebro, diaphragmate, jecinore inventa, cum acris tinea, & fœda scabies per inunctionem sublatæ essent.

3. Sed vel sine cadaverum dissectione quotus quisque Medicus est qui ex retropulsa scabie, aut achoribus interna, externave mala sæpe extitisse, non viderit? Meministi, Valsalvam (2) pro tumore consultum esse, qui seu vera ad genu exostosis esset, sive eam mentiretur, illi certe de qua loquimur, causæ successerat. Ab eademque causa quos externos, internosve morbos Gerbezius (3) viderit, in hisque malignas febres, quas, nec semel, Lanzonus (4), & lethales quidem, adnotavit, itemque ut asthma observaverit Dethardingius (5), Cummius (6) autem, ab ipso indicatus, apoplexiam, eorum inspectis Observationibus cognosces. Quamplurimas addere facillimum esset, si aut opus foret, aut non essem alias infra (7) commemoraturus. Quamobrem cum ipse quoque meas hic producere non paucas possem; duas, haud amplius proferam, ambas uno mense Februario A. 1710. in Viris duobus, meis Generosis Civibus, habitas. Alteri manantia capitis ulcuscula, eorum prorsus similia quæ achores in infantibus vocamus, a frigidi nocturni aeris injuriis siccata erant, cum octo vix diebus exactis, maligna febri correptus est, vomitionibus, & denique singultu stipata, in qua etsi pulsus valde infirmi erant, & præter ea quæ dixi, prava alia non deerant symptomata, ipse tamen bene semper sibi habere videbatur: ex eaque, frustra seniore ejus Medico, & me quoque diebus novissimis accersito, quæ opportuna viderentur, præstantibus, nono morbi interiit die. Alter persimili, si cutis erosionem, & crustas spectares, affectione laborans, quæ brachia primum, mox crura quoque, denique & partes nonnullas alias cruciabat, cum de consilio nescio cujus indusio usus esset, suffitione sulphuris medicato, cutis quidem morbum omnem propemodum abegerat, simul vero rheumaticis universi corporis doloribus prehensus fuerat cum febre conjunctis, qui non modo noctu quiescere, sed & interdiu se de latere in latus convertere prohibebant, quin vel linguam ipsam, & gulam afficere incipiebant. Occursum est a nobis cito, & diligenter. Sed tamen, nisi natura adjuvisset, retropulsam materiam partim ad cutem, partim ad intestina quo per se vergebat, expellendo, neque intra mensem solutos dolores, neque intra ver proximum persanatam cutem facile vidissemus, neque ægrum deinde sospitem ad extremam usque senectutem provectum. Verum nemini Medicorum, ut dixi, ejusmodi casus non occurrerint ex illo usque tempore quo primus omnium Hippocrates (8) Atheniensem illum memoravit, qui prurigine toto corpore vehementissime cruciatus, eaque cutis crassitudine, & aspectu, ut lepram referret, cum balneis calidis quæ in Melo sunt, usus esset, *a pruritu quidem, & cutis crassitudine liberatus est, verum hydropicus factus, mortuus est*. Earum autem balnearum aquas fuisse sulphureas, Martianus (9) censebat, & certe Plinius (10) sulphur *nobilissimum in Melo insula*, Dioscorides (11) autem *plurimum gigni* tradiderunt.

4. Hæc, atque ea præsertim quæ de morbis commemoravi scabiem consecutis inunctionibus abactam, eo te facile adducent, ut ex me quæras, quid igitur sentiam de minutissimis animalculis, quæ ætate nostra cum animadvertissent perindustrii Viri, & unicam scabiei causam esse, docuissent, docuerunt quoque, prætermissa interna curatione, quocunque anni tempore, sulphureis, aliisve quæ ipsa interimerent, exterius adhibitis esse exterminanda; sic enim sublata causa, cito, & tuto scabiem evanescere, nullo incommodo, nedum morbo, insequente. Ego vero; ut ingenue, quemadmodum solitus sum,

(1) Eph. eorund. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 113. (2) Epist. 50. n. 13.
(3) Eph. cit. Dec. 3. A. 2. Obs. 167. (4) Ejusd. Dec. A. 9. & 10. Obs. cit. 113. & Obs. 16.
(5) Append. ad Dec. 3. A. 5. & 6. n. 8. in Obs. Parallel. ad Obs. 58. (6) Dec. 1. A. 1. Obs. 58.
(7) n. 7. (8) Epid. l. 5. n. 4. apud Marinell. (9) Annot. ad hunc Hippocr. locum.
(10) Nat. Hist. l. 35. c. 15. (11) De Medic. Mat. l. 5. c. 83.

sum, tecum loquar; primum admonebo, ne eruditis Viris plus tribuas, quam sibi sumunt. Nam quod ad inventum attinet, nihil facilius est, quam ostendere, animalcula illa vel multo antiquioribus, quam ipsi agnoscunt, fuisse jam nota. Non iis Scriptoribus dico quos ab nonnemine objectos esse video ex Daniele Sennerto (1), ubi de Vermibus Dorsi verba facit, & multo minus iis qui Venam, ut vocant, Medinensem olim memorarunt, post Velschium (2) a Wepfero quoque confirmatam, ut ex superiore III. Sepulchreti Sectione (3) intellexeris. Sed iis dico qui longe minora, & certe breviora animalcula, ejusmodi verbis memmoravere quibus Abinzoar apud Joannem Langium (4). *Sunt enim Syrones*, inquit Abinzoar, *pedecelli, Arabibus assoabat dicti, qui subter cutem & ad manus, & crura serpunt: pustulas quoque aqua plenas sub cute, ubi delitescunt, excitant: qua dissecta, prorepunt animalcula tam parva, ut vix visu, quamvis perspicaci, ægre deprehendi possint.* Formam quoque ipsorum aliis antea fuisse microscopii auxilio non incognitam, cum Borelli Observationes indicant a Velschio (5) commemoratæ, secundum quas Sirones *testudinum effigies repræsentarunt*, tum præsertim Ettmülleri in illa confirmat Sironum Observatio quæ Lipsiæ I. Actor. Erudit. Volumine (6) proposita, præterquam alios nominat qui prius viderint, animalcula ipsa sic descripta exhibet, & delineata, ut descriptio, & pictura perfectiores quidem paucis post annis reddi potuerint, sed tanquam novæ prorsus in medium proferri non potuerint. Potuerunt quoque præclaris explicationibus plura illustrari quæ ad scabiei originem, multiplicationem, facilemque tum per contactum communicationem, tum per certa, exterius adhibita, remedia curationem, ad aliaque attinent de hoc genere. Sed dum curatio illa exterior, interiore omissa, commendatur, videtur his doctis Viris idem accidisse quod Helmontio (7) illam pariter laudanti, hanc improbanti. Helmontius enim etsi præter scabiem ab attactu, eam quoque agnosceret quæ sponte oriretur (8); tamen utriusque ut eandem indolem, sic idem semen, sive fermentum in cute dumtaxat statuebat. In qua una tanto magis hi hærere morbum omnem, constituunt, quod in illa una ista nidulantur animalcula, quæ si nulla in mundo essent, nullam quoque scabiem fore, asseverant, ut quæ nunquam corripiat quemquam, nisi aliunde nactum ista animalcula. Igitur ex istiusmodi dogmatibus quid utrorumque Auctoribus partim veri, & utilis, partim minus veri, minusque tuti in curatione docere contigerit, videamus.

5. Medicus prudentissimus, idemque doctissimus Ballonius (9) cum super cutis affectionibus in dogmata quorundam incidisset cum illis consentientia de quibus modo dicebamus; ratione, experientia, & Hippocratis doctrina fretus, tria cutis affectionum genera caute inter se ita distinguenda esse, censuit, ut aliæ sint tamquam cutis ipsius morbi, aliæ tanquam interiorum partium abscessus, aliæ tanquam inter utrasque ambigentes. Neque signa per quæ singulas internoscamus, prætermisit: neque dubitavit, ubi cutis tantummodo morbi sint, *tunc in externum illud vitium incumbere oportere, non lacessitis per medicamenta purgantia partibus intestinis*. Quin huc facile pertinere, indicavit, *latas* illas Simonis *pustulas*, quem Hippocrates (10), *ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, opem sensisse*, scripsit; *vomitum* autem *non profuisse*. In primis vero ad propositum facit quod ad verba illa Ballonii adnotatum leges (11): *Dum quis cum scabioso concumbit, & cutis inficitur, malum hoc vere cutaneum est, & superficiaria curatio esse debet*. Vides igitur, quid veri, & utilis sit in una illa externa curatione, interna prorsus omissa, cum sanus aliquis a scabiosi, aut linteorum ejus, vestiumve attactu scabiem paulo

[1] Medic. Pract. l. 2. P. 2. c. 24. [2] Exercit. de Vena Medin. [3] ad Obs. 26. Schol. n. V.
[4] l. 2. Epist. Medic. 42. [5] Exercit. cit. c. 7. [6] A. 1682. M. Septembr.
[7] Tract. 45. inscripto Scabies & cæt. [8] Ibid. n. 11.
[9] Epid. & Ephem. l. 1. Constit. Hyem. A. 1574. [10] Epid. l. 6. S. 2. [11] n. 10.

paulo ante contraxit. Sed vides simul, quid minus veri, minusque tuti ista eadem haberet curandi doctrina, si scabies non cutis unius morbus esset, sed aut abscessus aut abscessus simul, & cutis morbus. Neque enim facile assentiendum est, cum scabies nunquam, nisi a scabiosi contactu, ab ejusve animalculis nasci dicitur. Num ab illuvie? num a pravis cibis, potionibusve nunquam nascitur? Certe aliter plerisque videtur Medicis, & in his Sennerto, quem Epistola in Samonicum II. laudavi, ipsique Samonico (1), si quod ibi ostendere, & explicare studui, revera scripsit,

Illotus sudor, vel copia inutilis escæ
Sæpe gravi scabie correptos asperat artus.

Num a morbis non oritur quibusdam gravibus, diuturnisve, crisis instar? Num; ut cæteras omittam causas; ab lanarum contrectatione morbidarum ovium? Sane quod Venetiæ olim, aut proximæ huic regioni acciderat, de ejusmodi velleribus loquens, narrabat Virgilius (2),

.... *invisos si quis tentarat amictus.*
Ardentes papulæ, atque immundus olentia sudor
Membra sequebatur.

Sed non fuit illa proprie scabies. Fateor. Cutanea tamen erat infectio. Quo autem modo illa gravissima communicabatur; cur non & levior possit? Quin Cl. Werlhofius (3), variis Observationibus adductus, se libenter crediturum, scribit, *scabiem humanam veram ex lana ovium, quibus parum absimile malum per pasturæ vitia ubivis frequentissimum est, primario subnasci*; cum enim laneis indumentis fere omnes, & diu utamur, *forsan vix pauca esse quibus non ab impurioribus ovibus, aut imperfecte sanatis aliquid immistum sit: & fortassis opifices lanificiis occupatos ideo maxime his malis laborare*. Ettmüllerus autem filius Programma ediderat Lipsiæ A. 1731. *de scabie ejusque ortu ab impura lana* (4), quo eadem scripsisse, opinor, quæ anno eodem super eodem argumento edenda misit ad Cæsaream Nat. Curios. Academiam (5), pustulosam cujusdam puellæ scabiem ab lana repetens, qua pro stragulis se noctu obtegebat, cujus lanæ pars esset scabiosis ovibus tonsa. Ibidem Coschwizium laudat, qui ob laneorum pannorum tractationem sartores præ aliis hoc morbo inquinari, dixerat. Neque Æliani verba reticet, *quod qui lanam ovis a lupis dilaniata pexerit, atque ex ea vestem confecerit, scabiem provocaturus sit ei qui illa vestietur*, an quia ejusmodi ovis ob graviorem scabiem infirmior, aut cæteras sequi impotens, aut a cæteris, ne has quoque inficiat, abacta, sic in lupos facile incidat? Nec quia in hac Civitate, in qua tot homines lanificio operam dant, rarius aliquis, vel ex iis ipsis, occurrat scabiosus; ideo Cl. Virorum conjecturæ spernendæ sunt. Alia enim aliis in regionibus pabula sunt, aliæ aquæ, & aliæ fortasse in seligendis, purgandisque lanis rationes: & nunc certe in Venetia siqua gravior ovium cutem prehendit infectio, non modo earum lanæ rejiciuntur; sed nequis facere fraudem posset, ipsarum cadavera suis cum lanis *humo tegere*, ut Virgilius (6) ait, *ac foveis abscondere*, consilium fuit quod Supremo Venetiarum Magistratui, præfecto publicæ saluti, obtulimus, cum super hac re hujus Eximii Medicorum Collegii nomine A. 1724. responderemus.

6. Sed quid, inquis, si ovium scabies ipsa quoque ab animalculis esset quæ per lanas in homines traducerentur? Nolo quærere, num post tot lanarum expurgationes, quæ ab earum infectoribus etiam adduntur, vivere illa possint, cum certe pereant humana in scabiosorum linteis per lotrices expurgatis. Malo te vicissim rogare, ut ad ea respondeas quæ ex Hoffmanni (7), & Junckeri (8) certis quibusdam Observationibus consequuntur. Scribit ille, ortam esse scabiem ex intempestivo acidularum aquarum usu. Docet alter, *succum betulæ majore quantitate haustum*, itemque ther-

(1) De Medic. Præcept. c. 6. (2) Georg. l. 3. in fin. (3) Disquis. de Variol. c. 4. adnot. 54. in fin.
(4) apud Haller. in Access. ad P. 9. Meth. Stud. Med. Boerh. imo nunc ab eod. exhibit. inter Disput. ad Morbor. Hist. sub n. CXCIII. (5) Act. Tom. 3. Obs. 50. (6) loc. cit.
(7) Medic. Rat. T. 4. P. 5. c. 5. Obs. 3. (8) Consp. Medic. Theor. Pract. Tab. 90. in Cautel. n. 19.

thermas Wolckensteinenses, hasque *corporibus in primis floridis*, *scabiem inducere solere*. Nunc quæro ex te, putesne, in his thermis provenire, aut in eo succo, illisque acidulis inesse ista de quibus loquimur, animalcula quæ cuti adhæreant, aut quæ ex interioribus corporis cutem petant? Rursus ille prior (1), *sciendum est*, inquit, *semper facilioris esse sanationis scabiem per contagium communicatam*, *quam illam*, *quæ ex indigena sanguinis*, *& humorum dyscrasia*, id est sine ulla contagii suspicione, *originem sumsit*. Probat quoque (2) Lanzoni (3), Amici, dum viveret, nostri, Observationem scabiei, primis novæ Lunæ tribus aut quatuor diebus sic in milite crescentis, ut eos dies in lecto traducere cogeretur singulis quoad scabie laboravit, mensibus; laboravit autem menses septemdecim. Cui Observationi ex parte non absimiles afferre complures possem, a me olim adnotatas, iisque addere tum quod in scabiosis non semel vidi, ut vigente febre, pruritus cessaret; declinante autem, rediret, tum quod Sacræ Virgini accidisse, certo scio, ut quotiescumque sanguis mitteretur; mittere autem non semel necesse fuit; scabies, quæ jam levior facta erat, mirum in modum semper cresceret. Hæc igitur omnia, atque alia, quæ sciens prætermitto, phænomena quæro ex te, ut candide mihi dicas, faciliusne tibi explicari posse videantur, si scabiem ponas ab animalculis, quam si a sanguine originem ducere. Illud denique scire velim, sicuti exterior causa aliqua molestiorem cutis pruritum inducat, ut puta culicum, aliarumve ejusmodi bestiolarum injuriæ, is autem pruritui indulgens, cutem usque & usque scalpat sic ut in scabiei similitudinem ulcuscula nascantur; scire, inquam, velim, cur eidem, aut aliis nequeat ex interiore causa is pruritus fieri qui ad scalpendum adigat, & ad cutem unguibus non secus atque cum ab animalculis iis vellicatur, lacerandam?

7. Verum ne forte credas, me plus quam verum, & æquum ferat, istis animalculis adversari; primum fatebor, non modo sæpius ab illis scabiei originem esse agnoscendam, sed & ubi minus illa esse, crederes, nonnunquam revera existere adeo facile ob suam exiguitatem latere possunt, cum ab uno in aliud corpus transferuntur! Sic memini, cum in Patria medicinam facerem illustri Matronæ, eaque ab longo, vario, & perdifficili morbo tandem convalesceret, ad alias quæ præcesserant, crises accedere scabiem visam esse, quæ repente orta, cito cutem propemodum universam occupavit, sed palmas præsertim, ut præ molestissimo pruritu dormire non posset. Cum vesiculas in iis cernerem minutas aquæ plenas, cujusmodi solent esse in quibus ista animalcula nidulantur, ancillas jussi earum unam aut alteram acicula aperire in præclara luce, & siquid globosi, expressa aqua, educere possent, mihi ostendere, exquisitis, quæ forte in promptu erant, vitris instructo oculo, examinaturo. Quid quæris? Oblatum examinare diutius non opus fuit. Vivens erat animalculum, ea ipsa forma quam Recentiores delineaverant. Tum aliud, atque aliud ademere, viventia omnia, & forma eadem. Cum mulierum quæ dominæ inservierant, nulla prorsus esset scabie affecta; Medicus qui ante Redium, & Malpighium vixisset, e putredine orta esse illa animalcula, non dubitasset: contra autem mihi minime dubium fuit, quin ancillarum aliqua alicunde aliquod; vestibus adhærens, inscia domum, ad heramque attulisset, idque alia, & hæc cætera, ut fœcundissima sunt, brevi tempore peperissent. Neque hoc tantum modo fateor. Sed si forte velis, quod huic Matronæ accidit, idem omnibus qui scabie corripiuntur, accidere, unamque hanc semper, cum scabies oritur, causam esse; equidem ipse non facile credam, a te autem tantisper credi, sinam, dum nihilominus ostendam, minime tutum esse, vel sic ortam scabiem, nisi forte in corpore, ut supra dictum est, sano antea, & nuperrime per contagium infecto, neglecta interna curatione, externa tantummodo sanare. Quid enim, obsecro, est

(1) c. cit. Thes. Pathol. §. 24. (2) Ibid. §. 21.
(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 205.

est scabies, undecunque tandem orta sit, quam ulcuscula, quæ si in unum juncta essent, persæpe ulcus longe amplissimum sed modicum, per se natum, aut etiam cauterio, aliave exteriore causa inductum, si diutius apertum manserit, non curato prius corpore, occludat? Quid ita? nempe quia per illa emissaria corpus, si quid pravi, aut certe redundantis habebat humoris, jam diu ejicere consueverat. Cur vero non idem in scabiei non recentis ulcusculis sine mora occludendis attendamus? quæ universa cum ulceri amplissimo respondeant, tanto minus sine prævia interna curatione persanare tutum est, quanto plus humoris pravi solebant extra corpus amandare, ejusdemque, in ipsis ulcusculis tum mora, tum ab externo aere vel magis depravati, intra corpus remittere. Scite enim, ut solet, Eximius Archiater Senacius (1), quod pus ab ulceribus exterioribus in sanguinem refluens, non modo pariter, sed violentius aliquando vitæ organis noceat, quam refluens ab ulceribus interioribus, inde esse, docet, quod non huic, sed illi cum aere commercium fuerit. Nunquam tamen vitæ organis vehementius nocuisse crediderim, quam cum scabiosi pueri internam pericardii faciem, externam vero cordis, & ferme omnium quæ pericardio concluduntur, scabiosam effecere; revera, inquam, scabiosam; nam diligens rarissimæ Observationis Auctor Buddeus (2) oculis cum inermibus, tum insuper vitro instructis, ejusdemmodi prorsus esse, quæ ibi, & quæ in cute erant, pustulas, suo & omnium qui aderant, judicio comperit. Et tamen corporis ambitus erat totus scabie coopertus: quid, si fuisset retropulsa? Vides igitur, quanti intersit non retropellere: nec vana dicere qui negant, scabiem semper esse unius dumtaxat cutis morbum, & quod consequitur, huic uni adhibenda esse remedia, neglecta reliqui corporis curatione: quæ non modo si negligatur, sed si ita instituatur, ut naturæ motus ad cutem vergentis perturbetur; nonnunquam mors, alias alia ingruant mala. Legesis in VI. Act. Nat. Cur. Volumine totam, quæ Cl. Carlii est, XVI. Observationem. Hæc autem a me dici, putato, ut intelligas, quanta prudentia in Medicis requiratur, scabiosi corporis evidentia alia vitia sive primarum viarum, sive obstructorum viscerum, sive humorum copia, aliterve peccantium recte, atque ordine curaturis. Quæ inter postrema vitia, illius oblivisci nunquam oportet, quod, donec subsistit, scabie, quasi chronica quadam crisi, indiget. Exempla dabit laudata Carlii Observatio (3) tum in viro qui cum a nucha scabiosam, sæpe recurrentem, efflorescentiam linimento quodam abegisset, in epilepticas convulsiones incidit; has autem illa revertens efflorescentia sustulit, tum in viro altero, & quadam fœmina quibus ejusdemmodi efflorescentia, a longo jam tempore manum fœdans, cum exsiccabatur, imminentem febrim prænunciabat; febris vero finem, cum redibat. Et tamen parvam occupabat corporis partem, neque in his duobus ab remedio externo repulsa fuerat. Quid ergo? ubi scabies universum tenet corporis ambitum, & non modo per se evanescit, ut in viro ex quo natus erat, semper scabioso, de quo Lanzonus (4); sed unguine sulphurato, aut alio ejuscemodi abacta, ut in illo de quo Apinus (5), in iisque juvenibus de quibus scripsit Jo. Sebast. Albrechtus (6)? mirandumne erit, si cito maligna febris, aut gravia alia mala, asthma præsertim, accesserint, quæ non nisi scabie aut per se iterum, aut remediorum auxilio reversa, vincantur? Sic causam morbi ipsa indicat sanatio, facti videlicet a prava illa materia, quæ ut intus retenta nocet, ita rursus egressa liberat. Pertinent huc Ramazzini nostri (7) in multis habitæ Observationes, qui scabie inunctionibus retropulsa, postmodum febre correpti illico urinas nigras & fuliginosas reddebant, iidemque, cum scabies reme-

(1) Traité du Coeur l. 4. ch. 3. n. 6. (2) Commerc. Litterar. A. 1745. Hebd. 42. n. 1.
(3) in fine. (4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. Obs. 31. (5) Dec. ead. A. 5. & 6. Obs. 117.
(6) Commerc. Litter. A. 1742. Hebd. 5. n. 1. M. Mart. & A. 1743. Hebd. 14. n. 1. M. Febr.
(7) Constit. Epid. Urb. A. 1691. n. 32.

remediorum ope ad cutem pellentium rediisset, urinas sanorum similes excernebant; iterum autem retrocedente scabie, aut denuo erumpente, hanc reciprocam in urinis mutationem ostendebant. Quo magis Medicus ille cautissimus quæ supra attuli, Hippocratis exempla, & Ballonii consilia diserte secutus, scabiem non omni tempore unius cutis morbum esse, intelligebat, ideoque *solis topicis* illam semper, & sine descrimine *abigere*, *opus periculosæ plenum aleæ merito* censebat (1). Ramazzino Medicum alterum adde experientissimum, Hoffmannum (2), *remedia hujuscemodi morbi externa in postremis collocantem*, prius autem *sanguinis & humorum massam viscidam*, *acrem*, *corruptam debitis internis corrigentem*. Scilicet missum in ejusmodi morbis sanguinem *tam viscidum*, *& in coagulum quasi densatum* deprehendere consueverat, ut *vix posset separari*.

8. At enim, inquis, neque retropulsa scabie semper nigrum lotium, neque in scabiosis omnibus istiusmodi sanguinem videmus, measque mihi objicis, alias (3) ad te scriptas, Observationes: quasi vero optimum ipse in scabiosis sanguinem observassem, neque aliter in aliis peccantem, aut quasi in variis, ut varia est scabies, variæ esse non possent sanguinis noxæ, variive noxarum gradus, aut quod potissimum attendas, velim, quasi aliud tibi ostendendum suscepissem, quam minime tutum esse neglecta interna curatione, scabiem non recentem externa dumtaxat abigere. Certe autem cum in pluribus scabiosis, sicuti aliorum, meique ipsius Observationes testantur, non omne vitium in cute sit; quomodo tutum esse possit in omnibus promiscue cutem sanare, interiora negligere? quorum expurgatio si non in omnibus, at in iis saltem quorum naturalia emissaria non æque patent, per exulceratam cutem ex parte fiebat, aut fieri certe poterat. Quid dici ad hæc potest? Illud, opinor, non deesse Medicos qui contra testentur, quod nos tutum esse, negamus, id sibi promiscue in scabioso quolibet, feliciter semper, & sine ullo quod insecutum sit, detrimento successisse. Verum ut nos eorum Observationes in dubium non vocamus: ita æquum esse, credimus, ut ipsi nostras, & tot aliorum Medicorum, quas supra (4) indicavimus, in dubium ne vocent. Ad quas addes Hoffmanni (5) alias, & aliorum qui ab ipso laudantur (6). Quibus, & aliis quas sciens omitto, quot, & quam gravia mala sic abactam scabiem secuta sint, manifestum fit, & quod consequitur, de ea curatione quam alias alium habuisse exitum, constat, quid tutissimum sit constituere.

9. Quoniam autem adversus scabiem sulphur inter cætera in usu est; de eo peculiariter nonnulla addemus. Exterius quidem in unguentis, lotionibus, & indusiis etiam adhibetur, sive ejus suffitione, ut supra (7) commemoravi, sive potius decoctione ita ut pestea ad solem, aut ignem exsiccentur, medicatis, quem, ut faciliorem, & multo elegantiorem, modum laudat Willisius (8); quanquam an *sine malo odore*, ut ait, prorsus sit, dubito. Interius autem aliter a Medicis, aliter a vulgo in usum trahitur. Et de usu quidem externo alias probando, alias improbando satis hactenus dictum est. Nunc accipe, quomodo vulgus in hac quidem Civitate interius adversus scabiem sulphure utatur, & quæ inde nonnunquam accidant molestiæ, & noxæ. Sulphur, in pulverem comminutum, in vinum conjiciunt non rubrum, simulque cum vino potant. Adolescentulam autem ego novi, quæ cum sumpsisset, mox tantam capitis turbationem sensit, ut sibi tunc quasi stulta facta esse videretur, ventriculi, opinor, irritatione ad cerebrum continuo propagata haud aliter ac opii vim Boerhaavius (9) non dubitabat agere dum in ventriculo etiam tum est, neque egere longa illa per chyliferos ductus via; nam canem qui ex devorato opio jam fere convellabatur,

 cum

(1) Ibid. n. 28. (2) c. 5. supra ad n. 6. cit. in meth. med. §. 15. & in thes. patholog. §. 19.
(3) Epist. 49. n. 25. (4) n. 2. 3. 7. (5) §. 15. supra ad n. 7. cit.
(6) in thes. pathol. ibid. cit. §. 18. (7) n. 3. (8) Pharmac. Rat. S. 3. c. 6.
(9) Prælect. ad Instit. §. 857.

cum incidisset, opium adhuc in ventriculo invenerat. Utcunque id est; sulphur in ventriculum ipsum agere, si non ex utraque, continuo huc adscribenda, Observatione, at certe ex altera cognosces, aut suspicaberis.

10. MULIER annos nata ad quadraginta, vino, & *tabacco* magis dedita, quam mulierem deceret, & diu quidem bajulo nupta, robusto viro, sed quæ pepererat nunquam, cum ad scabiem quam contraxerat, abigendam sulphur in vino non semel bibisset, novissime autem majori copia; mox cœpit male habere, nec semel vomuit, citoque Nosocomium adiit jam febricitans, pulsu duro, & contracto, & de magna querens respirationis angustia. Quamobrem datum oleum ex dulcibus amygdalis recens expressum, & sanguis est missus. Postridie cum vel major esset angustia respirationis, missus est iterum: fuitque, ut hesternus, firmo densoque crassamento, nulla tamen crusta obducto. Lactis quoque, audita morbi causa, cyathi dati sunt duo. Sed crescente illa spirandi difficultate, & manifestis urgentibus artuum convulsionibus, languidiore facto pulsu, mortua est ita ut totus intra quatriduum circiter inchoatus, & finitus sit morbus. CADAVERIS sectio, non ut mortis causam tantummodo inquirerem, sed ut Anatomes studiosos etiam erudirem; erat extremus ferme November A. 1744. ibidem trigesima a morte hora instituta est. Bono habitu erat corpus; sed cutis hic illic minuta scabie fœda. Abdomen autem tumidum; neque id a nimia pinguedine; hæc enim ut conditione erat optima, sic & copia erat justa; neque item ab aquæ multitudine in ventris cavum effusæ: quæ etsi non paucissima erat; extra pelvim tamen non apparebat. Verum & ventriculus, & Tenuia intestina, & Colon ad magnos tractus; alibi enim aut naturalem latitudinem servabat, aut, quod sinisterius prope ventriculum animadvertimus, contractum plurimum erat; distenta ipsa aere, abdomen distenderant. Omentum nulla intestina tegebat, quippe sursum rejectum, an retractum; ipsum enim, & superior illa mesocoli pars quæ transversum Coli tractum sustentat, rigida erant, & rubentibus maculis hic illic, a tergo præsertim, distincta. In exteriore ventriculi facie vasa sanguifera paulo erant turgidiora. Facies autem interior qua fundus jam propius ad pylori Antrum accedebat, aream ostendit circuli forma, cujus diameter digitorum erat quatuor transversorum. Eam aream ab reliqua ventriculi superficie hæc distinguebant quod minus lævis erat, minusque nitida, magis autem albida, & vasculis sanguiferis, quasi ab injectione nigricantibus, prædita, cum alibi lævor, nitor, minus albus color ubique conspicerentur, vascula autem fere nulla, nedum non sic expressa aut nigricantia; ut evidens esset omnibus, quantum area illa tota patebat, tantum de intima lamella ventriculi fuisse erosum. Nec præter hoc, ne in proximo quidem œsophago, aut intestinis, quidquam animadvertere potui quod erosionem, aut inflammationem significaret. Erat hic ventriculus ut æquo amplior, ita sine rugis ullis, parietibus autem valde tenuibus: & annuli pylori vix indicium aliquod retinebat. Quorum hoc, si non a primordiis, at ab alia aliqua antiquiore læsione fuerit; cætera illa crebris, ut in bibaci muliere, distentionibus, & nuperæ etiam ab incluso aere debebantur. Quæ in ventre adnotavi reliqua, huc redeunt. Jecinoris vesicula subsidens paucam continebat bilem. Renes laxi erant. Arteria Magna angustior. Tum muliebria, ut in fœmina infœcunda, diligentius inspexi atque incidi. Testes erant vel magis quam ea soleant ætate, parvi & strigosi. Ex sinistro hydatis, acini uvæ mediocris magnitudine, tota exstabat. Uterus dextrorsum inclinatus, & fundo potius parvo: quo magis adnotatione digna erat cervicis, ad imum præsertim, major quam convenit, crassitudo, & coronæ ipsius qua cingitur uteri osculum, parvum hic, ut in virginibus, & circuli forma. Ex hoc stillabat humor colore lacti similis, neque eo fluidior, nec fœtens, copia non prorsus exigua; ut mulier fluore uteri laborasse videretur. Cujus scaturiginem fuisse altiorem ima cervice, hujus dissectio indicavit. Ibi enim cervicis vesiculæ mucum fortasse liquidiorem, nec

tamen

tamen lacteum, continebant. Superius nullæ vel dissecanti apparebant. Circa medium longitudinis cervicis, duobus locis alte intra parietum crassitudinem conditam, dissecando, inveni cellulam inanem, subrotundam, parvi phaseoli capacem, sine ullis aut ibi, aut alibi erosionis indiciis. Thorace adaperto, id quod ex lumborum vertebris præsenseram leviter sinistrorsum se flectere incipientibus, manifestius cognovi, gibbam fuisse mulierem; thoracis enim vertebræ multo magis se flectebant dextrorsum. Quod si contra res se habuisset, aut si uterus, quem dextrorsum inclinatum fuisse, dixi, fuisset, ut lumborum vertebræ, inclinatus sinistrorsum; hanc ad eas fœminas adjicerem, quas, de uteri inclinatione scribens, tibi alias (1) commemoravi. Sed levissima hic erat imæ Spinæ inclinatio, nec quam Innominata ossa, ut in illis, facile sequerentur. Cæterum non ut in ventre, sic in thorace, aut pericardio effusam aquam offendi. Pulmones anterius, & ad latera cum pleura arctissime connexi erant: tumidi præterea, sinister præsertim, sed ab aere dumtaxat, & admisto humore, nusquam duri, nec magis quam æquum esset, rubentes. Cordis ventriculi concretum sanguinem habuerunt, eundemque atrum, qualis & alibi fuit. Cranio secto, quæ intra ipsum erant, omnia laxiora visa sunt, quam octavo, haud amplius, ab obitu die; tot enim accurata cæterarum partium dissectio abstulerat; esse debuissent. Vasa per Tenuem meningem repentia, sanguine turgida; in Choroidibus autem plexibus vesiculas aquæ plenas, plurimas, nec minutas, animadverti. Denique omnibus, quæ intra cranium erant, detractis, Petrosi utriusque processus ea facies qua alter alterum spectat, illaque vicinia non levis, sed inæqualis conspecta est.

11. BAJULUS, mulieris de qua modo dictum est, maritus, vir procerus, & quamvis subpallida facie, & corporis habitu ad macilentum inclinante; tamen robustus, eadem ferme atque illa, ætate, & pariter bibax, eadem qua illa, scabie correptus, eodemque cum illa remedio, sed non pari, quod sciam, copia usus; posteaquam illa mortem obiit, sed propemodum menses satis commode valuisse visus erat, cum circa medium Majum levi ad speciem febri prehensus est, sed reipsa adeo exitiali, ut non ultra biduum in Nosocomio decubuerit. Primo die pulsus, cæteraque non ita mala, nisi ob anxietatem quandam, & inquietudinem essent suspecta. Eo die idem quod plerisque aliis initio solet, datum est leve medicamentum quod blande ventriculum, & intestina expiaret. Postridie autem jam ea omnia quæ dicam aderant mala, ut uxoris memores, lac dederint. Vomebat enim: angustia illa eadem respirationis, qua uxor olim, premebatur: toto corpore convellebatur, delirabat insuper vehementissime, & inter delirandum, sibi ventriculum uri, clamabat. Per hæc ante diem a decubitu tertium vivendi finem fecit. Quam ob morbi brevitatem facile id accidit quod ægre tuli, ut prius dissectum esse cadaver, scirem, quam hominem ægrotasse. Dissecuit tamen Auditor meus, attentus, & intelligens, nunc merito Feltriensium Medicus Antonius Guiliermius: ex quo hæc accepi. VENTRE aperto, in omento, & pinguibus intestini Coli appendiculis, iisque præsertim quæ propius lienem erant, sicuti etiam in Adiposa, ut appellant, renis sinistri membrana pinguedo, quæ non multa erat, fusca, & sublivida animadversa est. Colon autem ipsum ab incluso aere triplo quam soleat, latius. Ventriculus contractus, exterius subfuscus, interius autem, sine ulla quidem erosione, inflammatus ad palmæ amplitudinem qui lienem respiciebat. Ima ora jecinoris livida, & nigrescens, nec tamen profunde. Thorace recluso, non minus quam diaphragma ab utralibet facie inspectum, pulmones, & cor reperta sunt secundum naturam se habentia. In cordis ventriculis mediocres polyposæ contretiones. Caput dissectum non est.

12. Quæsivi, num cutis scabiei quidquam retinuisset, item num postquam cum uxore vinum illud sumpserat, homo iterum

(1) Epist. 48. n. 33.

rum sumpsisset. Utrumque negatum est. Illud vero additum, vinum quo ambo usi fuerant, in vase æreo servasse. Quæ cum audissem, ut perniciosissimum hunc morbum febrem fuisse inflammatoriam, non dubitavi, sic dubitari posse, vidi, an scabies depulsa quidem, sed corpore non bene curato, ea in sanguine reliquisset, quæ causa ex parte aliqua fuissent perniciei hujus tantæ, itemque cum inflammationis hujus sedes ventriculus fuerit, an ideo facilius fuerit quod jam inde ab illius vini potione nonnihil esset infirmatus. Uxoris certe ventriculus quid ab illo detrimenti acceperit, supra legisti, sive ab æreo vase noxii aliquid traxerat, sive ob admistum sulphur dumtaxat nocuit. Quantum enim nocere sulphur possit, jam olim noverant antiqui Medici, ex quibus accepit Plinins (1) lac asininum usui esse *contra gypsum, & cerussam, & sulphur, & argentum vivum*, frustra verente Dalechampio (2), ne cum illi scripsissent fortasse θρύον, id est solanum manicon, perperam Plinius legerit θεῖον, id est sulphur; neque enim inter ista quæ memorat ad minerale regnum, ut loquuntur, attinentia, vegetabile fuisse interjectum in eo quem Plinius descripserit, loco, veri simile est, neque tam leve est scripturæ discrimen, ut facile adeo inter describendum fallere oculos possit. Sed & Galenus (3) sulphur inter ea posuit quæ *ulcus faciunt quibus diutius adhæserint*, & Haly Abbas, quem laudat, & sequitur Ardoynus (4), ei qui sulphur biberit, *ardorem fieri in stomacho*, scripsit, *& incisionem torsionemque, & intestinis ulcera*. Nolim tamen credas, me cuicunque sulphuris generi, & cuicunque aut dosi, aut præparationi, aut misturæ vires has noxias tribuere, qui minime ignorem, sulphur a Medicis non modo recentibus, & contra scabiem quidem, sed & antiquis interdum dari consuevisse. Sed mulierem de qua dixi, ex vino, in vase æreo asservato, & nimia copia sumpsisse, constat; purum autem, an impurum sumpserit, minime constat. Inspicias autem velim qui in fodinis ipsis quæ admisceri possint, admonuere, aut saltem quæ presse indicavit Waltherus (5), cum *explorandum*, scripsit, *an fodinæ, quæ sulphur vivum præbent, minæras quoque aliter nocivas una cum sulphure ferant: maximeque arsenicum jungi, in plurimis sulphuris speciebus metui: ita se novisse, a scrupulo sulphuris crudi sumto, vomitum, & tormina, & tenesmum fuisse excitata:* quin *etiamsi aqua sæpius coctum sulphur fuerit, & blando igne fluxerit; tamen in multis non tam alvi dejectiones, quam tormina inde secuta esse*. Id vero quocum arsenicum junctum sit, ne exterius quidem scabiosorum ulcusculis esse adhibendum, cobaltum monstrat, quod ut *ejusdem cum arsenico indolis esse*, jure affirmat Cl. Jo. Adr. Sproegelius (6), ita narrat, inspersum scabioso puellæ capiti miserrimam mortem intra paucas horas attulisse, idemque tum scabioso cani a cobalto, tum aliis tribus, quibus cutem leniter inciderat, ab insperso arsenico accidisse: additque viscerum labes per dissectionem vel majores inventas, quam si tantundem arsenici devorandum præbuisset. Cæterum ad puellæ illius casum, addes similem in altera puella, phthiriasi capitis affecta, Harderi Observationem (7); ad experimenta autem exempla illa quæ ex Fabricio Hildano, Jano Antonio Saraceno, Amato Lusitano, aliisque protulit Ettmüllerus filius (8), mortis videlicet, aut gravissimorum symptomatum ab adhibito ulceribus, imo scabiei ipsi unguento quocum arsenicum junctum esset. Quo fortasse etiam pertinet vetustior Baccii (9) Observatio inspersi arsenici buboni exedenti, cui inspersioni post triduum mors successit per vomitus æruginosi humoris graves adeo, ut suspicio oriretur dati clam mercurii sublimati. Certe autem pertinent recentes Goulardi (10) Chirurgi Experientis-

(1) Nat. Hist. l. 28. c. 9. (2) in Adnot. ad eum locum. (3) De compos. medic. l. 6. c. 2.
(4) De Venen. l. 2. c. 15. (5) Progr. de Sulph. & Mart.
(6) Experim. circa varia venena &c. §. 28. & Exp. 36. (7) Sepulchr. in Additam. ad Sect. 11. l. hujus 4. Obs. 13. Hist. 13. (8) Eph. N. C. Cent. 3. & 4. Obs. 127. in Schol.
(9) De Venenis &c. ubi de Venen. quæ extrinsecus &c.
[10] Memoire sur les Maladies de l'Uretre.

tiſſimi Obſervationes, cum aliis quas ex Morando indicat, congruentes, nimirum acrius erodentium, quæ excreſcenti ulcerum carni imponuntur, medicamentorum tenues particulas in ſanguinem ita permeare, ut æger veneno affectus moriatur, de vera interim mortis cauſa nemine ſuſpicante. Quæ omnia ſi perpendere volueris; inde etiam colliges, quam facile e ſcabioſorum ulcuſculis propriæ erodentis materiæ particulæ in ſanguinem traducantur. Verum antequam de ſcabie ſcribendi finem faciam, quæres fortaſſe, cur nunquam de Sebaceis cutis glandulis, ſecretaque ab his materia mentionem fecerim? Ego vero cum de Sironibus ſermo eſſet (1), ſupervacuum eſſe credidi admonere, non eſſe cum ipſis quandam vermiculorum ſimilitudinem, ut olim fiebat, confundendam, quando in hac Anatomes luce, ad quam nonnihil augendam pro meo modulo allaboravi, vel ad Junioribus video diſerte ſcribi, *vermes, qui puerorum cutem infeſtant, ſpecie fallere, & filamenta eſſe e folliculis cutis ſebaceis expreſſa, exploratum ſatis eſſe*. Quin etiam accepi, cum endemius ſit in Finlandia morbus quem vocant *Breſt*, magnas infantium ſtrages edens, iſque in perminutis conſiſtat univerſæ cutis tuberculis, in quoſdam quaſi vermiculos ſe extenuantibus, nunc, inquam, accepi, illum a Viris doctis ex obſtructione ductuum repeti glandularum ſebacearum, an quod ſecreta ab his materia craſſior, & tenacior ſit, propterea que, dum vix lentius prodit, & ferme ſubſiſtit, in filamenta formetur, non ejus ſolum quæ porro excerni deberet, ſed & compreſſis ab hac proximis ubique ſanguiferis vaſculis, materiæ inſenſibilis perſpirationis neceſſarium adeo egreſſum morantia? Vides igitur, cur de Sironibus verba faciens, ſupervacaneum cenſuerim amplius materiam ſebaceam commemorare. Potius fortaſſis id a me fieri aliis locis potuiſſet. Cum enim ſecretio oleoſæ illius materiæ cum propter alia, tum præſertim ad mollem cutem, flexilemque ſervandam, & adverſus erodentia corpuſcula muniendam inſtituta eſſe videatur: conſequitur ubi illa ſecretio aut ſublata ſit, aut depravata, fore ut ea facile oriantur vitia quæ in cutaneis infectionibus animadvertuntur. Sic in elephantiaſi, ut quidam hoc nomen accipiunt, inflexilis, rigidaque fit cutis: quanquam etiam ſine elephantiaſi interdum, velut in muliere quam olim intra hebdomadas tres ſanavit, ut eſt apud Stalpartium (2), Jo. Fred. Helvetius, in aliaque ab Diemerbroeckio (3) deſcripta; aliam enim, cum deſcriptiones inter ſe confero, eſſe arbitror, & denique in Neapolitana illa cujus & morbus, & curatio propoſita ſunt, ut noſti, a Carolo Curtio (4). Quod vero ad eroſionem attinet, hanc in iis multo facilius contingere, credibile eſt quibus non contagio ſcabies oritur, ſed ex erodentibus, quæ in ſanguine adeo redundent, corpuſculis, ut vel ipſam inficiendo materiam ſebaceam, non modo ineptam ad muniendum inunctione ſua adverſus irritantes ſudoris ſales, ſed contra ad irritandum, & erodendum aptiſſimam reddant. Cur igitur, inquis, hæc ſupra non attigiſti? Nimirum non attigi, ne Cl. nonnullos Viros aut minoris facere, quam æquum ſit, aut laceſſere viderer, ſi ea aut prorſus negligerem, aut diſcutienda ſuſciperem quæ ante aliquot annos illi de ſebaceis glandulis, ſecretaque ab his materia propoſuerunt. Cui diſcuſſioni inſuper non eſt hic opportunus locus, quippe quæ & longum ſermonem, & tibi, necdum mihi, ingratum propter neceſſariam ſæpe eorum quæ alias ſatis ſuperque tradidi, repetitionem flagitaret. Quorum utrumque ex paucis quæ preſſe indicabo, facile conjicies. Glandulæ ſebaceæ ſunt, inquiunt, *in trachea, canali alimentorum &c.* At tu lege Adverſ. IV. Animad. 13. Glandulas ſebaceas paſſim per cutem disjectas *nunquam invenire* ipſis licuit. Tu vero inſpicias Epiſt. Anat. III. n. 3. & 4. Viderunt tamen *in cute faciei, pectoris, & brachiorum quorundam hominum punctula nigra*, ex iiſque locis non modo ea punctula, ſed *unguinoſam*

[1] n. 4. [2] Cent. Poſt. P. 1. Obſ. 43. [3] Anat. l. 8. c. 1.
[4] Diſcuſſ. d'un raro morbo cutaneo.

ſam quoque, *teretem vermiculum mentientem*, *exprimi materiam*: eſſe igitur *in cute cava quædam minima*, *quæ orificio majora deprehenduntur*; ſed hæc quæ viderunt, *in ſtatu ſano non adeſſe*, contendunt. A te autem iterum quæ indicavi, aliaque meorum ſcriptorum loca, vel potius naſi alæ in viris pleriſque, & quidem ſanis, ſunt inſpiciendæ. Quid igitur eſſe, ajunt, cava iſta? *Vaginam* quæ antea pili, nunc deſtructi, radicem complectebatur. Hic tibi Adverſ. I. n. 12. (1) & Adverſ. IV. Animad. 33. (2) legenda ſunt, in illis enim ego primum ex pilorum conceptaculis adverſus glandulas ſebaceas dubitationem indicavi, in utriſque autem quædam ipſi adverſantia, aut certe ipſam limitantia non reticui: quibus nunc addas, non futura iſta cava in naſi alis majora, ubi videlicet minimi erant pili. Vagina autem iſta ſub cute in pinguedine defixa eſt; *Columbi* enim *ſententiam veritate niti*, autumant, *omnes ſcilicet pilos radicem ſuam in pinguedine collocare*. Columbus vero neque *omnes* ſcripſit, neque ego ſcripſi, cum ejus primum quoque ſententiam protuli, ut ex Adverſ. II. Animad. 5. cognoſces. Ego enim non modo ſciebam, eſſe pilos a quibus totam cutis craſſitudinem pervadi, oſtendere non poſſimus; ſed & Columbum ipſum videbam inter cæteros qui pinguedini affiguntur, eos diſerte excepiſſe qui in ſcroto ſunt: his autem adjiciendos eſſe alios, ut puta qui ex proximi colis integumentis, & qui tenuiſſimi ex auriculæ pinna, & ex lacrymali caruncula exiſtunt. Noli tamen credere, vaginas iſtas pilorum quæ pro ſebaceis glandulis ſubſtituuntur, ideo in pinguedine defixas poni, ut ex hac oleoſam accipiant materiam. Prodire quidem ex iis vaginis materia dicitur quæ ſebacea vocatur; ſed oleoſa tamen non eſſe, quia lintea materia hac *copioſe imbuta*, flammis *ſatis diu reſiſtunt*; quaſi vero præter illam nihil induſiis, aliiſve linteis adhæreret ex ſudoris, & inſenſibilis perſpirationis materia, aut illam quidquam præter purum oleum eſſe, negaſſemus: quorum neutrum cadere in animum poterat quotidie videntium, quam facile cutis ſordes aqua abluantur. Non modo igitur per exterius, ſed per interius etiam admiſta illam ſic ſatis *ſaponaceæ indolis eſſe*, credimus, nec tamen *ut omnes humores corporis noſtri*, ſed peculiari quodam modo, & hinc fieri, ut ſi ſtatim atque in corpore ſano ſecreta eſt, inſpiciatur, & contrectetur, ejuſque effectus ſpectentur, quantum a cæteris humoribus differat, intelligatur. Hæc vero ad illam quoque materiam ſebaceam transferas, velim, quæ circa oculos a tarſorum glandulis, & proximæ carunculæ ſeparatur; nam & ea cum lacrymali, jugiter ſecreto, humore permiſcetur. Quibus in glandulis, & qua in caruncula, in eaque vicinia quid olim meus quoque labor præſtiterit, poſſem ego quibuſdam aliis dicere, qui in illis ante hos duodeviginti annos deſcribendis Anatomes hiſtoriam aut ſe neſcire, aut ſi ſciunt, nimis aperte diſſimulare, oſtenderunt. Sed nec tanti id facio, & jam tibi oblitus fortaſſe videor, hic, ut ſupra dixi, opportunum diſcuſſionibus ejuſmodi non eſſe locum.

13. Igitur a ſcabie, id eſt a minoribus ulcuſculis ad cætera ulcera tranſeamus. Ampliora quam in ruſtico Viro nos vidiſſe, non meminimus. Quem nudum, proliciendi ſudoris cauſa, in gurguſtiolo incluſum, Chirurgi primum imperitia nimio ignis calore admoto, tum pertinacia neglectis ruſtici querelis ſe comburi clamantis, peſſundedit. Neque enim ante eduxit, quam toto eſſet corporis ambitu ſemiuſtulatus. Quamobrem etſi cutis dumtaxat exulcerata erat; exulcerationis tamen ipſa amplitudo hominem intra biduum, aut triduum in Bononienſi Incurabilium Noſocomio, quo mox detulerant, ad mortem per aſſiduos incredibileſque cruciatus perduxit. Huic haud ita abſimilem caſum ab Ledelio (3) propoſitum leges, ſed juvenilis ætas, promptiſſima curatio, nec par in omnibus, ut dolores oſtendebant, cutis partibus exulceratio, diſparem quoque rei exitum permiſerunt. Antiquorum autem ulcerum vel ſæpius quam ſcabiei facta a nobis in miſſis ad te Obſer-

[1] verſus finem. [2] in fine. [3] Eph. N.C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obſ. 51.

ſervationibus mentio eſt. Ex iis duæ (1), quæ de expurgatione diximus per ſcabiem facta (2), peculiariter confirmant. Cum enim ulcus ſimul, & ſcabies vexarent; hac evaneſcente, quamvis non humida, ſed ſicca eſſet, illud multo acrius cruciare cœpit. Et viciſſim, cum ulcera, id quod cicatrices in tibiis docebant, evanuiſſent, fœdæ puſtulæ cutem ferme univerſam occupaverant. Quod autem de ſcabie dictum eſt, non niſi cum recens, & aliunde contracta fuerit, per exteriora tantummodo auxilia abigenda, propterea quia ſi aliter, exitus ſic intercluderetur noxiis humoribus tum qui per eam ejici, tum qui ab ea introrſum ferri conſueverant, idem merito de ulceribus quoque cæteris ſtatui, reliquæ noſtræ ſatis oſtendunt Obſervationes. Diuturna enim ulcera ſive per ſe, ſive ab arte areſcentia, aut occluſa, videbis qui morbi graviſſimi conſecuti ſint, cerebri præſertim, & nonnunquam cordis, itemque & tunc, & cum ulcera, quamvis necdum occluſa, diu tamen vexaſſent; animadvertere poteris, ſerum propemodum ſemper intra cranium, interdum quoque intra vertebras, aut intra thoracem, & ventrem fuiſſe. Quas Obſervationes ne hic repetamus, Epiſtolas malumus in quibus pleraſque relegas, indicare, nimirum IV. (3), V. (4), XII. (5), XXV. (6), XXVII. (7) XLVII. (8) LII. (9).

14. Sed præter hæc quæ ad tibias attinent, alia quoque alio ſpectantia ulcera noſtris ſæpe Obſervationibus propoſuimus, nunc ad abſceſſuum ſinus, & ſubjectam cariem, nunc ad exulceratos tumores, & gangrænam pertinentibus. Quarum non vacat Obſervationum loco omnia hic ſingillatim indicare. Juvat potius nonnulla quæ ad duo modo memorata capita referuntur, ſubjicere, prætermiſſis cæteris quæ minus opportune referri huc, video, ut cum in Sectione hac Sepulchreti (10) inter ulcera producitur caſus fœtus ſeptimeſtris cerebro carentis, quem cum iis conferre poteris quos ſic editos, ex noſtris, & aliorum Obſervationibus, loco, ut putamus, ad id aptiore (11) memoravimus.

Quod igitur primum ad primum attinet de duobus illis capitibus, nempe ad abſceſſuum ſinus, de meis eorum curationibus unius potiſſimum venit in mentem, quam eo libentius hic referam, quod per id præſidium peracta eſt, cujus vim adverſus vel minuta ulcuſcula peculiarem, id eſt adverſus ſcabiem de qua ſupra dictum eſt, in dubium nunc trahi ab nonnullis video, in primiſque a Medico alioquin Experientiſſimo. Senem æque generoſum, ac pium Forolivienſis Eccleſiæ Archidiaconum, Ludovicum Albertinum, vere A. 1711. dyſuria quædam vexare cœperat: quam cum demulcentibus lenire ſtuderent, crus ſiniſtrum dolor primum, deinde abſceſſus corripuit. Ex hoc aperto cum pus ea copia quotidie exire diutius pergeret quæ hominem undeoctoginta annos natum quam facillime poſſet abſumere; Medicus, & Chirurgus occurrendum cenſuere, ille dato lignorum, ut vocant, decocto, hic iis abſceſſui adhibitis quæ ad perſanandum attinerent. Jamque hujus orificium ipſum claudi videbatur; cum gravis repente febris exorta eſt, perturbans caput, & delirium afferre incipiens. Tum ex altero pede ſanguis mittitur, abſceſſus rurſus aperitur: & ſic febris quidem illa abigitur; ſed ex hoc iterum tanti puris copia prodit, & prodire pergit, ut de ægro deſperent, nec ſine ratione. Namque, ut tunc primum accerſitus vidi, æger qui bono antea fuerat habitu, & pro illa ætate robuſtus, oſſa atque pellis totus erat, & infirmiſſimis viribus, febricula nunquam carebat, acerbiſſimis ſubinde cruris doloribus torquebatur, ex eoque tantum ejiciebat puris, quantum facile non credidiſſem. Apparebat omnibus, ſervari hominem non poſſe, niſi crus convaleſceret. Sed hoc quam difficile eſſet, inutiles hactenus omnes Medicorum, & Chirurgi curæ, ac labores oſtendebant, ad hæc graviſſima ætas, fervidiſſimum, quod interea advenerat, mediæ æſtatis tempus, & præter ea quæ dicta ſunt, ſtomachus re-

[1] Epiſt. 21. n. 30. & Epiſt. 4. n. 35. [2] ſupra, n. 8. [3] n. 7. 13. 30. [4] n. 15. [5] n. 2. [6] n. 12. [7] n. 8. [8] n. 4. 33. [9] n. 30. [10] Obſ. 1. §. 3. [11] Epiſt. 12. n. 5. & ſeqq. & Epiſt. 48. n. 48. & ſeqq.

remediorum pertæſus. Duo tamen ex his ſupererant, quorum alterum, jus videlicet terreſtris teſtudinis, ſenior ejus Medicus laudabat, alterum, nempe viperinum pulverem, ſenex alter Medicus, quem aliunde ſuperioribus diebus advocaverant, antequam diſcederet, propoſuerat. Cum ſuper utroque conſulerer, primum, ſi ſtomachus ferret, non improbabam; ſed ut facilius ferretur, majoremque præberet utilitatem, plus de altero, ea tamen qua dicturus eſſem, ratione, addendum ajebam, ipſique maxime confidendum. Scilicet quod in viperino ſupereſt pulvere, non tam profuturum videri, quam ipſam recentem viperam, ſi hujus dimidium carnium cum pari carnis teſtudinis pondere in tenui jure vitulino decoqueretur, eædemque viperæ carnes quæ decoctæ eſſent, mox cum ſaccharo, ut vocant, roſato vetere ſubactæ, quotidie mane ederentur, & poſt eas jus de quo modo dictum eſt, biberetur: huc addi poſſe inter prandium & cœnulam, emulſionem, ut appellant, ex recentibus amygdalis, adjecto pauco ſaccharo quocum miſta coralia eſſent in pulverem tenuiſſimum contrita. Medico non modo hæc non diſplicuerunt; ſed, ut affecta erat ætate, & valetudine, a me ſimul cum ægro, ægrique Conſanguineis petiit, ut ipſe quemadmodum cenſueram, ita facerem. Feci igitur, Superiſque bene juvantibus cœperunt ſenſim cruris dolores, & pus minui ita, ut quadrageſimo die ex quo hæc curatio inchoata erat, abſceſſus jam ferme ad cicatricem ſpectaret. Quanquam autem febricula jam ante abierat, & virium infirmitas, macieſque decreverant; tamen ut bona hæc augerem, & confirmarem, ægro ultro optante, non modo annuente, decem præterea dies eadem ſum curandi ratione uſus. Quo tempore exacto, is qui ab extremo Aprili ad medium circiter uſque Septembrem decubuerat, ſurgere cœpit, & magis deinceps magiſque in dies convaleſcens, non modo priſtinum recuperavit corporis habitum; ſed illud ipſum crus unde tandiu tanta puris copia, totque cum hac alba membranarum oblonga fruſta exierant, nihil quidquam nutritione, & viribus ab altero diſcrepans mihi oſtendit, cum forte obvium haberem Decembri ineunte: poſteaque incolumis vixit annos aliquot, donec, me jam Patavii degente, extrema ſenectute confectus eſt.

15. Ut fuſe hanc tibi curationem deſcriberem, non una me impulit cauſa. Alii enim ſunt qui ea viperis tribuant quæ non habent, ut vim calefaciendi, & ſiccandi tantam, ut ſitim faciant inextinguibilem, & paucos qui ſenibus ſuperſunt, ſpiritus diſſipent: quapropter prohiberi a ſenili ætate, admonebat Claudinus (1), & tempore præſertim æſtivo, & regione calida. Redius (2) quidem vel multo largiori viperarum uſu nullam eſſe motam ſitim in ſene, juvenibuſve, quamvis æſtas interdum eſſet adnotavit. Ego ut a viperarum uſu nunquam, ſic etiam in decrepito hoc Sene anni tempore calidiſſimo, & in regione potius calida neque ſitim ullam, neque ſpirituum diſſipationem, imo horum inſtaurationem animadverti, nec ſiccari quidquam, niſi eum quem ſiccari volebam, abſceſſum; reliquum autem interea corpus non modo non ſiccari, ſed refici. Contra alii non plus a viperis expectandum ajunt, quam *a reliquis omnium animantium partibus ſiccatis, gelatinoſo quodam, blande ſulphureo & vaporoſo ſucco præditis*. Intelligis, hæc in iis regionibus ſcripta eſſe, in quibus copia non eſt recentium viperarum. Quamobrem non miror, quod ibi in *atrophia*, in *phthiſi*, in *ſcabie*, in *aliiſque hujus generis malis varia ex viperis confecta medicamenta nihil præſtiterint*, aut quod *nihil certe ſolidi quod operæ pretium faciat auxilii* ab iiſdem *in impuritatibus ſanguinis corrigendis peti & expectari* poſſe, dicatur. Mihi vero non de ſiccatis viperis, paratiſve ſic medicamentis hic ſermo eſt, ſed de recentibus; illis enim has ut prætulerim, vidiſti, quippe in abſceſſu qui eatenus ſanari non potuerat, vetuſtiorem quam quos ipſi laudant, illuſtremque Auctorem ſecutus, Antonium Muſam, qui ut in Italia degebat Auguſti Medicus, *cum incidiſſet in inſanabilia ulcera, viperas eden-*

[1] Append. ad Tract. de Ingreſſ. ad Infirm. Sect. 6. [2] Oſſervaz. int. alla Vipera.

edendas dabat, *miraque celeritate persanabat*, sicuti memoriæ tradidit Plinius (1). Nam quod illi addunt, *si quid boni per* ea medicamenta *præstitum fuit*, *id potius aliis admixtis ingredientibus*, *& conjunctim datis medicamentis in acceptis referri debuisse*; ut de suis illis præparatis verum fuerit, de viperis certe quas Musa edendas dabat, nec, quod sciamus, remediis aliis commistas, ne suspicaturum quidem esse te, arbitror, ut neque de illis *piscis in modum paratis*, quibus vesci miserum servum, ea ratione ab se curatum, jusserat magnus inter Græcos Medicus Craterus, a quo Musam id præsidii didicisse, conjicit Eruditissimus Meadius (2), nec quas eximius alter Medicus Aretæus (3) *in cœna obsonio dabat* & ipse *coctas & conditas perinde*, *ac pisces*, id est *sale*, *& oleo*, ut proclive est ex Cælio Aureliano (4) intelligere. Galenus quoque (5) jussit viperarum venatorem iisdem uti *præparatis in olla*, *anguillarum in modum*. At enim, inquis, non his solis venatorem sanasse, constat: fatetur enim, quid antea fecerit. Verum de duobus illis prioribus Medicis idem non constat. Neque si sanguinis missio, atræque bilis per pharmacum detractio venatorem sanassent; post illa viperas Galenus dedisset, nec his sanationem acceptam retulisset. Idemque a me credito responsum iri, si forte idem objicias curationibus per viperas, aut per earum partes feliciter peractis, laudatisque sive a Græcis, sive ab Arabibus Galeni asseclis, sive a Medicis qui propioribus sæculis extiterunt: qui tot sunt, ut singulos hic nominare tum longum esset, tum supervacuum, cum videre possis apud M. Aurelium Severinum (6). Ex quibus etsi quædam sunt quæ non facile accipias; tamen non credo, te omnia quasi fabellas, & circulatorias fraudes rejecturum, quando harum acerrimus, si quis alius, hostis Redius (7) viperæ carnes alexipharmacas esse, & „ remedium multorum morbo„ borum „, diserte scripsit, ejusque sagax imitator Vallisnerius (8) quid sentiret, aperte ostendit, cum „ longe efficaciores „ in morborum curationibus Euganeas „ nostras viperas, quam Ferrariensis agri, „ & Mantuani, similiumque humidorum, „ & palustrium locorum esse „ affirmavit, in Consiliis autem Medicis & quoties mecum ægris commendaverit, memini, & tu in iis quæ edita sunt, quam sæpe præscripserit, videre potes. Quin etiam in iis regionibus ubi minus esse notum id remedium, putasses, ex usu & fuisse, & esse, comperies. Sic, exempli causa, Ettmüllerus; filium dico; quanquam & patrem (9), & vetustiores Germaniæ Medicos laudare possem; diserte refert (10), in proxima Silesia *decoctum viperarum in jure gallinaceo ad hecticam curandam*, *& impuritates sanguinis lymphæque corrigendas tantum non ubique inter ditiores adhiberi*. Sic Hoffmannus ipse (11); ipse, inquam, neque enim semper in hoc sibi constitit; ubi curationem examinat, quæ Illustri in Viro, asthmate spasmodico, & hydrope laborante cujus quoque dissectionem proponit, perperam fuerat instituta, minus opportunum quidem non laudat tempus quo viperarum & pulvis, & juscula data fuerant: ipsa autem dilaudat; *namque crebra constat experientia*, inquit, *viperas & in pulvere*, *& decocto datas*, *virtutem possidere antispasmodicam*, *acres humores attemperare*, *transpirationem promovere*, *ideoque massam sanguineam ab omnibus purgare sordibus*. Sic Adolphus (12) militem proponit qui a molestissimo, & adversus auxilia alia omnia pertinaci malo, *continuato remediorum*, *viperinorum præsertim*, *usu liberatus est*. Sic denique; ne illa omittam quæ dum hæc scribo, inter eosdem Germanos edita sunt; a me alias tibi laudatus Medicus Jo. Bapt. Molinarius (13) commendans *e viperis ipsis confecta*

[1] Nat. Hist. l.30. c.13. [2] De Venen. Tentam. 1. [3] De Curat. tardar. ægritud. l.2. c.13.
[4] Morb. Chron l. 4. c. 1. vers. fin. [5] De simpl. medicam. facult. l. 11. c. 1.
[6] Viper. Pyth. P.3. c.7. & alibi. [7] Opere Tom.4. Lettera A. N. N. che comincia *La Vipera*.
[8] Opere Tom.3. nel Saggio. d'Istor. Med. alla parola *Vipera*. [9] Schroder. dilucid. de Animal. Cl.1. ubi de Vipera, & alibi. [10] Eph. N. C. Cent. 7. & 8. in Append. n. ult.
[11] Consult. & Resp. Medic. Cent.1. Cas.93. [12] Act. N.C. Tom.2. Obs.158.
[13] Specim. de Apopl. P. 2. S. 4. n. 180.

secta decocta ; experimentis enim pluribus cum doctorum hominum, tum meis, inquit, *comprobata sunt*. Non est opus de cultis aliis Nationibus dicere, cum de Indis ipsis ex docto Medico qui Bengalæ annos complures moratus erat, Meadius (1) acceperit, *constantem ibi morem esse medentibus imperare diæteticum usum viperæ ejus regionis illis quos longi morbi exhausissent*. Sed barbari illi, eoque non ita solertes. Quid igitur de Meadio ipso dices, quem neque scientia, neque peritia, neque judicio, neque auctoritate ulli ex præstantissimis Medicis facile postponas? Certe ille (2) de viperarum jure, gelatina, carnibus, sale volatili præclare sensit, nihilque aliud reprehendit, nisi Anglorum Medicorum nimiam parsimoniam in remedio hoc præscribendo *apto nato ad optimos scopos*, & cujus ipse *pulchram efficaciam viderit in obstinatis lepris*. Num dicemus, efficaciam hanc non viperis, sed admistis remediis aliis tribuere debuisse? Ipse vero nihil admiscuerat, vino tantum usus in quo duos tresve dies viperas, modico adjecto calore, maceraverat. Neque; ut tandem ad ægrum a me propositum redeam; te opinor, facile crediturum, cum cætera quæ illi dedi, omnia a me tibi consulto memorata, perpenderis, illis potius quam viperis, eam sanationem acceptam esse referendam. Quod si tibi forte dubitationis quidquam restat; alia mihi in promptu sunt felicium curationum exempla in quibus præter viperas nihil aut dedi, aut dare coactus sum. Cum enim plerumque, ut simpliciorem medicinam quoad possum, amo, viperarum carnes dumtaxat, & jus præbeam speciatim adversus pertinacem scabiem, quam aliis irritis, hac ratione sic abegi, ut mundi, nitidique ægri, & pinguiores etiam fierent, tum nonnunquam accidit, ut res mihi esset cum quibusdam remedia fere omnia, nedum viperas, pertinacissime aversantibus, quibus cum auxiliari necesse esset ejusmodi præsidiis quæ sentire ipsi, & animadvertere nequaquam possent; viperis in jusculis quibus utebatur, incoctis, salubri fraude salutem attuli. In iis præsertim fuit Amplissimus Senator Venetus, cujus casus in plerisque erat cum proposito Archidiaconi casu (3) comparandus. Nam ipse quoque cum esset persenex, æstivo tempore, ex diuturno cruris abscessu laborabat A. 1732. Nullo autem alio interno auxilio, nisi eo quo dixi, consecutus sum, ut homo id ætatis par esset ferendo tam longum morbum easque puris assiduas effusiones, humores autem vitiatos in melius adeo mutaret, ut sic persanato abscessu, ad pristinas totius corporis, illiusque cruris vires, & nutritionem multo quam sperari posset citius rediret, sexque; tot enim postea vixit; annos Medicinæ ope non indigeret. Num vituli, aut pullæ jus in quo, sicuti pro cæteris illis, ita pro ipso simul incoqui dimidiatam viperam jubebam, ea vi esse quis dixerit, ut quidquid inde boni secutum est, illi potius quam viperæ, sit tribuendum? Quærent potius aliqui, cur igitur quod mihi; mihi autem? imo quod plerisque omnis temporis, omniumque propemodum Nationum Medicis successit, non idem omnibus succedat? quasi vero præter hoc unum, remedia cætera omnibus, semperque responderent. Aliis nimirum non responderit ob id ipsum quod cum aliis, atque aliis remediis commistum dederint. Aliis quod dederint non satis diu. Aliis quod in viperarum selectione decepti fuerint, non in iis captarum ubi credebant, regionibus, & locis, neque eo quo oportebat, anni tempore. Aliis quod in ejusmodi ægros, in eamque morbi aut causam, aut vim, aut vetustatem inciderint, ut nulli, aut certe huic auxilio non esset locus. Alia id genus, quantum vis, adde, modo ne in scientiam, & fidem eorum cadant, quibus tamen hac in re non id satis fuit quod nunc, utinam ne nimis sæpe, & plus æquo, usitatum est, a Majoribus dissentire, nisi eosdem insuper circumforaneæ vanitatis, si superis placet, arguerent.

16. Senatoris illius Præstantissimi modo facta mentio rem in memoriam redigit, ad

[1] Tentam. 2. cit. [2] Ibid. [3] n. 14.

ad abscessus pertinentem. Docuit quidem Hippocrates (1), *dum pus conficitur, dolores ac febres accidere magis, quam jam confecto*. Id tamen ut quæ in pluribus quoque aliis Aphorismis, plerumque esse verum, non semper, vel ipse Epidemiorum libro IV. (2) significavit, si non ubi maturos in morbis abscessus quosdam, scripsit, sine febre, & facile ferri; hoc enim Martianus (3) de suppuratis, non, ut Vallesius (4) de iis qui suppurantur, accipiendum esse, contendit; at mox certe, utroque eorum consentiente, ubi Leambio post dysenteriam *humerum & sedem exulcerata esse*, ait, *citra febrem*. Nos quoque in eo Senatore cum tibiam ab non recenti œdemate, & ab levi nupera contusione, quam exiguum ibi erysipelas, & modica febris consecuta fuerant, jam tumentem, mox quidem magis magisque intumescere, videremus, nullam autem peculiarem febrem, nullos rigores, nullum doloris, caloris, pulsationis sensum æger, aut nos animadverteremus; pus tamen interea confici, suspicari cœpimus, nec falso, ut paulo post materiæ, sub manibus fluctuantis, non obscura perceptio confirmavit. Num igitur in senibus, num etiam in membris, œdemate affectis, pus fit sine ullis, aut cum paucioribus, levioribusque quæ pus firi significent, notis? Utrumque interdum ab experientibus Chirurgis audivi, & ubi rationem consulo, utrumque intelligi posse, video; secundum tamen magis. Neque enim senes omnes sunt laxissimis fibris, aut lentis, inertibusque humoribus. Itaque in Archidiacono de quo supra (5) dictum est, pus non conficiebatur sine doloribus, & in illo ipso de quo loquimur, Senatore cum forte eodem tempore quo prior abscessus apertus fuerat, multo minor alter incipiret ad imum femur, ubi œdema erat nullum; mox indicia quæ solent, dum pus conficeretur, animadvertimus. Posse tamen in illis etiam qui florente, aut firma sunt ætate, pus interdum fieri sine febre, idque in partibus œdemate non tumentibus, Observationes aliorum ostendunt, in primisque Clarissimi, meique amicissimi Collegæ Pujati (6), qui, ut in Leambio Hippocrates, abscessus citra febrim confectos vidit primum quidem in Anu, sed postea etiam in Adolescentula: quam ne forte dicas inertioribus fuisse humoribus, ut quæ post menses aliquot hydropica obierit; in robusto pariter Viro conspexit.

17. Age nunc aliqua eriam de carie, abscessibus, ulceribusque subjecta, attingamus. Habes inter initia Epistolæ XIV. (7) Observationes ad ejusmodi cariem attinentes. Præcipue autem hæc subest in eo morbi genere cui nomen fecerunt Arabes *Ventositatis Spinæ*: quanquam non semper apparet manifestissima caries, sed ossium tumor dumtaxat, & mollitudo, velut in duobus quæ post mortem examinavit Mauchartus (8). Eo igitur de morbo cum pariter liceat in Tumoribus, atque in Ulceribus verba facere; propterea de illis agentes Epistola L. (9) cum de Exostosibus quibusdam esset injecta mentio, nonnulla de carie, ejusque origine commemoravimus. Sed in Sepulchreto quoque invenies utrobique ad eundem morbum spectantia, quorum pleraque fuerunt Patavii observata, Sectione quidem II. (10) quæ libro hoc IV. inscripta est Tumoribus, & Sectione hac IV. de Ulceribus (11). Neutrubi tamen Pandolphinus qui ea de *Ventositate* Tractatum edidit, aut Merclinus, qui hunc tot auxit Adnotationibus, & Observationibus, nominatur, aut quidquam ex Schelhammero (12) additur, qui presse quidem, sed docte & erudite, rem tractat, Observationes quoque proferens (13) quarum nonnullas in Sepulchreto non video, & in his etiam suam, tum præclare Hornium (14), a Tulpio (15) discrepantem, adversus Merclini (16) responsionem defendens

(1) S. 2. Aph. 47. (2) n. 22. apud Marinell. (3) Annot. ad hunc locum.
(4) Comm. ad eund. locum qui ipsi est n. 95. (5) n. 14. (6) Dec. Obs. 7. n. 3.
(7) n. 3. & seqq. (8) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 33. & 34. (9) n. 57. 59.
(10) Obs. 20. & in Addit. Obs. 10. (11) Obs. 5. §. 1. &c.
(12) De hum. corp. Tumorib. S. 2. P. 1. n. 94. & seqq. (13) n. 98. 99.
(14) Microtechn. S. 2. P. 1. §. 53. (15) Obs. Medic. l. 4. c. 13.
(16) ad Pandolphin. c. 7. Annot. 1.

dens (1), contendentis, Corn. Celsum in loco (2) quem indicaverat Tulpius, cancri vocabulo ossis designasse morbum satis cum *spinæ ventositate* convenientem. Certe autem loci ejus lectio cancrum non de osse dici ostendit, ut recte asserit Schelhammerus: quod non vidisse Tulpium, & Merclinum, ego quidem non tam miror, quam hunc quod eo in loco non est, vidisse, id est *cancrum ossis*. Ait enim, atque adeo inculcat, Celsum *hoc ossis vitium non cancrum simpliciter, sed cancrum ossis vocare*; ut hunc locum Celsi non inspexisse videatur.

18. Sed illi in nominibus; Chirurgi autem aliquando, etiam seniores, & valde exercitati, in re ipsa, id est in carie quæ neque oculis, neque specillis pateat, dignoscenda falluntur. Verum quidem est, cariem tunc indicari, si fusca, vel subatra sit quæ ex ulcere prodit materia. Non tamen si isto colore infecta non prodeat; continuo cariem subesse, negandum est. Nam si hæc parvam ossis non crassi partem occupet, carni autem subsit multæ, & amplis ulceris sinibus excavatæ; vel hæc una efficere causa potest, ne fusca exeat per ulceris orificium materia, quippe cum pauxillum quod ex osse est, plurimo pure quod ex carne effluit, permisto diluatur, & sic fuscus illius color occultetur. Quod in Veneta juniore Matrona A. 1736. accidisse, certo scio, cui magnus in alterius clunis latere innatus abscessus, nec nisi sero apertus, internis, externisque auxiliis incassum jam diu curabatur. Itaque puris colore minime fusco tandiu Chirurgi ne cariem suspicarentur, decepti sunt, donec per eam respondentis ossis ilium partem quæ circa ejus medium, in fœminis præsertim, hisque junioribus, præ tenuitate pellucet, jam carie exesam, specillum nullo negotio in ventris cavum transire, animadverterunt. Nec dubito, quin osseæ illius partis tenuitas, ut in ea optima, & meliori sorte digna Matrona faciliorem puris transitum in ventris cavum reddidit, sic in aliis quibus profunda vulnera punctim ad eum locum infligantur, non difficile ensis mucronem ad intestina lædenda admittat. Contra haud raro accidit, ut specilli quo in ulcerum exploratione usi sunt, colore inspecto, Chirurgi plures malum prænunciare non dubitent, haud attendentes videlicet, ab Hippocrate (3) scriptum esse, *quibus a pure coloratur specillum, tanquam ab igne, maximam* quidem *illos partem interire*; non omnes, ibique de empyicis sermonem haberi, nec de quocunque specilli colore, sed de eo ut *pro candido & argenteo, velut plumbeum & igne perustum extrahatur, indicio puris feritate acerrimi*, ut eximii Interpretis Dureti (4) verbis utar. Denique inter cætera cariei genera, illa esset peculiari non modo commemoratione, sed & examine perquam digna, sub qua, cranium exedente, Slevogtii *armato oculo innumerorum vermiculorum, lento humori implicatorum, congeries apparuit, quorum multi, aquæ tepidæ injecti, motitatione sua vitalitatis indicia edebant*. Sed cum ipse qui ut in mortuo hæc vidit, sic in ægro nonnulla huc spectantia animadvertere potuerat, *ætiologiam cariei* istius *verminosæ* in aliud tempus rejecerit (5); minus hic miraberis, si nos divinare nolimus,

19. Jam vero quæ ad alterum de capitibus duobus propositis (6), id est ad tumores exulceratos, & gangrænas spectant, subjiciamus. Præter eas quæ ad te alias missæ sunt, Observationes, ad tumores illos attinentes, una hæc superest, a Mediavia nostro habita extremo Septembri A. 1739.

20. JUVENI in altero cervicis latere tumor erat exulceratus. Quo in ulcere quidpiam arcani illius pulveris ope quem Philippus Masierius Corrosivum Magistralem appellare, & ipse felicissime, sed cautissime quoque, adhibere consueverat, cum visum esset Chirurgo absumendum; ex eo & febris, & dolor capitis, quæ antea jam erant, aucta sunt adeo, ut neque repetita sanguinis missione, in quo crustula poly-

(1) P. 1. cit. n. 100. (2) De Medicina l. 8. c. 10. Edit. Almeloven. p. 532. l. 15. & seqq.
(3) Coac. Prænot. apud Duret. l. 2. e. 16. n. 48. (4) ad eum locum.
(5) Differt. de Carie Cran. in Historiæ fine. (6) §. 26. (7) n. 14.

polyposa non deerat, neque diluentibus, cæterisque tum datis, tum adhibitis remediis decrescerent. Nam etsi dolor in ipso ulcere est imminutus; in fronte tamen, ubi acerbior erat, nunquam remisit. Itaque delirans, & convulsus æger obiit.

TUMOR subjectum musculum nequaquam læserat. Is erat quem Levatorem Scapulæ vocitant, illa videlicet parte qua communibus subest integumentis. Glandulæ ejus lateris Jugulares tumidæ erant, & duræ. Cerebri vasa omnia sangine distenta: medullaris substantia, ubicunque incideres, sanguineis punctis distincta, & ipsa quidem longe mollior, quam æquum esset; cum corticalis secundum naturam se haberet. In Lateralibus ventriculis multa aqua limpida.

21. Etsi caro ex ulceribus excrescens quanto periculo in extremis corporis partibus remediis tentetur erodentibus, præclare in primis ostendit fidelis Scriptoris Benevoli Observatio (1); tamen vel aliis in locis usus ad eundem finem ejuscemodi remediorum non sine periculo est, ubi dispositio prava sit, quemadmodum in proposito Juvene fuisse, indicabat febris jam præsens, cum dolore capitis conjuncta.

Sed ab hoc exulcerato tumore ad eum morbum descendamus, qui Tumores inter ab Rei Chirurgicæ refertur Auctoribus, idemque cum maxima corruptione junctus est, ad gangrænam videlicet, initium ducentes a quibusdam Valsalvæ Observationibus.

22. ADOLESCENS annum agens duodevigesimum, mediocri statura, & habitu, colore pallido, & subflavo, ex alto ædificio in peracutum lapidem cadens, simul femoris cervicem frangit, simul ibidem a lapide vulneratur. Cum in S. Mariæ de Morte Nosocomio ex arte curaretur, non solum de pectoris pondere cum difficultate spirandi querebatur, etsi nihil sanguinei exspuebat, nullamque habebat in exterioribus thoracis partibus, quæ sub sensum caderet, contusionem; verum insuper quarto die delirare cœpit, & de dolore vulneris queri, & de quibusdam ad illam partem motibus convulsivis. Insequenti nocte eandem partem immanis invasit gangræna, quæ circa horam proximi diei decimam quartam adeo increverat, ut a finibus abdominis e regione vulneris ad totum pedem se extenderet. Femoris cuticula multis locis, non secus *ac si vesicatoria* adhibita essent medicamenta, a seroso humore attollebatur, qui & multis locis acredine sua illam eroserat; ut magna aquæ emanaret copia. Sic æger quincto die interiit. CADAVER totum paucis ab interitu horis summa nigredine infectum est, quasi universali gangræna correptum: mox autem adeo intumuit, ut triplo crassius videretur.

23. Historiam hanc prætermittendam non censui, quæ multo pessimam humorum dispositionem, & celerrimum gangrænæ progressum ostendit; tametsi Valsalva cadaveris dissectionem non addidit, credo, quia instituere non licuerit. Neque enim, modo licuisset, omissurum fuisse, indicant cum alia quæ in ejus Vita narravi, tum præsertim id quod nisi ipse huc adscripsisset, non eram facile crediturus. Serum quod gangrænam fovet, tam acre est, inquit, ut cum illud alias gustaverim, non modo summam acredinem perceperim; sed hæc linguæ papillas per solidum quasi diem mordicaverit. Vide quo usque hominem impulerit sciendi, experiendique cupiditas! Cæterum gangrænæ universalis exemplum habes apud Tulpium (2); sed in sene cujus infirmissimæ a longo jam tempore erant vires. Habebis quoque apud Warrenium (3), sed in febre flava, pestis genere. Interna autem gangrænarum causa non semper in solo humorum vitio consistit. Illæ enim aliquando crura corripiunt, quia Magna arteria ab scirrhoso tumore in ventre comprimitur (4): quo spectat ista quam in Sectione hac IV. Sepulchreti (5) legeris, Hildani Observatio; quanquam in ea non

(1) 30. (2) Obs. Medic. l. 3. c. 46.
(3) Vid. Haller. in Addend. ad pag. 662. suar. Accession. ad Boerh. Meth. Stud. Medic.
(4) Vid. Acta Erud. Lips. A. 1693. M. Nov. in Relat. Chirurg. Barbet.
(5) Obs. 10. §. 2.

non Aorta solum, sed & proxima vena Cava premebatur; facile enim in adeo proximis truncis id est. Nec tamen contra, quidquid potest venam aliquam satis comprimere, idem ad proximam arteriam æque comprimendam valet; ut Cel. Swietenii (1) conjectura quantum veri similitudine, tantum cum ratione consentiat. ubi sinistri pedis tumorem, imminentemque gangrænam repetit ab Iliaca ejus lateris vena, quam unam extremum Colon intestinum, flatibus perquam distentum, pressisset. Sanguinis autem in membra importatio prohibetur, aut minuitur ab iis quæ arteriæ imposita hanc premunt; verum ab aliis insuper causis: quas inter perrara est carneæ tunicæ arteriæ ipsius gangræna, quamvis sanæ sint circumjectæ partes, ut in *Casu*, Halæ edito A. 1742. *de amputatione femoris non cruenta*. Minus rara est quæ eundem in amputatione parit effectum, tunicarum arteriæ in osseam naturam degeneratio quæ & illarum flexilitatem tollat, & viam sanguini coarctet. Itaque Kulmus (2) censebat, ab hac esse causa, cur *ætate præsertim provecti nonnunquam sphacelo pedum absque ulla prægressa causa externa corripiantur*. Certe autem inde fuit in Nobili sene, cujus historiam apud laudatum Swietenium (3) relatam invenies.

24. Porro est quoddam gangrænæ, imo sphaceli genus apud nostrates rarius occurrens, ut nec Valsalvæ unquam visum etiamtum esset, cum adolescenti mihi ex relatione aliorum narrabat, exsiccationem a pedis pollice incipientem, & sensim ad femur usque productam, ut pes, & crus totum, velut in *mumia*, sine fœtore, arida essent, mortem cuidam mulieri annis superioribus attulisse. Vidit autem postea, & ego cum ipso, cum Bononia necdum discessissem, in Nosocomio Incurabilium. Quin etiam inter ejus Consilia unum legi pro Monacho scriptum ex morbo ejuscemodi laborante. Erat is duos supra quadraginta annos natus, obesus, humoribus ad scorbuticam dyscrasiam vergentibus, impetigini, & podagræ antea obnoxius, tum etiam, idque a longo tempore, crebris digiti pollicis alterius pedis suppurationibus, unde fuscum semper colorem is digitus retinuerat, donec exsiccatione corripi inciperet, lentissime per totum denique eum digitum, postea autem per totum pariter proximum digitum propagata. Qui non secus ac pollex; quem frustra amputaverant; ex quo prehensus hoc morbo fuerat, aridus semper siccusque permanserat, nisi quod nuper circa extensorem ejus digiti tendinem aliquod incipientis puris indicium fuerat animadversum. Et quanquam ut plurimum in metatarso obscura quædam inflammatio esse videbatur; erat tamen hæc sine ullo subsistentis humoris vestigio, mediocri autem cum dolore. Febris quoque non semel quidem accesserat, circa vespertinum præsertim tempus exacerbata; sed nullo unquam prævio horrore, nullo valde acuto comitante symptomate. Quæ hic tibi volui diligenter describere, ut cum iis mox possis quæ apud Auctores postea legi, aut proposita mihi fuerant, exemplis comparare. Creberrima, sicubi alibi, in quidusdam Galliæ regionibus extitere. Neque enim solum circa A. 1710. sicca ista gangræna adnotata est sed & circa A. 1676. ut in Historia Regiæ illius Scientiarum Academiæ (4) indicatur, imo & A. 1706. ut fusius ab Rudolpho Jacobo Camerario (5) videre poteris commemoratum, & rursus A. 1747. ut Commentaria versans laudatæ Academiæ (6) reperies. Semper autem ibi culpa rejecta est in vitiata secalis grana, quippe in caritate annonæ a pauperibus, præter quos neminem is corripiebat morbus, in paranda farina cum integris probisque granis relicta: quæ alibi quoque, nimirum cum sylvæ herciniæ incolas idem vixerat morbus, sunt apud Brunnerum (7) accusata. Ipsa tamen sine certa corporum dispositione tantum potuisse, non crediderim, tunc saltem, cum mares solum, non fœminas, si paucas excipiat puellulas, in iisdem pagis eadem invaderet gangræna. Cæterum plerumque alias utrumque sexum infestabat:

(1) Comment. in Boerh. Aphor. 422. ad B. (2) Disput. ad Tend. Achill. disrupto &c. in ipso fine. (3) Comment. cit. §. 424. (4) A. 1710. Botanique. (5) Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 82. (6) A. 1748. (7) Eph. cit. Dec. 3. A. 2. Obs. 224.

bat : & alibi alio tempore aliquanto aliter, ut alios quoque occuparet artus, partesque alias, ut plurimum autem a digitis pedum inciperet : reliqua discrimina, libros, & Auctores quos nominavi, inspiciens, per te videbis. Ego enim ad eos casus redeo, in quibus ea grana accusari non poterant. Et Benivenius quidem (1) ubi de infelici exitu loquitur gangrænarum a digito pedis, præsertim in senibus, incipientium, aliquid huc attinens videtur indicare, *cum incipere carnem*, ait, *paulatim nigrescere, vel liventem fieri : quin & aridam interim atque siccam*. At certius, ac apertius Hildanus (2) in septuaginta annorum viro, podagræ obnoxio, gangrænam describit post molestum frigoris sensum, & stuporem, a digitis pedis sursum paulatim serpentem sic ut pes, & crus carbonis instar nigra fierent, frigida, & supra modum sicca & extenuata sine ullo unquam dolore, pulsu autem vix nonnihil mutato, & appetitu vix depravato. Idem Smetii Observationem profert (3), pedis videlicet in muliere, ejusdemmodi sphacelo correpti, ut aridus, nigerque linguam bovillam referret fumo induratam. Huc quæ Barbettus (4) de gangræna tradit scorbutica, ex parte accedunt, nimirum quod a pollice soleat initium sumere, in crustam siccam degeneret, nullo fœtore sit, & dolore aliquando nullo. Nunc quæ mihi per litteras descripta sit, accipe, cum Matthæus Tornierius, spectatus dum viveret, inter Vicetinos Medicus pro Comite Generosissimo me consuleret extremo Februario mense A. 1720.

25. Is gracili habitu, egregio colore, alacer, promptus, vegetus, robustus adhuc erat cum annum quartum supra octogesimum exegisset, nullo unquam in tam longa vita correptus morbo qui adnotatione dignus esset. Sub Januarii finem insolito frigoris sensu, post triduum autem tanto frigore prehensus est, ut lectum petere cogeretur, ibique nihilominus horas aliquot frigeret, donec calidis sæpius admotis linteis, corpus tandem reliquum calesceret; sed pedis sinistri omnes digiti, & metatarsus frigidissimi permanerent, nihil sentirent, vixque Flectentium musculorum vi, quorum videlicet carnem in ipsis digitis non esse, nosti, nonnihil flecterentur : & quod multo deterius erat, lividulus postridie color jam a pollice in metatarsum pergens animadvertebatur. Occursum est internis, externisque remediis. Sed quanquam in metatarso livor, & frigus nonnihil remittere visa sunt; circa finem tamen Februarii extrema digitorum, jam cute erant nigra, sicca, & *mumiæ* instar dura, neque in ipso metatarso initia deerant futuri morbi, cute jam duobus locis in ejus dorso nigricante, imo in altero eorum locorum jam dura. Duriuscula quoque erat ad tarsum certo, ubi nigricabat, loco. Ipse autem tarsus novissime factus erat nonnihil tumidus, &, si digito premeres, vestigium servans, & dolens. Quin etiam sub planta se extulerat parva albaque vesicula, vix pauxillulum aquæ continens. Ad malleolos idem ferme qui in tarso, tumor. Crus reliquum nonnihil potius extenuatum. Inter hæc æger; etsi febris, levis quidem, a morbi tamen die septimo, quo primum cœperat, jugiter perstabat; pristinam alacritatem, consuetum pulsus robur, & appetitus vigorem retinebat, ut victu qui ad servandas vires homini præsertim haud ita pauca edere solito, non tenuis permittebatur, libenter uteretur. Quæ cum perlegissem, nec spem aliam reliquam esse, intelligerem, nisi ut ægri vita quoad ejus fieri posset, diutius produceretur, ea continuo rescripsi, quæ hic necesse non est omnia commemorare. Fuse enim quid de præsidiis tum quæ adhibebantur, tum quæ addi possent, mihi videretur, ingenue, ut par est, & consuevi facere, exposui. In hisce alteris cum quæ improbarem, aut suspecta haberem, significassem; diserte inter cætera laudavi cum Hildano (5) succum lumbricorum terrestrium ita, ut Wierus solebat, paratum, exterius, ut exsicca-

(1) De abditis nonnullis &c. morbor. causis c. 71. (2) Cent. 4. Obs. Chir. 92.
(3) de Gangr. & Sphacel. c. 7. in fin. (4) Chirurg. P. 2. l. 1. c. 14.
(5) l. supra ad n. 24. cit. c. 13.

cationis tardaretur progressus, parti adhuc sanæ adhibendum. Nec tamen reticui, nisi anni tempus præfrigido aeri ægrum pedem sæpius exponere prohiberet, perpendi illud etiam posse, utrum hoc in casu imitatione digna esset ratio quæ in eundem finem haud infeliciter cesserat Hagensi Medico Samueli Cabliau (1), qui pedem, & crus ferme totum sphacelo emortuum *penicillo majori*, *optimo terebinthinæ spiritu intincto attingere*, *vel quasi pingere* cum imperasset *assiduissime*; consecutus est, ut *torridum*, *imo Mumiæ quasi Ægyptiacæ* instar, parti adhuc incolumi, sphacelo minime progrediente, adhæreret, sicque Anum nonaginta duorum ferme annorum menses propemodum sex in vivis servavit. Cum cætera facta essent quæ probaveram, aut addideram; æger, si non tandiu quam illa, at certe diutius vixit quam ii qui aderant, sperare se, ostenderant. Nam sub Maii finem rursus per litteras consultus sum, quibus narrabat Tornierius, etiamtum alacrem, ut antea, pulsu non debili, suoque propemodum roseo naturali colore ægrum esse, appetitu vigere, non sitire, lotium justa copia reddere, idque colore, & substantia secundum naturam, dura autem alvi recrementa non nisi quincto, aut sexto quoque die, ut sanus consueverat. Et morbum quidem intra eos tres menses progressum esse; at paulatim adeo, & lente, ut quinquaginta circiter dies transacti essent priusquam digiti, & metatarsus, & ad malleolos usque tarsus nigri, duri, & plane *mumiæ* similes fierent. Deinde vero cum prope malleolos nigra, & dura cutis se extulisset, sub ea forficibus ablata, ulcus inter malleolos retectum fuisse: quod esset, cum scriberet, manus latitudine, colore ad superiorem ambitum vivide rubro, nec sine dolore cum medebantur, sed malleolum externum, & tibiæ partem nigricare; ad inferiorem autem ulceris ambitum fracidam esse, & putridam carnem, & nonnihil fœtentem, quæ ubi paulatim, sicuti faciebant, adempta esset, ut erat illa eo loco quo tarsi ariditas, duritiesque desinebant, visuri erant, num putridi aliquid subesset, an quidquid mollis in tarso fuerat, revera in *mumiam*, ut videbatur, esset conversum. Quod ad crus attineret, anterius quidem secundum naturam propemodum, sura vero nonnihil esse subtumidum: crure compresso, aliquam in ulcus exprimi puris guttam, nunc albicantis, nunc rubro colore infecti; tamen ejus cutem naturalem calorem, coloremque servare. Ulceris pus esse variegatum: illiusque parti qua putridum esset, ea quæ putredini adversantur, imponi; qua autem vivide rubrum, lumbricorum terrestrium succum adhiberi, ut quem ibi quoque valde proficuum experirentur. Quod reliquum esset, lentam illam febriculam nunquam abiisse, imo aliquando etiam intendi: noctes aliquas inquiete traduci ob pruritum in corporis ambitu, nonnunquam ob motus spasmodicos sani cruris, denique cute quantumvis etiamtum molli; ægrum tamen ad extremam maciem esse redactum. Cum alia, tum hoc præsertim postremum vehementer displicuit, ut quod vitæ diutius protrahendæ spem valde minueret. Attamen ne Seni Generosissimo, & Medico Humanissimo prorsus deessem, quorum uterque ob ea quæ antea scripseram, plus mihi quam ipse agnoscerem, tribuebant; cum ad cætera respondissem, ea potissimum laudavi quæ adversus reliqua convenirent quidem, sed in primis adversus maciem. Itaque de duobus remediis quæ illo anni tempore valent plurimum; vipera, & lacte, utrum mallent, commendavi, illud etiam de lacte adjiciens, ut siquid utilis ex Hildano superiore consilio proposuisse me, crederent, hoc etiam ex eodem Auctore (2) acciperent, adversus istud ipsum morbi genus laudante non solum *muliebre lac*, sed, *si hoc desit*, *asininum*: a quo si ferretur, facilis postea esset transitus ad vaccinum. De his remediis duobus utrum maluerint, nescio: hoc scio, ægri vitam ad æstatis initium, protrahi non potuisse.

26. Habes fuse, ut de morbo non ita apud nos frequenti, quid ad me scriptum fuerit, & quid ipse responderim. Num vero in hoc etiam gangrænæ genere locus esset

(1) Eph. N.C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 215.

(2) c. 13. cit.

esset proponendi interius quidem corticem Peruvianum, exterius autem aquam tepidam, cogitassem forsitan, si de illo tum extitissent Observationes, quamvis alias aliter respondentes, cum ab aliis Solertissimis Viris habitæ, tum Bononiæ præsertim ab Experientissimis illis Academicis (1) repetitæ; de tepida autem innotuisset felix Cl. Benevoli consuetudo ex Observatione in primis illa (2) qua sic gangrænas vicit, non modo nigram, sed & duram cutem efficientes. Et quod ad Peruvianum quidem corticem spectat, etsi in gangræna sicca ut laudatum scio a Cl. Chirurgo Guisardo (3), ita ab altero ejus vim in dubium tractam esse, intelligo (4); tamen quemadmodum inter cætera quæ corticis utilitatem adversus gangrænas alias ostenderunt, experimentum illud in primis attendendum videtur in quo omnia in melius vergebant dum cortex sumeretur, pejus autem dum omitteretur, & denique rursus melius, dum rursus in usum traheretur; sic non leve pondus ad eandem in sicca etiam gangræna utilitatem monstrandam simili Observationi inesse, crediderim, quæ in Historia extat Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis (5): quæ enim in pede inceperat, gangræna sicca pro alterna corticis exhibitione, & intermissione, alterne melius, peiusque habebat donec sub ejus haud amplius interrupto usu pervicta est. Veruntamen repetitum sæpius experimentum, neque in gangræna incipiente solum, sed jam perfecta, optandum hic esse, vides; nec Benevoli consuetudini; ut ad remedia exteriora transeam: tunc esse locum, quando id quod durum est, non detrahere, sed vel magis siccum reddere statutum sit, ut æger diutius servetur: ad quod ea quæ emortuam partem, quasi cadaver quoddam, condire possent, sunt adhibenda. Contra etiam, atque etiam videndum est, ne facile in similibus gangrænis ad ea quæ pus moveant, discendamus, Medicorum illorum memores, qui per suppurationem id quod erat in pollice pedis mortuum a vivo separare sperantes, gangrænam quam Boerhaavius (6) ibi sex menses coercuerat, ad femur usque tridui spatio promoverunt. Quin etiamsi in persimili casu optima jam esset sappuratio; ægrum tamen servari non potuisse, refert Cl. Dieter. Sproegelius (7), monetque, in morbis ejusmodi ne optatis quidem, & succedentibus ex sententia suppurationibus adeo facile esse fidendum. Quæ res vel una eorum spem retardare posset, qui in istiusmodi senum gangrænis emortui membri amputationem laudarent. Sed alia insuper accedunt, ut puta si quod Kulmus (8) censebat, & certe aliquando est, ab osseis factis, arctatisque superius arteriis nata esset gangræna, aut si in sanguine, ut creberrime accidit, inexpugnabilis esset gangrænæ causa, unde factum est plerumque, ut superstitem aut ejusdem membri, aut alterius partem mox idem morbus invaderet, sive a Chirurgo amputatione peracta, ut in Hildani (9), & Tulpii (10), & aliorum Observationibus, sive facta ab natura ipsa separatione, ut in epidemicis, quas supra (11) indicavimus, gangrænis a vitiatis secalis granis videre licet. Hæ igitur causæ, præter decrepitam ætatem, in Ægro a me descripto cogitare de amputando pede non permiserunt. Sed etsi extremum illud auxilii genus ferre homo persenex potuisset; neque alio idem malum paulo post rediisset; tamen difficile factu erat, ne mox novo alio aliquo de tot quibus illa ultima ætas patet, se exerente absumeretur. Ut enim morbi dumtaxat unius exemplo utar, eoque ad hujus Epistolæ propositum attinente; inter magis provectos Auditores meos est Medicus qui tres, neque ita longo temporis intervallo senes hic vidit, calcanei omnes alium ulcere, alios gangræna correptos, feliciterque persanatos, quorum omnium sanationem arenarum mi-

(1) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 2. P. 1. inter Medica. (2) 16.
(3) Vid apud Haller in Access. ad Boerh. Meth. Stud. Med. P. 13. c. 4.
(4) Vid. Act. Erud. Lips. A. 1751. M. Jul. (5) A. 1748.
(6) Vid. apud Swieten. in Comment. ad illius Aphor. §. 424. (7) Obs. Select. §. 37.
(8) Vid. supra, n. 25. (9) Cent. 4. Obs. 92. (10) Obs. Med. l. 3. c. 47. (11) n. 24.

ctus excepit, & hunc vesicæ inflammatio, hanc autem mors. Itaque ut in ætatibus firmioribus, heroicis, quas vocant, curationibus est locus; periculo enim spes opponitur longæ felicisque vitæ, sic in extrema senectute cum quod opponas magno periculo vix esse possit, senioresque tuta etiam & miti curatione sanati, mox nihilominus intereant; ab hac secunda eos curandi ratione non videtur temere esse recedendum. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LVI.

Sermo habetur de Ossium Fracturis, Luxationibus, aliisque vitiis motui officientibus.

ETsi propositos morbos Sepulchretum divisos exhibet in proximas Sectiones duas V. & VI. hæ tamen sunt breves adeo, ut Observationes utriusque, & Scholia universa foliis duobus comprehendantur: neque hæc implerent, nisi aliqua jam supra posita repeterentur: quod vel ipso initio Sectionis V. factum deprehendes, si Observationis I. §. 1. eique subjecta duo prima Scholii capita cum II. Sectionis observatione XV. §. quidem 3. & apposito ad hunc Scholio comparaveris. Nobis vero qui de Vulneribus Ictibusque agentes, sæpe ossa fracta memoravimus, potius quam eadem hic iterare, placet quidquid in Valsalvæ, aut nostris schedis superest quod ad propositos attineat morbos his unis Litteris complecti, initio ducto ab eo osse circa quod præcipue nostræ sunt Observationes versatæ, cum fractum, an luxatum esset, inquireremus. Quæ res coget, ut promiscue de utroque morbi genere, non separatim, verba faciamus.

2. Veteres ut cæterorum ossium, ita etiam ossis femoris caput e sua sede excidere non dubitabant, eoque minus quod etsi difficilem prolapsi repositionem, difficiliorem autem repositi conservationem esse, sciebant, tamen utramque egregie aliquando præstitam esse, ex Hippocratis, & Dioclis, & Philotimi, & Nilei, & Tarentini Heraclidis testimonio non ignorabant. Hi enim *clari admodum authores ex toto se restituisse*, ut Celsus (1) ait, *memoriæ prodiderunt*, & ille quidem Heraclides non semel, quod ejus locus ostendit, nobis a Galeno (2) conservatus, qui se quoque *femoris luxationem bis jam ita curavisse, ut in reliquum tempus non amplius exciderit*, idemque post Heraclidem *alios multos recentiores* præstitisse, confirmavit. Sed quod Heraclides, & Galenus adnotaverant, id tunc succedere cum relaxatum, non cum disruptum est, teres, ut vocant, per quod femur cum acetabulo conjungitur, vinculum, propterea quia per medicamenta fieri potest, ut absumpto laxante humore, laxatum vinculum rursus contrahatur, non ut disruptum coalescat, Medicos ut in parte verum docuit, sic in parte a vero assequendo magis, magisque abduxit. Verum enim est, laxato vinculo, prolabi ex suo acetabulo femoris caput; sed non æque est verum, idem caput sæpe prolabi, quia disruptum sit illud vinculum. Itaque ut luxatio femoris a causa interna qua videlicet laxetur vinculum, negari non potest; sic ejusdem luxatio a causa externa, a violentia nimirum quæ disrumpat vinculum, non erat tam facile inter frequentissimas ponenda. Nec posita esset, si hinc difficultas in rumpendo vinculo validissimo, inde vero facilitas in capite femoris ab sua cervice avellendo, sive in hac frangenda fuissent inter se comparatæ. Intellectum enim esset, vires quæ possint illud vinculum disrumpere, multo citius hoc caput posse a cervice avellere, sive hanc frangere, sicque, nisi quid forte peculiare hic habeant nonnulla cor-

(1) De Medic. l.8. c.20. (2) in Hippocr. de Artic. Comment. l.4. n.42.

corpora (1), femur ob capitis avulsionem, aut ob cervicis fracturam, non ob luxationem, prolabi. Hæc autem, aliaque ejuscemodi vix tandem animadverti cœpta sunt postquam instituta in mortuis dissectio manifestissime ostendit, quæ capitis femoris luxatio ab externa violentia credebatur, eam ferme semper fuisse capitis avulsionem, sive cervicis fracturam. Neque enim ex quo Pareus (2) ingenue fassus est, & cautis Chirurgis aliquando, & sibi in matronæ curatione accidisse, ut illi capitis femoris avulsionem, ipse cervicis fracturam pro luxatione acciperent, statim de rei causis cogitatum est. Deceptus autem Pareus fuerat a majori femoris trochantere quod supra ischion tangens, femoris caput esse, crediderat, donec postridie dum iterum in acetabulum os compellere nitebatur, a strepitu subaudito collisi ossis de fractura admonitus est, primusque omnium, quod sciamus, fallaciam hanc quanto graviorem, tanto ob signorum communitatem, & similitudinem, faciliorem in femore quidem detexit. Nam generatim, sed in pueris dumtaxat, indicaverat Columbus noster (3), cum posteaquam docuerat, *si hœdi, aut agni, vel alterius animalis nuper nati ossicula decoxerimus, in eorum extremitatibus partes quasdam*, id est appendices, sive epiphyses, *divelli ac concidere*, esse *conspecturos*, tum, plurimis interjectis, admonuit, si *tenella puerorum ossa validius imperiti medici manu fuerint attrectata, ligamenta eo usque extendi, ut secum una appendices divellant.* Divulsionem autem, & fracturam, quantum ad institutum sermonem attinet, eodem redire, & propterea a me promiscue accipi hic posse, facile intelliges, ubi animadverteris, sive caput femoris a cervice avellatur, sive cervix a femore, in adultis utique non posse hæc sine fractura contingere, haud secus ac si cervix ipsa in medio frangatur. Sed neque in pueris, si rei effectum, & signa attendas, magni adeo referre, putabis, si avulsionem a fractura non separes; nisi forte signum illud quod a sono capitur collisorum inter se ossium, in hac magis, in illa minus habere locum, existimes: quanquam in pueris fere avulsio accidit, non fractura, neque in adultis ipsis quantum momenti in signo illo est, cum adest, tantum quoque est, cum abest. Fractæ enim cervicis extrema rarius respondent inter se, nec semper alterum ad alterum a Chirurgo admoveri licet, ut satis collidi inter se possint: nec semper potest sonus, qui levis fere, & obscurus est, satis audiri: quamobrem accidit aliquando, ut non nisi postridie, sicuti de Pareo diximus, imo ut non nisi pluribus interjectis diebus, discussaque inflammatione, tandem audiretur.

3. Ex quo Pareus rem detexerat, non statim rei causas esse quæsitas, sed dissectiones quæ rem evidentius ostenderent, expectatas esse, supra diximus. Multo autem diutius expectatum esset, si primum illæ a Verneyo, ut nonnulli credunt, aut ab Ruyschio, ut alii, aut etiam ab Rolfincio essent institutæ. Quin Rolfincius ipse (4) indicavit qui triginta ante se annis illud fecisset, Casparum videlicet Hoffmannum, qui Commentariis A. 1625. editis in libros Galeni de Usu Partium, cum monuisset (5), *fieri aliquando, ut fractura sit, cum putetur luxatio esse, cum videlicet femur vel in summitate, qua appendix est, frangitur, vel in ipsa cervice; illud*, inquit, *de appendicibus omnibus monet Columbus l. 1. c. 2.; hoc ego* vidi in femore *felis*: subjecitque suam felis Observationem, ex quo junior a vi externa semper claudicaverat, creditæ luxationem passæ, in qua tamen dissecta, non luxatum femur, sed femoris cervicem fractam invenit, cervicis capite in suo acetabulo etiam tum hærente. Et continuo causas addidit, cur humerus facile luxetur, femur difficulter, quarum prima est, *quia ille quidem caret hoc ligamento* terete, *hoc autem habet*: altera, quia hujus acetabulum strictius est, & profundius, tertia quia ejusdem junctura firmioribus musculis cingitur, atque instruitur. Quæ omnes causæ nunc etiam proferri solent: quanquam Rol-

(1) Vid. infra, n. 5. in fine. (2) Oper. l. 14. c. 21. (3) De Re Anat. l. 1. c. 2.
(4) Differt. Anat. l. 2. c. 49. (5) Vid. l. 3. in fin.

qui

Rolfincius Hoffmanni Obſervationem deſcripſit; eas omiſit: id quod etiam ex Sepulchreto (1) intelliges, quia quæ Rolfincius hac de re habet, exhibente, niſi quod hæc tamen verba prætermittit, inter Scholium, & Hoffmanni Obſervationem interjicienda: *Multoties erratum ingens hic obſervavimus, & ſimile adnotatum ab Hoffmanno*. Num autem mortuos ſecando, obſervaverit, an vivos tangendo, ut in altera Scholii parte Diemerbroeckius, ipſe exiſtimabis. Certe Parei in matrona illa animadverſionem, & monitum nemo horum memoravit. Aliud enim eſt quod neſcio ex quo Parei capite produxit Rolfincius, qui dum infantibus hanc epiphyſim nutricum culpa, & junioribus levi de cauſa, ut ex oſſium probat coctione, disjungi, inculcat, ſe per Columbum magis, quam per Pareum, profeciſſe, oſtendit. Sed Hoffmannus in Poſthumo Opere (2) univerſe confirmavit quod olim ex illa junioris felis Obſervatione docuerat, ſtatuitque, *maxime verum eſſe, fracturam potius in cervice femoris contingere, quam luxationem capitis femoris, ob ligamentum inprimis teres, quod in ipſo acetabulo eſt*: quanquam A. 1641. ad ipſum reſcribens Veslingius (3) nonnihil rem contrahere videbatur, ſpectans videlicet, cum id contingit, non modo ligamenti robur, ſed & fragilitatem oſſium *quibuſdam naturis inſignem*. Hæc paulo fuſius ad te ſcribenda putavi de iis qui ante noſtram ætatem de re propoſita mentionem injecerunt, ut quid cuique tribuendum ſit, appareret, ſive in præeundo, ſive in agnoſcendo, ſive in demonſtrando, ſive in rei ipſius cauſis inquirendis. A quorum Obſervationibus antiquior illa fortaſſe non diſcrepat Jacobi Sylvii (4) in latomo lapſo ex alto qui *crus fregerat ad caput coxæ*; cruris autem nomine quid intelligeret, cum ſæpe alibi, tum ibi præſertim manifeſtum eſt, ubi (5) ligamentum illud teres quod ſæpius memoravimus ſupra, ab acetabuli fundo ortum, deſcribens, *in medium*, inquit, *cruris caput inſeritur*.

4. Eorum autem qui noſtra ſcripſerunt ætate Obſervationes, non omnes tamen hic quidem, eaſque ſtrictim indicabimus tum quia crebrius hæ ſunt in omnium manibus, tum quia præcipuæ extant in Salzmanni Diſſertatione (6) anno edita 1723. qua copioſe, & accurate, ſiquis alius, cauſas expoſuit ob quas difficilius luxatio femoris ab ejus colli fractura internoſcatur, & facilius tamen hæc, & quod conſequitur, ſæpius quam illa, ab externa violentia contingat. Sunt illæ Obſervationes in iis habitæ quorum claudicatio a luxatione, non a fractura eſſe credebatur, aliæ autem ad Ruyſchium, aliæ ad Cheſeldenum, aliæ ad Erndlium pertinet accedentibus cum Ravii approbatione aliis Borſtii Obſervationibus, qui cum octo pariter claudicantes ſecuiſſet, nunquam luxationem, ſed fracturam ſemper, ut illi, cervicis femoris deprehenderat. Ruyſchius autem, cujus potiſſimum auctoritate res confirmari noſtris temporibus cœpta eſt, & rei cauſas (7) ſimul cum Obſervationibus protulit, & in harum quibuſdam peculiare aliquid adnotavit, nimirum cervicis olim ruptæ, & comminutæ, non ſolum non ſuperſtites reliquias fuiſſe, ſed ejus loco aliquando (8) plura ligamenta comperta eſſe dura, craſſa, teretia, quæ non exterius, ſed interius ducta, femoris caput cum ſuprema ejus parte connecterent; aliquando autem (9) cum hac illud rurſus conglutinatum, ferruminatumque fuiſſe repertum. Ad quas duas peculiares adnotationes nonnulla ſunt quæ adjicias. Ad primam, Salzmannum in Diſſertatione alia (10), quinquennio ante eam quam laudavi, emiſſa, indicaſſe, ligamenta illa dura, & craſſa quæ inter caput, & femur Ruyſchius viderat, & ab natura in cervicis locum ſubſtituta eſſe, non dubitaverat, ex perioſtio facta eſſe, quod a fractura laceratum, ibi non raro durius, & craſſius fieri ſolet, ac ligamenti vicem præſtare, cujus rei exemplum in fractura qua-

[1] Sect. hac 6. Obſ. 2. cum Schol. [2] Apolog. pro Galeno l. 2. c. 81. [3] Epiſt. 25.
[4] Obſerv. poſt Iſagog. [5] Iſagog. l. 1. c. 3. [6] De Luxat. oſſ. femor. &c. c. 4.
[7] Theſ. Anat. 8. n. 103. [8] Theſ. 9. n. 74. [9] Ibid. n. 44.
[10] De Articul. Analog. &c. c. 2. §. 1. & 4. & c. 3. §. 2.

quadam ulnæ, & radii jam olim in Eruditorum Actis Lipsiensibus (1) propositum fuerat. Sed tamen hoc saltem attendas velim, Ruyschiana ista ligamenta non ad exteriores fractorum ossium parietes, ut periostium, ubi est, solet, sed ad eorum partem interiorem pertinuisse. Ad alteram, id est adnotatam ferruminationem, sive conglutinationem fracti femoris cum suo capite, quod alioquin sejunctum in acetabulo inveniri solet, adjiciendum est, cum ea accidit conglutinatio; accidisse autem non semel novimus; id deligationibus acceptum esse referendum, per quas femur ad caput appressum diutius servatum est, ægrique constantiæ in quiescendo, omnemque motum vitando. Neque tamen non clauda illa anus erat, in qua ejusmodi conglutinationem invenit Ruyschius. Etsi enim deficiente femoris collo, os totum minus extrorsum obliquum fit, eoque artus minus brevis, quam futurus fuisset; tamen sic femur femori propius est, & musculorum ipsum, & crus moventium directiones mutantur. Sed & illa claudicabat fœmina de qua in Erndlii indicata Observatione sermo est, tametsi ipsa fracta cervix per callum, digiti pollicis latitudine sub capite extantem, coaluerat, ut non deesse cervix videri posset, nullaque in ligamentis, vicinisque tendinibus læsio, aut præter naturam constitutio apparebat; adeo facilis est post fracturam claudicatio! Quanto autem amplior, & firmior est tota illa pars summi femoris quacum cervix sua basi cohæret, quam cervix ipsa, tanto is coalitus de quo primum diximus, minus quam hic alter, difficilis est: cujus auget difficultatatem eadem quæ facilem fracturam facit, obliqua cervicis protensio. Impulsum enim quem homine, exempli causa, ab alto in pedes cadente, recta crurum, & femorum ossa impune sæpius excipiunt, ferre vix unquam potest cervix in transversum protensa, adeo præsertim fragilis, & a capite cujus ascensui acetabulum obstat, motum femoris, sursum propulsi, sequi prohibita. Hæ autem eædem causæ, cum musculi femur sursum trahunt, fractæ cervicis partes, rursus inter se contingentes, & coalescere incipientes, disjungunt, atque reglutinant. Et cervicis quidem hunc positum Auctores vetustissimi non ignorarunt: itaque Hippocrates (2) diserte scripsit *caput femoris, & cervicem articuli natura obliquam esse*. Aristoteles autem (3) cum femur *biceps* esse, dixit, non id quod Niphus (4) interpretatus est, voluit, *alterum* videlicet *femur* esse *a dextris*, *alterum a sinistris*; modo enim hoc satis indicaverat; sed hinc majorem trochanterem, inde cervicem in suprema femoris parte spectans, ipsum biceps esse, docuit. Cur autem ita divisum sit, & cervicem habeat pene in transversum protensam, longe manifestius est, quam cur cervici fragilis adeo structura contigerit. Nam & aliis quibusdam ossibus commune, non hujus dumtaxat, ut Docti quidam Viri ajunt, est peculiare, ut partes emittant quasdam, cum ipsis angulum intercipientes, ut puta scapulæ, & inferior maxilla. Sed emissæ ab his partes longe firmiori structura sunt, si suis cum ossibus conferantur, quam cervix femoris cum hoc comparata. Neque ipsa osse cui additur, est tanto crassior, ut de ea pariter dici possit quod de extremis longiorum ossium partibus, sua crassitudine, si non structura, fractioni resistentibus.

5. Quid vero in plerisque accidat quibus cervix fracta est; ob eas enim quas diximus, causas rari omnino sunt quibus coalescat; mox videbimus, ad Salzmanni illam aliam Dissertationem transeuntes, simulque eas quas in memorata hactenus referre non potuit, indicantes; non omnes tamen; plures enim apud alios extare, novimus; sed unius solum, & alterius mentionem facientes, quæ, cum hæc scriberemus, erant in manibus. Igitur ut illi quos omittimus, ita etiam experiens, industriusque Chirurgus Gregorius Barbettus, sicut in Apologia (5) est quam ad nos humaniter misit, idem, in dissecta a se fœmina vidit octoginta circiter annos nata, cui tametsi ad quartumdecimum usque

[1] A. 1685. M. Nov. [2] l. de Articul. n. 63. apud Marinell. [3] De Hist. Animal. l. 1. c. 15.
[4] in Expos. ejus loci. [5] Apologia di due Cure.

que ex quo ceciderat, diem non brevior sano artu alter fuerat, cervix tamen femoris fracta erat, an, ut suspicatur, quia cum initio esset non prorsus fracta tandiu musculis femur moventibus restitisset? Idem tamen alteram profert Observationem hominis qui a vehementi calcis ictu ad eundem femoris articulum diu claudicaverat. In eo luxatum femur deprehendit, ut capite dorsum ossis ilium contingeret, nullo teretis ligamenti vestigio superstite, orbiculari autem deformato, & acetabulo quasi deleto. Ipse autem Salzmannus qui duorum quæ singula in singulis suis illis Dissertationibus egregie constituit, neutrum ingenue fassus erat sibi etiamtum contigisse, ut per dissectiones conspiceret; quinquennio post, utrumque interea ita ab se compertum affirmare potuit (1), ut quod ad primum attinet, fracturam *femoris frequentius quam* luxationem *deprehendere sibi licuisse*, assereraret: quod vero ad alterum, quo femoris luxationum exempla proferret, in quorum uno femoris caput, cervice non fracta, in altero (2) cervix, a capite, quod absumptum erat, abrupta, *ossis ilii sedi externæ paulo supra* acetabulum *insistebat*, *& ab attritu a longo tempore facto cavitatem quandam & sinum velut superficialem efformaverat*, *unde*, *pede breviore licet existente*, *utrumque subjectum*, *quamvis non expedite*, *gressus firmare*, *& progredi utcunque poterat*. Nec vero exemplum de duobus his primum, aut Observatio quam ex Actis Berolinensibus ipse in Dissertatione (3) produxerat, & siquæ aliæ *non frequentes*, ut vere ait, istiusmodi Observationes ejus similes quam paulo ante secundo loco ex Barbetto commemoravi, sententiæ adversantur suæ, quæ ex ipso Dissertationis ejusdem titulo satis apparet *De Luxatione ossis femoris rariore*, *frequentiore colli Fractura*. Cum plura enim hujus extent, quam illius, exempla in adultis quidem, & a causa externa, ut Ruyschius (4) *raro*, Ravius (5) *rarissime* luxationem accidere, confirmarint; exempla quædam contraria non officient cautæ prudentique Salzmanni sententiæ; imo, si hæc nulla essent, stare ejus sententia non posset, quæ *rariorem* esse luxationem affirmat. Quin, cum enumerat (6) causas, propter quas hæc interdum contingat, ut pervulgatam ligamentorum laxitatem ab arthritide, circumjectorum musculorum, tendinumque paralysim, majorem æquo a primordiis acetabuli amplitudinem, aut capitis femoris parvitatem, item in margine acetabuli fracturam aliquam, aut defectum, aut tumores denique intra acetabulum subortos; proclive est nobis intelligere, ubi aliqua ex his causa sit non tanta quidem, ut per se adhuc possit femoris caput ex acetabulo extrudere; tunc si forte externa aliqua vis accedat, non difficile fore, ut luxatio fiat, sicut in iis pariter quibus a natura laxiora aliquanto obtigerint ligamenta, aut teres (quæ rara Nicolai (7) Observatio est) prorsus nullum.

6. Nunc quando nonnullæ sunt Observationes commemoratæ quibus ostenditur quid in illis acciderit quorum femur aut fractum, aut integrum ex sua sede prolapsum, restitui in eandem non potuit; subjiciendæ sunt aliæ eodem attinentes. Et Joannes quidem Salzmannns in Dissertatione illa de qua supra indicatum est, inscripta *De Articulationibus Analogis*, *quæ fracturis ossium superveniunt*, cum hoc argumentum generatim pertractet, plura habet quæ libenter inspicias, & huc transferas; sed Observationes profert quarum pleræque cum ad alia attinent ossa, tum præsertim, in viventibus tactu dumtaxat judice, non in dissectis cadaveribus judice etiam visu, habitæ sunt: itaque ex iis quas potissimum hic quærimus, habet nullam; nisi forte attinere huc velis Ruyschianam illam qua cervicis loco crassa quædam vincula caput cum summo femore committebant; nam quæ ex Diemerbroeckio sunt, illæ, ut supra (8) animadvertimus, ad anatomicam inspectionem non

(1) Vid. in Comment. Imp. Acad. Petropol. Tom. 3. Obs. Anat.
(2) Vid. etiam Act. N.C. Tom. 2. Obs. 101. (3) c. 2. §. 7. (4) Thes. Anat. 8. n. 103. §. 2.
(5) Vid. Dissert. Salzman. modo cit. c. 4. §. 2. (6) Ibid. c. 3. §. 5.
(7) Dec. illustr. Anat. Obs. 7. (8) n. 3.

non pertinent. Pertinet autem duplex in una muliere Observatio quam in Dissertatione legi Osteologica (1) sub præsidio Celeberr. Gaubii edita, ab eodemque benigne ad me missa. Femur utrumque ex suo acetabulo exciderat. Dexteri autem caput erat integrum; sinistri carie plane consumptum. Itaque cum singula nova acetabula, in singulis ilium ossibus, singulis illis capitibus respondentia spectarentur; acetabulum sinistrum leviter, dexterum profundius erat excavatum; vetera autem acetabula ferme deleta; ut facile posset existimari, vetera hæc orbata capitibus, quæ sua mole, & pressione, & motu ipsa conservarent, suum cavum ferme amisisse, nova autem illa sic inæqualiter esse excavata, quod capite sinistro antea exeso quam satis apprimi potuisset, corpus a dextero suffultum, eoque integro, magis magisque os ilium dexterum ad ipsum apprimendo, ut ab eo excavaretur, effecisset. Neque absimilia olim vidisse Pareum, animadverti ex quodam ejus loco (2), quem operæ pretium est hic tibi describere. *Non ita raro*, inquit, *excrementitii humores in Ischiade tanta vi in hujus dearticulationis cavitatem quasi impetu quodam incurrunt, ut relaxatis ligamentis . . . caput ossis femoris hinc facile depellant, nunquam restituendum, si paulo diutius abfuerit: quia interim in illam cavitatem illapsus humor, mora velut in lapideum quasi concrescit, femoris vero ille articulus in vicino osse novam sibi cavitatem attrivit, veræ vero cavitatis labra, quæ cartilaginea sunt, strictiora & depressiora evaserunt*. Porro has, & siquæ sunt aliæ, cum femur aut integrum, aut fractum in exteriorem incubuit partem, excavati interdum in ilium osse novi acetabuli Observationes sine cadaverum dissectionibus posteri non minus ignorassent, quam Hippocrates in eo libri de articulis loco (3), quem si proferam secundum eam versionem quam plerique post Cornarium secuti sunt, minus facile intelligas, ut opinor, quam si ex Feliciani versione, conjuncta cum Galeni interpretatione produxero. Sic igitur Hippocrates, de femoris luxati capite verba faciens. *Cum tamen in carne, in quam prolapsus est, articulus moram invenit: & caro lentorem contraxit: dolore vacans temporis processu evadit. Cum vero dolore vacat, absque baculo, si alioqui voluerint, possunt ambulare: possuntque corpus læso crure sustentare*. Sic autem hæc interpretatur Galenus (4): *Per translationem moram, i.* τρίβον *dixit a locis a viatoribus diuturna immoratione attritis, atque assuefactis. Ejusmodi autem oratio ejus hæc est. Cum caput femoris e propria sede elapsum in exteriorem partem, in carne firmatum fuerit: inter initia qui id patiuntur ex compressione dolore afficiuntur: postea vero temporis processu caro ibi, non secus ac fossorum manus, occallescit. Quod cum fit, locus dearticulationi similis evadit: cum mora illa, quemadmodum antea acetabulo coxæ, caput femoris utatur*. Postea vero quam dixit quomodo post inflammationem humor ibi quidam *lentus ac mucosus* relinquatur; *id*, inquit, *ad motionem capitis femoris commodissimum est. Ob hanc enim humiditatem mora illa tanquam articulo utuntur*. Quid igitur in re hac Veteres illi conjicerent, & quid insuper morbidorum cadaverum dissectiones ostenderint, ex eorum comparatione præclare intelligis.

Hæc autem omnia in ipso Epistolæ hujus initio longa oratione præfatus sum, ut paucis dilucide possim quo singulæ attineant, & quas confirment mox producendæ Observationes, significare. Earum prima ex Valsalva est.

7. MULIERI sexaginta annorum, difficili respiratione cum tussi laboranti, casu os femoris luxatur. Tunc assidua accedit febris: quæ, aucta spirandi difficultate, mulierem undecimo die interimit.

VENTRE patefacto, jecur invenitur durum, in ejusque vesicula plures calculi.

Thorace recluso, pulmones apparuerunt magnis extra, intusque nigris maculis variegati. A dextris una circiter aquæ libra; a sinistris pauxillum thoraci inerat. Concretio polyposa dilatatam cordis auriculam dexteram implebat: altera in

(1) De modo quo ossa se vicinis accommodant partib. §. 42. (2) Oper. l. 17. c. 22.
(3) n. 63. apud Marinell. (4) in l. Hippocr. de Artic. Comment. l. 3. n. 93.

in sinistro erat ventriculo, indeque se producebat in vasa. Tandem quod ad femur attinebat, revera luxatum inventum est, laxato videlicet eo ligamento quo femoris caput intra Innominati ossis acetabulum alligatur.

8. Quæ luxationem præcesserant, difficilis respiratio, & tussis ab dilatata auricula, aqua in thorace deprehensa, & duro jecinore possunt repeti. Quæ vero luxationi successit, febris, ab dolore, & vexatione quæ luxatio attulerit vicinis partibus: a febrili autem sanguinis motu, pulmones, aliaque viscera afficiente, aucta difficultas spirandi, & mors. Sed quod luxatio sine fractura cervicis contigerit, id teretis, ut vocant, ligamenti laxitati tribuendum est, minus fortasse a natura, aut a prægressa quapiam causa firmo, & robusto, eoque ut magis a casu laxaretur, facileque cederet, jam disposito. Neque hæc Observatio adversatur sententiæ Ruyschii, ut qui *raro* quidem, ut supra (1) dixi, id contingere, affirmavit; non, quod aliqui ipsi affingunt, nunquam accidere, negavit. Fractæ autem cervicis Observationes has duas accipe, quarum prima ab exercitatis apud me Discipulis, altera a me ipso habita est.

9. VIR rusticus ex arbore delapsus, femur luxasse credebatur. Quod cum in suam sedem reponere frustra Chirurgi conati essent tanto majori sedulitate, quod elapsum femoris caput manu percipere sibi videbantur; forte accidit, ut Juvenes illi qui me non semel audivissent docentem, quanto facilius a vi externa cervicis fractura, quam femoris luxatio, contingat, & quomodo trochanter major Pareo ipsi (2) pro femoris capite imposuisset, hæc minime reticerent, nec tamen seniores illos Chirurgos a præjudicata opinione abducerent. Itaque duobus circiter exactis mensibus cum Thoracis morbus hominem qui e lectulo necdum surrexerat, corripuisset, & catarrho quasi suffocante confecisset ante finem A. 1727. per dissectionem cognoscere voluerunt, ipsi, an Chirurgi decepti essent. FEMORIS summo osse, ejusque acetabulo retectis, omnibus qui aderant, Anatomes, & Chirurgiæ studiosis ostenderunt, perfractam in medio fuisse cervicem, dimidio hujus altero ad caput, quod acetabulo inhærebat firmiter, altero ad os femoris prope trochanterem, qui in vivo homine fucum fecerat, adhærente. Ex eodem autem corpore, quod ictericum nequaquam fuerat, quot qualesque calculos, in fellis vesicula inventos, ad me attulerint, & quæ ego de iis experimenta cœperim, cum ad Schroeckium scripserim, & ipse ediderit (3), non est hoc loco repetendum.

10. FŒMINA annos nata circiter quadraginta, pinguis, a sinistris clauda, dorso nuper ad imas costas vehementer contuso febri correpta, & intra dies quindecim absumpta fuerat A. 1742. quo tempore cum Anatomen in Gymnasio docerem, ex Nosocomio cadaver illuc translatum est. Ubi quod ad exteriorem illam contusionem attinebat, nihil peculiare adnotavi. Adnotavi autem alia, in primis quæ ad claudicationis causam spectabant. Eaque post nonnulla in Thorace, & Ventre animadversa, hic tibi, quemadmodum plurimis qui tum aderant, monstravi, diligenter describam. CORDIS auricula dextera, & Cava Inferior vena concretiones, non sine multa alba substantia, polyposas habuere: quales uterque etiam ventriculus, sed multo crassiorem sinister. Ex Aortæ arcu non tres, sed quatuor nascebantur arteriæ; Vertebralis enim sinistra non ex Subclavia, sed inter ipsam, & Carotidem ejus lateris oriebatur. In Ventre genitalia, & renes, & vasa sanguifera hæc quæ adnotarem, obtulere. Testis alterius superficies maxime erat inæqualis. Uteri osculum nulla cinctum corona; ut nihil intra vaginam protuberaret. Renes autem pro mediocri mulieris statura ambo æquo longiores: sinister ad extremum inferius facie exteriore nonnihil excavatus a cicatrice, cujus ambitus ad circuli formam accedebat, diameter transversum digitum æquabat, vestigio, ut credidi, hydatidis in rene olim ex parte conditæ, reliqua extantis. Magnæ arteriæ truncus æquo tenuior, non ipse Sperma-

[1] n. 5. [2] supra, n. 2. [3] Act. N. C. Tom. 2. Obs. 167.

maticam emittebat dexteram, quæ ab Emulgente proveniebat: neque eodem quo solet, modo Lumbares, neque Iliacam sinistram pari ac dexteram longitudine, sed tertia parte breviorem. Quod fac attendas; jam enim ad ea accedimus quæ ad claudicationis tum effectus, tum causas pertinebant. A sinistris enim, ut dixi, mulier claudicaverat, isque artus erat digitis quatuor brevior, quam dexter, & calcaneum ad exteriora conversum habebat, non minus tamen, quam dexter, pinguis, imo crassior, sed ab œdemate. Iliaca igitur vena dextera æquo erat latior; at sinistra, ejusque rami tenues adeo, & pallentes, ut rem nunquam antea a me visam miratus, Cavæ imum truncum aperuerim. Quo facto, vel magis miratus sum. Nam pro Iliacæ ejus venæ ostio lineam inveni, ipsius coalitum indicantem, qua in linea duo, aut tria parva erant oscula, cum Iliaca vena communicantia. Quam cum secundum longitudinem incidissem, & præter filamenta polyposa, quendam fibrarum quasi fasciculum introrsum exstantem conspexissem; mox facile animadverti venæ parietes ab uno latere inter se coaluisse, sicque eum fasciculum mentiri, cujus species, manu utraque parietes distrahendo; neque enim perdifficilis erat sejunctio; prorsus evanescebat. Tum vero Cruralibus arteriis, & venis a ventre usque ad poplitem utroque in femore detectis, nullum in arteriis discrimen se obtulit; vena autem, sinistræ arteriæ socia, tertia saltem parte angustior apparuit, quam dexteræ: & quamvis complicatos, & coalescere incipientes parietes non haberet; habebat tamen inter tunicas nigrum quasi sanguinem, & sanguinem fortassis, sed a longo, ut videbatur, tempore concretum. His ita perspectis, claudicationis causam, retecto sinistri femoris cum Innominato osse articulo, quæsivi: occurritque os femoris cervice, & capite orbatum. Et caput quidem in suo acetabulo hærebat affixum, cartilagine tamen qua horum utrumque incrustatum fuerat, hic illic exesa: quin ossea capitis ipsius substantia tum qua sinistrum acetabuli spectabat parietem, tum qua cum cervice olim cohæserat, non erat integra. Cervicis autem vestigium supererat nullum, si ossea quædam fragmenta exciperes, ligamentis adnata valde crassis, & duris, in quæ capsulare quod vocant ligamentum abiisse videbatur; hæc certe a margine acetabuli ad eam partem summi ossis femoris ex qua olim incipiebat cervix, producebantur, femurque ad eum marginem alligabant. In cavo autem quod cervicis loco intercipiebant, crassiuscula inerat materia carneo colore, sed fusco, & obsoleto, non fœtida tamen, nec multa. Præter hæc, os Innominatum sinistrum antrorsum magis prominebat, quam dexterum; ut proclive esset suspicari, quæ exterior violentia huic fœminæ, cum tenella, aut junior esset, femoris cervicem fregerat, eandem os quoque Innominatum luxasse.

11. Si Observationes has duas inter se comparaveris; in eam opinionem facile venies, ut quod Ruyschius (1) de fracta cervice superesse nihil deprehenderit, id longo tempori tribuas, diutiusque repetitis agitationibus, & frictionibus inter se fragilium cervicis disruptæ extremorum, prætereaque exedenti vi acrium particularum, e læsis, vellicatisque membranis destillantium, & cariem mora afferentium. Quod vero de laceratis a fractura periostiis commemoravi (2), non raro videlicet duriora, & crassiora fieri, id ligamentis quoque interdum accidere, ex secunda intelligis Observatione. Ex eadem quod de extenuatis habet Iliacis venis, læso artui respondentibus, conferas velim cum dissectione, alias (3) ad te scripta, claudæ alterius fœminæ. Reperies enim, tenuiora fuisse Iliaca vasa ad claudum artum spectantia. Venam autem non modo per femur adeo extenuatam, sed in ventre coalescentibus ab uno latere inter se parietibus contractam, ad ostium autem per quod in Cavam influit, propemodum occæcatam non reperies. Perrara enim est res, nec intellectu facilis, artu ex quo redibat, œdemate quidem laborante, sed tamen vivente; etiamsi a tempore

[1] supra, n. 4. [2] Ibid. [3] Epist. 46. n. 17.

pore non longo rem eo redactam ponamus. Cæterum in hac muliere os femoris ob alligantia vincula longe ab acetabulo recedere non potuerat. Vir autem de quo ante ipsam dictum est, cum semper cubuisset, eo osse utendi, eique insistendi occasionem non habuit. Nunc igitur in altera muliere, itemque in altero viro, qui elapso, nec reposito femoris capite usi sunt, diutius eidem insistentes, quid deprehenderimus, exponamus.

12. ANUS clauda, jam octogesimo anno erat proxima, cum apoplexia correpta, haud multo post non tam ex ea, quam ex ejus minus animadverso effectu mortua est. Nam cum, resoluta vesicæ vi qua lotium tum retineret, tum extruderet, assidentes mulieres stillicidio deceptæ, tantum lotii exire, quantum jugiter in vesicam descenderet, arbitrarentur, anus autem immanem hujus distentionem aut sentire, aut significare non posset; eidem quod & aliis (1) ob eandem fallaciam accidit, ut citius moreretur. CADAVERE enim in Theatrum delato, ut Anatomen tradere inciperem Januario mense A. 1735. ea mortis causa inter initia in conspectum venit, doctrinæque ordinem turbavit. Scilicet aperto Ventre, se se obtulit vesica lotio adeo distenta, ut ad umbilicum perveniret, & ilium utrumque occuparet, intestinis sursum ita compulsis, ut hinc jecur, & diaphragma altissime urgerent, inde vero lienem, & ventriculum adigerent medium versus epigastrium. Virebant autem, & grave olebant viscera pleraque; ut omnia eximi statim e ventre jusserim, & in sepulchrum inferri. Quæ igitur in Thorace, & Collo, & Artubus animadverterim præter naturæ modum se habentia, huc addam; nam, meliora interea corpora nacti, Caput non attigimus. Pericardium cum anteriore Magnorum vasorum, & cordis ipsius facie connexum erat, cum illa quidem per filamenta, cum hac vero per se ipsum quantum duo transversi digiti tum in longitudinem, tum in latitudinem spatii obduxissent. Quæ res fecit, ut ab eo qui apoplecticæ Medicus fuerat, quærerem, num forte pulsus singulari aliquo modo, & præsertim intermittendo peccasset: quod ille continuo, diserteque negavit. Arteria Magna interiore facie modico supra valvulas intervallo incipiebat aspera fieri, quasi fibræ secundum longitudinem ductæ, hic illic inter se disjunctæ, prominerent: ea asperitas ad duos transversos in longitudinem digitos, in latitudinem paulo minus extendebatur. Thyroidæa glandula prætérquam magna erat, etiam quibusdam quasi globis anteriorem faciem habebat nonnullis locis prominentem. Inferiorum artuum sinister, quod in latus mulier claudicaverat, genu interiora, calce exteriora spectabat: dextero brevior, & si dorsum pedis exciperes, qua parte crassior videbatur, valde extenuatus, amplaque præterea cicatrice, tamquam a magno ulcere exterius secundum longitudinem fibulæ deformis, cum dexter pulcher esset, atque egregie nutritus, venisque tam latis præditus, ut latiores in nullo artu inferiore unquam vidisse, meminerim. Quod ut indicio erat tanto majoris copiæ sanguinis in eum artum influentis, quanto minor in oppositum influebat; sic, ut ægrius ferrem, efficiebat, humatis jam inde ab initio visceribus ventris, & vasis, non licere amplius, quomodo Iliaca sinistra vena prope Cavam se haberet, inspicere. Denique superiore sinistri ossis femoris junctura retecta ejus ossis caput non ita ut solet, globosum, sed quasi complanatum, & nonnihil amplificatum invenimus, nulloque, per quod necteretur, vinculo terete instructum. Excipiebatur acetabulo minus cavo, quam secundum naturam, cartilagine tamen incrustato. Erat autem ad hujus acetabuli oram arteriorem cavum alterum, multo quam ipsum, minus: cujusmodi cavum ante acetabulum femoris dexteri nusquam erat. Porro acetabulum sinistri, quamvis, si ad os ilium suum, id est sui lateris referres, neque humilius, neque altius, neque posterius esse videretur, quam dexteri, si hoc quoque cum suo osse ilium comparares; plus tamen

[1] Vid. Epist. 42. n. 22. ubi & hæc historia promittitur.

tamen a commissura ossium pubis distabat, quam acetabulum dexteri. Nam & os ilium sinistrum multo plus ab eadem commissura distabat, quam dexterum.

13. Quae ad cordis, & pericardii nexum attinent, nulla cum pulsuum intermissione conjunctum, eo referes ubi (1) de ejusmodi connexionibus, earumque effectibus alias a nobis actum est. Quod vero ad acetabulum spectat quo femoris caput excipiebatur, non dubito, quin supra (2) commemoratis Cl. Virorum Observationibus cum hac nostra comparatis, facile agnoscas, excavatum illud fuisse a femoris capite, olim extra acetabulum naturale prolapso, cujus etiamtum vestigium in illo anterius proximo, multoque minori cavo supererat. Quod enim acetabulum novum minus esset profundum, quam secundum naturam, caput autem femoris a globoso ad planum vergeret, ex his indiciis satis intelligis, dum os contra os sive pondere apprimeretur, sive agitatum musculis ageret, alterum ab altero vicissim esse detritum, atque depressum, sicque excavatum esse acetabulum, quod si natura ipsa parasset, tum profundius, & commissurae ossium pubis propius, & alligatum habens, per vinculum teres, globosum femoris caput effecisset. Nam quod cartilagine incrustatum esset; ibi fortasse cartilaginea natura, cum excavatio incepta est, necdum in osseam mutata erat; ut non inducta postea sit, sed tantum servata. Quod vero cavum illud alterum, commissurae ossium pubis propius, vetus acetabulum esset, a natura ipsa olim paratum, & sedes ipsa indicat, nec parvitas illius repugnat, sive cum inter initia eo munere fungeretur, majus esse non debuit, sive etiam, ut in alveolis dentium saepe videmus, dempto osse quod antea insertum erat, circumjecta ossea substantia crescit, & sinum implet, aut fere implet: id quod etiam in claudo viro cujus historiam promisi hic esse me absoluturum, perspexi.

14. LANARIUS igitur ille cujus alibi (3) mortiferum vulnus descripsi, in latus dexterum, ut ibi dictum est, claudicabat. Hunc aequali utroque inferiore artu in lucem editum (de noto enim viro, quod de aliis saepenumero frustra optavi, quae inquirebam, scire potui) cum mater tenellum adhuc, atque adeo primis vitae mensibus e cunis eximeret, dolere artu illo dextero, animadvertit, sive eum dolorem externa aliqua, ipsi ignota, causa forte induxerat, sive interna. Post quem dolorem jam tum is artus factus est brevior; ut nemini postea, cum ingredi puer coepit, mirum fuerit quod claudicaret. Usu autem consecus est, ut claudicaret quidem, sed prompto gressu atque expedito. JUNCTURAE vitium, ex quo alterius, quantumvis modici, occasio extiterat, ut opinor, nimirum dum homo corporis pondus in firmiorem sinistrum artum inclinare nitebatur, thoracis Spinam in latus illud nonnihil incurvaverat; juncturae, inquam, vitium dexteri artus ad hunc modum se habebat. Acetabulum quod solita Sede a primordiis natura paraverat, ex dimidia tantum parte supererat, eaque anteriore: in cujus fundo substantia erat quaedam subrubente, sed lurido, colore, ut morbida videretur, quam si tangeres, non ligamenti, sed glandulae quodammodo natura esse, crederes. Dimidia autem altera pars acetabuli ossea implebatur substantia, praetereaque operiebatur osse quadantenus terete, in quod superficies proxima excrescebat ossis Innominati. Supra hoc vetus acetabulum, erat in facie externa ossis ilium quasi acetabulum alterum ex substantia constructum alba, firma, & ejus ex qua ligamenta construuntur, simillima, addito insuper limbo in quem non solum ab anteriore, sed ab superiore etiam parte prominebat, media inter cartilaginem, ligamentumque natura. Laevis erat hujus acetabuli facies, si inferiorem quendam in ea locum excipperes, quem rubella non exigua tenebat substantia, pro mucilaginosa glandula facile agnita. Exceptum in hoc acetabulum erat femoris caput, nullo terete vinculo instructum, neque solita magnitudine, forma, laevitate praeditum. Namque ubi a cervice exstare incipiebat, ubi quidem nulla

(1) Epist. 23. n. 18. (2) n. 5. & 6. (3) Epist. 54. n. 46.

nulla harum deerat. Sed postquam sic aliquantum processerat, deprimebatur, & nudatam cartilagine substantiam osseam ostendebat: quæ mox in summo firma quidem, & dura, & albida, sed granosa haud secus apparebat, ac in multis vesicæ urinariæ calculis superficiem videmus.

15. Si mirum forte videbatur, in Anu de qua paulo ante (1) dictum est, novum acetabulum cartilaginea crusta non caruisse; mirum videbitur magis, quod in hoc viro mucilaginosa glandula non caruerit nedum limbo, sive, ut vocant, supercilio, quali naturale acetabulum instructum est. Scilicet multa fiunt quorum perobscurus quo fiunt, modus, & ratio est. Neque illud admiratione caret, quod tam longo tempore vetus acetabulum, si non omnino deletum, at magis tamen repletum non sit, itemque cum tenera essent ossa, novum acetabulum non ipsum fuerit in ossa excavatum, imo ex substantia factum sit quæ cum Hippocratis, & Galeni sententia (2) magis quam cum posterorum Observationibus, videri potest convenire. Sed meæ partes sunt ea quæ ipse, & quicunque aderant, oculis, manibusque percepimus, sive admirationem habeant, sive non habeant, summa fide proponere; tuæ autem animadvertere, non uno modo ab natura usum membrorum amissum reparari, & quamvis modus a posteris deprehensus in aliis corporibus verus sit, non ideo in aliis alterum quem vetustiores indicaverant, esse non posse.

Quod si forte alia cupis analogæ, ut vocant, articulationis exempla, sive ut cum iis conferas quæ a nobis proposita sunt, sive ut saltem plura habeas quæ Sepulchreto adjungas; supra laudatas, Salzmanni præsertim Dissertationes eruditissimas attente lege, aliasque aliorum, ipsiusque etiam, quas præterea indicavimus, Observationes: quibuscum junge quæ in Scriptis extant Cl. Virorum Gutermanni (3), Schlichtingii (4), Ludwigii (5), & si in artu quoque superiore novum articulum ex luxatione factum aves cognoscere, Henrici Alberti Nicolai (6). Et ne ab inferiore de quo loquimur, artu recedamus; apud secundum, & tertium illorum, itemque apud Platnerum (7), aliosque pluscula invenies ad supremi femoris aut fracturam, aut luxationem pertinentia, & hanc, ut nonnunquam, a vi externa, ut alias autem a vinculorum erosione, vel ut sæpius, laxitate. Ab erosione quidem ut in Casu Halæ edito A. 1742. (8), & in aliis antea a Maucharto (9), & ab Schulzio (10) propositis; ab laxitate vero, ut in Cl. Boetticheri (11) exemplo, quo rarius facile non offendas; erant enim a pestilenti ischiade vincula de quibus sermo est, adeo relaxata, ut *pedes ambos ad mensuram usque spithamæ longiores, quam in statu fuerant naturali, reddiderint*: quod mirabile est, sed illud mirabilius, quod persanata ægra sit, *ut deinceps absque ullo incommodo libere iterum incedere potuerit*. Denique & luxationem illam huc addes, quæ a Petito Chirurgo (12) indicata est, non tam a causa externa, quam ab læsione per hanc mucilaginosis acetabuli glandulis illata, ut uberius secreta mucilago teres ligamentum sensim laxando, aut abrumpendo, caput femoris non statim, sed post longum tempus extrudat.

16. Hactenus quæ graviora in summo femoris articulo offendimus, vitia accepisti. Nec leve illud erat quod, in clauda muliere animadversum, in proximas Litteras differimus quibus de Arthritide verba fient (13). Sunt & leviora quædam, de quibus, cum in claudicantibus conspecta sint, qualiacunque fuerint, non est hoc loco reticendum.

17. VETULA Etrusca a contusione coxendicis ita claudicabat, ut diu cubare cogeretur. Accessit universi corporis dolor, & ex longo decubitu gangræna ad nates. Itaque paulatim deficiens sub initium Martii in Nosocomio mortua est A. 1744.

CADAVER etsi ad alia quæ secundum

(1) n. 12. (2) Supra, n. 6. (3) Act. N. C. Tom. 3. Obs. 105. in fin.
(4) Commer. Litter. A. 1741. Hebd. 1. n. 2. (5) Prog. de Collo Femor. &c.
(6) Dec. Obs. illustr. Anat. Obs. 6. (7) Instit. Chir. in not. ad §. 1193. & 1194.
(8) De Amput. Femor. non cruenta §. 18. ad n. 6. (9) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 34.
(10) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 235. (11) Eorund. Act. Tom. 7. Obs. 21.
(12) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1722. (13) Epist. 57. n. 2.

dum naturam erant, & quæ huc non attinent, recognoscenda, & Discipulis demonstranda non inutile mihi fuit; tamen hoc dum agerem, quædam adnotavi huc magis pertinentia. In Ventre dexter jecinoris lobus summa convexa facie erat a posterioribus ad anteriora sulco excavatus adeo profundo, ut digitum posset excipere, neque alii deerant sulci hoc dexteriores: cujusmodi sulci si in mulieribus tantummodo occurrerent, inspicioni posset esse locus, an arctioribus, dum juniores sunt, imi rigidique quo uti solent, thoracis constrictionibus deberentur. Jecur ipsum intus extraque totum ex minimis albis corpusculis factum videbatur, quæ interstitiis fuscis ex subrubro flavis tenuissimis interciperentur. Lienis gibba facies quasi a crassa quadam crusta albicabat; sima nigra erat. Testes strigosissimi, & in tenuem quasi laminam depressi. Uteri osculum amplum, & quodammodo triangulare, nulla circum protuberante corona ornabatur. Fundi universa interior facies nigra, & gangrænosa. Thoracem costæ a dextris quidem duodecim, a sinistris undecim cingebant. Prima enim harum, & secunda ex uno tantum osse multo maximam partem constabant. Scilicet suo singulæ capitulo a vertebris profectæ, vix digiti spatio emenso, unum os latum fiebant, in quo nullum divisionis quæ unquam fuisset, vestigium. Id os ubi eo pervenerat, ut trium ferme digitorum intervallo a sterno distaret ex superna ora teretem oblongam cartilaginem vix dimidium latitudinis minimi digiti æquantem in sternum immittebat; reliqua autem ex parte contractum, sic tamen ut latitudinem retineret non ea minorem quæ in prima dextera costa erat, modicoque spatio inter se, & teretem illam cartilaginem relicto, per cartilaginem alteram propriam cum sterno committebatur. In pericardio aquæ copia aliqua. Dextera cordis auricula sanguine distenta. Cor ipsum vel pinguedine qua instruebatur, detracta, æquo multo majus, nec solum ob latiores ventriculos, sinistrum præsertim, sed etiam ob multo crassiores hujus parietes. Alterius valvulæ Mitralis pars erat ossea facta, aut certe ossiculum subnexum habebat, quasi ex pluribus factum, eoque inæquale, subrotundum, magnitudine ferme æquans apicem minimi digiti. In corde polyposæ aliquæ concretiones, & plurimus sanguis ater, qualis, sed fluidior, passim e dissectis majoribus venis effluebat. Femoris denique claudicantis supremam juncturam inspiciens, teres, sæpius memoratum, in ea ligamentum offendi minus crassum, & firmum, quam æquum sit, luridaque rubedine infectum pene totum.

18. ANUS altera ab ætate jam curva, & quæ ita incedere solebat quasi claudicaret, nuper erat noctu per scalas prolapsa, caputque alliserat. Hinc mortis caussa. Cum a nobis ibidem secaretur ante vernum tempus A. 1749. nonnulla sunt quæ huc spectent, animadversa. IN THORACE Magni vasorum trunci erant adeo a sinistris; quamquam mulier curva quidem, ut dictum est, sed gibba non erat; ut venam sine pari nunquam viderim longius sinistrorsum inflexam, ut se immittere posset in Cavam. In Ventre exterior renum facies non prorsus secundum naturam: quin alter parvulas quasdam insuper ostendebat hydatides, ex se nonnihil exstantes. Genitalia inspiciens, nympham sinistram neque esse, neque unquam fuisse, animadverti; dextera autem erat parva. Hypogastricas arterias latiores, quam solent, & duras, imo alteram earum non sine osse qua Umbilicalem emittebat. Proximas unde illæ oriuntur, cum simul inspectarem Iliacas, nec dexteram sive latitudine, sive tunicarum crassitudine viderem quidquam a naturali constitutione discrepare; sinistram miratus sum cum minus latam, tum præsertim tenuibus adeo parietibus, ut vena propemodum esse videretur ab eo loco unde Hypogastricam dabat, ad illum usque ubi prodibat e ventre. Quæ res ad memoriam redigebat quæ in duabus aliis claudis mulieribus (1) conspexeram: quanquam in illis non arteriæ, sed venæ angustiores erant, nec in femore quo claudicaverant, angustæ esse desinebant. Hujus autem arteria cum

(1) Supra, n. 10. & 12.

cum e ventre exierat, justam latitudinem, & parietum crassitudinem, ut cum dextera comparando perspexi, protinus recuperabat. Cæterum in sinistri summi femoris junctura animadvertere nihil potui unde levem illam claudicationem repeterem, nisi forte attinere huc credas parvas, & leves duas, inter se vicinas, subfuscas quasi contusiones quæ in cartilagine, ejus femoris caput convestiente, cernebantur.

19. Fuerunt & mulieres aliæ duæ claudicantes (mihi enim accidit, ut in iis sæpius hoc vitium offenderim, quam in viris, an casu? an quod propter minus robustam structuram corporis illi magis fœminæ obnoxiæ sint?) quas cum secarem, manifestiorem ejus vitii causam me deprehendisse, arbitratus sum; postea autem num deceptus essem, dubitavi. Ut ut sit; Observationem utramque; nam & alia continent quæ indubia sunt, & a me tibi fuerunt inter has quæ ad claudicationem spectant, alias promissæ; hic primum exponam, tum deinde meæ dubitationis causam non reticebo.

20. FŒMINAM claudam, necdum senescentem, hydrops confecerat circa medium Decembrem A. 1746. Ex ea Anatomes studiosis cerebrum, muliebria, & sinistrum, quo claudicaverat, artum in Nosocomio demonstrans, hæc dumtaxat quæ hic locum habeant, adnotavi. CEREBRUM eximendo, animadverti in Crassa meninge, basim cranii convestiente, paulo ante, sed nonnihil ab externo latere, paulo, inquam, ante foramen in quod nervus Opticus sinister se conjicit, aliquid restare quod, si colori crederem, particula corticalis substantiæ videretur. Sed molle non erat, neque meninx Tenuis quæ ei loco respondebat, lacera, imo integra, & lævis conspiciebatur. Tum diligentius attendens, globulum esse, vidi, parvi vuæ acini magnitudine, subdurum, solidum, qui nulla, id quod lævor ostendebat, nisi ima parte, quoquam adhæserat, hac autem erat firmissime affixus Crassæ dumtaxat meningi, non ossi, quod subjiciebatur; ut censuerim, ejusdem meningis excrescentiam esse, generis, sicut ejus substantiæ modus ostendebat, quasi glandulosi, initium tumoris, multum, si increvisset, non solum proximis nervis Optico, & Olfactorio, sed & cerebro obfuturi. Ex Uteri supremo exteriore fundo dexterius prominebat tuberculum figura, & magnitudine eadem quæ in excrescentia illa Crassæ meningis modo indicata est, solidum pariter, sed album. Huic alterum intus respondebat mollius atque humilius, manifesto ex aggerie factum ejusdemmodi vesicularum, ac in uteri cervice videre soliti sumus; eodem enim quo hæ, limpido muco replebantur: quod tuberculum Epistola XLVII. (1) hic a me proponendum esse, promiseram. Utrique huic tuberculo interjecta substantia uteri sanissima erat. Cæteræ autem quæ ad genitalia attinent, Partes; si testes excipias, quorum alter erat altero minor, ambo tamen strigosi, & inæquali superficie, & intus, extraque albi; non modo erant sanæ; sed infimæ omnium haud aliter ferme ac in virginibus, se habebant. Tensa enim erat quæ dicitur Furcula, angustum vaginæ orificium, & hymene instructum, nisi quod hic contra ac videre consuevimus, tanto minus propemodum latus fiebat, quanto magis ab urethræ orificio distabat, sicut alias diligentius describam, Attamen hæc fœmina viri notitiam habuisse non videbatur. Denique sinistrum artum inferiorem spectantibus manifestum erat, sic esse positum, ut digiti pedis alterum pedem respicerent, nec facile erat manibus in naturalem situm adducere; & mulier ea metatarsi parte quæ digitis proxima est, insistendo, ambulasse dicebatur. Verum cum pes, crus, genu, femur, quantum exterius inspiciendo judicari poterat, vitio carere, & justa longitudine singula esse viderentur; retecto superiore femoris articulo, ejus cervix brevior visa est, quam mediocri illius fœminæ staturæ conveniret.

21. ANICULA decrepita, & clauda, viginti circiter post illam diebus ex brachii si recte memini, abscessu mortua est. Itaque ibidem easdem, aliasque Partes iterum

(1) n. 20.

rum dissecantes ; quæ ab naturæ modo aliena essent, hæc deprehendimus.

CRANIO exemtum cerebrum, inversumque cum inspectarem; Carotidis utriusque arteriæ truncos, majoresque horum ramos animadverti firmiores apparere, invenique, eorum parietes revera crassiores esse factos. Contra, cum essent nervi cæteri, & præsertim quarti, & quincti Paris, pulcherrimi, firmi, & magis quam soleant, crassi, Opticos cineraceo colore, angustos, & in tenuis institæ modum depressos videbam, & medullarem illam quæ, ubi inter se accedunt, ipsis interjicitur, partem satis quidem latam, sed colore, & tenuitate nihil ab ipsis discrepantem. Ipsi vero intra orbitas progressi, etsi colore erant albo, crassitudine autem quasi mediocri; incisi tamen ostenderunt, albedinem illam, nec parvam crassitudinis illius partem meningibus deberi suis, crassioribus factis, intra quas, tanquam intra tubum quendam firmiusculum, substantia concludebatur, in altero præsertim nervo, sanguinolenta. Cum oculos ad quem is nervus tendebat, non secus ac alter, nihil, si exterius aspiceres, vitii monstraret; ne interius quidem, cum diligenter a me secaretur, vitii ostendit quidquam; ut præclare intelligerem, hunc a me alias (1) tibi descriptum, Opticorum nervorum morbum non semper a vitiatis, cæcisque prorsus oculis (hanc enim Vetulam; quod permirum est, nisi forte altero oculo nonnihil videbat; cæcam fuisse, negabant) occasionem, & originem habere, ut neque a cerebro, sed in nervis ipsis aliquando primum oriri (2). Hic certe cum cerebrum, intra quod nos nervos ob eorum tenuitatem vix potui persequi, accurate dissecuissem, nihil in eorum via, nihil in eorum thalamis vitiatum offendi. Et quanquam hippocampos ad imam extremamque sui partem nequaquam, ut solent, se dilatantes animadverti; nullum tamen vel minimum extabat indicium, quin sic a primordiis ipsos fuisse, judicarem. Nec præter hoc, insoliti, non modo morbidi quidquam in cerebro toto fuit, nisi quod in quarto ventriculo pro medullaribus illis fibris quæ utrinque occurrunt ut plurimum, ad nervos Acusticos pertinentes, vix uno in latere una fuit, eaque exilis, & inferius quam soleat, orta, & locata. In Maxilla inferiore nonnulla animadverti, in hac præsertim Epistola qua de Luxationibus agimus, & Fracturis ossium, non omittenda. Sinistrum enim illius capitulum ab uno supremæ suæ faciei latere excrescebat sursum quasi ex novo additamento, ut in partibus interioribus cranii cujusdam anus alias (3) a me visum scripsi; nam hæc quoque ossea excrescentia erat alba, & firma, præterea autem, ut reliquum illud capitulum, tenui, lævissimaque cartilagine incrustata. Quod additamentum si magis magisque increscendo se extulisset, non est dubium, quin capitulum ex suo sinu fuisset ejecturum, aut certe maxillæ motibus valde incommodaturum. Imo hoc facere jam aliqua ex parte cœpisse, illud fortasse indicio erat, quod interjecta inter capitulum, & sinum mobilis cartilago in medio apparuit quasi cultro incisa duobus locis, altero secundum longitudinem, altero oblique in transversum. Dixi autem fortasse, etiam quia huic respondens in dextero articulo cartilago parvulo erat foramine pertusa ellipsis forma, nulla membranula occluso (quo majus olim interdum visum esse, scimus (4)) quod etsi in medio, sed propius alterum extremum, & secundum longitudinem positum erat; tamen neutram cartilaginem hic quoque ex duabus constitisse, evidenter demonstravimus. Quoniam vero præter Incisores dentes, nullus aniculæ huic restabat, cum totam eam maxillæ hujus partem quæ cæteris olim dentibus instructa fuerat, utrinque ostenderem non modo omni alveolorum vestigio, sed & ea sui carere portione in qua alveoli quondam fuerant, ut foramina per quæ nervi egrediuntur (*Mentalia* vocant) jam in summo ferme essent exteriore maxillæ margine, itaque ejus ossis altitudinem humillimam esse factam quemadmodum

[1] Epist. 13. n. 7. & seqq. & Epist. 52. n. 30. [2] Vid. Epist. 63. n. 8. in fin.
[3] Epist. 27. n. 2. [4] Vid. Stephan. cit. in Advers. II. Animad. 28.

dum præclare ab Ruyschio (1) animadversum, pictumque est; addidi, hinc consequi, ut quibus hujus ossis corpus post dentium lapsum ita decrevit; in iis, nisi forte ob ætatem major ossis durities obstet, multo citius, atque facilius ibi ipsum totum aut a carie interdum innascente exedatur, aut a graviore ictu aliquo perfringatur.

Thorace aperto, quatuor ex Aortæ arcu nascentes arterias ostendi; neque enim ex Subclavia sinistra, quæ multo quam dextera, tenuior erat, sed inter illam, & sinistram Carotidem, illi tamen propior, Vertebralis ejusdem lateris existebat, quæ res cum mihi in fœmina quoque altera de qua supra (2) dictum est, & in aliis pariter (3) interdum occurrerit, non videtur inter rariores esse ponenda. Magna autem arteria inter cor, & Subclaviam dexteram manifesto erat dilatata: cumque ad septum usque Transversum fuisset incisa, hic illic passim majora, minorave spatia intus ostendit nonnihil prominentia, & albida, in quibus magis compacta arteriæ substantia in osseam postea duritiem fuisset mutata. Genitalia membra in summo testem alterum habuere intra quem hydatis erat non parva, ut se ad partem superficiei testis faciendam extenderet; in imo autem, urethræ orificium ex quo interior illius tunica, non secus atque illa vaginæ, aut Recti intestini aliquando solet, parva sui portione quadam inversa extrorsum ab altero latere procidebat: quod alias (4) in alia vidisse me, dixi, ut de hac his Litteris esse dicturum.

Artus postremo, quo claudicaverat, dexter sinistro brevior, & sicuti in priore fœmina introrsum conversus, eandem vitii hujus causam quam in illa, habere visus est, nempe cervicis femoris brevitatem.

22. Et sic mihi eo quidem tempore visum est; nec fortasse omnino deceptus sum. Verum postea displicuit cervicem claudi femoris cum sani cervice non comparasse: quæ ratio una maxime demonstrasset, recte, an secus censuissem, illam esse breviorem. Forsitan enim videri brevior potuit quæ in non magnæ staturæ corpore justa esset longitudine: & tot sunt tum supra acetabulum, tum in acetabulo, tum infra acetabulum claudicandi causæ, ut cum plures abesse, viderim, omnes tamen abesse, satis fortasse videre non potuerim. Juvat hic plerasque eo qui modo indicatus est, ordine commemorare.

Supra acetabulum est pravus quicunque situs ossis Innominati, cujusmodi situs ad cætera vitia accedebat in claudis illis duabus quas supra (5) ante alias descripsimus, in primaque præsertim. Plura autem Sacri ossis ab illo osse diastasis exempla in claudicantibus pueris profert Cl. Bassius (6), rationes addens ob quas illa infantibus facile accidat, signa per quæ internoscatur, & causas quare difficile curari possit, ideoque in omnem ætatem fere permaneat, ut in Veneto adolescentulo quem ad me consilii causa adduxerant, permansisse a pueritia, vidi, censuique, semper esse mansuram. Quæ si perpenderis; ubi artum artu longiorem esse, aut breviorem videris, hujusque inæqualitatis causa non sit in artu ipso manifesta; primum omnium num forte inæqualis sedes sit Innominatorum ossium indagabis; eam enim acetabulum, quippe in ipsis excavatum, sequitur, hoc autem artus; ne forte illa æqualem habere sedem, ponens, quam a natura, aut a vi morbi non habeant, mox in judicando, uter artus revera ipse longior, aut brevior sit, decipiaris.

23. In ipso autem acetabulo & capacitas, & figura, & teres ligamentum, & caput femoris ut multifariam peccare possint ex iis quæ non semel supra dicta sunt, intelligis. Huc addendi sunt tumores, sive in ligamento increscant, ut Falloppius noster (7) indicat, sive in alia intra acetabulum parte, ut generatim loquitur Veslingius item noster (8), ubi se cum Sala sæpius visitasse, ait, Patricium Venetum, *cui suborto intra coxendicis acetabulum tumore, caput femoris evidenter extrorsum vergebat*. Valsalva autem in Con-

(1) Obs. Anat. Chir. 8. & Fig. 65. 66. (2) n. 10. (3) Vid. Epist. 3. n. 20. & Epist. 15. n. 26. (4) Epist. 50. n. 51. Vid. & Epist. 70. n. 10. (5) n. 10. & 12. (6) Dec. 4. Obs. Anat. Chur. 2. (7) Præfat. in Tract. de luxat. & fract. Ossium. (8) Epist. 25.

Consilio, quod pro Nobili Puero scripsit, cui factus longior erat sinister artus, Muculaginosam acetabuli glandulam sensim intumuisse suspicabatur, tum quia in puero cætera sano ligamenta laxata esse, veri simile non credebat, tum quia facile in glandulis vitium est ut intumescant, tum quia novissime post diuturnum ab acuto morbo decubitum is artus vel multo longior quam antea, deprehendebatur, quod ipse a glandulæ incremento, tandiu a femoris capite non compressæ, repetebat; quamobrem auctor erat inter cætera, ut sub dextero pede, cui stans puer plerumque & firmius solebat insistere, tanto altior calceus esset, ut artu utroque æquali facto, sinistro quoque jam insisteret, glandulamque comprimeret. Re vero ipsa in milite de quo Casus extat Halæ editus, & a nobis supra (1) laudatus, substantia quædam spongiosa comperta est, quæ acetabuli plus quam dimidium replendo, inde femoris caput expulerat.

24. Denique sub ipso acetabulo longe plures sunt causæ claudicationis. Namque; ut fracturam de qua dictum est, cervicis femoris, & vitia Capsularis, quod vocant, ligamenti prætermittam; musculi primum qui femur sua in sede conservant, sive resoluti sint, nihil obstant quo minus ipsum pondus totius artus femoris ligamenta extendat, ipsiusque caput deorsum ducat, sive dolore, tumore, convulsione contracti, tanto altius in acetabulo idem caput conditum appressumque servant, ut artus paulo brevior videatur. Quanta autem vi iidem musculi vel naturali voluntatis imperio interdum contendantur, casus in primis demonstrat, ab Ingrassia (2) descriptus, minoris trochanteris per nonnullos dumtaxat eorum quos generosus Juvenis in hastiludio præter modum contenderat, a femore avulsi: quem casum minus incredibilem faciunt Ruyschii præ cæteris Icones (3) quibus eundem trochanterem ostendit qui coctione in Juvene a femoris osse recesserat. Femoris autem ipsius quæcunque fractura adeo raro sine consequente claudicatione curatur, ut Celsus (4) diserte scripserit, *ignorari non oportere, si femur fractum est, fieri brevius; quia nunquam in antiquum statum revertitur: summisque digitis postea cruris ejus insisti*. Brevius autem fit aut quia inter fragmenta abierit, aut quia extrema illa perdifficile ita coaptentur, ut naturalis ossis figura, & positus serventur, velut in eo præsertim femore cujus Icon a Grutzmackero (5) edita est, aut quia vel probe coaptata, nisu postea musculorum dimoventur, quod in obliqua atque oblonga fractura facilius accidit, cum in transversa extremum extremo obnitatur, sicque alterum ab altero in restituto positu conservetur. Ad has, aliasque ejusdemmodi causas Valsalva hanc addebat, in oblongis illis obliquisque fracturis, magna violentia atque impetu factis, posse aliquando inter duas fracti ossis partes quasdam ex musculis proximis fibras intercipi, quæ exactam coaptationem, & coalitum impediant, aut hunc etiam diu remorentur. Sed ut nihil horum quæ dicta sunt, accidat, aut non eo accidat modo quem hic intelligimus, ut brevius inde os femoris fiat; claudicatio tamen vitari non poterit, si musculi, tendines, nervi a vi frangente, aut a consecutis incommodis valde infirmati, aut femur, aut subjectas femori partes justo robore aut modo nequeant movere.

25. Ipsas quoque subjectas femori partes & plerisque horum quæ dicta sunt, obnoxias esse, & claudum hominem facere, manifestum est. Itaque multo pauciora de singulis me scribere satis erit, a proximo, quod tamen ad femur ex parte attinet, genu incipientem.

26. MULIER cujus mentio Epistola LII. (6) injecta est, historia autem in hanc propterea dilata quod flectere alterum genu non poterat; cum gravem fronte accepisset ictum, quem signa statim mali ominis sunt consecuta, his obliteratis, in Nosocomio levi adeo cum febre cubabat, ut die septimo victum posceret minus tenuem. Sed decimo quarto ecce gravior febris cum frigore ingruit, & mentis

[1] n. 15. [2] in Gal. l. de Ossib. c. 20. Comm. 4. [3] Thes. Anat. 5. Tab. 2. fig. 2. & 3.
[4] De Medic. l. 8. c. 10. Sect. 5. [5] Dissert. de Oss. Medulla. [6] n. 9.

tis perturbatione, mors autem decimo septimo, nullo unquam aut hisce ultimis diebus, aut illis prioribus thoracis affecti indicio, nullaque de hoc querela. Mensis jam erat December A. 1745. quo tempore cum ibi essent Discipulis more institutoque meo plura præmostranda quæ sicuti thoracis, ventris, & artuum dissectionem requirebant, sic capitis incidendi spatium non dabant; hoc minime apertum est. In illorum autem sectione hæc sunt præter naturam animadversa.

THORACIS alterum cavum libras habuit ad quatuor aquæ colore inter viridem, & flavum medio, alterum multo minus, illæsis tamen in utroque pulmonibus. In pericardio humor qualis solet, nec plus eo fuit: cor autem laxum, in hujusque auricula dextera polyposa concretio alba, crassa, compacta. In Ventre vix aliud adnotatum est, quam uteri in alterum latus inclinatio. Artum denique illum cujus crus, genu, ut videbatur non permittente, ne nostris quidem manibus, flecti poterat, postquam eum sano comparaveram, neque aliud exterius discrimen, nisi quod rotula magis prominenet, oculis potueram internoscere; experiri primum placuit, num forte Extensores cruris musculi, quæcunque esset rei causa, sic contenderent, ut hoc propter adversantem illorum contentionem flecti non posset. Iis igitur musculis non magno supra genu intervallo in transversum dissectis, crus illico flecti potuit. Neque tamen genu, ut rotulæ prominentia vel tum perseverans, demonstrabat, omni vitio carebat. Prominebat enim rotula, quia externus femoris condylus, ut erat a posterioribus ad anteriora longior, quod ejusdem cum externo alterius femoris condylo instituta comparatio manifestissime comprobabat, sic antrorsum vel magis quam alioquin solet, prominebat. Contra autem, Laterale externum genu ligamentum multo crassius ad alterum, quam ad hoc genu, fuisse, comparando pariter comprobatum est.

27. Unde aqua illa in parte, fœdusque ejus color in thoracem traduci potuerit, cum sit ea quam paulo ante designavi, Epistola indicatum, cætera autem in proposita Observatione satis per se dilucida sint; de genuum contrario incommodo, & de quibusdam eorum morbis quædam alia commemorabo. Genu de quo modo dictum est, flecti non poterat. Illustris autem Hallerus (1) cum in aliud incidisset quod extendi non poterat, nullam invenit causam *præter duram & pene tendineam cellulositatem*, ab ea parte, opinor, aut certe magis ab ea parte quæ in artu posterior erat. Rotulam in transversum, ut sæpius solet, frangi a violentis ictibus mirum non est; illud mirum, quod a violenta & subita musculorum crus Extendentium seu contractione, seu resistentia nonnunquam aut ipsa frangatur, aut validi eorundem musculorum tendines supra ipsam disrumpantur. Cujusmodi exemplum disruptionis apud Cl. Bassium (2) leges, & ante illum duo apud Ruyschium (3); apud quem (4), & Palfinium (5); ne alios nominem quam qui hæc scribenti erant in manibus; illiusmodi fracturæ Observationes invenies. Semilunares quoque cartilagines quæ inter femur, & tibiam in genu articulo interjiciuntur, ab affluxu humorum excrescere nonnunquam posse, & claudicationem afferre, laudatus Bassius (6) observavit. De Valgis denique ut omittam ea quæ Severinus (7) fuse scripsit; Ruyschius (8) in valgo adulto summæ tibiæ caveas, iis cartilaginibus subjectas, ad femoris condylos excipiendos non æque depressas, &, quod consequitur, utrumque illud os aliter ac secundum naturam, positum deprehendit: quas res melius Icon (9) monstrabit, quam descriptio. Hæc enim ideo memoravi, ut ex eorum quos laudavi, libris plenius cognoscas, indeque ea quibus internoscas, signa, & quando, & quomodo curationem

(1) Opusc. Pathol. Obs. 50. (2) Dec. 3. Obs. Anat. Chir. 6. (3) Adv. Anat. 2. c. 2.
(4) Obs. Anat. Chir. 3. (5) Anat. du corps hum. tr. 5. ch. 17. (6) Dec. 2. Obs. 5.
(7) De recond. Abscess. nat. l. 6. P. 2. (8) Advers. 2. cit. c. 6. (9) Ibid. Tab. 1. Fig. 2.

nem ſuſcipias, quando contra jam præteritum ſit tempus quo auxiliari poſſis, intelligas. Attamen in nonnullis eorum quæ dicta ſunt, & nominatim in rotulæ fractura, & tendinum crus extendentium diſruptione quantum auxilii, præter ſpem, & expectationem, temporis ſpatium interdum afferat, contigit mihi ut annis ſuperioribus in duobus viderem. Procerus, & lacertoſus vir erat alter qui ante annos aliquot e rheda deſiliens cum rotulam dexteram in tranſverſum fregiſſet, Chirurgorum opera fruſtra uſus erat, donec Præſtantiſſimus in hoc Gymnaſio Chirurgiæ Profeſſor Hieronymus Vandellius, vigeſimo ſecundo a fractura die accerſitus, ſuperiorem partem rotulæ ad inferiorem adduxit quantum potuit, ut altera ab altera multo minori quam antea, intervallo diſtaret, faſciarumque ope ibi conſiſtere coegit. Erat id intervallum tranſverſi digiti: in illo autem natura ipſa aliquid ſenſim procreavit per quod rotulæ partes firmiter alligarentur inter ſe. Itaque homo eo artu jam libere utebatur, cum forte Venetiis in pontis cujuſdam gradibus ita lapſus eſt, ut eo crure valde & violenter flexo, crepitum audiret quaſi rei alicujus in genu diſruptæ: & ſane ea flexionis violentia ruptum eſt quidquid illud erat quod rotulæ partes inter ſe connexas ſervabat. Quas cum Chirurgi fruſtra conati, ſic adducere ut paulo antea erant, non poſſent, denique operam dederunt, ut inſtrumento ad genu appoſito juncturam quoad ejus liceret, firmarent, lutiſque Euganeis corroborarent. Longo autem interjecto ſpatio temporis homo qui ab utroque lapſu magnos dolores pertulerat, nec illo artu uti potuerat, tantum conſecutus eſt, ut eodem, omni jam abjecto inſtrumento, abſque ulla moleſtia utatur, ſive ſtet, ſive genu flectat, ſive incedat, quod expeditiſſime facit, vix leviter in id latus claudicans. Quod ego genu cum diligenter contrectarem, rotulæ partes quæ inter ſe ferme æquales erant, alteram ab altera non exiguo intervallo disjunctam offendi, eoque multo majori cum genu flectebatur: ubi enim rotula eſſe debuiſſet, tunc ibi cavum apparebat duos circiter digitos pollices amplum in longitudinem, nec minus in latitudinem, profundum autem ad digitum tranſverſum, ut imi femoris condylos, & ſupremam tibiæ oram tactu percipere liceret. Sed hunc, ut quæ dixi, inſpicerem, ad me adduxerat Profeſſor laudatus: qui conſimilia in quodam famulo pariter, ſi vellem, Patavii cernere me poſſe, ajebat. Vir autem alter quem conſilii cauſa, ad genu videlicet magis roborandum, cum eodem inviſi, Patricius Venetus fuit. Hic poſt duos lapſus, a quorum primo fracta in tranſverſum rotula, dein artis ope coaluiſſe dicebatur, ab ſecundo certe tota ſurſum retracta erat, jam expedite, & recte, ut cæteri homines, ſine ullo fulcro per plana quidem incedebat; in ſcalarum autem aſcenſu necdum profecerat ſatis; ſcandebat enim, ſed non pariter expedite. Huic quoque, cum ſtabat, in ipſa rotulæ ſede, inde ſurſum, ut dixi, recteque, fovea in oculos incurrebat. Cujus foveæ extantia latera, ut in priore etiam Viro, non dubitavi, quin laterales eſſent partes ampliſſimæ illius aponeuroſis per quam muſculi crus extendentes in hoc inſeruntur: iiſque partibus quidquid uterque ſine rotula præſtaret, videretur acceptum eſſe referendum. Scilicet utrique acciderat, ut pars intermedia aponeuroſis, illæſis lateralibus, diſrumperetur, priori quidem ubi rotulam cui firmiſſime adhæret, complectitur, alteri autem, quantum ego vidi, inter rotulam, & quod in tibia exſtat, tuber. Neque enim ut minus facile inferior hæc pars rumpatur, quam alios quoque, nec ſemel, ruptam vidiſſe, ſcio, facere credo ligamentum quod plerique ſub ipſa ponunt, a rotula ad illud tuber pertinens. Certe mihi vel diligenter, & ſæpius in cadaveribus quærenti, oculato eſſe adeo non licuit, ut quidquam diſcrepans a tendinea fibrarum ipſius aponeuroſis natura, quod proprie ligamentum vocari poſſet, ſatis perſpicue viderem. Quamobrem cum Veſalio (1) adhuc facio, diſerte ſcribente, *patellam neque femori, neque tibiæ aliter quam tendinum beneficio committi: hocque privatim patellam ſibi vendica-*

(1) De corp. hum. fabr. l. 1. c. 32.

dicare, quod alteri ossi ligamentorum ope non alligetur. Quem summum Anatomicum, ut se quoque hic sequi, professus est Weitbrechtus (1), utinam constantius secutus esset. Verum non est hic locus quædam in eximio alioquin *Syndesmologiæ* libro examinandi; sæpius ad nimiam in ligamentis ponendis facilitatem, alias ad minime necessarios dissensus, nonnunquam ad minus justum silentium spectantia. Nunc in proposito perstemus.

28. Cruris quoque ossa quantum ambulationi possint officere, & quomodo hominem claudum facere, ignorat nemo, scilicet ubi utriusque fracturæ non congrua adhibeatur curatio, & illius præsertim quod de duobus præcipuum est, tibiæ nimirum, a cujus vitiis etiam valgos homines fieri, paulo ante dicebamus. Quamvis autem ob naturalem horum ossium rectitudinem facilius sit eorum, quam curvi, & inclinati ossis, ut femur est, fracturam ita sanare, ut artus neque figura, neque longitudine dissimilis alterius fiat; tamen si fractura obliqua sit, perfacile accidit, ut is artus brevior evadat, nonnunquam & distortus. Quamobrem ex nostratibus quidam hac memoria pati maluerunt quod olim plures (2), ut sibi rursus frangerentur ossa, & dirigerentur: idque faciliter cessisse nonnullis, scio; sed contra, novi hic Medicum haud ineruditum qui cum sibi cruris ossa, confervere jam incipientia, disjungi a Chirurgo, permisisset; inde gravissima symptomata, & mortem accersivit. Quæres fortasse, quo tempore confervere incipiant fracta ossa, & quo ad perfectum inter se coalitum perveniant? Res, opinor, ejusmodi est, ut si rationem spectemus, pro certo nequeat in universum definiri. Neque enim; ut gravidas seponamus, in quibus consolidatæ fracturæ ibi vix unum exemplum legimus, ubi non consolidatæ plura habemus (3); neque, inquam, consolidatio tam cito incipiet, aut perficietur in ægris corporibus, quam in sanis, neque item ex sanis pari celeritate in senibus, ac in junioribus, aut in iis omnibus quibus aut non eadem fractura sit, aut non eadem adhibeatur curandi ratio. Nec vero aliter experientia docet, si pericula quæ Cl. Hamelius (4) fecit in brutis animantibus, attendamus. Namque in ægro animali quinctodecimo a fractura die callum, non, ut in aliis pari a fractura intervallo perfectum invenit, sed æque imperfectum ac in altero, decimo die; erant autem juniores columbi, & os idem, ad eundemque modum & fractum fuerat, & repositum, & obligatum: quibus enim arctius obligatum est, illis aut gangræna quam Celsus (5) ex nimia adstrictione prænunciat, mortem attulit priusquam apparere posset cartilaginea calli firmitudo, ut quæ ante quartum diem in cæteris animadversa non est, aut (6) ne octavo quidem die, quo in aliis esse osseus callus incipit, ullum prorsus calli initium fuit, sed ita se habebant cuncta, ut si tunc fractum os fuisset.

29. Hæc autem omnia, ut alia bene multa, explicat Vir Experientissimus, callum repetens, non, ut alii, ab osseis fibris se producentibus, aut ab osseo qui ab his quidem fibris destillet, succo, aut ab effuso, & adhærente fractis ossibus sanguine; sed juxta proprias Observationes ex intumescente, & crassiore facto ad fracturas externo, internove periostio, laminasque suas in cartilagineam primum, deinde in osseam firmitudinem mutante. Sed de hac calli firmitudine sive ipsam juxta laudatas Hamelii, sive malis secundum minime negligendas Solertis Viri Dehtleefii (7) Observationes explicare; haud aliter sentiendum esse, non dubitabis, ac de calli initio, & complemento dictum est, nempe pro variis, quæ memoratæ sunt, aliisque ejusmodi conditionibus, quibus longius quoque, aut brevius ex quo completus fuerit, tempus addendum est, magis, minusve compactum, aut certe durum, firmumque esse posse. Et hac ego ratione puto, adversas inter se Clarissimorum complurium Virorum sen-

(1) Syndesmolog. S.5. §.13. cum notula *m*. (2) Vid. Celsum de Medic. l.8. c.10. prope fin. (3) Eph. N.C. Dec.1. A.1. Obs.25. cum Scholio. (4) Memoir de l'Acad.R.des Sc.A.1741. Mem.1. (5) c.10. cit. S.1. (6) Mem. 2. (7) Differt. exhib. ossium calli generationem &c.

sententias esse conciliandas. Sunt enim qui scribant, pari firmitudine esse callum ac quævis pars ossis, imo, si diametro sit, ut sæpe, quam os, majori, pro diametri augmento tanto esse robustiorem, idque sapienter esse provisum, quia fracta ossa cum rarissime secundum pristinam directionem reponantur, ibi alioquin novæ fracturæ magis essent obnoxia, ibidemque difficile iterum possent coalescere propterea quia callus structura caret vasculari. Quæ ut seponamus tum quia secundum Hamelii quidem Observationes non ex osse, neque ex callo, sed ex periostio, ut diximus, callus videtur repetendus, tum quia non ignobilis Chirurgus affirmat, fracto priore callo, alterum citius quam prior, formari, illudque unum hic attendamus, callum dici non minus saltem quam os ipsum, resistentem, & firmum; sunt certe alii & graves, & plures Viri qui cum hac re minime consentientia proponunt. Vide enim, ut Celsus (1) ad nimium qui ossibus recte inter se glutinatis supervenerit, callum extenuandum ea artui exterius adhibeat quæ, si ossea duritie esset callus, opitulari nihil possent, ut lenes ex oleo, sale, & nitro, longasque frictiones, multa ex calida salsa aqua fomenta, malagma quod digerat, & adstrictiorem alligationem. Aut si hæc profuisse non putas; Hamelium (2) leges scribentem, aquæ stillicidium non modo ad id sæpenumero utile fuisse, verum etiam ubi nimius fuit ipsius usus, nonnunquam callum adeo mollivisse, ut duo quæ inter se coaluerant, ossis extrema per se iterum sejuncta sint. Sed fuerint ejusmodi calli aut non ita magnæ diametri, aut nimis recentes, ut bimestris ille, & parum eminens in crure junioris agni, qui callus ex interrupta intra paulo acrius lixivium ebullitione reglutinatus est apud eundem Hamelium (3); insigni certe, & monstruosa eminentia erant illi duo, minime, ut videtur, recentes, quos ex Rolfincio Sepulchretum (4) proponit in femoribus cujusdam cadaveris, quo *post anatomen cocto ad sceleti structuram, uterque ab invicem abscedebat callus*. Præter cæteras autem digna est quæ hic memoretur, Observatio, a spectato Chirurgo cum Salzmanno (5) communicata. Militi fractura tibiæ callo tam firmo sanata fuerat, ut huic pariter ac alteri insistens, sine ullo incommodo ambularet, cum forte octavo post mense acuta febri correptus, in idemque in quo prius cubuerat, Nosocomium delatus, dum consuetis adversus febrim remediis curatur, animadversum est, quasi callo a febrili calore sensim absumpto, extrema ossis per se iterum sejuncta esse: quæ perstante febri, cum conglutinare non licuisset, mox, sublata febri, a natura ipsa sine magno vel medicamentorum, vel fasciarum apparatu, tibia in integrum restituta est. Denique calli ipsius compages in demortuis inspecta, aliquando ejusmodi est, ut quamvis diametro multo amplior, tamen longe fragilior quam os cui accrevit, inveniatur. Neque enim ex duro osse, sed ex spongiosa, qualis inter duas cranii laminas, substantia est. Cujusmodi callum in gallinæ, & anatis ala describens, pingensque Ruyschius (6), id *aliquoties in homine quoque observasse* se, dicit: *ita ut haud nimis fidendum sit iis qui autumant, fracturarum callum semper tantæ esse firmitatis, ut ossa olim fracta, & ferruminata, citius (si denuo fracturam patiantur) in loco vicino, quam in dicto callo frangantur*: quin etiam inde esse non dubitat, quod aliqui *post ossium fractorum* ferruminationem facillimo negotio, imo incedendo, in recidivam *incidant*. Cæterum si plura exempla cupis observatæ callorum structuræ, & miræ interdum longitudinis; vix, credo, majori numero apud alios invenies, quam apud Erudit. Jo. Beniam. Boehmerum (7). Quem numerum, puto, augere poteris, quod ad structuram attinet, Observatione Cl. Viri Alexandri Camerarii (8) in pueri femore; quod vero ad

[1] in fine c. 10. paulo ante cit. [2] Mem. 2. cit. [3] Ibid. [4] Sect. hac 5. Obs. 1. §. 8.
[5] Differt. de Artic. Analog. &c. c. 2. §. 7. [6] Thes. Anat. 8. n. 49. & Tab. 3. Fig. 5. & Catalog. Rarior. Theca B. Repos. 2. n. 2. [7] Differt. de Ossium Callo.
[8] Act. N. C. Tom. 1. Obs. 53. vers. fin.

ad longitudinem, exemplo proposito ab Jo. Jacobo Bajero (1) in molitoris maxilla inferiore *a mento usque ad medium trium circiter unciarum amplitudine*.

30. Nunc ut ab iis quæ fractis ossibus non cruris tantum, sed & aliis accidunt, ad peculiares eorum fracturas redeam: unam, sed rarum quidpiam præterea continentem, Observationem subjiciam.

31. SENEX rusticus pinguior, dum vitem putaret, ex arbore in pedes ceciderat, & crus dexterum ita fregerat, ut ossa per vulnus quod ipsa fecerant, ab latere interno paulo supra pedem extarent. His, utcunque potuerunt, repositis, hominem in Urbem, & Nosocomium vexerunt frigido anni tempore; erat enim medius circiter Februarius mensis A. 1736. Itaque cœli etiam injuriis accedentibus, servari non potuit, mortuusque est intra quartum a fractura diem. Etsi Anatome quam in Gymnasio tunc habebam, spectabat ad finem; tamen oblatam hujusmodi cadaveris viscera perscrutandi, ægrumque artum introspiciendi facultatem negligere nolui. In quibus hæc præter naturæ modum animadverti. ABDOMEN postridie mortis subtumidum, non aliam tamen ob causam, nisi quod aer, intestinis inclusus, hæc quoque subtumida faciebat, cum incisum esset, atque diductum, omentum apparuit sursum totum ita retractum, ut infra transversam Coli partem, quam operiebat, non descenderet. Lien æquo major, & facile lacerabilis. Jecur pallidum, & quacunque parte diaphragma spectabat, arcte adeo cum hoc connatum, ut membranæ utrumque investientes, non duæ, sed una esse viderentur. Fellea cystis oblonga, & pinguis, etsi vitellino colore exterius erat; bilem tamen ex flavo viridem, eamque fluidam, non fæculentam, & calculos, in homine non icterico, undeviginti continebat. Hi erant omnes in fundo, nec alii usquam, nisi forte minimus aliquis inter cystis tunicas in glandula quapiam latebat, ut nigrum punctum indicabat quod in uno, aut altero faciei interioris loco per tunicas transpiciebatur. Sed ii de quibus dicere inceperam, subrotundi omnes, modici, nigri, superficie granosa, nihil magis quam mora matura esse videbantur. Qui a me continuo in aquam conjecti, illico omnes fundum petiere, & in eo quievere. Sed ex ea mox educti, (& post aliquot dies aquæ impositi; non projecti; paulo tardius subsederunt, bullulasque emiserunt: duobus autem post mensibus similiter impositi, diutius in summo permanserunt. Quo tempore cum ex siccis aliquem flammæ admovissem; hanc ille non concepit; scintillas dumtaxat, & combustæ pennæ odorem ingratum emisit, retractusque est qualis ferme antea fuerat. Cæterorum autem fragmenta quædam bimestri in aqua maceratione nihilo molliora facta, eandem semper firmitudinem retinuerunt. Addere hæc ad illa poteris quæ olim de felleis calculis ad Schroeckium scripseram (2). Nunc autem id accipe quod rarius esse, dixi; ego certe nisi in hoc corpore nunquam vidi. Venæ Cavæ Inferioris truncus ubi ex Iliacarum confluxu coalescebat, non dexterum, ut semper, sed sinistrum per lumbares vertebras tenebat latus, pergebatque ad lævam arteriæ Magnæ donec per hujus anteriorem faciem statim sub Mesenterica Superiore oblique dextrorsum se inflectens, debitam sibi dexteram peteret sedem. Qua ex inflectione fiebat, ut quamvis sinistra Emulgens vena ad duos tresve digitos inferius quam dextera, si Cavam in rectum extenderes, in hanc influeret; ren tamen sinister non multo inferiorem sedem obtineret. Hunc ego per Aortæ faciem venæ Cavæ transitum cum in quocunque corpore miraturus fuissem; non satis mirari poteram in ejus corpore qui inter assiduos gravesque agrestis vitæ labores consenuisset. Cæterum Aorta duri aliquid habuit ad suam in Iliacas divisionem, itemque ad ostium Mesentericæ Superioris.

Thorace autem aperto, etsi pulmones ubicunque pleura sive pectus, sive latera, sive dorsum, sive diaphragma convestiebat, cum ea arcte cohærerent; sani tamen sunt visi: neque in propinquo corde vitii quidquam adnotatum est.

No-

(1) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 4.

(2) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 167.

Novissime Crus fractum inspexi. Non tumebat plurimum. Tibia, & fibula paulo supra eum locum ubi cum pede committuntur, fractæ erant ambæ, fractura in longitudinem, sed non recta, pergente. Sanguinis ibi circum effusi non plurimum: nec malus adhuc erat odor, aut color.

32. Hanc autem fracturam inspexi, non quod in homine, eoque sene quidquam tam cito me visurum sperarem quod ad calli initium conspicuum attineret; sed ut alia potius, in hisque illud, an si fragmentum quodpiam esset ab ossibus sejunctum, id mucoso quodam involutum esset humore, sicut in Valsalvæ schedis ab eo inventum esse, legeram. Hoc quoque in ipsius quadam Epistola est quod huc spectet: ubi fractura cum vulnere est, sanguinem effluere esse sinendum; sic enim & ossa, & carnes facilius junctum iri: itaque in casu sibi proposito fracti femoris, & tibiæ, ideo illud citius quam hanc, conferbuisse, quod illius fractura cum vulnere per quod sanguis effluxerat, conjuncta erat; hujus non erat. Nec quando adnotare hæc cœpi, illam omittam quæ mihi non vulgaris Chirurgus de se narrabat. Crure fracto, ossibusque recte & repositis, & locatis, id primum animadvertisse, auctum sibi dolorem hora una exacta postquam crus deligaverant: quod cum a deligatione quæ arctior interea facta esset, posse repeti, negassent id explorantes Chirurgi; intellexit a stupa esse quam circumposuerant, conquassato ovi albumine imbutam, quod dum resiccaretur, fragmenta aliqua ossea ad proximas sentientes partes apprimeret. Deinde illud alterum, a levissimo quoque, dum qui sibi aderant, ambularent, tabulati, & lectuli tremore, semper dolorem augeri, timoremque simul, ne is tremor ossium conglutinationi officeret. Denique cum sanatus jam esset, diuturnam valde sibi, alioquin tunc juveni, & recte valenti, reliquam fuisse in calcaneo, cum vellet incedere, molestiam, & difficultatem propterea quia satis cautum non fuerat, toto illo tam longo quo immotum crus servaverat, tempore, ne calcaneo niteretur: ex quo etiam illud intelliges, quare navi, attentique Chirurgi velint fracti artus calcaneum apto foramine exceptum quod circumjecta stupa, aut linteum molle, in annuli formam convolutum, relinquat, ita quiescere, ut æger calcaneo ipso non nitatur.

33. *Luxari aliquando juxta pedem ambo ossa* cruris, jam olim ab Hippocrate (1) scriptum est: eaque luxatio breviorem utique artum faceret, siquando ita disjungerentur, ut astragalus ascenderet inter utrumque: quod tamen fieri non posse, nisi præter symptomata longe gravissima, pes ad externum cruris latus evidentissime traductus, appareat, satis est in Responso quodam meo demonstratum: quod si legeris apud Clariss. qui edidit, Medicum; rem, opinor, ita perspicuam esse, cognosces, ut de ea nihil hic censeas esse adjiciendum.

34. Hactenus de Inferiore artu tam multa scripsimus, ut nisi longissimi esse velimus, pauca dumtaxat de Superiore, & de Vertebris sint attingenda. Quorum pars tamen ad Inferiorem quoque artum spectabit, ut partem eorum quæ scripta sunt, ad alia etiam ossa transferri posse, intelligis. Ex iis enim illud quoque est quod ex Columbo memoravimus (2), in pueris facile epiphyses ab ossibus disjungi. Quod qui non attendat, is in illis decipi interdum potest, hujusmodi disjunctiones pro fracturis accipiendo. Experienti alioquin Chirurgo id memini accidisse, qui cum ambo tumere brachia puelli nobilis videret ad carpos, tangendoque, sub fluctuante humore quodam partes ibi extremas radii, & ulnæ mobiles factas esse, perciperet; mulierem quæ gestare illum solebat, accusavit, quasi puer ex ejus manibus excidisset, & brachium utrumque fregisset. Quod cum pernegaret illa constanter, Parentes utri crederent, nescii, a me petierunt, ut Chirurgum audirem, & num forte deciperetur, cognoscerem. Cum illi inter petendum narrassent, puellum paulo ante graviter ex variolis laborasse, idque confirmaret Chirurgus; vide, in-

(1) l. de Fractur. n. 14. apud Marinell.

(2) supra, n. 2.

inquam, sodes, ne abscessus variolas consecuti, erodendo periostia, epiphyses illis cum ossibus colligantia, has forte separaverint; hoc enim cum ab aliis etiam internis causis, tum nominatim a *variolis sæpenumero accidere*, vidit olim Pareus, cujus hac de re locus cum in Sepulchretum quoque (1) relatus sit, miror, quomodo Eruditissimos cæteroquin Viros fugerit, qui de eadem re Chirurgos Pareo juniores laudaverint. Quid quæris? Sic erat, ut suspicabar, Chirurgo ingenue mox fatente, me vera admonuisse: quam ingenuitatis laudem non pauci alias, me non suspicante, sed demonstrante, consequi, cum facile possent, noluerunt. Cognito autem morbo, recte persanatus est ille puer. Porro de *discessu epiphysion a variolis* ut scio quædam observata extare etiam in Programmate (2), quod in meas nondum pervenit manus, Præcl. Weissii; sic minus dubito, quin hoc tempore si quis forte scriberet *de Variolarum reliquiis*, non esset facile, ut olim in eodem argumento Vir alioquin doctissimus Georgius Francus (3) non rarissime contingentem epiphysium disjunctionem præteriturus.

Sed nemo in pluribus plures eadem tempestate epiphyses ab ossibus ob internam, alterius tamen generis, causam disjunctas vidit, quam Poupartius (4) in magno illo Scorbuticorum numero qui in Parisiense confluebat Nosocomium A. *1699*. Ob eam disjunctionem fiebat, ut si ægri illi moverentur, crepitus audiretur ossium ex horum, & epiphysium collisu. Quæ Observatio una ex illis est, perpaucis alioquin, quæ in Cl. Hertii *Discursu Medico de Crepitu Ossium* desiderantur; diligenter enim collegit cætera quæ de hoc affectu scripta extant, subinde interjectis Parentis quoque Observationibus: quanquam dissectionum luce caremus in causa statuenda affectionis hujus, ut in plerisque contingit. Quod si rationem attendamus; ea sæpius causa in exsiccatione quadam statuenda cum Hertio videtur, quam in humectatione, & laxitate. Nec aliter mihi visum est, cum pro Matrona Primaria consulerer, quæ, puerperio quincto ad finem spectante, dum se ab uno in alterum latus converterit, molestum quendam ossium crepitum in genibus cœperat animadvertere, dein progrediente tempore in omnibus artus utriusque superioris juncturis sic tamen, ut molestissimus esset in genibus, quippe non levi cum dolore in crurum extensione conjunctus. Quo enim modo a laxitate deducerem quod cum dolore junctum esset? Itaque cum ea commendassem interna, externaque auxilia quæ moderate humectarent, tensionemque remitterent; insequenti anno cum iterum me consuleret, nullæ amplius de isto ossium crepitu, quasi nunquam fuisset, erant querelæ; sed ut gravibus obnoxia esse hypochondriacis affectionibus ante consueverat, de his tantummodo querebatur.

35. Vertebræ frangantur facilius, an luxentur, controversia est inter Præstantissimos Viros, quam aliis Litteris (5) commemoravi. Et quod ad supremas illarum attinet, quare cum sæpius mihi rei indagandæ occasio in suspensorum corporibus olim non defuerit, non indagaverim tamen, ibidem indicatum est. Ex eo tempore occasio illa non est data. Quod ad cæteras autem vertebras spectat, cum Valsalva, & ego post vehementissimos ictus inspiceremus, neuter luxatas, uterque fractas deprehendimus, ut ex LIV. (6) & LII. (7) Epistola cognovisti. Quod si duæ in re ejusmodi nimis paucæ tibi videntur Observationes; huc tres adde Cl. Tabarrani (8), qui ea qua pollet, solertia, & diligentia cum alia, tum hoc in primis examinavit. Is non semper vertebras loco motas invenit, & cum invenit, non adeo fere motas vidit, ut luxatas dici posse, crederet; semper autem fractas invenit. Nec vero hic mihi propositurum te, puto, nostrorum Vislingii (9), & Pujati (10) Observationes. Illum probe memini in Dal-

[1] Sect. hac 5. Obs. 1. §. 7. cum Schol. [2] Vid. adnot. ad Hallero c. 4. P. 13. Meth. Stud. Med. Boerhaav.
[3] Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 1. [4] Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. *1699*.
[5] Epist. 19. n. 14. [6] n. 26. [7] n. 34. [8] Observ. Anat. post n. 7.
[9] Epist. 25. [10] Dec. Medic. Obs. 6. n. 10. & seqq.

Dalmata dorsi aliquot vertebras leviter extrorsum dimotas, in Patavino autem omnes lumborum vertebras extrorsum notabiliter inclinatas, cum stupore partium inferiorum, vidisse. Sic etiam Præcl. Pujatum in aliis, & quod ob meritum quo eum prosequor, amorem ægrius tuli, in se ipso paulatim superiores lumbares vertebras extrorsum prolapsas, nec sine crurum torporibus, observasse. At simul memini, utrumque subluxationes istas internis causis, ligamenta vitiantibus, tribuisse. Institutus autem a nobis sermo de luxationibus illis est quæ corpore, & ligamentis recte valentibus ab externa violentia dicuntur accidere: quas ipse equidem non nego; quanquam, ut in casu præsertim Cl. Targionii (1) quocunque modo intelligere coneris, perdifficiles habent explicatus; sed an sine fractura vertebrarum fiant, per mortuorum dissectiones esse demonstratum, haud satis scio. Historiam olim legi quæ a Bellino esse dicebatur, Structoris qui e tabulato corruens, lumbis percussis, an allisis, continuo pedibus sentire nihil cœpit, & vesicæ, alvique recrementa inscius egerere, atque alia pati quæ describuntur. Post quatriduum mortui tres superiores lumborum vertebræ inventæ sunt adeo luxatæ, ut ad transversum digitum in ventris cavo prominerent, ideoque Magnos vasorum truncos ita comprimerent, ut oppositos eorum parietes ad mutuum usque contactum adducerent, ex quo illud inter cætera fiebat, ut venæ omnes ab utroque *summo* pede ad luxationem usque non secus sanguine essent turgidæ, & duræ, ac si per vim fuissent infarctæ. Quis de vertebrarum luxatione hic dubitet? Sed num vis externa quæ vincere ligamenta potuit, illas non fregerat? num frangendo non minus forte Spinali medullæ, ejusque appendici detrimenti attulerat, quam ipsa luxatio? De his vero, id est de inspectis attentius vertebris, ipsaque medulla inter tot alia quæ describuntur, ne verbum quidem. Sic in Sepulchreti libro IV. Sectione quidem III. (2) Observatio extat Fontani (Panaroli enim Observatio quæ in Sectione hac VI. est de Luxationibus (3), ad supremas attinet vertebras, neque, ut alibi dixi, satis constat an fuerit vera luxatio) qua in Fontani Observatione legitur quidem, bajulum qui ex alto in subjectam trabem supinus ceciderat, vertebras dorsi *dislocasse*, ac *dissolvisse*, unde quoad vixit, incurvato corpore terram facie spectaverit. Sed dorso mortui per anatomen retecto, cum expectas ut scias, an fractæ fuissent illæ vertebræ; de hoc nihil, sed quinque vertebras conspectas intelligis *conglobatas*, adhærentibus viscosis materiis, *in gypsum quasi colore naturali inspissante conversis*. Neque in Sepulchreto aliæ sunt præterea dissectiones; quod sciam, huc attinentes: itaque jam vides, an justa sit nobis causa optandi, ut sæpius, ac diligentius res esset a Majoribus vestigata. Certe ista Fontani Observatio dare potest suspicioni locum, num illæ, numve aliæ nonnunquam vertebræ, non a luxatione promineant, sed a materia quam externa, aut interna causa circa eas cogat, & induret, unde & nervi ex iisdem orti premantur, & adsiti musculi, attollendo, aut flectendo corpori attributi, vertebræque ipsæ suis in actionibus, atque usibus impediantur, ac perturbentur. Quanto autem minus lædentur nervi, aut quo diutius protrahetur hominis vita, eo magis ansa dabitur ad hanc, aliamve ejusmodi suspicionem: quam, in re præsertim insolita, eximere debebat Panarolus cum luxatam vertebram cervicis secundam, & quidem *admodum magna luxatione*, proposuit, & hominem tamen *hoc modo per quam plurimos dies vixisse*; neque enim satis fuit dicere, illud *ex mortui sectione esse observatum*; sed accurate addendum erat, quam in partem luxata esset vertebra, & an violento ex illo casu, nisi fractam ipsam, aut ejus Dentem, ligamenta saltem aliqua invenisset disrupta. Contra autem laudo Præstantissimum Trewium (4), qui cum in altero vertebram lumborum primam *parum luxatam* vidisse se, scripsit, minime reticuit, *corpus ejusdem*

(1) Semilussaz. delle vertebre lombari nella I. Raccolta d'Osservaz. Med. (2) Obs. 28. §. 1.
(3) Obs. 1. §. 1. (4) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 51.

dem vertebræ *fractura longitudinali hiulca penitus fissum* fuisse: in altero autem *vertebræ dorsi penultimæ corpus ad conjunctionem cum ultima non solum a sua cartilagine penitus avulsum, verum etiam ibidem in aliquot frusta comminutum*, ab se repertum esse, tradidit. Utinam alii cum vertebram colli quinctam sinistrorsum, sextam vero dextrorsum luxatam, magno inter utramque interjecto hiatu (1), aut cum ipsius colli secundam vertebram non tam in septenni puero (2), quam in milite (3) *dislocatam* offenderunt, tempus habuissent accurate inquirendi, num, & quid in iis vertebris, præsertim vero in secunda, fractum, aut in ligamentis disruptum esset. Quæ cum dico, neque Panaroli, neque cujusquam fidem in dubium traho; diligentiam dumtaxat, cum licet, requiro, & ab iis qui in posterum in casus ejuscemodi forte incident, expecto (4).

36. Quod vero dixi de impedito musculorum, vertebras sive extendentium, sive flectentium, aut vertebrarum ipsarum motu, commune ossibus aliis est quæ mobili junctura inter se committuntur. Nam quod ad musculos attinet, videre ex nostra Observatione supra (5) potuisti, crus, exempli gratia, inflexile fuisse propter nimiam musculorum ipsum extendentium contentionem, qua flectentium actio impediebatur. Et contra, ex Caspari Hoffmanni (6) Observatione, & monito intelliges, crus aliquando extendi non posse, prohibentibus oppositis musculis, qui ob arctissimas deligationes Chirurgorum incuria, in poplite exsiccantur denique in durum nodum. Non impeditis autem musculis impediri motum ipsorum ossium propterea quia cum plura esse deberent, unum fiunt, exempla habes in Sepulchreti Sectione hac VI. (7) non modo in genu, sed etiam in cubito, imo in omnibus a capite ad extremos usque pedum digitos universi senilis corporis articulis. Quo in Sene cum vertebræ inter se non secus ac cætera ossa, coaluissent; tum in aliis Senibus peculiare id vertebris fuit ex Paawii (8) Observatione. Sic diu ante ipsum, in lumborum vertebris nominatim viderat Cattus (9), Falloppius autem noster (10) vertebras, *facientes gibbositatem, successu temporis ita simul ligari*, scripserat, *ut una prorsus fiant vertebra, & nullum remaneat vestigium commissuræ*. Quas Observationes non tam miror Sepulchreto non esse additas, quam mirabiliores, notioresque Ruyschii (11), qui in gibbosis non id modo, verum etiam hoc *pluries* animadvertit, vertebrarum antrorsum curvatarum corpora in unum adeo fuisse compacta, ut quædam ex iis corporibus in nihilum abiisse viderentur, & nonnunquam corpora quatuor, an septem ejusmodi vertebrarum unum os facta, vix ut unius vertebræ corpus æquarent. Post quas, sciens omitto alias, præsertim quas alibi (12) simul cum his Ruyschianis, sed pressius, indicavi, tum Veterum, tum Recentiorum junctarum in unum vertebrarum Observationes, nedum nostram qui sic conjunctas quinque lumborum vertebras, in cœmeterio hujus Nosocomii repertas, & a Mediavia nostro asservatas, conspeximus. Nam hactenus scripta de Ossium Fracturis, Luxationibus, aliisque vitiis, motui officientibus satis tibi fore, arbitramur. Vale.

37. HÆC scripseram, cum inter plures Dissertationes, quas benigne, ut solet, ad me nuper misit Illustris Vir Albertus Hallerus unam perlibenter legi ad illa pertinentem quæ paulo ante attigi de vertebrarum luxatione, Tubingæ editam a Cel. Professore Maucharto A. 1747. In ea cum Vir Solertissimus *Luxationem Nuchæ* examinet, primum (13) *ne umbram* quidem *luxationis* fuisse, ait, in colli vertebris ullius ex omnibus, quos secuit, suspendio enectis, quamvis carnifices violentissime,

ac

(1) Commerc. Litter. A. 1738. Hebd. 40. II. (2) A. 1734. Hebd. 11. post n. 6.
(3) A. 1740. Hebd. 52. n. 3. (4) Vid. infra, n. 37. (5) n. 26.
(6) Comment. in Gal. de Usu Part. in fin. l. 3. (7) Obs. 3. §. 3. & Obs. 4. §. 3. & 2.
(8) Ibid. §. 1. (9) Isagog. Anat. c. 3. (10) Præfat. ad Tract. de Lux. & Fract. Ossib.
(11) Obs. Anat. Chir. 67. (12) Epist. 27. n. 32. (13) §. 5.

ac diu antrorsum depressissent illorum capita: nec infra (1) reticet; quæ ut simul conferas cum iis quæ Epistola proposuimus XIX. (2); in duobus Juvenibus, quorum ipse alterum persecuit, alterum Cl. Professor Weissius, laqueo musculos fuisse laceratos in primo Sternothyroidæos, nedum Sternohyoidæos, in altero hos, & Sternomastoidæos, in eodemque Cricoidem cartilaginem in multa diffractam esse frustula, & Asperæ arteriæ truncum a larynge prorsus abruptum. Quod vero ad externas cæteras violentias attinet, ut puta ictus, lapsus, alias ejusmodi, negat (3) ullam certam & accuratam Observationem extare luxationis primæ vertebræ a capite, quantum ipse noverit, qui tamen celebres Chirurgiæ, ac Observationum Chirurgicarum Scriptores evoluerit amplius quinquaginta. Secessus autem secundæ vertebræ a prima, & quartæ a quincta duo omnino producit exempla (4) digna sane quæ legantur, ut digna quoque sunt plura quæ ad luxationes harum vertebrarum pertinent, monita, ut (5) falli qui a prima secundam vertebram luxatam esse non dubitant, cum digiti apex inter utramque inseri potest, quasi vero id secundum naturam non posset, eoque magis si interjecta ligamenta vim aliquam majoris extensionis sint passa: itemque (6) secundam vertebram luxari antrorsum non posse, nisi summo, & incredibili impetu validissima ejus Dentis ligamenta rumpantur, aut Dens ipse frangatur. Mitto cætera, satis enim vel ex his intelligis, an jure in ejusdem vertebræ luxatione, a Panarolo proposita, questus sim (7), plura esse prætermissa. Certe autem si ponas, a capite primam vertebram non posse luxari; obstet illa Denti secundæ vertebræ necesse est sive osseo anteriore suo arcu, ne antrorsum, sive firmissimo ligamento transverso, ne retrorsum feratur adeo cum impulsa secunda vertebra, ut hæc luxetur, nisi aut rumpantur vincula, aut Dens ipse perfringatur: neque aliter fore, vides, ubi animadvertas, quid Denti a latere sit objectum, si forte eam vertebram luxari velis in alterutrum latus. Sermo enim erat noster de veris ejuscemodi luxationibus. Quales in duobus Maucharti exemplis fuisse, vellem: quanquam enim inter vertebram, & vertebram potuisse, ait pollicem immitti, tamen in primo vel ipse diserte negat (8), *veram* fuisse *luxationem*. Illudque etiam opto, ut illud exemplum primum ab ipso esset, non a vicino quodam Medico; sic enim ruptorum ligamentorum, & fracti, aut non fracti ossis facta esset mentio: quæ in secundo non desideratur, in quo tamen si ipse, ut interfuit, sic dissectionem peregisset; neque dubitatio fuisset ulla de ligamentis lapsus vehementia, an cultro laceratis; & vertebris intus extraque diligentissimo examine perspectis, multo certius nunc esset, *nullam ossium* fuisse *fracturam*. Quo magis & in istis, & in vertebris omnibus ab ipso in primis sperandum est, ut pro data in posterum occasione controversia ista penitus dirimatur, simulque perficiatur anatomica de Ligamentis doctrina, in qua superesse quæ post Weitbrechtum accuratius tractentur, cum ipse animadverti, tum Mauchartus singulari qua pollet in dissecando peritia & diligentia reapse in Dissertatione ostendit quæ inscribitur *Capitis Articulatio cum prima, & secunda Vertebra*. Atque hæc subscribere Epistolæ huic volui, ne quia rarissima sunt in Italia alterius illius quæ modo indicatam subsecuta est, Dissertationis exempla, quid de supremarum vertebrarum luxatione senserit, aut viderit Vir Præstantissimus, ignorares. Vale iterum

EPI-

(1) §. 16. (2) n. 8. & 15. (3) §. 9. & 11. (4) §. 11. & 12. (5) 15.
(6) §. 10. (7) supra, n. 35. (8) §. 16. in fin.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LVII.

Sermo est de Arthritide, aliisque Artuum Doloribus.

QUod de Supino, aut in Latera impedito Decubitu hac Epistola non agam, perpaucas autem Observationes proferam ad Arthritidem attinentes, minus te miraturum spero, ubi Sepulchreti proximas Sectiones duas, remque ipsam consideraveris. Nam quod supini, aut in latere cubare homines non queant, a morbis fere est de quibus sæpe alias a me Litteras accepisti, non magis eos morbos, quam incommoda quibuscum conjuncti sunt, memorantes. Quam ob causam Sectio quoque VII. iis decubitus impedimentis in Sepulchreto attributa, perbrevis est, non quod historiæ desint ad id argumentum spectantes, sed quod omnes propemodum cum fuerint ante suo quæque cum morbo productæ, tribus verbis hic indicantur, designato loco quo, sicui lubeat, sint perlegendæ, quemadmodum a me tibi Epistolæ possunt XVI. XX. XXI. XXII. XXXVIII. præ cæteris indicari.

Arthritis autem cum morbus fere sit divitum, rarissime pauperum, horum autem, non illorum, cadavera Anatomicis tradantur, aut siquando illorum quædam sint incidenda, viscera quidem, vix unquam artus examini permittantur; hinc est, ut Observationes quæ ad arthritidem proprie attineant, longe sint, quam tot aliorum morborum, in Prosectorum libris pauciores. Itaque & paucæ in Sepulchreti VIII. Sectionem, quæ de Arthritide est, referri potuerunt: quæ Sectio propterea multo maxima ex parte constat e Scholiis: & de paucis illis quas habet, Observationibus aliquæ jam libris superioribus productæ fuerant; quin ultimam, quæ addita est, eam a Boneto ipso in ista eadem Sectione paulo ante, atque adeo proxima superiore pagina totidem verbis fuisse propositam, deprehendes, si cum Observatione XI. ejusque Scholio contuleris. Mihi vero stat nullam repetere historiam, cum plures ex Valsalva possem, & aliquam etiam ex meis. Cum quidpiam inde opus erit ad memoriam redigere; Epistolas in quibus relegas, indicabo. Hic quam paucissimas, sed quas necdum miseram, habebis.

2. MULIEREM ischiadici dolores sæpe torquebant ad juncturam femoris dexteram, quam in partem & claudicabat, & nonnihil gibbosa erat. Novissime paralysis primum, deinde apoplexia corripuit, atque interfecit ante finem Januarii A. 1741. dum in Gymnasio Rem Anatomicam tradebam: quo cadaver e Nosocomio translatum est. VENRTE aperto, omentum se obtulit propemodum ad pubem usque protensum. Quod cum revolvere sursum vellemus, una Colon intestinum ad inferiora curvatum, & omento arcte adhærens, revolvebamus. Scilicet sedes erat ejus intestini alia ac solet. Nam præterquam quod ut Cæcum, ita ejus initium inferius erat quam consuevit; ubi ab eo initio ferme ad jecur usque conscenderat, inde in arcus modum se deorsum in hypogastrium summum curvabat, & hinc sursum curvatura omnino simili in sinistrum hypochondrium altius scandebat: toto autem hoc arcu firmiter, ut dictum est, ad omentum alligabatur.

Tuba utraque ad uterum clausa. Hujus osculum a tergo nulla prorsus corona erat cinctum. Vagina brevis. Breve quoque, & vix digituli intervallum a clitoridis glande ad urethræ orificium. Arteriæ Magnæ truncus qui in ventre est, majorem Cœliaca Superiorem Mesentericam emittebat: albidisque intus maculis passim distinguebatur. Cætera viscera, & vasa, cum meliora interim ex aliis corporibus suppeterent, & ne Caput quidem introspiciendi facultatem darent angustiæ temporis, non perlustravimus. Colli, & reliqui trunci, & Artuum musculos demon-

monſtrantes, in illo qualem Thyroidæam glandulam invenerimus, ad te alias (1) ſcriptum eſt; qualem vero femoris dexteri cum acetabulo juncturam, nunc, ut Epiſtola ſuperiore (2) promiſimus, eſt ſcribendum; ſi modo illud prius indicaverimus, ſinum oſſeum quo ſcapula dextera caput oſſis humeri excipiebat, oram habuiſſe manifeſto deficientem ubi latere anteriore accedere debuiſſet ad ſummum.

Dexteri autem femoris caput non in globi formam rotundabatur, ſed depreſſum erat, nec levi, albaque, ſed lurida cartilagine obtectum: quin hæc in poſteriore parte capitis omnino deerat, ut nudum ibi os appareret, in plures ſubrotundas protuberantes particulas conformatum. Acetabuli intima facies erat ſanguinolenta: ejus autem quod vocant ſupercilium intra naturalem ex cartilagine, & ligamento ſubſtantiam conditas oſſeas laminas habebat duas, non parvas, eaſque inter ſe vicinas.

3. Fernelius (3) quidem cenſebat, arthriticum humorum *nunquam*, *aut admodum raro* penetrare in articulorum cavum, ſed in circumjectis dumtaxat vinculis, membranis, tendinibuſque ſubſiſtere, hoc inter cætera argumento uſus, quod in tophacea podagra, aut chiragra humor in calculum jam concretus, aperta ruptave cute, eruitur plerumque e digitorum articulis, capſulari *vinculo integro atque illæſo*. Verum alii poſtea, ut ex Sepulchreto (4) cognoſces, aliquid plus quam Fernelius, moliri voluiſſe videntur, cum vel tendinum, articulis inſertorum, *nullum*, *aut obſcurum ſenſum* eſſe, contendunt, gypſeamque illam materiam tandem ob cauſas alias accedentes juxta articulos quidem congeri, ſed non ſemper, cum & aliis vicinis in locis ſe offerat. Nos autem in propoſita muliere, quam iſchiadici dolores adeo torquebant, nihil juxta articulum vitii, ſed omne intra articulum offendimus. Nec vero negamus, tartaream illam materiam juxta articulos etiam creſcere, quemadmodum in Sacerdote illo ſtatim ſub cute Valſalva (5) invenit in membrana, digitorum tendines obvelante. Nec repugnabimus, ſi forte ſic velint accipere verba Aretæi (6); *in articulis quoque tophacea quædam coaleſcunt: ab initio quidem velut abſceſſus occupant: poſtquam vero magis ſpiſſantur, etiam concreto humore difficiles fiunt inflexiones: demum tophi ſolidi albi conſiſtunt*. Quin etiam Sanctorii noſtri (7) Obſervationes indicabimus. *Ego*, inquit, *aliquando vidi in quadam antiqua gonagra phlegma gypſeum molle, liquidæ calci ſimile, defluxiſſe ad cutem, qua perforata, ita liquidum egreſſum fuit: quo experimento excitatus, ſemel in quadam gonagra, ex gypſea pituita, utens ſtillicidio aquarum lanarum non ablutarum, in quibus malvaviſcum, malvæ, & naſturtium ebullierint, poſt longum aliquod intervallum aliquam portionem illius pituitæ gypſeæ ſub cute exiſtentis liquidam & mollem feci, indeque illam (ſecta cute) evacuavi*: quod curationis tentamen omittere hic nolui; quamvis me non fugeret (8) calcariam podagricorum materiam ab Recentioribus *ſola aqua calida* fuiſſe *reſolutam*, exemptam quidem, ut opinor, indeque ſpem eſſe conceptam, fore, ut largo crebroque hauſtu aquæ oſtracodermatum, cui ſapo additus ſit, in arthriticorum ipſis juncturis reſolvatur: quam utinam ſpem, juſtiorem futuram, ſi quantum illius aquæ in veſicam, tantundem in juncturas ferretur, ſucceſſus comprobaret. Damus igitur illis quos ex Sepulchreto indicavimus, juxta articulos quoque, neque id raro, tophaceam congeri materiam. Imo inſuper addimus, vel longe ab articulis, ut in mamillæ tumore vidimus (9) generoſi Viri, cujus avum, & patrem arthritis male habuerat, nec ipſi omnino pepercerat. Sed non propterea illud quoque probare poſſumus quod ſcribunt: cum ligamenta capſularia occludant articulorum caveas, cumque *nulla* ad has *pateat via*, *neque vena aliqua hæc loca ſubeat*, non poſſe

[1] Epiſt. 50. n. 31. [2] Epiſt. 56. n. 16. [3] Patholog. l. 6. c. 18.
[4] Sect. hac 8. in Schol. ad Obſ. 1. [5] Epiſt. 40. n. 2. [6] De ſign. & cauſ. diuturn. morb. l. 2. c. 12.
[7] Comment. in 1. F. 1. l. Can. Avic. D. 4. c. 1. t. 1. [8] Vid. §. 11. Diſſert. cit. Epiſt. 42. n. 19.
[9] Epiſt. 50. n. 45. 46.

posse humorem arthriticum intra hæc perferri. Nam viæ huc eædem sunt quæ mucilagini, cava articulorum lubricanti: cujus glandulas suis esse arteriolis præditas, non ratio solum, aut injectiones, sed oculi ipsi inermes commonstrant, rubellas illas tenuesque earum lacinias conspicientes. Quare ubi sanguis tartareis refertus corpusculis fuerit, ut per alias arterias circa adsitos articulis tendines, atque membranas, sic per istas eadem poterit simul cum mucilagine in articulorum cavis deponere. Quæ in tophos, & lapillos concrescentia, diductis sensim ossibus, & dissolutis vinculis *frangunt articulos*, ut de *lapidosa chiragra* loquitur Persius (1), sive ut de arthriticis hisce *lapidibus* ait Cælius Aurelianus (2) *articulos solvunt, & cutem distendunt, atque erumpendo prominent, & chirurgia detrahuntur*: quæ vidi omnia, præsertim in digitorum manuum articulis Patricii Veneti. Neque erit cur dubites, num revera intra ipsa articulorum cava concrescant, ubi ea legeris quæ ab Hardero (3), Schneidero (4) Dobrzenskyo (5) observata in Sepulchreto recensentur.

4. Nec tamen semper necesse est, tartarea corpuscula cum mucilagine subire cava articulorum, ut arthriticæ ibi affectiones existant. Satis est, si Boerhaavium (6) audias, ipsa mucilago, si attritu congruo non attenuata, eoque non resorpta, in juncturis *stagnet diutius*, & *mora ipsa acris fiat*. Sic enim dolores facit vehementissimos: & *sæpe tanta mala a solo vitæ genere sedentario oriuntur*. Huc vero addenda sunt alia quæ nos inter causas referimus aut minoris attritus, aut difficilioris resorptionis, aut utriusque, nempe frigus humidum, naturalem tonum valde lædens articulorum eo facilius quod cartilagines, & ligamenta ex quibus constituuntur, & tendines quibus plerique operiuntur, sanguiferis vasculis neque ita multis, si cum plerisque comparentur Partibus, & certe perminutis prædita sunt, quo fit, ut frigori magis obnoxia sint, in iisque præsertim juncturis quæ frigoris injuriis sunt maxime expositæ, ut in pedibus: pressio, ut puta a strictioribus calceis, unde revehentium vasculorum plura aut nimis angusta fiunt, aut prorsus obcæcantur, tantoque id facilius, quod ad duriores ex quibus articulos constare, dixi, partes apprimuntur; distantia a corde, unde languidior in propellendos humores impulsus: acclivis ad perpendiculum via per quam iidem sunt evehendi: ipsa dolore affectarum partium quies in qua delicati vel diutius permanent quam opus sit: lentior & viscidior mucilago sive a morbidis causis, & ingluvie in primis, baccho, venere, sive a parentibus, a quibus revehentium quoque vasculorum angustiæ, aut propellentium fibrarum imbecillitas: alia ejusmodi. Quorum ideo complura enumeravi, quia animadverti, quosdam ex Hoffmanno (7), apud quem fere omnia hæc sunt, nulla facta ejus mentione, describentes, aliqua prætermisisse, minime omittenda, sive nihil aliud quam quod Hoffmannus, explicandum sumamus, nimirum cur pedes crebrius quam alias partes, corripiat arthritis, sive etiam cur, & vel ab initio interdum, quampiam aliam. Re enim vera, uti scriptum est a Cælio Aureliano (8); *aliquando a pedibus sumens* arthriticus *dolor exordium*, *cæteros articulos implicavit*, *aliquando in aliis incipiens*, *pedes invasit*. Qui autem articuli non modo præ aliis sunt in frequentissimo motu, sed & simul paucioribus causis obnoxii sunt ex iis quas enumeravimus, illi vix unquam, aut nunquam arthritide corripiuntur; neque enim legisse, aut audivisse meminimus, illos unquam articulos correptos esse quorum obsoletam memoriam restituentes, nihil in iis ob parvitatem deesse ostendimus, quæ sunt in magnis, nam & capsulari membraneo vinculo, & glandulæ mucilaginosæ lacinia, & mucilagine evidenter præditos minimos illos proposuimus (9) qui inter Cricoidem, & Arytænoides cartilagines intercedunt.

Sed a morbidis causis adventitiis ii maxime afficiuntur qui plerisque sunt e cæ-

[1] Sat. 5. v. 59. [2] Morb. Chron. l. 5. c. 2. [3] Sect. hac 8. post Obs. 2. [4] Obs. 3. [5] Obs. 5. [6] Prælect. ad Inst. §. 258. [7] Medic. Rat. Tom. 4. P. 2. S. 2. c. 11. Thes. Pathol. §. 16. [8] c. 2. paulo ante cit. [9] Adverf. Anat. 1. n. 15.

cæteris quas nominavimus, causis subjecti, pedis videlicet articuli: quamobrem cum Veteres Auctores (1) arthritidem epidemicam viderunt, ut eunuchi quoque, mulieres, pueri, puellæ, itemque caprarum greges ea tentarentur; podagra illa fuit quæ promiscue per viginti annos loci incolas invasit. Minus autem mirabile fuit, notos fuisse Brasavolo (2) illustres duos adolescentulos qui annos quindecim nati, ex ea laborare cœperunt; cum ipse puellos viderim qui, infantia vix peracta, acerbis articulorum doloribus prehensi, decumbebant; sed eorum ego & parentem, & avum, & proavum noveram arthritidi obnoxios.

5. Quam vero acris interdum fiat stagnans in juncturarum caveis mucilago, sanguinolentum propositæ fœminæ (3) acetabulum, & erosum femoris caput satis ostendunt. Ubi autem ad eum usque gradum acrimonia pervenerit, ut hæc faciat, num ullo putas interno, externove auxilio posse ischiadem persanari? Ego certe non puto, ne si *ultimo* quidem utaris, *& in veteribus quoque morbis efficacissimo*; sic enim Celsi (4) verba legenda credo; *tribus aut quatuor locis super coxam cutem candentibus ferramentis exulcerando*, nedum aliis quæ præterea Hippocrati (5) in usu erant, mitioribus ustionum generibus, qualia, & multo plura, a Cælio Aureliano (6) memorantur, inter quæ illud quoque, Hippocrati pariter usitatum, quod præ cæteris videtur Indorum *moxæ* respondisse, apponendo videlicet fungum quendam, huncque a summa parte accendendo: cujusmodi ustionem etsi *lene penetratione moderatam* Cælius agnoscat; omnes tamen aliis postponit remediis, quippe cum *plurima* vexatione conjunctas, & eorum usum prohibentes, *cum partes ulceratæ apposita tolerare non possint*. Verum ustioni ad laxatas partes contrahendas, corroborandasque suus est locus, & cutis exulcerationi ad noxiæ materiæ portionem aliquam ab intimis locis arcendam, & extra corpus amandandam: itaque mitius, & tempestive adhibitam non omnino in quibusdam rejiciendam censebis, præsertim ubi non veterum modo, sed etiam non ita antiquarum quæ feliciter ejus ope absolutæ sunt, curationum veniat in mentem. Neque aliter de aliis quibusdam auxiliis existimabis. *Tanta est*, inquit Arantius (7) in ischiadico dolore, *præsertim incipiente*, *enematum facultas*, *ut ipse nullo præter clysteres adhibito medicamento*, *plures graviter affectos*, *in pristinam sanitatem perduxerim*. Et prima quidem, quæ proponit, enemata facile probabis, ab iis quæ laudat Cælius (8) sæpe a nobis memoratus, non adeo discrepantia, quibus *pariter fota atque vaporata interiora laxamento consentiant*. Sed ubi prima illa non satis fecerint, Arantius aliud præscribit, idque purgans, quod & ipse agnoscit, *validum*. Num irritationes veritus, omnino rejicies? Imo ubi eæ sint causæ, eaque corpora quæ ipse ponit, si non illo, at alio aliquo clystere uteris quo idem consequaris. Certe autem præter Arantii testimonium, si vetustiores, aut recentiores ipso Medicos legas; invenies multos cum eo consentientes. Sic Montagnana (9) *Dolores* ischiadici, inquit, *sapientum omnium concordia clysteribus acutis sanantur*. Riverius (10) autem ita post frequentes alios clysteres, etiam acres denique proponit, ut manifestissime cum Arantio facere, intelligas. Porro Ettmüllerus (11); ut alios prætéream; non solum clysteres in primis repetitos, ait, convenire; sed hoc addit, *& quidem acres necesse est sint isti*. Quis ausit credere, tot experientissimis Professoribus id non respondisse quod adeo commendant? Igitur & huic remedio suus est aliquando locus. Alias autem illis clysmatibus quæ probabat Cælius, aut aliis aliud agentibus, in quibus profuisse interdum, scio quæ ex aqua parata erant in qua pernæ os incoctum fuerat, vel magis quam

[1] Vid. apud Donat. de Medic. Hist. Mir. l. 1. c. 8. [2] Vid. ibid. [3] n. 2.
[4] De Medic. l. 4. c. 22. Vid. Epist. 6. nostram in Cels.
[5] Vid. apud le Cler Hist. de la Medic. P. 1. l. 3. c. 28. [6] l. cit. 5. c. 1.
[7] l. de Tumor. p. n. cap. 63. [8] c. 1. cit. [9] Consil. 257.
[10] Prax. Medic. l. 16. c. 2. [11] Prax. l. 2. S. 2. c. 3. art. 8.

quam confecta ex elaboratis pharmacis, nedum ex rebus itidem vilibus. Crediderim autem, fuisse quædam ex iis composita quæ utilia essent nervis, Recto intestino proximis, quos pone ischium os descendentes aliqui tanquam ischiadis sedem spectabant, præsertim ex quo Coiterus (1) scripserat, spatium inter infimam Spinæ medullam, & Crassam hujus meningem per quod nervi illi traducuntur, se *in arthriticis*, *ischidiacis*, *& podagricis multoties tenui sero*, *interim pituita viscosa refertum deprehendisse*. Quam Observationem vix Arnisæi verbis, eam commemorantis, fuisse in Sepulchretum (2) relatam, minus ægre fero, quod ejusmodi humor in iis etiam reperitur, qui ex eo morbi genere non laborarunt.

6. Quod de clysteribus censui, idem quoque de exhibitis purgantibus pharmacis, & de sanguinis missione censeam, necesse est. Nam quod ad hanc attinet: ut nihil de opinione eorum dicam qui ischiadem ab irrito naturæ conatu esse, credunt, superfluum sanguinem per hæmorrhoides expellere nitentis; certe eorundem Observationibus Majores præluxerunt, in quibus Joannes Zecchius (3) qui ratione, & experientia fretus, sanguinem ex illis venis evocatum *mirum in modum ischiadicis opitulari*, scripsit. Mirabiliora idem narrat de celerrimo ejusdem morbi abitu, si vena ad respondentem malleolum exteriorem secetur, confirmante haud ita dissimili Riverii (4) Observatione. Vidisse hos quæ ajunt, quis inficietur? Num tamen in exsangui, & infirmissimo homine id tentes quod in robusto, & sanguinis pleno, aut a suppressis hæmorrhoidibus ischiadico facto, bene illis successisse, credibile est? Purgantia quoque pharmaca scio te arthriticis illis non daturum, quorum corpus exsuccum, viresque imbecilles, nervi facile in consensum trahendi, ventriculus denique is sit qui inde capere detrimentum possit. Sed non propterea illorum quodcunque a te credi omnibus, & semper nociturum, existimo. Id enim si esset; arthritidem nunquam, ne incipientem quidem, abegissent, aut arcuissent Medici plerique vetustiores, ut qui purgatione in primis usos utrumque se præstitisse, testantur. Ne singulos nominem, facit eorum assecla Demetrius Pepagomenus, Michaelis Palæologi Archiater, qui, hoc jubente, libellum de Podagra scripsit, tanquam *incerti Auctoris*, nec seorsum a magnis voluminibus parabilem, Patavinis typis nostra memoria excusum, quando; ut de antiquiore editione sileam; Lutetiæ Parisiorum seorsum exierat A. 1558. nec sine veri Auctoris nomine, quemadmodum & Audomari A. 1619. edente Joanne Bergesio, qui haud, puto, eum sibi laborem sumpsisset, ut e gallica Jamoti versione latinum faceret, si græce, & latine Lutetiæ prodiisse, eleganterque a Marco Musuro latine redditum, non ignorasset. Eum igitur libellum si vel festinanter verses; quantum in arthritide & sananda, & arcenda purgationi tribuerit Græcus Archiater, Græcos illos veteres Medicos secutus, continuo intelliges. Sed ne forte putes, in terra dumtaxat Græcia id feliciter cessisse, mihique objicias magni nostro tempore nominis Medicum, asseverantem, catharsim omnem vel *per lenientia*, nedum per validiora medicamenta, arthriticis plurimum nocere, sive præsenti mederi, sive etiam venturo paraxysmo velis occurrere, imo se, tam in se ipso, quam in aliis facto periculo, compertum habere, illam parum adeo votis respondisse, *ut malum*, *quod debuerat averruncare*, *atque avertere*, *accerseret*; ne igitur hæc mihi objicias; duos ex nostratibus præclaros, cum viverent, Medicos tibi opponam, ipsos quoque arthriticos, & in se ipsis purgationem expertos, Marcum Gatinariam, & Petrum Bayrum. Quorum ille (5) cum singulis per biennium mensibus semel evacuatione, singulis autem hebdomadis bis *minoratione* usus esset, sic *curatus fui*, inquit *& pro certo nunquam passus sum* podagræ *dolores*. Bayrus autem (6) cum octies jam, aut decies vehementissimis laborasset cruciatibus omnium articulorum, ut solam linguam mo-

[1] Observ. Anat. [2] Sect. hac 8. Obs. 6. [3] Consult. Med 43. [4] Cent. 2. Obs. Med. 25.
[5] Vid. apud Donat. c. 8. supra ad n. 4. cit. [6] De medend. hum. corp. malis Enchir. Dist. 19. tr. 2. c. 1.

movere posset, iisdemque rursus affligeretur, sumpto electuario suo caryocostino, ambulare potuit eodem die, postridie autem jam liber erat: quod etiam postea bis pari felicitate expertus est. Quin denique posteaquam eodem pharmaco ter quaterve singulis annis cum plenitudinis indicia perciperet, uti cœpisset, *sunt modo plusquam viginti sex anni*, inquit, *quibus nullo modo a dictis doloribus fui molestatus*: idque *non solum in me ipso*, *sed in innumeris hominibus probavi experimento*: hoc autem est illud idem electuarium quod Capivaccius noster (1) *maxime commendandum esse*, dicebat, in arthritide, *sicut experimento fuit sæpissime probatum*. Quæ fusius de Bayro memoravi, ne Gatinariæ, diceres, purgationes feliciter cessisse, quia tunc podagra vexari incipiebat, prætereaque toto illo biennio nihil, aut parum de vino bibit: quamquam novi ego litteratum Virum, qui diu multumque, non secus ac frater, arthritide vexatus, omniaque alia expertus, in hisque annuum pro vino aquæ potum, nihil tamen proficiebat, imo debilis, macerque fiebat, donec ante suam parcam cœnam quotidie una uti cœpit ex melanogogis pilulis Langelotti, unde mucosa fere, nec ita multa, dejiciebat. Sic enim melius habere incipiens, domo prodiit: vidique ego postea sine scipione incedentem firmo gressu, atque expedito, pristinoque corporis habitu, paucis, bene valentem, quo tempore non nisi quincto quoque die unam ex iis pilulis sumebat. Neque dubium est, quin recentissimi Medicinæ Scriptores, nisi his similia nota haberent exempla, ipsi quoque omnem arthriticis omnibus purgationem vetarent: ipsi vero pharmaca quidem vehementiora, præsertim in paroxysmo, non probant; mitiora autem vel eo instante, atque adeo incipiente, nedum ad alios prohibendos paroxysmos, commendant.

7. De diæta quoque, ut vocant, lactea certum est etiam atque etiam esse cogitandum priusquam arthriticis imperetur; ne forte impuriori corpori, aut hypochondriacis affectionibus obnoxio, aut languido ventriculo multo plus detrimenti afferat, quam utilitatis. Quin etiam utilitatem hanc brevem esse, & fugacem vel in iis qui lac bene ferant, scripserunt Medici nobilissimi, & quamprimum, eo omisso, ad sanorum victum, quantumvis lenem, mitemque redierint, arthritidem reverti, longeque pejus, quam antea, vexare, aut ejus loco internos gravissimos oriri morbos, quos mors haud multo post consequatur. Veruntamen neque omne lac, nec quacunque ratione sumptum, hæc posse relinquat incommoda, necesse est, ut puta si iis quibus conveniat, non ipsum modo, sed & cibi alii congrui quidem, nec æquo plures haud aliter ac sæpe aliis in morbis fit, eodem tempore præbeantur. Certe ex Observationibus quas Daniel Puerarius, opinor, Thesauro addidit Thomæ Burneti (2), una est excell. Comitis, qui, cum ventriculus ulteriorem lactis usum non ferret, pultaceis ipse vescens, cum saccharo, & lacte paratis, & gallinaceis pullis, pane lacte imbuto nutritis, paulatimque ad pristinum victum reversus, levioribus tantum, & facile abigendis articulorum doloribus, non primis illis, vivebat obnoxius. Alii autem *non pauci* arthritici cum biennium circiter lac sumpsissent, *innoxie* postea *vino*, *compotationibusque indulserunt*. Hæc illæ. Cornelius autem Celsus (3) olim memoriæ litterarum mandavit, arthriticos *quosdam, cum asinino lacte poto ex toto se eluissent, in perpetuum hoc malum evasisse*. Confirmavitque Plinius (4), *esse inter exempla, qui asininum lac bibendo, liberati sint podagra, chiragrave*. Quem locum in Annotationibus ad Ballonii Consilia (5) relatum video, non sine animadversione, quam facile, quamque idoneum ad acrimoniam seri arthritici emendandam remedium ejusmodi a Medicis illius temporis omitteretur. Iis autem qui postea Hippocraticum lactis usum adversus hunc morbum renovarunt, cum alii aliquando alia objicerent; extitit denique Senex optimus, nostrumque amicissimus Ludovicus Testius,

[1] Consil. Medic. a Scholz. edit. 232. [2] Thes. Med. Pract. l. 1. S. 40. in fin.
[3] De Medic. l. 4. c. 24. [4] Nat. Hist. l. 28. c. 9. [5] l. 2. Cons. 3. Annot. 4.

qui minus obnoxiam difficultatibus utendi lacte rationem excogitavit, saccharo, ut vocabat, lactis invento. Cujus non infelices effectus etsi pluribus fuerint tum apud nostrates, cum apud exteros Observationibus comprobati; Auctore tamen extincto, nescio quomodo ipsius inventi usus paulatim decrescere visus sit.

8. Noli expectare, ut de hydrargyro pariter verba faciam, quem inter cætera adversus difficile hoc malum præsidia quibus auctoribus referre possimus, excitata quidem salivatione, monstrabit Ettmüllerus (1), alia autem ratione, alii, in quibus Cl. Pujatus (2). Non de auxilio hoc magis, quam de diaphoreticis, aut de amarioribus, & calefacientibus herbis sermonem hoc loco instituam, tum ne longior sim, tum quia ut de cæteris remediis, ita de his quoque nihil aliud dicturus essem, nisi suum posse aliquando his omnibus esse locum; alias pro corporum conditione fore inutilia, imo etiam, vehementiora præsertim, noxia. Itaque memini, cum Medicus mihi quidam narraret, podagricis quos lues insuper venerea corripuerat, se hydrargyro dato, atque uberi salivatione promota, luem quidem abegisse, podagræ autem causam nihil minuisse, cum ab ea non levius quam antea, invadi pergerent; memini, inquam, respondisse, imo satis est, quod non gravius. Quamquam autem in hoc etiam morbo; ne dicam in hoc magis, paucioribus, lenioribusque, quo ad licet, remediis utendum est, & nos usi sumus; tamen siquando peculiares causæ aliquæ præsidium quod alias fugeremus, requirant, Boerhaavio (3) credendum est, de Arthritide scribenti, *maximum cuique remedium* esse *quod oppositum illi causæ, unde originem duxerat morbus*, præsertim ubi illud cum ejus corporis cui medemur, constitutione videtur congruere. Atque hinc est quod nonnulla aliquando auxilia, pluribus Medicis suspecta, in hoc morbo attulerint utilitatem. Sic; ut de externis quoque medicamentis aliqua attingamus; oleum e radicibus arboris cinnamomi quam utile fuerit abigendis, arcendisque articulorum doloribus, apparet ex *Transactionibus*, ut vocant, Regiæ Angl. Societatis (4). Sic Medicorum Scripta versantibus quam multa, quam varia occurrunt quæ adhibita levamen attulerint! ut de pinguedine dumtaxat dicam; ranarum, erinacei, anseris, vervecis, canis laudari, memini. Asininam quoque ab Albertino vidi nonnunquam præscribi, quam a Paullino (5) memoratam, nec tamen in hunc usum, invenies. Num propterea quod ex his aliqua nonnullis interdum profuerit, omnes omnibus, & semper convenire, existimabis? Certe Albertinus in ischiadico quodam asininam adhibuit, quem neque acerbissimus dolor, neque inflammatio torquebat. Alias autem ad demulcendum, quo ad ejus licebat, articulorum cruciatus, haud aliis utebatur, quam quibus plerique consuevimus, in singulis tamen eo potissimum quo quisque solebat levari, ut puta frusto bubulæ recentis carnis bis quotidie mutato, vel ut nusquam a me quidem lectum, sed Bononiensi Senatori usitatum, nec sine levamine, commemorem; linteolo imbuto succo, ex foliis sambuci, aut coliculos teneros, aut ipsa folia, sed cum aliis conjuncta, ad podagræ dolores leniendos a Græcis (6) Latinisque (7) Scriptoribus proponi, scio, simplicem autem foliorum succum non memini.

9. Cæterum externa hæc, itemque interna de quibus diximus, auxilia, aliaque ab Auctoribus laudata seu juverint aliquem ob eam causam quæ paulo ante indicata est, seu quod casu adhibita fuerint prope declinationem, quæ aliquando multo citius quam solet, per se advenit, sive etiam (id quod præsertim de præservantibus, quæ vocant, medicamentis dictum puta) quæ sanitas horum usui tributa est, verius fuerit exactæ victus rationi, quæ diu simul servanda injungitur, est tribuenda (quorum utrumque Cælius quoque Aure-

(1) Prax. art. 8. supra ad n. 5. cit. (2) Differt. de Hydrarg. n. 51. & seqq. & in fin.
(3) Aphor. de cogn. & curand. morb. 1280. (4) Saggio delle Transaz. &c. Tom. 4.
(5) l. de Asino S. 4. c. 3. §. 12. (6) Dioscord. de Med. Mat. c. 168.
(7) Scribon. Comp. Medic. 160. Samonic. de Medic. c. 42. Marcell. de Medicam. c. 36.

relianus (1) est suspicatus, alterum autem vel per se solum *securitatem totius vitæ* attulisse, Celsus (2), aliique testantur) illud certum est, pleraque plerosque aut nihil, aut parum adjuvisse; quædam autem in gravissimum discrimen conjecisse, aut mortis causam attulisse. Itaque si quæ commemoravimus omnia cum illius fœminæ (3) morbo contuleris a quo commemorandi occasionem habuimus; facile intelliges, quam pauca levamen fortasse aliquod ferre potuissent; nam perfectam quidem sanitatem, exeso in parte, & deformato osse, sperare non licebat; & contra, quam multa quanto futura detrimento procul dubio fuissent. In quibus & illa pones quæ necdum nominavi, sed modo designabam, videlicet quæ arthriticam materiam circa articulos aut jam depositam, aut deponi incipientem, introrsum in venas repellunt, deponendamque aut tunc, aut in posterum arcent, adstringendo quæ ferunt ad articulos vascula, fibrasque improvide corroborando. Inde enim exclusa quid damni afferat, vel ex utilitate intelligi potest, quam sæpius præstat, cum admittitur. Videsis, ut auditus vitia, quæ cæteris auxiliis irritis, Virum generosum vexabant, adveniens podagra omnino tollere consuesset, qua abeunte, revertebantur, sicut adnotavit Reusnerus (4), utque Gerbezii (5) Uxor diu, atque acerbe & ventriculo, & pectore torqueri soleret, donec erumpens arthritis extemplo liberaret. Sed quid ego ex his, aliisque unde possem, Scriptoribus ejus utilitatis exempla quæro quam in me ipso expertus sum? Cum enim illa de qua alias (6) mentionem injeci, utriusque oculi inflammatione, & jam propemodum chemosi conflictarer, cæterisque incassum remediis usus, & sentirem ipse, & Amici confirmarent, non esse amplius differendam sanguinis missionem, animum subiit experiri antea quam mihi vena secaretur; neque enim unquam secta fuerat, ut neque ad hoc tempus quo undeoctogesimum annum ago, secta est; experiri, inquam, an pediluvium, cum lenibus pedum frictionibus junctum, satis levaminis afferret. Quæ cum secunda fierent vespera, ecce dolor ad ipsam pollicis dexteri cum metatarso juncturam adventare podagram, significat: quæ noctu leviter increscens, oculorum inflammationem statim minuit, & diebus insequentibus sustulit. Mitissima fuit illa arthritis, ut in homine qui nunquam antea, ut neque parentes, majoresque cæteri, morbo hujusmodi abnoxius fuerat; nec postea nisi quincto post anno, sed vel multo levius, in sinistro genu se prodidit, ut similis quidem pediluvii effectus fuerit in podagra adducenda, sed longe dissimilis in ejus vehementia, atque in Juvene fuisse, video cujus in Commercio Litterario (7) historiam leges; nec mirum, cum ille; ut cætera omittam; non tepido, ut ego, sed calidiori usus esset pediluvio. Verum arthritis quantum utilitatis affert, si ei pateant opportune articuli; tantum noxæ reliquis invehit partibus, si illi non amplius pateant. Quod cum liceat innumeris Observationibus comprobare, quarum multas inspicere, si vis, potes in Cæsareæ Academiæ Voluminibus, & præsertim Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 55. indicatas; unam mihi satis erit commemorare ejus quem merito sæpius laudo, Hippol. Franc. Albertini (8). Cum enim Aurifex, podagra quotannis laborare solitus, petroleo, nec semel, imminente jam morbo, pedes inunxisset, hunc quidem arcuit; sed in multo graviores alios incidit qui abigi non potuerunt, nisi quamplurima ex alvo egesta materia, quæ, ut podagricam fuisse, facile agnoscas, *quasi ex calce* erat *aut gypso recens coagmentato*. Ea igitur a corroboratis articulis exclusa, in partes haud raro incumbit quæ aut abdomine, aut thorace, aut cranio concluduntur, præsens periculum, & sæpe interitum afferens. Eademque accidunt ubi causa aliqua interna, & potissimum infirmæ vires obstant,

[1] c. 2. supra ad n. 3. cit. [2] c. 24. supra ad n. 8. cit. [3] supra n. 2.
[4] Eph. N.C. Cent. 5. Obs. 8. [5] Earund. Cent. 8. Obs. 6. [6] Epist. 13. n. 24.
[7] A. 1741. Hebd. 25. n. 1. propius fin.
[8] Comment. de Bonon. Sc. Inst. Tom. 1. in Opusc. de Cort. Peruv. haud ita procul. a fin.

ſtant, ne ad articulos feratur. Quod cum potueris ex duabus, alias (1) ad te miſſis, Obſervationibus arguere, tum evidentius ex hac cognoſces.

10. GEORGIUS CORNELIUS S. R. E. Cardinalis, Epiſcopus Patavinus, jam olim non artuum modo, ſed & renum doloribus valde obnoxius, cum ab his, nullis amplius ſe oſtendentibus calculis, jam vacaret, imminuta plurimum urinæ excretione, hydropicus fieri viſus eſt, fiebatque fortaſſe, niſi valentiſſimo diuretico remedio dato, magna lotii vis prodiiſſet. Ne illo quidem tempore calculus conſpectus eſt ullus, neque poſtea bene multis annis quodquam renum laborantium indicium fuit, tametſi mutatis ad celeritatem equis rheda veheretur longa etiam, & aſpera via, velut A. 1721. cum hinc Romam iret, indeque Patavium repeteret. Verum non ut nephritici, ſic arthritici quoque dolores ſemper illis annis quievere; imo ſubinde redeuntes, eo crebrius, graviuſque cruciabant, quod propter obeſum corporis habitum, inferiorum artuum robur infirmum, & augeſcentem ætatem, minus jam, minuſque in dies uti poterat exercitatione. Huc accedebat aſſidua jam a longo tempore alvi adſtrictio, capitis deinde, & auditus gravitas, & ad ſomnum proclivitas, nec rara denique animi deliquia. Per hæc cum annum vix exegiſſet ſexageſimum quartum, nulla primum ciborum appetentia, tum arthriticus ingruit paroxyſmus: jamque manus dextera, & genu ſiniſtrum tumere cœperant, cum triſtiſſimum accepit nuncium de lethali morbo Sereniſſimi Fratris, quem unice ambat, Joannis Venetorum Ducis. Unde magno alioqui animo Virum incredibilis mœſtitia cœpit, moxque arthritica materia non modo ad articulos expelli deſiit, verum etiam quæ expulſa erat, in venas rediit, & præcordiorum anguſtiam, ſpirandi difficultatem, & ſuper hæc repentinum quendam inſultum attulit, in quo cerebri ſimul, & cordis officiis propemodum deficientibus, mors inſtare credita eſt. Tunc ſenior ejus Medicus, & qui aderant aut ſanguine, aut intima familiaritate conjuncti, me in conſilium propere accerſunt. Invenio ægrum nonnihil interea recreatum, ſed animo, nedum corpore, adeo diſſimilem ſui, ut id continuo me perculerit, recordantem Hippocraticæ prænotionis (2): *præter conſuetudinem quid facere.... malum eſt*. Qui enim antea in difficillimis rebus nunquam ſibi, aliiſque defuerat, omnem omnino ſpem vitæ abjeciſſe, ex ejus verbis intelligebam, quibus ne fruſtra opem ſibi ferre conaremur, monebat, præcipiebat, rogabat, idque a me præſertim, quem ſingulari, & aſſidua fuerat benignitate complexus, interea dum tangebam pulſus, majorem in modum etiam atque etiam petebat. Erant ii, ut tum, & poſtea tangendo cognovi, ſane peſſimi, quippe imbecilli, & poſt ictus ſæpe duos, ſemper autem perpaucos, intermittentes. Manifeſtum erat, niſi peccans materia ad articulos revocaretur, ſervari non poſſe. Nec minus tamen evidens erat difficultas ſumma revocandi in ea virium infirmitate, & in eo qui omnia incaſſum fieri, pro certo haberet. Itaque in extremo diſcrimine verſari, iis quibus debebam, ſeorſum dixi: idque per curſorem, dictatis a me continuo litteris, ſignificandum Ampliſſimis Viris, Fratris ejus Filiis, curavi. Attamen ex iis quæ inito conſilio facienda eſſe, ſtatueramus, nihil interea, aut poſtea omiſſum eſt, quantum quidem per ægri vires licuit, ab eoque precibus obtinere potuimus. Jamque genu tumere iterum incipiebat, quo die pulſus quoque aliquanto meliores factos animadvertimus. Sed mox natura fatiſcente, rurſus omnia in pejus ruere, & nequicquam nobis contra nitentibus, reſpirationis difficultas augeri, ſopore caput gravari, convulſionibus non interiora modo, ſed & artus corripi. Per quæ ſenſim intra perpaucos dies Cardinalis Præſtantiſſimus, Pontifex optimus, Litterarum Fautor ſummus eodem fere tempore quo Sereniſſimus Frater, optimus ipſe quoque Princeps, & arthritidi pariter obnoxius, bonis omnibus mœrentibus, ereptus eſt IV. Idus Auguſti A. 1722. CADAVER, ut juſta more ma-

[1] Epiſt. 25. n. 10. & Epiſt. 40. n. 2.

[2] in Coac. n. 1. apud Marinell.

majorum fieri possent, cum esset balsamo insequenti nocte condiendum; Discipulum misi, a me exercitatum, qui viscera eximeret, & singula attente perlustraret; neque enim animus tulit, ut ipse adessem. Ab eo, & a Medico de quo antea dictum est, mox diligenter quæsivi omnia. Quæ autem ambo retulerunt, huc redeunt.

Venter præpinguis omentum, mesenterium, intestina etiam Tenuia habuit multa pinguedine onusta: amplum ventriculum; sed tunicis maxime extenuatis: jecur ipsum quidem recte constitutum: ejus autem vesiculam parvulam, tunicisque adeo tenuibus, & flaccidis, ut attactu rumperentur, excidente rotundo calculo, pro vesiculæ parvitate non parvo, quem unum hæc sine ulla bile continebat. Renes erant æquo majores, sed dexter maximus, ut simul cum pinguedine qua obtegebatur, capitis magnitudinem ferme æquaret. In eo lapides ad undecim, magni plerique, & ramosi. In sinistro unus, & is quoque ramosus, nec parvus. Suo colore, & ramis nihil magis hi calculi, quam nigrum coralium referebant; ad me enim attulerunt spectandos; ab iis autem non esse visos, oportet, qui eorum similes fuisse, indicarunt quos Tabula III. declineavit Alghisius (1). Cæterum illa quæ proxime, arcteque ipsos complectebatur, renum substantia dura erat, & callosa. Thorace recluso, nihil in pulmonibus repertum est quod esset præter naturam; sed Asperæ arteriæ truncus cartilagines habuit præduras, nec facile constringenti manui cedentes. Quod vitii genus in arteriis quoque Iliacis, & proximo, unde oriuntur, Aortæ trunco animadversum fuerat. Neque intra thoracem deerat; sed ibi quo magis a corde recedebat Aorta, eo fiebat manifestius. Eratque hæc intra thoracem multo latior, quam justum esset. In corde nulla polyposa concretio, & vix pauca sanguinis portio, ejusque spumosi. Sed neque toto corpore multum sanguinis fuit; si capitis integumenta excipias, quæ dum inciderentur, sanguis non ita paucus effluxit.

Cranio aperto, præter serum quod inerat animadversa est cerebri substantia tota majorem in modum laxa.

11. Nimis & multa, & gravia præter ea quæ manifesta erant, latebant in hoc corpore, quæ naturæ, & arti obstarent in arthritica materia ad articulos revocanda. Laxius enim cerebrum præcedentes quidem capitis, & auditus gravitas, & ad somnum proclivitas indicabant. Sed laxumne adeo factum putares ut suo præcipuo muneri ineptum fere jam esset, aptissimum vero excipiendæ arthritici seri copiæ, unde externæ, internæque illæ convulsiones, quibus præcordiorum angustia, & summa, illæsis alioquin pulmonibus (intra quos nec Joerdensius (2) in casu haud absimili quidquam adnotavit morbosum) spirandi angustia debebatur. Magna autem arteria tum æquo latior, tum præduris tunicis, ut Iliaci quoque rami, instructa, qua vi poterat in superiores, inferioresque artus peccantem materiam impellere? Sane multo aptior erat ad sanguinis motum subinde remorandum, unde & deliquia, & novissimus ille insultus, & pulsuum intermissio repetenda, præsertim cum infirmæ essent cordis vires, ut pulsuum imbecillitas ostendebat, nec sine causa, quippe cum illæ ab ejusmodi cerebro conservari non possent. Huc illud accedebat, quod cum imbecillum cor, duræque arteriæ vel optimo, & vivido sanguini circumagendo minime par robur haberent; erat illis circumagendus effœtus sanguis, & impurus, qualem hunc fuisse commonstrant præter vitam, novissime sine corporis agitante exercitatione ductam, tot illa quæ præter naturam in ventre deprehenderunt. Nam primum ventriculus adeo laxus, tunicisque adeo extenuatis probe conficere alimenta non poterat. Tum deinde nec intestina poterant chylum perficere, in quæ nulla jam bilis e cysti influxerat, a tempore antem longo nec bona, & pauca influxisset, quorum illud non parvus felleus calculus, hoc autem cystis parvitas, & diuturna alvi adstrictio significant: quæ ipsa adstrictio repurgando illa ex parte sanguini quam adversaretur, intelligis. Denique pur-

[1] Litotomia. [2] Act. N. C. Tom. 4. Append. n. 5. in fine §. 5.

purgatio, qua si ullus, sanguis certe ejusmodi maxime indigebat, cum per cutem potissimum, & per renes fiat; per cutem hic, quiescente corpore, minus fiebat; per renes autem gravatos adeo, & ex parte callosos quis satis bene esse factam, putet? Nec me fugit, qui rei causam quandam alibi (1) memoraverim, & in obesis præsertim confirmaverim; nec me, inquam, fugit, ut sæpe renum calculi cum arthritide conjungantur; imo ob hos quoque arthriticorum sanguinem minus expurgari, & sic arthritidis materiam augeri. Neque tamen hinc inferas, velim, in iis omnibus hanc minus posse ad articulos propelli, aut si forte ab his intro cesserit, non posse ad articulos revocari. Quin memini, Senatori illi Bononiensi de quo supra (2) indicatum est, calculis quoque renum, præter arthritidem, exercito, cum forte ab hac genua, & manus intumescerent, repente autem mox tumor, & dolor sine manifesta causa pene ex toto evanescerent, & terreret omnes insequens spirandi difficultas; memini, inquam, per eadem tamen quibus hic nos frustra usi sumus, peccantem materiam ab Albertino fuisse ad articulos revocatam. Scilicet neque ætas eadem, neque mœror, neque cerebri, neque Magnæ arteriæ vitia illic erant: & quanquam calculi qui subinde excernebantur, non deerant; non erant tamen cum his de quibus loquimur, comparandi.

12. Nam primum coralii formam hi referebant. Quod attendendum a te est non tam ut mireris, quam ut eorum causam, effectumque cognoscas. Leges enim in Sepulchreto, esse deprehensos in rene calculos qui muris imaginem (3), nedum qui coralii (4) repræsentarent. Eustachius autem qui primam fere omnium coraliformis calculi Observationem proposuit, satis ejusmodi figuræ causam indicavit (5). Secundum quam Piccolhominus (6) postea muris quoque formam in calculo explicavit ab se descripto. Cujus historiam si ex ipso Auctore in Sepulchretum fuisset relata; lectores post quæ symptomata repertus esset, non ignorarent. Igitur ut calculorum materia in pelvi, initioque ureteris subsistit; sic in eam figuram conformatur quæ corpus, & caput muris, aut quæ caudicem coralii refert: ut vero simul in tubulis qui in pelvim confluunt, ita caudam muris, & tibias, aut ramos coralii repræsentat. Obsessis autem ab ejusmodi calculo plerisque, aut omnibus quas nominavimus, urinæ viis, compressisque minimis attiguis instrumentis per quæ ipsa a sanguine separatur, sane intelligis, ut ejus secretio, atque excretio minui debeant, aut hæc etiam omnino intercipi, & nisi ab natura, aut ab arte, aut ab utraque feratur auxilium, incipere hydrops fieri, aut magna alia oriri noxa. Vides igitur, unde nasci hydrops cœpisset in proposito Eminentissimo Viro, cum ars remedio prævalido lotium urgens, partim obsessas vias nonnihil expedivit, partim vero, idque potissimum, necdum obsessas præter modum dilatavit, ut urina, & tum copiose, & postea sic satis efflueret, adjuvante natura quæ materiam, novos ramos calculis addituram, sæpius deinde, & majori copia ad articulos amandavit. Sed ut tubuli aliquot & patuli, & latiores servati sint; plures tamen inutiles omnino restabant calculorum ramis pleni penitus, atque impediti: &, quod magis attendendum est, inutilis quoque restabat proxime ipsis circumjecta renum substantia, dura cum ipsis, & callosa ab assidua compressione reddita. Quæ res efficiebat, ut ne a maxima quidem corporis concussione molestia ulla perciperetur in renibus, præsertim cum arctissima tubulorum ad ramos calculorum adhæsio ne hi agitarentur, præstaret, ut in aliis præstitisse ex Sepulchreto (7) cognosces, cum magni lapides, coralii similes, *clavi instar impacti*, & immobiles renibus inhærerent. Verum tot partibus substantiæ renum callosis factis, eoque inutilibus, num horum viscerum munus detrimenti nihil cœpisse, existima-

(1) Epist. 40. n. 3. & 5. (2) n. 8. in fin. (3) l. 3. S. 22. Obs. 26. §. 6.
(4) Ibid. Obser. 21. §. 4. & seqq. & S. 25. Obs. 20. & S. 28. Obs. 26.
(5) Vid. §. 4. cit. (6) l. 2. Anat. Prælect. 23.
(7) cit. Observ. 20. & 26.

ſtimabimus? Erant præterea hi calculi & plures, & magni, ut reliquam non induratam renum ſubſtantiam partim prægravari, partim diſtrahi neceſſe eſſet. Prægravata autem, & diſtracta non poterat ſane ſuo officio perfecte fungi in particulis quas alias ſolet, inutilibus, & noxiis a ſanguine ſeparandis. Denique erant hi calculi in renibus ejus corporis in cujus fellea cyſti alter continebatur, & quod conſequitur, in eo corpore quod egebat magis ſeparatione illarum particularum, velut ſupra (1) indicatum eſt. Nec ſum quidem neſcius, facile poſſe in iiſdem corporibus quæ obnoxia ſunt renum calculis, felleæ quoque cyſtis calculos produci; imo id alia olim Epiſtola (2) faſſus ſum, qua repertos in Cardinali hoc Ampliſſimo commemoravi, nec mihi proclivius quidquam eſt quam non paucas proferre eorum Obſervationes qui utroque ſimul in loco deprehenderint. Nam præter tot alias quas invenies a me tibi alibi (3) commemoratas, & præter inſignem illam quæ a Cl. Pohlio (4) indicatur, & Sepulchreto addi poſſet, in Sepulchreto ipſo ſex memini legiſſe, eaſque omnes libro III. (5): quas inter Grembſii una eſt, hoc etiam cum propoſita hic a nobis conveniens, quod intra veſiculam *nihil fellis* repertum eſt. Sed horum nemo, quod ſciam, arthritide vexabatur, & ſiqui vexatus etiam eſſet, non tot alias tamen, neque tam graves vaſorum, & viſcerum habebat læſiones.

13. Sunt alia etiam vitia quæ aliquando in articulis ſe oſtendunt, velut id quod in muliere conſpexi, cujus diſſectio non una de cauſa digna eſt quæ hic tibi deſcribatur.

14. ANUS, complurium liberorum parens, ante menſes circiter tres apoplexia correpta fuerat. Hanc reſolutio exceperat artus utriuſque dexteri ſic tamen, ut ſalva ſentiendi facultate, moveri nonnihil poſſent. Noviſſime autem cum quidam acceſſiſſet quaſi ſopor, minorque ad loquendum promptitudo, in Noſocomium illata, ibi ſenſim e vita exceſſerat poſt initium Decembris A. 1746. De multis quæ pluribus diebus ſecando, in ejus corpore animadverti, hæc ſunt potiſſimum quæ huc attinent. IN VENTRE uterus adeo brevi longitudine, ut vel exterius ab oſculo ad ſummum fundum vix duos tranſverſos æquaret digitos. Sed erat totus in ſe contractus, & conglobatus, ut parvulæ pilæ referret ſpeciem nonnihil a fronte, & a tergo depreſſæ, parietibus proportione craſſioribus: quorum ſubſtantiam, cum ſecarem, lividam conſpexi, nec ſanam judicavi. Alterius tubæ majus extremum non modo impervium erat, ſed cum teſticulo prorſus connatum, qui, ut compar, durus, & ſuperficie quodammodo teſſelata. In Thorace, grandes cor habuit polypoſas concretiones. In Calvariæ integumentis qua tempus ſiniſtrum operiebant, magna exterius, interiuſque apparuit ſugillatio; tametſi nulla capitis alliſio aut percuſſio, quantum perquirendo ſciri potuit, nuper præceſſerat mortem, aut hanc erat mox ſubſecuta. In toto cerebri hemiſphærio ſiniſtro contra ac hemiplexia indicaverat, nihil quidquam vitii offendimus. In dextero autem primum animadverti vaſa quæ per Tenuem meningem feruntur; præſertim qua capitis vertici reſpondebant, ſanguine turgidiora: per eandemque meningem tranſpici quaſi aquam cum aeris particulis miſtam; quæ revera ſuberat, ſed adeo pauca, ut ea meninx non facile ſequeretur trahentis digitos. Deinde vero ſingulare, nec leve, offendi ipſius ſubſtantiæ cerebri vitium, idque circa verticem ad trium, aut quatuor digitorum ſpatium ſecundum capitis longitudinem, & ad totidem ſecundum latitudinem ubi quidem vitium erat latiſſimum; nam erat alicubi multo anguſtius. Incipiebat autem a ſuprema illa hemiſphærii ora qua ſiniſtro propius eſt, indeque in latitudinem ſe extendebat. A ſuperficie cerebri quam tenebat, introrſum plus digito non deſcendebat. Tota igitur quæ deſignata eſt, ſede utraque cerebri

(1) n. 11. (2) Epiſt. Anat. 1. n. 48. (3) Epiſt. 37. n. 43. (4) Diſſert. de Proſt. calcul. affect. §. 7. (5) S. 22. Obſ. 1. S. 23. Obſ. 4. §. 10. S. 24. Obſ. 2. §. 12. Obſ. 6. §. 4. Obſ. 10. ſecunda §. 4. & S. 25. Obſ. 9. §. 5.

rebri substantia colore erat sanguineo fusco obsoleto, mollitie autem non minori, quam si diu, multumque cerebris gravis cultri ictibus concisa fuisset, ac subacta, ut propemodum difflueret. Neutiquam tamen fœtebat. Reliquum autem cerebrum; nisi quod si cum cerebello, & Oblongata medulla conferres, laxius erat; nihil diligentius quærenti obtulit quod secundum naturam non esset; ut ne in ventriculis quidem effusum serum deprehenderim, etsi Pituitariam glandulam valde contractam, & subsidentem animadverti. In Genu denique sinistro, ad interiora vincula, cartilagines, & glandulas frequentissimis, qui & superiora omnia viderant, Spectatoribus demonstranda, inciso, cum mucilaginis nihil quidquam conspicerem; attentius inspectare cœpi omnia, quæ tamen sic satis erant lubrica, vidique cartilagineam rotulæ crustam qua parte externo femoris condylo respondebat, quasi attritam, & levibus parallelis sulculis haud aliter exaratam, quam si quis scalpri aciem, ab summo ad imum sæpius ducendo, appressisset: crustam autem condyli quem modo dicebam, qua eidem rotulæ parti obvertebatur, adeo extenuatam, ut lividula, ob transpectum per ipsam os, appareret. Præ his antem multo observatione digniores globuli plurimi occurrebant, quorum maximi quinque pares erant ferme omnes mediocribus uvarum acinis, reliqui, plures viginti, alii aliquanto, alii multo illis minores. Albi erant omnes, & lævi superficie, omnesque inter se disjuncti, intra articuli cavum prominebant, exigua sui parte adhærentes, imo continuati, minores quidem Capsulari ligamento circa hujus latera inferiora sic ut aliqua in oblongam seriem disponerentur, majores autem cartilagineæ crustæ, seu potius fimbriæ glandulæ alicujus mucilaginosæ, cartilagineam crustam arcte operientis in recessibus quibusdam ossium ad cavum articuli pertinentium. Alii autem omnino erant ossei, alii sub cartilagineo cortice osseum nucleum continebant. Cum in altero quoque genu vellem quærere, si forte inessent, meliusque originem ostenderent suam; ægre tuli, jam cum plerisque aliis partibus fuisse humatum.

15. Cæterum unde unde extiterint; illud certum est, sive ex mucilaginosis excreverant glandulis, secretionem mucilaginis imminuendo, nocere articulo potuisse; sive aliunde erant, si hactenus haud multum nocuerant (neque enim id scire pro certo licuit) plurimum, augescendo, fuisse nocituros. Quin siquis forte diceret, ex iis osseis globulis minimum quempiam, genu se agitante, e sua avulsum sede, atque inter condylum, & rotulam interjectum, utriusque cartilagini ea vitia attulisse quæ indicata sunt; non is loqueretur a veri similitudine omnino abhorrentia: quanquam memini, cum insequenti anno ibidem nescio cujus hominis genu perlustrarem, crustam ejusdem condyli cartilagineam eadem illa parte qua rotulam tangit, nonnihil quasi corrosam invenisse non majori spatio quam quod unguis digiti minimi operire potuisset, exiguisque aliis in ea vicinia spatiolis; tametsi nec in rotula quidquam vitii, neque alibi in toto articulo appareret; nedum globuli extarent nulli. Quorum descriptionem eo minus censui prætermittendam, quod istiusmodi in genu morbi qui mentionem fecerit, neminem videor legisse (1). In alio tamen articulo sic satis similis, cum hæc recenserem, prodiit Observatio Illustris Halleri (2). Scilicet in decrepita muliere, cujus arteriæ plures, & aliquæ cordis valvulæ osseis squamis, aut harum inchoamentis non carebant, dum inferioris maxillæ cum ossibus temporum articulos itrospiceret, horum alterum animadvertit *nudatum crusta cartilaginea, & meniscum pene dimidium consumtum & perforatum. Crustam quam tritus deleverat, idem tritus in globulos fere viginti mutaverat, semiosseos, & in capsulæ cavea libere collectos*. In altero articulo *mirum hoc spectaculum* non erat, sed omnia secundum naturam. Plura, si plura addidisset, describerem tibi, ut omnia cum mea posses

(1) Vid. Epist. 69. n. 13.
(2) Progr. de indurat. corp. hum. partib. §. 5.

ses Observatione conferre. Verum nec ipsi pro certo resciscere licuit, ut videtur, quid inde, quantumve incommodi cœpisset fœmina. Sed neque ita multos legi qui id genus memoraverint corruptionis substantiæ cerebri, quod ut ferme in paucis aliis (1), sic in proposita Anu deprehendi. Porro nec ita frequens est resolutio in eo corporis latere quod subjectum; non adversum; sit cerebri læsioni. Itaque hanc ad paucas illas addere poteris Observationes quas alibi (2) inter oppositas longe plurimas, quasi exceptionum quarundam loco, indicavi: nisi forte læsionem hic dicas aut non repentinam, aut nimis ab iis cerebri partibus fuisse remotam, nempe ventriculis, & quæ in his sunt, protuberantiis, quibus potissimum partibus repente læsis, hemiplexia solet in adverso latere observari. Quæ tamen an dici possint de Observatione illa quam a Medico Neapolitano Curtio propositam alias (3) indicavimus, fortasse non ita facile est constituere. Dextero enim lateri ob apoplexiam resoluto, haud ita dissimilem ejus de qua modo loquebamur, substantiæ cerebri corruptionem, non in sinistra vidit respondere, sed in dextero hemisphærio, eoque toto, ut vel meninges in mucosam essent substantiam conversæ: quamquam cum de Oblongatæ medullæ cruribus quæ in protuberantias illas excrescunt, nihil ajat; dubitandi locus aliquis superesse videri possit.

16. Arthritidis de qua præcipue his Litteris scriptum est, & Rheumatismi tanta in multis quidem est similitudo, ut Medici hunc ab illo sero distinxerint; quanquam non adeo sero, ut circa medium superioris sæculi id primum fecerint, quod ajunt aliqui Ballonii (4) obliti. Rheumatismi autem nulla peculiaris in Sepulchreto mentio fit, ne eo quidem loco ubi maxime convenisset, nempe sub finem XI. Sectionis libri hujus IV. qua ea pertinet ad Dolores *Externarum Partium*. Nec miror tamen, cum vix meminerim in aliam rheumatici dissectionem incidisse quam in illam ex Drelincurtio auditam, & in Osteologia sua (5) ab Haversio memoratam, qua dissectione Drelincurtius invenit *gelatinam concretam in superficie musculorum, duos aut tres Ducatos densitate adæquantem*. Quæ Observatio ad eam addi poterat Sectionis quam dixi, Sepulchreti particulam, quæ & perbrevis est, & in parte constat ex productis alibi historiis, imo & in quandam desinit, una illa eademque pagina jam propositam (6). Ego qui spectantia ad cæteras Sectionis ejusdem partes alibi tractavi, ne hanc ultimam prorsus omisisse particulam videar, Observationes huc adjiciam duas Mediaviæ nostri, quarum prima ad Externarum Partium Dolores attinet; altera, nisi dissectio verum detexisset, ad easdem attinuisse videretur.

17. JUVENIS aurificis lumbum dexterum cruciaverat dolor nulli remedio cedens. Anno sic exacto, sinistrum quoque lumbum jam cœperat dolor invadere, nec dolores in cervicibus deerant, qui videbantur rheumatici; cum accessit crura movendi impotentia, hydrops tympanites, & mors denique circa medium Aprilem A. 1753.

CADAVERIS eas tantum exteriores partes incidere permissum est quæ sedes fuerant pertinacissimi lumborum cruciatus. Itaque ab ipsis detracta cute, & Adiposa membrana, in cujus cellulis aliquid aquæ conspiciebatur, sublatoque amplo illo tendine unde oritur Latissimus dorsi musculus, neutroque in latere ulla in eo tendine adnotata labe, cum ad crassum illud carneum corpus ventum est quod commune initium præbet Sacrolumbo, & Longissimo dorsi musculis, ecce in eo corpore insolitus apparet color, qualem in vetustis ex nucis arbore constructis armariis videmus, nec tamen in toto eo corpore, sed ad spatium dumtaxat quinque circiter transversorum digitorum secundum longitudinem pariter & latitudinem: idque a superficie introrsum adeo pertinebat, ut in subjectis quoque musculis Sacro, &

(1) Epist. 5. n. 6. & Epist. 9. n. 16. 18. (2) Epist. Anat. 13. n. 25. (3) Epist. 9. n. 19.
(4) Vid. ejus librum de Rheumatismo, & Quæst. Medic. illi adjectam.
(5) Disc. 4. ubi de Rheumatismo. (6) Obs. 7. §. 11. & 7.

Quadrato lumborum ſpectaretur. Erant autem fibræ toto eo quod indicavimus, ſpatio mirum in modum laxæ, & cedentes, crebriſque interjectis ſanguineis grumulis disjunctæ. Et hæc quæ diximus, vitia omnia eo apparebant magis, quo muſculi erant Spinæ propiores: ſed extra illud in lumbis ſpatium nec color, nec quidquam aliud quod præter naturam esſet, in muſculis eſt animadverſum. Quin gravior odor ne ibi quidem erat, ubi illa erant vitia. Quæ in utroque lumbo omnia deprehenſa ſunt; ſed in ſiniſtro multo leviora.

18. Hic te duo ex me quærere poſſe, video, alterum, unde illa eſſet movendi crura impotentia? alterum, unde in cervicibus dolores? Et horum quidem cauſam non difficile conjicies, ſi mearum, quas inſequentibus etiam annis confirmavi, Obſervationum (1) memor, Longiſſimos quorum initia vitiata hic erant, muſculos a dorſo per cervices in omnibus in quibus id quæſivi, perrexiſſe, non ignoraveris. Impotentiam autem illam inde fortaſſe natam eſſe ſuſpicari nihil vetat, quod vitia in Quadratis etiam lumborum muſculis, eoque graviora, quo propius vertebras, animadverſa, pervenire demum potuerint ad eos nervos ex quibus Crurales coaleſcunt nedum ad muſculos ipſos Pſoas, ut vitia illa ab exterioribus ad interiora pergebant: neque enim ab interioribus ad exteriora proceſſiſſe, illud, etſi ventrem introſpicere non licuit, indicio eſt, quod nullæ de renibus querelæ, nullaque horum læſionis ſigna memorabantur, nec crura, incipiente, ſed diu progreſſo jam morbo, ſunt infirmata.

19. Nunc alteram accipe Obſervationem, quæ contra, cum ad Externos Dolores videretur ſpectare, re tamen vera ad interiora ſpectare inventa eſt, eoque dignior eſt quæ minime prætermittatur.

20. MONACHUS Patavinus, annos natus minimum ſeptuaginta, poſt febrem quandam, frigore ſtipatam, laborare cœperat doloribus, quos a defluxionibus, ut vocitant, eſſe, credebat. Hi muſculis qui circa os alterum Innominatum, & paulo ſupra anterius ſunt, & qui per ſubjectum femur extenduntur, inſidere videbantur, nunc moleſtiores, alias minus, ut incedere non prohiberent. Quos dolores cum duos treſve annos pertuliſſet; tandem iis ingraveſcentibus, confectus eſt circa medium Qinctilem A. 1737. apparente pridie quam obiret, ad inguen lateris illius tumore in quo fluctuans materia percipiebatur. ABDOMINE illic inciſo, ut unde materia illa extitiſſet, inquireretur; præter omnem opinionem ingens vis puris inter peritonæum, & os Innominatum, ibi iis obtectum quos mox nominabo, muſculis, reperta eſt.

21. Obſervationem hanc tanto magis a Medicis eſſe attendendam, cenſebis, quanto facilius poſſunt per ſpeciem defluxionum imponere morbi interni, & in abſceſſus ejuſmodi degenerare, & quanto fortaſſe crebrius quam opinantur, ſub ejuſcemodi larva iidem morbi deliteſcunt. Hoc certe unus Chirurgus ter vidit; nempe Cl. Benevolus (2), qui pariter a Quercio idem conſpectum eſſe, addit: ſciteque explicat, cujus generis tumores muſculis adſiti quos Pſoas, aut quos Iliacos Internos vocamus, cum cauſa eſſe poſſint contractionum quæ femoribus moleſtæ ſint, tum denique ſuppurati pus queant in ſumma femora demittere. Sed hæc apud ipſum fuſius videbis. Interea Vale.

EPI-

[1] Adverſ. Anat. 2. Animad. 15. in fin. [2] Due Relaz. Chir. Vid. I.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LVIII.

Agitur de Lue Venerea.

EPistolis hactenus ad te missis Observationes bene multas communicavi quæ ad Veneream attinent Luem. Itaque non est cur mireris, si vix aliquam superesse, dixero, quam his Litteris describam. Verum si Litteras illas inspicias quas protinus indicabo; satis esse tibi factum, videbis, cum, aliorum morborum occasione, qui aut ab hoc erant, aut cum hoc conjungebantur, me non omisisse ejus mentionem, aut siquæ intus ab eo esse viderentur læsiones, neque has fuisse prætermissas, comperies.

2. Namque Epistola I. (1) cum de atrocibus capitis doloribus verba facerem, quid vitii esset in meningibus, cerebro, & cerebello, proposui: & quid in cerebro, & cranio, cum scriberem Epistola IX. (2) de epilepsia. In Epistolis autem XLII. (3) & XLIV. (4) læsiones occurrunt aut in epiglottide tantum, aut in aliis etiam laryngis cartilaginibus, arteriaque Aspera adnotatæ: in iisdemque Epistolis (5) (6) noxæ intimæ arteriæ Magnæ; ut minus, iis positis, mirandum sit Epistola XVIII. (7) dilatari ipsam in aneurysma, aut Epistolis XL. (8) XXVII. (9) & LIII. (10) aneurysma insuper, aut ipsam disrumpi potuisse. Purulentum pulmonem Epistola ostendit XVIII. (11) præsertim vero XXII. (12) Purulentos autem, aliterve læsos renes, aliasve urinarias partes Epistolæ IV. (13) XLII. (14) XLIV. (15) & XLVIII. (16) Porro in utero excrescentiam Epistola exhibet XLVII. (17) eademque cicatricem in vagina infima prope urethram. Virilis autem urethræ insolitum madorem, & ruborem Epistola XLIV. (18) eademque (19) & XLII. (20) angustam urethram quibusdam locis, atque contractam: duæque hæ Epistolæ (21) (22) & IV. (23) & XL. (24) urethræ excrescentias, aut excrescentiæ reliquias. Epistolæ autem; ut LII. (25) omittam; VIII. (26) XXVII. (27) XLII. (28) & XLIV. (29) majores illos canaliculos aut omnes, aut ex parte deletos, & denique Epistola hæc ultima aut alia urethræ læsionum vestigia (30), aut ipsam qua cingitur Littrii glandula, inflammatam (31), aut Cowperi alteram glandulam induratam (32), aut strigosam (33), aut ductuum utriusque oscula non recte se habentia (34), aut obcæcata illorum oscula qui semen invehunt (35), aut Seminales tandem vesiculas strigosas, & exsuccas (36).

3. Nec vero horum quæ dixi, vitiorum Observationes tantummodo ad te misi; verum etiam iis præsertim duabus quas modo sæpius memorabam, Epistolis XLII. & XLIV. fusius quædam persecutus sum quæ Luem Veneream comitantur, aut subsequuntur, gonorrhœam videlicet, & urethræ quas appellant carunculas. De his enim quid alii senserint, aut viderint, & quid mihi videre contigerit in illa XLII. Epistola (37) non omisi. De gonorrhæa autem cum Epistola sit tota XLIV; quid de singulis illius sedibus, cæteris, mihique conspectum fuerit, ordine proposui nec quædam alia quæ ad ipsam attinerent, prætermisi. Nihil igitur eorum repetere volenti reliquum est, ut tres, aut quatuor, quæ forte supersunt, Observationes hic proferam ad Luem illam spectantes. Quarum duæ primæ sunt ex Valsalva.

4. MULIERI quæ annum exegerat quin-

(1) n. 14. (2) n. 23. (3) n. 39. 40. (4) n. 15. (5) n. 39. (6) n. 3. (7) n. 25. (8) n. 29. (9) n. 28. (10) n. 7. (11) n. 25. (12) n. 10. 11. 15. (13) n. 19. (14) n. 2. 40. (15) n. 15. 27. (16) n. 32. (17) n. 28. (18) n. 3. 5. 7. (19) n. 10. (20) n. 39. 40. (21) n. 7. 10. 18. (22) n. 39. (23) n. 19. (24) n. 29. (25) n. 30. (26) n. 6. (27) n. 28. (28) n. 39. 40. (29) n. 7. 9. 12. (30) n. 9. 14. (31) n. 15. (32) n. 3. (33) n. 12. (34) Ibid. (35) n. 7. (36) Ibid. (37) n. 38. & seqq.

quinquagesimum, dolor obortus est ad maxillam inferiorem, cum multi interdum sanguinis fluxu adeo ut candenti ferro admoto hunc compescere cogitarent, ni per se tandem desiisset. Brevi post tempore dolores ad ossa vexare mulierem cœperunt: quos cum diu pertulisset; incepit, quotiescunque movebatur, queri, omnia sibi ossa frangi; & sane qui aderant, tunc crepitum ad articulos audiebant. Ad hæc illud postea accessit, ut inferiorum artuum ossa flecti cœperint, quasi essent cerea, & ad levem etiam motum dolere.

MORTUÆ demum inventa sunt ossa Innominata, femoris, tibiæ, & quæ cranii fornicem efficiunt, non secus ac si ex crassiore papyro essent, flexibilia: superficie autem spongiosa erant; ad meditullium vero quibusdam locis cariosa.

5. Unde sanguis ille multus proflueret, cujus initio historiæ fit mentio, Valsalva scribere prætermisit. Accepi autem ego ab iis qui cum ipso olim mulierem & viventem, & mortuam viderant, abscessum huic fuisse ad alterum colli latus, ut ex illo fluxisse, conjiciam. Addiderunt iidem, alia quoque ossa quædam, in quibus & costæ nonnullæ, & pedum ossa flexilia in mortua fuisse, & tanquam cartilagines, cultrum admisisse: quæcunque autem ossa flectentibus, aut comprimentibus cederent, ea, dum hæc fierent, humorem quendam, diluti instar sanguinis, emisisse. Vidi postea & ego illa ossa; nam Valsalva asservaverat; oblonga quidem in arcus modum curvata, ex iis autem quæ fecerant cranii fornicem, in planum depressa, fœdo omnia, etiam quia intime purgari non potuerant, colore, & odore, & contrectantium manus ungentia. Sed cum a longo jam tempore asservata essent; nonnulla quæ in recentibus, atque adeo in cadavere ipso quæsiissem, videre non potui: quæ inter illud fuisset, quomodo eorum capita in articulis se haberent, id est minus, an magis essent mucilagine inuncta, ob crepitum illum videlicet qui ad articulos, cum hos ægra moveret, ab assidentibus exaudiebatur; multo autem magis, quomodo se haberent genitales partes in fœmina quam lue venerea infecta adeo fuisse, dicebant, ut inde vitium hoc tantum ossium extitisse, non dubitarent.

6. Vetustissima suppeterent mollium factorum humanorum ossium exempla, si quod Sachsius (1) videtur cum Petro a Castro existimare, hunc morbum *Arabibus* vocatum esse *Alachad & Alzemena*, & *curatum ab Avicenna*, constaret, ut constat ex Andreæ Bellunensis, quæ cum Avicenna edita est, latina arabicorum nominum adaucta interpretatione (2), *alzemana*, vel *zemena esse quando æger propter mollificationem, seu paralisim pedum, aut manuum impeditur a motu illorum membrorum*; ut inscriptio illa Observationis Petri a Castro *de membrorum & ossium mollificatione*, membrorum quidem resolutioni, sive, ut Avicennæ Interpretes loquuntur, *mollificationi* (3); non ossium; convenire videatur. Satis tamen antiqua exempla sunt quæ olim Fernelius (4), & quem ipse laudat, Ruellius litteris mandarunt, felici etiam addita per balneas aluminosas curatione, quam ex Sachsio (5) intelliges alios quoque esse secutos. Sed quænam sic emollitorum ossium structura, naturave per anatomen reperta esset, ut illis ex casibus, quippe restitura firmitudine, scire non licuit, sic neque ex aliis qui enumerari solent, ut puta ab Jacobo Hollerio (6), a Guilielmo Fabricio Hildano (7), a Petro Borello (8), a Thoma Bartholino (9), ab Daniele Prottenio (10) memoratis, id, uti sperabam, didici. Quin illam etiam mitto quæ ad peculiarem potius certi alicujus ossis labem, quam ad eam spectant quæ sit plerisque simul communis, in illisque pono quod ex nominato Bartholino in Ephemerides relatum est Cæsareæ N. C. Academiæ

[1] in Schol. ad Obs. 37. A. 1. Dec. 1. Eph. N. C. [2] ad vocem *Alachad*.
[3] Vid. c.2. Fen.2. l.3. Can. Avicen. [4] De abdit. rer. Caus. l.2. c.9. [5] Schol. cit.
[6] in adjectis l.1. de Morb. Int. Raris quibusd. n.7. [7] Cent.1. Obs. Chir.45. & Cent.6. Obs.74.
[8] in fin. Epilog. additi ad Cent.4. Hist. & Obs. Med. Phys. [9] Cent.6. Hist. Anat.40.
[10] in Act. Med. Hafn. Vol. 3. Obs. 24.

miæ (1). Itaque ad eos descendens qui memoria nostra floruerunt, primum ex Italis Gabrielium (2) inveni, qui superioris sæculi anno, haud serius, duodenonagesimo (Gagliardus (3) enim anno insequenti eandem Observationem pressius describens, secum *nuperrime communicatam* esse, dixit) eo igitur circiter anno Matronæ ossa dissecans, quorum nulla pristinam duritiem retinuerant, oblongiora autem fere omnia facta erant in omnem partem flexilia, hæc deprehendit in carnem non fibrosam quidem, sed rubicundam, conversa. Post hanc, non absimilem in fœmina altera legi Observationem Courtialis (4); imo, ut ossa omnia, dentibus exceptis, quos Gabrielius non memoravit, ei flecti potuerant, ita omnia fungosas, mollesque carnes, sanguinolento sero imbutas, referebant. Quanquam autem non alterius generis esse, video, Observationes quasdam Chirurgi celebris Petiti (5), quippe quæ ossa mutata exhibent in substantiam carni similem, salvis, quod ipse adnotavit, proximis, aut interjectis cartilaginibus, sic ut ad memoriam mihi redegerint crassa illa cartilaginea ligamenta, quæ interposita vertebrarum corporibus, cum hæc alte ab aneurysmate vitiata essent, ipsa quidem illæsa deprehendi (6); tamen cum Petiti illæ Observationes eum morbum nunquam in pluribus simul Partibus, semper autem cum tumore conjunctum proferant, a me quidem nequeunt ad eam qua de loquimur, speciem referri. Sed neque aliæ plures, ut puta quæ ex Maucharto (7) est in summis ossis femoris partibus amplificatis, & adeo mollibus, ut scalpelli manubrio, imo digitis cederent, & pressæ, cruentam quandam medullam emitterent ejus similem quæ in minutis est ossium cellulis, aut quæ bis edita est ex Nebelio (8) in multo majori ejusdem ossis parte, in amplam massam albicantem, spongiosamque conversa, nisi quod minimæ, & quamplurimæ lamellæ intra hanc divisæ supererant, & medullarium systema semilacerum & exinanitum, complectente omnia membrana alba, duriuscula, imo fere cartilaginea, quæ periostium credita est. Cujusmodi membranam ab Alexandro Camerario (9) quoque conspectam videbis, tumores cingentem, sub quibus in rhachitico puero ossium humeri, & femoris certæ partes sic absumptæ fuerant, ut in materiam abierint fluidam, minime fœtidam, albam, grumoso lacti non absimilem, quem propterea morbum *albam ossium cariem* ipse nominabat. Si Platneri Dissertationem habes quæ inscripta est *de Thoracibus*; videre poteris, num forte, & quatenus, huc attineant illa quæ de ea Dissertatione in Actis Eruditorum (10) legi: *ossa in ætate provectioribus aliquando præter naturam ita molliri, & cerea ac fragilia fieri, ut, quasi liquata, diffluant; quod propria quidem experientia in osse dextro innominato viri cujusdam compertum est*. Denique, ut a diffluentibus ad scissilia ossa redeam, Ill. Halleri (1) Observatio extat in fibula, quæ periostio non mutato, carnea omnino, aut molli cartilagini similis, casei fere solidioris modo scissilis facta erat, tumensque, intus fœtido ulcere erosa. Quæ omnia etsi non magis quam Petiti Observationes, ob alterutram, aut ob utramque de qua supra dictum est, causam ad propositam attinent; prætermittere tamen nolui, minime dubitans, quin aliquid ex iis quæ in singulis comperta sunt partibus, aliquando possis ad ea quæ in pluribus simul, aut fere omnibus occurrent, intelligenda transferre. Nunc autem ut ad eam quam hic spectandam suscepimus, morbi speciem referamus supra memoratas Gabrielii, & Courtialis Observationes, ejus quæ ex Valsalva proposita est, in eo quoque consimiles, quod emollitionem ossium dolores toto corpore antecesserant; mirum certe est, post tantam, dum tres illæ

[1] Obs. 37. supra cit. [2] Eph. N.C. Dec. 3. A. 2. Obs. 3. [3] Anat. Oss. c. 2. Obs. 3.
[4] Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1700. Obs. 2. [5] Mem. de la même Acad. A. 1722.
[6] Epist. 40. n. 26. & 29. [7] Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 30.
[8] Act. N.C. Tom. 1. Obs. 15. & Tom. 5. Obs. 111. [9] Tom. eod. 1. Obs. 53.
[10] A. 1751. M. Sept. P. 2. ex ejus dissertationum pag. 139. [11] Opusc. Pathol. Obs. 54.

illæ mulieres viverent, morbi similitudinem, tantam in mortuarum ossibus dissimilitudinem esse repertam, ut cum in duabus carnem referrent, in una spongiosa quidem, & cariosa facta, sed ossa tamen permanerent. Multo autem major dissimilitudo (nisi forte hanc, aliasque ejus similes malis ab nimis progresso morbo repetere) in exemplo illo occurrit quod a Boerhaavio (1) commemoratum est. Nam qui emollitis ossibus, nec sine acerbissimis doloribus, vixerat, mortuus ossa habuit *pulti simillima*, *qualis* ex ossibus *paratur in Papiniana machina*. Quæ cum ita sint; probe intelligis, siquando ejuscemodi morbi recurrant, cautum esse Medicum oportere in prædicenda ossium constitutione, cum post illos, in quatuor cadaveribus triplex, adeo inter se discrepans, constitutio deprehensa sit.

7. De his autem tribus ista quæ a Valsalva reperta est, ne ad illam quidem constitutionem referri potest, quam interdum, præsertim vero a lue Venerea, Medici animadverterunt, cariem videlicet usque adeo progressam, ut ossa nullo negotio in cadavere, aut quocunque viventis adhuc hominis motu frangerentur: cujusmodi exempla; ne longius te abducam, quæ Blawius (2), aliique ediderunt, indicando; habes in Sepulchreti hac IX. Sectione (3), & in V. (4) hujus ipsius libri IV. In proposita enim Valsalvæ muliere ossa erant quidem in superficie spongiosa, & ad meditullium quibusdam tantum locis cariosa; sed locis cæteris ad meditullium, & tota parte inter hoc, & superficiem interjecta sine carie erant. Itaque non frangebantur; sed flectebantur, sicque non exesas multo maxima ex parte fibras, sed emollitas esse, ostendebant. Unde autem hæc emollitio? Nam si carnea, aut pultacea essent facta; non deessent quos sequereris, Ingeniosissimi Viri, conjicientes, in locum ossearum particularum, quas vel in sanis deteri, atque abradi ab ossibus, credunt, novas ejusdem, ut par erat, generis non fuisse suffectas, sed longe alias, nunquam in duritiem osseam coituras. Igitur si tibi quoque lubeat conjecturis indulgere; excogitandus hic humor est, qui in ossa illatus, ipsa possit emollire. Namque extra corpus, id est cum ossa multo rigidiora sunt, non deesse qui id possit, monstravit Ruyschius (5), cum ab liquore in quo costas servaverat, acidiore facto, illas adeo mollitas fuisse, scripsit, ut funiculi instar contorqueri in spiræ modum potuerint: quod postea, alias in liquore acido macerando, confirmavit; redigere enim potuit (6) in formam litterarum C, & P. In Adversariis autem II. (7) ab diuturna eadem maceratione non costas solum, sed generatim ossa humana mollia, & flexilia fieri, asseveravit; quin diserte hæc addidit: *an non & inde ratio liquet memorabilis morbi, quo affecta virgo, in Galliis, omnia habuit corporis ossa pastæ ad instar mollia?* Sed quoniam in suis illis experimentis costas memoravit *infantum* dumtaxat, & hic, eadem respiciens, ossa *puerorum*; huc illa addere ossa poteris ab Hunauldio ostensa Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensi (8), quæ macerata in aceto, sic fuerant emollita: & quia ossa illa quibus ex corporibus accepta fuerint, non apparet, cum iis conjungere quæ de duobus eburneis cochlearibus eidem Academiæ a Cl. Viris Fauchyo, & Geoffroyo relata sunt (9), quorum alterum in lacte diu, &, quod consequitur, in lacte acido facto, ex oblivione relictum, flexile, ut corium, inventum est, alterum autem quod parvum erat, & ab Academia ipsa visum, cornu instar flexibile, & pellucidum factum fuerat, cum remansisset longo tempore in embammate quod *mostarda* vocitatur. Hoc etiam; ut ad acetum ipsum redeam; attendas velim, cum per acetum mollita fuissent illa ossa quæ ostendit Hunauldius; macerando in aqua, pristinam duritiem recuperasse; in aceto autem, iterum amisisse: ex hisce autem omnibus, & ex eo quod

(1) Prælect. ad Instit. §. 401. (2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. & Obs. 151. (3) Obs. 1. §. 13. 14. (4) Obs. 1. §. 2. & Schol. ad §. 10. (5) Thes. Anat. 6. n. 13. (6) Thes. Max. n. 164. & Thes. Nov. n. 129. (7) c. 6. (8) Hist. A. 1742. Obs. de Phys. & c. 7. (9) Ibid. & Hist. A. 1743. Obs. de Phys. & c. 13.

quod supra (1) commemoratum est de balneis aluminosis quæ firmitudinem amissam viventium hominum ossibus reddiderunt, novum argumentum capias multiplicis, & variæ tum causæ, tum labis per quam ossa flexilia fiant; certe enim si carnea, aut pultacea fuissent, nulli remedio esse potuisset locus. Quod si inter omnes constaret, ossa in rhachiticis pueris cerea esse flexilitate, nec Mayowius, ut in Sepulchreto (2) etiam habes, esse *potius firmiora, quam in aliis*, contenderet; quædam hic externa remedia quæ ipsis profuisse dicuntur, commemorassem, & cum Hunauldi experimento contulissem. Verum cum ad ossium curvaturas, quæ in pueris illis sunt, explicandas apta quidem, sed non prorsus necessaria mihi videatur cerea ista mollities ossium, quæ satis est, multo minus quam in adultis, sicut illa ætas requirit, esse dura, ut a prævalente musculorum vi, ad unam aliquam ossium faciem attinentium, in eam torqueantur partem, quemadmodum alibi (3) indicatum est, ubi etiam de proposito, explicatoque a Meryo (4) adolescentulæ sceleto locutus sum; ideo neque ejus adolescentulæ curvata adeo artuum ossa, & humilem inde etiam staturam, licet similia his acciderint in illis quorum ossa carnea, aut pultacea facta esse, dixi, neque pumilionum, sive nanorum ob intorta a rhachitide ossa brevitatem huc pertinere, existimavi: quanquam non cunctos qui nani sint, rhachiticos esse, scio. Posse enim brevissimo corpore quosdam nasci, & parum crescere, ossibus rectis, membrisque omnibus inter se proportione respondentibus, si forte dubitas; vel novissimo isto exemplo convinci potes, quod in laudatæ Academiæ Historia (5) leges, hujusmodi pueri jam jam quinquennis, neque tamen pollicibus duobus & viginti longioris. Nunc priusquam ad alia transimus; ad eas de quibus supra dictum est, ossium flexilitatis, & fragilitatis causas, juvat has quoque adjicere. Dominicus Gagliardus (6) mollia, &, quod consequitur, fragilia ossa iis in corporibus fieri, censuit, quibus minus dura obtigere; neque enim in omnibus eadem esse duritie, sed pro vario ossei succi coagmentationis, & consolidationis gradu, aliis magis, aliis minus dura: quod ex eo forsitan confirmare potuisset, quod in fœminis multo sæpius, quam in maribus, mollia fiunt: emolliri autem illud osseum, ut vocabat, gypsum, quippe *alcalicum*, ab acidis quæ in ossium vasa irruant, indeque esse, quod *rheumaticis ac arthriticis cruciatibus, præsertim gallicis*, obnoxii, obnoxii quoque sint ossium emollitioni. Et sic quidem præivit iis qui postea, ut paulo ante dicebamus; per acidos liquores emolliri ossa, confirmarunt. Et rheumaticis quidem, atque Arthriticis non semel contigisse ut flexilia ossa fierent, docent Observationes, quibus & illam addes Cl. Targionii (7) in muliere, cui articularium dolorum vehementia humeros, ulnas, & radios in arcus modum contorserat. In iis autem quas Gagliardus nominavit, affectionibus esse humores acidis particulis infectos; id vero cum ab omnibus probari non possit; tu ex illo tantum accipies quantum placuerit, cætera in medio relinques. Porro quod ad ossium fragilitatem spectat, hanc non semper a carie induci, Cl. Lovisius (8) ostendit. Cum enim fœminæ cadaver incideret, quæ levi nisu os humeri, mox femoris quoque fregerat; ossa *non cariosa, sed sicca, & fragilia, medullam itidem siccam, friabilem, a parietibus cavitatum ossearum liberatam* deprehendit. Et erat quidem ea mulier sexaginta annos nata, sed pinguiori corporis habitu, sana præterea, & vegeta, nisi quod mammarum cancro jam ab aliquo tempore laboraverat.

Nunc alteram accipe, quam promisimus, Valsalvæ historiam.

8. BONONIENSEM Virum dolores ex lue Venerea male habebant, quotidie certa periodo revertentes. Hi ad diaphysim tibiæ simul, & ad ejus malleolum, sed ad hunc

[1] n. 6. [2] l. 2. S. 12. in fin. [3] Epist. 27. n. 33. 34.
[4] Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1706. [5] A. 1746. Obs. Anat. 8.
[6] Obs. 3. supra ad n. 6. cit. (7) Prima raccolta d'osservaz. Med. nella Descriz. d'un Tumore Follicul.
[8] Vid. Act. Erud. A. 1751. M. Jun. P. 1. ubi de ejus Observationib.

hunc præsertim, sæviebant, ubi parvus, & submollis tumor oculis, & digitis percipiebatur. Internis externisque auxiliis frustra adhibitis, Valsalva scalpello opem tulit. Nam diductis communibus integumentis, cum luteam *gelatinam* non multam, quæ inter illa & subjectos tendines interposita, tumorem efficiebat, dempsisset; postridie dolor ad malleolum non rediit. Attamen cum æger, si vicini tendines premerentur quibusdam quasi aciculis compungi se, diceret; intellectum est facile, sub ipsis partem aliquam *gelatinæ* illius latere: qua demum tota dextere, paulatimque ad os usque, salvis tendinibus, detracta, is quoque acicularum sensus evanuit. Restabat præter opinionem dolor ad tibiam; fieri enim per consensum creditus fuerat. Itaque scalpello periostium retectum est, neque prorsus secundum naturam inventum; ut ejus ab osse, sano alioquin, fuerit procuranda separatio. Quo facto, nullo amplius dolore superstite, facile ad cicatricem perductis vulneribus, incolumis æger dimissus est.

9. Cum hanc mihi Valsalva narraret Observationem; neque enim scriptam reliquit; addidisse memini, alios quoque non dissimiles Venereos tumores simili ratione se feliciter sustulisse sic ut postea neque ipsi, neque dolores redierint. Referebat autem inter gummata, ut appellant, Venerea, minime necessarium ratus, ut omnia sub periostio oriantur, aut peculiari tunica comprehendantur. Nihil similius propositæ Observationi, quam alias quoque a nobis commemorata, Fabricii ab Aquapendente (1), nisi quod non ad malleolum, sed ad carpum erat tumor, quotidie statis quibusdam horis acerbos dolores afferens, factus, sicuti scalpello deprehendit, a concreta pauca, ut tunc loquebantur, pituita vitrea, tendines internos contingente. Ejusdemmodi autem materiam designasse, credo, Nicolaum Massam, cum in eorum qui viventes morbo Venereo conflictati fuerant, cadaveribus; plura autem secuerat; scripsit, quemadmodum habes in Sepulchreto (2), *loca dolorosa madentia* invenisse *materia pituitosa*: quam Fracastorius (3) quoque ubi dolorum ex eadem lue noctu affligentium causam *factis dissectionibus* compertam proposuit, *lentoris cujusdam*, super tendines, musculosque conspecti, vocabulo indicavit: *gummositates* autem *concreto phlegmate constitisse*, diserte tradidit. Nec refert quod Fabricius tumorem illum quem exsecuit, venereum esse, non dixerit; nam gummata *sæpe*, non semper, ab ea causa esse, agnoscebat (4). Cæterum num duo Anatomici, iidemque Chirurgi præstantissimi Fabricius, & Valsalva ipsi quoque tum forte decepti sint, tendines uterque, hic etiam periostium illis cruciata doloribus fuisse, non dubitantes, malim per te existimes, quam ipse dicere. Gummata autem sedem non semper inter periostium, & os habere; etsi non discedas ab Sepulchreti hac Sectione; facile intelliges non solum ex Rhodio (5) qui in Theatro hoc nostro *tria gummata candida*, recluso cranio, ostendi vidit ab Antonio Molinetto, *quæ inhærebant Duræ membranæ*, verum etiam ex Guarinonio (6) scribente, se *vidisse Gummata dicta in cerebro concreta*. Quam potissimum sedem memoro, quia hæc adscribuntur ad ejusdem Observationem in qua *tria corpuscula tanquam gummata virentia* in viri cerebro conspecta leguntur, qui ex lue de qua loquimur, epilepsiæ, & convulsionibus obnoxius, denique gravissimo sopore confectus est. Quæ causa, & qui morbi cum in historia pariter legantur, alias (7) ad te perscripta; poteris utramque inter se conferre, & quod de parvo & subrotundo illo intra cerebrum abscessu tunc in medio (8) reliquimus, iterum, si vis, perpendere, an videlicet ad gummata pertinuerit. Quod dum facies, simul capitis gummata, ut plerumque solent, sub capitis

(1) De Chirurg. Oper. ubi de Articulot. Ust. (2) Sect. hac IX. Obs. 1. §. 1.
(3) De Morb. Contag. l. 2. c. 12. (4) l. cit. ubi de Gummatib.
(5) Obs. 1. §. 9. (6) in Schol. ult. ad Additam.
(7) Epist. 9. n. 23. (8) n. 24.

pitis integumentis initium habentia, & cranium, nisi mature prospiciatur, exedentia, ut historia eadem ostendit, ad memoriam rediges, quando in Sepulchreto hujusmodi Observationes hic desiderantur, quibus propterea alias augendum esset, in iisque illa quam una cum cadaveris dissectione produxit Cel. Heisterus (1).

10. Propositis quæ supererant, duabus Valsalvæ Observationibus, totidem, quæ ex meis sunt reliquæ, subjiciam, ab illa incipiens, quam potissimum requirit inchoatus de carie sermo, cranium exedente. Ut enim hæc late progrediatur, nisi tempestive occurras, vel sine cadaveris sectione & ipse conspexi, & tu intelliges.

11. VETULA decumbebat in Bononiensi Incurabilium Nosocomio, cui Venerea caries tantum de sinistro osse sincipitis, & proximo frontis absumpserat, ut per foramen digitorum transversorum quoquoversus trium cerebrum pateret, liceretque perspicere, ubi arteriam ad carpum tangeres, eodem temporis puncto hanc, & cerebrum tum se se attollere, tum subsidere. Quod; ne forte dubites; vidi sæpius anno illo, si recte memini, 1700; neque enim brevi tempore ibi mulier vixit; tametsi erodens virus necdum penitus infractum esset, neque exulceratio quæ circum oras foraminis exterius erat, cicatricem duceret. Ipsius autem membrana cerebri nitida, & pura conspiciebatur.

12. Non me fugit, ad longe amplius spatium, si caries pergat, calvariam absumi, qui; ut alios omittam; Falloppium nostrum (2) legerim scribentem, *aliquando corrumpi totum sinciput, & aliquando etiam partem occipitis, & totam interdum calvariam corrumpi, & auferri: & hoc ego vidi*, inquit, *primo in mea matertera, quæ a marito acceperat morbum gallicum; & ego ei abstuli totam calvariam, & membrana tecta est quadam pellicula, & semper percipiebatur motus pulsantis meningis.* Additque, se *habere & plurima alia exempla & hic, & alibi*. In Vetula autem illa non erat manifesta pellicula quæ meninges obtegeret: imo sic res apparebat quasi ubi, Dura detracta, cerebrum Tenui dumtaxat opertum aspicimus rubella, nitida, humidaque superficie. Itaque satis mirari non poteram, quomodo humor qui os exedere potuisset, membranam illam nullo modo violasset, nec mulier convulsione, paralysi, aut alio læsi cerebri, ejusve meningum indicio laboraret: quanquam num antea laborasset, ignoro. Neque minus olim mirabatur Hildanus (3), abfuisse læsæ medullæ Spinalis signa in eo qui hanc *plane denudatam, & non nisi membrana sua coopertam* habebat, cum tria vertebrarum thoracis corpora abstulisset caries. Et sane mirabiliora hæc sunt, quam impositos musculos, aut integumenta aliquando ab humore non offendi qui subjecta ossa extra, intusque perrodit, nulla exterius sive tumore, sive colore prodente se noxa; quæ res incautos amatores misere decipit, sub corporis pulchritudine, nusquam ne leviter quidem deformata, cariem vel gravissimam latere posse, ignorantes: cujusmodi exemplum legere est in primis apud Novesium (4), unde in Sepulchretum, probante etiam Gulielmino (5) referri posset. A carie, sed alterius, ut credibile est, generis os frontis ferme totum consumptum sine ullo exterius conspicuo indicio cum quondam proponeret Benivenius (6), fulminis exemplo usus est, quod aurum illæsis loculis, interdum liquat, aut alia ejusdemmodi facit quæ Benivenii Observationem referens, addit Marcellus Donatus (7). Alii autem malunt similitudine uti aquæ stygiæ, quæ ferrum videlicet rodit, sebum non attingit. Tu vel aliud aliquid comminiscaris oportet, vel hos sequaris. Usus enim erit non in propositis solum casibus, sed in aliis quoque. Sic Fabricius noster (8) in puero, sic Matthæus Blawius (9) in viro, sic Jo. Jacobus Scheuchzerus (10) in muliere calva-

Ff 2 riam

[1] Differt. de Off. Tumorib. n. 15. [2] Tract. de Ulcer. c. 47. [3] Cent. 5. Obs. Chir. 56.
[4] Lettre 6. [5] Reponse 6. [6] De abdit. &c. Morbor. causis c. 18.
[7] Medic. Hist. Mirab. l. 5. c. 1. [8] De Chirurg. Oper. ubi de Gummatib in fin.
[9] Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. Obs. 151. [10] Act. N. C. Tom. 7. Obs. 47.

riam viderunt non uno in loco ab exedente carie omnino pertusam, Dura tamen meninge illæsa, ut evidens esset, acrem illum, & corrodentem humorem, ut Fabricii verbis utamur, fuisse *contrarium naturæ ossis capitis, nequaquam ejusdem membranæ subjectæ*. Quod tamen ne in cranii omni carie putes accidere, plures admonere poterunt Observationes, in his Laubii duæ, altera in muliere (1), altera in viro (2), quorum utriusque cranium magna ad spatia ita erat carie absumptum, aut perforatum, ut respondentes non meningum modo, sed & cerebri ipsius partes puri aditum darent ad Lateralem usque ventriculum, dexterum in utroque, tametsi in muliere accessit tandem subjecti lateris paralysis, quæ in viro jam diu fuerat, ut plerumque tum solet, a sinistris. De quo discrimine cum satis alibi verba fecerim; tu de discrimine altero, quod huc attinet, videbis, cur videlicet erodens cariei ichor aliorum quidem meninges vitiet, aliorum vero illæsas relinquat? num quod in his apertum extrorsum habeat exitum; in illis non habeat? num quia in illis venerea sit virulentia infectus; in his non sit? Sed cum utrilibet explicationi casus non desint qui repugnent, ut primæ qui a Blawio in viro, ut secundæ qui a me in muliere propositus fuit; sane alias a certa quadam ichoris, aut corporum natura, & dispositione ipse repetas, necesse est. Ego ad meam alteram, qualis ea cunque est, Observationem propero.

13. LANIO annos natus ad quadraginta, Venerea infectus lue, sæpe autem ebrius, factus jam pridem obnoxius fuerat thoracis morbis, ob eosque alias hoc in Nosocomio decubuerat. Novissime in idem reversus, præter acutam febrem, ob quam missus bis sanguis fuit nec primum, nec iterum crusta carens polyposa, tussi conflictabatur assidua, quæ ter quaterve singulis horis adeo ingravescebat, ut ex conatu lividus fieret: purulenta expectorabat: pulsus habebat vibratos. Hæc cum dies pertulisset circiter quindecim; postremo viribus sensim intra unum diem magis, magisque decrescentibus, vivendi finem fecit sub Januarii finem A. 1747.

CADAVER; si quasdam ex thorace partes excipias; eo tempore perlustrare non potui, quippe in aliis occupatus quæ ad tradendam publice Anatomen ex usu erant. Pulmones fracidi fuerunt, & grave olentes. Cor laxum. In una ex arteriæ Magnæ valvulis Arantii corpusculum multo majus, quam æquum esset. Sub eoque in ea facie qua valvula valvulas spectabat, membraneæ laminæ ex quibus illa fiebat, ad modicum tractum ita sejunctæ, ut qua hiabant, specillum immittere inter utramque potuerim. Ipse autem proximus arteriæ truncus albidis intus maculis passim distinctus, nec satis lævis, imo nonnihil inæqualis. Mox autem ad curvaturam in aneurysma distentus; ut quæ in illa valvula animadverti, minus, sicut alibi (3) dixi, mirarer.

14. Etsi ob eam quæ modo memorata est, causam non satis potui hanc Observationem perficere; prætermittere tamen nolui, ut conjungere cum aliis possis, initio hujus Epistolæ (4) indicatis, quibus non raro in lue Venerea lædi pulmones, lædi arteriam Magnam, & in aneurysma dilatari, ostendimus. Fortasse renes quoque in viro isto offendissemus vitiatos. Hæc enim quatuor, pulmo, aorta, & renes cum suis appendicibus sæpius aliquanto occurrerunt nobis labefactata in iis qui lue hac diu graviterque laboraverant, quam ex plerorumque librorum lectione facile existimes. Viscus autem illud quod doctissimi olim Viri præ cæteris læsum atque adeo luis hujus sedem esse, tradiderant, ut ex Sepulchreto (5) vides, non assentientibus tamen aliis, quod indidem (6) cognosces, jecur dico, mihi unquam in iisdem corporibus vitiatum apparuisse, in præsentia non memini. Nec tamen propterea inficias ivero, quæ rarius, aut nunquam mihi, ea sæpius aliis, & quæ sæpius mihi, ea rarius aliis occurrere potuisse; neque enim aliud hic volo, nisi quæ mihi frequentius invenire contigerit, tibi

[1] Eph. cit. Cent. 8. Obs. 21. [2] Earund. Cent. 9. Obs. 14. [3] Epist. 27. n. 7.
[4] n. 2. [5] Obs. 2. §. 1. 2, 3. [6] Ibid. §. 4. & Obs. 4.

tibi indicare, probe conscius, hanc luem, ut sub cujuscunque morbi larva interdum delitescere, ita quodcunque viscus posse vitiare. Quæ autem revera crebrius, quæ minus crebro afficiat, non facile ante statuas, quam multæ multorum Observationes in unum conferantur. Sed mirari subit, cum infecti hoc morbo tot mortui sint, totque moriantur, dissectiones quæ adhuc extant, minime eorum numero respondere. Et certe in hanc Sepulchreti Sectionem relatas videbis non ita multas. Itaque Sectio brevis est, eoque brevior, quod neque tota de Lue Venerea est, sed de Plica etiam Polonica, & qua de illa est, magnam partem ex Scholiis constat, quorum aliquod ne suo quidem loco legitur, ut puta quod tertium apponitur ad §. 1. Observationis I. in quo nihil de *tumentibus & suppuratis ossibus*; cum pertineat, quantum judico, ad §. 11. tribus ab illo distantem paginis: fere omnia autem Scholia a Sylvio sunt, acidam veneni hujus naturam adstruere conante, ex quibus omitti quædam poterant, nonnulla autem pro illis substitui, ut puta cum (1) bubones in glandulis Inguinalibus oriri, conjecit, quia *vasis spermaticis sunt viciniores*. Melius olim qui cum Brasavolo (2) *per penem*, ajebant, *pravam quandam qualitatem ad emunctoria ascendere, & ad adenosas inguinum partes, ibique bubones excitare*. Etsi enim viam non indicabant quæ in eas glandulas duceret; non eam tamen proponebant quæ non duceret. Quæ possit ducere, indicavit denique sex annis ante quam Sepulchretum cum Additamentis, in quibus id fuerat ponendum, prodiret, Gulielmus Cowperus, sicuti in Adversariis nostris (3) legisti, ubi ad mulieres quoque eandem conjecturam transtulimus: eaque in Consiliis ex illo tempore usi sumus, cum bubones propositi sunt qui præputii, & glandis erosionibus successerant, in profunda ulcera cancrosa, ut non semel vidimus, degenerantes. Nec tamen istis in Scholiis desunt quæ dissectionibus deberi videantur, velut illud (4) de venerea infectione a fœmineis loculis *usque ad uteri cornua assurgente, illaque corrumpente, & ulcera ibidem excitante*: quod perbelle convenit cum Vallisnerii nostri (5) Observatione in muliere, cujus ab eadem lue non modo loculi omnes, sed & dextera tuba tota erat exulcerata. His quæ a Vallisnerio in fœmineis, a Genselio (6) autem, a Saltzmanno (7), a Casparto (8), a Petschio (9), ab aliis in virilibus etiam visceribus, in aliisve eorum partibus qui post hunc morbum interierant, conspecta sunt, tu numerum, ut dixi, non ita magnum augere poteris Observationum quæ Sectione hac Sepulchreti continentur.

15. Non me præterit, librum ætate nostra exiisse, *de Pudendorum Morbis, & Lue Venerea* inscriptum, quo plures ad hanc spectantes etiam in cadaveribus Observationes proponuntur. Num vero æque possint hæ, ac modo indicatæ, in Sepulchretum referri, non satis scio. Neque hoc eo dico, quod Auctoris fidei, sed quod ejus oculis, & diligentiæ quatenus interdum fidendum sit, nesciam. Alia enim sunt quæ in aliis Scriptis se vidisse, affirmavit, quæ cæteri visum esse videre credunt, cum videre ipsi nunquam potuerint. Qualia neque in hoc Scripto desunt, ut puta cum ait, *interpositum* esse *uterum* inter Rectum intestinum, & Vaginæ lacunas: peritonæum *eminere superextensum* glandulis Inguinalibus ab exteriore parte, id est inter ipsas, & cutem: lympham *per lymphatica Mesenterica derivari ad Peyeri glandulas, id est acinos Intestinales*: Asellii pancreas humano quoque inesse mesenterio; ait enim in mortuis ex lue Venerea esse *Asellianum Pancreas ad nihilum redactum*: & alia, quæ sciens prætereo, ejusdemmodi. Interea autem dum ipse ista videt quæ cæteri non vident, contra non videt, aut nescit quæ cæteri vident, & sciunt, velut ubi scribit, *nil anfractuosum* in vesiculis Seminalibus *contineri*, *cujus ra-*

[1] Schol. ult. ad §. 4. Obs. 1. [2] l. de Morbo Gall. ubi de Caus.
[3] IV. Animad. 22. & 27. [4] ad §. 4. cit. Schol. 1. [5] Ist. della Generaz. P. 2. c. 5. n. 21.
[6] Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 84. [7] Act. N. C. Tom. 2. Obs. 99.
[8] Differt. de Exost. cran. §. 8. ubi num Aortæ aneurysma? [9] Syllog. Anat. Obs. §. 87.

ratione semini mora aliqua prætendi possit, aut ubi *de Mucoso* inter cuticulam, & cutem *corpore nullam*, inquit, *apud Auctores Anatomicos, exceptis Monspeliensibus, mentionem factam fuisse, invenio*: huic porro *cutis colores, in primis vero nigredinem Æthiopum primus tribuit Polsenus*. Sed qui Malpighium (1), aliosque ex eo hæc antea docentes legisse non videtur, multus est in pluribus producendis Scriptoribus tum Medicis, tum etiam non Medicis, ut confutatam ex multo pluribus, multoque gravioribus opinationem persuadeat, luem Veneream antiquissimum esse morbum, nec alium denique ac elephantiasim. Quæ nunquam, opinor, conatus esset, si tum Medicum Doctissimum atque Eruditissimum legere potuisset a quo penitus convulsa hæc sunt, Joannem Astrucium (2): quanquam nihilominus illud mirum est, qui non ignoraret, quanta olim, & quam immoderata, dum Cæsarum potentia vigeret, in Romanis lupanaribus esset Nationum commistio, credidisse, eandem vel eo tempore fuisse luem, sed a Medicis plures in morbos divisam, non antea pro uno morbo esse agnitam, quam eorum omnium morborum *collectio in castris ad Neapolim* animadversa est; quasi vero iis in castris major fuisset Nationum commistio, quam Romæ quondam cum unum idemque scortum (id quo ipse fatetur Martialis (3) verbis) pateret Cattis, Germanis, Dacis, Cilicibus, Cappadocibus, Indis, Judæis, &c. Una tum Romæ deerat Natio, Americana: quacum qui commercium per se, aut per alios saltem habuissent, in castris illis non deerant; ut unde nova non morborum collectio, sed lues in Europam venerit, intelligatur. Verum non modo in his, sed & in facili alioquin annorum ab eo tempore numeratione, & meliorum Medicorum inde ad nostrum usque ævum lectione parem negligentiam animadvertas, ubi mox scriptum est, luem Veneream *jam ultra* 300. *annos sub tali titulo duravisse, nihilque etiam de atrocia sua remisisse*; quando inter omnes constat, Neapolitanum illud bellum non cœpisse ante annum 1494. & ab eo quem paulo ante laudavi, Astrucio (4) tot Auctores producuntur, in iisque plures qui, ut celebres Medici fuere, ita in omnium fere sunt manibus, quorum testimonio planum fit, hunc morbum factum esse leviorem. Post hæc, & post alia quæ brevitatis gratia omitto, in hisque proximum illum aphorismum prognosticum, *Febris Lui Venereæ superveniens morbum solvit*, ipse existimes velim, num istius oculis, & diligentiæ tantum tribuere possimus, ut omnes ejus Observationes nihil usquam dubitantes, hæsitantesque accipiamus.

16. Cave credas, hæc a me ulla alia causa, quam veri studio, de Auctore dicta esse neque injuria mihi, neque beneficio, dum viveret, cognito, & cujus libro sua quoque bona inesse, haud nego. Noli quærere, num in ratione illa pariter qua morbum hunc esse vincendum, docebat? Ex quo enim hic Medicis morbus innotuit, aliis aliam placuisse medendi rationem, & quæ olim placuerat, postea iisdem in locis esse desertam, & quæ displicuerat, substitutam, siquo in alio, in hoc certe morbo, neminem credo posse ignorare; ut siquid nunc magis probes, aut improbes, timendum sit, ne alii contra improbent, aut probent non modo ex posteris, verum etiam ex iis qui nunc vivunt, in tanta sententiarum mutabilitate, & diversitate. De duobus enim celebratissimis adversus hanc luem auxiliis, decocto, ut vocant lignorum, & hydrargyro quot vigent adhuc dissensiones? nec solum utrum utri sit præferendum, sed cum alterutrum prætuleris, qua hoc ratione sit adhibendum. Constat autem, inter ipsa hujus morbi initia mercuriales, quas dicunt, inunctiones in usum tractas fuisse: deinde vero iis prælata lignorum decocta: postea mercurium sumendum datum; nec propterea lignorum decocta ita exolevisse, ut in quibusdam præsertim Civitatibus non retinerentur; imo, rejecto prorsus utroque mercurii usu, ipsa dumtaxat servata erant, donec tandem ad alte-

(1) De Ext. Tact. Organo. (2) De Morb. Vener. l. 1. c. 1. & seqq.
(3) l. 7. Epigr. 29. (4) l. cit. 1. c. 14.

terutram mercurii adhibendi rationem, ubi lues gravior decoctis non cederet, in iisdem Civitatibus reditum est. Memini, cum ego adolescentulus Bononiam petii, usque adeo jam desertum utrumque mercurii usum, ut annis octo quos ibi Medicinæ studio tribui, ne unum quidem audiverim Medicum nedum viderim, alterutra ratione utentem; mirum in ea Civitate in qua olim floruisset Jacobus Berengarius Carpensis, a mercuriali inunctione clarus, quam inter primos excoluit, fortasse etiam, ut plerique censent, primus excogitavit: certe si annis aliquot erat natus ante A. 1467. quod ejus locus, a me alibi (1) productus, indicare videtur; ea erat ætate cum lues Venerea primum in Europa cognita est, ut vel inter illa prima initia id instituere potuerit. Quanto autem antea quam ipse Bononiam irem, mercurius & suspectus esse, & perraro ibi adhiberi cœpisset; ut vetustiores quosdam ex Bononiensibus Scriptoribus prætermittam; satis ostendit Claudini *Empirica Rationalis* (2), ubi de hydrargyri utrolibet usu, non modo de perniciosis sæpius, ideoque hic a me ne nominatis quidem, ex eo suffitibus verba fiunt. Quibus igitur Præstantissimos illos Medicos vidisti, inquis, remediis utentes contra Veneream luem? Nimirum decoctis sive pervulgata, idque ut plurimum, ratione datis, sive alia quam Valsalvæ, nec raro, in usu fuisse, vidi. Cum enim quosdam animadvertisset magnam decocti illius vim feliciter ingurgitantes quod Aquam Stibiatam, sive Aquam *Corsi* vocitant; in mentem sibi venisse, ajebat, eadem uti haud aliter ac thermalibus aquis solemus. Itaque dedisse primum ad duas, tresve libras, animadvertendo, an facile, & per vesicam, non per intestina, aut cutem, ut aliquando, redderetur. Nam si non facile, aut si per has duas exiret vias; destitisse. Sin facile, & tantum per urinæ iter prodiret; postridie pondus, & sic magis, magisque in dies auxisse donec perveniret ad libras decem. Sic autem multum, citoque profecisse; ut aliquando intra tres, haud amplius, dies vetusta ulcera sanari, gummata deprimi, ut in Equite quem mihi nominavit, conspexisset. Et certe ea medendi ratione vidi ipse persanatam mulierem quæ jam biennium venerea ulcera pertulerat, magnum unum in altero genu, tria autem, an quatuor in palato, parva quidem, sed per quæ tamen alimenta ex ore in nares gravi cum incommodo transirent, itemque generosum Virum, civem meum cui ex eadem causa hypogastrium, & femora late erant, fœdeque exulcerata. Quæ cum intra ipsos potationis dies contingerent; illos adesse voluissem, qui propter celerem magnæ thermalium aquarum copiæ per vesicam excretionem, vias quasdam commenti sunt, per quas illæ, minime cum sanguine circumeuntes, in vesicam descenderent; neque enim, nisi hoc decoctum, cum sanguine circumvectum, partes omnes corporis adiisset, tam cito quæ exulceratæ, aut aliter vitiatæ erant, persanare potuisset. Cæterum quod Valsalvæ in mentem venit de ejusmodi usu aquæ stibiatæ, de ipso guajaci decocto olim venerat Joanni Manardo (3), qui *inter varios hujus ligni usus, ego*, inquit, *eum magis probo, in quo ejus decoctum, instar medicatarum aquarum, imo seri a Dioscoride scripti, bibitur. Ab eo enim modus bibendi aquas medicatas venit, qui in communi usu apud Italos est, heminis videlicet quinis per intervalla epotis*. Quæ decocti exibendi ratio a Massaria nostro (4) adeo probata est, ut miraretur, quomodo nemo ad suum usque tempus secutus esset *tam præclarum tam illustris viri institutum*: se vero hoc non semel usum esse, testabatur, *summa cum facilitate, & felicitate* ita ut ægri *sine multo labore, & paucis diebus id consecuti essent quod alii vix magna molestia, & longo tempore solent consequi*: nec ipsi tamen, ut locum perlegendo intelliges, quæcumque de tribus quæ paulo ante dictæ sunt, excretiones sequerentur, quidquam referre videbatur.

Sed; ut illuc redeam; ab eo quo ipse Bononiæ degebam, ad hoc tempus, spatio

(1) Epist. Anat. *6*. n. 2. in fin. (2) l. *6*. S. 2. tr. 1. c. 3. (3) l. 14. Epist. Medic. 4.
(4) Pract. Medic. l. *6*.

ſpatio videlicet annorum necdum quatuor & quinquaginta[4], mercurius quoque inter præſidia antivenerea illic denuo relatus eſt.

17. Non multo minori temporis ſpatio in hac Civitate non tantam quidem, ſed aliquam tamen, in iiſdem præſidiis viciſſitudinem animadverti. Ut enim inter Medicos cæteroquin Peritiſſimos nunquam hic aliqui defuerunt validiorum potius, quam tutiorum, remediorum amantes, ſic poſtpoſitam quidem plerumque decoctis, nunquam tamen prorſus deſertam fuiſſe, accepi, quamlibet propemodum mercurio utendi rationem. Itaque ex quo huc veni, præter ſuffitus quorum mentionem audiviſſe, non memini, pleroſque alios modos in uſum vocatos eſſe, ſcio, in hiſque mercurium vel deglutiendum exhibendi, huncque aut cum iis conjunctum quæ per alvum ducerent, aut ita paratum, ut ſalivationem, aut etiam ut diaphoreſim moveret, vel cum pinguedine cuti illinendi. Verum ultimus hic modus rarior, minus rari priores tres; creberrima autem erant decocta lignorum, ut plurimum exoticorum, nonnunquam, ut pro pauperrimis, plantarum noſtratium, quo in loco non eſt tibi reticendum, cum Valliſnerius[5], qui id mihi teſtatus eſt, ejuſmodi homini quem diuturna Venerea lues peſſime habebat, decoctum præſcripſiſſet bardanæ radicum, marrubii, & viridium putaminum juglandium nucum, ingentibus obortis ſudoribus hominem eſſe perſanatum. Porro ſenſim, paulatimque res adeo mutatas vidi, ut niſi levior morbus ſit, perraro decocta ad ſudorem, creberrime autem mercurius detur ad ſalivationem ciendam, inunctionibus pene deſertis, cauſantibus Medicis, in his minus ſcire ſe poſſe quantum hydrargyri corpus ſubeat, minuſque propterea quomodo gerere ſe ſe oporteat. Atque utinam præſens quoque medendi ratio nunquam hic detrimenta illa gravia, & interdum funeſta attuliſſet, quæ laudatores neſcio qui inter commentitias quaſdam poſitiones ſuas, & exaggeratas narrationes, diſſimulant, eſſetque propterea cæteris perpetuo anteferenda. Sed quæ ſuperioribus temporibus acciderunt, & quæ nunc alibi fiunt, & hic iterum fieri incipiunt, ſpectantes, novas hic quoque viciſſitudines iterum non expectare non poſſunt. Non modo hydrargyri deglutiendi uſus, ſed & vis quarundam illius proprietatum adverſus hunc morbum non ignota olim Patavinis Profeſſoribus, ſi forte e minus doctorum memoria exciderant, certe excidere rurſus poterunt, ubi ratio alia & medendi, & explicandi apud pleroſque invaluerit. Non puto autem, eſſe te quæſiturum, qui Profeſſores illi fuerint, cum Fallopium (1), Tomitanum (2), Saxoniam (3); ne alios nominem; legiſſe te, ſciam: quorum ultimus non uno modo exhibitum deſcribit mercurium, id eſt cum catharticis, & ſine his, ut *quibuſdam ſputum copioſum excitaret*, huncque narrat tunc Patavii in uſu fuiſſe Profeſſori, & Medico Celeberrimo Albertino Bottono. Nec dubium eſt, quin ii qui deinceps in hoc Gymnaſio ſucceſſere, ut *præcipitato* illo, quo Bottonus, mercurio non uterentur, *ſublimatum* hunc, quo viventes utuntur, rite *dulcificatum* aut in uſum traherent ipſi, aut certe ex pluribus pervulgatis libris ſatis ſuperque jam noſſent, a Claris Medicis proponi ad ſalivationem concitandam. Vim autem proprietatum quarundam mercurii adverſus hanc luem non prorſus ignorarunt duo ſaltem ex noſtris veteribus Profeſſoribus Hieronymus Fracaſtorius, & Benedictus Victorius; hunc enim, a Papadopolo prætermiſſum, ante medium ſæculum XVI. hic docuiſſe, oſtendit Tomaſinus (3); illum vero, omiſſum a Tomaſino, Patavinum Profeſſorem ineunte eodem ſæculo fuiſſe, probat Papadopolus (5). Igitur de argento vivo ſic Fracaſtorius (6).

Quandoque eſt condenſum, humores diſſolvit, agitque
Fortius; &c.

Victorius autem (7) ſic: *ſui gravitate cutim*

[1] Tract. de Morbo Gall. c. 79. [2] De Morbo Gall. l. 2. c. 15. [3] Tract. de Lue Vener. c. 22.
[4] Gymn. Patav. l. 3. c. 8. ad A. 1532. [5] Hiſt. Gymn. Patav. l. 3. S. 2. c. 11. n. 55.
[6] Syphil. l. 2. [7] l. de Morbo Gall. c. 7.

tim corporis penetrat, *quodammodo a calore corporis actuatum* : & mox etiam, ubi corpus subiit, *gravitatis* mentio fit.

18. Prætereo quæ tanquam ex aliis, de *tenuissimis*, *minimis*, *exiguis*, ex quibus mercurius constat, *particulis* noster memorabat Tomitanus (1), ut observationem, consiliumque Trincavellii (2) pariter nostri, subjiciam, simul ad morbum quo de agitur, simul ad has Aponi Thermas attinentia. Pro nobili Matrona consultus, quæ ad plures alios morbos luem hanc adjunctam habebat, postquam alia proposuisset, & ad duo quæ præcipue utilia esse posse videbantur, pervenisset, decoctum ligni guajaci, & aquas thermarum, illudque adversus & luem, & morbos alios profuturum, respondisset; ubi ad aquas, & multiplicem earum usum bibendo, lavando, & excipiendo ex altiore loco stillantes descendit, cæteros quidem affectus, & eorum causas *sperare*, inquit, *possumus quod sint penitus superaturæ : quatenus autem ad veneream, vel gallicam luem pertinet, illi crediderim vel nihil, vel parum admodum posse prodesse : imo, si verum fateri velim, visus sum observasse, quod illis, qui hoc morbo detinentur, potius obesse, quam prodesse solent*. En Observationem, modeste propositam. Consilium sequitur: *Sed ut tandem quidquid in hac re sentiam tibi aperiam : ego utroque auxilio uterer : & primum ligni decoctum experirer; postea etiam vellem, Patavium ad balneas illam duci*. Sic igitur jam tum anno 1561. Patavini Professores observabant. Sic consulentibus respondebant. Nec si aliqui, minus in eorum monumentis versati, id forte ignorant; idcirco tenebras offundent Antecessorum gloriæ, quasi nulla id, tam facili præsertim, observatione confirmassent. Quin etiam ista quæ ex Guarinonii Consultationibus Sectioni huic Sepulchreti addita est Observatio non videtur ab iis discrepare quæ adnotaverat Trincavellius. Certe autem non discrepant quæ Andreas Baccius (3) Scriptor de Thermis Celeberrimus tradidit. Cum enim haud omnes in hoc morbo esse noxias censeat (quod & ejus, & aliorum, recentium quoque, Clarissimorum Hominum experientiæ procul omni dubitatione credendum est) Aponenses nocere, diserte affirmat; imo *idem*, inquit, *ad Aponi balnea accidisse cuidam illustri Principi novimus*, nimirum ut *immemor jam præteriti venerei contagii*, *vetustos sibi ex balneo consciverit dolores*. Nec fortasse a veri similitudine aliena cogitares, si ad cæteras causas ob quas ille tantus ab antiquis usque temporibus ad Euganeas Thermas ægrorum concursus decrevit, hanc quoque adderes, quod eo pluribus, non ut olim prodesse, imo etiam obesse debuerint quo magis, magisque auctus est numerus hominum, inter cæteros morbos Venereum insuper sive apertum, sive occultum foventium. Quod si hic morbus, ut in Europam importatus est, sic tandem aliquando, uti sperabat Fracastorius (4), prorsus excederet, nec Medici eo tempore deessent qui magnis, sed justis, laudibus ornari possent; vix dubito, quin Aponensium Thermarum celebritas, imminuta quidem ob alias causas, sed ob earum admirabiles facultates nunquam sublata, longe alia iterum fieret, ac sæculo hoc videmus, & diu fortasse visuri quoque sunt posteri, nisi duorum, quos nosti, Amicorum singularis in horum fontium natura perquirenda solertia, in effectibus autem accurate observandis, pervulgandisque diligentia, felicia exempla ante omnium oculos proponendo, quasi nova quadam invitatione multo maximum ægrorum numerum ad salutem hic sibi quærendam alliciat.

19. Nunc quando me veri studium impulit, ut veteribus hujus Gymnasii Doctoribus quæ restituenda essent, ostenderem, nec illud silebo quod ad controversiam attinet supra (5) indicatam, de Luis Venereæ novitate idem illos quod plerique doctiorum, sensisse, & Hippocrati, Galeno, Avicennæ fuisse cognitam, negasse eo graviori auctoritate, quo magis erant in eorum libris perlegendis versati, quam successorum nonnulli quibus aliter visum

[1] c. 15. paulo ante cit. [2] l. 2. Consil. Medic. 63. [3] De Therm. l. 3. c. 2. in fin.
[4] De Morb. Contag. l. 2. c. 12. [5] n. 15.

visum est, in hisque Eruditissimo alioquin Viro Carolo Patino. Hic enim, ut initio anni scholastici 1687. per *hoc paradoxum*; utor ejus verbo (1); proluderet, Orationem habuit, ediditque, inscriptam *Luem Veneream non esse morbum novum*. In qua tamen nihil offendisset quod rejectum satis ab se non esset, aut facile rejici ad eundem modum non posset, Cel. Astrucius: qui (2) nunquam illam extitisse Orationem, ideo arbitrabatur, quod nullam ejus mentionem in nostri Gymnasii Historia fecisset Papadopolus, ubi de Patino satis fuse locutus (3), Opera ejusdem singillatim recensuit. Papadopolus vero, Doctissimus Vir, de hoc Gymnasio egregie meritus, cum pro materiæ multiplicitate, & amplitudine non satis temporis ad scribendum habuerit; non mirum est, si quædam invitus omisit in Professorum quoque, Alumnorumque cum vita, tum lucubrationibus præsertim recensendis, *quarum se qualem qualem, ut deprehendere licuit, Catalogum nominibus singulis adjecisse*, in Præfatione admonuit. Et nos quidem, quod ad Artium Doctores in primis attinet, ut se occasio dederit, supplere aliqua ex parte ejus scripta non omittemus, tanto autem de Patino facilius, quod inter nostros sunt libros volumina duo in quibus sua ipse Opuscula disposuit eo fere ordine quo prodiere, pleraque sua manu sic emendata, & aucta, quemadmodum a typographo iterum describi volebat. Quæ igitur omisit Papadopolus, in primo quidem volumine hæc sunt. *Quod Medico-Chirurgo liceat absque artis dedecore bestiis etiam mederi. Oratio.* —— *De Phœnice in numismate Imp. Antonini Caracallæ expressa. Epistola.* —— *Oratio de liberata Civitate Vienna*: quæ duæ Filiarum nomine scriptæ sunt. —— *Medicinam Practicam non satis æstimari. Oratio.* —— *Quod Medicus debeat esse* ΠΟΛΥΜΑΘΗΣ. *Oratio.* —— *Commentarius in tres Inscriptiones græcas Smyrna nuper allatas.* —— ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΙΑΤΡΙΚΑ, *de Medico.* —— *Theoremata Philosophico-Medica de Vita & Morte.* —— *Circulationem sanguinis a Veteribus cognitam fuisse. Oratio.* —— *Flores Medicinæ Theoreticæ.* —— *Exercitationes Publicæ de Febribus*, videlicet non Oratio, quam indicare voluit Papadopulus, sed Prælectionum habendarum Synopsis. Ex altero autem volumine præterita hæc sunt: *Theses Politicæ de Libertate, & Servitute.* —— *Opiniones Medicæ de Febribus.* —— *Idea Capitis humani. Oratio.* —— *Oratio habita Venetiis in Academia Dodonæa.* —— *Flores Medicinæ Practicæ.* —— *Luem Veneream non esse morbum novum. Oratio.* —— *Exercitationes Publicæ de Morbis particularibus Thoracis, & Abdominis.* —— *Commentarius in antiquum monumentum Marcellinæ e Græcia nuper allatum.* —— *In Febribus medendis inspiciendum esse lotium. Oratio.* —— *Commentarius in antiquum cenotaphium Marci Artorii Medici Cæsaris Augusti.* —— *Exercitationes Publicæ de Morbis Capitis.* —— *Oratio de Remediis Specificis.* —— *Flores Medico-Chirurgici.* Cur his duobus ultimis Scriptis non interjecerit Patinus, ut editionis ordo postulabat, Orationem quæ seorsum apud me extat, sic inscriptam, *Vanam esse Astrologiam Medico plane indignam*, quam A. 1690. hic habuerat, typisque descriptam vulgaverat, non magis scio, quam cur duo de quibus dixi, Opusculorum volumina neglecta adeo reliquerit, ut nisi in manus venissent meas, facile excidere, & perire potuissent chartulæ quas, nullo annexas glutine, hic illic magno numero interjecerat, nonnulla in Opusculis ipsis emendans, plurima autem præclare illustrans, multumque augens. Quæ nunc chartulæ diligenter a me perlectæ, & collatæ, singulæ ad singula agglutinatæ sunt loca ad quæ pertinebant, ut facile aut per me, siquando minus occupatus fuero, aut per alios ea Scripta jam possint iterata editione sic proferri, quemadmodum pererudito eorum Auctori placuerat. Hæ autem chartulæ spectant ad Commentarios quos memoravi, nonnullæ in cenotaphium M. Artorii, longe plures in primam, & secu ndam ex tribus Smyrnensi-

(1) pag. penult. (2) De Morb. Vener. l. 8. S. 17. ad A. 1687.
(3) S. 2. Supra ad n. 17. cit. c. 35. n. 159.

nensibus Inscriptionibus, plurimæ autem in monumentum Marcellinæ. Ad quas ultimas accedit autographa, nec ita brevis, epistola a famigerato Viro Gisberto Cupero ad Patinum missa, siquid ego judico, utroque digna. Nec dubito, quin hanc quoque, ut una cum chartulis interjecerat, editurus fuisset Patinus, nisi arteriæ Magnæ aneurysma, a quo potius quam a concreto, ut fit, intra ipsum polypo, peremptum censeo (1), ejus proposito obstitisset. Quo perfecto, ostendisset magis Vir Doctissimus, quanto plus in antiquis numismatibus, & monumentis declarandis valeret, quam in medico illo paradoxo vetustatis Luis Venereæ Hippocratis quoque si Superis placet, Galeni, Avicennæ, aliorumque locis confirmando. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LIX.

Verba fiunt de Morbis a Veneno inductis.

SECTIO quæ in Sepulchreto succedit, X. partim ad Morbos spectat Occultos, & Chronicos, partim ad eos qui a Veneno inducuntur. Plus autem affert utilitatis in his, quem in illis hic proponendis. Illi enim aut nullis cum signis, aut cum quibusdam a suo quisque Observatore traditi sunt: si nullis cum signis; vix aliquid fructus est quod capias ex opposita dissectione: sin habent signum quodpiam adjunctum, ut puta febrem, vomitum, difficilem respirationem, alia ejusmodi; sane multo utilius in eas Sectiones relati essent, in quibus singula sunt ea signa peculiariter spectata. Quod ut de quibusdam factum est, in Sectione hac indicatis, sic etiam de aliis faciendum fuerat, de quibus quidem licebat. Vides igitur, cur hac in parte Sepulchretum non sequar, imo nec sequi possim, cum hujus generis Observationes suo quamque loco in alias Epistolas conjecerim.

2. In altera autem parte quæ ad Venena attinet, libenter secuturus, perpauca a me (nam a Valsalva nulla habeo) aut a Mediavia nostro adnotata exempla tecum protinus communicabo. Ejus est hoc primum.

3. MULIER annos nata ad sexaginta, jam pransa, pastillos quosdam ex amygdalis, in superiore ædium parte sepositos, clam domino, qui seposuerat, devoravit. Exacta vix hora, molesto quodam ventriculi sensu corripi cœpit, quasi flatibus vexaretur. Quo diutius perstante, & dein magis magisque ingravescente, plura & vomuit, & dejecit: sicque levari visa est. Sed mox graviore molestia, nec sine deliquiis, redeunte, tandem aliquando quid comedisset, fassa est; serius tamen, quam oportuisset. Illi enim pastilli ad interficiendos mures parati, arsenicum admistum habebant. Itaque intra horam ab eorum esu duodecimam virium potius lapsu, quam acrioribus doloribus, aut manifestis convulsionibus affecta, morte sua miserrima anus puerilis gulæ pœnas luit. CADAVER publico jussu postridie inspectum, sectumque est, qui dies fuit circiter Nonas Maji A. 1727. Facies corporis posterior, ne suris quidem, & calcibus exceptis, tota erat nigra. Corpus ipsum non rigidum. Venter non tumidus: quo, & ventriculo adaperto, hujus interior facies hic illic erosa, præsertim ad antrum pylori, conspecta est, adhærente erosis partibus, inter membranea frusta, arsenico ipso. Nec Duodenum intestinum erosionibus carebat. In Thorace nigricantes pulmones: in corde polyposæ duæ concretiones digiti forma, & longitudine; cum cæteroquin fluidus in omnibus vasis, & coccineus sanguis occurreret.

4. Ut in cæteris, sic etiam in morbis qui a veneno fiunt, neque signa, neque effecta eadem omnino in omnibus sunt ex-

[1] Vid. Pastæ Epist. de Cordis polypo in dub. revoc. n. 5.

expectanda. Aliæ in aliis corporibus tum fluidarum, tum firmarum partium quæ ad ventriculum præsertim attinent, constitutiones, ejusque præterea inanitas, aut plenitudo, hæcque ab unius, aut alterius generis alimentis, facere nimirum possunt, ut venena, etiamsi eadem, eodemque pondere revera sint (eadem enim possunt esse nomine; sed aliter præparata) non iisdem tamen signis, effectibusque se prodant. Arsenicum, qua voce illud potissimum intelligitur quod album est, & crystallini adjuncto sæpenumero designatur, ipsum quoque, deserte confirmantibus Doctissimis Viris Meadio (1), & Boerhaavio (2), factitium est, itaque aliter ab aliis potest esse paratum, ut cum apud Meadium legas, totum aqua solvi; legere apud alios possis, non modo ejus particulas, ut in proposita Muliere, in ventriculo fuisse animadversas, sed etiam inde fuisse agnitum arsenicum, quod sub aqua calida restitissent ejus frustula instar alborum lapillorum, ut in illa habes Wepferi historia, quæ inter Additamenta ad Sectionem hanc Sepulchreti, prima est in Observatione XIII. Exhibet ea historia puellum biennem a prægressis febribus maceratum, adultioresque puellas duas bene valentes, quorum ille vix duo cochlearia, hæ reliquum sumpserant de pulticula, arsenico infecta, vacuo ille ventriculo, hæ cibis pleno: ille non vomuit; hæ statim, & postea, arte etiam adjutæ, multum, & sæpius vomuerunt. Discrimina hæc diversus exitus est consecutus. Puellæ evaserunt. Puellus autem, cujus nullæ convulsiones inter cætera signa adnotantur, viribus magis magisque deficientibus periit, ventriculo intus exulcerato, pulmone ex atro livescente. Proferri ibidem videbis puerorum exempla alia, qui a devorato arsenico cum statim, aut non pluribus post horis vomuissent, & remediis adjuti essent, convaluerunt. Inter symptomata artuum tremor in uno (3) memoratur. Qui autem arsenicale pigmentum, sandaracham, delinxerat puer (4), isque undecimestris, nec nisi post quartum diem medicamentis usus, non sine convulsionibus periisse narratur. Nec puellæ (5) quæ serius vomuit ab assumpto, ut suspicabantur., veneno erodente, convulsiones terribiles omittuntur, quæ mortem antecessere. Evaserunt qui citius vomuere quadriennis puer (6), & supergressa annum sororcula, cujus, non illius, convulsiones adnotantur. Sed horum quoque venenum, erodens alioquin, ut videtur, ignotum fuit, ut etiam fœminæ (7) de qua illæ non adnotantur, quæ, si aliud non attendas, nisi cruorem ore rejecisse, videri possit a sublimato mercurio mortua, quando non solum Ardoynus (8) vomitum aliquando sanguineum inter illius indicia proposuit, sed & Wepferus proxima Observatione XIV. (9) inde vidit & vomitus, & dejectiones (quas nec Ardoynus prætermisit) cruentas in cane, quem nunquam convulsum, nec a morte rigidis artubus fuisse, diserte admonuit, inflammata autem, ut ex parte fœmina illa, intestina, & ventriculum intus extraque habuisse, sanguinem autem neque in corde, neque ullis in vasis usquam concretum. Quæ attigi non ignarus, quantum Cl. Meadio (10), qui globulos mercurialium instar in arsenico pervidit, hoc cum sublimato mercurio in modo inferendæ necis convenire videatur.

Sed ad ea quæ de arsenico ipso porro adjiciuntur in Observatione, antea memorata, XIII. redeamus. Quid a devorato arsenico canibus duobus (11) acciderit, vix præter mortem indicatur. In mortuis tamen quatenus inflammatus utriusque ventriculus, hujusque tunicæ in altero extenuatæ, intestina autem perrosa, & perforata, in eodemque niger, & grumosus sanguis fuerit, non omittitur. Denique ut circulatores pleno ciborum pinguium & oleosorum ventricolo, arsenicum impune devorent, mox tamen clam omnibus per vomitoria rejicientes; vomitum autem præter morem differre coacti, pereant, (12) non reticetur. Sed hæc omnia in

[1] Expos. mechan. Venenor. Tent. 4. [2] Elem. Chem. Tom. 2. P. 2. ubi de Sulph.
[3] Hist. 2. [4] Hist. 8. [5] Hist. 9. [6] Hist. 10. [7] Hist. 11.
[8] De Venen. l. 2. c. 5. [9] Hist. 2. [10] Tentam. cit. [11] Hist. 12.
[12] Vid. etiam Schol. ad Obs. 3.

in Additamentis, ubi & illud: felem (1) ab arsenico pessime habentem, vomitu concitato per tabacci frustulum cum cibo intrusum, vivam mansisse. In Sectione autem ipsa est illa potissimum attendenda Observatio (2), quæ modo dicta confirmat. Scilicet cum in convivio edulium appositum esset in ultima mensa, quo in edulio pro farina arsenicum mistum fuerat, ex convivis qui hactenus minimum comederant, biberantque, statim a veneno sublati sunt: qui vero jam ventriculum cibo, potuque distenderant, ii vomitu sunt curati sic tamen, ut in eorum cadaveribus, multis post annis decedentium, erosionum, quæ latæ, & profundæ nihilominus fuerant, apparuerint notæ. Quod si quæ ex Pareo proxime (3) sequuntur, perlegas; id fortasse quod paulo ante de fæmina illa conjiciebam, non improbabis. Sunt præterea in Sepulchreto Observationes quæ ad venena attineant, aliæ; tametsi contra ac sæpe alibi factum est, in Sectione hac non indicantur. Reperies in Sectione VII. & VIII. libri III. in illa quidem septem, vel potius sex; quæ enim Observatione XVII. secundo loco proponitur, evidenter adeo eadem est ac quæ III. de Professore illo Patavino producta jam fuerat, ut mirum sit, non fuisse id animadversum; in Sectione autem altera quinque, an sex, quarum prima, quæ V. est, ad arsenicum nominatim spectat, cujus frustula circiter duodecim inventa sunt ventriculi tunicis tam arcte inhærentia, vix ut avelli possent, tunicis iisdem, ut in cane diximus, extenuatis, eroso præterea, inflammatoque ejusdem visceris fundo, & cadavere a tergo plane livente. Sed præter vomitiones, dejectionesque, nulla commemorantur symptomata. Observationes autem cæteræ quas in utraque Sectione enumeravimus, aut ad alia, aut ad ignota venena attinent. Quorum effectus in mortuis spectati, fere ventriculi, & intestinorum inflammatio, & erosio fuerunt; in viventibus autem alias alia signa; sed nullum vomitu frequentius, pro quo siquando fuit, aut mox successit inanis vomendi conatus, ægri tum pejus se habuere, & citius interiere, quam ii in quibus reliqua paria esse viderentur. Quod vomitus signum cum iis quoque ad eundem modum commune sit qui arsenicum devorarunt; si forte quæris, quosnam præterea in iis ipsis crebrius adnotatum sit; virium languorem, aut quæ hunc denotent, fuisse invenies, videlicet extremorum, aut totius corporis frigus, sudores frigidos, pallorem, ipsamque interdum syncopem. Hunc virium languorem, ab affecto stomacho pendentem, qui per nervos cor in consensum trahat, molestissima, ut opinor, præcedit, & comitatur anxietas potius, quam lancinans dolor. In iis certe quorum descripta habemus symptomata, pueris, aut canibus, clamores fuisse, non legimus, anxietatem quam vix exprimere pueri sciunt, in duobus legimus. Cæterum in uno torminum indicia, & singultus, in uno abdominis tumor, in quibusdam sitis, in aliis lingua tumens, aut aphthæ in ore, aut deglutitio impedita, aut æstus, & ardoris sensus adnotatur. In quibus autem manifestæ fuerint, aut non fuerint convulsiones, supra indicatum est. Sed horum omnium symptomatum alia nonnunquam, alia haud raro ab aliis quoque venenis erodentibus contigere. Quin ubi a Sepulchreto discesseris, quo uno circa arsenici effectus, & sublimati mercurii spectato, ea quæ de clamoribus, doloribusque modo dicebam, & quæ supra de cruentis excretionibus attigi, dici posse videbantur; non dubito, quin continuo aliter, & merito, sentias.

5. Igitur ut historias quas in Sepulchreto non habemus, attentius ipse perlegere, & conferre possis; bene multas protinus indicabo, omnes pariter ad *mineralia* venena spectantes. A vitro antimonii quod aurigæ perperam datum fuerat, inter cætera, dejectiones cruentas, motus spasmodicos, & mortem denique adnotavit Cl. Baeumlinus (4), abrasum vero intus ventriculum, & rubra, prope pylorum, macula tinctum. Quamvis autem canis ab eodem vitro quod Jo. Adr. Sproegelius (5) in-

(1) in eod. Schol. (2) §. 5. in Obs. 4. (3) Ibid. §. 6.
(4) Commerc. Litter. A. 1739. Hebd. 16. n. I. (5) Experim. circa varia venena &c. Exper. 41.

intruserat, nihil nisi validas convulsiones passus sit, dum vomere vellet, nec propter constrictum vinculo os, posset; admonuit tamen Experiens Vir (1), brutorum naturam *multo fortiorem, & plerumque a nostra diversissimam*, pervincere ea venena posse, quæ nostra non potest. Quin Observationes (2) extant quæ in alio cane ostendant quæ a vitro illo paralyses, convulsionesque cum ejulatibus conjunctæ, & qua ventriculi sede manifesta inflammatio orta sit, ut nisi vivens adhuc dissectus esset, graviora fortasse contingere potuissent: tum etiam mulierem proponant ab eodem ingesto vitro per enormes vomitus, mortuæ instar, humi stratam, rigidam, convulsam, & pedis alterius acerbissimo dolore, mox gangræna, & sphacelo correptam, ut quemadmodum aurigæ illi, sic & ipsi non proximam quidem mortis causam, sed causam tamen, & occasionem id pharmacum attulerit.

Tartarum vero Emeticum Vir alter Experiens Jacobus Foelix (3) cum dedisset cani, & vomentem adhuc aperuisset, maximam ad pylorum inflammationem per aliquot pollicum spatium vidit. Non me fugit, Clarissimos esse Viros (4) qui arsenicales veras particulas in antimonio necdum fuisse demonstratas, contendant: neque ego propterea exempla hæc attuli, multoque minus ex Præcl. Henckelio (5) illud butyri antimonii afferam per errorem exhibiti, statim consecutis faucium, & stomachi constrictione, & ardore immani, deinde vero per menses, annosque iis ventriculi affectionibus, ut planum fuerit, nisi lac illico, & largiter datum (id quod ab auriga illo nimis sero, eoque frustra factum est) non tam vomitum adjuvando, quam acerrimum erodens venenum in caseosa coagula, quæ plurima egesta sunt, illigando, opem attulisset, hominem miserrima morte fuisse periturum. Vis autem adeo erodens in eo veneno non esset, nisi pararent cum mercurio sublimato. Sed hujus tamen effectus ut cum effectibus butyri illius possis comparare, Krameri (6) curationem lege, non lacte solum, sed & admisto oleo tartari per deliquium, ut loquuntur, ad rectificandum mercurium, aliisque feliciter peractam. Oris, gulæ, & ventriculi eas erosiones fuisse, intelliges, antequam remedia præberentur, unde multum sanguinis tum per vomitus, tum per dejectiones, idque sæpius, ejiceretur cum angoribus, torminibus, deliquiis, convulsionibus, aliis ejusmodi. Baccius (7) autem ab eodem sublimato mercurio, sed minori, ut videtur, pondere, & certe cum aliis sumpto, æstum ventriculi, sæva tormina, violentos vomitus adnotavit, per quos denique ichor purulentus ac *combustus*, simulque anima post triduum ejecta est. Quidnam per dissectionem, si quidem est habita, compertum sit, reticet. Sproegelius (8) vero cum sublimatum mercurium feli, & cuniculo ingessisset, illam intra quinque horæ minuta prima, hunc vix ingesto, mortua refert, nullis prægressis symptomatibus, nisi in illa convulsionibus levissimis, in hoc vomitu: additque, in illa intimam ventriculi tunicam ubivis, sed magis in fundo, inflammatam fuisse; in hoc nusquam, sed nec potuisse, prohibente brassica antea devorata; mortem autem adeo celeriter ingruisse, quod cum aqua datum venenum, ab hac solutum, vim suam statim in nervos exercuisset. Verum cani (9) cum pariter dedisset, sed inani ventriculo; hujus villosam tunicam ubique spiculis veneni repletam, eoque partim rubram, partim sublividam offendit, ut os quoque totum vidit, imo ventriculum, inprimisque orificium ejus supremum, valde inflammatum, nigrum, & gangrænosum, tametsi vivens adhuc animal secuit postquam per horam, & amplius magnos vomendi conatus, cum inquietudine, & ejulatibus conjunctos, animadver-

[1] Ibid. §. 50. [2] in Additam. ad Sect. hanc Sepulchr. Obs. 12. Hist. 2. & 3.
[3] Experim. 11. inter ea quæ addidit Differt. de Mot. perist. intestin.
[4] Commerc. Litter. A. cit. Hebd. 24. n. 1. [5] Act. N. C. Tom. 5. Obs. 95.
[6] Commerc. Lit. A. 1735. Hebd. 30. n. 3. [7] De Venenis &c. ubi an venenum nutriat &c. n. 6.
[8] Exper. cit. Exp. 26. & 29. [9] Exp. 28.

verterat. In nulla trium harum bestiarum, si primam excipias, sanguinem in corde nigrum, & coactum memoravit. Jacobi autem Foelicis (1) unum modo video intrusi ejusdem veneni experimentum, sed cum pari simul arsenici pondere, sed in cane quem vix iis intrusis bis vomentem continuo secuit, & tamen vehementem reperit ventriculi inflammationem. Quam in alterius quoque canis (2) ventriculo, præsertim pylorum versus, vehementissimam autem in proximis intestinis deprehendit, sed eo leviorem, quo propius accedebat ad Crassa. Hunc vero canem viventem quidem, sed non nisi postquam novies evomuerat, incidit, cum præter arsenicum nihil dedisset quod venenatum esset. Quo de veneno quoniam hic, ut proposita a nobis requirit historia (3), potissimum quærimus; experimenta aut per ipsum, aut per ejusdem generis alia a Sproegelio habita (4) non omittemus. Feli, & cani arsenicum *album crudum* ingessit. Vomendi, aut vomituriendi conatibus, anxietatis signis, & convulsionibus, aut concussionibus animadversis, utrumque animal priusquam interiret, dissectum est; ostenditque in ventriculo, aut circa pylorum, aut ubique valde inflammato, sanguinis grumos inter rugas, aut inter villos effusi, & coagulati, qui in cane arsenicum circumdabat. Cobaltum, quod arsenici *minera* est, cum unus, & alter canis impune evomuissent; alteri (5), ne evomeret, obligato ore, vehementissimi vomendi conatus, anxietas, convulsiones, debilitas obvenere, & intra perpaucas horas mors. Huic ventriculus nonnullis locis sublividus, ubique multum inflammatus fuit, inflammata quoque intestina omnia, sed tanto minus, quanto a ventriculo magis distabant. Nec desunt in humanis corporibus funestorum sumpti cobalti effectuum Observationes; ut una Cl. Kundmanni, (6) trium saltem mortem, inde secutam intra horas non multas, complectatur, cum omnes confestim vehementissima tormina corripuissent, enormes vomitus, & frigidi sudores, dorso cadaverum livido, valde inflammato ventriculo, & ex hujus erosis vasis sanguinolento humore effluente. Eadem Observatio obitum quoque proponit mulieris, post ejusmodi & tormina, & vomitus, intra paucas horas succedentem deglutito arsenico rubro. Arsenicum autem citrinum; auripigmentum vocant; quem ardoris, & erosionis sensum, & quot vomitiones, dejectionesque, & quantas permoverit, Gerbezius (7) docebit, utque totam familiam, ex qua aliqui sanguinem ex ore, & intestinis ejecere, pene interfecerit, puellam autem plane occiderit; ut minus mirum sit quod leges apud Heydium (8), elicitas ex auripigmento crystallos, gallinæ præbitas, hanc alvi fluxu confecisse. Et quamvis non ad arsenicum, sed ad plumbum spectet lithargyrium; digna tamen sunt quæ a te legantur tum ejus, aceto soluti, & cocti factum in cane a Brunnero periculum, canisque dissectio, tum ejusdem, cum bolo cocti, & acidi vini doliis injecti, Jo. Jac. Franc. Vicarii (9) habitæ in iis qui biberant, Observationes. Nec minus lectu dignæ sunt aliæ, ut Cl. Jo. Mat. Mulleri (10) una, & Cl. Just. David. Hammeri (11) altera. Ex torminibus enim, vomitibus, dejectionibus, anxietatibus, deliquiis, siti, quæ in prima, & ex siti, æstu, sanguineis dejectionibus, quæ in secunda leguntur, tum ex cita morte quæ in utraque; itemque ex cutis universæ maculis, totius alimentorum canalis rubentibus stigmatibus, omniumque ejus tunicarum subtili hic illic perforatione, quæ in prima, & ex cadaveris atro posterius colore, ventriculi, & intestinorum omnium magna exterius inflammatione, interius erosione, quæ in secunda proponuntur, satis constat, venenum utrobique corrosivum cuncta effecisse, tametsi quodnam id fuerit, pro certo non liqueat. Certe autem a sumpto arsenico fuere & symptomata, & visceri-

[1] Exp. 28. [2] Exp. 9. [3] n. 3. [4] Exper. cit. Exp. 30. & 31. [5] Exp. 35.
[6] Act. N. C. Tom. 5. Obs. 102. [7] Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 137.
[8] Obs. Med. 49. [9] Dec. modo cit. A. 4. Obs. 100.
[10] Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 51. in Schol. [11] Commerc. Litter. A. 1738. Heb. 10. n. 3.

ſcerum labes in hiſtoriis quas preſſius indicabo. Preuſſius (1) faucium, & pectoris conſtrictionem, ſitim, ardores, roſiones, tormina, immanes vomitus, & dejectiones memorat. Laudatus Mullerus (2) præter hæc, & dolores ventris, hujus quoque ſtatim intumeſcentiam, & anxietates. Mauricius Hoffmannus (3) celerem pariter, ſed multo maximam ventris intumeſcentiam, faciei livorem, oculorum, & cervicis contorſiones. Cl. Heimreichius (4) continuos per horas 24. vomitus cum horrendis clamoribus, artuum tremorem, pedum paralyſim. Cl. Jo. Phil. Wolffius (5) atrociſſimos ventriculi, & ventris reliqui dolores, cum Cholera morbo conjunctos. Quem ſupra laudavi, Hammerus (6), & Præſtantiſs. Quelmalzius (7) ille vehementes vomitiones, virium infirmitatem, & artuum contracturas, hic autem inſuper anxietates, cardialgias, intumeſcentiam oculorum, & totius capitis, ventriculi, & inteſtinorum lancinantes, erodenteſque cruciatus, ardores, aliaque adnotarunt.

Sed quoniam arſenicum in his tantum non omnibus caſibus vomitiones ipſæ magna ex parte ejecere, illius vero quidquid erat reliqui, ab ipſoque inchoatas noxas blanda oleoſa, lac autem præſertim, cohibuere; Obſervationes alias, in iis qui ſervari non potuerunt, dum viverent, & poſt mortem habitas, indicabimus. Ettmüllerus filius (8) de puella refert, quæ a ſumpto arſenico cum multa viſcida liquamina prima nocte rejeciſſet, mane inventa mortua eſt: nec tamen cadaver, præter externum quendam lividum, & cœruleum tractum, quidquam mox oſtendit in viſceribus quod veneno imputare poſſes; nihil uſquam putridi, nihil fœtidi in inteſtinis, nullas in his, aut in ventriculo inflammatio, aut eroſio, quanquam hic inter cætera, album pulverem continebat, qui prunis injectus fumum dedit *arſenicum ſpirantem*, eidemque ſimilis pulvis, in ædibus inventus, catello, & feli ingeſtus, hanc poſt ſeſquihoram, illum plurimis excitatis vomitionibus, tertia poſt hora interemit, ventriculo felis parva ex parte, catelli autem ex magna inflammato, ut & proximo Duodeno inteſtino, prope quod enormis fuit eroſio. Sed ab his puellæ ventriculum & multa viſcida materia, & cibus quem ante ſumpſerat, videntur defendiſſe, non item ab irritatione tunicæ illius intimæ, nervorumque ipſi inſerventium. Producuntur autem exempla arſenici vel exterius admoti, vim ſuam exerentis ſive ubi cutis ſunt ulcera, qua de re, quippe minus huc attinente, rejicimus te ad ea quæ alias (9) ſcripſimus, ſive ubi illa eſt integra, cujuſmodi exemplis addi illud in primis poteſt de quo eſt Heimreichii Obſervatio paulo ante citata, ſeu celeritatem ſpectes qua nocuit, ſeu gravitatem, & pertinaciam nocumenti, cum arſenicum pro cyprio, quem vocant, pulvere capillis inſperſum eſt, ne dicam cum olfaciendo internoſci voluit. Verum quia in propoſitæ puellæ ventriculo neque puſtulæ, neque tumor, neque rubor conſpectus eſt, idcirco, opinor, exempla non omittuntur noxarum alterius generis, ſummi autem periculi, quæ cum a ſumpto arſenico oriri ſoleant, ſunt etiam ab ejus vaporibus, nec raro, allatæ. Cæterum ut ut res in puella ſe habuerit; quomodo tres, aut quatuor alios, quorum hic attingam hiſtorias, nonnullas infra (10) additurus, arſenicum interemerit, diſquirere non erit opus. Nam a Tyſone (11) diſſectus foramen neque exiguum, neque regulare habuit in ventriculo. Hujus autem viſceris fundus in vetula, a Mauricio Hoffmanno (12) inſpecta, quaſi exulceratus, ſphaceloſus, & nigricans fuit Sic etiam in altera fœmina, ab laudato Wolffio (13) deſcripta, inventus eſt plane eroſus; nec ſine graviſſima ſphaceloſa ad pylorum inflammatione. Et in Viro quem Cl.

[1] Eph. N. C. Cent. 3. Obſ. 15. [2] Obſ. paulo ante cit. & Schol.
[3] Eph. N. C. Cent. 9. & 10. Append. n. 1. Obſ. 38. [4] Act. N. C. Tom. 2. Obſ. 10. circa medium.
[5] Eorund. Tom. 5. Obſ. 29. in fin. [6] Commerc. Litt. A. cit. Hebd. 27. n. 2.
[7] Commerc. ejuſd. A. 1737. Hebd. 28. n. 2. [8] Eph. N. C. Cent. 3. & 4. Obſ. 126. cum Schol.
[9] Epiſt. 55. n. 12. [10] n. 9. & 21.
[11] Act. Lipſ. Supplem. Tom. 3. S. 4. [12] in cit. Append. Obſ. 35.
[13] cit. Obſ. 29.

Cl. Henckelius (1) incidit, maculæ fuerunt, nec parvæ, aut ex flavo fuscæ, aut rubicundæ pylorum versus, se extendentes, & duo insuper angulosa foramina villosæ tunicæ, alterum eodem versus, alterum versus œsophagum. Virum hunc confecerant brevissimo tempore vehementissimæ cardialgiæ, ardores, cruciatus, lipothymiæ, vomitiones. Mulier autem illa magnis præcordiorum anxietatibus correpta, & vehementibus simul ac assiduis vomitibus, & dejectionibus, denique convulsivis motibus, artus misere distorquentibus, inter acerbissimos cruciatus obierat intra horas vix decem. Et ne dubitare posses, unde hæc omnia; in utriusque ventriculo arsenicum deprehensum est.

6. Hactenus quæ ex historiis sive in Sepulchreto extantibus, sive eidem, si volueris, adjiciendis, colligere licuit devorati præsertim arsenici signa, multo prolixius fortasse quam velles, haud inutiliter tamen commemoravi. Nunc quæ ipse bis vidi, semel in uno, iterum in tribus, recensebo: quos omnes, cum bene pensitarem cuncta quæ postea vestigando scire potui, eo veneno affectos fuisse, conjeci. Primus vir fuit robusto, & magno corpore, habituque pleniore quem correptum febri curabam, jam remissa adeo, ut e lecto nonnunquam surgeret. Is vix semihora post cœnulam in qua nihil nisi concisum panem sumpserat in jure coctum, improviso vomitu prehensus est permolesto, eoque magis quod sæpius redibat. Venit ad me intempesta nocte ex ejus domesticis unus rem narrans, & quid agendum, quærens. Ratus, molestiam augeri, quod inani jam ventriculo, æger vomere cogeretur, jus dari, &, si nihilominus molesta vomitio esse pergeret, enema ad avertendum impero. Quæ cum frustra essent, redit ille; ego autem alia, & in his denique laudani opiati granum unum præberi, jubeo, si non prodesset, ipse venturus. Laudano quoque post horæ quadrantem rejecto, surgo, & cum eo domestico ad ægrum eo. Inter eundum, miratus, vomitum sine manifesta causa tam pertinacem, tamque gravem subito extitisse, quæro, num forte aliquid æger peccaverit, & plus, aut aliud quam dictum esset, in cœna sumpserit. Negans domesticus, imo, inquit, nihil præter panem illum sumpsit in jure coctum, & pulvere quo tu jusseras, ab N. conspersum. Ego vero qui nullum pulverem inspergi jussissem, & quo esse posset animo is qui insperserat, non ignorarem; tacitus, quid mihi protinus faciendum, quid silendum, quid in posterum, & quomodo cavendum esset, cogitabam. Iamque ad ægrum veneram non tam de vomitu, quam de inexplicabili quodam angore ad cordis, ut vocant, scrobiculum misere querentem, & opem quamprimum implorantem. Nulla ibi, aut in reliqua ventriculi regione tensio, nullus dolor. At singultus cum ructibus sæpe, & sæpe quædam respirationis difficultas molesta erat. Pulsus valde frequens; sed parvus potius, & debilis. Bono animo esto, inquam; quantum pravi humoris ejeceris, vides (& plurimum sane erat, viscido quo ipse abundabat, phlegmate supernatante; in imo autem erat panis quem sumpserat, nec primis vomitibus, sed aliquot post horis reddiderat) nunc optimo humore es reficiendus: & continuo petitum ex proximo magnum vaccini lactis cyathum præbui. Quo epoto, statim a me vitam sibi esse redditam, clamavit. Et profecto meliora omnia facta sunt; ut pulsus ante duas horas ad naturalem magnitudinem, & robur redierit, angor remiserit, vomitus, ne arte quidem provocando, amplius reversus sit. Lacte autem iterum, majori quam antea copia dato, ut vel ore, si res ita ferret, rejiceretur, vel intestina perliniret, atque perlueret, hoc alterum consecutus sum alvo saluta, simulque pulsu minus frequenti facto, spirandi autem difficultate, & singultu, quorum utrumque jam rarius accidebat, sublatis, ut vix diebus insequentibus semel, aut iterum sint animadversa. Pultes quoque ex hordeo, aut oryza cum lacte parabantur. Seri autem quantum vellet bibendum dabatur; namque ut alvus fluebat, sitis, & æstus invalescebant, quæ duo epoti seri copia levabat. Serum quo-

(1) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 155.

quoque, aut lac injectum ardoris sensum quo laborare cœperat podex, mulcebat. Ne longum faciam; intra duos, tresve dies prorsus abacta erant omnia quæ venenatum illum pulverem consecuta fuerant, nec quoad homo vixit; vixit autem postea complures annos; ullum noxæ in ventriculo, aut intestinis relictæ vestigium ostendit. Sic viscidi quibus, ut dixi, abundabat, humores, & cita, ac sæpius repetita vomitio, & lac denique, ac serum, quorum copia quidquid veneni, aut ejus effectuum in ventriculo, & intestinis restabat, irretiendo, diluendo, abstergendo, & per alvum educendo, sublatum est, hominem servarunt.

Qua autem ratione caverim, ne pulvis ille, quem album fuisse, intellexi postea, tunc iterum, ægrotanti daretur, aperte scribere nunc possem; diu enim est ex quo illi mortui sunt; simulque ostendere, quanto in periculo aliquando sit Medicus, ni se intelligere quædam, dissimulet, & in quanto æger, sive quædam donec ægrotat, a Medico audiat, sive non audiat, & quem tamen ad modum tum ab ægro novas insidias, tum a me ipso scelerati hominis, si per me se impediri sentiret, ultionem averterim. Verum ad ea quæ in tribus aliis vidi, in quibus eadem conjectura, sed non eadem dissimulatione opus fuit, transire jam præstat.

7. Insequentis anni, qui fuit 1711. Majo mense a sacra peregrinatione domum redibat optimus Sacerdos Franciscus Balduccius, cum Cæsenæ tantisper substitit, dum ipse, & tres qui simul erant, ætate, viribus, prospera valetudine non minus quam ipse, vigentes, frugaliter, & sine cunctatione pranderent. Erant ii fratris uxor, vir alter, & altera mulier. Mox a prandio e diversorio exeunt, & in viam se dant. Non multum processerant, cum Sacerdotem tantus ventris corripuit dolor, ut ex equo deponi necesse fuerit. Depositus etsi multa, & sæpius tum vomeret, tum dejiceret; ille tamen dolor, cum inexplicabili angore conjunctus, increvit adeo, ut animam agere videretur. Cæsenam revectus, a Medico creditur colico dumtaxat dolore torqueri propterea quia cruciatuum sedes in regione erat epicolica dextera. Itaque totum illum diem, & magnam noctis partem tot enemata, fotus, potiones, bolos tum anodynos, tum purgantes adhibet, quot Medicus alter vix intra plures adhibuisset dies; incassum omnia. Nec tametsi mulierum alteram vomitibus interea, & dejectionibus, & gravibus insuper animi deliquiis correptam videret, virum autem querentem audiret de ventriculi æstu, & pondere; quidquam de veneno suspicabatur, credo, quia fœmina altera quæ eodem prandio usa erat, nihil prorsus mali perceperat, & caupo quoque nil in eo prandio esse potuisse quod noceret, constantissime asseverabat, & vir qui suapte sponte theriacam sumere voluerat, auctum inde æstum ventriculi senserat. Ipse ei quæ male habebat, mulieri anodynam imperat emulsionem. Sed hanc, & Sacerdotem morbus ipse adjuvit, cujus vi e ventriculo, & intestinis multa ejicere perrexerunt. Quibus excretionibus denique sub auroram conquiescentibus, simul omnes Forum Livii convehuntur, meque confestim accersunt, & quæ sibi acciderint, docent. Ego vero statim quæsivi, fuissetne in prandio edulium aliquod de quo mulier quæ nil mali senserat, nil comedisset: cumque audirem, fuisse, pultem nimirum ex oryza, quæ primum omnium in magna patina allata esset, fuisseque igitur in ea pulte venenum, dicerem; & nos crederemus, inquiunt, si qui de ea plus ederunt, gravius; qui minus, levius detrimentum retulissent: contra autem res se habet; nam Sacerdos hic, qui minimum, ut reliquorum eduliorum, sic & illius comedit, gravissime; mulier quæ aliquanto plus, minus graviter; vir qui plurimum, levissime omnium laboravit, & laborat. Sed num, inquam, num forte contritus caseus super, ut solet, erat inspersus? Cum fuisse, dicerent, & Sacerdotem, quippe fastidientem, nihil ferme, nisi de illo, sumpsisse; mulierem autem multo plus de oryza, quam de caseo; virum denique vix de hoc aliquid, plurimum autem de illa vorasse; vos ipsi, inquam, vel me silente, jam intelligitis, in caseo fuisse erodens venenum, ut mures necarent, fortasse admistum, eo autem caseo minime, ut oportebat,

tebat, seposito, inscium aliquem, dum in diversorio prandium instantibus vobis approperaretur, pulti inspersisse. Vera tum dicere visus sum, multo autem magis, cum longo post tempore caupo, qui hos audiret evasisse, minus sibi jam timens, mutire aliquid non dubitavit. Tunc nihilominus duæ restare dubitationes videbantur, altera, quod inter edendum odorem quidam minus gratum quendam, puto ex pravo caseo, nullum autem insolitum saporem, nullum vel postea in lingua, aut faucibus erosionis sensum perceperant; altera, quod etsi venenum erodens fuisse, conjicerem, quodnam tamen ex erodentibus fuisset, ut peculiare opponi antidotum posset, non constabat. Verum in superiore quoque casu (1) eædem esse potuissent dubitationes. Neque enim, ut ex silentio meo tute argueris, ullum in lingua, aut faucibus erosionis fuit indicium, neque peculiariter quodnam venenum datum esset, sciebam: & meam tamen erodentis veneni conjecturam lac, & serum tanta cum utilitate præbita confirmarunt, simulque ostenderunt, ubi veneni species ignota est, nec proprio ejus licet remedio uti; at eo saltem utendum esse quod illius, quippe minus ignoto, generi adversatur. Fecissemque adeo in casu hoc altero quod in priore, nisi multo plures jam prægressæ, nunc autem prorsus sublatæ vomitiones, dejectionesque, nullusque superstes angor, nulla tormina ejectum jam venenum visa essent significare. Tamen siquid forte adhuc restitaret, ut occurrerem, simulque ut sitis, & febris, quæ tantam evacuationum copiam, tantamque erant commotionem secuta, rationem haberem; seri plurimum bibendum dedi Sacerdoti quidem, & mulieri. Nam viro, qui neque sitiret, neque febricitaret, neque aliud a me peteret, nisi ut ponderis sensum, ventriculum gravantis, auferrem, facile annui oleo dato amygdalino ea mente, ut vomitum potius, quam dejectionem moverem eo remedio, quod siquid forte erodentium particularum reliquum esset, simul irretiendo, obliniendoque prodesse posset. Verum cum vomitus ne digitis quidem penitius in os insertis consequeretur; alvus soluta est, sensusque ponderis omnino sublatus. Cui deinde optime habenti, nihil nisi pultes ex oryza, & lacte commendavi. Quas & reliquis duobus dedi cœnæ loco, cum jam a largo seri potu febrem, sitimque levissimas factas esse, animadverterem. Nox optima fuit, ut postridie mulier sine febre, aliove omni incommodo jam esset; Sacerdoti autem, decrescente magis magisque & febre, & siti, nihil præterea restaret de quo quereretur; nam & sensus in mingendo ardoris qui pridie fuerat, jam nullus erat. Quibus etsi toto eo die, & proxima nocte, & insequentis diei magna parte omnia in melius ire pergebant, & alvus lubrica sine ullo ardoris sensu respondebat; non ego tamen eadem dare intermisi quæ biduo dederam.

8. Ecce autem ineunte quarto die ex quo immanis ille dolor Sacerdotem prehenderat, eadem pomeridiana hora, nulla prævia manifesta causa, ad eundem modum prehendit. Pedes initio frigebant, pulsus nonnihil contrahebantur. Præter dolorem, molestissimus erat quidam toto ventre inexplicabilis angor, a quo spiritum sibi intercipi æger maximopere querebatur, eoque potissimum se cogi, ajebat, ut modo huc, modo illuc misere se contorqueret, nonnunquam surgeret, atque ambularet. Sed dolor tenebat regionem epicolicam dexteram, & proximam lumbi partem, inde aliquando in transversum per hypogastrium, alias in dexterum scroti latus, interdum in propinquum femen se extendens; ut nephriticus videri posset. Verum neque obnoxius homo unquam fuerat dolori nephritico, & præsenti, si vomitus, & dejectiones excipias, simillimum qui ante quatuor dies ingruerat, nephriticum non fuisse, tum illa quam supra exposuimus, proxime præcedens causa, tum graves ab hac in sociis eodem tempore effectus satis ostendebant: denique urinæ nihil mutatæ & sanorum omnino similes contra atque in nephriticis solent, non ejus generis dolorem esse, confirmabant. Attamen cum neque eorum

[1] n. 6.

quæ exterius adhiberi jusseram, quidquam prodesset; enemata autem negaret æger se posse admittere propterea quod simul hæmorrhoidum tumor, & cum tenesmo tantus dolor accesserat, ut si ab immissa fistula magis exacerbaretur, par ferendo esse non posset; me necessitas urgens laxandi, & nephritici doloris similitudo ad auxilium tentandum impulit in hoc proficuum, nimirum tepidum emolliens balneum. Nec me spes fefellit. Vix enim in balneo consederat æger, cum angor primum, & paulo post dolor remiserunt. Sed e balneo egressum cum uterque rursus vexarent; conciliare paulisper somnum, & sic reficere coactus sum. Itaque grano uno sumpto laudani opiati, horam unam dormivit. Experrecto, & dolore aliquanto minus laboranti, ut capere aliquid cibi jam posset, ptisanam dedi ex jure pingui, qua accepta, reliquam noctem dormivit. Postridie febricitanti, sed nullo jam cum ventris dolore, amygdalinum oleum præbui, certa autem hora clysma ex lacte, & mucilaginibus imperavi, cui ne dolor, quamvis minor factus, hæmorrhoidum obstaret, exigua turunda profuit, antea podici indita, illitaque ranarum pinguedine, quippe ex Amici Medici observatione ad dolores venarum illarum mulcendos idonea; turunda autem exempta, siphonis fistula, ut minus molesta esset, inverso pulli tenuiore intestino obducta, sicque sensim, sensimque immissa. Injecta cum horam, eoque amplius retenta ejecisset, levamen inde retulit angoris alicujus, etiamtum in ventre superstitis, & sitis. Adversus quam, & oris amarorem multa epota Nucerina aqua profuit. Exinde omnia magis semper in melius verterunt. Atque iisdem fere mulier quoque adjuta est, cum flavæ dejectiones, utiles quidem, sed sitim, & leves quosdam ac vagantes ventris dolores, & tenesmum cum ardoris sensu afferentes, subinde molestæ essent. Nec Sacerdos flavis dejectionibus caruit, sed minus fluidis, nullumque, nisi hæmorrhoidum, dolorem moventibus. In iis muci erant, qui semel in globum compacti, cum hunc attentius inspicerem, quasi indigestum adipem, quocum tendinea permista esset substantia, referre videbantur. Is globus prodiit quarto a recidiva die cum solidis recrementis, sanguine tinctis, non admisto, sed superficie tenus asperso, ut ex hæmorrhoidibus esse, intelligeres. Sicque hi quoque duo intra undecimum a prandio illo diem convalescentes, multos annos postea sine ullo relictæ in ventriculo, aut intestinis læsionis indicio, vixerunt. Quin Sacerdos nullo alio morbo, nisi Aortæ intra thoracem aneurysmate, quod, sexennio post inchoatum, diu pertulit, ad extremum confectus est.

9. Nunc ut ab his ultimis incipientes, ad cætera quoque in propositis quatuor ægrotantibus observata, aliquid adnotemus; si forte in Sectione hac X. Sepulchreti (1) Paawium credentem animadverteris, exhibiti veneni signa fuisse immanem ventriculi cordis dexteri, & proximæ venæ Cavæ dilatationem, & sanguinem in corde, venisque omnibus vi, ut putabat, frigidissimi veneni in vivente corpore concretum, quasi septima a morte hora cadaver non secuisset; noli ad ejus confirmandam opinationem, Sacerdotis nostri aneurysma referendum putare. Nam dilatationes ejusmodi non cito adeo fiunt, ut videtur ille arbitrari, nec certe in nostro aneurysmatis incipientis signa, nisi post plures, ut dixi, annos se ostenderunt; ut si vel a constrictionibus quæ doloris, & angoris tempore contigerint, primam habuisse originem, suspiceris; pro veneni tamen indicio accipiendum id contendere non possis quod a tot aliis causis tam longo temporis intervallo factum esse, cæteri queant existimare. Quod vero ad sanguinem attinet tum in venis, tum in corde ipso concretum; non raro id tibi in cadaveribus eorum inventum retulimus quos causa longe alia ac venenum, interemerat; ut si a concreto intus sanguine, quemadmodum in subjecto Scholio conjicitur, factum esset, ne cor Germanici (2) combureretur; complurium quoque aliorum corda in quibus nulla esse veneni suspicio

(1) Obs. 4. §. 1. (2) Sueton. de duodec. Cæsarib. l. 4. c. 1.

picio posset, igne absumi nequissent. Quid? si huc illud addas quod Solertissimo Meadio (1) placet, venena in nervos præcipue, non in sanguinem, agere, a qua sententia non abhorruisse videtur Harderus (2): nec sane de quibusdam venenis negari id potest, ut puta quæ illico interimunt, quale Vibulenus Agrippa (3) *in ipsa Curia* (non ex *annulo*, ut Baccius (4) scribit, tunc alios quosdam, ut opinor (5), in mente habes) sed *depromptum sinu venenum hausit, prolapsusque ac moribundus, ne festinatis quidem lictorum manibus* prius *in carcerem rapi* potuit, quam *fauces jam exanimis laqueo vexarentur*, aut quale Neronis jussu *velocissimum ac præsentaneum* paravit Locusta (6), quo & porcellus *statim examinatus* est, & Britannicus *ad primum gestum concidit*; virus enim (7) *ita cunctos ejus artus pervasit, ut vox pariter & spiritus raperentur*. Ipsi autem Meadio (8) nullum ad suam sententiam confirmandam aptius visum est, quam venenum illud quod, ex Nicholsii experimentis, memorat canem in ipso per gulam transitu *non integro dimidio temporis minuto* necare, imo injectum in extremum intestinum *momento* idem facere, nullis inflammationis, vel corrosionis signis extantibus; ut minus mirari oporteat quæ de cuniculo ex Sproegelio, aut de puella ex Ettmülleri filio supra (9) adnotavimus, utroque propterea ad eundem modum rem explicante. Quoniam tamen dum venena afficiunt nervos, motum sanguinis *varium* fieri, *vel intercipi*, ut Wepferi (10) utar verbis, sive ejus *circulationem nunc impeditam, nunc confusissimam* esse, contingit; continget quoque, sanguinem aliter in aliis constitutum deprehendi. Itaque Meadius (11) fieri, censet, ut si universali paralysi a veneno inducta, subito circulatio sufflaminetur, sanguis in vasis perfecte fluidus perstet, alias autem (12) ut circulatione turbata, secretionibus interruptis, minimis vasculis stagnatione impeditis, quæ omnia ob affectos nervos contingunt, sanguis ipse varie mutetur, ut pote qui cum sit humor ex diversis permistis compositus, mutationibus quibuscunque obnoxius est solo mutato motu. Mutationes autem hæ sanguinis, præterquam quod neque primus, neque proprius effectus devorati veneni sunt, pro varia non modo nervorum affectione, sed & sanguinis ipsius dispositione longe aliæ in aliis corporibus esse possunt. Itaque; ne ab arsenico recedamus; mortua ob illud mulier fluidum, ut supra (13) legisti, sanguinem habuit, atque coccineum; mortuus autem ob idem canis, quemadmodum retulimus supra (14), grumosum habuit, & nigrum. Et ipse memini, cum ipsos ab Amico mures novem ex majoribus arsenico enectos dissecarem, vidisse in cunctis auriculas ambas cordis nigro sanguine distentas, sed neque coagulato, neque, ut in viventibus, valde fluido. Verum quia non ut veneni effectus, sed ut alia atque alia, ad naturales quasdam structuras attinentia, perspicerem, illas bestiolas incidebam, nihil præterea quod huc attineat, adnotatum habeo, nisi in omnibus valde plenum fuisse ventriculum, nec, quantum exterius apparebat, in nullo inflammatum, multoque minus pertusum, quorum utrumque de intestinis quoque dictum putato. Nec Heydius (15) in duobus qui idem venenum voraverant, muribus refertum limo & pane ventriculum inflammatum, aut erosum fuisse, ait. Illud vero ait, cum alterum mortuum dissecaret; nam alterum viventem incidit; *nihil e vasis effluxisse sanguinis*, imo *e cordis ventriculis*, *ejus cono abscisso*, *ne guttam cruoris stillasse*, an quod alia in vasa secessisset, an quod concretus esset, cum verbum hac de re non addat, incertum. Contra certum est ex Præstantissimi Elleri (16) experimentis, cum sanguini recens educto tertiam, aut quar-

(1) Tract. de Venen. passim. (2) Sepulchr. S. cit. in Schol. ad Obs. 17. Additam.
(3) Tacit. Annal. l. 5. (4) De Venenis ubi de venenor. ingest. sævitia.
(5) Vid. Plin. Nat. Hist. l. 33. c. 1. & Annot. Dalecamp. (6) Sueton. l. 6. c. 33.
(7) Tacit. Annal. l. 13. (8) Tract. cit. in Append. Tentam. 5. (9) n. 5.
(10) Sepulchr. ibid. in Schol. ad Obs. 3. (11) Appen. cit. (12) Introduct. in fin.
(13) n. 3. (14) n. 4. (15) Obs. Medic. 48.
(16) Hist. de l'Acad. R. des Sc. de Berlin. A. 1752. Class. Philos. Experiment.

quartam partem solutionis arsenici admiscuisset, illico sanguinem esse spissatum, ejus tamen globulis, si per microscopium inspiceret, maxime extenuatis, dissolutis, & quasi in motum actis: quos inter hic illic perspicue apparebant parvæ crystalli triangulares, scindentesque mucrones sagittarum referentes; ut ex his omnibus intelligeret, erosiva ejusmodi validissima venena agere destruendo non tam fluidas, quam firmas partes nostri corporis. Sed neque ille ignorabat, devoratum quidem arsenicum non ita *immediate* sanguini admisceri, & tu ea proportione demum admisceri non posse, vides. Præstabit igitur, ut ab extracto sanguine ad vivens corpus, & a canibus, & muribus ad homines redeam, & quæ in his ab devorato arsenico dissecans Ruyschius (1) invenerit, proferam. Aliquoties ille ejusmodi cadavera inspexit: & contra atque ii qui *in tali casu, solummodo sanguinem coagulari autumant*, nunquam ipse coagulatum reperit, sed ventriculum exulceratum, si satis quidem temporis ad id fuisset, ut in fœmina cujus ventriculi magnam partem in liquore servabat, in cujus tunica intima, variis locis ulceribus affecta, arsenicum album *hærebat*. Quod si citius interiissent; tum puncta sanguinea hic illic vidit per ventriculum disjecta.

10. Ex his Ruyschii Observationibus cum iis quæ supra (2) memoratæ sunt, junctis, præclare intelligitur, primum, ac proprium devorati arsenici, & ejusmodi corrodentium venenorum effectum edi in ipsas intimas canalis alimentorum tunicas, ventriculi præsertim, in quo primum morantur, irritatis earum nervis, ipsisque tunicis compunctis, &, si tempus detur, inflammatis, exulceratis, perforatis. Itaque in ejuscemodi infortuniis nihil accidere felicius potest, quam ut ventriculus id quod ingessit, rejiciat illico, aut certe quam citissime: unde præcipue factum est, ut qui curati sunt a nobis (3), evaserint. Quin multo felicius generoso cuidam Viro accidit, ut cum pro cremore tartari binas tartari emetici drachmas sumpsisset, mox aliquot non sine præcordiorum angustiis, insecutis vomitionibus, ab omni ventriculi incommodo solutus sit, censente Cl. Dethardingio (4), vix nonnullis pharmaci moleculis dissolutis, & ad vomendum stimulantibus, non datum esse tempus dissolutioni reliquarum, sed omnes, quæ certe hominem tanta illa copia peremissent, fuisse rejectas. At sunt qui natura minus ad vomendum sunt prompti. Sunt etiam quibus ejusmodi in casibus contenduntur adeo fibræ orificii sinistri ventriculi, & gulæ, ut fibris resistant se in reliquo ventriculo contrahentibus: nec semper succedit, ut si aliquid tunc detur, aut infundatur deglutiendum, resistentes illæ fibræ, ut Wepferus (5) docet, laxentur; sunt enim casus in quibus homo tunc deglutit, & tamen inani vomendi desiderio lacessitur (6). Illi etiam qui cito non vomunt, minus aliquando periclitantur, ut si, ventriculo pleno, venenum vorent. Itaque Baccius (7), cum suspectum convivium non potest vitari, consilium dat, ut nec sitibundi, neque famelici accedant, sed præsumpto lacte; & saturi crassis ac pinguibus cibis. Viderat enim (8), ex eodem pravo alimento quo omnis familia usa fuerat, dominum dumtaxat mori illo ipso die; nam ventre vacuo comederat; servatis cæteris qui pleno. Quæ res etsi non semper a veneno defendit, hujus saltem haud raro vim perniciosam retardat, ut in muliere vidisti a cujus casu hæc Epistola inchoata est, & Capuanis quoque Senatoribus ferme duodetriginta ideo serius mors accidit, quia impleti cibis, vinoque cum venenum sumpsissent, sic *minus efficacem in maturanda morte vim veneni fecerant*, ut Livius (9) memoriæ historiarum mandavit. Quod si inani ventriculo veneni pauxillulum, sed multo cum cibo, deglutiatur; mirum non est, si levius periculum fiat. Sic enim venenum aut arcetur a ventriculi

(1) Thes. Anat. 8. n. 70. (2) n. 3. 4. 5. (3) n. 6. 7.
(4) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 74. cum Schol. (5) Scholio cit. supra ad n. 9.
(6) Sect. hac Sepulchr. Obs. 4. §. 6. (7) De Venen. ubi de Particulari Præserv. n. 1.
(8) Ibid. ubi Venena quibus modis fieri possint irrita n. 10. (9) Historiar. l. 26.

culi tunicis, aut multis admistis retunditur. Secundum hæc, pleraque eorum quæ supra a nobis scripta sunt, explicare licet. Pleraque dixi; nam quædam sunt profecto difficiliora, illud in primis, cur Sacerdotem (1) dolores non in ventriculi regione, sed in epicolica dextera corripuerint. Quod si quarto dumtaxat die accidisset; conjici tum posset, quasdam veneni particulas, in primis illis Coli intestini cellulis retentas, pupugisse. Mox autem a veneno sumpto; nisi ventriculum, ut in quibusdam corporibus, aut, quoniam id rarissimum est, Duodenum intestinum aliquanto dexterius fuisse, aut aliud ejusmodi comminiscaris; non facile intelligas.

11. Quod vero in curatione, theriaca, aliisve ejusmodi antidotis uti, mihi ne venerit quidem in mentem, nihil miraturum te, scio. Cur enim, cum erodens venenum esse, censerem; oleum camino adderem, illudque magis commoverem, aut certe ejus effectus augerem? Et sane videbam de quatuor quos curavi, cum unus theriacam sua sponte sumpsisset (2), illi æstum ventriculi esse auctum: quo minus miror, puerum in Sepulchreto (3) commemoratum, cui theriaca bis data est, intra quartam horam a comesto arsenico interiisse: & si Jo. Faber (4) juveni qui *risagalli* pulvere pro cinnamomo usus erat, nihil nisi mithritidatium, præbuisset; certe non servasset. Servavit autem, quia simul juscula pinguia, & lac copiose exhibuit. Sic etiam ab Jo. Jod. Cysato (5) puerum, & puellas duas, ingesto arsenico periclitantes, servari potuisse, credo, non quod Elect. *Orvietanum*, sed quod antea lac crebro dedisset, natura autem hos omnes citis vomitionibus antea adjuvisset. Neque enim illiusmodi alexipharmaca possent erodentes particulas irretire, aut sic obruere, ne pungendo inflamment; & exulcerent, aut exulceratas partes lenire, & abstergere; sed illis motum, & vim addere, his vero calorem, & irritamenta. Contra autem, lac, oleum, viscidula alia, tum serum, atque adeo ipsa aqua, alia irretiendo, alia diluendo, leniendo, abstergendo quantum possint, manifestum est, si ea quidem copia dentur qua vomitiones adjuvent, & siquid post has reliqui sit, diluant adeo, ut noxiam ejus vim obruant. Et Veteres quidem, tametsi nonnulla quoque minus convenientia proponerent; ea tamen quæ modo laudabamus, quanti facerent, satis Ardoynus (6) ostendit. Recentiores autem, inutilibus, noxiisque omissis, cætera, cum occasio tulit. suis alii scriptis, alii aliorum etiam collectis Observationibus comprobarunt. Sic de lacte, præter illas quas supra (7) indicavimus, plurimæ extant aliæ, in quibus ea præsertim est quam ex Hoffmanno descripsisse se, ait Henricus Dooschodtius (8), decem videlicet juvenum a jusculo avenaceo cui arsenici plus ferme quam unciæ duæ cum sacchari totidem admistum fuerat, brevi male habentium, servatorum tamen per lac tandiu exhibitum donec omnis vomendi conatus cessaret: tanta autem copia exhibendum fuit, *ut singulis vix decem mensuræ lactis suffecerint*. Sic de oleosis (& oleum sane amygdalinum iis quoque, ut aliis pluribus, datum est) quid Recentiores, non secus ac Veteres, censuerint, a Viro Cl. Joanne Gentili (9) propositum leges. De aqueis autem, in quibus serum, & aqua ipsa est, apud Ettmüllerum Disputationem inspicito quæ inscripta est *Parva magnorum morborum Initia*. Habebis in ea (10) exemplum hominis qui hausta per errorem aqua, ut vocant, forti, epota mox aquæ magna vi ab omni noxa immunis est redditus. Ad quod adde alterum ex Sydenhamio (11), qui hoc uno remedio copiose & dato, & per sedem injecto, eum servavit *qui haud modicam mercurii sublimati corrosivi quantitatem deglutiverat*.

(1) supra, n. 7. 8. (2) n. 7. (3) Sect. hac in Addit. Obs. 13. Hist. 7.
(4) Ibid. Hist. 12. (5) Ibid. Hist. 2. & seq. (6) De Venen. l. 2. c. 1. 2. 3. 5. ubi de Curat.
(7) n. 5. (8) Dissert. de Lacte in Corollar. (9) Annotaz. alla pag. 64. v. 5. della Letter. Filof.
(10) §. 47. (11) Epist. Respons. I. vers. fin.

rat. Et Boerhaavius (1) ubi ea proponit quæ adhibenda sunt, cum sumpti veneni species ignoratur, non modo eam Sydenhamii curationem, sed & pleraque eorum laudat quæ paulo ante dicebamus, & in ægris illis adhibuimus, ne balneo quidem, & opio denique, prætermissis, quod etiam ostendit quatenus utile esse possit. Cætera in eo quem modo indicavimus, loco apud Ettmüllerum non omittuntur: quæ ut profuerint cum venenum minus esset notum, Scretæ in Sepulchreto (2) Observatio monstrat. Cum vero ejus species cognita est, quanto præstet remediis uti, ipsi peculiariter adversantibus, duæ primum haud dissimiles, exitu autem dissimillimo docebunt historiæ, altera ibidem (3), altera apud Cel. Meadium (4), si inter se conferre volueris. Cæterum ab uno, eodemque veneno quam varia in tribus illis quos simul curavi (5), sint orta symptomata, nisi per te animadvertere potuisses, hic admonerem. Sed satis de *mineralibus*, cum etiam quæ a sumpto sulphure detrimenta viderim, alias (6) acceperis. Nunc quædam de vegetabilibus venenis attexamus.

12. PAUPERCULA nata annos circiter sexaginta, quæ se; quecunque ejus rei causa esset; alias voluerat in flumen dejicere, novissime cum ex rhododaphne, quem fruticem nostrates vocant *oleandro*, magnam foliorum vim decerpsisset, ex iisque contusis expressum succum, admisto vino, bibisset; tribus fere post horis a mulieribus quæ in proximis erant Zotheculis, audita est vomere vehementer. Accurrunt: quid fecerit, intelligunt: & sitienti aquæ cyathum præbent, post vomitum ratæ nihil mali relictum iri. Verum cum mox pessime habere cernerent, Sacerdotes primum, tum deinde & nostrum, qui forte haud procul erat, Mediaviam accersunt quincta circiter ex quo mulier succum illum biberat, hora. In respiratione nihil animadvertit quod magnopere esset adnotatu dignum, neque in facie, si fusca labra, & inferius præsertim, excipias; nam cætera aut naturali erant colore, aut vix ad pallidum nonnihil vergebant: nec frigidum corpus erat, sed dumtaxat paulo minus quam tepidum. Cum fœminæ quæ adstabant, dicerent, jam nullam superesse loquendi facultatem, inclamavit in aurem ægræ, quæ sopitæ instar jacebat, brachium porrigeret. Illa vero facile ad sedendum se erexit, & cum mulieres interea brachium alterum protraxissent, ipsa mox alterum præbuit. Pulsus erant parvi, debiles, subduri. Interroganti respondere conata, inconditam quidem vocem; sed nullum distinctum edidit verbum, digito humorem quem vomuerat, nec ita paucum, humi indicans. Et præscripsit ille quidem quæ continuo potanda darent. Sed frustra. Illa enim, nil ferme accipiens, quarta exinde hora mortua est; ut ab epoto succo horas vixerit haud amplios novem. CADAVER postridie, qui dies fuit XIV. Kal. Decembres A. 1745. cum Judicis rerum capitalium jussu secandum esset, eique sectioni idem præesset Mediavia, a quo mihi hæc omnia insequenti die sunt diligenter narrata; primum omnium animadversum est, nusquam in supino corpore livorem ullum, aut ullum tumorem, ne ventris quidem, apparere; in prono autem omnia a capite ad calces colore esse violaceo. Abdomine mox, & Pectore apertis, intus calor etiamtum aliquis perceptus est; tametsi hora esset ab obitu decima septima. Intra illud omnia secundum naturam se habentia, & posita occurrerunt; ut nec ventriculus, nec ullum intestinum tumeret; nam quod Colon in medio transversi illius sui sub ventriculo tractus ad tres quatuorve digitos deorsum se inflecteret, indeque sursum rediret, res est quæ, sicuti ex nostris Epistolis intelligere potuisti, non rarissime vel in illis offenditur, in quibus a natura potius, quam a morbo, sic esse videatur. Sed cum oculos attentiusdefigerent; venas quæ per ventriculum, omentum, & intestinorum partem, mesenterio annexam, feruntur, valde esse distentas, animadverterunt. Dissecto ventriculo, viridem in eo humo-

(1) Vid. Instit. §. 1129. & Prælect. ad eund. §. (2) Hist. 10. in cit. Obs. 13. (3) Hist. 13. (4) Tract. de Venen. Tentam. 4. in fin. (5) n. 7. 8. (6) Epist. 55. n. 9. & seqq.

morem mediocri copia viderunt; quo abjecto, nihil usquam læsionis in deterso ventriculo repertum est, nisi quod rugæ quæ per fundum prope antrum pylori secundum longitudinem ducebantur, æquo duriores fuere. Neque præter consuetudinem quidquam in Duodeno, quod aperuerant, intestino deprehensum est, etsi non sine eodem viridi humore fuit, quem in ventriculo conspexerant, an a bile; quanquam hujus vesicula moderate plena occurrit; illuc effusa, cum acidisque succis permista? nam is quem hauserat mulier, nigrum potius ab admisto vino colorem retinuisset. In Thorace, dexter pulmo ad pleuram annexus, & valde a tergo rubens, aliquid intus quasi concreti sanguinis habere visus est. At sinister non modo undique solutus; sed ita in se concidens, ut si intus nihil ferme aeris esset reliquum, vix autem a tergo nonnihil rubens. In cordis ventriculis nihil prorsus erat sive fluidi sanguinis, sive concreti. Cujus, cum majora vasa dissecarentur, magna copia, sed neque in grumos coacti, neque justo fluidioris, profluxit. Caput non attigere.

13. Eo libentius hanc Observationem scriptis mandavi, quod hoc veneno interfectorum anatomen apud quenquam legisse non memini; sumpti autem signa ab Recentiorum ullo observata. Majores vero non omnes hominibus nocere, imo aliqui prodesse, scripserunt. *Rhododendros*, inquit Plinius (1) *ne nomen quidem apud nos invenit Latinum: rhododaphnen vocant, aut nerium. Mirum, folia ejus quadrupedum venenum esse, homini vero contra serpentes præsidium, ruta addita e vino pota. Pecus enim, & capræ, si aquam biberint, in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.* Quibus satis similia scripsisse videbis Dioscoridem (2): neque Apulejum (3), neque adeo quem tunc fere describebat, Lucianum (4) hinc nisi bestiarum perniciem memorasse. Certe ille fruticis hujus flores, quos vulgus *rosas Laureas* appellaret, *venenum* quidem *rosarium* dixit, sed quia *cuncto pecori cibus* earum *lethalis sit*. Quin Lucianus ne cunctis quidem illis animalibus, sed asinis dumtaxat, & equis perniciosum esse, scripserat. Fideliter enim latine sic reddiderunt: *Malus est is cibus asino omni, & equo: num eum qui ex eo comederit, e vestigio emori, dicunt*. Contra; ut Scribonium (5) præteream non ita obscure indicantem, ab eo qui rhododaphnes folia ad dentium dolorem mandere voluerint, salivam non esse deglutiendam; Galenus certe (6) hominibus quoque, non modo plerisque pecudibus, perniciosum esse hunc fruticem, diserte docuit. Quem secuti Arabes Medici quique præcipui, quos singulos ab Ardoyno (7) productos invenies, præsidia adversus id venenum proposuere. Signa autem ejus sumpti, tum ab eodem Auctore (8), tum a Matthiolo (9) collecta, huc ferme redeunt, ut vehemens oriatur angustia, intumescat venter, & doleat, & fluat, inflammatio creetur, æstusque universi corporis, alienatio mentis, syncope, & mors subsequatur: hæc autem, quia rhododaphne præter modum calefaciat, itemque incidat, mordeat, exulceret, resolvat. Quorum signorum, atque effectuum cum in descripta ægra, ejusque cadavere vix ullum facile agnoscas, contra autem alia, atque alia fuisse, videas; te credo idem quod ego, optaturum, ut quotiescumque hoc veneno aliquis læsus est sive priscis temporibus, sive postea, eorum quæ ipsi acciderunt, scriptas haberemus historias potius, quam plurium Auctorum, quorum alii sæpenumero alios describunt, diagnoses, hypothesibus interdum fortasse magis, quam Observationibus, respondentes. Atque utinam, sicut tot aliis e vegetabilibus venenis periculum in canibus a Wepfero, ab aliisque factum est, & viventium symptomata, mortuorumque læsa viscera adnotata sunt, ita etiam in hoc factum esset, aut nobis faciendi tempus nunc esset; nihil libentius quam inter se

[1] Nat. Hist. l.24. c.11. [2] De Med. Mat. l.4. c.77. [3] Metamorph. l.4. prope initium.
[4] in Lucio, sive asino. [5] Compos. Med. 55. cum Rhodii Not.
[6] De Simpl. Med. facult. l. 8. [7] De Venen. l. 3. c. 21. [8] Ibid.
[9] Comment. in c. 12. l. 6. Dioscorid.

ejusmodi omnes Observationes conferremus, ut quid discriminis ab alia aut specie, aut temperatura, aut ætate, aut regione, aut plantæ parte, aut hujus constitutione, aut admisto denique humore existeret, liceret dispicere.

14. Nunc si unam hanc spectemus Observationem; veri simile putabimus, egisse venenum hoc in ventriculum, ejusque nervos, &, quod consequitur, in alios cum iis cohærentes. Quid enim duriores illæ ventriculi rugæ, quid vomitus, quid expressa, ut videtur, bilis, quid amissa loquendi facultas, quid ille quidam quasi sopor, quid alia quæ nunc prætereo, nisi quarundam internarum convulsionum, contractionumque nobis conjecturam suadeant, a quibus cohiberi quoque potuit sanguis, & externas illas ventriculi, & intestinorum venas distendere? Nec vero dicas, si ventriculo interius vellicato, illa omnia contigere; multo ipsam magis interiorem ventriculi faciem distentis vasculis inflammatam apparere debuisse. Namque ita vellicari ventriculum, ut ejus nervi irritentur, ad ea quæ diximus, explicanda satis est. Ut enim habitam in ipso homine Observationem primum commemorem, profecto Coriaria, sive planta illa quæ *Rhus Myrtifolia Monspeliaca* C. B. vocabatur, quam cito, quam repetitam, quam horrendam, quam brevi lethalem epilepsiam excitet, Clarissimus Vir Sauvages (1) ostendit. Idem tamen in viri cadavere, a comestis illius baccis admodum quindecim interfecti, nullam cerebri, nullam alicujus alius partis læsionem potuit deprehendere, & nominatim ventriculi ipsius, in quo Coriariæ etiamtum baccæ erant quinque, cum cæteræ, emetico dato, fuissent rejectæ. Atque ut ad plura, & pluribus in bestiis observata transeamus; certe nec pauca, nec levia passus est canis, itemque passa feles est, quorum illum datis nucibus duabus vomicis Heydius (2), hanc napelli ingesta drachma Sproegelius (3) peremit. Canis tamen *stomachus*, *œsophagus*, *&* *intestinum naturali constitutione gaudebant*: & felis ventriculus *naturali* erat *simillimus*, *nihilque erosionis simile visum est*, *villosaque tunica nitidissima*, *intestina cum visceribus reliquis sanissima*. Itaque ut Heydius ex sua Observatione patere censuerat, veneno illo *potissimum infectum* fuisse *fluidum*, *cerebrum*, *nervosque irrigans*; ita Sproegelius ex sua hoc conclusit (4): *cum nullum*, inquit, *nec erosionis*, *nec inflammationis in animali*, *hoc veneno interempto*, *signum viderim*, *vim suam potissimum in nervos exegisse oportet*, *vellicando nerveam ventriculi membranam*. Quin experimenta etiam inspice Wepferi, Brunneri, Nicholsii in iis animalibus habita, quibus vegetabile aliquod venenum, & nonnullis eadem quæ Sproegelius, & Heydius, præbuerant. Gravia in omnibus symptomata, nec multo post devoratum venenum ingruentia; non omninum tamen inflammatum ventriculum fuisse, leges. In aliquo enim (5) *interna* ventriculi *superficies alba erat*, *nec ullibi vel minimum inflammationis signum apparuit*. In alio (6) *anfractus* ventriculi *albicabant*, *&* *si alicubi paululum magis quam alias observatur*, *rubebant*, *non tamen manifeste inflammati erant*. In alio (7) *nulla* in ventriculo *inflammationis signa observari potuerunt*, tametsi *anfractuum superficies minus alba erat ac alias conspicitur*. In alio (8) denique ventriculi, & Duodeni intestini *superficies interna prorsus albicans*, *&* *omnis inflammationis expers fuit*. In nullo autem ex iis quæ dissecuit Nicholsius (9) *ulla intus membranarum inflammatio conspicienda erat*; sed fluido, qualis & in fele Sproegelii fuit, fluido, inquam, sanguine distentæ venæ: quod adnoto, quia neque in quatuor modo commemoratis ex Sepulchreto animalibus ullus in sanguine grumus fuit; quin eorum alicui (10) pariter ac in proposita muliere (11), *in cordis ventriculis nihil omnino sanguinis supererat*. Cæterum non eadem in omnibus quibus idem ac quatuor illis, ve-

[1] Mem. de l'Acad. A. des Sc. A. 1739. [2] Obs. Med. 50. [3] Experim. circa venena Exp. 2.
[4] §. 5. [5] in Additam. ad Sect. hanc Sepulchr. Obs. 5. Hist. 5.
[6] Ibid. Obs. 6. Hist. 1. [7] Ibid. Obs. 7. Hist. 1. [8] Obs. eod. Hist. 1.
[9] apud Mead. in Append. supra ad n. 9. cit. [10] Obs. 5. cit. Hist. 1. [11] n. 12.

venenum præbitum fuerat, inventa sunt: imo in pluribus ventriculi inflammatio; ut minus tibi esse mirum debeat, si eandem in proximis saltem intestinis, aut in his simul, & in ventriculo extitisse ab alio aliquo ex vegetabilibus veneno, productis duabus historiis recentibus ostendam. Solani quem furiosum vocitant, baccæ cum perniciosos alias effectus, tum maxime in puellulo ediderunt: quem intra horas non multas miserandis modis peremptum, cum Vir Cl. Schreckius (1) incideret, vidit, inter cætera, Jejunum, & Colon intestina valde inflammata. Fungi autem, & nominatim ex ea specie quam Vaillantius sic designavit *Fungus mediæ magnitudinis totus albus*, annis superioribus prope Lutetiam Parisiorum id propemodum fecerunt quod Romæ, dum scriberet Plinius (2) fecerant, ut *familiam interimerent;* nisi natura, auxilio adjuta Experientis Medici Monnierii (3), qui symptomata omnia diligenter, & ordine describit, de sex qui comederant, quinque servasset. Idem Virginis quæ una omnium servari non potuit, cadaver perlustrans, inter alia plura quæ apud ipsum videbis, in ventriculo circa pylorum quædam inflammationis indicia, Duodenum autem intestinum vasis tunicarum omnino sanguine refertis, interius, præter leves aliquot excoriationes, purpureis maculis distinctum, in summa inflammatum deprehendit. Ego vero & intestinorum, & ventriculi inflammationem a vegetabili medicamento, sed acriori, eoque interdum perniciem haud secus ac venenum, afferente, elleboro nigro inductam conspexi. Ita autem res se habuit.

15. VIR, cujus anni, si ex facie æstimares, necdum quinquaginta esse videbantur, corpore bene conformato, subpinguis, colore laudabili, quamvis ad fuscum vergente, capillis autem, & barba nigris, ob delirium quoddam melancholicum in Nosocomio curatus, propediem erat discessurus, cum extractum sumpsit, quod vocant, ellebori nigri. Unde alvo soluta, plura dejecit. Sed cum mali nihil expectaretur; prima nocte, id est septima, an octava ex quo id sumpserat, hora, vomitus, & ventris dolores ingruerunt. Quæ mox, calido hausto jusculo, visa sunt conquiescere circa horam noctis secundam. Quincta iterum extiterunt; iterumque minui visa sunt ita ut ante sextam lectum peteret: vomitu autem nihil rejecerat, nisi materiæ ex viridi quasi nigriscentis quantum duo, aut tria cochlearia continere potuissent. Cubans quiescere visus est; certe nullam vocem indicem doloris edidit, quam in proximis lectulis cubantes ægri audiverint. Hora tantum octava sonus quidam, ex ejus ore emissus, a ministris auditus est: ad quem accurrentes, hominem jam mortuum invenerunt. Quæ mihi, iis forte diebus, nempe circa medium Decembrem A. 1747. in Nosocomio Anatomen docenti, cum essent relata; quæsivi primum, quale ellebori extractum, quantumque sumpsisset. Comperi autem idem quod aliis dari ibi solitum esset, videlicet e recens evulsis, contusisque radicibus simplici aqua paratum; pondere autem semidrachmæ sumpsisse, cum persæpe quidem ad scrupuli pondus, interdum tamen iis quorum alvus non facile solvitur, ultra semidrachmam sine ulla noxa exhiberetur. Tunc autem quærenti, num aliud præterea quod nocere posset, homo accepisset, responsum est, imo in eo peccasse quod non accepisset omnia quæ debebat. Nimirum quibus id extractum darent, eos, hoc sumpto, serum bibere: non bibisse autem hunc, post ejus mortem esse cognitum, ibi videlicet reperto sero, ubi positum fuerat, ut hauriret. His ita perceptis, duodequadragesima a morte hora sectionem aggressi sumus. CADAVERIS artubus minime rigidis animadversis, Venter apertus est. Ventriculum, & intestina vel exterius hic illic inflammata conspeximus; ut cum Ileum intestinum alibi justa esset, alibi justo majori, aut minori latitudine; ubi æquo angustius erat, ibi pertenues tunicæ, & sine ullo rubore, alibi autem rubicundis striis distinctæ spectarentur.

(1) Commerc. Litt. A. 1743. Hebd. 8. n. 4.
(2) Nat. Hist. l. 22. c. 23.
(3) Mem. de l' Acad. R. des Sc. A. 1749.

Tum ventriculo, & intestinis omnibus aqua immissa ablutis, & adapertis, illum cum annexa gulæ particula magna ex parte inflammatum, a sinistris tamen, non a dextris, invenimus; intestina autem hic illic, sic tamen ut minus levis in Tenuibus, quam in Crassis esset inflammatio, si Rectum excipias, in quo spatia quædam æque manifesto, ac ventriculus, erant inflammata. Nusquam tamen in cadavere hoc toto vehemens apparuit inflammatio. Lien æquo paulo major, & sima qua videlicet tangebat ventriculum, facie roseo colore, totus autem adeo laxus, ut dissecti interiora pene diffluerent. In jecinore nihil adnotatione dignum, nisi forte bilis color, qui, ut per vesiculæ tunicas transpiciebatur, ex viridi pallidus apparebat. Thorace adaperto, pulmones sani, & undique soluti: neque cor, aut vasa Magna quidquam habuere quod adnotarem, nisi quod in his parum sanguinis, in illo vix aliquid fuit levis concretionis polyposæ. Cranium cum secaretur, paucum sanguinolentum serum defluxit: paucusque mox sanguis in Crassæ meningis Sinibus, & majoribus per Tenuem ramis est animadversus. Cerebrum, quod in eo qui melancholico delirio laborasset a primo miratus sum, laxum adeo, ut cum dextere exemptum esset, in mensaque anatomica depositum, continuo ipsum hemisphæriorum, extrorsum collabentium, pondus distraxerit partem posteriorem Callosi Corporis, nec tamen ab obitu dies tum erat sextus. Ea distractio non prohibuit in reliqua superiore, quæ integra erat, ejusdem Corporis facie illum perspicere fasciculum qui per medium secundum longitudinem extat, nihil ab eo quod solet, discrepantem. Mox persecando cerebrum, neque in vasculis quæ per medullarem substantiam ducuntur, neque in Choroidibus plexibus defuisse sanguinem, vidi; sed eandem ubique laxitatem animadverti, ut in cerebello quoque, & Oblongata medulla, & in Pineali ipsa glandula, quæ major potius, & globosior apparuit, quam consuevit. In tanta autem cæterarum partium laxitate mirabile fuit, lacunar quod dexterum, sinistrumque ventriculi tertii parietem inter se conjungit, minime fuisse distractum.

16. Ex postrema historiæ hujus parte haberes quod exceptionis loco ad illa adderes, quæ de cerebro etiam melancholice delirantium alias (1) ad te scripsimus; nisi homo ante obitum jam sanus esse videretur. Ex reliqua autem habes quid a nigro elleboro aliquando accidat, & in ventriculo, intestinisque inveniatur. Scriptum est quidem ab nonnullis, & nominatim a Guillelmo Fabricio (2) non modo quod legerat, Virum Principem pharmaco, ex elleboro nigro parato, interemptum fuisse, verum etiam quod ipse meminerat, Matronam corpore satis validam intra sex horas mortuam esse ex quo devoraverat pillulas capitales, quibus nonnihil extracti ejusdem ellebori admistum fuerat; tametsi vix vomitum, & dejectionem bis moverant: quam utramque mortem non ipsi elleboro, aut ejus extracto, quo felicissime in se ipso, nedum in aliis, usus erat, sed præparantium negligentiæ, aut imperitiæ acceptam esse referendam jure censebat. Verum quæ symptomata eas præcesserint mortes, aut quæ noxa in mortuorum interioribus reperta sit, neque apud ipsum, neque apud alios legisse, nunc memini. Nam quod Ardoynus (3) symptomata ab hoc veratro enumerat immanem alvi fluxum, adustionem linguæ, eructationem plurimam, & inflationem, præter alia aliis quibusdam, & in his elleboro albo communia, in quibus sunt præfocatio, syncope, virium dejectio, sudor frigidus, & spasmus ab inanitione, si ex proposita Observatione judicium ferendum est, magis fortasse pleraque hæc symptomata elleboro conveniunt albo, quam nigro. Certe in descripto viro non apparuerunt. At eorum quædam cum vehementi vomitione, quam recte ille albo adscribit, in iis adnotata sunt qui ab albo sumpto perierunt, ut in muliere, quæ uti refert Joannes de Muralto (4), post creberrimos vomitus, horrendis agitata convulsionibus occubuit, utque in tenero catello

(1) Epist. 8. n. 14. (2) Respons. ad Doring. (3) De Venenis l. 3. c. 13.
(4) Sepulchr. l. 3. S. 8. Obs. 6.

tello de quo Wepferus (1), mortuo ad eundem modum; quanquam canis de quo Courtenius (2), quadruplo ex eodem elleboro devorato passus quidem est vomitus, dejectiones, singultus, suffocationes, dolores etiam, ut videbatur; sed evasit tamen. Ut ut est; quæ in hoc viro acciderint ab nigro elleboro, accepisti, ut illa pariter quæ in ejus visceribus sint deprehensa. Ab albo enim elleboro ventriculum rubentem, imo etiam interne corrosum, & nigricantem repertum esse, ex catelli, & mulieris de quibus modo indicatum est, vulgatis sectionibus scire poteras. Ab nigro autem quid humanus ventriculus, & intestina detrimenti cœperint, fortasse, nisi ex nostra descriptione, pro certo cognoscere non potuisses. Quod si illud ex eo, ut videtur, revera acciderit, quod is vir post devoratum extractum, larga, ut cæteri, potione seri, ab Hippocrate (3) etiam post veratrum nigrum imperata, non sit usus; hinc quoque illa quæ supra (4) diximus, de seri in iis qui acre venenum sumpserint, utilitate, confirmantur. Fuisse autem virum ad inflammationem per se dispositum, nec copia, nec constitutio sanguinis ostendunt, quippe cum paucus, & fluidus fuerit. Neque enim in quibusdam negaverim, veneni effectus a corporis dispositione augeri, cum facile agnoscam, a prava ipsa corporis dispositione internum aliquando posse venenum gigni.

17. Et sane veteres quoque Medici (5) *eosdem fieri affectus*, agnoscebant, *& a lethalis veneni potione, & a corruptione quæ a corpore ortum habeat*, videlicet *posse* hanc esse adeo *vehementem, ut veneni tum qualitatem, tum vires æquet*. Neque ex posteris plerique deinceps alieni fuerunt ab hac sententia. Quam nescio an ulla confirmare evidentius possit, quam hæc Observatio, mecum olim communicata ab Joanne Francisco Cicognino Foroliviensi, spectato, dum viveret, experientique Chirurgo, qui ut Florentiæ didicerat, sic Redii more periculum fecit.

18. FILIOLUS Francisci Ridolfi Pictoris Foroliviensis, Tertiana febre maceratus, extenuatusque, novissime diris convulsionibus ingruentibus confectus fuerat.

ABDOMINE inciso, apparuerunt intestina ad contractum mesenterium retracta, eorum tunicis subrigidis, & quasi exsiccatis. Quæ, ut ventriculus quoque, multam continebant æruginosam bilem, cujus attactu scalpellus violaceo colore inficiebatur. Eundem scalpellum, eadem bile stillantem, in carnem unius, & alterius columbi cum leviter impressissent sic quidem, ut bilis intra vulnus remaneret; haud multo post uterque tremens, & convulsus periit. Quin etiam mica panis, illa admista bile, a gallo devorata, hic quoque parem habuit exitum.

19. Etsi eximius olim inter Patavinos Professores Medicus Jo. Dominicus Sala (6) asseverabat, interna venena *raro generari in corporibus alioquin boni habitus, & nullis commissis erroribus; rarius ita repente, ut ex aliis partibus, aut aliis accidentibus æger non prævideat*; tamen hoc ipso quod raro, aut rarissime contingere id posse, non negabat, ab iis de quibus supra (7) indicatum est, discrepabat Medicis, qui (8) extantibus aliquo in homine veneni signis, minime dubitabant, *facile discerni posse eos qui venenum sumpserunt, ab iis qui aliunde*, nempe intus genito veneno, *affecti sunt*. Qui enim *suapte natura probis humoribus abundarent, ac sanorum more* se gessissent, eos *venenum sumpsisse*, ajebant. Est certe aliquid in eo proferendo judicio, sanus, an non is homo esset quo de agitur. Nam in Severino Falckio; ut petitis ex Sepulchreto (9) exemplis utar; neque omnium quæ sumeret, vomitus, nec ventriculus intus rubicundus, & tantum non excoriatus veneni, novissime præsertim dati, suspicionem movere poterant, cum scorbutus, vagæ febres, dein appetitus dejectus, & sævissimi stomachi dolores jam diu vexassent. Contra in Juvene-

(2) l. 4. S. hac 10. in Additam. Obs. 8. (2) Saggio delle Transaz. trad. dal Dereham T. 3. c. 9. §. 6.
(3) De Intern. Affect. n. 46. apud Marinell. (4) n. 11. (5) Vid. Gal. l. 6. de loc. aff. c. 5.
(6) Vid. Sepulchr. l. 3. S. 7. in Schol. ad Obs. 1. & 2. (7) n. 17.
(8) Galen. c. 5. ibid. cit. (9) Obs. 1. & 2. modo cit.

vene de quo Salæ quærebatur sententia, præter cætera exhibiti veneni indicia, illud quod boni esset habitus, & bene valeret, tantum apud Salam poterat, ut cum in Relatione altera fuisse is Juvenis scriberetur valetudinarius, & mali habitus, ille suam suspicionem primam molliret. Tamen ut sapiens vir erat, neque primo fuisse, neque secundo non fuisse venenum exhibitum, pro certo voluit respondere. Et sane ut abundet corpus bonis humoribus; ista ipsa abundantia facit, ut homo *suspecta habere bona sua debeat*, nimirum ne *retro quasi ruina quadam, revolvantur:* quæ Celsi (1), Hippocratis (2) monitum secuti, sunt verba. Nefarios autem veneficos, ut nulla suo de scelere suspicio sit, affectæ valetudinis occasionem haud raro aucupari, novimus: quod & una monstrat ex superioribua nostris Observationibus (3), & alias alibi factum esse antiquis etiam temporibus, animadvertimus. Sic versutissima fœmina, & filio magis, quam genitoribus, digna, Agrippina (4), cum maritum veneno tollere statuisset, isque valetudine adversa correptus esset, hanc sibi *oblatam occasionem* non omittendam putavit, eademque ad facinus occultandum aliis insuper non insolitis veneficorum fallaciis usa est. Ideo enim, ut opinor, venenum *delectabili cibo boletorum* infudit viro *avidissimo ciborum talium* (5), ut multum ex iis comedendo, noxam tum ex nimia copia, tum ex pernicioso fungo aliquo, boletis quasi per coqui errorem interjecto, contraxisse videretur, sive, ut accidit, *excruciarent dolores*, sive *nisus vomendi*, sive *soluta alvus*, sive etiam *febris* magis exercerent; hanc enim & plures *annos cum ipso vixisse*, & *cum illo* in cælum *venisse*, L. Annæus Seneca (6) indicavit. Hos, & alios ejusmodi casus si mecum animadverteris; simul scelestorum hominum dolos, qui Medicis sæpenumero imponunt, in quibusdam ægris facilius poteris internoscere, aut saltem, atque utinam in tempore, suspicari, simul non ratione solum, sed ex Observationibus etiam intelliges, certa quædam symptomata, ut sitim, & certos quosdam morbos, ut febrem, quæ ab nonnullis adesse dicuntur, si venenum ingenitum sit, adesse etiam posse, cum venenum præbitum est, imo quoque præcessisse. Itaque laudatus Sala, etsi venenum *generari sine febre*, negabat; non tamen propterea in secunda Responsione huic signo tantum tribuit, ut mortuum esse illum Juvenem ab ingenito veneno, affirmaret. Nec vero ut idem affirmemus, cogit quod nullus insolitus odor, aut sapor, nullusve in deglutiendo, aut post deglutionem dolor in ore, aut faucibus perceptus sit. Ut enim improbi Regis Persei (7) pollicitationem prætercam veneni *quod nec in dando, nec datum ullo signo deprehendi posset*, & hic quoque alia quæ dici possent, omittam, ex meis supra (8) narratis Observationibus satis intelligis, vel sine iis indiciis deglutitum esse venenum. Neque contra ex eo quod animal quodpiam ab iis quæ vomitu rejecta sunt, devoratis male habeat, inferendum esse cum aliis, vomitum illum non ab interno, sed ab assumpto esse veneno, proposita novissime Observatio (9) satis indicat.

20. Sed & ea quæ in ventriculo mortuorum apparent, ut imponere aliquando possint, docet id quod de Falckio paulo ante (10) commemoravi. Eodemque addes quod ex Ballonio (11), itemque ex Riolano (12) in Sepulchretum retulerunt, in toxici dati suspicione cum ventriculus exanthematis obsitus repertus esset, parum abfuisse, quin constanter Medici suspicionem illam confirmarent, nisi admoniti fuissent, ea exanthemata a morbillis esse, qui cum erumpere in cute quidem cœpissent, sed ob virium infirmitatem non perrexissent, ventriculum occupaverant: eandemque suspicionem in multis subito extinctis falso inde esse ortam, quod fundi ventriculi potissimum pars sinistra intus, extraque nigresceret; cum id non veneno,

[1] De Medic. l. 2. c. 2. [2] Sect. 1. Aph. 3. [3] n. 6. [4] Vid. Tacit. Annal. l. 12.
[5] Vid. Sueton. de duodec. Cæsarib. l. 5. c. 44. [6] Apocolocynt.
[7] Vid. Liv. Hist. l. 42. [8] n. 7. [9] n. 18. [10] n. 19.
[11] Sect. hac 10. Obs. 4. §. 10. [12] l. 3. S. 7. in Schol. ad Obs. 10.

no, sed sanguini esset tribuendum, ibi intra venulas restitanti quæ ad ramum pertinent, *vas* olim *breve* nuncupatum. Sed neque e contrario quævis in ventriculo animadversæ maculæ contemnendæ sunt. Verum inter oculos, & lucem expandendus apertus ventriculus est. Sic enim qui maculis dumtaxat quibusdam aspersus videbatur, eundem, referente Ballonio (1), minimis foraminibus pertusum deprehenderunt, veneni indiciis: quanquam tunc quoque dispiciendum ex indiciis aliis crediderim, externi, an interni. Quin aliquando non manifestum modo, sed & magnum ulcus in ventriculo reperiri potest, cujus originis prima signa toxici deglutitionem consecuta esse videantur, neque res tamen sine dubitatione esse. Sic in Juvene de quo Fabricius Hildanus (2) post lautum convivium primus stomachi dolor inceperat, ex quo paulatim aucto, & acerbissimo facto cum objisset, magnumque ulcus inventum esset, a superiore ventriculi orificio in hunc deorsum se extendens, Parentes quidem id ab exhibito veneno repetebant; ipse autem Fabricius veri similius censebat, ab ossiculo aliquo acutissimo ulcus incepisse, infixo in rugam aliquam illius orificii; nam si a veneno sumpto facta esset exulceratio; ea, inquit, *potius in ipso fundo, quam in ore ventriculi, extitisset*. Attamen qui dissentire a Fabricio vellent, objicere possent duas puellas non sine veneficii suspicione mortuas, in quarum altera Joannes de Muralto (3) juxta idem orificium atra quinque stigmata inusta reperit, in altera Petrus Paawius (4) illud ipsum orificium duobus locis erosum deprehendit: atque ut virum silerent ab eodem Paawio (5) ob eandem suspicionem apertum (nam præter orificii illius erosam substantiam, erosam quoque habuit reliquam internam ventriculi faciem) canem tamen producerent, de quo in Historiis a Wepfero (6) editis, qui cum arsenicum devorasset, postridie mortuus, atque incisus, *circa stomachum in ventriculo superficiem rubram & inflammatam* ostendit, *in fundo* autem *ventriculi & circa pylorum nullum inflammationis vestigium*. Denique ut melius appareat, quam difficile in hac materia judicium sit, videri aliquando potest in hujusmodi suspicionibus venenum ipsum in ventriculo esse deprehensum, ut in Matrona de qua Bened. Silvaticus (7), *pulvisculus* ille *coloris cinericii ulceratæ ventriculi parti adhærescens* pro *luculentissimo* præbiti veneni *indicio* acceptus, vel ut in Muralti puella paulo ante memorata, pulvisculus ille alter *arenosus*, qui ex humoribus in ventriculo inventis, & mundo vase exceptis subsedit. Verum nisi deprehensus pulvis ea copia sit, ut a peritis probe examinari, & pro veneno agnosci queat, aut nisi illius particulæ, erosis ventriculi tunicis adhærentes, ejusmodi sint, ut per se facile se prodant, ut *gilla* illa quam iis adhærentem Heersius (8) invenit, sive ut arsenici albi frustula, quæ iisdem inhærentia vidit, & vix evulsit Salmuthus (9), & in muliere quoque de qua est prima hujus Epistolæ Observatio (10), facile agnoverunt; nihil inde pro certo licebit pronunciari.

21. Quæ omnia, atque alia quæ Ettmüllerus; filium dico; in Programmate perpendit Lipsiæ edito A. 1729. erudite, & prudenter ostendens, quam arduum, & periculosum sit certi aliquid in ejusmodi quæstionibus constituere; quæ, inquam, omnia quotiescunque mecum ipse considero, toties sentio, jure meritoque esse a me factum, cum in quibusdam dissectionibus quas hic proponere potuissem, alibi autem ad te scripsi (11), venenum ingenitum, an ingestum esset, nolui pronunciare. In ea tamen in qua non ventriculum modo, & Duodenum intestinum, sed & œsophagum erosum deprehendi (12), magis augere potuissem, si pro certo notum fuisset, nullas extitisse vomitiones per quas rejectum venenum, fortasse ingenitum, ex parte aliqua restitando, œsopha-

[1] Sect. ead. Obs. 17. §. 1. [2] Ibid. Obs. 5. cum Schol. [3] l. eod. 3. Sepulchr. S. 8. Obs. 7.
[4] l. 4. Sepulchr. S. hac 10. Obs. 4. §. 7. [5] Ibid. §. 8. [6] Ibid. in Additam. Obs. 13. Hist. 12.
[7] Ead. S. 10. Obs. 5. [8] Sepulchr. l. 3. S. 8. Obs. 8. [9] Ibid. obs. 5.
[10] n. 3. [11] Epist. 29. n. 18. & seqq. [12] Ibid. n. 20.

sophagum forte læsisset. Non leve igitur veneni devorati indicium erunt ventriculi erosiones, si nulla quidem cum vomitione, & cum œsophagi tamen sint erosione conjunctæ, præsertim si in eo reperiantur, qui cum sanus hactenus fuerit, nihilque in victus ratione peccaverit, repente post ingestum quidpiam, insoliti potissimum saporis, aut odoris, stomachi doloribus, aut angoribus, aliisque sumpti veneni signis correptus, intra perbreve tempus obierit. Non levis, inquam, ex hisce omnibus, aut plerisque in unum junctis conjectura ducetur. Sed res certa erit, ubi in ventriculo, aut proximis intestinis venenum ipsum reperietur facile agnoscendum. Videsis Hoffmanni quoque (1) indicia super historiis aliquot, dignis quæ in Sepulchretum referantur: ita & symptomata, & dissectiones proponunt, minime omissis rationibus unde inter notas præbiti veneni, & nominatim arsenici, pluribus communes, huic non fuisse, illis fuisse datum venenum, intelligamus. Sed præcipuum illud dati veneni testimonium, ejus portio in visceribus reperta cum pro varia venenorum conditione, exigua copia, cum aliisque rebus mistione non sæpe occurrat; idcirco indicia aliunde quærenda sunt, quorum alia cum ad Judices rerum capitalium attineant, a me prætermittuntur, aliud autem, ad Medicos spectans, non est reticendum, quamvis per se obvium, & a me semel, iterumque animadversum. Nam præter id quod A. 1711. a me visum, & supra (2) adnotatum est, cum videlicet tres qui ex eadem pulte comedissent, omnes brevi post sumpti veneni symptomatibus laborarunt, jam antea autumno A. 1709. acciderat, ut me plures meorum civium intra paucos dies advocarent, quos cum scirem familiariter inter se versari, & convivari nonnunquam solitos; communem aliquem eorum in unum tempus incidentium ægrotationum causam suspicatus, interrogando comperi, ex quo novissime simul omnes epulati essent, primum minus bene se habuisse, mox autem ægrotare cœpisse. Quæsivi, an præter ipsos alii in eo convivio fuissent. Cum & fuisse, & quotquot fuerant, jam omnes, ne uno quidem excepto, ex morbo decumbere, accepissem, nec quenquam tamen aut plus æquo, aut quidpiam minus salubre sumpsisse, autumno autem illo raros in civitate ægros esse, animadverterem, vix dubitandum esse, intellexi, quin pravi aliquid, & veneno simile ex errore fortuito aliquo sive epulas, sive potiones, quibus in eo prandio usi fuerant, infecisset. Verum quam facile erat hoc generatim conjicere, tam erat difficile sive ex ægrotantium symptomatibus, sive ex accurata, & sæpe repetita perquisitione quidnam illud fuisset, assequi. Symptomata enim pro alia aliorum ætate, dispositione, & temperatura alia in aliis erant; quanquam in pluribus, inter cætera, alvi fluxus erant, & tormina, in aliquo, sine torminibus, sinceri sanguinis dejectiones. Perquirendi autem verum ut optimam occasionem haberem, eo libentius præter eum qui prandium dederat, ancillam etiam quæ coxerat, & reliquias comederat, liberaliter curandam suscepi; uterque enim graviter, ancilla autem gravissime ægrotabat. Huic igitur non semel ostendens, quanto minus difficilis curatio esse posset, si mihi uni diceret quid per errorem admisisset, aut ab aliquo admissum esse, conjiceret; nunquam exprimere aliud potui, nisi hoc unum, quo cogitaret magis, eo magis id se ignorare. Quæ cum ita essent; necessario coactus sum unicuique sic mederi, ut singulos hæc, vel illa symptomata gravius, aut levius urgebant. Quidam brevi, & facili; sed reliqui longa, & difficili curatione servati sunt; ut in quibusdam bimestris fuerit, in eo qui sanguinem dejecerat, quadrimestris. Unus ex omnibus qui morbum diutius contempserat, undevigesima ex quo cubare tandem cœperat, die febri, cum singultu, convulsivis tremoribus, aliisque malignis symptomatibus juncta, frustra me, & seniore ejus Medico, quæcunque poterat, opem ferentibus, confectus est.

22. Quæ una fuisset reliqua, ignotarum illarum tot ægrotationum quærendi via, anatome videlicet, eam plures, variæque ratio-

(1) Medic. Rat. Tom. 3. P. 3. S. 2. c. 8. in Enarrat. Morb. Obs. 2. 3. 4. (2) n. 7. & seq.

rationes prohibuerunt. Quarum aliquæ alterius quoque sectionem vetuerant, quem non levis conjectura erat, ex opio, per Pharmacopolæ errorem minus parce præbito, decessisse. Cujus dissectio eo nunc mihi gratior esset, quod in brutis animantibus, post datum largius opium incisis observata ab Experientiss. Sproegelio (1) minus convenire, video, cum iis quæ in cane adnotaverat Cel. Meadius (2). Cæterum de abusu opii detestabili apud veneficos nullum a me verbum expectes in scriptis quidem. Res enim ejusmodi, a Medicis alioquin non ignorandas, utinam secretis dumtaxat inter se colloquiis agitassent; chartis autem non commisissent, ne quod ad curationem excogitandam scire necesse est, id a nefariis hominibus ad latenter, & impune occidendum esset detortum. Quamobrem Galenus (3) Orpheum cognomento theologum, Horum Mendesium juniorem, Heliodorum Atheniensem, aliosque librorum de iis compositionibus Auctores usque adeo reprehendit, ut ne illud quidem concedat, earum notitiam Medicis saltem esse necessariam, ut iis qui sumpserint, possint succurrere. Utcunque id est; sane de venenis etiam aliis sapientius quædam posteriores magni cæteroquin Medici pressissent; non epistolis, atque adeo libris editis vulgassent.

23. Eorum autem qui a morsu, aut ictu venenosæ bestiæ interierint, nullas memini aut a me, aut ab Amicis institutas esse dissectiones, si illas excipias quæ ad morsum attinent rabiosi canis, a me tecum alias (4) communicatas. Scilicet *Italia, frigidioresque regiones hac quoque parte salubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt*, quam æstuosæ; ut veris Celsi (5) verbis utar. Nec fere aliter se res habet in venenatis bestiolis, quæ sunt anguibus minores; certe autem de iis in quibus ego versatus sum, minus æstuosis Italiæ partibus non vera illi Boerhaavio (6) retulerunt, qui hæc narrarunt: *in Italia, ubi vis scorpiorum est, neminem subire diversorium quin hospes ei lagenam oleo scorpiorum plenam indicet; quod vulneri, si quod ei bestiola inflixerit, continuo inungat, sic mortis evitaturus periculum*. Sed neque tam raros esse, Exterorum quis credat in terra Italia, quam Plinius (7) videtur scripsisse. *Sæpe*, inquit, *Psylli, qui reliquarum venena terrarum invehentes, quæstus sui causa peregrinis malis implevere Italiam, hos quoque* (scorpiones) *importare conati sunt: sed vivere intra Siculi cæli regionem non potuere. Visuntur tamen aliquando in Italia, sed innocui*. Si ea sinerent quæ de vulgaribus scorpiis sequuntur; non de his, sed de volucribus Africæ Scorpionibus de quibus novissime dixerat, Plinium multo libentius propter ea quæ paulo ante scripserat, interpretarer. Cum vero non sinant; deesse aliquid suspicor; certe ii qui Romæ ante Plinium scripserunt, Lucilius, & Cicero, raram bestiolam exempli loco non sic memorassent, ille quidem (8) *ut scorpius cauda sublata*, hic vero (9) *serpere anguiculos, nare anaticulas, evolare merulas, cornibus uti videmus boves, nepas aculeis*; sed potius *vespas aculeis* scripsisset, ut imperiti olim ediderant, aut quod *nepa*, quid esset, ignorarent, aut certe quod Nonium (10) nescirent ita uti descripsimus, duo postrema Ciceronis verba produxisse, neque aliter, ut illius scribendi ordo, & sententia postulant, producere potuisse. Quod siquis tamen credat, Plinium in Italia scorpios *innocuos* esse, dicere; id vero ut plurimum ita est, nec memini, in Civitatibus ubi vitam egi, vel frequentissimis; Medicum unquam, aut Chirurgum fuisse advocatum, ut vulneri, a scorpione inflicto, mederetur; nedum ex eo vulnere quenquam mortuum, ut in cadavere veneni effecta possent inquiri. Quin etiam ab nostris Falloppio, & Vallisnerio idem confirmari, videris. Hic enim (11) venenum *quasi innocuum* ab nostratis scorpionis aculeo prodire, scripsit; Falloppius autem

[1] Exper. circa varia venena &c. Exp. 15. & seqq. [2] Tract. de Venenis Tent. 5.
[3] De Antidot. l. 2. c. 7. [4] Epist. 8. [5] De Medic. l. 5. c. 27. n. 10.
[6] Prælect. ad Instit. §. 1132. [7] Nat. Hist. l. 11. c. 25. [8] ex Satyr. l. 30. n. 23.
[9] De Finib. l. 5. [10] De Propr. Serm. in *Nepa*. [11] Opere Fis. Med. Tom. 2. P. 1.

autem (1), *in nostra regione, ubi scorpiones sunt minus venenosi*, non oriri tumorem in loco ab ipsis icto, ut in regionibus calidis, sed *tantum pustulas, ac tubercula parva variolis similia*. Atque ut Medicorum auctoritate qui in Italia vel temporibus, vel locis, vel utriusque magis quam duo illi, distent a nobis, idem comprobemus, num Scribonium putas, si noxios in Italia vidisset scorpiones, ad hunc modum fuisse scripturum (2): *In Africa, aut sicubi scorpiones sunt noxii*, Cornelium autem Celsum (3) *inter peregrina, & aliquando magis pestifera*, quam nostratia, scorpionis venenum positurum fuisse? Posuisse autem, non quod scorpio, sed quod perniciosus scorpio esset peregrinus mihi quidem illa ejus verba post varia recensita remedia satis videntur indicare (*): *Cognovi tamen Medicos, qui ab scorpione ictis nihil aliud, quam ex brachio sanguinem miserunt*. Loco autem, non tempore, a nobis distabat Redius, distatque Gentilis, Medici ambo Etrusci. Quorum primus (4) idem quod Plinius, affirmabat propterea quod centies viderat scorpiorum venditores nudas manus in sacculos inserere iisdem plenos, & sæpe ictus ab iis referre, neque unquam, tametsi fervente canicula hæc fierent, cum ullo vel minimo consequente veneni indicio. Alter (5) a scorpionum ictibus funesta mala fere non oriri, nisi in Africa. Ab Italis enim scorpiis ictos aliquos esse quidem mortuos; sed pauca admodum ab rerum naturæ Scriptoribus ejusmodi referri exempla.

24. Duo Vir ille Eruditus producit, alterum ex Ferrario, ex Lanzono alterum. In utroque vomitus, imo in altero ipse volvulus intra horas aliquot lethalis. Juvat exempla alia addere, quotquot inter scribendum succurrunt, funesta fortasse futura, nisi obstitissent remedia. Proferam autem eo libentius quod Patavii pleraque acciderunt. Cortusus noster civem hic suum, a magno scorpione vulneratum, *jam animi deliquio detentum, brevi admodum tempore revocavit ad vitam* externo pulveris auxilio quem a Matthiolo (6) acceperat. Benivenius (7) famulum a simili ictu, quamplurimo statim frigidissimo sudore perfusum, theriaca ex generoso vino exhibita, illico liberavit. Clari Veronæ Medici Petri a Castro indicem pupugerat scorpius, dolore, & frigore mox totum brachium invadente, cum ipse, parum proficientibus remediis cæteris, eo liberatus est quod Amicus ejus Rhodius (8) memoriæ tradidit, hoc quoque adjiciens, anno tamen insequente rediisse dolorem eodem tempore cum tumore digiti phlegmonode. Sed & se quosdam Patavii scorpiorum *ictus tumore ac dolore graves animadvertisse*. Quin ipse quoque Vallisnerius, qui, ut supra (9) dixi, illorum venenum apud nos *quasi innocuum* esse, agnoverat, denique, mutata quadantenus sententia, in Specimine *Alphabetico*, quod imperfectum reliquit, Historiæ Medicæ, & Naturalis (10) *hyeme* quidem illud *esse innocuum, sed æstate vel in nostratibus* affirmavit *esse mortiferum*. Cujus tamen rei unum, haud amplius, exemplum protulit, nimirum adolescentulæ cui sub caniculæ ardoribus in collo ictæ *paulatim membra fiebant gelida*, neque ex multis auxilium aliud profuit, quam oleum, *controveleni* dictum, Magni Etruriæ Ducis, interius, exteriusque usurpatum. Verum illud primum meminisse te, velim, non fuisse hæc denique funesta exempla: deinde quid pauca adeo ad innumera alia, omnino discrepantia? quid hoc ipsum ultimum ad tot illa quæ indicavimus (11), Redii eodem fervidissimo anni tempore? Quo tametsi fatear, & venenum hoc acrius fieri, & hominum corpora ipsius noxis magis opportuna; tamen Octobri mense casus accidit Petri a Castro, & circa Junii finem is qui a Lanzono (12) verbis Medici qui affuerat, descriptus est. Qui, & Ferrarii quoque alter si funesti, &

(1) Tract. de Tumor. c. 3. (2) Compos. Med. 164. (3) c. 27. cit. (*) Ibid. n. 5.
(4) Esper. int. agl' Inf. (5) Annotaz. alla pag. 66. v. 23. della Lett. Filos.
(6) Vid. hujus Comment. in Dioscor. l. 6. c. 29. (7) De abditis Morbor. caus. c. 56.
(8) Cent. 3. Obs. Med. 90. (9) n. 23. (10) Opere Tom. 3. P. 4. alla voce *Scorpione*.
(11) n. 23. (12) Eph. N. C. Dec. 3. A. 1. Obs. 20.

& per vomitiones quidem fuere, at in hoc scorpius intra os dormientis pueri irrepserat, idque sauciaverat; in illo autem fœminæ, chlorosi laborantis, extremum, dum in latrina alvum exoneraret, intestinum ferierat. Quanti autem referat ad augendam, accelerandamque veneni noxam, si non modo ictum corpus tenerius, imbecillius, ægrumque sit, sed & pars icta sit ipsa mollior, & exquisitiore sensu prædita, cum per te intelligere satis potes, tum nisi hoc ponatur, aliquanto minus facile est assequi, cur non æque omnibus graves accidant non apud nos tantum, sed & apud alios; si Africam, & alia æstuosa loca excipias; scorpionum ictus.

25. Ubi enim attendo illa quæ apud Monspelienses habita sunt, experimenta, facile adducor, ut credam, non secus ac apud nos, ibi quoque scorpiorum ictus ut plurimum esse innocuos. Nec vero experimenta illa dumtaxat dico quæ ibi a Courtenio (1) A. 1679. sunt instituta. Nam quod a pluribus scorpionibus lingua catelli compuncta fuerit, ejusdemque abdominis cute nonnihil diducta, musculi ipsi ab illis non semel icti, arte etiam altius appresso aculeo, venenoque e subjecta vesicula in vulnera expresso, canis tamen nihil detrimenti cœperit, ut neque columbus, sæpe ad eundem modum a scorpione sauciatus: contra autem quod talpa, cujus latus scorpio pepugerat, continuo mortem convulsa obierit; discriminis caussam afferre hanc posses, quod catellus, & columbus ab inertibus, infirmisque scorpiis, quippe ineunte Januario mense, talpa autem a valido, acrique, ut pote circa medium Quinctilem, sauciata fuerit. Pericula igitur illa potissimum specto quæ ibidem quinquaginta, opinor, post annis fecit Vir Cel. Maupertuisius (2). De novem canibus, tribus parvis pullis, & uno mure quos scorpii percusserant, unus omnino canis, & is quincta ex quo percussus fuerat, hora post sæpe iteratas vomitiones convulsus, mortuus est; animalia duodecim reliqua nihil omnino læsionis retulere. His tamen per eosdem, ut videtur, dies, certe autem a scorpiis ejusdem generis, ad eundemque modum validis, acribus, ferocientibus eadem loca icta fuerant: ut hinc nulla repeti possit discriminis causa, cur unus, haud amplius, canis interierit, præsertim cum is ab uno, cæterorum aliqui a pluribus scorpiis vel multo pluries, multoque profundius defixo aculeo sauciati essent, iisque promiscue tum maribus, tum fœmellis, itemque recens allatis, ut neque in sexus varietatem, neque in venenum, forte in priores ictus omnino insumptum, conjicere liceat discriminis causam, sicut merito Redius (3) non in viperis solum, sed etiam in scorpiis Africanis conjecit. Conjici tamen in alia, atque alia potest, & in aliquod fortasse eorum quæ a Maupertuisio indicantur. Quoniam vero tam raro accidit, ut gravem scorpiones afferant noxam; facilius crediderim, eorum plura simul convenire oportere, ut afferant, aut fortasse aliud aliquod addendum esse quod præcipuum sit. Exemplo rem declarabo.

26. Apud Veteres volucre erat animalculum, *cui nomen asilo Romanum est*; ut Virgilii (4) verbis utar; *œstron Graii vertere vocantes*. Idem a Latinis *tabanum* quoque esse dictum, indicat M. Varro (5), sed Plinius (6) magis. Id animalculum sitne idem quod modo apud nos tabanus dicitur, si forte quæras; facile negabo: sitne vero quod Etrusci adhuc asilum vocitant; dubius hærebo. Nam id certe aut non Veterum asilus est, aut non semper idem efficit quod Veteres nobis descripserunt, ut vulnerata boum cute hos concitet in furorem. Hocque adeo verum est, ut Vir Præstantissimus Reaumurius (7) sibi quærendam causam censuerit, cur interdum id faciat, alias non faciat. Itaque cum ipse nullum, secus ac Vallisnerius (8), in eo acrem, quem in vulnere relinquat succum agnoscat, minime quærit, aliasne

Kk 2 plus

(1) §. supra ad n. 16. cit. (2) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1731.
(3) cit. supra ad n. 23. (4) Georg. l. 3. v. 147. (5) De Re Rust. l. 2. c. 5.
(6) Nat. Hist. l. 11. c. 28. (7) Memoir. pour. serv. à l'Hist. des Insect. Tom. 4. Mem. 12.
(8) Opere Tom. 1. P. 4.

plus relinquat, alias minus: ſed neque credit, diſcriminis cauſam ab altius, aut minus alte defixo aculeo eſſe repetendam, propterea quia hic neque tenuior eſt, neque minus alte defigitur, quam bubulcorum ſtimulus, boum cutem alte perfodientium ſæpe, at nunquam idcirco in furorem agentium. Ipſe igitur cenſet, cum aſili aculeus ſubcutaneum aliquem craſſiuſculum nervum forte compungit, tum bovem furere; cum eum non compungit, non furere. Ego vero ne tum quidem ſi eſſem in hujus animalculi diſſectione vel maxime exercitatus, mihi tantum ſumerem, ut in diſſenſione virorum qui pares ætate hac minime habuerunt in perdifficili Inſectorum hiſtoria, aliquid adverſus alterutrum pronunciarem; ſed potius, quod mea erga memoriam utriuſque obſervantia poſtulat, darem operam, ſiqua fieri id poſſet, ut componeretur utriuſque ſententia, ſimul ad craſſiuſculum compunctum nervum, ſimul ad acrem inſtillatum ſuccum reſpiciendo, ſi forte hunc ex aſilo alicunde in vulnus exiſtere, invenire poſſem, eaque ratione ſcrupulum quendam mihi penitus evellere, factu perdifficile credenti, ne bubulci quoque ſtimulus in craſſiuſculum nervum unquam incidat, bovemque in furorem agat. Nunc vero Summi Viri conjecturam ab aſilo ad ſcorpium, in quo utramque componere ſententiam licet, transferentes, gravia ex ictu hujus tunc mala ſequi, veri ſimiliter ſuſpicamur, cum craſſiuſculo cuipiam nervo, aut alii exquiſiti ſenſus parti ſimul vulnus infligit, ſimulque acerrimum venenum immittit. Sane tum animalia quæ hinc mortua memoravimus (1), tum quæ Redius (2) per Africanum ſcorpionem occidit, convulſa periere, tum convulſa quoque ea mulier de qua ſupra dictum eſt (3) tum quæcunque alia ſymptomata in ipſa, & ceteris etiam qui mortui non ſunt, hominibus apparuerunt, facile per convulſiones licet explicare: & venena quoque alia, ictu, aut morſu venenoſorum animalium communicata, per nervos potiſſimum nocere, laudabilis Cl. Meadii (4) ſententia eſt.

27. De immiſſio autem ſimul cum aculeo etiam veneno, nulla amplius reſtat dubitatio. Nam etſi poſteaquam Plinius (5) *tenui fiſtula perforatos* eſſe, tradiderat, *ſcorpionum aculeos, venenum infundentes*, & (6) hoc *ab iis candidum effundi*, *Apollodorum auctorem eſſe*; Galenus (7) extitit, qui *nullum apparere foramen*, ſcriberet, *in* eorum *aculeo*, ideoque *aut perquam exiguum eſſe id quod injiceret, aut nihil omnino*, quin etiam Redius (8) ne in majori quidem ſcorpio, nempe Africano, ullum videre foramen potuit, quantumvis oculo exquiſitiſſimis vitris inſtucto; hic tamen non modo ex Aretino antiquo Scriptore (qui e Plinio exſcribere potuerat) ſed ex propriis multis in eodem illo ſcorpio obſervationibus, album ex aculeo prodire humorem, confirmavit: alii autem foramina, nedum foramen, perviderunt, quos inter Valliſnerius (9) in primis fuit, qui deinde, nec ſemel, edidit, oſtenditque tum quare ab Redio viſa non fuerint, quippe in ipſo extremo acumine quærente, tum quare in extremo eſſe non debuerint, videlicet ne ſi veneni canaliculus ad extremum uſque aculei perduceretur, hujus neceſſariis tum ſubtilitati officeret, tum firmitudini, obturationi autem a minima quavis in quam incurreret, materiæ particula obnoxius fieret. Ne vero dubites, num foramina, eaque non in extremo aculeo, in noſtratibus quoque ſint ſcorpiis; qua ratione in his etiam perſpexerit elegantiſſimo Vir ingenio Ferdinandus Antonius Ghedinus, & ipſe ad me ſcripſit A. 1707. & Valliſnerius communicatas a me Ghedini litteras vulgavit. Peculiaria hæc habet Valliſnerius, aculeum triangularis inſtar pyramidis tres facies habere: in harum ſingulis ſingula eſſe foramina: humorem per hæc exire quam maxime limpidum: hunc autem a canaliculo per internodia caudæ traductum, in ultimum ferri, ex quo extat aculeus. Tu in peregrinis illis grandioribus, ex quibus ipſe

[1] ſupra n. 25. [2] Eſper. ſupra ad n. 23. cit. [3] n. 24.
[4] Introdu. ad Expoſ. Mech. Venen. [5] Nat. Hiſt. l. 11. c. 37. [6] Ibid. c. 25.
[7] De Loc. aff. l. 6. c. 5. [8] Eſper. cit. [9] Vid. loca ſupra ad n. 23. & 24. indicata.

ipse videtur hæc descripsisse, quærere poteris, an perpetua sint, illudque præterea, quæ intima structura sit ultimi internodii. Nam præter vesiculam, quam olim indicavit Coiterus (1) scribens, *sub caudæ aculeo*, *quo* scorpius *ferit*, *vesicam veneno plenam latitare*, credibile est musculosi aliquid inesse, quo venenum exprimatur. Extima enim internodii pars id præstare per se non potest, ut pote quæ corneola est, & in Africano scorpione, externæ, ut Redius (2) expertus est, compressioni minime cedens. Sub crusta autem illa, quemadmodum in cancrorum videmus brachiis, includantur musculi, necesse est, quibus, ut internodia cætera, sic etiam ultimum moveatur; itaque carnea, aut tendinea aliqua expansio; intra ultimum internodium perveniens, validiore contractione quam qua illud movet, comprimere etiam posset vesiculam.

28. Sed hoc venenum in nostratibus quidem scorpiis, aliisque non æstuosarum regionum, ut Monspeliensibus, longe minus validum est, quam in Africanis. Itaque non sicut in Africa, ita apud nos sæpius, imo raro adeo gravia ex eo occurrunt symptomata, quemadmodum supra (3) ostensum est, ut nisi plures causæ, & in his præcipua fortasse, nempe crassiusculi nervi compunctio, in unum conveniant, innocuum esse videatur. Quod ubi ponimus; facile cum Cel. Viro Maupertuisio (4) in eam suspicionem descendimus, ne forte plura quæ adversus scorpionum ictus laudantur, remedia ideo profuisse visa sint quod sæpius fuerint iis hominibus adhibita quibus vulnus quidem inflictum fuerit, sed innocuum venenum immissum. Inter ea remedia a priscis usque temporibus illud de cujus vi nominatim Vir ille Cl. dubitat, potissimum recensitum esse, nosti, quod ex scorpione ipso petitur. *Scorpio*, inquit Celsus (5), *ipse sibi pulcherrimum medicamentum est*, sive *contritus super vulnus impositus*, sive *super prunas*, ut *vulnus suffumigetur*. Verum laudati Viri dubitationem videtur confirmare tum suffumigium hoc frustra adhibitum ei mulieri quæ supra (6) memorata est, ex scorpionis ictu nihilominus mortuæ, tum contusus ipse scorpius, & vulneri impositus, qui *parum profuit* Petro a Castro, cujus quoque casum retulimus (7), in eo ictis a tarantula simillimum, quod insequenti anno dolor rediit eodem tempore. Hoc enim de sauciatis a tarantula adnotavit Baglivus (8): qui & illud *observatione constare*, scripsit (9), *a scorpione* in Apulia *punctos eadem fere pati symptomata*, *ac si a tarantula morsi essent*. Sed nos ea symptomata, & mortes supra non recensuimus, ut qui æstuosas Italiæ partes excepimus. Profert insuper cuniculi, a tarantula occisi, dissectionem (10): nec reticet (11), ab illa ictorum *multa symptomata a depravata imaginatione pendere videri*. Hoc, atque alia quæ ad tarantulam attinent, magis explorata nos habituros speramus, siquando Vir Doctissimus Franciscus Seraus ea poterit quæ de insecto illo inchoata habet, perficere. Interea tamen, quod ad nostrates pertinet scorpios, non sine omni dubitatione sumus, quin plures ex iis qui ab his compuncti gravia quædam pati visi sunt, timore imaginationem turbante, non tam ex veneno quod prorsus innocuum fortasse fuerit, quam ex animi agitatione, corpus percellente, male habuerint. Hanc autem dubitationem, in qua ipsum quoque Maupertuisium (12) esse, video, comprobare ex parte illud etiam potest, quod nonnulli eorum vix icti, continuo de iis queruntur quæ tam cito ne in illis quidem contigerunt qui ex veneno eodem occisi sunt, iidemque antidoto aliquo adhibito, aut dato ex his quæ vulgus, ipsique magni faciunt, aut quod Medicus quispiam cui plurimum fidant, tanquam certissimum, commendaverit, illico nihil amplius se mali sentire, & sanatos esse, clamant. Nempe animi, non corporis, hæc esse videtur curatio: quæ sicuti forte antidoto famam conciliavit, ut im-

[1] Obs. Anat. ex diversis brutis. [2] Esper. cit. [3] n. 23. & seqq.
[4] Comment. supra ad n. 25. cit. [5] De Medic. l. 5. c. 27. n. 5. [6] n. 24.
[7] Ibid. [8] Dissert. de Tarant. c. 9. & Hist. 1. [9] Ibid. c. 7. & Hist. 3.
[10] Ibid. c. 10. [11] Ibid. c. 6. [12] Comment. cit.

immerito conciliaverit, simulque ut certiora quærenda sint, vides.

29. Sed non ut Scorpionum, ita Viperarum quoque apud nos sæpius innocuum venenum est: a quarum morsu plurimi interirent, aut certe gravissime laborarent, nisi multo quam scorpii, essent illæ rariores, & propter magnitudinem facilius animadverti, & caveri possent. Gravissime, inquam, laborarent, cum remedium necdum inventum sciam cui quidem possint, audeantve homines fidere, ut ab se arceant vehementissima symptomata, viperinos morsus excipientia. Laudata ut maxime ad id fuerant devorata capita, aliæve partes viperarum. Sed Redii (1), & Francinii (2) experimentis res minime respondit. Postea magnis laudibus efferri audivimus viperarum pinguedinem, multo etiam magis vulgare oleum, si demorso loco adhiberetur. Etsi vix credibile videbatur, per angusta adeo, nec parum profunda foramina per quæ mordens vipera venenum immittit, satis aditus patere oleosis præsertim linimentis; maluimus tamen judicium tempori permittere, quod ut certiorem, & utilem vim novorum remediorum, quemadmodum corticis Peruviani, ita ambiguam, & periculosum, quemadmodum transfusionis sanguinis demonstravit, & ne a proposita materia longius abeamus, quemadmodum tot alia adversus venenatos animalium ictus olim commendata præsidia inutilia esse, ostendit, & oblivione tanta obruit, ut, exempli causa, quod Abbatius (3) *expertum esse*, scripsit, *admodum prodesse*, *& Patavii* quidem *expertum*, ego intra annos propemodum quinquaginta ex quo hic versor, nunquam memorari a quoquam, nedum adhiberi, audiverim. Itaque anni vix pauci præterierant, cum Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis Commentaria illa (4) prodierunt: ex quibus per experimenta Cl. Virorum Geoffroyi, & Hunauldii demonstratum esse, intelleximus, quam leves, & dubiæ istarum ex oleo inunctionum sint vires: hocque judicium *rectum* esse, vel Anglorum Medicus doctissimus confirmavit Meadius (5). Qui tametsi viperinæ axungiæ probabiliorem laudem tribui posse, addidit; tamen neque hanc curationem *fidam* esse, ingenue fassus est, & tu ex altero quod in memoratis Commentariis morsi hominis profertur, exemplo facile agnosces. Ipse vero præ cæteris auxiliis facile, & promptum illud commendat, quod significare supra volui, cum remedium esse inventum, negavi, cui fidere audeant homines, videlicet quæ ore statim fiat, veneni suctionem. Nam etsi Celsus (6) adversus omnium serpentium morsus hanc fidenter adeo commendaverit, ut asseveraret, sic & sugentem *tutum fore*, *& tutum hominem esse præstiturum*; eaque ab Dioscoride etiam laudata (7), non Galeni (8) modo temporibus, sed & Aetii (9), Pauli (10), & Actuarii (11), a quibus imperatur; ut Rhazem (12), aliosque omittam; in usu fuerit; quin ut ad propiores nobis descendam; a Tagaultio quoque (13), Vesalio (14), Abbatio (15), Severino (16), Redio (17), Charasio (18), allisque (19) probetur: etsi, inquam, tot, tantisque auctoritatibus nitatur; non est tamen facile sperandum, populum eo posse adduci, ut Celso (20), aut cuiquam credat, venenum hoc *non gustu*, *sed in vulnere nocere*: quam velit, clamet Severinus (21), *exsugat nostra fide quisquis*;... *immunis a quaque labe*, *ab unoquoque detrimento*, *me fidejussore*, *futurus est exsuctor*.

30. Quanquam populum in eo sapere, existimarem, si huic fidejussori minime crederet, nullo in periculo exsugentem fore (22), tametsi exsugens Celsi (23) monitum,

[1] Lettera sopra alcune opposizioni &c. [2] Lettera del Platt fra le Opere del Redi Tom. 2. dell' Ediz. Veneta. [3] De admirab. Viperæ natura c. 31. in fin. [4] A. 1737.
[5] Expos. Mechan. Venenor. Tent. 1. [6] De Medic. l. 5. c. 27. S. 3.
[7] De Medic. Mat. l. 6. c. 40. [8] Meth. medend. l. 13. c. 6. ad fin. [9] Tetrabibl. 4 Serm. 1. c. 10.
[10] De Re Med. l. 5. c. 2. [11] De Meth. Med. l. 6. c. 11. [12] 8. Almans. c. 1.
[13] Instit. Chir. l. 2. c. 11. [14] Chirur. magn. l. 3. c. 14. [15] l. cit. c. 31. & 32.
[16] Viperæ Pyth. P. 3. c. 5. [17] Osservaz. int. alle Vipere.
[18] Vid. Sepulchr. S. hac 10. in Schol. ad Obs. 6. [19] Vid. du Hamel Reg. Sc. Acad. Hist. l. 4. c. 6. in fin.
[20] S. 3. cit. [21] c. 5. cit. [22] Ibid. & alibi. [23] S. 3. cit.

nitum, a plerisque eorum quos laudavi, diserte confirmatum, non attenderet, *ne quod in gingivis, palatove, aliave parte oris ulcus habeat*. Quod Redius monitum, & jure quidem, meritoque, tanti faciebat, ut quod ab aliquo illorum qui cum eo tunc aderant, audivisse olim, memini, cum ex iis qui expressum a viperis venenum potabant, unus in illud identidem panis crustam intingeret, ederetque, increpuerit continuo Redius, ne forte crusta gingivam, ut interdum fit, vulnerante, sibi homo per jocum præsens periculum crearet. Qui etiam inter cæteras caussas, quamobrem circulator commorsum sibi ab aspide brachium, imo homines duo ictum sibi a vipera digitum cum suxissent, nihilominus mortui sint, ut Ælianus (1), Matthiolus (2), & Amatus Lusitanus (3) cripserunt, hanc ponendam esse, conjecit (4), quod os illi haberent fortasse ulcusculo quopiam læsum. Hi tamen, aliique infra (5) commemorandi eventus homines terrent, dum quo alicui, quæcunque fuerit causa, accidit, idem sibi quoque accidere posse, timent, ii præsertim quibus est gingivarum laxitas aut scorbutica, aut ad ipsam accedens, quando Matthiolus (6) vel sine hac animadvertit, sanguinem, a *forti* ipsa *suctione facile e gingivis manare*. Terrent etiam monita illa alia quæ plerique eorum quos probare diximus suctionem, astipulante quoque Avicenna (7), inculcarunt, ne sugens sit jejunus, utque in ore colluto oleum teneat, & quod exsuxit, continuo exspuat. Quæ monita eo magis terrent, quod Doctissimus ipse Meadius (8) eadem ferme commendat, tametsi id eo dicat, *ne veneni acredo inflammet labia, linguamque* exsugentis, nec immerito, quando cum aliis viperæ venenum gustans, quamvis cum aqua mistum, *sapore esse acri & igneo*, percepit, *ut si lingua fervido aliquo & urente corpore pertusa esset*, hoc sensu duas tresve horas durante; quin socius qui non dilutum gustare voluit, inde retulit cum linguæ aliqua inflammatione & tumore ulcusculum biduum permanens. Longe minus terrebantur homines, cum aut Severinum (9) legebant testantem, sapore hoc venenum esse quasi *sorbi immaturi*, ut percepit Branchinus, Pharmacopæus Senensis præcipuus, cum, ipso vidente, *lingua libaret ac degustaret, ... nihil exinde noxæ perpessus*, aut Charasium (10) asseverantem, *gustatum, & deglutitum; quod sæpe sæpius expertus erat; neque homini, neque ulli animali nocuisse*; ut quod denique addit, *non detrectaverit ipsemet in os proprium ingerere* vel *absque sequente, aut præcedente oris collutione*, aut Redium (11) in primis confirmantem, *se vidisse infinitis vicibus illud lambentibus, & deglutientibus labra non intumuisse*, describentemque Jacobum illum suum, cum id non sine voluptate identidem lamberet, aut potaret, idem postridie non facturum, si oris, aut ventriculi noxam inde retulisset, aut saporem acrem, & urentem percepisset, quem contra, scribit Redius, *dulcem insipidum* veneno illi esse, & *simillimum sapori olei amygdalarum dulcium*. Sed de tanto inter Auctores dissensu, de uno eodemque veneno loquentes, mox erit iterum dicendi locus. Nunc illud cogita, num ex ista ipsa dissensione hominibus addi possit animus, ut suctione utantur, præsertim cum plerosque videant qui sive ex Veteribus, sive ex Recentioribus ipsam laudarunt, non uni illi fere plus fidere, quam auxilio quod minus quidem, quam oris suctio, statim in promptu est, non dissimili tamen, & certe minus suspicionibus obnoxio, cucurbitularum videlicet; nam post utrumlibet alia, atque alia remedia imperant, indicio manifestissimo, non esse igitur exsuctionem præsidium illud quo semper credi liceat, venenum e fundo usque perangusti vulnusculi, imo ex anfractibus, in quos inde prorepsisse interea potest, adsitæ cellulosæ membranæ, aliisve flexuosis semitis totum penitus eductum fuisse. Quod & de cæteris seu per sipho-

(1) De Histor. Animal. l. 9. c. 62. (2) Comment. in Dioscor. l. 6. c. 40. (3) Cent. 3. Curat. Med. 14. (4) Osserv. cit. (5) n. 33. (6) ad c. 40. cit. (7) Canon. l. 4. F. 6. tr. 3. c. 1. (8) Tent. 1. cit. (9) cit. P. 2. c. 4. ad fin. & c. 8. (10) Vid. Sepulchr. in Schol. ad Append. cit. Obs. 6. (11) Osserv. cit.

ſiphones, ſeu per hirudines, ſeu per alia quælibet, exſugendi modis dictum putato.

Cæterum quod de efficacioribus Chirurgicis remediis, ut ſcarificationibus profundis, inuſtione, aut amputatione verba non fecerim, hanc cauſam habeto, quod hæc plerique a vipera icti aut non admittant, dum ſibi eundem quem multis a mitiori curatione fuiſſe, audiverint, felicem exitum pollicentur, aut nimis ſero tandem poſtulent; perrarum enim eſt quod ſcribit Kramerus (1), noviſſe ſe quendam, cujus digito, a vipera morſo, totum jam brachium inflammatum erat, jamque febris, crebræ animi defectiones, deliria, ſpaſmi, alia ejuſmodi acceſſerant, & hunc tamen *horis 32. a vulneratione jam elapſis, abſciſſione digiti demorſi curatum* eſſe. Itaque intelligis, cur hæc omiſerim, mitiora pleraque conſideraverim, quorum etiam infra (2) ſum quædam alia memoraturus.

31. At enim, inquis, unde igitur tanta aut ſuctioni, aut tot aliis, etiam olim, adverſus viperarum ictus mitibus auxiliis laus parta eſſet, niſi illorum ope homines vidiſſent ſervatos? Ego vero; ut illud omittam, perraro aliquem evaſiſſe qui non pluribus eſſet remediis uſus, ut cui potiſſimum ſalutem deberet, difficile eſſet conſtituere; hoc certe attendendum cenſebo, non pauca apud eos qui periculum ſæpius fecerunt, exempla occurrere beſtiarum quæ nullo dato, admotove remedio, aut levia, aut nulla a viperarum morſibus mala perpeſſæ, aut gravia etiam, nihilominus vitam ſervaverint. Sic Redio (3) accidiſſe, nec raro, leges. Sic Pariſienſium tum quos olim Hamelius (4), tum quos ego ſupra (5) laudavi, aliæ ſunt huc pertinentes Obſervationes. Quod ſi horum diſcriminum cauſam quæras; multiplicem eſſe potuiſſe, dicam, ſeu mordentes viperas, ſeu morſa animalia ſpectes, ſive utraque. Utriuſque communia ſunt ætas, conſtitutio corporis, vires, anni tempus, victus, & regio, a quorum varietate varius eſſe poteſt illatæ, aut acceptæ læſionis gradus. Sic; ut de regionibus dicam; vides quas Severinus (6) excipiat, ut quarum viperæ innoxio ſint ictu; quanquam quod de Anglicis ipſi ab Hougtono relatum fuerat (7), cum iis quæ alii, & quæ paſſim Cl. Meadius (8) ſcribit, minime conſentit, præſertim ubi Redii experimenta ita ſibi in Anglia reſpondiſſe, oſtendit, ut Verneyo antea in Gallia, aut ubi *ſolere ubique*, confirmat, eadem mala a viperæ morſu *ſimili fere modo oboriri*; quamvis, id quod propoſito huic noſtro ſatis eſt, pro *climatum*, & aliorum ferme, quæ diximus, *diverſitate, illa aut augeri poſſe, aut deprimi*, fateatur. Poſſe quoque alterutrum fieri pro varia mordentis viperæ magnitudine, ira, ejuſque veneni acrimonia, facile intelliges, ſi a majori, & magis irata plus veneni in vulnus immitti, & hoc profundius infligi, cogitaveris; nam de acrimonia res vel magis eſt manifeſta, eamque in aliis viperis aliam eſſe, diſcrepantia oſtendit, de qua ſupra (9) dictum eſt, inter laudatos Auctores de ſapore, & effectibus in labris, & lingua, veneni hujus; neque enim quiſquam auſit dubitare, quin ea quæ pro obſervatis a quolibet eorum propoſita ſunt, revera fuerint obſervata. Ad hæc illud quod eſt præcipuum, addendum eſt, intereſſe plurimum inter viperam quæ modo ſæpe ſæpiuſque momorderit, & inter illam quæ necdum poſt juſtum temporis intervallum id fecerit. Hanc enim inter impoſtorum fraudes jam olim recenſuit Auctor libri de Theriaca ad Piſonem (10), ut viperæ antea quam ipſos, oblatas carnes *aſſidue mordere* clam *cogerentur*; ſic enim *Venenum quod ore continent, ejicerent neceſſe erat*: unde tu e contrario unam deducere cauſam potes, quare nimirum jejunæ viperæ pernicioſius mordeant, cauſiſque addere quas alii excogitavere. Cæterum quod vetus ille Auctor tradidit, confirmavit Redius (11), ſe pluries expertum ſcribens, ejicere viperas venenum omne, ſi non primo, at ſaltem ſe-

(1) Commerc. Litter. A. 1735. Hebd. 11. n. 3. in fin. (2) n. 33.
(3) Oſſerv. cit. e Lettera cit. int. alle Oppoſiz. (4) Reg. Sc. Acad. Hiſt. l. 4. S. 1. c. 1. n. 6.
(5) n. 26. (6) l. cit. P. 3. c. 1. (7) Vid. & P. 1. c. 7. §. 3. (8) Tent. 1. cit.
(9) n. 30. (10) c. 12. (11) Oſſerv. cit.

secundo morsu, ut tertius deinde, & quartus veneno careant: & quanquam infra indicet, tertio quoque posse aliquando venenum inferri, imo alibi (1) non modo experimentum proponat, unde tertium, sed & alterum, unde sextum lethalem fuisse, appareat, Parisienses (2) autem unum, unde septimum; tamen si hæc etiam velis quæ rarius accidunt, spectare; vides, nostro proposito non officere; nam tandem ad eum morsum qui innoxius sit, perveniatur, necesse est, citius, aut serius, ut minor est vipera, aut major, vel certe ut minus, aut plus collectum habet venenati humoris, vel lentius hunc reparat, aut promptius, vel uberius in singulis morsibus effundit, aut parcius, vel denique minus, aut magis acrem gignit, ut minima etiam extrema guttula id possit quod grandior solet.

32. Huc adde quæ morsi animalis peculiaria sunt, ut magnitudinem corporis, aut parvitatem, cutis duritiem, aut teneritudinem, humorum inertiam, aut acrimoniam, morsæ partis pauciora, aut plura sanguifera vasa, nervos, alia hujusmodi. Nam parva, si paria sint cætera, ab eadem veneni copia, & acrimonia citius interire, & ratio indicat, & Redii (3), ac Parisiensium (4) experimenta confirmant. Quapropter mirandum non est quod apud primum legimus, cum eadem vipera anates momordisset quinque, & continuo tres columbos, neque anates postremæ tres periissent, primum periisse columborum, aut cum aves a viperæ morsu facillime intereant, equum, taurum, aliaque majora, & duriore cute animalia sæpissime non interire; minus enim profunda vulnera accipiant, necesse est. Nec valde mirarer, si quæ in Sepulchretum (5) relata sunt experimenta, sæpius repetita ad eundem modum responderent; ut constaret, eas animantes citius necari quæ humoribus præditæ sunt acrioribus, & magis vividis, tardius autem quæ aquosioribus, viscidioribus, & lenti motus, ut quædam sic interfici nequeant. Et certe cum in una eademque animantium specie alia aliis esse possit humorum, imo & firmarum partium constitutio; qua ratione accipiendum censeo quod sapienter a Parisiensibus indicatum est, credibile esse, ex eadem animalium specie quædam magis, aut minus graves effectus pati a vipereo veneno, ut quamvis hoc eadem immittatur copia, & morsus videantur pares, non pariter, aut non æque sero, aut cito moriantur; cum hæc, inquam, credibilia sint; hinc videtur intelligendum, quare non semper eo quo ab eadem vipera sunt morsa, ordine animalia unius speciei intereant, sed aliquando, ut de quinque Charasii (6) columbis, illud primum quod morsum exceperit quinctum, & de tribus Pariensium ipsorum pullis, illud tardius multo quod secundum: quanquam cum ille prorsus siluerit, eadem omnes columbæ, an alia parte corporis sauciatæ sint, hi vero antea dixerint, non omnes, sed *ferme omnes* in quibus periculum fecerunt, pullos eadem parte fuisse morsos; accedere aliæ causæ possunt quibus istam in moriendo ordinis mutationem tribuamus. Morsus enim illic exceptus ubi plura sint, & crassiora, aut perpauca, & tenuiora sanguifera vasa, aut nervi, perniciosior, aut levior esse adeo potest, ut ipso prompto & concitato multi sanguinis effluxu venenum simul eadem via rejiciatur, ut ab Redio (7) animadversum est: quæ rejectio an forte aliqua ex parte contingeret sero e vulneribus effluente, ipse cogitabis; seri enim parem effluxum Parisienses negant se vidisse in iis quæ perierunt, animalibus, ac in iis viderunt quæ sunt servata.

33. Facile hic quæres, per venasne, ut plerique autumant, an per nervos, ut Cl. Meadius (8) censet, viperæ venenum aut noxia ejus vis in corporis intima deducatur. Cum primis ut sentias, præter cætera, fortasse illud te movebit experimentum quod in Sepulchreto (9) proponitur, ut in canibus *non semel* habitum, videlicet succo venenato, e viperarum capiti-

(1) Lett. cit. (2) cit. supra. (3) Lett. cit. (4) cit. supra.
(5) in Addit. ad Sect. hanc 10. Schol. 2. ad Obs. 2. (6) Sect. ead. Obs. 6. §. 8.
(7) Lett. cit. (8) Tent. 1. cit. (9) Schol. 2. supra cit.

bus extracto, pauca aqua calida inter exprimendum ablutis, in sanguifera vasa injecto, brevi illos periisse. Veruntamen ubi animadverteris, alia etiam complura, quæ minime venenata sunt, ad eundem modum injecta, brevi pariter mortem afferre (1); libentius perpendes quæ a Meadio pro via nervorum producta sunt. Nam & ipse antea (2) non improbabat venarum viam, præsertim ubi de venenis ageretur immissis per animalium ictus, aut morsus. Sed postea mutavit sententiam, & quemadmodum sumpta, ita & per vulnus infusa venena aggredi potissimum nervos, credidit, cum attendisset celeritatem illam mirificam qua viperæ caudisonæ morsus canem occidit, *non integro* videlicet *minuti temporis quadrante*. Sed & vipera vulgaris cum hominis digitum momordisset, isque, ut supra (3) commemoratum est, os vulneri *statim* admovisset, sanguinemque exsuxisset; *hoc facto repente mortuus concidit*, sive, ut alibi (4) loquitur idem qui vidit, Matthiolus, *derepente in terram cecidit*, *ubi illico mutus factus deperiit*. Non funestus quidem, sed valde noxius, & subitus ab eadem causa in Venatore quem Sommerus (5) curavit, effectus fuit. Cum enim bina digito a vipera inflicta vulnuscula sibi suxisset; *actutum intumuit lingua* æque *ac si pomum in ore* teneret cum *loquelæ*, *&* *deglutitionis impedimento*, *obnubilatione visus*, *capitis tumore*, *&* *gravedine*. Nec vero quia Redii conjecturam protulimus (6), ejusmodi eventuum causam in quodpiam oris ulcusculum rejicientis; continuo credas, venenum hiantes in ulcusculo venas subiisse; in hoc enim non venulas solum, sed & nervulos injuriis veneni patere, vicissim dicere possent illi qui cum Meadio sentiunt. Et ne suctionem magis, quam morsum, culpes; vel apud Parisienses lege quid Anglo illi acciderit qui in se periculum fieri voluit morsus viperini. Scilicet a demorsa manu violentus dolor per totum reliquum superiorem artum se extenderat statim, vel prius quam vipera mordere desiisset. Atque ut intelligas dolorem nervis, non ut vulneratis, sed ut veneno infectis esse imputandum, faciet quod Meadius (7) ut *memorabile* adnotavit, *parum latrasse canem*, *dum vulnus* acu chalybea acuta, forma simili viperini dentis, *infligebatur*, *at veneno* per eandem acum *immisso*, *tum vero ululasse*. Sed præter celerrimam, saltem aliquando, veneni hujus, aut ejus noxarum progressionem, minime ab lento sanguinis per venas motu repetendam, huc adde Cl. ejusdem Viri experimenta in sanguine humano, vitreo calente vase excepto, ob adjunctum autem viperæ venenum *neque colore*, *neque consistentia* quidquam mutato, ut neque tum, neque postea internosci posset a pari sanguinis ejusdem portione, cui nihil fuerat additum. Neque te illud moretur quod in Sepulchreto (8) leges, in occisis hoc veneno animantibus sanguinem repertum esse coagulatum, imo in corde, & venis omnibus in *polypos admodum tenaces concretum*. In eodem enim Sepulchreto contrariæ occurrent Observationes (9) reperti *fluidi magis*, *quam coagulati*, aut *summe tenuis & acris*, aut *ex parte dissoluti*, *& corrupti*, & nusquam *coagulati*. Quod siquas tamen inter has animadvertes quæ grumos, & concretiones proponant; at tu sæpius laudatos Parisienses lege, qui ut referunt, duos in Anglia columbos sanguinem habuisse coagulatum, ita se testantur in eodem, totque aliis animantium generibus nullum coagulationis indicium, sed contra fluiditatis signa in sanguine deprehendisse. Sed & Redius (10), qui tamen in quibusdam coagulationem illam invenerat, diserte negat, semper in omnibus invenisse. Satis igitur apparet, non esse *immediatum*, ut loquuntur, & proprium viperini veneni effectum sanguinem coagulare, ut neque dissolvere, sed pro variis hujus dispositionibus, & pro variis præsertim nervorum, sanguinis motum, ut supra (11) etiam di-

(1) Vid. ex. gr. inter inject. Courtenii §. cit. supra ad n.16. (2) Vid. Introd. ad Tentam.
(3) n.30. (4) Comment. in Præf. Diosc. ad l.6. (5) Eph. N. C. Dec.3. A.3. Obs.152.
(6) n.30. (7) Tent. 1. cit. (8) in Addit. ad hanc 10. S. Obs.1. & Schol.2. ad Obs.2.
(9) Obs. ead. 2. & Sect. ead. Obs.6. (10) Osservaz. cit. (11) n. 9.

dictum est, mire perturbantium, affectionibus vario modo ipsum vitiari, ut, quod plerasque relegens indicatarum Observationum, intelliges, in aliis quoque sit rutilus, & vividus, in aliis ater, & ad corruptionem pronus. Quæ cum ita sint; facile per te vides quandocunque volatilibus corpusculis referta medicamenta, a longo jam tempore commendata adversus viperinos morsus, prodesse visa sunt, vel in eos casus incidisse in quibus sanguis ad concretionem vergeret, vel nervis potius opitulando profuisse. Quod eo magis dicendum esset, si quod in botanico Viri Cl. Jussieu Discipulo (1) tribus in digitis a vipera vulnerato non sine eorum fere statim adveniente stupore, & tumore, nec levi, ad ipsam quoque manum extenso, feliciter successit ab exhibito, & vulneribus etiam affuso alkalico volatili remedio, cum oleo succini conjuncto, si idem, inquam, remedium, prompte in usum tractum, ut in magno brutarum animantium numero certe dicitur respondisse, ita in hominibus saltem plerisque in posterum responderet.

34. Nec tamen propterea negandum est, vitiatum sanguinem eorum qui a vipera icti sunt, mortem accelerare: imo Parisiensibus (2) dandum est, multum ad id facere, præsertim cum a gangræna infectus, quæ fere solet sauciatam partem, eique proximas corripere, eandem labem in dissitas, intimasque partes traducit, quemadmodum in anseris corde, & jecinore ab ipsis conspectum est, ab aliisque nonnunquam fuerat in jecinore, quod *ex nigricante* flavescebat, alias in ventriculo, cujus color *quodammodo obscurus*, non sine *livoris quadam specie*, aut *magis obscurus*, itemque in mesenterio, & intestinis, in quibus *manifestior* is color, aut quæ *maculis lividis hinc inde leviter picta*, ad ingressum autem bilarii ductus, *livore*, *seu potius nigrore gangrænoso* erant *infecta*, ut perlegens indicatas supra (3) in Sepulchreto Observationes, Scholiumque reperies. Interdum tamen accidit, ut non modo hæc ab aliis non adnotentur, sed ne exterius quidem livor usquam ullus se ostendat, ut in canicula Francinii (4) quæ *nulla corporis parte tumorem* habuit, *aut livorem:* verique simile est, ab irritatis venenato morsu nerveis ipsis qui ibi sunt, ramulis contractiones fibrarum fieri, sanguinem in proximis vasculis remorantes, unde tumoris, inflammationis, livoris, gangrænæ initium, nisi forte ea corporis, aut sauciatæ partis dispositio sit; ut quamvis alibi, ut in illa canicula, nervi citissime convelli incipiant; morsa tamen pars neque tumeat, neque liveat, aut quamvis alias celeriter adeo intumescat, ut Parisienses (5) scripserint, eodem quod mordetur, momento initium tumoris animadverti; in illo tamen Nobili Juvene, cujus historiam a Charasio descriptam habes in Sepulchreto (6), *post horas demum aliquot* conspectum sit. Neque alia ferme, præter variam corporum dispositionem, causa videtur afferri posse, quamobrem tumor in quibusdam minus, in nonnullis autem adeo extendere se pergat, ut in illo eodem Juvene, toto artu jam occupato, qui ictus fuerat, & proximo hypochondrio, & mamilla, oppositum quoque latus jam impetere videretur, in altero autem Parisiensium exemplo manum oppositam sauciatæ vel multo citius prehenderit, quin Falloppius noster (7), & Albertinus (8) ex viperæ ictu viderint totum corpus intumuisse; ut Dioscoridem (9) omittam, cujus verba aliter ab aliis (10) legi, scio. Aliquando tamen incidunt casus in quibus si effectus explicare velis morsus veneficæ cujuspiam bestiæ, non satis sit peculiarem corporis dispositionem in medium afferre, velut cum equus (11) cujus posteriorem dexterum pedem mus araneus momordisse dicebatur, intra biduum mortuus, dissecantibus videndas exhibuit non tam adiposas cellulas

(1) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1747. Obs. Anat. 2. (2) cit. supra n. 29. (3) n. 33.
(4) Lettera cit. n. 29. (5) Ibid. cit. (6) Append. ad Obs. 6. hujus 10. Sect.
(7) Te Tumor. præt. nat. c. 3. (8) Opusc. 2. in Comment. In. Sc. Bonon. Tom. 1.
(9) De Med. l. 6. c. 10. (10) Severin. c. 1. cit. supra ad n. 31.
(11) Vid. Mutry Quæst. Med. Paris. propos. die ult. A. 1749. n. 4.

las a pede ad cervicem usque sero flavo turgidas, sparsimque sugillatas, flaccidos autem musculos, & hæc quidem a dextris, quam pulmonem dexterum maculis distinctum nigris, & ipsam cordis auriculam dexteram flavam, seroque repletam; sanissimis vero musculis, pulmone, & auricula sinistris: quod discrimen neque a virulentia e vulnere in sanguinem immissa, neque a certa sanguinis dispositione, sed ab irritatis potius nervis dexteris, si auriculas præsertim respicias, facile deduces.

35. Ut vero in iis de quibus paulo ante dicebam, ita etiam in aliis viperini veneni effectibus animadvertendas varietates ab alterutra quam commemoravi, causa repetes. Quasdam ex præcipuis hic juvat proferre. Vomitum, si plerasque attendas indicatarum Observationum, vix unquam abesse, credes. At vero Paulus (1), Aetius (2), Avicenna (3), nisi in pluribus deesse vidissent, hi esse *aliquando*, ille esse *in quibusdam*, non scripsissent. Neque Courtenius (4) cum de multis loquatur canibus, neque iter cætera lethargicum quendam stuporem, a non multis alioquin memoratum, ut *solitum* hujus veneni effectum reticeat, ullum de vomitu verbum facit; quod neque fit in Scholii illius 2. neque in Observationis illius VI. experimentis, quæ supra (5) ex Sepulchreto indicavimus: si unum excipias, cui tamen quod continuo subjicitur, diserte hæc habet: *Vomitus nullus sequutus*. Pariter in iisdem, & Courtenii experimentis dejectiones quæ dignæ quidem adnotatione fuerint, proponi haud video: quarum tamen vehementia, aut peculiaris natura a pluribus observata est, & Cl. Meadius (6) de cane quem hoc veneno infecerat per acum immisso, hæc scripsit: *ortæ sunt turbæ solitæ, vomitus, dejectiones &c.* & certe in tertio exemplo hominis a vipera morsi, quod a Parisiensibus (7) est descriptum, quam violenta fuerint utraque, manifestum est. Sed in duobus quæ illud præcedunt, exemplis, dejectiones ne nominantur quidem, ut neque olim apud Dioscoridem (8), Aetium (9), Paulum (10), Avicennam (11): quorum tres priores *tormina*, Avicenna *gravitatem in dorso*, omnes *urinæ difficultatem*, quin pro hac Aetius *cruenta lotia*, & fere omnes *cruentas gingivas* commemorant. Has tamen, & urinæ difficultatem in recentioribus Observationibus non videor legisse. Cruenta autem lotia in utroque Harderi (12) cane; de renibus autem, dorso, & torminibus questum esse hominem in primo illo apud Parisienses, scio, ut Juvenem quoque Charasii (13) de acerbis, perstantibusque circa umbilicum doloribus: in eoque etiam labrorum tumor fuit, quem Redius (14) ab Avicenna, ait, esse memoratum. Quod si hic igitur, illique alii veteres Medici minus frequentia symptomata non omisere; tanto magis dejectiones videntur fuisse propositurі, si tam crebro ab ipsis essent animadversæ. Neminem autem memini sive priscorum, sive recentium qui non viderit convulsiones, easque aut nomine hoc ipso, aut convulsivorum sive motuum, sive tremorum, sive tensionum, sive horrorum non designaverit; aut symptoma aliquod, sine iis haud facile explicandum, non protulerit. Mitto cætera quæ producere non vacat: mitto quæ produxi omnia præter vomitum, quem crebro adeo fuisse adnotatum, dixi, tanto autem magis hic attendendum, quod Parisienses qui supervenire *satis constanter*, agnoverunt, in ventriculo tamen ullum *ordinario* inflammationis, nedum gangrænæ indicium ab se repertum esse, negarunt; ut in tot saltem quæ dissecuerant, animalibus a convulsis nervis videatur repetendus.

36. Nec vero facile dissentiendum est ad Doctissimo quem sæpius laudavimus, Viro, cum indidem esse deducendum putat, quod morsi a vipera icterici fiant; neque enim tam cito mutare in sanguine particularum naturam, aut miscelam admi-

[1] De Re Med. l. 5. c. 12. [2] Tetrab. 4. S. 1. c. 21. [3] Canon. l. 4. F. 6. tr. 3. c. 32.
[4] §. cit. supra ad n. 16. [5] n. 33. [6] Tent. 1. cit. [7] cit. supra, n. 29.
[8] [9] [10] [11] capitib. cit. [12] Sepulchr. S. hac 10. in Additam. Obs. 2.
[13] supra, n. 34. [14] Osservaz. cit.

mistum veneni pauxillum potest, quam convulsione adstrictis in hepate bilariorum ductuum initiis, quæ a sanguine jugiter ejicienda essent bilis corpuscula, in hoc retinere. Credo autem ipsi, colorem totius cutis intra non integram horam fieri *flavum*, nonnunquam tamen; non sæpe adeo, ut ejusmodi effectum *huic veneno proprium* dicere possimus. Et memini quidem Cardanum (1) legisse mirantem, quod *persæpe ictu oculi*, *icti* a viperis *contrahant talem colorem*. Sed & Donatum (2) postea legi, *raro homines* a virulento ictu *fieri ictericos*, affirmantem, credentemque propterea, hoc iis dumtaxat accidere, quorum sanguis plurima abundet bile, quæ si flava fuerit, flavo; si nigra, nigro; si porracea, porraceo quoque colore cutem inficiat. Quo sane infectam fuisse, neque adeo cito, ex Galeni (3) exemplo constat, quod profert; citri autem colore ex altero, quod producit, Avenzoaris (4) exemplo, neque a morsu, ut in illo, viperæ, sed a veneno devorato. Huc adde observatum *flavum* icterum a punctione aranearum, ut est apud Ettmüllerum (5); non semper tamen, nec omnium. Videre enim, exempli causa, potes, quam graves noxas illa attulerit de qua Cl. Bernerus (6), & quam varias, & sæpe quanto perniciosiores eæ de quibus sub Etrusci phalangii nomine scripsit Vir Doctus Brogianus (7), cujus Tractatus pervellem antea prodiisset, quam has, jam scriptas, Epistolas recenserem. Ab iis illud quoque adnotavit, per quod cum phalangio Apulo, & cum eo scorpio a quo punctum Petrum a Castro fuisse, dixi (8), videntur posse comparari, videlicet anno insequenti eodem tempore symptomata rediisse. Ab neutro tamen Scriptore tot inter noxas icterum memorari, animadvertes. Porro Ettmüllerus etsi hæc subjicit, *ex viperæ morsu suboriri ordinario fere icterum, jam Veteres annotasse, sicut Zacutus Lusitanus l. 5. Medic. Princ. Hist. 29. refert*; hunc tamen si inspexeris, non plura de eo quidem invenies referre, quam Donatum, quem magis sequitur, quam suspicari possit qui utrumque non conferat; nec bene tamen ubi Brasavoli (9) in Tombesio Observationem describit, quasi Donatus hanc produxisset, ut ad icterum ex venenato morsu spectantem. Paulus quidem (10), & Aetius (11), quos uterque laudat, de morbo regio ex venenatis ictibus fecere mentionem; quin Aetius inde etiam *contingere consuevisse*, diserte ait. Sed utriusque horum sermo est de omnibus, non peculiariter de viperæ veneno, quam etsi alter exempli causa nominat, ex ea tamen *porraceo* colore tingi cutem, docet, imo cum peculiarem de ea habet tractationem (12), *plumbeo*, Paulus autem (13) generatim ponit *coloris vitiationem*, quam Avicenna (14) *declivem* esse, ait, *ad viriditatem*. Atque ut intelligas, icterum non semper, & in aliis alio colore fieri; animadvertas, velim, Dioscoridem (15) scripsisse, *subalbidum* inde *colorem concipi*, horum autem omnium vetustissimum Nicandrum (16),

Nigricat ipsa cutis, plumbi modo fusca colore,

Cærulea interdum est, ærisve simillima flori.

Utque ad Zacutum redeamus; habet hic alibi (17) Observationem huc maxime attinentem, & quam in Sepulchretum non relatam esse, miror, propter gangrænam in jecinore deprehensam. Scilicet cum messores duos, alte dormientes, eadem vipera momordisset, ambosques post horam convulsiones variæ concussissent, eorum alter *in flavissimum icterum*, *post decem horas*; *alter*, qui servari non potuit, *in nigerrimum*, *post* 14. *horas lapsus est*, *ita ut Æthiopis formam repræsentaret*. Quas autem icterici coloris varietates, recentiores Zacuto Observatores adnotaverint, non possum dicere, cum in descriptis hominum exemplis, fortasse ob regiones, in qui-

[1] Comment. in Hippocr. Aph. 62. l. 4. [2] De Med. Hist. Mirab. l. 1. c. 9.
[3] De Loc. aff. l. 5. c. non 6. sed 9. [4] l. 1. tr. 13. c. 6. [5] Prax. l. 1. S. 17. c. 3. art. 4.
[6] Eph. N.C. Cent. 9. Obs. 49. [7] De Venen. Animant. P. 1. [8] supra, n. 24.
[9] Comment. in cit. Aphor. 62. [10] De Re Med. l. 3. c. 50. [11] Tetrab. 3. S. 1. c. 17.
[12] Tetrab. 4. S. 1. c. 21. [13] l. 5. c. 12. [14] cit. supra ad n. 35. [15] cit. supra ad n. 34.
[16] apud Severin. Viper. Pyth. P. 3. c. 1. [17] De Medic. Princ. Hist. l. 2. Hist. 115. Obs. 20.

quibus erant, minus æstuosas, ne icteri quidem mentionem factam esse, meminerim, sed neque in tot brutis animantibus, quorum certe oculi, dum etiamtum viverent, aut membranæ passim in dissectis post mortem, insolitum colorem, præsertim flavum, vel cursim inspicientibus ostendissent.

37. Habes longum, sed fortasse tuis studiis non prorsus inutilem, de Vipera sermonem ex comparatis inter se iis quæ nunc forte in manibus erant non veterum modo, sed & recentium Auctorum Scriptis; ut non videar expectare a te posse quod olim super Epistolis de Aspidis veneno ad Lancisium datis (1) retuli ab Doctissimis, & erga me alioquin humanissimis Viris, scilicet *præstitisse forte propriis experimentis* fuisse me *usum*, *quam auctoritate Aetii*, *& reliquorum veterum*, *qui in his nimis sæpe incaute procedunt*. Nempe hic usus sum recentium quoque cautissimorum hominum experimentis, quibus pariter usurus fueram in illa disputatione, si ulla eorundem extitissent. Nam mea ne in vipera quidem habui quæ ad te mitterem, quippe aliis, atque aliis, cum illa instituendi tempus per ætatem fuisset, occupationibus distentus, & periculi plena tentamina antea aversatus, quam mihi, ut aliis qui diu exercitati in iis fuerant, aut nocerent (2), aut abominationem, nedum fastidium (3), crearent. Verum ut hæc me non retraxissent; non video, quomodo ab Eruditissimis illis Viris possent ex me experimenta in aspidibus expectari, qui in Africa, atque adeo in Ægypto nunquam fuissem. Scribit enim Strabo (4), *Ægyptiam aspidem*, de qua potissimum nostra fuerat disputatio, *proprium quiddam habere præter alias aliorum locorum*. Nam quod aspides extra Africam etiam, in ipsaque Italia & prisci, & non prisci Scriptores aliqui memoraverint, nimirum vulgi opiniones, & voces secuti sunt. *Quas* enim *vulgo vocamus aspides*, *nullam habent fere communem notam cum illis* de quibus noster fuerat sermo, ut vere Salmasius (5) censuit: & certe nec Lucanus (6) de aspide dixisset,

Ipsa caloris egens, gelidum non transit in orbem
Sponte sua, Niloque tenus metitur arenas,

neque ab Ovidio (7) sic esset designata,

Plenaque somniferis serpens peregrina venenis;

nisi *hæc genera serpentium* revera; ut Celsi (8) verbis utar; *& peregrina*, *& aliquanto magis pestifera essent*, *maxime quæ æstuosis gignuntur locis*. Nec mirum, quando vel intra ipsam Italiam venenati quorundam animalium ictus alia vis est in aliis aut magis, aut minus calidis locis. Sic tarantula, inquit Baglivus (9) *venenifera dumtaxat est in Apulia*, *& præsertim camporum incola*; *nam quæ in montibus Apuliæ vicinis reperitur*, *vel nullo*, *vel non pernicioso pollet veneno*, tantoque minus vel campestres illæ alias in Italiæ regiones translatæ, ut proposita etiam historia (10) confirmat. Non est certe apud nos ejusmodi terra, qualem apud Hibernos esse, animadvertit Lombardius (11), ex ea causam repetens, cur neque ibi ulla videre animalia potuerit quæ venefica essent, & quæ ex his varia illuc attulerat ex Anglia, fere statim ac in Hiberniæ solum emiserat, mori omnia cerneret, inflata pleraque, & convulsa. At si tamen aspidibus, ex Africa huc importatis, illud dumtaxat quod tarantulis, ex Apulia alio translatis, forte accidisset; nonne me mea fefellissent experimenta? Cum igitur nulla esset experiendi sine dubitatione facultas, nec, si fuisset, continuo rescribendi officium, a me non una de causa debitum, faciendi periculi spatium daret; quid mihi erat reliquum, nisi ut eorum testimoniis uterer, qui morsuum aspidis effectus aut vidissent ipsi, aut eorum qui viderant, scripta legissent?

38. Hoc facile ex me quæres, in disputione illa de genere mortis Cleopatræ quæ mihi cum Viro Amplissimo Lancisio fuit, quid

(1) in Append. ad Metallothecam Vaticanam Mercati. (2) Vid. Gentili Annotaz. alla pag. 73. v. 25. della Lett. Filos. (3) Vid. Redi Lett. int. alle Opposiz. (4) De Situ Orb. l. 17.
(5) Plinian. Exercit. in Solin. (6) Pharsal. l. 9. (7) Met. l. 9. (8) De Medic. l. 5. c. 27. S.10.
(9) Differt. de Tarant. c. 7. (10) c. 11. Hist. 8. (11) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. Obs. 79.

quid revera ipse animo sentirem, quando exercitationis causa, ut fit sæpe inter Amicos, videtur illa a me suscepta, nec secundæ ejus responsioni a me repositum quidquam extat. Ego vero in re quæ ob vetustatem sine priscorum testimoniis pro certo non posset definiri, cum forte in Vaticana Metallotheca (1) ad morientis Cleopatræ simulacrum hæc ab Lancisio (quem de accepto libro certiorem facere continuo oportebat) adnotata animadvertissem: *In brachio aspis spectatur, cujus morsu* Cleapatram *occubuisse, vulgaris fert opinio: quamvis alii epoto veneno mortem sibi conscivisse, contendant*, suspicatus, extare fortassis ignotum mihi veteris Scriptoris locum qui hoc tradidisset, nihil magis in utraque Epistola spectavi, quam ut eum locum, si quis forte esset, ex Lancisio elicerem. Eaque mente quæ pro magis vulgata opinione proferri a me statim poterant, & confirmari, semel atque iterum ad illum scripsi. Quem locum ex ejus unis, & alteris Litteris cum esse nullum, intellexissem; facile ejus voluntati obsecutus sum, ut finem facerem disputandi, in controversia præsertim, ea qua par fuerit, hinc modestia, inde comitate orta, & progressa, utramque eximie laudantibus Viris Doctis (2); ut minime dubium sit, quin ex his aliquis a quo *acerrima* fuisse dicitur, nihil aliud, quam exprомptos utrinque, & contentos spectaverit nervos rationum. Nostrum enim utrique plurimum favet, mihi autem, quæ ejus par doctrinæ, & eruditioni humanitas est, tantum tribuit, quantum ne optare quidem ausim. Sed illuc redeo. Itaque ne tum quidem a me aliquid novandum censui; cum biennio ferme interjecto, accidisset, ut addere Lancisius Appendicem deberet ad Metallothecam, scripsissetque ad me, placere Sanctissimo utriusque nostrum Domino, ut simul disputatio illa quam benigne perlegerat, ederetur, & licere mihi, si quid in meis Epistolis additum, aut mutatum vellem; quod in suis fecit ipse; significare. Parendum enim imperanti rescripsi: eo autem magis omnibus intellectum iri, non esse a me scriptas illas, ut vulgarentur, si ita, uti ex tempore fusæ erant, prodirent. Nec tanti sane erant quæ adjicerem; aliqua erant tamen, quæ tibi nunc indicabo, non ut postliminio controversiam instaurem, neque vulgatam opinionem pro certa statuam; sed ne forte quæ pro hac aut confirmari, aut dici vicissim possent, nulla prorsus fuisse, arbitreris. Eorum alia sunt ab Historicis, alia a Medicis, alia ab utrisque, ab aliisque insuper Auctoribus repetenda. Ex Historicis Vellejus (3), Ælianus (4), Florus (5) summo consensu, & sine ulla dubitatione aspidis morsu Cleopatram se interemisse, tradiderunt. At enim Vellejus adulationis vitio supra quam credi possit, laboravit, neque inter Historicos a Quinctiliano recensetur. Florus puerili desiderio mirabilia dicendi, veritatis dispendio se abripi, passus est: & si ad has accusationes, a Sigonio, Lipsio, Scaligero acceptas, aliam ex Verderio (6) sumptam, adversus Ælianum adjungas; hic quoque dum alius ab Aristotele videri vult, a veritate recedit. Verum longe facilius esset singulorum laudationes ex multo pluribus proferre Auctoribus, quam accusationes istas ex nonnullis perquisivisse. Illas tamen omittimus, cum ad has satis sit animadvertere, nihil ad Aristotelem attinere, quo mortis genere olim esset Cleopatra peritura: nihilque mirabilis in eo esse quod, quam, facto in damnatis periculo, nullum citius simul, mitiusque in perimendo deprehendisse venenum constabat, quam ab aspidis morsu, ea se quoque hoc ipso necasset: nihil denique adulationis erga Augustum fuisse, scribendo, ab hoc illam morsu potius, quam ab epoto veneno, mortuam. Nam quod Vellejus non a Quinctiliano (7) inter Latinos Historicos nominatus; nec Cæsar ipse nominatus est, credo quod laudabilia quantumvis utriusque Scripta pro justa historia, de qua ibi erat sermo, non haberet, quando sua Cæsar ipse ut Commentaria, reliquerat, Vellejus autem amplius volumen non uno loco (8) pollicitus summa fere attigerat capita.

29. Sed

[1] ad fin. Armar. 10. [2] Giornale de' Letter. d' Ital. Tom. 33. P. 2. Art. 8. in fin.
[3] Hist. Rom. l. 1. c. 87. [4] De Hist. Animal. l. 9. c. 61. [5] De Gest. Rom. l. 4. c. 11.
[6] Cension. in Auctor. [7] Instit. Orator. l. 10. [8] l. 2. c. 48. 96. 99. 103. 114. 119.

29. Sed iis tribus totidem objiciuntur Historici, qui non idem confirmaverint, Suetonius (1), Plutarchus (2), Dio (3): imo his duobus contenditur, majorem esse fidem habendam, quippe Græcis, eoque in historia verum diligentius inquirere solitis, quam Latini, & in re præsertim ad græcum imperium attinente, si loca attendas, propioribus; si documenta, instructioribus. Non est mihi in animo illud Quinctiliani (4) commemorare: *Græcis historiis plerumque poeticæ similis est licentia*, multoque minus (5) *quidquid Græcia mendax audet in historia*: quin ultro fateor, fuisse ex Græcis summos Historicos, quorum ope res etiam Romanas discamus, præsertim quod ad ritus attinet publicos. Hos enim, aliaque ejusdemmodi, ut in quadam Grotii Epistola legisse videor, adnotant, traduntque diligentius Exteri, quam Cives, qui ceu notissima omnibus, inutiliter scribi censent. Sed & res ab Romanis gestas ex magnis illis inter Græcos Historicis permultas discimus, in primis ad ea usque tempora quibus tandem Latini sua ipsi facta elegantius scribere cœperunt. Nam vel *ab initio rerum Romanarum*, ut testatur Cicero (6), *usque ad P. Mutium Pontificem Maximum res omnes singulorum annorum mandabat litteris Pontifex Max.* Quorum Annalium similitudinem *multos secutos* esse, dicit; *qui sine ullis ornamentis monimenta solum temporum, hominum, locorum, gestarumque rerum reliquerunt*, ut major Cato, & Pictor, & Piso: quæ causa videlicet fuit cur ad nos eorum Scripta non pervenerint contra, ac multa illorum qui post eos Romanas res ornatius scribere instituerunt. Quo ex tempore me non injuria facturum puto, si de modo rei præsertim, quam hic spectamus, neutrius partis gloriam augente, plus uni Latino credam in Romana quidem historia, quam Græcis duobus. Ad Romanam autem, an ad Græcam historiam spectet bellum ab Augusto, victis, & ad mortis necessitatem adactis Antonio, & Cleopatra, confectum, quid attinet ostendere, cum & dux uterque Romanus, & belli præmium Ægypti regnum fuerit, in Romanam provinciam redactum? At enim & Cleopatra Græca erat, & Græcorum id regnum, ut quorum imperium, & lingua vigerent Alexandriæ. Fuerit; quis enim negat? & Reginæ, & regni a Græcis vetusta origo. Num Græca propterea & leges, & instituta, & lingua, an Ægyptia, an alia post annos jam prope trecentos in eo tum regno dominabantur? cujus Reges jam antea *vel ne Ægyptiam quidem* linguam *didicisse*, *vel Macedonicam reliquisse*, fatetur ipse Plutarchus (7), populi autem illa pars quæ *ab antiquo* ex *Græcis* fuerat, & *communis Græcorum consuetudini haud immemor*, jam Polybii ætate, ut Strabo (8) docet, *evanuerat*. Nam quod Plutarchus, & Dio locis propiores, documentis instructiores fuisse dicuntur; tam longum est intervallum quod Bœotiam, & Bythiniam, unde illi erant, ab Ægypto disjungit, ut non tanto majus denique videri debeat quod inter hanc, Italiamque interjicitur. At minus certe, id quod præcipue in Historicis spectandum est, intervallum temporis fuit, quo propior Cleopatræ morti Vellejus, quam Plutarchus; & Ælianus, quam Dio. Documenta autem num certiora Plutarchum accepisse credemus ex avo suo, narrante quod a Philota audiverat familiari cujusdam ex Antonii coquis, an Vellejum, tempori illi quam proximum, ex præstantibus Viris qui cum Augusto fuissent Alexandriæ, sæpius audire domi, militiæque potuisse, utrobique (9), ut nobiles Majores sui, non sine illustribus muneribus, & ornamentis versatum? Quod si ut huic adulatio objecta est erga viventem Tiberium, necdum omnino pessimum, sed *inter bona*, ut ait Tacitus (10), *malaque mixtum incolumi matre*, in cujus obitu suæ hujus Vellejus historiæ finem fecit, mox ipsam

(1) De duodec. Cæsar. l. 2. c. 27. (2) Græc. Rom. q. III. Vit. in Anton. (3) Rom. Hist. l. 51.
(4) Instit. Orat. l. 2. c. 4. (5) Juvenal. Sat. 10. (6) De Oratore l. 2.
(7) in Antonio. (8) De situ Orbis l. 17. (9) Vid. Voss. de Hist. Lat. l. 1. c. 24. & Boecleri Indic. Vellejanum in *Vellejus*, cui adde Velleji l. 2. c. 124. in fin.
(10) Annal. l. 5. in fin.

ipsam ad Vinicium insequenti anno Consulem mittens; ita placeret Dionem, & Plutarchum accusare; non deessent Valesii, Rapinii, Bodini, Vossii, Lipsii censuræ, illum ut plagiarium, a vero deflectentem, optimis infensum, sæpe adulantem, sæpe hallucinantem, diserte arguentium, neque aliorum in Plutarchum, majorem in ipso rerum Romanarum notitiam desiderantium, nec perveterum solum, sed & earum quæ in tempora non ita antiqua inciderunt: cujusmodi exempla; ut mittam quod est apud Lambinum (1); vel uno in facto plura profert Paulus Manutius (2), miraturque, *tam turpiter esse lapsum*, quod & alibi (3) ait, *sæpe eidem accidisse*: quanquam mirum id esse negat Bodinus (4), *in homine Græco, qui se linguam Latinam non satis intellexisse, in Vita Demosthenis* (5), *confitetur*. Quo & illud pertinet quod ab Rhodio (6) scriptum est, Plutarchum, *Latinis codicibus usum, in rebus Romanis sæpiuscule falli*. Neque ignota sunt quæ ejusdem vel in nominibus Romanorum errata notaverat Robortellus, alibi (7) a nobis laudatus, aut quod Lipsius (8), ubi non Plutarchum modo, sed universe Græcos Historicos in iis præsertim quæ ad nationes externas attinent, Romanis esse præponendos, diserte negat, *varia* illos *cum in rebus ipsis gestis peccasse, tam in nominibus præcipue propriis turpiter lapsos* esse, contendens. Verum nos ob cætera eximii utriusque Historici, Dionis videlicet, & Plutarchi præsertim, merita, hæc objicere tanto libentius omittimus, quod neuter, ut neque Suetonius, ipse quoque tanto posterior Vellejo, negat denique id quod de genere mortis Cleopatræ hic tradidit; sed etsi idem non affirment, plura tamen habent, ex quibus, cum Medicorum, ad quos transimus, diagnostica doctrina conjunctis, Velleji sententiam tueamur.

40. Nam Dio (9) *puncturas tantum exiguas in* mortuæ Cleopatræ *brachio repertas esse*, affirmat: quales & Plutarchus (10) memorat *duas*. Idemque Dio, & Suetonius (11) *psyllos* ab Augusto esse *admotos*, scribunt, qui *venenum* scilicet *exsugerent*. Unde autem exsugerent, nisi ex illis venenatis puncturis? quibus quam proficuum suctio remedium sit, supra (12) ex veterum, recentiorumque Medicorum sententia satis demonstratum est. Puncturæ autem exiguæ, & duæ, ut apte congruant cum iis quæ veteres iidem Medici summo consensu de aspidis morsu tradidere, altera ostendit Epistola nostra. Cum obscuris enim vulnusculis, quæ *acu* inflicta sint, omnes compararunt, & diserte *citra tumorem* esse, fere omnes docuere, aliqui etiam *binas* esse, non omisere. Nec vero illos, tanquam sua ex aliis describentes, despicias; neque enim aliena semper, sed & propria scripserunt, quod ex attenta eorum lectione, aut ex Freindii Historia Medicinæ, ubi de singulis verba fecit, proclive tibi erit cognoscere: & quæ aliena proposuere, ex Observationibus fere sunt, quas nisi ipsi nobis servassent, prorsus ignoraremus, excellentium Medicorum. Nec quod Dioscorides, qui eadem tamen quæ ab illis omnibus, aut ferme omnibus scripta esse, modo dicebamus, ipse quoque antea docuerat (13), aut non fuerit quem Cleopatræ familiarem fuisse, accepimus, aut nullam de hac ab aspidis morsu interfecta mentionem injecerit; idcirco quæ de exigua, & sine tumore punctura scripserat, illum consequente, non credemus: quanquam & facta fortasse Cleopatræ mentio potest, ut tot alia quæ Maranta indicat (14), temporis injuria in Dioscoridis codice intercidisse, nec desunt adhuc qui Suidæ (15) credant, fuisse hunc ipsum Dioscoridem, qui *vixerit apud Cleopatram sub Antonio*, habentes, ut puto, nonnulla per quæ rationes secus censentium in dubium vocent. Verum ut hæc prætercam; non illud certe moraturum te arbitror, quod tam perniciosi morsus tam

[1] Adnot. 16. in Cicer. Orat. pro Dejot. [2] Comment. in Epist. 1. l. 2. Cicer. ad Q. Fr.
[3] in Epist. 5. l. ejusd. [4] Meth. Hist. c. 4. [5] in Procem. [6] Not. ad Scribon. Epist.
[7] Epist. ad Cel. Polen. de III. Consul. Frontin. [8] Var. Lect. l. 3. c. 20. [9] l. 51. cit.
[10] Vit. Anton. cit. [11] c. 17. cit. [12] n. 29. [13] De Medic. Mat. l. 6. c. 54.
[14] Meth. cognosc. Simplic. l. 2. c. ult. [15] Histor. ad Vocem *Dioscorides*.

tam leve, atque obscurum, quale Veteres docuerunt, videatur esse non posse vestigium; sed eo adducturum potius, quod Æliani (1) tempore jam facere conati erant, ut ipse quoque admirandæ hujus rei causam inquiras. Scilicet hanc illi esse ponendam in *mirabili celeritate*, existimabant qua id venenum *ad intima transeat*, sicque exterius *nihil extet atque emineat: quare ab Octavianis Cleopatræ mors non facile*, inquit, *oculis comprehensa est, nisi tandem sero admodum ex duobus punctis difficilibus ad videndum*. Quod si tibi vetus illud cogitatum recenti explicatione placeat illustrare; tanto facilius uti ea poteris qua sæpius supra usi sumus, venenum potentes nervos adoriri, quanto hoc ab eo veneno fieri manifestius est quod aspis mordendo immittit, *soporiferum*, ut ante (2) retulimus, ab Ovidio dictum, ut ipsa aspis dicta est *somnifera* a Lucano (3), eademque mente, doctissimorum Virorum judicio, ab Helvio Cinna (4) *somniculosa*, diserte autem a Solino (5) *hypnale*; sic enim explicat, *hypnale somno necat, teste etiam Cleopatra*. Nam qua ratione, nisi tenuissimam dicas veneni vim per nervos celerrime transferri ad cerebrum, exponas hæc quæ Lucani (6) verbis proferam, ictum ab aspide alloquentis,

nulloque dolore
Testatus morsus, subita caligine mortem
Accipis, & Stygias somno descendis ad umbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula letho &c.

Usus autem sum non unius Poetæ verbis, non quod de somnifero aspidis veneno, & de *veloci* ex eo *caligine*, ut Dioscorides ipse (7) loquitur, verba mihi Medicorum deessent, sed ut intelligeres, vim hujus veneni maxime hypnoticam tam certam, & vulgatam esse, ut passim non in Medicorum modo, sed & in Poetarum quoque libris memoretur. Cerebro igitur celeriter adeo, vehementerque occupato, mirum non est, si ab eo pendentes reliqui corporis vires mox ita collabascant, ut tanquam paralysi universali inducta, ideoque sanguinis motu per tenues præsertim subcutaneos ramulos sufflaminato, in compuncto loco non magis propemodum rubor, livor, tumor se possint ostendere, quam si cadaver pungeretur. Sic autem ubi aspidis morsum præsentissimus interitus sequitur, res videtur posse explicari: & sane quam celer in Cleopatra fuerit, ex iis quæ Plutarchus (8) narrat, manifestum est.

41. At enim Aetius (9), inquis, ab uno quidem aspidum genere *præsentissimam esse mortem*, scripsit, ab alio autem *in tribus ad summum horis*: nec desunt qui tardiorem esse, ajant, & virente jam corpore ac discolore. Quin libri Auctor de Theriaca ad Pisonem (10) etsi fatetur, *revera aspides velociter interficere, sicut sæpe ipse in magna Alexandria spectavit*; tamen non continuo inde homines cadere, satis ostendit, hæc statim subjiciens: *Cum enim aliquem hoc supplicii genere condemnatum sine longo cruciatu dilationeque necare volunt, aspides illorum pectori admovent, ambulareque parumper faciunt, atque sic ipsos brevi perimunt*. Sed & Plutarchus (11) alteram e Cleopatræ ancillis inventam refert capiti Reginæ diadema aptantem, nec loquendi facultate carentem. Utique; sed tamen *semianimem*, & quæ vix perpaucis editis voculis, continuo cecidit. Nec qui *parumper* ambulabant, idcirco non *brevi*, & *velociter* moriebantur. Et siqui diutius vitam trahebant, non illis demum mirum est ob id ipsum discolor, & virens corpus fieri potuisse: quod si hoc commune fuisset omnibus; psylli Cleopatræ non essent admoti; satis enim ejus corpus, ut Plutarchus (12) narrat, *neque deformatum, nec aliud ullum*, præter puncta illa duo, ostendens *veneni signum*, non ab aspide ictum esse, demonstrasset. Verum hæc ita disputavimus, quasi ubi inter venenatum ictum, & mortem horæ aliquot intercesserint, fieri non possit, quin locus, per quem immissum venenum est, tumorem contrahat, & livorem. Tamen extant certissima

(1) c. 61. supra ad n. 38. cit. (2) n. 37. (3) l. ibid. cit. (4) apud Gell. Noct. Attic. l. 9. c. 12. (5) Polyhist. c. 29. (6) l. cit. (7) c. 54. cit. (8) Vit. cit. (9) Tetrabibl. 4. S. 1. c. 20. (10) c. 8. (11) Vit. cit. (12) Ibid.

ſima exempla quæ oſtendant, vel quinque, aut ſex horis interjectis, quidquam livoris, aut tumoris in eo loco non apparuiſſe, ut in columbis quos Africani ſcorpii ictibus occidit Redius (1). Sed neque in cane quem Monſpelienſis ſauciaverat ſcorpius, quincta exinde hora mortuo, tumoris quidquam in ſauciata parte offendit Cel. Maupertuiſius (2), cum alioquin tumor ſoleat vel apis, aut veſpæ puncturam ſequi; verum in cujuſque ictus loco parvum tantummodo rubrum punctum: negatque, in tot animalibus quæ ad idem adhibuit experimentum, unquam aliter ſe vidiſſe. Atque ut ad animal aſpidi ſimilius, id eſt viperam ſermonem convertam; ex iis certe quæ ſupra (3) ſcripſi, in Francinii catella noſti partem nullam corporis lividam, aut tumidam fuiſſe vel plures poſt horas ex quo lethales a vipera acceperat morſus, in Nobilis autem Juvenis (4) digito quem altero dumtaxat dente vipera ita vulneraverat, ut graviſſima ſint conſecuta ſymptomata, poſt horas demum aliquot tumorem apparuiſſe, cum ad id uſque tempus nil niſi *punctura* cerni poſſet *non major ea quam infligit acicula, foramine in ſuperficie minimo apparente, cum leviſſima rubedine, adeo ut ſolo colore innoteſceret*. Quod ſi interdum non plus a vipera eſt; quanto minus eſſe ab aſpide illa poterit, cujus veneni vis ut celerrime ad cerebrum repit, ſic tempus ſauciato loco non relinquit, ut liveat, & in tumorem ſe attollat.

42. Nunc quid Plutarchus, & Dio, ſi cum aliis præterea conjungantur Auctoribus, nobis ſuppeditent, videndum eſt, unde facilius tueamur ſententiam magis vulgatam. Igitur ex Plutarcho (5) hoc primum habemus, Cleopatram, neque ſtupido, neque humili animo fœminam, cum priuſquam in Auguſti poteſtatem veniret, quid ſibi imminere poſſet, proſpiceret; mori potius, quam ex regina ſervam fieri, & ante victoris currum per triumphum duci, ſtatuiſſe. Hac mente vim ingentem venenorum paraſſe, & de ſingulorum effectibus in capite damnatis periculum feciſſe, nempe ut ſibi illud ſeligeret, per quod non modo ſine dolore, ſed & celerrime obiret, ne forte, ſi mors tardaret, invita remediorum ope vivere cogeretur. Quodnam igitur ex omnibus elegiſſe, credemus? Mineralia certe repudiaſſet, quippe utrique ejus voto adverſantia, ſi tunc illis inter venena uſi eſſent, quod factum non memini legiſſe, præſertim cum artificia illa chymica nedum eſſent nota per quæ pernicioſæ eorum vires acuuntur. Ex Vegetabilibus, & ex Animalibus in uſu erant, nec ars varia deerat, ut quam celerrime necarent, quarum una ex Suetonio (6) intelligitur; cum venenum intra quinque horas occidens, mox a Locuſta *iterum ac ſæpius recoctum*; credo, ut multo maxima parte diſſipata aquearum particularum, veneficæ confertiores forent; *ſtatim exanimavit*. Quod venenum ſive ex Vegetabilium, ſive ex Animalium, ſive ex utrorumque ſuccis conſtabat, tametſi Cleopatræ notum fuiſſet, ut facile notum erat quod ex Animalibus eductum efferæ Nationes adhibebant ad tingendas ſagittas, quale apud Scythas Plinius (7) memorat, *irremediabile*, quantum ipſe ait, & *mortem illico afferens levi tactu*; tamen ut mortis celeritatem probaret, cruciatum brevem illum quidem, ſed acerbiſſimum, averſaretur, cujus indicia cruciatus ex convulſionibus, ut opinor, vehementibus cognoviſſet, quas ut Locuſtæ illud venenum ſtatim conſecutas eſſe, ex eo conjicio, quod lethalem ejus effectum per ſpeciem comitialis morbi, cui Britannicus eſſet obnoxius (8), ſtatim Nero occultari poſſe, credidit: Nicholſii autem aquam, ex lauroceraſo paratam, rapidiſſime quidem perimere; ſed non ſine vehementibus convulſionibus, refert Meadius (9): denique ex Reaumurii (10) experimentis conſtat, leviter puncta animalia ſagittarum mucrone, venenata compoſitione quadam illito ab incolis oræ Maragnoniæ, cito

(1) Eſper. int. agl' Inſetti. (2) Comment. ſupra cit. ad n. 25. (3) n. 34.
(4) Hiſtor. ibid. indicata. (5) Vita cit. (6) De duodec. Cæſar. l. 6. c. 33.
(7) Nat. Hiſt. l. 11. c. 53. (8) Vid. Tacit. Annal. l. 13.
(9) in Append. poſt Tentam. 5. de Venen. (10) Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. A. 1747. Obſ. Anat. 1.

cito quidem interiisse; sed, quod diserte de urso narratur, ante mortem se concussisse, atque agitasse. Ob has igitur, aut similes causas factum esse, existimo, quod Plutarchus narrat, ut Cleopatram, venenis primum aliis frustra tentatis, ut pote quæ minus ambobus suis responderent votis, ad animalia, quod & Dio (1) scribit, conversam, & per multos dies frustra pariter expertam, comperisse tandem; per *solum ferme aspidis morsum* se posse voti utriusque compotem fieri. Quæ si omnia attenderis; facile intelliges, cur rejectis aliis quæ illico necarent venenis, quorum aliqua in promptu habuisse, infra (2) ostendemus, longe credibilius sit, aspidis prætulisse morsum, præsertim cum cætera quæ de puncturis exiguis illis duabus & de admotis psyllis supra (3) dicta sunt, apprime conveniant. Nam quod Doctus Vir iis qui minus attente legant videri fortasse potest istis de psyllis ita sensisse, quasi ab Augusto illudendi tantum studio fuissent adhibiti; satis est Suetonium (4), & Dionem (5) inspicere, ut eo animo id ab Augusto factum plane cognoscamus, quo Cleopatram *servari triumpho magnopere cupiebat*, & quo postquam per psyllos *qui venenum ac virus exsugerent*, servari vidit non potuisse, *magnopere doluit*, *omni se triumphi sui gloria spoliatum esse ratus*. Quod si ipse qui statim adfuit, & corpus inspexit, & qua erat potentia, & ingenio tum perquirere ex omnibus, tum dispicere omnia potuit, illam aspidis morsu enectam credidit, ut refert Plutarchus (6); *nam in triumpho, Cleopatræ imaginem tulit cum aspide mordicus affixa*; cur non quod ipse, nos quoque credamus? præsertim cum alia insuper accedant quæ ex Plutarcho eodem, ex Dione, ex aliisque, etiam Medicis Auctoribus continuo proferemus.

43. Quid enim potius significat quod pro certo tradit Plutarchus (7), eodem quo Cleopatra obiit, die, atque adeo paucis ante obitum horis illata ad ipsam ex agro cista, *ficuum plena*, & *foliis* operta, nisi quod postea dictum esse, ait, aspidem in cista fuisse abditam? idque etiam ex aliis refert Dio (8); tametsi *in urna* dicat *illatam aspidem*, *aut inter flores quosdam*, Auctor autem libri de Theriaca (9) *contectam ficubus*, *& uvis*. Quæ cum attendo, illud simul videor posse conjicere, nempe cujus generis aspis fuerit. Cum enim tria esse genera traderent (10), alias ptyades, alias terrestres, alias chelidonias appellantes, primas autem *bicubitales*, alteras interdum *quinque cubitorum longitudine*, tertias *cubito* dumtaxat *majores* inveniri, docerent; has ultimas non modo ut facile reperiendas, quippe circa fluviorum ripas, proximi *præsertim Nili*, latibula habentes, itemque ut celerrime præ cæteris necantes; ab harum enim *ictu* mors *præsentissima adest*; verum etiam ut quæ propter suam brevitatem multo facilius sub floribus, foliisque abdi possent; has, inquam, cum Cleopatræ opportuniores, tum præcipue ad fallendos qui januam custodiebant, aptiores fuisse, non dubito. Consentit autem pervetustus, doctusque Artifex simulacri Vaticani, qui ut moribundam Cleopatram perite expressit quasi placide dormientem, ita & brevem aspidem brachio adjunxit, eique sinistro, credo, hoc quoque a prisco aliquo Scriptore accipiens, a quo & Orosius (11) Historicus alioquin sæculi quincti, videtur accepisse. Verum sive res ad eum modum se habuerit, sive, ut alii ferebant apud eundem Plutarchum (12), *servata aspis* fuerit *in vase quodam inclusa*, *& per fistulam auream a Cleopatra provocata*; utralibet narratio eo demum tendit, ut aspidi se mordendam præbuisse, censerent. Vides igitur, ut quæ Plutarchus, aliique referunt, cum iis congruant quæ Vellejus, atque alii, initio laudati tradiderunt. Eandemque sententiam sibi magis placuisse, satis ostendit, quem paulo ante memorabam, libri de Theriaca (13) Auctor. Qui sive Galenus fuit, sive alius Galeni certe contemporanens, ut qui *non multis ante se annis fuisse* Andromachum, scribat (14), *Marcum* autem *Antoninum paulo ante Roma-*

(1) l. 51. cit. (2) n. 44. (3) n. 40. (4) c. 17. cit. supra ad n. 39. (5) l. 51. cit.
(6) Vita cit. (7) Ibid. (8) l. 51. cit. (9) c. 8. (10) Vid. Aetii c. 20. supra ad n. 41. cit.
(11) Historiar. l. 6. c. 17. (12) Vita cit. (13) c. cit. (14) c. 5.

manum imperium *summa integritate administrasse* (1): non est a nobis contemnendus, ut pote qui, si ætatem spectes, neque Dione junior, nec tanto denique Plutarcho posterior fuit, quippe imperante Hadriano & Plutarchum vixisse, & Galenum esse natum, constat; si vero experientiam attendas, unus ex omnibus quos produximus, diserte ait, ut supra (2) legisti, se Alexandriæ sæpe vidisse, quomodo, & quam celeriter interficiant admotæ aspides. Nec quia ptyade; quod tamen ab superiorum nemine traditum inveni; usam esse Cleopatram, scribit, id eo voluisse factum, intelliges, ut a ptyade conspueretur; *tardius* enim inde *mors consequitur*, ut proditum ab Aetio (3) est; sed ut morderetur; nam & mordet, ut idem subjicit, & mordendo, ut Galenus ait apud Paulum (4) *celerrimam mortem inducit*. Imo nisi forte Paulus alium aliquem in libris qui interciderunt, spectavit Galeni locum; hunc ipsum de Theriaca librum pro Galenico habuerit, necesse est, & hinc sumpserit quæ ut Galeno dicta, proponit, videlicet tria illa aspidum genera, & in his ptyadis, ut sputo dissitos assequatur, ingenium, & hac se occidentem Cleopatram. Utrobique enim hæc habentur. Sed quod in libro de Theriaca Regina dicitur *sibi* ptyadem *admovisse*, id Paulus de morsu accipiendum esse, jure quidem meritoque non dubitavit; nam admovere, ut inspueret quæ eminus solita sit, minime necessarium. Quæ vero mox de celeri damnatorum interitu per admotam pectori aspidem in eodem libro illo subjiciuntur, ea fortasse Paulus cum superioribus connectenda arbitratus, Pictorum, Sculptorumque licentiæ præeuntem Galenum induxit, quasi Reginam scripsisset, ptyadi *sinistram mammam admovisse, & ab hac commorsam periisse*. Quod ne credamus, Plutarchus, & Dio faciunt, negantes, ut supra (5) vidimus, in mortuæ corpore signum usquam ullum apparuisse veneni, præter duo exigua in brachio puncta. Quæ res ad id etiam valet, ut merito ab eodem libri de Theriaca Auctore factum esse, cognoscamus, cum aliam quorundam narrationem iis verbis retulit ex quibus ipsi minus probatam esse, intelligimus, de *magno* videlicet, *ac profundo vulnere*, quod *brachio suo dentibus intulerit* Cleopatra, & de *veneno*, *quod prius ex aspide paraverat*, *in pixide quadam ad se allato*, & mox ei *vulneri infuso*.

44. At exigua ista in brachio puncta ut de magno profundoque vulnere narrationem refellunt; sic, inquis, aptissime congruunt cum alia, quæ etsi non apud ejusdem libri Auctorem, at apud Dionem (6) extat, aliorum narratione. Scilicet acu qua capillos componere solita esset Cleopatra, inter eosque gestare, tunc detracta, & præsentissimo veneno inuncta brachium sibi pupugisse. Tu vero fac, Redium (7) legas, ubi experimentis edoctus admonet, si vulnus quod infligis, angustum sit, difficile esse venenum immittere: & qualecumque vulnus sit, non ita celeriter mori animalia per quorum vulnera viperinum injicias venenum, ut quæ vipera ipsa momorderit. Et post hæc cogita, num credibile sit, incerta & minus celeri moriendi ratione uti illam voluisse, quæ certam, celerrimamque mortem quærebat. Nec tamen de sic immisso veneno, sed de epoto nostra erat potissimum disputatio. De quo cum in tot narrationibus nulla usquam, ut supra (8) diximus, occurrat mentio; ne forte illuc trahi posse, putes, hunc Plutarchi (9) locum: *venenum Cleopatram habuisse compertum est in laminula quadam concava, quam sub crine occultabat*, fuisseque illud suspiceris aut ejus simile quo illitis sibi convivalis coronæ floribus, hisque mox in scyphum conjectis, *eductum custodia bibere jusserat, illico expirantem*, ut est apud Plinium (10), aut ab eo non diversum quod non multis ab Reginæ obitu lustris Alexandria Hierosolymam, ut Josephus (11) tradidit, missum est ad Herodem necandum, id est *aspidum virus, aliorumque serpentum succi*, quo

(1) c. 2. (2) n. 41. (3) c. 20. cit. (4) De Re Med. l. 5. c. 18. (5) n. 40. 41. (6) l. 51. cit. (7) Lett. int. alle Opposiz. (8) n. 38. (9) Vit. cit. (10) Nat. Hist. l. 21. c. 3. (11) De Bello Jud. l. 1.

quo epoto veneno quidam *capitis damnatus statim mortuus* est; ne igitur hæc suspiceris, non illud ex eodem Plinio (1) proferam: venenum aspidum *potum quantalibet copia, non nocet. Non est enim tabifica vis: itaque occisa morsu earum animalia, cibis innoxia sunt*, quæ cum Redii aliarumque in viperino veneno experimentis (2) consentiunt: neque alia in universum dicam, quæ in mea altera ad Lancisium Epistola attigi, unde conjicias, id venenum ad idem potius quo Dio crinalem acum inunctam scripsit, attinuisse, nihil videlicet, sicut aperte retulit, nisi per vulnus nocente. Unum modo ex Dione eodem, & Plutarcho adjiciam, unde continuo præclare intelligas, non ex sumpto quod in concava lamella sub crine gestaret, veneno Cleopatram interiisse. Dio enim (3) pro certo narrat, priusquam se occideret, Epaphrodito, cui mandata erat ejus custodia, epistolam ad Augustum perferendam dedisse, ut is *occasione epistolæ reddendæ e medio removeretur, eoque digresso, rem propositam esse executam*. Plutarchus (4) pariter sine ulla dubitatione tradiderat, se interfecturam, tabellas ad Augustum ferendas dedisse, *& cæteris omnibus a se præter duas mulieres dimissis, januam clausisse*. Quid, amabo te, ut ex lamella venenum sumeret, attinebat, Epaphroditum, cæterosque e medio removere, & januam claudere? Num, cum dormire noctu, crederent, non poterat, nemine advertente, lamellam sibi e capillis detrahere, ex eaque venenum sumere? Aliud igitur, quod non nisi remotis arbitris, id prohibituris, fieri posset, sibi tunc faciendum constituerat, *asperas* videlicet *tractare serpentes, ut atrum* non ore, sed *corpore*, uti Horatius (5) loquitur, *combiberat venenum*. Cujus ego testimonium gravissimum credo cum aliis de causis quas datis ad Lancisium Epistolis indicavi, tum od eam præsertim quod ille, ut verbis utar minoris Plinii (6), *quæ statim, cum maxime vera memorantur, audiverat, est persecutus*.

45. Num tamen erat aliud præter aspidum tractationem, quod, remotis arbitris, ut se veneno inficeret, potuerit Cleopatra facere, & fortasse fecerit? Nam forte, cum hactenus scripsissem, in locum incidi Græci quidem, sed gravis, & Vellejo contemporanei Auctoris, qui locus in hac controversia non videbatur omittendus. Strabo (7) enim hæc scripsit: *ipsa se* Cleopatra *clam admoto aspidis morsu, vel veneno delibutorio confecit; nam utroque modo dicitur*. Apparet ergo, si veneno isto voluit corpus sibi perungere, decuisse antea januam claudere, & neminem apud se præter ancillas retinere. At tu priusquam hoc dicas, Plutarchum (8) lege. Videbis, eo die Reginam balneo usam, corpus, ut tum solebant, nemine admirante, aut prohibente, unguento quo vellet, ungere potuisse, tum prandisse, & magnifice quidem (unde novum capere argumentum posses, non se igitur veneno mox devorando, aut potando necare constituisse quæ per tot facta pericula ignorare non posset, quantum præsumptus cibus ingesti veneni vim aut impediat, aut tardet (9)) dum pranderet, cistam illam, ficubus, & uvis plenam, ut jussisse antea videtur, cum aspide fuisse illatam, tunc vero denique & tabellas obsignatas ad Cæsarem dedisse, & remotis arbitris, januam clausisse. Igitur ex hac ipsa rerum serie intelligis, num veri similius sit unguento venenato, an aspide se interfecisse. Huc adde, qui tam attente, & caute eam custodiebat Epaphroditus, ut *captæ vestem*, quod supra Plutarchus tradidit, continuo *excuteret, ne quid sub ea occultaret veneni*, illum unguentarias pyxides sine diligenti examine, & exploratione non fuisse facile relicturum, aut quod multo promptius, & tutius erat, in alias innoxio unguento quantivis pretii plenas mutaturum, quando ei mandaverat Augustus hoc *maxime, ut provideret, ne illa sibi mortem inferre posset; cæterarum rerum omnium facultatem permitteret*. Unum igitur reliquum est, ut conjicias, pauxillum fuisse

[1] Nat. Hist. l. 29. c. 4. [2] supra, n. 30. [3] l. cit. 51. [4] Vita cit.
[5] Carm. l. 1. Od. 37. [6] l. 6. Epist. 16. [7] De situ Orbis l. 17.
[8] Vita cit. [9] Vid. supra, n. 10.

fuisse venenati istius unguenti, ut in lamella illa *concava*, de qua supra (1) dictum est, *sub crine occultari* potuerit. Sic enim *in famosa* quoque *veneficiis Martina, subita morte*, cum Romam accusata adduceretur, *Brundisii extincta*, apud Tacitum (2) legitur, *venenum nodo crinium ejus occultatum*, *nec ulla in corpore signa sumpti exitii reperta* esse. At si forte sic conjicias; argumentum redit quod supra (3) contra eorum opinionem adductum est qui ea lamella venenum inclusum fuisse, contenderent, quo Cleopatra devorato se interfecisset. Cum enim unguenti pauxillum non toti corpori perungendo, sed certis dumtaxat partibus, ut puta naribus, aliisque ejusmodi, satis esset; quid referebat interdiu januas claudere, & arbitros amovere, ut id faceret quod noctu, cum dormire videretur, nemine suspicante, facere potuisset. Accedunt tot alia, quæ iterare non oportet, cum unguento illo minime, cum aspidis autem morsu apprime congruentia, admoti psylli, binæ in brachio animadversæ puncturæ, cætera: inter quæ sunt perantiqua simulacra, quibus nonnihil tribuendum est, illudque præsertim quod disputandi occasionem attulit, in quo aspis est sic brachio alligata, ut ipsa vinculi constrictione irritari, & ad mordendum incitari videatur. Nec te illud moretur quod objicitur, quasi nemo audere potuisset aspidem vinculo ad brachium astringere, ne se potius, quam illud, morderet. Quid enim aliud illæ quærebant ancillæ duæ, nisi ut eodem simul cum domina fato interirent, contubernalis Eunuchi exemplum secutæ, quem Dio (4) refert, statim ac ea capta fuit, *serpentibus se se ultro mordendum præbuisse*. Reliqua autem quæ de molli, timidoque mulierum animo, de una aspide ad tres mulieres morsu interimendas non satis apta, & si quæ ejusmodi alia aut ex Redio, aut aliunde objici poterant, tum editis antea Epistolis, tum hac quoque mihi videor diluisse.

46. Hæc habui quæ ad easdem illas Epistolas adderem, non ut iis quæ contra ingeniose, & docte a Viro Amplissimo scripta sunt, anteponeres, sed ut collatis inter se utrisque, facilius tibi esset dispicere, an pro ea saltem parte steterim quæ a veri similitudine non longe denique in disputatione hac abhorreat. Quæ etsi per se non magni momenti est; ob ea tamen quæ ejus causa tum ex Historia, tum ex Re Medica, tum aliunde etiam, proferre oportuit, tibi cui potest esse aliqua fortasse ex parte utilis, legendi fastidium, ut opinor, mihi certe extremum hunc scribendi laborem allevavit; ut quibus verbis, a me sæpius laudatus, Auctor libri de Theriaca (5) suam Pisoni de Cleopatræ interitu narrationem absolvit, iisdem propemodum & mihi licere credam hanc tibi ejusdem argumenti tractationem concludere: *Hæc non sine animi voluptate tractavi, ut tuo disciplinarum omnium desiderio satisfacerem*. Vale.

FINIS LIBRI QUARTI.

[1] n. 44. [2] Annal. l. 3. [3] n. 44. [4] l. 51. cit. [5] c. 8.

JO. BAPTISTÆ
MORGAGNI
DE SEDIBUS, ET CAUSIS
MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS
LIBER QUINCTUS.

Quo plura adduntur ad ſingulos quatuor ſuperiores Libros attinentia.

CELEBERRIMO VIRO

JOANNI FRIDERICO MECHEL

Illustri Anatomico, & Medico

JOANNES BAPTISTA MORGAGNUS S. P. D.

UI ex Tuis primis ad me Litteris, Berolini datis die 23. Julii anno 1754. quanto minus opinatum, tanto pluris æstimabilem nuncium acceperim, REGIAM istam Scientiarum ACADEMIAM perbenigno omnium consensu me inter suos Honorarios Sodales retulisse, & abs Te, Vir Illustris, tunc petierim, ut Inclyto eidem Cœtui gratias meis verbis ageres quas posses, cumulatissimas, nunc pariter rogo, ut pro Tua eximia erga me Humanitate, quam vel ante ista pro me officia ex laudatissimis Tuis Scriptis perspexeram, meos hosce libros velis, exiguum quidem, sed quo majus in præsentia dare non possum, memoris, obsequiosique animi signum, Academicis Sapientissimis offerre. Satis mihi, superque fuerit, si propter ea quæ ex Vestris, Vestrique similium Summorum Virorum Observationibus sæpius indicavi, omni certe commendatione dignissima, æqui bonique feceritis non tam cætera quæ a me sunt, quam propositum ipsum meum. Præcipuum autem, si quæris, hoc fuit, ut me meliores Anatomicos excitarem ad id publici boni causa præstandum, ad quod Vir Experientissimus Richardus Meadius excitare voluit Medicos exemplo suo. Mori enim, ut scis, noluit, quin antea colligens quæ longo usu cognoverat hominibus profutura, Monita, & Præcepta Medica, tanquam *legatum*, ut verbo ipso ejus utar, relinqueret. Utinam Anatomici quoque senescentes quæ inter dissecandum vidissent ad morborum causas spectantia, colligerent, ederentque, ne laborum, molestiarum, atque adeo periculorum suorum longe melior fructus secum periret.

Tanto enim *utilior* hæc Anatomes pars est, *quanto ad causas morborum dignoscendas magis idonea*, quemadmodum magnus & Medicus, & Anatomicus censebat, ut nosti, Bartholomæus Eustachius (1), sero

(1) de Renib. c. 45.

sero conquerens, tot annos non in hac potius secunda, quam in priore Anatomes parte, quæ sana corpora examinat, tantumque studium posuisse. At enim secunda sine priore stare non potest, nec sine priore cognoscere licet Partium usus ad medendum adeo necessarios; quasi vero & secunda ex certæ Partis læsione cum certæ Functionis impedimento conjuncta, ad veros usus non modo confirmandos, sed & illustrandos, imo nonnunquam inveniendos, ad falsos autem refellendos mirifice non inserviret. Nam quod secunda sine priore stare non possit, nos quidem ultro fatemur, qui aliquando vel nobiles Medicos, nedum vulgares Chirurgos, vidimus hoc, vel illud viscus, propter mutatam, morborum vi, sedem, figuram, & cum colore speciem, non agnoscentes, quod nos ex nexibus, & vasorum origine quodnam esset, continuo indicavimus, mox per dissectionem demonstrantes. Quin omnibus qui satis sint in priore Anatome exercitati, proclive esse, existimamus, errores graves, & in graviores inducturos dignoscere, qui ob ejusdem exercitationis defectum in quasdam irrepserunt, quæ in Sepulchreto leguntur, Observationes: & bene de Anatome secunda meritos Peyerum (1), & ante hunc, Thomam Bartholinum (2) laudamus, qui aliorum Observationibus hujus generis, Observationes Anatomicorum longe esse præferendas, admonuerunt, & felices tum fore Artes, confirmarunt, si soli de illis judicarent Artifices. Sed cum hæc de priore Anatome fatemur, simul contendimus, verum esse quod initio ponitur vetusti libri, qui *de Anatomia Parva* inscribitur, perperam alioquin inter Galenicos inserti, priorem videlicet institutam fuisse a Medicis propter secundam. *Quoniam interiorum membrorum corporis humani passiones erant ignotæ, placuit veteribus Medicis*, ille Auctor inquit, *ut per anatomen brutorum animalium, interiorum partes manifestarentur*. Aut si hoc omittimus, illud certe negari non potest, priorem Anatomen ob id potissimum ab hominibus permitti, a Principibus autem etiam protegi adeo, & promoveri, quia pro secunda est necessaria. Permagni enim cum singulorum interest, tum universorum, internas morborum causas, & sedes a Medicis non ignorari, seu singulos illi, seu totas ex infelici hæreditate familias vexent, seu civitates occupent, & provincias. Medici autem vel summi

(1) Meth. Hist. Anat. Med. (2) Consil. de Anat. Pract. & cæt. n. 12.

mi fatentur, vix tres, aut quatuor ex omninibus esse morbos qui suum habeant signum παθογνωμονικόν, ita videlicet proprium, ut ab aliis cunctis distinguat; cæteros autem non nisi per conjuncta plura signa internosci, propterea quia fere non ex simplici sunt causa, & quæ unam tantummodo Partem afficiat. Valde igitur avent primum singularia illa signa, & maxime propria, si fieri potest, augere; deinde vero, si id non possint, at ex conjunctis pluribus, ut dictum est, signis quæ in quoque morbo præcipua sint, constituere. Animadversum est enim sæpius, quæ præcipua, & ferme propria crederentur, reipsa non esse, cum sine ipsis eædem intus læsiones repertæ sint quas designare illa putabantur, aut cum longe aliis læsionibus signa eadem.

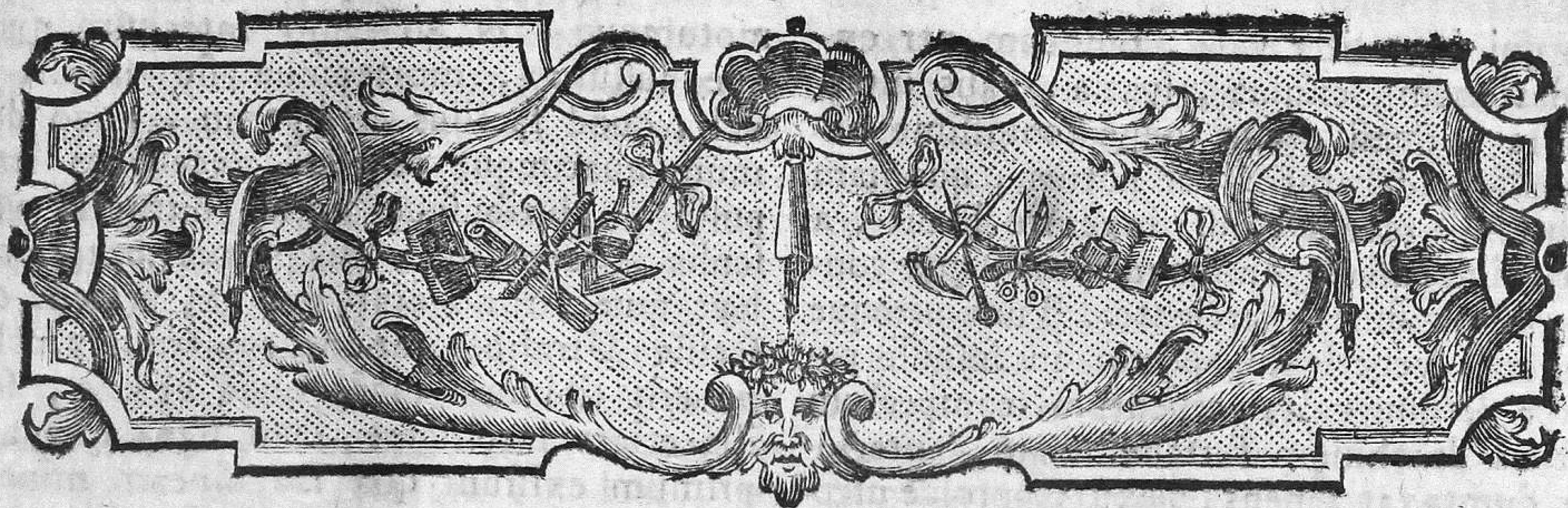
Hæc, atque alia, quæ Tibi, Vir Doctissime, non secus ac mihi, & legere, & audire, & videre non raro contigerit, & in iis occurrentes aliquando morborum causæ novæ prorsus, & inauditæ justas medentium querelas confirmant de abditis morborum causis, & sedibus non satis adhuc perquisitis. Quod cum minus certe Anatomicorum negligentiæ, quam rei ipsius naturæ immensæ propemodum, & interminatæ imputandum sit; nihil propterea fieri humano generi utilius potest, quam si primum quicunque Anatomen colimus, omnes, id quod Tu strenue facis; & ipse pro mea virili parte facere non prætermisi, omnes, inquam, conatu unanimi connitamur, ut quanto plures id genus Observationes possimus, in publicum bonum conferamus: tum deinde; ne in posterum accidat quod non semel antea accidisse, dolendum est, ut cum Auctoribus Observationes intereant; Prosectores cunctos rogemus, ut quas prius non ediderint, senescentes colligant, atque edant, si non meum, at Meadii certe, qui imitatione dignus est, exemplum sequentes, nec pauca tamen, ut ille, sed omnia quæ diligenter observarint, summa cum fide proponentes. Sic enim, aut non aliter, posse tandem aliquando fieri, sperandum est, ut posteris tantus suppetat numerus Observationum, quantus, si ab solertibus, attentis, & studiorum labori assuetis Viris morbi symptomata in earum singulis, & Partium læsiones, tum in aliis omnibus haud dissimilis generis & illa, & hæ inter se conferantur, quantus, inquam, satis sit, ut in pluribus saltem morbis ad id denique aut perveniant, aut accedant, ad quod nunc maturum non est, aspirare. Neque spes deest, meum hoc consilium haud esse iis Anatomicis displiciturum quibus cordi

cordi sit Rei Medicæ, & publicæ utilitatis incrementum; quando aliqui Egregii Viri, rumore dumtaxat de hisce a me edendis Observationibus, ut videntur, excitati, suarum editionem repræsentarunt. Quod si propositum hoc meum a Te quoque, ab aliisque Clarissimis Viris, & nominatim ab Inclyta ista Academia probabitur; nihil mihi contingere optatius poterit. Vale.

D. Patavii Prid. Kal. Septembr. A. CIↃIↃCCLX.

JO:

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI

AD AMICUM

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LX.

Spectat ad Apoplexiam.

REDEBAM, me tibi ſatis jam , ſuperque feciſſe , & quod in extrema ſuperiore Epiſtola non reticueram , noviſſimo de his quidem rebus ſcribendi labore perfunctum eſſe . Ecce autem litteræ tuæ , quibus ita gratias agis, ut ſimul non obſcure ſignifices , expectari a te Obſervationes illas meas quas ſuo quamque loco inſerere non potuerim , quippe habitas poſtea quam ſingulas abſolveram Epiſtolas , ad quas attinerent : idque eſſe a te ſatis intellectum , non modo quia noſti , quotannis alia a me, atque alia cadavera perluſtrari , verum etiam quia nonnullas ex hujuſmodi Obſervationibus , a me tibi ſubinde inter ſcribendum promiſſas , necdum accepiſti . Quid dicam ? Jus poſtulas , ab homine præſertim , niſi remittere ultro velis , promiſſorum ſervantiſſimo . Fac igitur ſaltem , ut eadem qua priora, comitate hæc quoque excipias , quæ , ut potero , addam , initium repetens a morbis cerebri , & primum quidem ab eorum graviſſimo , Apoplexia .

2. SENEX apoplecticus in Noſocomio Patavino deceſſerat circa initium Decembris A. 1744. quo ibi tempore ſtudioſis Adoleſcentibus partes quaſdam humani corporis oſtendebam . Plura , ut ſolitus ſum , diligenter ſciſcitatus , vix hæc ſcire potui , ante dies triginta apoplexia correptum , nuper demum ſine ullo ſenſu , & motu , oculis valde rubentibus , in eum locum fuiſſe illatum . CRANIUM dum circumſecabant , Thoracis viſcera , paulo ante detracta , inſpiciens , in pulmonis dexteri ſuprema parte duritiem animadverti qualis a vetere morbo relinqui ſolet . Continebat autem mediocre tuberculum in quo materia purulenta . Cor polypoſas habuit concretiones , nihilque adnotandum præbuit , niſi valvularum Semilunarium aggeres craſſiores factos , & albicantes . His amotis viſceribus , ad retectum interim Cerebrum oculos , manuſque converti . Exteriore meninge detracta ; unum diſcrimen apparuit inter ſiniſtrum cerebri hemiſphærium , & dexterum , quod hujus ſuperficies poſterior nigricare in medio , & multum rubere videbatur . Nigrities autem a vaſis erat quæ per Tenuem meningem repunt , nigro ſanguine valde ibi diſtentis ; rubor a ſangui-

ne qui inter illa vasa, tanquam per exsudationem, effusus, spatia, vasis interposita, quasi crusta longe tenuissima occupasse videbatur: vel potius, quoniam nihil ibi revera effusi invenire licuit, a sanguine vascula omnia minima, quæ confertissima sunt infarciente. Tum utroque Laterali ventriculo aperto, in singulis pariter serum valde cruentum conspectum est ad drachmam fortasse unam, anteriora dumtaxat tenens, plexu Choroide utroque pallidulo, integro autem septo Lucido. Integrum quoque erat intus extraque hemisphærium sinistrum, & quidquid præterea est intra calvariam, sic satis sanum, uno excepto hemisphærio dextero. Namque intra hujus medullarem substantiam erat cavea, medium ferme tenens secundum omnes hemisphærii plagas, longa digitos transversos minimum quinque, lata duos, & semis, totidemque profunda, plenissima nigro sanguine, magna ex parte fluido, ex reliqua autem quasi in grumos concreto. Quo detracto, caveæ parieter fœde laceratæ, & inæquales apparuerunt. Circumjecta ipsis substantia erat laxissima, non medullaris solum, sed & quæ totius corporis Striati, totiusque thalami nervi Optici externum latus, & quæ proximæ basis utriusque illius Protuberantiæ nonnullam partem faciebat.

3. Quomodo cavea istiusmodi in cerebro fieri, & quam exitialis illarum Protuberantiarum vicinia tunc esse videatur, cum alias (1) ad te scripserimus, hic iterare non est opus. Illud potius quæres, cum tanta, & ejusmodi in loco, cerebri labe quomodo vivere homo potuerit triginta dies? Noli existimare, sic rem statim ac apoplexia ingruit, se habuisse. Multo sane est veri similius, tunc ex intimo quopiam disrupto vasculo non multum exstillantem sanguinem illam sibi caveam parare cœpisse, ipsam vero non illico ad eum modum ad quem nos conspeximus, amplificasse; sed paulatim porro exstillando, id paulatim quoque fecisse, donec tot viis spirituum perruptis, & tot aliis suo aucto pondere, & mole compressis externum omnem sensum, motumque, & postremo internum quoque sustulit, mortemque sic attulit: vel, quod facilius crediderim, novo demum quacunque de causa accedente impulsu, pluribusque simul disruptis vasculis, repentina, magnaque eruptione hæc quæ ultimo dixi, non ita pridem effecisse. Utralibet ratione cogitandi proclive erit tibi non modo quod quæris, sed illa etiam intelligere, cum signa quædam primum existunt quæ sanguineam minentur apoplexiam, quam utile sit alimentorum, acribus præsertim, tenuibusque particulis abundantium, copiam minuere, ab nimiis corporis, animique motibus abstinere, sanguinem educere, ubi vero ejusmodi ingruerit apoplexia, tanto magis illum imminuere, &, quod alias videor ad te scripsisse, ea vitare auxilia quæ commovere, & agitare intempestive ipsum possint, ut remedia, volatilibus corpusculis fœta, & quæ vomitum cient, sternutationem movent, alia ejusmodi.

4. AGRIGOLAM in idem intulerant Nosocomium, cum ibi docerem ineunte anno 1748. media ætate hominem, subpinguem, apoplexia, quæ tertia esse dicebatur, forti adeo correptum, ut e via in qua ceciderat, ab Nosocomio non ita dissita, in hoc protinus exceptus, jam stertens, totoque corpore resolutus, ut nullum usquam sensus, aut motus indicium daret, pulsibus autem sic exilibus, ut mittere sanguinem non sint ausi, intra septem, an octo horas interierit. Quarto post die hæc mihi omnia narrata sunt, simulque cadaver ad dissectionem oblatum. Quod priusquam attingerem, frustra quæsivi, quo tempore, quibus præcedentibus causis, aut comitantibus signis, aut reliquis noxis duæ illæ quæ prægressæ dicebantur, fuissent apoplexiæ; nihil enim de illis, aut de hac ultima præter ea quæ dixi, rescire potui. Attamen cum vasa circa caput turgida conspicerem, & in subpingui corpore tam violentam apoplexiam fuisse, audirem; confertissimæ Studiosorum coronæ dicere non dubitavi, mirum fore, si a sanguine illam fuisse, non ostenderem. CALVARIA igitur

[1] Epist. 3. n. 9. & 18.

tur continuo adaperta, cum id fieret, multoque magis cum cerebrum eximeretur, niger non paucus sanguis defluxit; evidens autem erat, etiam ex Infundibulo exire. Ejusmodi sanguis non modo vasa omnia distenderat quæ per Tenuem meningem, cerebrum, & cerebellum convestientem, feruntur, verum etiam sub hac in medio hemisphærii sinistri; inter vasa effusus erat non ita multus: multus autem in ventriculis omnibus. In Lateralibus enim præter grumum qui duas, ne dicam tres, uncias pondere æquare videbatur, fluidus sanguis reliquam partem ferme omnem eorum ventriculorum, & tertium insuper, quartumque occupabat. Cum unde erupisset, inquirerem; sic reperiebam. Sinistri ventriculi superficies posterior, & Thalami qui in eo erat, nervi Optici sua inæqualitate lacerationem prodebat: quam multo magis prodebat superficies ventriculi dexteri, utpote quæ non modo ubique erat inæqualis, verum insuper vix ullum vestigium servabat Thalami sui, nullum autem prorsus Striati corporis, cujus sedem tenebat substantia quædam lurida, colore ex subrubro, & subflavo quasi misto, mucosa, plane corrupta, sine ullo tamen gravi odore. Ventriculi utriusque cavum erat amplificatum, septum Lucidum perrumptum, Fornicis vestigium nullum, plexuum Choroidum vix ullum, idque a sinistris dumtaxat, nec turgidis vasculis, sed pallentibus. Quarum rerum nulla esse poterat admiratio, ubi tanta effusi sanguinis copia fuerat, quantam diximus, & ex eo concreverat amplus ille grumus qui dexteram sinistramque cavi partem, sed hanc magis, tenuerat. Ob eam igitur effusionem sanguinis tantam ne hoc quidem sum miratus, quod ventriculi tertii latera non ita perspicue apparuerint sive a compressione, sive a distractione, sive etiam a laceratione subsederant; nam ipsa quoque natium, & testium proxima superficies ita lacerata erat, ut dignosci eæ Protuberantiæ non possent. Ad hæc quæ præter naturam in capite conspecta sunt, duo supersunt quæ addam, nimirum Vertebralem arteriam sinistram, antequam in Basilarem conflueret, subduram, crassam, albam ex dimidia fuisse parte: Molares autem posteriores, inferioresque dentes plerosque aut truncos, nigrosque etiam in radicibus fuisse, ut a dextris, aut penitus excidisse, ut a sinistris, idque a tempore non ita brevi; nam alveolorum ne indicium quidem restabat ullum, imo ipsum osseum maxillæ corpus jam se ibi contraxerat, subsederatque. Et ne a capite osseum ejus fulcrum productamque in hoc cranii caveam disjungam; cum vertebras cervicis omnes, pluresque thoracis reseratas, inclusamque medullam Spinalem inspicerem, vidi inter hanc, & Piam, quam vocant, meningem in superioribus quidem thoracis vertebris ad spatia non modica effusum sanguinem, huncque a facie posteriori, ab eademque meningem illam ita e carneo rubentem colore, nullum ut sanguiferum in ea vas a capite ad thoracis fere medium agnoscere liceret, cum ab anteriori facie arteria quæ simplex per medium ferebatur, distenta sanguine conspiceretur. Sed & Crassa meninx qua vertebrarum interna latera convestiebat, a subsistente sanguine quasi nigricabat. Thorax, quem, ut quædam ex paulo ante scriptis, diebus insequentibus perlustravi, cor habuit in homine subpingui non pingue; quod cum sanguine atro, & concreto haud multo, continebat paucas, & modicas concretiones polyposas, in dextero tamen ventriculo paulo majores, ut una Pulmonarem subiret arteriam. Cordis substantia erat valde laxa. Coronaria vena, qua basim cordis a tergo cingit, æquo latior: Pulmonaris arteria non ipsa quidem latior; sed tenuiores habere parietes, ut valvulas quoque, visa est: amplior vero Sinus cordis sinister, qua venosos e pulmone excipiebat ramos. Valvulæ alterius Mitralis imus limbus crassior fuit: Semilunarium aggeribus non magnæ, sed crassiusculæ, increverant osseæ concretiones. Magna tamen arteria illuc usque unde sinistram emittebat subclaviam, sana. Inde vero albas ostendere in facie interiore, & posteriore præsertim, maculas non raris locis, incipiebat: quarum nonnullæ, & prima potissimum, in osseam squamam degeneraverant. Respondebat illa prima

canali arterioso, ibi olim patenti, nunc, ut solet, occluso; nisi, quod in hoc homine, raro exemplo, ejus, unde incipit, orificium in arteria Pulmonari hians vidi, ut specillum immittere ad sesquilineam Bononiensem potuerim. In Ventre quæ præter naturam essent, hæc adnotavi. Renis utriusque superficies fuit quasi tuberosa; sed leviter: alterius insuper quodam loco subsidebat, qui locus ambitu circumscriptus erat circuli, cujus diameter transversum digitum æquabat; suberat renis substantia, ibi duriuscula, ad modicam tamen altitudinem. Iliacæ arteriæ ambæ flexuosæ, atque, ut sic dicam, varicosæ ferme instar Splenicæ arteriæ: in sinistra vidi lamellam osseam. Cætera quæ in cadavere hoc perlustravi, fuerunt intra naturæ modum.

5. Unde potissimum tanta sanguinis copia in Laterales cerebri ventriculos erupisset, plexuum Choroidum universalis propemodum destructio indicat, quorum vasa forsitan hic illic dilatata, repente dissilierint. Potissimum dixi; nam vasa quoque alia quæ per ventriculorum Lateralium superficies ducuntur, in harum dilaceratione, quam sanguinis, e plexibus effluentis, impetus non solum, sed & copia distrahens fecerit, ipsa pariter dilacerari simul debuerunt. Veri autem simile est, sanguinis majorem partem e vasis dexteris exiisse; nam a dextris laceratas omnes superficies, & plexum totum absumptum vidimus. Nec vero quod magnus ille sanguinis grumus in sinistra magis, quam in dextera parte fuerit, obstare id credas huic conjecturæ; sed potius favere. Prima enim, & major resolutio cum in latere corporis fieri consueverit quod cerebri hemisphærio opponitur magis læso; credibilius est, hominem sinistrorsum cecidisse (1), ideoque sanguinis majorem copiam, perrupto Lucido septo, e ventriculo dextero in sinistrum defluxisse. Casum autem in sinistrum latus illud etiam indicat quod sanguis sub Tenui meninge effusus in sinistri fuit hemisphærii parte, non dexteri. Cujus in eo quoque major læsio fuit, quod pro Striato corpore mucosam habuit substantiam. Cujusmodi mutationem in substantia cerebri, alias (2) ad te scripsimus, non semel a nobis fuisse deprehensam. An vero bis prægressæ in hoc homine apoplexiæ ista mutatio effectus ex parte fuerit, an vasorum dilatatio, an laxiores redditæ certæ quædam cerebri partes, cum pro certo definire non liceat, ad tertiam præstat apoplexiæ sanguineæ historiam transire.

6. MULIER pinguis, & semper, quantum noti meminerant, clauda, annos nata quinque & octoginta, quæ olim nupta vigesies pepererat, apoplectico insultu correpta primum fuerat æstate proxima, altero autem diebus decem priusquam tertio conficeretur. Omnes ad eundem modum inceperant, vomitu præcedente. Sed duo illi priores brevi, & sine remediis, nullaque relicta paralysi soluti fuerant. Hic autem novissimus intra horas sexdecim peremit illatam in Nosocomium sine ullo sensu, & motu, si respirationem, pulsusque excipias: quorum hi absque ullo vitio erant, & prementibus digitis resistentes; illa autem sine stertore pectus alterne attollebat, & ventrem. Kalendis Februariis A. 1754. cum in Gymnasio jam ventris viscera propemodum omnia ex alio cadavere demonstrassem; hoc deinceps uti ad reliquam Anatomen absolvendam incepi.

IN VENTRE hæc præter naturam animadverti. Vasorum Magnorum trunci ambo latiores visi sunt, præsertim ut in muliere. Quod si ad tot uteri gestationes referas; non eodem referes certe ossium inchoamenta; imo osseas squamas quibus passim arteria Aorta, natæque ex hac Iliacæ, & bini in quos hæ singulæ dividuntur, rami interiore facie distinguebantur. Quæ si ab ætate fuisse, dixerimus; ætatis dicemus fuisse morbum. At neque ab ætate, neque ab uteri gestationibus profecto fuit vitium reni sinistro innatum, quod tibi alias (1) me pollicitum esse, memini, in cujusdam Vetulæ, hujus videlicet, historia expositurum. Ren ille a primo videri poterat præter omnem modum

[1] Vid. Epist. 2. n. 25. & Epist. 3. n. 14.
[2] Epist. 9. n. 16. & seqq.
[3] Epist. 38. n. 41.

dum longus. Sed paulo attentius defixis oculis, transpicere aquam licebat, quæ inclusa ejus augebat longitudinem. Oculorum judicium tactus, & multo magis ipsa dissectio mox confirmarunt. Nimirum sic educta est aqua subflava, quæ vase excepta, omnibus qui aderant, visa est pondus æquare unciarum quatuor. Hæc sub propria renis tunica qua superius ejus visceris extremum convestit, hanc ad eum modum sursum versus expanderat, ut producti renis speciem effingeret. Crassior facta erat expansa tunica, intusque extantes plicas, & quasi institas firmas, sed abnormiter positas, ostendebat. Testis uterque sphærulas habuit quasi geminæ lineæ Bononiensis diametro, intus cavas, sed prorsus inanes, quarum parietes intus extraque albicantes, crassiusculi, & firmi adeo, ut in una præsertim sphærula quæ extrorsum protuberabat, ossei viderentur; quamvis firmitudine revera essent inter cartilagineam, & nerveam media. Thorax pulmones exhibuit, quorum dexter lateri adhærebat, sanos; tametsi in bronchiis multa inerat crassa, sed fluida sic satis, materia. In corde omnia secundum naturam, si valvulam Semilunarem unam excipias, cujus summi limbi particula prope aggerem jam ferme erat ossea. Proxima tamen pars aliqua arteriæ Magnæ; nam reliquam in Thorace quidem non dissecui, nihil quidquam ossei habuit. Diaphragmatis centrum, ut vocant, nerveum nec figura erat qua solet, neque amplitudine; foramine autem non uno, sed tribus pertundebatur: quod tamen alias quoque, nec semel, vidimus (1), duobus scilicet, quæ majori attigua erant, minoribus ad duas ex jecinore venas traducendas spectantibus, quæ si in Cavæ truncum infra diaphragma, ut plerumque solent, non, ut hic, supra, se immisissent, non tria, sed unum fuisset in tendine illo foramen. Artus quoque superiores peculiare quiddam habuere. Cum enim Longum Palmarem musculum in brachio dextero non ita ut ad originem solet, crassum, & carneum, sed vel ibi tenuem, & ferme tendineum esse, animadvertissem; retectum autem in sinistro, esse ad originem conspicerem duplo quam dexterum, crassiore carne, & longius descendente; quis hujus discriminis effectus, & quæ ex parte causa fuisset, suspicatus, ex Anus domesticis quæri, jussi, an forte pro dextera, manu uti sinistra consuevisset, qui sic reapse consuevisse, retulerunt. Verum huc magis spectant quæ in artubus inferioribus claudæ hujus fœminæ deprehendi. Claudicaverat in latus dexterum: neque causa in luxationem, quæ nulla erat, neque in acetabula referri poterat, quippe quæ inter se comparata, nec sede, nec positu, nec profunditate quidquam discriminis ostendebant. At si femorum ossa inter se conferres, evidens inter utrumque apparebat discrimen, ex quo intelligeres, artum dexterum sinistro breviorem, ut reapse erat, esse debere. Os enim femoris dexterum tanto erat brevius sinistro, ut si utrumque juxta poneres, summa capitis illius pars infimæ hujus parti responderet. Causa autem hujus brevitatis erat major illius ossis, quam hujus, curvitas, eaque manifestissima. Nec præterea deerant in illo osse vitia alia, ut minor capitis ad imum latitudo, subsidentia nulla inter majorem trochanterem, & cervicem, & quemadmodum hæc, ita ille æquo erat crassior; ut, si mulier unquam gracilis fuit, potuisset cuipiam exploranti Chirurgo ista crassitudo imponere pro luxatione. Erat item os illud femoris a cervice ad longitudinis suæ saltem medium justo crassius, & curvaturæ convexam partem ad externum latus conversam habebat, &, quod consequitur, ejus condylorum posterior facies sinistrum femur spectabat, ut crus quoque, & pes non possent recte esse posita. Quæ omnia cum attenderis; facile intelliges; hæc artus inferioris vitia aut a primordiis, aut ab infantia extitisse; itaque non mirum esse, quod mulier semper claudicasset. Caput denique cujus potissimum causa hanc tibi dissectionem descri-

[1] Epist. 5. n. 9.

scripsi, adapertum est, detractaque Crassa meninge, vasa quidem per Tenuem ducta sanguine distenta conspeximus; sed nihil hujus, aut seri effusum usquam repertum est, donec cerebri, cujus substantia erat firma, sinistrum hemisphærium secando, ad hujus ventriculum perventum est. Tunc enim prodire cœpit cruentum serum, nec paucum, ex non pauco videlicet sanguine qui in eo ventriculo concreverat. Ejusmodi serum in ventriculo quoque dextero, & in Transitu, quem vocant ad ventriculum quartum, invenimus, sed nullam usquam pro certo læsionem, unde sanguis erupisse videretur: quanquam latuisse in sinistro ventriculo, arbitramur. Tunc cultro ad cerebellum, quod undique integrum exterius apparebat, translato, ecce intra ejus dexterum lobum caveam, neque ita parvam, offendimus, sanguinis in grumos concreti plenissimam.

7. De claudicationis expositæ causis satis modo dictum est. De aliis alias & diximus (1), & dicemus (2). De duabus autem quæ hanc ultimam præcesserant, apoplexiis illud credibile est, reliquisse utramque in cerebro, & cerebello eas dispositiones, quæ nullis præsertim remediis adhibitis, faciliorem aditum paraverint tertiæ, ut disruptis internis vasis mulierem necaret. Quæ quoniam vasa non intra cerebellum dumtaxat, sed intra cerebrum quoque perrupta sunt, ut effusus in utroque sanguis ostendit, duo idcirco quæ ex dissectione hac deduci potuissent ad cerebellum attinentia, incerta ac dubia reddiderunt, nempe an læsionem alterius ipsius lobi resolutio in opposito corporis latere consequatur, itemque an a cerebello pulsus pendeant, & respiratio. Quid enim si tantummodo cum mors instabat, illa in cerebello cavea ab irrumpente sanguine producta esset? vel quid, si resolutio quæ utrinque fuit, a sanguine in utrumque cerebri Lateralem ventriculum effuso esset repetenda? Verum de utraque illa quæstione dilucidius agendi alia, quæ ad te scribetur, nostra observatio (3) occasionem præbebit. Nunc vero ne forte suspiceris, sanguineam illam quæ celerrime necat, apoplexiam sine disruptione vasorum esse non posse; tribus quæ cum hac disruptione propositæ sunt, totidem quæ sine illa aut celerrime, aut satis cito necarunt, protinus subjiciemus.

8. VIR, ut videbatur, quadragenarius cum A. 1756. ante Januarii finem Mediolano pedibus Patavium venisset, lassus adeo, ut mox Nosocomium peteret, in quod ob lassitudinem, non ob febrem ullam, exceptus est, dum ibi extra lectum adhuc, sedens cibum caperet, forti apoplexia repente perculsus, sine ullo externi motus, & sensus indicio, nocentibus potius, quantum visum est, quam opitulantibus, venarum sectionibus, intra biduum vivere desiit. Cadaver nobis ad persequendam Publicam Anatomen datum est. Quod dum faceremus, antequam aperiendæ calvariæ tempus adveniret, hæc pauca adnotavimus. IN VENTRE fellea vesicula bile turgebat. In Thorace figura cordis, qualem in homine alias vidisse non memini, referebat illam quam rudes pictores nobis effingunt, quasi cordis latus dexterum curva linea finiretur, summa videlicet basi, & mucrone infimo dextrorsum prominentibus. Quin eandem insolitam curvaturam septum ipsum cordis sequebatur. Cor parvum erat potius, quam magnum; sed valvulas, aliasque ejusmodi partes vel infra hanc proportionem parvas habebat. Magna arteria postquam sinistram Subclaviam emiserat, intus ad aliquem tractum erat aspera ob prominentes fibras, tanquam intima deesset tunica. Cranii demum fornice, & Crassa meninge amotis, vasa quidem per Tenuem conspeximus nigro sanguine perquam distenta, ut & minima quoque illa quæ per medullarem cerebri substantiam confertissima ferebantur; sed nihil usquam effusi sanguinis deprehendere potuimus: tametsi quod Lateralibus ventriculis serum inerat, nec ita paucum, esse vidimus sanguinolentum, in plexibus autem Choroidibus qua in ascensus fine se inflectunt, hydatides, in altero præsertim, non parvulas.

9. Has certe in aliis pariter quos apoplexia

(1) Epist. 56. passim. (2) Epist. 69. n. 2. 10. & seqq. (3) Epist. 62. n. 15.

plexia non sustulit, sæpe ibi conspicere soliti sumus: serum autem, dum cerebrum in quo conferta vascula sanguine distenta, sint, persecamus, vix fieri potest quin ab hujus guttulis illabentibus, etiam perpaucis, sanguinolentum non appareat. Quod si forte in sero aut per acrimoniam irritante, aut per copiam, etiam non magnam, compressiones cerebri augente, causam hujus apoplexiæ ex parte aliqua velis agnoscere secundum ea quæ de serosis apoplexiis agens, alias (1) ad te scripsi; non repugnabo; difficile enim interdum est ab illis sanguineas separare, & de certis quibusdam historiis utrum ad genus attineant, pro certo constituere. Fac tamen, ut conjecturas quæ utrinque esse possunt, ante perpendas, atque ubi cerebri vasa externa simul, & interna sanguine sunt maxime distenta, velut in proposito Viro, vide ne nimis facile neges, causam præcipua ex parte a sanguine esse repetendam.

Ad lassitudinem autem illam magnam, longi itineris laborem consecutam, eo anni tempore peracti, num aliquid conferre potuerit hominis constitutio, quem insolita illa forma cordis, & læsio illa intima Aortæ indicat, fortasse robustissimum esse non potuisse, ego quidem in medio relinquo: lassitudinem tamen universi corporis cerebri quoque robur, & ejus vasorum minuere, eoque illud compressionibus, hæc distentionibus opportuniora facere posse non dubito.

10. FŒMINA, eadem facile quas is Vir, ætate, non multis post eum diebus in Nosocomium excepta, indeque, ubi intra biduum decessit, in Anatomicum Theatrum illata est. Mortis causa apoplexia fuerat ejusmodi, ut quarto ab hujus initio die cum in Nosocomium advecta est, tunc certe nullum facultatis sentiendi, aut movendi retineret indicium, vixque oculos aperuerit, dum plantis candentes laminæ ad excitandum adhiberentur, sed frustra; mox enim clausit.

CADAVER, si crus alterum exciperes ulcere deformatum, nihil exterius quod docendi usui repugnaret, usquam ostendebat: sed & interius vix aliquid in iis quas perlustravi, partibus ab naturæ norma alienum offendi. In Aortæ enim trunco qui per Ventrem descendit, leves intus alicubi erant albedines, quæ futuras olim osseas squamas indicabant: quarum una jam erat, sed parva. Tuba Falloppiana sinistra medio in itinere cum teste cohærebat: hic erat, si cum dextero conferres, minor, paucosque intus habebat albos globulos, quorum unum dissecans, ex compacta substantia factum vidi, ad centrum cava. At dexter, cujus magnitudo vel juniori conveniret, nullos globulos, vesiculas nullas continebat, superficie tamen erat tuberosa, &, si oculos defigeres, non sine cicatricularum indiciis. Illud quoque in hujus cadaveris dissectione animadversum est, membranas passim scalpello magis quam æquum est, etsi pinguedo non deerat, fuisse resistentes. Calvaria denique reclusa, omnia intra hanc vasa, ne plexibus quidem Choroidibus exceptis, inveni sanguine turgentia. Sed præter aquæ pauxillum in ventriculis Lateralibus, nihil usquam vitii in cerebro, cerebello, medulla Oblongata, quoquoversum persecando, potui deprehendere.

11. Si omnia quæ aut in vivis præcesserant, aut in mortuis conspecta sunt, inter se conferre volueris; minus, opinor, miraberis, quod mulier hæc mortem obierit tardius, quam vir de quo ante ipsam dictum est, multoque etiam tardius uterque eorum, quam vir alter de quo statim dicetur.

12. TONSOR annos natus quinque, & quinquaginta, capite maxima ex parte calvo, bibax adeo, ut ebrius domum deductus sit ad vesperas, 16. Januarii die A. 1757. postridie mane inventus est mortuus, humi jacens inter lectum, & parietem prope fractam matulam, nulla tamen corporis parte læsa. Hoc ad ejus anni Publicam Anatomen inchoandam cum uterer, hæc quæ præter naturam essent, animadverti. VENTRE aperto, amplus ventriculus in conspectum venit, cujus interior facies vini colore infecta erat.

Omen-

(1) Epist. 4.

Omentum multa pinguedine refertum, ut plerorumque intestinorum externa tunica, & mesenterium, in quo glandulæ quædam majori quam ea ferat ætas, magnitudine. Bilis e flavo fusca, reliquerat per cystis faciem interiorem multa alba quasi arenæ granula, sed quæ, inter digitos conterendo, minime erant dura. Renum, quorum alter altero longior fuit, superficies non sine vitiorum vestigiis quibusdam, inter quæ erat sub tunica fovea adhuc parva, humore plena. Vesica lotio distenta adeo, ut pubis ossibus, nec paulo, summa ejus pars altior esset. Quam ut credibile erat, sæpe in vivo quoque præter modum fuisse expansam, sic mirum non fuit, solita non esse forma: etsi enim ad imum paulo erat latior, quam ad summum; tamen cylindrum potius, aut prisma, quam aliam figuram, primo aspectu referebat. Urethra intus ubique alba, nec paucioribus tantum, & minoribus, quam solet, canaliculorum nostrorum osculis prædita, verum insuper caruncula Seminali quasi diffluente, ut in hac nihil perspicue ostendi potuerit, & cum præterea ipsius omnino deesset rostrum, proclive esset existimare, majori olim labe nec carunculam, nec urethram reliquam caruisse. Arteriæ Magnæ qua per vertebras lumborum decurrit, interior facies ossium inchoamenta ostendebat, Iliacæ autem lamellas habebant prorsus osseas, eoque duriores, quo magis in Externas, Internasque divisæ ad inferiora accedebant, ut Crurales quoque passim, & inter femoris condylos ad poplitem jam exceptæ, duræ essent, & rigidæ, viderenturque arteriæ quo longius a corde remotæ descenderent, eo magis esse huic vitio obnoxiæ. Et supra Ventrem certe ubi Aorta Inferiores emittebat Intercostales, apparebant ossium inchoamenta; sed prorsus levia. Præter quæ nihil in Thorace, nihil in reliquo corpore, si quæ dicentur, excipias, vitiorum animadverti. Cranii enim fornice, & exteriore meninge ademptis, quorum utrumque crassius fuit, ut hæc, etiam qua inter cerebellum, & cerebrum se interponit, scalpello magis quam consuevit, resisteret, cum omnia diligenter perlustrarem, nihilque eorum quæ intra calvariam sunt, sine dissectione prætermitterem; non modo quidquam seri, aut sanguinis effusum, sed vitium omnino ullum præter id quod dicam, non deprehendi. Nimirum vasa quæ per Tenuem meningem feruntur, referta adeo erant sanguine, ab eoque dilatata, ut nunquam magis vidisse meminerim. Distenta quoque erant quæ Choroides plexus faciunt, & quæ per Lateralium ventriculorum parietes ducuntur, ubi aquæ aliquantum erat, præsertim a sinistris.

13. Observationem hanc cum ea conferas, velim, quam habui in Petro Fasolato (1). Plura in utraque reperies quæ conveniant inter se, & plura pariter in iis quæ ad illam adnotavi, & hic non vacat repetere, ad hanc explicandam. Adjicere tamen quædam licet, hominis hujus peculiaria. Fuerat hic bibax, & quod non difficile inde consequitur, sæpe ebrius: quæ res quantum ad copiam sanguinis augendam, & ad vasa quæ intra cranium sunt, infirmanda valeat, facile intelligis. Huc adde ossea illa in arteriis inferioribus vitia, quæ ut sanguinis deorsum motui officiebant, ita sursum majori copia ferri cogebant. Sed illud præcipue addendum est, in tanta ista ultima ebrietate cum homo cubaret, atque dormiret, ad pristinam sanguinis copiam multum ex iis accedere cœpisse quæ ingurgitaverat, ex vino præsertim, cujus accessionis cum tantam partem vesica excepisset, ut plus posse admittere non videretur, neque homo, quippe ebrietate, & somno oppressus, mingendi necessitatem sentiret, qua ratione locum in vesica iterum paravisset reliquæ lotii materiæ, interea in alveum sanguinis advectæ; cum hæc, inquam, ita se haberent, accidere debuisse, ut ab ea retenta materia vasa magis distenderentur, eaque potissimum quæ intra calvariam sunt, nempe jam diu antea infirmata, & in decubitu præsertim, repletioni magis obnoxia. Videsis, ut ferme pariter Lowerus (2) a decubitu, somnoque post largiores statim potationes, priusquam maxima

(1) Epist. 3. n. 26. (2) Tract. de Corde c. 2.

xima epoti liquoris copia per vesicam prodierit, ortos explicet graves, ut sæpe viderat, cerebri morbos, & in his nominatim apoplexiam.

14. Credo igitur, hominem a me propositum, quod nimis sero vesicæ plenitudinem senserit, dum matulam tandem capere vellet, aut potius cœpisset, lotiumque ex nimis distenta vesica, quod facillimum non est, ejicere conaretur, in eo ipso nisu qui sanguinem magis in vasis capitis moratur, forti apoplexia correptum, cecidisse. Scilicet ad eum distentionis gradum pervenire denique potuerunt externa, internaque vasa quæ intra calvariam sunt, ut quidquid ipsa concludit, vehementissime comprimerent. Quoniam vero & his, & aliis sæpe ad te Litteris ab ejusmodi compressionibus petita causa est apoplexiæ; cave suspiceris, obstare nobis Cl. Laghii (1) experimenta, quibus per instrumentum illud sane elegans, ab Nobilissimo, eodemque Ingeniosissimo Comite Gregorio Casalio excogitatum, ostendit, in canibus cerebrum posse comprimi ad Londinenses lineas minimum sex absque ullo in illis molestiæ indicio: quin ubi queri incipiunt, paulatim mox quiescere, nisi compressio augeatur: nec prius quasi apoplexia prehensos cadere, quam compressionis gradus ad pollicem circiter pervenerit. Alia enim est illa compressio, alia ista de qua hic quidem nos loquimur. Illa exiguæ adhibetur cerebri parti; nostra circum undique, imo etiam ubique interius, simul cerebro, cerebello, & Oblongatæ medullæ, ut in eo de quo agimus, homine. Quod siquando in aliis non ejusmodi fuit; at alia addidimus, eamque intra cranium certe posuimus undique clausum, & resistens; non ex parte ulla apertum: quanquam fœminæ illi de qua Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis retulit Poupartius (2), dimidium calvariæ deerat, & tamen cum Crassam meningem apice digiti leviter aliquis tetigisset, eam attulit molestiam, ut mille faculæ ante oculos obversari viderentur, magnumque edere clamorem cogeretur. Tu vero experimenta illa, quantum ad me attinet, accipito, iisque utitor cum ad alia, tum præsertim ad hoc sine admiratione agnoscendum, posse certo compressionis gradui absque molestia ferendo cerebrum par esse, eidemque ita auctæ, ut molesta esse incipiat, paulatim, modo non crescat, assuescere, donec illud denique addatur, sub quo succumbere necesse sit.

15. Hactenus (alias enim ad hunc morbum attinentes Observationes præstabit ad Hemiplexiam (3), & ad Aphoniam (4) differre) hactenus, inquam, de Apoplexia. A qua mox ad alios cerebri affectus pergemus. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXI.

Pertinet ad Deliria quæ sine febri contingunt.

GRavis certe is est cerebri morbus de quo nuper ad te scripsimus, Apoplexia. Sed gravis quoque, atque adeo miserabilior est ille de quo scripturi nunc sumus, sine febre Insania. Quæ ad hanc pertineant, tres adhuc dissectiones habemus.

2. MULIER stulta, post varios casus, media, ut videbatur, ætate in hoc obierat Nosocomio, ineunte A. 1746. Ne mihi deessent quæ ibi de Re Anatomica tunc ostenderem; quæsivi, an cadaver ad id esse posset idoneum. Cum accepissem, ob maciem summam, itemque ob magnam, fœtidissimamque ad os Sacrum gangrænam, vix thoracem, & caput idonea fore;

[1] De Sensibilit. &c. Serm. 2. [2] Hist. A. 1700. Obs. Anat. 20.
[3] Epist. 62. n. 7. 9. 11. [4] Epist. 63. n. 13.

re; cætera omnia humari jussi, caput dumtaxat cum thorace, si modo hic sine pure esset, cujus tanta illa macies suspicionem faciebat, servari. THORACE igitur aperto, cum suspicionem haud vanam fuisse, appareret, quippe altero pulmone magna ex parte puris pleno, his quoque visceribus sepulturæ datis, capitis sectionem aggressi sumus. Cranio recluso, illud unum in meningibus animadversum est, Tenuem vix apprehensam, & tractam, facillime sequi, & ex anfractibus cerebri educi. Subfuisse igitur aquam, non erat dubium, cujus etiam in ventriculis copia modica inventa est; sed plus ex vertebrarum tubo profluxerat. Et tamen cerebri, & cerebelli substantia utraque durior procul omni dubio fuit, quam solet. Choroides plexus decolores quidem conspexi; sed qua rimæ imponuntur ventriculi tertii, erant per sua vascula cum illius oris firme adeo conjuncti, ut nisi postquam sunt ea vascula diligenter soluta, rima nihil prorsus hiaret. Præter hæc, quidquam adnotatione dignum non occurrit, nisi Pinealis glandula, quæ visa major, & longioribus radiculis medullaribus ad suam sedem annexa, eademque mucosior.

3. Cum de stultis alias scriberem, meminisse potes, quæ in iis vitia, ab aliis, & a me præsertim animadversa, memoraverim (1) ad Pinealem glandulam attinentia: quæ in aliqua etiam alia Epistola (2) non reticui. Prodiit postea Justi Godofredi Gunzii Prolusio (3), quæ utinam illo tempore extitisset. Ut enim eruditissimus fuit, plerosque eorum laudavit qui de vitiis ejus glandulæ fecerunt mentionem; itaque meam in iis Auctoribus producendis qualemcunque operam minuisset, sive quod ad stultos, sive quod generatim ad eos spectat qui lapillos, arenulasve in illa glandula habuerunt. (4) Sed tamen id accidit quod in ejuscemodi rebus est facillimum, ut aliquis eorum qui a me nominati sunt, ipsum fugerit, & vicissim ut alii ex illis qui ab ipso adducuntur, me fugerint, non alios fere nominare solitum, nisi qui inter scribendum succurrunt. Huc illud accedit, cur me meæ illius operæ minus pœniteat, quod ex ea, cum meis quas aut simul, aut seorsum proposui, Observationibus conjuncta, proclive est intelligere, non modo contigisse aliis quod Præclaro contigit inter viventes Anatomico, *ut in omnibus cadaveribus hominum adultorum, morbo defunctorum*, Pinealem glandulam *pluribus* arenulis *refertam* invenirent; verum hoc etiam, non esse cur ex ejus gladulæ aut integritate in non stultis, aut vitiis in stultis speremus amplius posse Cartesii sententiam de sede in ea cogitantis animæ confirmari. Certe ego tibi tredecies saltem a me perspecta in illa, aut ad illam glandulam vitia descripsi. Novies (5) videbis, hæc fuisse sine stultitia. Contra videbis stultitiam fuisse in aliis (6) quorum illam glandulam nihil quidquam vitii habuisse, ex silentio ipso meo intellexeris. Fere enim semper cum cerebrum disseco; nedum in stultis; Pinealem glandulam attente solitus sum intus, extraque inspectare, & si quidpiam adnotatione dignum habeat, in adversaria, ex iisque in descriptiones referre.

4. Quæ mea ferme perpetua consuetudo satis ostendit, non esse a me quidem laudabilis Gunzii adhortationes expectatas; sed diu antea tum quæ secundum naturam, tum quæ præter hanc essent in Pineali glandula, simulque, ut nosti, in reliquo & cerebro, & corpore, & quæ in viventibus præcessissent, quantum quidem videre, & scire licuit, in meis Observationibus non fuisse neglecta: quanquam cum eam glandulam memorandi occasio incidit, non alia volui, nisi quæ proposito satis essent, attingere: nec me adhuc pœnitet, ob eas rationes quas an ipse prorsus dissolverit, non est hic videndi locus, de ejus natura glandulæ ita esse locutum, ut viderer, num ab reliqua substantia cerebri nil plane differret, dubitare. Nulla certe

[1] Epist. 8. n. 14. & 16. [2] ut 59. n. 15.
[3] De Lapillis Gland. Pineal. in quinq. mente alienat. invent. [4] Epist. 5. n. 12.
[5] Epist. I. n. 14. III. n. 14. V. n. 11. VI. n. 12. VII. n. 15. X. n. 17. XI. n. 11. XIV. n. 35. XXI. n. 24.
[6] Epist. VIII. n. 4. 8. 11.

certe alia in tota hac substantia particula est quæ crebro adeo, ac illa glandula, peculiaribus sit vitiis obnoxia, & arenulas præsertim, lapillosque contineat. Quod tu vitium etsi cum stultitia, & sine hac quoque deprehensum fuisse, supra intellexeris; nolim tamen obliviscaris, non sæpe adeo inveniri cum uno alio aliquo morbo, ac cum stultitia, conjunctum. Cui rei ostendendæ si forte non satis essent quas & proposui alias, & indicavi (1), Observationes; at sunt quas addas apud Gunzium. Non eas dico, in quibus alienatam mentem fuisse, ita ipse conjicit, ut, si velis, negare liceat. Sed alias dico, in quibus manifesta, & vera stultitia fuit, tum ex laudatis Auctoribus acceptas, tum præsertim ipsius proprias, ea cura scriptas, ut dignæ, siquæ aliæ, sint quæ Sepulchreto adjiciantur. Eas si perlegeris, fac inter cætera animadvertas, lapillos quos in Pineali glandula deprehendit, eos etiam flavos fuisse, aut subflavos, tum quæ alia fuerint vitia, mox a nobis quoque commemoranda, ab eodem in stultorum cerebro, non modo in ea glandula, conspecta, quæ in proposita muliere qualia fuerint, vidisti, ut infra (2) in altera videbis.

5. VIR quadraginta circiter annos natus, ex quo remex in triremibus fuerat, primum hypochondriacus, deinde stultus est factus, sed læte stultus, idque annos ad decem, tandem ex cachexia toto corpore subtumidus, non sine difficili respiratione in Nosocomio mortuus circa primos Januarii dies A. 1750. hæc quæ ad morbos attinent, nobis animadvertenda reliquit. THORAX multam habuit aquam, & duriorem quandam pulmonum partem. Caput cum amputarent, vix aliquid aquæ e cranio effluxit, quod etiam cum hoc circumsecarent, animadverterunt, itemque cum cerebrum eximerent. Quod ego certis de causis non nisi tertio, an quarto ex quo exemerant, die non potui dissecare, ut neque potueram quæ Ventre continebantur, inspicere. Cerebrum igitur diligenter perlustrans, si omittam illud quod dubium fuit, Pinealis glandulæ parvitatem, non alia quæ huc spectent, deprehendi, nisi medullarem utriusque hemisphærii substantiam duriorem, tractum autem per mediam faciem superiorem Callosi corporis secundum longitudinem nonnihil prominentem, non hic unum ab initio ad finem usque, sed quodam loco duplicatum.

6. De duritie videbimus postea. Nunc quod ad Callosum corpus attinet, consideremus. Vir Cl. Joannes Fantonus, ad quem suam de Sede Cogitantis Animæ in Calloso corpore Dissertationem Lancisius scripsit, sicuti in Viro quodam (3) minime stulto Pinealem glandulam *triplo crassiorem* conspexerat, ita alterum (4), cujus in corpore Calloso tumorem durum, juglande majorem, deprehendit; diuturna quidem in vertice cephalæa, & epilepticis insultibus vexatum, sed vix tandem postremis mensibus absurda locutum esse, adnotavit, neque id semper, sed tantum sæpe, idque, cum vehementius ille dolor urgeret. Nos vero in illo eodem Calloso corpore multo leviora animadvertimus. Pro tractu enim illo de quo novissime dicebamus, in aliis unico, & simplici, in aliis duplici, ut Lancisius *nervulos longitudinales* duos vocaret, quemadmodum alias (5) commemoravimus, duo in stulto, nec parum profundi sulci nobis occurrerunt (6). In alio videbis Gunzium (7) animadvertisse tum Lancisii nervulos, tum sulcum *flexuose procedentes*, & qui *hinc inde quasi deficere viderentur*. Et Lancisius ipse in fatuo illos adnotaverat *non quæ solent ratione inter se parallelos* fuisse. Num ergo in ejusmodi rebus stultitiæ causam agnoscemus? Dubitandi ratio non jam inde mihi est quod suspicatus sim aliquando, tractus ibi illos, & sulcos non ab natura ipsa utilitatis ullius causa, sed aut a compressionibus formari utriusque hemisphæri cerebri, ubi dexterum sinistrumque inter se accedentia in imam desinunt oram, & corticalem faciem in medullarem illam mutant quæ lacunaris instar, ut alibi dilucidius ostendam, sed dextero sinistroque lateri imponit Callosi corporis, aut,

[1] Epist. 8. n. 16. [2] n. 7. [3] De Observ. Med. & Anat. Epist. 8. n. 3.
[4] Epist. 5. [5] Epist. 8. n. 6. [6] Ibid. [7] Prolus. supra ad n. 3. cit.

aut, quod nuper Solertissimo quoque Viro in mentem venisse, vidi, pulsationibus deberi arteriarum quæ in longitudinem pariter eidem mediæ Callosi corporis superficiei incumbunt. Utrique enim suspicioni adversari videntur humiliores, tenuioresque illi paralleli tractus qui hinc, & hinc ad medium ducuntur ejusdem superficiei, quorum conformatio ab illis de quibus suspicabar causis repeti non potest. Quin etiamsi utraque, & secunda præsertim suspicio staret, ac licere aliquis crederet ab diverso arteriarum ductu diversam conjicere, & noxiam constitutionem intimam corporis Callosi; is tamen quomodo per hæc stultitiam non innatam, sed adventitiam explicaret? Dubitandi igitur ratio aliunde mihi est, animadvertenti videlicet, non solum perraro in stultis abnormes illas superficiei corporis Callosi conformationes reperiri, verum etiam esse a me visas in pluribus quorum mens fuerat sanissima. Itaque cum de his amplius videndum censeam; ad illud quod mihi in stultorum cerebro, si non semper occurrit, & quod vel in duabus fuit propositis Observationibus, transibo.

7. FŒMINA major triginta annis, ab ortu usque stulta, & quæ novissime nihil alimenti capere volens, in Nosocomio decesserat eo tempore, quo ibi solitus sum intermissas paulisper Anatomicas exercitationes persequi, id est sub initium Januarii A. 1757. VENTRIS partes examinanti; nam quæ ad Thoracem attinent, ex aliis cadaveribus antea ostenderam; nihil mirabilius visum est, quam florente adhuc ætate stultam, virginitatem, quantum apparuit, servasse. Neque enim ad vaginæ orificium, quod, ut in virgine, angustum erat, hymenis annulus defuit, lato quidem foramine, sicut maturioribus solet, nusquam tamen ruptus. Quo magis mox hæsi, cum vaginam conspicerem, perpaucis exceptis ad infimam partem rugis, tota reliqua facie lævissimam. Uteri osculum, & ipse uterus sana, & quæ virgini convenirent. Tubarum neutra specillo vel tenui, per majus orificium immisso, ultra medium earum longitudinis viam dedit. Testis uterque duriusculus, albus, & inæquali superficie, nullam intus vesiculam habuit. Cranio autem comprehensas partes attente persecans, omnes secundum naturam inveni. Quod si peculiariter quæras de corpore Calloso, & de glandula Pineali; in illo tractus unus, & simplex, hæc majuscula quidem, & ex fusco quasi subflava, sana tamen erat. Unum igitur adnotatione dignum fuit, quod cerebri, & cerebelli substantiam ubicunque inciderem, manifesto duriorem offendi.

8. Nempe hoc illud erat quod etiam in duabus propositis Observationibus, imo in cæteris stultorum ferme omnibus, a me quidem habitis, fuisse, dicebam. Relege sis Epistolam VIII. (1) videbis in cunctis quos ad id tempus secueram, rem ad eundem modum se habuisse. In quibus autem idem ab aliis compertum esset, ibidem (2) reperies. Addere nunc poteris Gunzium (3), qui in duobus *siccum* cerebrum vidit, atque *compactum*, eaque *firmitate*, ut pro sanissimo non posset habere. Huic tamen non contigit certe, ut neque aliis illis, quod sciam, idem quod mihi acciderat, ut plures stultos dissecando, in omnibus durius cerebrum invenirent. Sed & mihi tandem accidit, quemadmodum Epistola legeris LIX. (4) ut in eo qui delirio quodam melancholico laboraverat, valde laxum deprehenderem, an quod delirium fuisset levius? an quod jam esset curatum? quanquam mea parvi refert utram ob causam, an ob aliam sic fuerit, cum cerebrum in stultis laxum qui conspexerint, non reticuerim (5), & durum sine stultitia esse posse, non dissimulaverim (6), ubi illud quoque diserte addidi, crebram adeo in hoc morbi genere observationem cerebri duri non esse quidem negligendam; sed tamen, quod nunc confirmo, non videri ipsam esse præcipue spectandam. Eo autem minus spectandam credent siqui Doctum Virum sequentes, cui placet stultitiæ causam deducere a sanguine crassiore facto, & viscidiore, lentiusque propterea per

[1] n. 14. [2] n. 13. [3] Prolus. supra cit. [4] n. 15.
[5] Epist. 8. n. 18. [6] Ibid.

per intimas cerebri arteriolas pergente, hasque distendente, & per harum distentionem substantiam medullarem cerebri attiguam comprimente, minusque aptam sic efficiente ad solitos usus præstandos, siqui igitur ad hæc addent, pressam a distentis arteriolis cerebri substantiam sic quidem compingi ac constipari, &, quod consequitur, duriorem fieri; verum stultitiæ causam a mutata quocunque modo illius substantiæ intima dispositione, non ab duritie quæ ex accidenti mutationem hanc comitetur, esse repetandam. Cæterum num sæpe adeo in stultorum cerebro ut durities, ita vasa præter modum sanguine distenta reperiantur, si forte velis ex nostris Observationibus existimare; fac relegas: & quando Viri Docti non desunt qui a polypis intra cerebri Sinus concrescentibus maniam esse posse, autumant, eaque mente duas tresve producunt cerebri, & viscerum Maniacorum dissectiones; has tu quidem accipias, velim, quibus numerum Observationum augeas huc attinentium; sed quod ad polypos attinet, non tam quæras, an mihi unquam in stultorum Sinibus occurrerint, quam eorum memineris quæ alias (1) a me accepisti de polypis non nisi in moribundo, aut mortuo homine agnoscendis. Verum jam ad alia veniamus.

9. Etsi non omnes delirant hydrophobi, ut VIII. Epistola (2) ostensum est; in eadem tamen, ne a Sepulchreti ordine recederemus, post Maniacos de Hydrophobis verba fecimus. Idem in hac quoque faciemus. Et quoniam hoc temporis intervallo non accidit, ut eorum cadavera incidere possemus; aliorum, quæ tunc non extabant, Observationes in iis habitas commemorabimus. Quas utinam plenas dedissent: quod nonnullis institutum, aliis causa alia aliqua non permisit. Et Amplissimo quidem Viro Senacio (3) susceptum scribendi propositum non concessit, nisi ut hoc unum diceret, se pericardium vidisse in homine ex rabie mortuo adstrictum adeo, & cordis faciei annexum, ut ab hac separari non posset. Alexander autem Bruce in Dissertatione (4) Edimburgi edita A. 1755. Cl. Ruthersoerdii Observationem referens in vivente, & mortuo hydrophobo *nosocomico*, postea quam cætera proposuit, & in his Crassa intestina aere mirum quantum distenta, Ileum leviter inflammatum, rarisque livoribus, ut jecinoris quoque portionem, affectum, & cum reliquis ventris visceribus extra suam sedem compulsum, in thorace autem nihil insoliti; cum expectas cerebri, laryngis, pharyngis constitutionem, hæc, legis, inspici, a consanguineis prohibitum esse. Ob eandem fortasse causam factum crediderim, ne de tribus hisce Partibus quidquam scripserit is quem ante diem obiisse ægre tuli, Morandus Morandius (5), cum quasdam suas eodem morbo confectorum dissectiones illo ipso anno vulgaret. In uno enim nihil memoratum video, nisi musculos thoracis aliquot externos, internosque inflammatos, imo gangrænæ, & quasi putredini proximos. In duobus autem de iis musculis nihil attigit: sed ventriculum, & intestina fuisse, dixit, gangræna affecta, & nigra graveolente bile conspurcata, vesicam, & cavernosa penis corpora inflammatione correpta, ex membranis multas aridas, tensasque, multasque alias arcte, ut in peripneumonia, cum visceribus cohærentes, pinguedinem quasi nullam, omentum propemodum arefactum, venas denique sanguine prorsus plenas quam fluidissimo, arterias autem omnino vacuas contra, atque alii, id quod minime ignorabat, sed non omnes, in aliis hydrophobis conspexerant.

10. Quæ Observationes, si spectes quod in singulis deest, continuo ostendent, per ipsas non augeri earum numerum, quas VIII. Epistola (6) nimis paucas adhuc esse, querebamur. Si tamen spectes quod singulæ in cadaverum vel quibusdam tantum Partibus compertum proponunt, idque cum tot conferas cujusquemodi Observationibus, quarum summam eadem illa Epistola (7) partite atque ordine indicavimus; fore utiles saltem videbis ad tantam inter hydrophobos varietatem, quantam ibi ostendimus, comprobandam: nec mi-

(1) Epist. 24. (2) n. 19. & 22. (3) Traitè du Coeur. l. 1. ch. 1. n. 1. (4) De Hydrophobia. (5) Della Cura perservat. della Rabbia Canina. (6) n. 32. in fin. (7) n. 30. 31.

mirum, cum vel paucæ hæ quas nunc addidimus, ita discrepent inter se, ut quod habent aliaquæ, non habeant reliquæ, aut certe non omnes. Quo magis autem novis Observationibus varietates illas video confirmari, eo magis intelligo, non aliunde æque verisimilem conjecturam de hydrophobiæ caussa peti posse, ac unde cum gravissimis Viris tunc (1) petii. Quomodo enim communem omnibus deglutiendæ aquæ difficultatem, exempli causa, a sanguinis vitio repetam, quem in aliis aliter se habentem conspici, sciam? Quin e venis emissus illius hydrophobi quem Edimburgensis Dissertatio (2) proponit, *per totum morbi decursum bonus fuit*. At si ab hoc veneno peculiarem quandam mutationem in cerebrum, nervosve inductam suspicer, unde ad convulsiones ciendas externas, internasve facile adigantur; nihil ferme jam obstabit quo minus & difficultatem illam deglutiendi communem omnibus, & tot illas pro alia aliorum dispositione non modo in viventibus, sed & in mortuis varietates explicem: quod si a me satis non esse tunc factum videatur; poteris laudatam Dissertationem perlegere, quæ cum eandem conjecturam sequitur, tum per hanc fusius in viventibus præsertim, satis autem in demortuis omnia exponit.

11. Vides, quatenus cerebrum, & a veneno hoc quidem affici, suspicer; ne forte cum iis facere me, credas qui imaginationis vi morbum hunc omnem tribuerunt. Equidem non is sum qui a concepto terrore augeri illum posse, negem. Sed neque is sum qui a terrore ipso fieri, censeam. Quo enim modo a terrore in compluribus factus esset (quorum casus aliquot infra (3) commemorabo) qui cum animal a quo morsi fuerant, esse rabidum, ignorarent, alia omnia cogitantes, repente se teneri jam morbo de quo ne suspicati erant quidem, per manifestissima, & mox funesta signa ostenderunt? Admissum igitur venenum, quacunque id ratione agat, pro morbi causa est agnoscendum. Quod sane quo magis latenter, & insidiose vim suam conservat, & tandem exerit, eo magis ne admittatur, cavendum est, & si forte admissum fuerit, diligenter priusquam vires suas exerat, impugnandum. Itaque si quæstio incideret, an carnes rabie affecti animalis eadem inficere comedentes possint, minus me moveret Scaramuccii (4) exemplum de suis, a rabioso cane demorsi, carne innoxie sumpta, etiamsi constaret, in sue illo rabiem fuisse jam manifestam; quam moveant contraria exempla, & nominatim Bauhini (5), accedente insuper Lemeryi (6) Observatione canis rabientis a comesto sanguine qui hydrophobo detractus fuerat: neque enim quod coctus non fuerit, ut carnes solent, rem valde mutat, cum longe alia, atque adeo extrema ignis vis requiratur, ut virus pertinacissime inhærens, prorsus abigi potuisse, credamus. Etsi vero quæ ex Zacuto (7) producuntur, Observationes sanguinis rabiosorum canum, gladio quo ii transfossi fuerant, sic adhærentis, & venenum conservantis, ut inde immissus in vulneratos vel multis post annis rabiem induxerit, etsi, inquam, mirabiliores sint, quam ut omnes adhibere fidem queant; tamen credibiliorem, ni fallor, aliam legisse videor apud Cl. Brogianum (8), admonendosque esse Prosectores, non negaverim, ut in cadaveribus hydrophoborum perlustrandis, attente caveant, ne manus sibi forte compungant, neve has, si casu ulcusculis affectas habeant, temere illorum aut sanguine, aut succo alio aliquo audeant inquinare.

12. In his vero, aliisque cautionibus ne tam dirum admittatur venenum, si forte in alteram partem peccandum est, satius fore nimis esse cautos, quam parum, nemo inficiabitur qui cogitet, quam difficile, incertumque sit, postquam admissum est, ipsum ante pervincere, quam bibendæ aquæ difficultate, & formidine se prodat. Cum enim huc pervenit; raræ adeo sunt

(1) n. 32. (2) supra ad n. 9. cit. (3) n. 15. (4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. in Append. sub n. VI. (5) apud Stalpart. Cent. 1. Obs. 100. in Schol. haud procul. a fine. (6) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1707. Obs. Anat. n. (7) apud Stalpart. Schol. cit. (8) De Veneno Animant. P. 2.

sunt felices, stabiles, perfectæ, certæque curationes, ut illud quod fit ut plurimum, spectantibus verum adhuc videri possit quod de Medicina suo tempore ajebat Ovidius (1),

nec formidatis auxiliatur aquis.

Quo magis ne eo perveniat, optandum est. Et balneum quidem, alibi adeo laudatum, cum ibi, ut alias (2) vidimus, tum apud nostrates quoque plerosque invenit, qui ei non fidant. Itaque non defuerunt qui ad argentum vivum, aut ad ea quæ ex ipso parantur, confugerent. Quos alii, hac præsertim ætate sequentes, etiam inter Italos, eadem uti cœperunt præservandi ratione. Sic Morandius (3) Observationes plures hujus generis protulit suas. Mercuriale tamen remedium cum aliis conjunxit, quæ alexipharmaca sunt: quin & moschum addidit postea, Sinenses imitatus, idque, ut præservatio, quemadmodum ipse ait, esse posset *tutior*. Quæ tot res, & cucurbitulæ in nonnullis vulneri initio adhibitæ, imo candens ferrum, in omnibus fere, alte impressum, non modo apud Medicos dubium relinquunt, cui potissimum auxilio salus sit accepta referenda, verum etiam demorsi hominis, iisdem usuri, animum & pavidum faciunt, & incertum, num sic quoque in tuto futurus sit, dubitantis præsertim, an qui servati dicuntur, venenum revera contraxissent, & in hydrophobiam essent pro certo incursuri. Quæ dubitatio etsi de omnibus justa non sit; attamen ipsa animi suspensio in re gravissima tantum molestiæ afferat, necesse est, ut vel hujus unius fugiendæ causa, nulla in vitando rabiosum virus cautio nimia videri cuipiam debeat.

13. Nec remedio, cum Regia Scientiarum Academia Parisiensi (4) communicato, etsi non ad præservationem solum, sed etiam ad curationem mire profuerit, tantum tribuendum est, ut in eo antea acquiescamus, quam constet, in omnibus, idque longo decursu temporis, idem præstitisse. Diuturno enim periculo facto, compertum est, multa quæ olim in honore fuerant, hujusce generis auxilia non respondere. Itaque Academia pro ea qua pollet sapientia, in re *tanti momenti* non omittendum censuit, ut communicatam secum historiam ederet, suum tamen judicium non interponeret. Historia autem illa digna certe est quæ legatur, quippe exacte perscripta, & illud adversus dubitantes confirmans, vera scripsisse qui ab rabido cane venenum sine vulnere, sed per affusam dumtaxat spumam, immissum interdum fuisse, tradiderunt: quorum nomina ubi posses legere, alias (5) indicavi; addes autem præter cæteros Cl. Professorem Ticinensem Mazzucchellium (6). Utinam veniat tempus quo aut illud, aut aliud aliquod pariter simplex remedium satis sit usu multiplici comprobatum, aut etiam auxilium id quod Vir Doctus Arrigonius (7), hæc dum scriberem, proposuit, arteriotomiæ in dorso pedis ea ratione institutæ qua ipse est solitus, & felicis exitus adjecta Observatione ostendit. Quæ etsi una est, nec sine aliis peracta remediis quæ alii quoque, & in his Morandius, exhibere consueverunt; tamen a te libenter legetur, ut tres aliæ pariter quæ ad Maniacos spectant, auxilio eodem sanos e Nosocomio dimissos, si unum excipias, quem sanitati jam restitutum, importune intra dies quinque phlegmon occidit. A metacarpo enim quem antea dum furens, vehementius se agitabat, circumjecta ferrea vincula contuderant, incipiens, ad brachium inde, & a brachio ad humerum magno impetu, & celeritate se extenderat. Quod dum leges, Valsalvæ consilium, a me tibi alias (8) memoratum, laudabis, firmis quidem vinculis eos qui furunt, sed minime duris, continendi. Cæterum quod ad eam attinet arteriotomiam, nolo te ignorare, cum Studiosi Juvenes a me petiissent, ut arteriam in illa ipsa tarsi parte ubi incidenda est, retegi juberem, vidisse nos, eam non sub communibus solis integumentis, verum etiam

(1) De Ponto l. 1. Eleg. 4. (2) Epist. 8. n. 26. & 29. (3) supra ad n. 9. cit.
(4) Hist. de l'A. 1749. Obs. Anat. 4. (5) Epist. 8. n. 21.
(6) apud Morandium paulo ante cit. (7) Dissertaz. della Mania &c. P. 3. c. 2.
(8) Epist. 8. n. 5.

iam ſub tendinibus, digitos extendentibus, in eo certe corpore jacuiſſe,

14. Antequam ſcribendi finem facio, placet caſum non omittere, quem Patavii A. 1754. obſervavit Medicus, cujus mihi fides ſpectatiſſima eſt. Non ille quidem ad hydrophobiam prorſus attinet; accedit tamen, & plura habet quæ attinere videantur, quemadmodum ex brevi ejus narratione, & perpaucis, quas addam, animadverſionibus cognoſces. Felis ab adveniente catello timens, ne fœtui quem enixa erat non ita pridem, noceret, adverſa occurrit. Felis dominus catellum in ulnas recipit. Improba autem felis imum crus domini dentibus, & unguibus invadit, & paulo ſupra tarſum anterius ſauciat. Homo diebus tribus primis quidquam mali neque ſentit, neque metuit, quippe cum felis neque antea, neque poſtea ullum dediſſet rabiei indicium. Sed quarto a morſu die tanta illum circa præcordia anxietas corripuit, ut cum amplius par ferendo non eſſet, ad Medicum qui hæc mihi omnia narravit, confugeret, opemque flagitaret ea contentione, iiſque oculis, & vultu, ut proximi furoris metum incuteret. Itaque confeſtim hirudinibus, & cucurbitulis ad vulnera admotis (quibus poſtea diu impoſitus, ſic ægro cupiente, lapis eſt ille exoticus quem *cobram* vocant) & ſanguine, ut pulſus requirebant, de ſuperiore, & inferiore artu oppoſito, nec ſemel, detracto, & multa aqua ſæpius data, quam homo ſine ulla repugnantia, & difficultate potabat, cum per hæc, aliaque nihil omnino proficeretur, imo vaniloquia accederent, unum modo auxilium fuit quod anxietates levaret, aquæ balneum ita, ut quotieſcunque illæ gravius urgerent, in hanc æger ultro ſe conjiceret, quod ſæpe; erat enim calidum anni tempus; faciebat. Poſtremo febre non levi, nec longa tamen, prehenſus, cum multum ſudaſſet, quartodecimo a morſu die jam ſanus eſſe videbatur. Sed in pleniluniis deinde ſingulis, ab demorſo loco, quem, nimis cito clauſis vulneribus, lividus, quaſi ut ſolet in Sugillationibus, color cingebat, ſentire cœpit irritationes quaſdam aſcendere, quæ cum ad præcordia perveniſſent, ſummas anxietates eaſdem illas quæ prius fuerant, inferebant, a quibus non poterat, niſi per venæ ſectiones, liberari. Poſtquam ad eundem modum, eodemque tempore hæc ad duodevigeſimum uſque menſem redierant, cœperunt quarto quoque dumtaxat plenilunio redire: quod tempus jam quarto a morſu anno, hæc dum ſcriberem, adhuc ſervabant.

15. Si canes excipias; non ſæpius fere quam a felibus hydrophobiam, aut graves, ad hanc accedentes, noxas illatas memini legiſſe. Quod ſi canibus dumtaxat, & felibus illi dati eſſent folliculi qui graveolentem quendam humorem ad anum emittunt; non levis hinc confirmatio repeti poſſet conjecturæ eorum qui inter cauſas cur rabidi fiant canes, obſtructionem recenſent *ſacculi*; imo ſacculorum; duo enim ſunt qui fœtidam illam materiam continent, *quæ humorum acerrima pars eſſe videtur*, ut ſi *in ſaguinem reſorbeatur, vel ex eo rite minus ſecernatur*, ſummo cuique morbo pariendo idonea ſit: Etſi magna certe irritandi vi eſſe præditam, cum alias, tum præcipue tunc intellexi, cum muſtelam perſecans, & ex iſtis ſacculis, quos proportione grandiores habebat, humorem effundens, continuo nares percullſas ſylveſtri quodam acuto odore ſenſi, ut nulli alii magis aſſimilandus, quam accenſi ſulphuris, videretur. Verum non muſtelis tantum, ſed tot aliis animalibus hi obtigere, quot vel antequam alii in aliis, & nominatim Peyronnius (1) in *Moſchifero Animali*, indicaſſent, in adverſariis noſtris (2) jam legeris; ut mirum non ſit, ſcriptum eſſe poſtea a Præſtantibus Viris, *in quadrupedum pene toto genere*, aut ſaltem, quoniam plures tamen ſpecies ſunt excipiendæ, *maxime*, ut Cl. Fantonus (3) loquitur, *in digitatis quadrupedibus & carnivoris reperiri*. Illa igitur cauſa rabiei ſepoſita, ſi rem tantummodo ſpectemus, vix dubium eſt, quin poſt canes, feles præ cæteris, ut dicebam, hydro-

(1) Mem. de l'Acad. R. des Sc. An. 1731.
(2) IV. Animad. 29.
(3) Diſſert. Anat. Renov. 4.

drophobiam inferant, aut noxas ad hanc proxime accedentes. Tria habet exempla Scaramuccius (1); in duabus videlicet fœminis, & in Presbytero: bina Brogianus (2) alterum in Sacerdote, in viro quodam alterum: unum Lindernius (3): &, ne longius faciam, unus Stalpartius (4) novem produxerat a felibus rabie infectos, eaque occisos, quorum primum ipse viderat, reliquos Amatus, Hildanus, Zacutus memoraverant. Neque apud Patavinos exemplum defuit annis superioribus in Nobili Viro, qui, ut Brogiani Sacerdos, invisentes rogabat, ut longius absisterent, ne ipsos morderet, sic confirmans quæ non unus ex Medicis admonuerat, non omnes hydrophobos delirare. Sed & pleraque ex indicatis exemplis si inspicere volueris; insuper cognosces, accidisse non semel, ut nemo posset a terrore natum esse morbum, contendere, ut qui ignaros, felem esse rabidam quæ ipsos invaserat, multis post mensibus prehenderit, ut in Stalpartii, & Hildani Observationibus. Quin ignari quoque fuisse videntur viri duo, ab Lindernio, & Brogiano memorati, secundus præsertim, quippe a fele, quam percutiebat, demorsus; ut ira potius; quam rabie, quemadmodum in casu a me exposito (5), concita fuisse videretur. Ad eundem autem casum quadantenus id pertinet quod in Scaramuccii Presbytero accidebat, ut faucium angustia, a qua cito evaserat, rediret *per multos annos eodem anni tempore* quo fuerat a rabida fele impetitus, sola dentium impressione relicta, sine cutis laceratione. Sed attinent magis duo alia Auctoris ejusdem exempla. Scilicet in fœmina, de qua, & de aliis similibus Epistola VIII. (6) nimis presse indicavi, prima hydrophobiæ signa se prodiderunt, cum a vulnere jam occluso *quasi radium aliquem inflammatorio sensu per brachium versus pectus moveri sensit*. In viro autem qui unus de tribus, ab eodem cane demorsis, postquam duo ob eam causam obierant, quatuor circiter annos vixit, ex vulnere cui ferrum candens impressum fuerat, quotannis; nunquam enim ad cicatricem pervenerat, multum sanguinis exibat per illud tempus quo morsus inflictus fuerat, *usque dum in tibia, ubi vulnus contigerat, vena dissecta fuit*. Et quando jam de rabido quoque cane mentionem fecimus; præter alias Observationes huc attinentes, legas velim quam ad Hildanum (7) Roscius scripsit. Videbis, quot, & quam gravia, nisi quod aquæ potio nunquam recusata est, Matrona pertulerit post acerbissimum brachii dolorem, quod septimo ante anno rabiosus canis momorderat, itemque post annos totidem principio malorum semper ducto ab eodem brachio, & deinde interjecto sexennio, tum anno dumtaxat uno, insequente autem anno bis, & ter proximo sic tamen, ut quo crebriores, eo breviores essent insultus. Fuerant post acceptum morsum auxilia plura confestim adhibita; sed post hæc vulnus ad cicatricem perductum. Quæ res cum male cesserit fœminæ quoque ex Scaramuccio commemoratæ, contra autem valde profuerit viro de quo ex ejus Observatione dictum est, nunquam vulnus coaluisse; facile apparere potest, egregium esse eorum omnium monitum, qui diutius apertum servandum, & si forte citius clausum sit, reserandum statim esse, docuerunt. Quas sicut alibi (8) laudavimus; ita in exposito a nobis casu fuisse factum, vellemus.

16. Cæterum ut idem casus, cum aliis qui alias (9), & modo præsertim producti sunt a nobis, conjunctus, quæ de hujus veneni per nervos communicatione, & convulsiva natura conjecimus, non leviter confirmat, sic levamen unicum ex aquæ balneo cum iis consentit quæ de hujusmodi auxilii usu non prorsus contemnendo censuimus (10): multæ autem sudorum profusionis utilitas ea comprobat quæ de hac Veteres & Recentiores docuere. Quorum præcipuos; ne hic singillatim nominem; satis illa quam supra (11) laudavi, Edimburgensis Dissertatio indicabit. Vale.

EPI-

(1) supra ad n. 11. cit. (2) P. 2. ibid. cit. (3) Commerc. Litter. A. 1735. Hebd. 11. n. 2. (4) Cent. 1. Obs. 100. & in Schol. (5) n. 14. (6) n. 21. (7) Cent. 1. Obs. Chir. 86. (8) Epist. 8. n. 26. (9) Ibid. n. 21. & 32. (10) Ibid. n. 29. (11) n. 9.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXII.

Spectat ad Epilepsiam, Convulsionem, Paralysim.

NUNC quæ supersunt accipe de iis quæ ad reliqua tria gravia cerebri, & nervorum mala pertinent, Epilepsiam, Convulsionem, Paralysim. Et de Epilepsia quidem nullam haberem quam hic adderem, Observationem, nisi eam perire nollem quæ mecum Venetiis circa A. 1708. communicata est a spectatis, & tibi alias laudatis Amicis duobus Alexandro Bonis, & Joanne Hieronymo Zanichellio.

2. ADOLESCENS annos natus duodeviginti, nulla prævia manifesta causa, febre prehenditur, nec ullius Partis, nisi capitis dolore, molestiaque conqueritur. Accedunt epileptici insultus, qui mortem afferunt intra horam a febris initio vigesimam quartam. CRANIO aperto, nihil usquam vitii repertum est, si mucosum excipias serum quod super anteriorem cerebri partem inter Crassam, Tenuemque meningem congestum, has multum diduxerat, illudque compresserat. Et Ventriculus quidem apparuit inflammatus, & lumbricorum teretium glomeramen in primis intestinis compertum est. Sed nullum rerum harum indicium fuerat.

3. An tantus fuit capitis dolor, ut ventriculi, & intestinorum dolorem, quemadmodum Hippocrates (1) loquitur, *obscuraret*? Certe alterum ejus aphorismum (2) confirmavit mors, convulsiones in febricitante supervenientes consecuta. Sed ut hæ ægrotationem, non ita brevem futuram, fecerunt brevissimam; quidnam fecit, ut ipsæ essent adeo vehementes? Num lumbrici, Tenuia intestina irritantes? Crederem, si ulla in ventre molestia dolorem capitis antecessisset. Hunc vero quæ causa effecerat? An febris? Sed quæcunque ejus causa fuerit; si vehementissimum agnoscimus; remoratum ab eo in meningum vasis fuisse sanguinem, & hinc serum illud effluxisse, non mirabimur. Cujus vel minori copia posse epilepsiam fieri, cum alia Epistola (3) indicaverimus; non opus est hic illa iterare quæ ibi potes relegere. Quod si Bohnium (4) inspicias, ubi in dissecto ab se decenni puero *ex cephalalgia primo immani, hinc epilepsia, & torpore omnium sensuum* defuncto, quid sibi apparuerit, proponit; facile intelliges quid de sero, aut si mavis lympha vel non effusa, sed circa anfractus cerebri in vasis remorante, censuisse in ejusmodi casu Vir doctissimus videatur.

4. Ad Convulsionem transeamus. Nam Epilepsia quidem esse nequit sine convulsione, at Convulsio sæpissime est sine Epilepsia, velut in eo quoque fuit, cujus tibi historiam continuo subjiciam.

5. FORICARIUS annorum, ut videbatur, circiter quinquaginta, robustus, boni coloris, atque habitus, vel potius plethoricus, bibax, & sæpe ebrius, Nosocomii latrinas intempesta nocte, ut solent, suis cum ministris expurgabat. Quibus identidem, ut ea sordida ars requirit, ultro citroque commeantibus, cum forte ille solus esset, de improviso spectrum, albis indutum, sibi videre visus est, & illico toto corpore contremiscens, simulque oris distortione captus, sic ab redeuntibus ministris repertus, & ad lectulum perductus fuit. Datis continuo antispasmodicis, & cardiacis, cum remisissent tremores, viresque pulsibus rediissent, sanguis eadem nocte e brachio ad selibram missus est. Mane autem tantumdem ex altero brachio detractum est, cum tremores jam magis remisissent, & expansi, febrilesque essent pulsus. Sed & postridie vena in pede secta est, levamine aliquo, sed brevi, a sin-

(1) S. 2. Aph. 46. (2) Ibid. Aph. 26. (3) IX. n. 10. & alibi.
(4) Dissert. de Trepanation. Difficult.

a singulis venæ sectionibus relato, sanguine autem, præsertim in prima, spumoso, pernigroque exeunte, cujus crassamentum fuit duriusculum, serum paucum. Perstabat febris, & pro clonicis jam tonicæ convulsiones subinde toto corpore vehementer urgebant. Loqui homo non poterat quæ intelligerentur, idque ex eo tempore quo ministris suis quid sibi contigisset, narraverat. Se tamen cognoscere, & internoscere adstantes, ostendebat: & gestu, cum poterat, gravantem capitis dolorem molestum sibi esse, indicabat. Per hæc, quibus frustra interna alia, externaque opponebantur remedia, intra sex, an septem dies confectus est pridie Kal. Februarias An. 1747. CADAVERIS, ut Publicam Anatomen absolverem, in Gymnasium postridie illati, brachia quidem erant non rigida, sed manuum digiti rigidissimi. Penis, & scrotum, sed cute tenus, nigricabant. Ventre aperto, & omento, cujus exigua pinguedo erat, sublato, Colon intestinum quod ab aere incluso fere ubique, nec tamen nimis, tumebat, animadverti sic incedere, ut postquam ad jecur ascenderat, inde se demitteret infra umbilicum ad duos tresve digitos ab dextero hujus latere, hinc vero cum in suam rediisset sedem, eamque, ut solet, transversum sub ventriculo, obliquum autem in sinistra hypochondrii sinistri parte, & rectum per totam anteriorem faciem subjecti renis servasset, inde rursus in idem hypochondrium regrederetur, unde iterum descendens, pelvimque subiens, sine ullo flexu in rectum intestinum abibat. Tenuia intestina, si tractus eorum quosdam, & in his partem Ilei non parvam exciperes, quæ intra pelvim valde profunde se demittebat, erant aere distenta, ibique per eorum tunicas flavedo qua intus infecta erant, transpiciebatur. Scilicet bilis quæ cystim hepaticam ferme implebat, ut exsudans, intestina proxima fecerat exterius flava, sic in fluendo fecerat etiam interius. Jecur vero subcæruleo fuit colore, uti & lien; sed etsi ad illius crepidinem is color saturatior erat, nusquam tamen ultra superficiem pergebat, ut neque in liene. Hic modicus, jecur autem magnum; sed sanum viscus utrumque. Thorace recluso, pulmones, qui vix alicubi, idque a tergo, ad pleuram adhærebant, erant potius turgidi, & quibusdam locis majusculas ostendebant areas, nonnihil superficie reliqua altiores, in quibus manifesto apparebant inclusæ quasi vesiculæ. Nullus omnino intermedius lobus fuit a dextris, sed ita res ibi se habebat, ut a sinistris. Pericardio inciso, nullam in eo humoris guttam inveni, faciemque ejus interiorem hactenus humidam, ut non prorsus cordi adhæreret, quamvis alicubi jam quasi adhærere inciperet. In corde parum omnino sanguinis fuit; an quod dum majora sub diaphragmate secarent vasa, antea defluxisset, præsertim cum passim in hoc cadavere sanguis animadversus sit fluidus? Concretiones tamen duas polyposas deprehendi, quarum una ex auricula dextera in venam Cavam Superiorem, altera, quæ paulo erat spectabilior, ex ventriculo ejusdem lateris in Pulmonarem arteriam pergebat, teres nec digitulo crassior. Cranium denique, & Crassa meninx cum secarentur, nihil occurrit adnotatione dignum. Sed Tenuis vasa habuit sanguine adeo plena, ut vel minima, quasi ab injectione ubique apparerent. Plena in ventriculis quoque, imo etiam intra ipsam medullarem cerebri substantiam erant: & cum initium Spinalis medullæ, quod cum Oblongata extractum fuerat, lente comprimerem; sanguinem animadverti non solum ex ejus medullæ rima, verum etiam ex sectione substantiæ ipsius quæ rimæ propior erat prodire. In Laterali ventriculo utroque copiam aquæ limpidæ non ita modicam; rubentes tamen Choroides plexus, & in his non vesiculas, ut sæpius, sed minimas particulas rubras conspexi, easque solidas, ut glandulosæ viderentur. Cerebrum, & cerebellum naturali erant firmitate; sed laxus Fornix, laxaque medullæ Oblongatæ crura, & mox truncus; sed hæc facie dumtaxat interiore. Nec vero hoc prætermittam, quod, ut quædam alia ex hac dissectione tibi descripta, ad ea quidem pertinet quæ minus sunt consueta, sed ab ortu tamen, non a morbo repetenda; cerebri anteriores lobi qua inter se contingunt, ad medium ferme altitu-

titudinis partem aliquam habebant superficiei, alioqui intestiniformis, ita factam ut eorum alter ibi exciperetur, alter exciperet.

6. Quid terror, etiam vanus, possit, producta monstrat historia. Vides, ut illico & clonicæ, & tonicæ, ut ad os, convulsiones a perturbato spirituum motu obortæ sint, quæ sanguinem in vasis, cerebro inservientibus, remorando, sicque effusionem seri inducendo, novas facile attulerint causas ob quas convulsiones ipsæ ad mortem usque perstarent; nisi forte mavis limpidam illam aquam in Laterales ventriculos esse effusam e compressis insuper vesiculis, quæ in Choroidibus plexibus, ut sæpe videmus, antea extitissent, quarum disruptarum in se contractæ reliquiæ illa fortasse quasi glandulosa corpuscula repræsentaverint, qualia, nec dissimiles ob causas, iis quoque Anatomicis apparere olim potuerint, a quibus ejusmodi glandulæ iisdem in plexibus agnitæ sunt. Quibus ego de rebus, ut quæ mihi pariter venerunt aliquando in mentem, etsi fortassis non prorsus repugnarem; illud tamen quod de remorato sanguine dixi, tanto credibilius est, quanto is majori, quippe in bibaci, & plethorico, erat copia, & quanto in ægrotante evidentius fuit levamen, quantumvis breve; quod ex singulis venæ sectionibus relatum est, in mortuo autem vasorum, etiam minimorum, cerebri manifestior distentio, ut vel ex hujus appendicis, medullæ Spinalis compressione intellectum est; perraro enim ex ipsa ejus medullæ substantia licet sanguinem exprimere. Adde huc acres ex tam sordida arte in hominis sanguine particulas, ut posita hujus mora exeuntes, irritare magis, & vellicare potuerint. Verum de Epilepsia, & Convulsionibus satis, præsertim cum de opposito malo, Paralysi plura supersint quæ huc adjiciamus.

7. VETULAM octoginta annis minorem, sed majorem septuaginta, repente apoplexia gravissima corripuerat. Continuo in Nosocomium intulerunt stertentem, pulsu debili, & quod huc maxime attinet, artu utroque dextero resoluto. Ibi intra biduum eadem qua primum apoplexia ingruerat hora mortua est post medium Martium A. 1750. CRANII fornice postridie ibidem circumsecto, cum effluxisset nihil; priusquam ille attolleretur, magna audiente studiosorum Juvenum corona, dixi, etsi ob ignotum mihi ejus Vetulæ temperamentum, & genus tum victus, tum morborum quibus fuisset obnoxia, non auderem, quam inventuri essemus apoplexiæ causam pro certo definire; tamen non inficiaturum, vel in muliere id ætatis esse posse a sanguine, præsertim cum ab hoc valde tumerent in collo venæ, & fortis fuisset apoplexia: cæterum, quæcunque fuisset causa, dummodo in organica conspicua læsione consisteret, ex paralysi dexterorum artuum conjici probabilius posse juxta Valsalvæ tot Observationes, & meas, in sinistro cerebri hemisphærio apparituram. Tunc avulso a subjecta meninge cranii fornice, cum in ea morbosi nihil, mox autem per meningem Tenuem repentia vasa pleraque vidissem nigro sanguine turgida, & aliquid cruentæ aquæ circa inferiores Oblongatæ medullæ fines animadvertissem; ad cerebri, quod erat firmum, cum cerebellum esset laxum, dissectionem ventum est. Primum autem aperto Laterali ventriculo dextero, non pauca cruenta aqua se obtulit, quæ res videri poterat aliquid indicare quod paulo ante memoratis Observationibus non responderet. Sed cum in toto eo ventriculo nihil disruptum, aut laceratum, nisi Lucidi septi quandam partem conspicerem; ad sinistrum ventriculum recludendum perrectum est. Qui totus partim eadem cruenta aqua, partim vero, præsertim posteriora versus, nigro non pauco sanguine, eoque concreto, erat plenus. Sicque intellectum est, aquam illam cruentam serum fuisse e concrescente eo sanguine expressum, quod sibi per septum, ventriculis interpositum, ab sinistro viam fecerat in dexterum, qui nihil habebat adnotandum, nisi Choroidem plexum pallidulum, multisque, sed parvis, hydatidibus, qua antrorsum inflectebatur, distinctum. At in sinistro ab erumpente sanguine læsus adeo fuerat Choroides plexus, ut quemadmodum se haberet, satis perspicere non licuerit. Erumperat autem sanguis ex ampla, cui adhærebat, fovea, ex-

excavata in dilacerata parte ferme tota Striati corporis quæ ab hujus longitudinis medio ad posteriora extenditur, & in simul lacerato contiguo nervi Optici Thalamo propemodum toto; vix enim parva hujus portio, eaque lurida, reliqua erat quæ ad oram est ventriculi tertii, pleni eadem illa aqua sanguinolenta: ab altero autem Thalami ejusdem latere non ipsum dumtaxat, sed & aliquam attiguam partem hemisphærii sinistri erumpens sanguis dilaceraverat. Cætera quæ intra cranium erant, cum diligenter persecuissem, omnia intra naturæ modum deprehendi, ut ne arteriæ quidem duri quidquam haberent, cum cæteræ pene omnes, & vel ipsæ per collum Carotides non sine lamellis osseis in hac Vetula invenirentur. Sed neque in ostendenda, dissecandaque diebus insequentibus in sua sede Spinali medulla quidquam offendi quod esset præter naturam.

Thoracis quoque, & Ventris viscera nihil obtulerant adnotatione dignum, si Colon excipias, quod ab sua sub ventriculo sede inflectebat se deorsum in arcus modum, nec breve ab spatium: eratque, ut ventriculus pariter, valde contractum. Animadversum etiam est ad alteram axillam corpusculum forma, & magnitudine lupini, ambigua inter os, lapidemque natura, quod nisi pleuræ magis, quam axillaribus glandulis, vicinum fuisset; fortasse ex earum aliqua factum esse, existimasses.

8. Dissectio hæc, ut tot aliæ, simul Hippocratis aphorismum (*) *solvere apoplexiam fortem impossibile*, simul Valsalvæ dogma de quo sæpe, & supra diximus, comprobavit, tum insuper quam exitialis sit effusio sanguinis per Striata corpora, aut proximos Thalamos, aut eorum saltem viciniam. Quæ omnia proxima quoque confirmabit historia.

9. FŒMINA jam cana, ibidem circa medium Decembrem A. 1756. ex eodem morbo intra paucas horas mortua erat, paralysi in dexteris artubus adnotata.

CEREBRUM in sua sede incisurus, iis, qui post a me habitam de universis ossibus Exercitationem plures substiterant, studiosioribus Adolescentibus cum idem quod in superiore muliere prædixissem, tum Crassa meninge amota, vasa per Tenuem discurrentia pleniora sanguine a sinistris ostendi, ubi & quidpiam sub ea apparebat quasi *gelatinæ* simile. Deinde cerebrum secans, cujus erat substantia firma, cerebelli autem mollissima, cum paucam aquam in Lateralibus ventriculis conspexissem, nihil autem in hemisphærio dextero, ut neque ulla alia in parte ex his quæ calvaria continentur, offendissem quod ab naturæ norma recederet; sinistro hemisphærio alte secundum langitudinem dissecto, nigrum, concretumque sanguinem ad duas, ut omnibus visum est, uncias deprehendi. Erat is ad latus Striati corporis, & sub hoc ipso intra medullarem substantiam effusus: quam etsi laceraverat; nullam tamen sibi viam inde aperuerat per quam in proximum ventriculum, aut extra cerebrum perveniret. Nihil præterea, quippe aliis occupatus, in hoc cadavere dissecui.

10. Hactenus scripseram Kalendis Januariis A. 1758. cum postridie, ut interruptas Anatomicas Exercitationes resumerem, in Nosocomium redeunti continuo alia habendæ ibi Observationis occasio se obtulit, ad laudatas Valsalvæ adjungendæ.

11. MENDICUS quinquaginta circiter annorum cujus Spina sic præter naturam se habebat, quemadmodum infra describam, cum in foro esset, ante mensem apoplexia ictus ceciderat, dexteris ipse quoque artubus resolutis, & ore distorto. Illico in Nosocomium excepto cum venæ sectiones, & alia quæ solent, essent administrata, hactenus profecerat, ut loqui aliquid posset. Interpositis diebus iterum apoplectico insultu corripitur; iterumque medicis auxiliis levatur. Denique tertio insultu conficitur. CALVARIAM circumsecando, & mox a Crassa meninge, quæ arctius illi adhærebat, avellendo cum effluxisset nihil adnotatione dignum, & ipse Auditoribus, qui confertissimi aderant, quæ solitus sum, prænunciassem; exitus prænunciationem confirmavit. Nihil enim usquam per sectio-

(*) 42. S. 2.

nem deprehensum est quod intra cranium peccaret, nisi cerebri hemisphærium sinistrum. Cujus intima pars medullaris, Laterali ventriculo adjacens, a sanguine disjecta, tantum hujus nigri, & semiconcreti continebat, quantum mediocre cochleare vix caperet. Hujus autem hominis Spina sic erat inflexa, ut in nullo magis vidisse meminerim. Ad infimam enim thoracis vertebram adeo flectebat se dextrorsum, ut angulum faceret deorsum versus recto minorem, simulque & illius vertebræ, & quatuor, an quinque, ipsi impositarum corpora sinistrorsum convertebat, ut hæc non anteriorem thoracis parietem, sed prorsus latus sinistrum spectarent. Et descripta quidem flexione multo erat minor quæ in vertebris universis lumborum, & quæ in superioribus thoracis, imisque cervicis conspiciebatur. Sed tamen erat manifesta utrobique Spinæ inclinatio arcum referentis, cujus convexitas in lumbis ad dexteram, concavitas ad sinistram; in superiore autem dorso, proximisque cervicibus illa ad sinistram; hæc ad dexteram pertinebat. Denique ligamentum quod intra primam colli vertebram secundæ processum quem Dentem vocant, dimidiati annuli instar a tergo amplectitur, animadverti cum Dente, præsertim a dextris, connatum, fortasse ob assiduum aut certe creberrimum colli positum, sic facto homini commodiorem.

12. Prava adeo, quam descripsi, Spinæ figura, quantum inflectebat adhærentem arteriam Magnam, tantum expedito sanguinis cursui inferiora versus obstabat. Itaque efficiebat, ut plus ex ipso cerebrum peteret, hocque ad sanguineam apoplexiam disponeret. Quæ tamen ne citius occideret, tum illæsæ duæ illæ in ventriculorum basi Protuberantiæ, tum opportunæ venæ sectiones præstiterunt, quibus nimirum factum est, ne læsio in illas usque procederet, nec sanguinis effusio nisi lente, & parce, & per intervalla fieret.

13. In eo autem cerebri hemisphærio quod paralytico opponitur corporis lateri, in hoc quidem apoplexiæ genere labem quam sæpissime deprehendi, non hæ solum Observationes, sed & aliæ plurimæ confirmant nostræ, quarum etsi plerasque alibi (1) indicavimus, aut proposuimus, aliquæ sunt tamen quæ supersint, ex iisque una quam proximis Litteris (2) ad te mittemus. Nec tantum nostræ, sed etiam aliorum, pariter alibi (3) indicatæ, ad quas addes laudatam a Cl. Sulzero (4) ex Archibaldo Adams, & quas *olim in nosocomio non semel* ab se habitas esse testatur Meadius (5), & eam tandem quæ simillima nostrarum Experientissimo Viro occurrit M. Antonio Caldanio (6), cum post fortem apoplexiam, & totius lateris dexteri paralysim sinistrum vidit Striatum corpus pro dimidio erosum, grumosique sanguinis plenum. At enim sunt etiam Observationes resoluti lateris non oppositi, sed illi cerebri hemisphærio subjecti, quo in hemisphærio erat labes. Sunt vero: nec Valsalva (7) inter suas dissimulavit, nec ego (8) inter meas dissimulo. Quin imo in Epistolis Anatomicis (9) produxi septem ex aliorum libris acceptas. Quibus si forte accensere velis quandam ex Præcl. Bergenio (10), & unam, aut alteram quæ apud laudatum Sulzerum (11) est; non repugnabo: rogabo tamen, ut quæ ad earum plures possunt regeri, perpendas: quod & ego (12) ad quasdam feci, ut Sulzerus (13), qui Epistolas meas Anatomicas non viderat, postea ad alias, etsi nonnullas esse, credas, quibus nihil opponi liceat; tum exiguum harum numerum cum innumeris propemodum Valsalvæ, & aliorum conferas. Sic enim continuo intelliges, utris a Medico ea quæ ut plurimum fiunt, ut debet, spectante, utris inquam, magis fidendum sit, nec in

[1] Epist. II. n. 10. & seqq. III. n. 2. 3. 14. & seqq. V. n. 7. XI. n. 10. 12. LI. n. 43.
[2] Epist. 63. n. 12. [3] Vid. easd. Epistolas. [4] De Actione Cerebri decuss. §. 8.
[5] Monit. Medic. c. 2. §. 2. [6] Lettera sull' Insensi &c. §. 51.
[7] Tract. de Aure Hum. c. 5. n. 5. [8] Epist. 57. n. 14. 15. & Epist. Anat. 13. n. 23. 25.
[9] Ibid. eod. n. 25. [10] Ventriculor. Lateral. Cerebri nova Tab. not. *dd*. [11] §. 13.
[12] Vid. Epistolas indicatas. [13] §. 16. & seqq.

in theoria tantum, sed & in praxi, ut si præsertim, quod sæpe nominatus Sulzerus (1) indicat, terebra calvariæ percussæ, ob sanguinem, aut pus sub hac effusum, sit adhibenda, & ad signa accedat alterutrius lateris resolutio, a qua nimirum compressionis cerebri, & quod consequitur, effusionis circa hoc sedes indicetur.

14. Et quod ad cerebrum quidem attinet, satis dictum est. Quid vero, si noxa ad cerebellum attineat? num si in alterutro, aut ad alterutrum hujus lobum ea sit, hemiplexiam inducet, & si inducet, in opposito ne, an in subjecto corporis latere? Hoc ego problema Epistola Anatomica XIII. (2) proposui: nec me pœnitet consuetudinis meæ, quam tunc servans, nolui ex una Observatione quidquam definire; imo eam posse multifariam explicari, fassus, alias, & generis alius expectandas esse, monui. Nam incidi postea in unam minus recentem, legique alteram novam Observationem, in quarum utraque ei lobo cerebelli in quo læsio erat, hemiplexia respondebat subjectorum artuum, non adversorum. Quas tibi aliis Litteris (3) significavi: quanquam iis varietatibus admonitus quæ nonnunquam contra ipsum Valsalvæ dogma, tot alioquin constantibus exemplis comprobatum occurrerunt, tutius consilium esse, censui, ne ex duobus quidem præpropere quidquam constituere, sed alia, atque alia; quod priusquam suum dogma vulgaret, Valsalva fecit, his antea addere, quæ idem ostenderent. Non sum nescius, si velis omnia, ut par est, perpendere, rarius hæc quam quæ ad cerebrum attinent, exempla occurrere, ut cognoscere potuisti ex iis quæ ad Observationem quandam meam adnotavi (4), in qua non parvam caveam intra alterum lobum cerebelli deprehenderam, eamque sanguine plenissimam: & cognoscere ex altera poteris, ibi, & alio quoque loco (5) tibi promissa, quam protinus communicabo.

15. VIR annos natus circiter duodequinquaginta, cum vel magis quam ars ejus requireret, quæ erat Coquinaria, accensis carbonibus uti, & propius adstare capite consuesset; de hujus acutissimis doloribus jam ante annum conqueri cœperat. His accessit utriusque pariter inferioris artus debilitas tanta, ut neutro amplius posset insistere. Qua re, illisque doloribus, & febricula, quæ his se addiderat, cubare coactus, & denique Medicum advocare, sanguine primum e brachio, tum e pede emisso ea quoque de causa quod subdelirio identidem laboraret; febricula quidem solutus est; at cætera omnia perstiterunt. Medico dimisso, cephalicis, quæ hic imperaverat, remediis uti perrexit, sed frustra adeo, ut postquam mensem jam quartum domi decubuerat, cunctis quæ dixi, malis afflictus, & propterea in Nosocomium denique illatus, ibi dies vixerit non amplius decem. Pulsus erant tensi, & vibrati, cætera mediocres, nunquam febriles. Respiratio naturalis, ut alimenti quoque appetitus. Nec quamvis artus inferiores essent, quod ad motum attinet, resoluti; superiores, aut aliæ ullæ corporis partes ejusdemmodi affectione tentabantur. Interdiu plerumque somnus; noctu autem subdeliria. Inter cætera, quantumvis supervacua, auxilia, cum venæ in brachio sectio, & paucis interjectis diebus, in pede quoque facta esset; forte accidit, ut nocte insequente obiret, nullo defectionis toto eo die indicio dato: quin prandio ita, uti consueverat, usum, & prima nocte etiam parte cœnulæ, de improviso animadversum est, animam agere. Cum mente per intervalla vigeret; neque enim vigebat ut plurimum; tum domi non semel sorori, tum in Nosocomio aliis dixerat, optare se, ut suo post mortem cranio aperto, atrocis morbi causa perquireretur. Id a me postridie factum, qui dies fuit VI. Idus Januarii A. 1754. inspectantibus pluribus qui absoluta Anatomica Exercitatione, in Nosocomii Schola substiterant. CAPUT dum amputarent,

(1) §. 21. (2) n. 23. (3) Epist. 52. n. 27. (4) Epist. 60. n. 7.
(5) Epist. 52. n. 26.

tarent, & calvariam secarent, aqua effluxerat. Priusquam cerebrum inciderem, & magis postquam incideram, ostendi, obliquum fuisse huic homini cranii cavum, ejusque sinistrum latus, ad posteriora præsertim, magis, nec ita paulo, distare a medio, quam dexterum. Vasa quæ per meningis, & per Lateralium ventriculorum parietes repunt, plus habebant sanguinis, quam æquum sit: quod etiam de vasculis quæ per medullarem cerebri substantiam traducuntur, sanguinea puncta magis conspicua significabant. Erat ea in hemisphæriis quidem substantia durior. Contra fuit laxum corpus Callosum. Fornix autem, & tractus medullaris qui ante columnas ejus basis ducitur, multo laxiores, eæque columnæ laxissimæ; ut dissoluta earum substantia videretur. Corpus quoque Striatum sinistrum laxius, quam dexterum. At Lucidum septum satis firmum. Ventriculis tribus anterioribus multum inerat aquæ limpidæ, in eaque alæ plexuum Choroidum, nec tamen pallidæ, natabant. Pinealis glandula, aqua eadem distenta, cum facile inter attollendum mediam illorum plexuum partem, disrupta esset, nihil de se præter exiguam basis particulam reliquit, suæ sedi affixam. Ventriculus tertius visus æquo brevior; at æquo longior certe apparuit quartus, postquam cerebellum per medium, ut solet, dissectum, & ad latera diductum fuerat. Quod cum ita, ut dico, secarem; id offendi quod superficies, consuetæ similis, ne suspicari quidem sinebat. Scilicet vix cultro ad digiti transversi profunditatem perveneram, cum insolitam resistentiam percipiens, substiti, & eam quam dissecueram, partem diducens, magnopere miratus sum, nullum in sectionibus indicium medullaris arbusculæ apparere, sed ejus loco strias parallelas medullares inter corticalem substantiam ductas, quibus ex striis nihil usquam ramusculorum emittebatur. Tunc acutiore, & validiore cultro connixus, quidquid ex medio cerebello supererat, ad quartum usque ventriculum dissecui, vitiumque illud ob quod potissimum hanc tibi Observationem describo, cœpi conspicere. Erat non mollis, nec bicolor, nec profundis creberrimis sulcis intercisa substantia; sed scirrhosa, unius coloris, qui ad carneum dilutissimum accedebat; & quasi ex corpusculis subrotundis constans, inter se ita compactis, ut nullum usquam interstitium, nulla membrana, nulla sanguifera occurrerent vasa. Hujusmodi vitium hinc dextrorsum nonnihil, inde vero per totum pene cerebelli sinistrum lobum se extendebat. Si enim exciperes hujus lobi superficiem, quæ ex naturali fiebat substantia, nonnullis locis exigua, ad infimam autem faciem nulla, reliquam omnem partem idem prorsus vitium tenebat, & ad imum præsertim arcte se cum Dura meninge nectebat; ut ex loco ortum, indeque in cæteras quas diximus, partes propagatum credi posset. Lobus autem dexter etsi ex molli erat substantia, eaque duplici, corticali videlicet, ac medullari; tamen in transversum dissectus, non eam ostendit utriusque dispositionem, quam in aliis solet, sed evidenter ab ea discrepantem, quamvis non adeo ut media illa cerebelli pars, quæ ubi mollis erat, & duplici substantia facta, sectiones obtulit ab iis quas semper conspicimus, ita diversas, ut paulo ante indicatum est. Nec plura quæ ab naturæ norma aberrarent animadvertere potui, etsi omnia diligenter, & in sua quodque sede persecui.

Nihil præterea in hoc cadavere inspiciendi tempus fuit.

16. Cerebelli hic scirrhus quo ex loco videri possit incepisse, dictum est. Num vero ideo a sinistris inceperit, quod cranii cavum ibi præter modum esset amplum, non magis dicam, quam unde originem habuerit in insolita medullaris substantiæ per dexterum lobum, & mediam illam cerebelli sedem dispositio. Sic enim ab ortu usque rem fuisse, credibile in eo non videtur qui sine ullo capitis incommodo annos vixerit septem & quadraginta. Veri potius simile est; ut ad alia transeam; scirrhoso increscente vitio, cum minus minusque sanguinis in totam illam cerebelli partem admitteretur, in qua nulla amplius conspicerentur de tot vasis quæ alte inter segmenta (hic prorsus oblitterata) in omnibus passim descendunt, tanto plus sanguinis in cerebri tum extima,

tum

tum penitiora vasa propulsum esse, indeque & dolores, & creberrima subdeliria, & denique, cum multa simul aqua in cerebrum defluxit, mortem provenisse. Quæ eo facilius omnia accidere potuerunt non modo ob artem hominis, & minus cautam in ea exercenda consuetudinem, verum etiam ob pravam illam, ad quam hæc accesserant, cerebri dispositionem, quæ a cranii abnormi figura indicatur, sive hæc intra uterum, sive in ipso exitu ab utero fiat. Sæpius enim accidere hanc, credo, cum in difficili partu infantis caput diutius in angustiis moratur, imperitæ autem, socordesque obstetrices postquam rudi, & inæquali pressione arreptum, & violenter protractum deformarunt, mox nesciunt, aut minime curant apta, blandaque contrectatione in naturalem formam restituere. Quantum vero tunc detrimentum capiat tenella cerebri, & cerebelli structura, neque tunc solum, verum etiam deinceps, cum intra male conformatam calvariam crescendo, ad hujus figuram accommodare se cogitur, profecto etiam me tacente, satis intelligis. Nec quia cum similem; nisi quod amplius erat ad occiput non a sinistris, sed a dextris cranii cavum; in viro alio comformationem deprehendi (1), cerebri morbis obnoxium hominem fuisse, non scivi, ut neque senem in Nosocomio a me dissectum sub initium A. 1755. cujus frons a dextris, occiput autem a sinistris adeo prominebant, ut longior cranii axis valde esset obliquus; idcirco non fuisse obnoxios, facile existimes; neque enim omnia quæ ignotos plebejos homines in vita male habuerint, facile est post eorum interitum scire, Quin potius in fœminis duabus, quomodo se habuerit cerebrum, vide, quarum alterius (2) calvariam, ut in viro, alterius (3), ut in sene, male conformatam offendi, & quam atroces capitis dolores primam vexaverint, lege, ad quorum diuturnitatem quantum conferat vitiosa capitis figura, de aliorum quoque sententia (4) cognosces. Huc adde puellum (5) cujus posterior pars cerebri non ad sphæræ, sed potius ad cubi superficiem accedere videbatur, convulsivis motibus peremptum, & mulierem (6) cui cranii cavea pro longitudine erat angustior, apoplexia, nec semel fortasse, correptam, certe autem ab eadem occisam. Quod si forte dixeris, accessisse ad pravam capitis dispositionem alias causas, easque externas; nempe idem quod ego de proposito Coquo, dices.

17. Cujus cerebelli scirrho, si neglectis omnibus quæ in cerebro erant, vitiis, quasi nulla eorum initia ante paralysim contra ac capitis acutissimi qui hanc præcesserant, dolores indicant, esse potuissent; si illi, inquam, scirrho unice, & per se paralysim velis imputare; haud videberis meminisse, non eum dumtaxat artum inferiorem qui scirrho erat subjectus, sed utrumque pariter fuisse resolutum: quæ res nimirum facit, ut illud quod dixeram (7) per alias Observationes adhuc esse confirmandum, per hanc certe confirmari ne possit. Idemque prohibuissent alia in duabus Observationibus in quibus alterutram cerebelli partem effuso intra ipsum sanguine, vel affuso erodente pure aut magis, aut unice læsam Epistolam II. (8) & XIV. (9) proposuimus. In altera enim ullane hemiplexia fuerit, animadverti non potuit: in altera certe nulla fuit.

18. At enim, inquies, descripta Coqui historia illud saltem confirmabit quod adversus tot illa quæ a Willisio fuerant cerebello attributa, nunc passim proferunt Viri docti. Cum tanto enim visceris illius vitio, respiratio, & alimenti appetitus in Coquo erant naturales, pulsusque ipsi tensi quidem, & vibrati, cætera mediocres. Ego vero sicuti non omnia quæ de cerebello Willisius scripsit, agnosco; ita aliquando vereor, ne forte nonnulli cerebello nimium detrahant. Quapropter si aliquid pro hoc viscere, præsertim antequam objecta in ipsum adeo crevissent, in meis ad te Litteris (10) attigi, in eam partem accipias, velim, ut existimes, non aliis omnino repugnandum, sed caute, & pede-

(1) Epist. 53. n. 26. (2) Epist. 1. n. 14. (3) Ibid. eod. n. in fin. & Epist. 12. n. 2.
(4) Epist. 1. n. 15. (5) Epist. 10. n. 9. (6) Epist. 3. n. 6. 7. (7) n. 14.
(8) n. 22. (9) n. 3. (10) Epist. 2. n. 24.

pedetentim in hujus quoque doctrinæ mutatione esse a me incedendum, censuisse. Nec aliud me consilium permovit, ut cum de cerebelli vulneribus scribendum fuit (1), ea ne prætermitterem quæ tunc legisti, ut neque ea quæ ad læsiones ejusdem attinent, quæ non illico, ut vulnera, sed tempore aut minus, aut magis longo fiunt (2), ut præ cæteris scirrhi. Quæ cum relegere possis, non hic iterabo. Noli autem putare cum in cerebello vitium hoc tantum offendi quod tibi accurate, ingenueque perscripsi, me non minus quam te in perlegendo, fuisse miratum, hominis tamen respirationem, & pulsus ita, ut diligenter quærendo comperi, se habuisse. Certe enim plus ante hæc novissima tempora ei visceri tributum esse, perspexi, quam conveniret, laudandosque illos esse Egregios Viros, qui non tantum esse ipsi tribuendum, monuerunt. Minus quidem, ut aliis quibusdam corporis Partibus alia in re, ita in iis quæ dicta sunt, cerebello deferendum esse, apparet, quam superiori tempore. Videndum tamen quatenus: idque puto melius quam nos, posteros esse constituturos. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXIII.

Attinet ad Cæcitatem, ad Aphoniam, ad Anginam.

ETsi præter eas quas ante edideram (3), non unam ad te misi (4) ex meis Cæcitatis Observationibus, unam vero, haud amplius, quæ ad Aphoniam (5), itemque unam quæ ad Anginam (6) attineret; tamen sic accidit, ut ex iis etiam quas postea habui, singulas possim nunc tibi describere quæ ad singulos hos duos ultimos Affectus pertineant, cum plures suppetant quæ spectent ad Cæcitatem, a quibus propterea initium ducetur.

2. ANUS cujusdam oculus inter non paucos alios quibus A. 1747. ad Anatomen Publicam uteremur, oblatus est mihi, quem eo libentius dissecarem, quod cæcum fuisse indicabat ejus figura non satis sphærica, Corneæ autem maxima pars a magnis albis maculis opaca. TUNICÆ Scleroticæ Choroides arctius, quam solet, adhærebat, præsertim posterius. Crystallini humoris anterior facies in medio erat inæqualiter excavata, idque altiuscule: reliquæ humoris ejusdem partes, quanquam luci objectæ flavum succinum referebant; sanæ pro ea ætate erant tamen. Iridem cum vellem a Cornea dimovere; totam auferre non potui, a medio præsertim. Cum enim ab una parte ad medium usque, imo ultra medium Corneæ adhæreret; nusquam arcte adeo, ac in medio, adhærebat ubi illa Corneæ facies erat inæqualis, & lamellam habebat quasi abscedere incipientem, & introrsum nonnihil extantem, cum facies exterior lævis esset, neque in eadem præter minutissima quædam quasi puncta, eaque subobscura, aliud possem animadvertere.

3. Quæ cum ita se haberent, nec ullæ usquam in exteriore oculi facie cicatrices conspicerentur, non secus atque in altero quem Cl. Anatomicus incidit Phil. Conr. Fabricius (7), alia quidem, digna quæ a te legantur, habente, sed in sede excavationis humoris Crystallini cum hoc nostro conveniente; non ita difficile mihi erat vitia quæ descripsi, omnia ad interiorem, quæ olim præcessisset, causam, sive ea inflammatio fuisset, sive alia, referre. Contra in oculo quem anno insequenti pariter in Gymnasio secui, anceps hæsi,

[1] Epist. 52. n. 27. [2] Ibid. n. 26. [3] Epist. Anat. 18. n. 22. 38. 40.
[4] Epist. 13. n. 8. 9. 15. [5] Epist. 14. n. 35. [5] Epist. 44. n. 3.
[7] Progr. quo Obs. Anat. recens. A. 1754.

hæsi, an omnia quæ continuo dicam, ejusmodi causæ essent imputanda.

4. VIRI oculus habebat Corneam a longo, ut videbatur, tempore opacam, & geminæ cicatricis tenuia quidem, sed evidentia, vestigia retinentem. CRYSTALLINUS humor cum tunica modo dicta connexus erat, nec tamen durus, quanquam decreverat adeo, ut vix quarta ejus pars superesset. Uvea non pessime; at Vitreus humor, & Retina multo pejus se habebant. Nervus Opticus, tenuior factus, pro medulla sabstantiam arcte compactam, albidamque continebat toto eo tractu quo intra orbitam fuerat. Ab orbita autem interius qualis fuisset, cum cerebrum præpropere humassent, scire non potui.

5. Hoc autem quam ægre tulerim, & cur tulerim, ex iis quæ tum in Epistolis Anatomicis (1), tum alias (2) ad te quoque scripsi, facile intelliges. Quo magis, principio saltem, gavisus sum, cum in Nosocomio anno proximo 1749. sub initium Januarii occasio mihi se obtulit eum nervum a cæco oculo intra cranium persequendi. Quæ Observatio, cum una sit de duabus quas tibi olim (3) indicavi, & cum alteram quidem postea (4), hanc autem necdum miserim, nunc diligenter describetur.

6. VIRO olim, cum puer esset, variolæ oculum dexterum male adeo affectum reliquerant, ut nihil videret. Parentes autem diu lambendo hactenus profecerunt, ut tandem aliquid, sed vix, subvideret. Neque ab illo tempore ad mortem usque, ad annum videlicet quadragesimum, plus unquam vidit. Et sane is oculus non modo erat altero minor, sed Cornea etiam ipsa; in qua nullum cæteroquin apparebat læsionis vestigium, ut albedo quæ pone illam erat, præclare transpiceretur; Corneam alteram non æquabat. SCLEROTICAM igitur cum a tergo vix incidere cœpissem; limpida aqua statim effluxit, in quam pars magna Vitrei humoris videri poterat abiisse, cum pars reliqua, naturali quadantenus similis, annexa, ut solet, Crystallino humori restitisset, qui illam cum retrorsum traherem, secutus est. Is parvus erat secundum omnes dimensiones, crassitudine autem vel paulo minor quam ejusmodi oculo conveniret. Facie anteriore in medio erat albus, sicuti per Corneam transpexeram, cætera albidus: & cum inter digitos leviter comprimerem, mollis. Cum vero ejus tunicam incidere cœpissem; continuo aqua erupit, nihil purulenti habens, imo pura, & limpida, eaque copia pro parvitate Crystallini, ut hic statim ad multo minorem crassitudinem redigeretur. Quidquid de substantia ipsius reliquum fuit, lentis pristinam figuram retinuit: & cum per diametrum dissecuissem; utraque sectio quandam quasi seriem minimarum nigrescentium particularum ostendit, quæ per medium recta ad uno ad alterum sectionis extremum ducebatur, cum ubique alibi color obsolete albidus appareret. Cætera in oculo non male adeo se habebant. In palpebra superiore Sebaceæ glandulæ, quas in priore Viro (5) vel pulchriores, crassioresque conspexeram, in hoc, propter variolas fortasse, minus quam solent, conspicuas animadverti: duas tamen inter se proximas perspexi, quæ summum versus se decussabant: quod adnotare hic volui, ut ab nonnullis, qui minime, opinor, attendentes, cum Icon rerum minus bene antea pictarum proponitur, hasce ex eo potissimum corpore esse describendas in quo magis eleganter se habeant, cum in mea, quasi non una, sed multiplex fuisset, varietates quas solicite enumerant, desiderarent, hanc tamen quam modo dixi, visam non esse, intelligeres.

Verum ad illud cujus præcipue gratia hanc tibi exscribo Observationem, veniamus. Nervus, ad descriptum oculum pertinens, Opticus intra orbitam quidem sub crassioribus tunicis medullam comprehendebat æquo tenuiorem, & quam si comprimeres, humidiorem agnosceres, quam par esset, quasi aquam haberet admistam. Sed intra cranium idem nervus omnino secundum naturam se habebat, nisi quod ubi cum

(1) XVIII. n. 40. (2) Epist. 13. n. 7. (3) Ibib. n. 10. (4) Epist. 52. n. 30. (5) n. 4.

socio committebatur, ibi paulo minus quam hic, videbatur crassus: supra autem eum locum; nam alte quaod potui, sum persecutus; ne id quidem, sed nullum prorsus animadvertere discrimen aut ego potui qui omnifariam inquirebam, aut alii qui perattente inspectabant, a me in Re Anatomica exercitati, potuerunt.

7. De aqua loco Vitrei totius, nedum posterioris ejus partis, a me quoque alias reperta, quid tradiderim in Epistolis Anatomicis (1), videre potes: de Optico autem nervo, ad cæcum oculum attinente, quæ locis scripserim supra (2) indicatis. Quoniam vero cum id agerem (3), duas tibi Observationes promisi, ex quibus non sine admiratione intelligeres, nonnunquam ejus nervi esse vitia, ipsamque extenuationem, nec esse tamen respondentis oculi cæcitatem; de iis Observationibus cum alteram dumtaxat miserim (4); nunc alteram habebis.

8. SENIS, diebus primis A. 1752. ex cachexia, ut ajebant, in Nosocomio mortui, cadaver cum ibi secaremus, quamvis non ad morbi causas indagandas: hæc tamen quæ præter naturam essent, adnotavimus. THORAX, ut Venter quoque nihil quidem habuit effusæ aquæ; sed non sine duritie pulmones, sinistrum præsertim, qui arcte insuper Spinæ adhærebat. Cranii fornix, qui non sine vi avelli potuerat, consueta majori, intus erat foveis pluribus excavatus in osse frontis, & in altero sincipitis, aliis quidem minoribus, sed grandioribus tribus, & profundioribus, quorum duæ ad os illud, reliqua ad hoc spectabat, eaque non modo, ut illæ, exterius lamella dumtaxat tenui, sed tenui adeo operiebatur, ut foraminulis pervia appareret. Unde intelligis, cranium illud quam facile, & quanto cum periculo ab levibus etiam ictibus, nedum a Chirurgis terebra illuc forte admota, pertundi potuisset, cum sub ea lamina essent vix paucæ quædam fibræ osseæ, in reticuli modum dispositæ, quibuscum Crassa meninx, foveas illas convestiens, implicabatur, unde illa in avellendo cranio major difficultas orta erat. Quæ non ideo tibi describo quod a prægresso morbo, cujus hic nullum usquam occurrebat indicium, potius quam a natura fuisse, crediderim, eorum oblitus quæ alias (5) ad te scribens, de his foveis attigi; sed quod tum grandiores erant, tum nulla e subjectis meningibus exstabat protuberantia ex corpusculis quæ Pacchioni glandulæ dicebantur, quorum ne unum quidem hic fuit, confecta, cujusmodi protuberantiæ, ut tunc ad te scripsi, solent alioqui intra eas foveas excipi. Etsi vero in cerebri dissectione septum Lucidum, & Fornicem laxa præter omnem modum, imo inter duas ejus septi laminas aquæ aliquid deprehendi, in Lateralibus autem ventriculis aquam ejus similem in qua recens caro lota sit, non multam quidem, neque cum pallore Choroidis plexus conjunctam; cerebri tamen ipsius, & Oblongatæ medullæ, & nervorum, ex hac orientium, substantiam satis firmam, & omnino secundum naturam inveni. Quo magis me perculit nervi Optimi dexteri constitutio, qui cum ad unionem usque cum sinistro sanus prorsus, hujusque simillimus fuisset, repente ab unione minus quam sinister, evidentissime crassus, & ad cinereum colorem accedens conspiciebatur, & sic ad orbitam pergebat. Quamobrem continuo an cæcus oculo dextero homo fuisset, sciscitatus sum, & cum id diserte negaretur, oculum illum inspectavi, nec minus sinistro pulchrum, sanumque deprehendi: neque intra orbitam Opticum illius nervum ab sinistro quidquam jam differre amplius, conspexi, nisi quod paulo minus tamen erat crassus.

9. Sed quæ difficillimos habent explicatus in aliud tempus rejicientes, ad planiora nunc redeamus, Observationemque aliam, & deinde conjecturam quandam adjiciamus.

10. MOLITORIS quem cæcum fuisse, ajebant, nec alio tamen præter baculum suum duce, per urbem ire consuevisse, oculi, quos dissecarem, oblati sunt in Nosocomio sub anni finem 1755. Exte-

[1] XVIII. n. 38. [2] n. 5. [3] Epist. 13. n. 11. [4] Epist. 56. n. 21.
[5] Epist. 8. n. 3.

Exterius per Corneam inspecti, turbidi potius, quam albi, videbantur.

CRYSTALLINUM utrumque humorem subopacum offendi, non ut alibi magis opacus esset, alibi minus; sed ut æqualiter ubique. Sub digito, imo inter digitos visus uterque æque durus. Sed tamen alter, qui erat tenuior, sicciore substantia fuit, magisque compacta. Alter qui crassior, plus æquo humidus, ut humorem in dissectione totus emittere videretur, non qui exsiliret tamen, sed qui exsudaret. Eorum alteri; nam utri adnotatum non habeo; amplior; alteri mediocris diametri pupilla respondebat.

11. Si forte alia cupis opacitatis non tam Crystallini humoris, quam ejus tunicæ, exempla; Cel. dabit Hallerus (1). Cujus (2), & Cl. Zinnii (3) Observationes, inventam a Præstantissimo Wachendorffio (4) pupillarem fœtus membranam confirmantes cum legerem; facile mihi conjicere posse visus sum, quid fuerit *tegumentum quoddam membranaceum pupillæ obductum, ex infantis corpore, cera etiam liquidissima repletis arteriolis id perreptantibus*, eximio Medico Richardio Meadio (5) ostensum, quo ipse usus est ad comprobandum, rarissime quidem, sed tamen revera membraneam Cataractam esse deprehensam, cum videlicet *membranula quædam infortunio aliquo ariditatem forte contraxit*. Veri igitur simillimum censeo, pupillarem membranam in nonnullis fœtibus crassiorem, & Iridi firmius adhærentem, cum ante partum dissolvi nequeat, & evanescere, ibidem restitare, & clausam ab ortu pupillam facere, eoque cæcitatem non secus inducere, ac surditatem quidquid crassius, magisque adhærens Membranæ Tympani ex recens natorum Meatu Auditorio, ut in cæteris, non excidit, quemadmodum in Epistolis Anatomicis (6) non uno loco memoravi. Sunt & alia vitia, eaque etiam intima, quæ comparatis inter se Auditus, & Visus organis possunt illustrari: sed quæ oculo accidunt, tanto facilius possunt accidere, quanto subtilior ipsius structura est. Quæ res si aliunde non pateret, non difficile conjici posset ex varia dumtaxat ratione qua nerveas Olfactorias, Auditorias, Visorias fibras in suum quasque organum Sapientissimus Conditor induxit. In nares enim per evidentia Ethmoidis ossis foramina, eoque crassiores ipsas immisit; per multo minora in aures, eoque tenuiores; per exilissima tandem, ut recentissimi Prosectores ostenderunt, eoque tenuissimas in oculos; ut per quosdam quasi gradus mihi videatur subtilem, subtiliorem, & subtilissimam singulorum horum sensuum Instrumentorum fabricam indicasse. Verum hæc alias fortasse fusius. Nunc ad morbos, ut promisimus earum Partium quæ vocis, & deglutitionis causa sunt conditæ, & potissimum ipsius inservientium nervorum transeamus.

12. De lethali ex ebrietate Aphonia alias (7) ad te scripsimus, nostram quoque, cum dissectione conjunctam, Observationem mittentes. Hic alteram adjiciemus.

13. FAMULUS annos natus circiter sexaginta, statura alta, habitu corporis bono, ebriosus, sæpe antea in Nosocomium exceptus, semel ob gonorrhœam Veneream gravem, ex qua laboranti tantum jam virosi humoris effluxerat, ut de lumborum debilitate quereretur, at non semel ab ebrietate aphonus illuc delatus; sed aphonia tamen simul cum ebrietate discussa, postridie mane sanus abierat. Verum novissime cum ab eadem causa aphonus in via jaceret noctu, pro moribundo habitus; & sane humillimis erat pulsibus; eodem illatus, etsi vini plurimum, dum inferretur, evomuerat; nunquam tamen amplius vocem edidit. Quin die insequenti, magna febri mane correptus, & præterea facultate orbatus sentiendi, movendique in sinistro dumtaxat artu superiore; stimulatæ enim reliquæ partes sentire se ostendebant; sanguine emisso, nonnihil quidem minus male habere visus est; sed

[1] Opusc. Pathol. Obs. 3. [2] Opusc. Anat-XIII. [3] Descr. Anat. Oculi hum. c. 2. S. 3. §. 4.
[4] Commerc. Litter. A. 1740. Hebd. 18. 1. [5] Monit. Medic. c. 11. S. 2.
[6] V. n. 2. & 6. & XIII. n. 3. [7] Epist. 14. n. 34. & seqq.

vel erodentibus emplastris, quæ appellant vesicatoria, ad crura postremo adhibitis, nihil prorsus agentibus, sic aphonus, ut illatus fuerat, ad mortem usque perstitit: quæ, nullis unquam accedentibus convulsionibus, die quarta ineunte advenit pridie Idus Martias A. 1756.

CADAVER ante diem a morte septimum, improvisa gonagra me domi retinente, inspicere non potui, ubi cum me diutius fore, timerem; jussi, caput saltem, & penem cum annexæ vesicæ parte servari. Dum Caput a collo dividerent, idque biduo ab obitu, multum nigri, & densi sanguinis effluxerat. Quo minus miratus sum, reserato demum cranio, meningis Tenuis vasa non distenta sanguine a me conspici. In ventriculo Laterali dextero multum aquæ inveni, plexumque Choroidem pallidum, & qua antrorsum se inflectit, parvis auctum, sed confertissimis, hydatidibus. In sinistro ventriculo aquæ, & hydatidum multo minus. Ab hoc tamen inter utrumque discrimine resolutio illa a sinistris non provenerat. Nam cum præter cerebellum, medullamque Oblongatam, sinistrum quoque cerebri hemisphærium recte se haberet, in dextero cavernulam deprehendi subrotundam, nuculæ juglandis capacem, nigri sanguinis plenam. Ea corporis Striati, & Thalami nervi Optici externum latus non modo contingebat, sed & utriusque partem aliquam occupabat sic tamen, ut intra ventriculum non hiaret. Quibus perspectis, oculos ad imam illam vesicæ partem, ad urethramque annexam converti.

Vesicæ tunicæ crassiores erant, ut in eo qui gonorrhœæ tempore ex urinæ difficultate laboraverat. Per interiorem vero illam vesicæ faciem tot orificium versus sanguifera tendebant vascula, & sanguine adeo distenta, ut a primo crederes, tot ibi exstare hæmorrhoides, eum locum operientes, quot erant quasi aggeries parallelorum vasculorum. Ab eo orificio cum urethram ad finem usque aperuissem; nullum usquam ulcus; imo nihil usquam ab naturali colore alienum occurrit. Quin etsi ex osculis Prostatæ glandulæ materiam expressi quasi putridam, & quæ ex albo ad cinereum colorem vergeret; id tot dierum moræ imputavi; hæc vero, quæ dicam, cætera prægressæ olim gonorrhœæ. In caruncula Seminali Sinus orificium mei laxius, Sinusque ipse quam soleat, longior fuit. A carunculæ autem utroque latere lineolæ erant quædam parallelæ, secundum longitudinem ductæ. Sed hæ humillimæ. Non sic vero annulus ex intima urethræ substantia, lacerti instar, prominens, ut aliquantum, ferme ad valvulæ parvæ modum, descendenti lotio, aliive humori potuisse obstare videretur. Transibat is annulus super carunculæ non infimum rostrum, huic, ut reliquæ circumcirca superficiei urethræ affixus, nusquam solutus. Cum ad Littrii glandulam, ad eamque sedem in qua oscula hiant ductuum Cowperi glandularum, nihil internoscere potuissem quod esset præter naturam: rursus in ea parte quæ tribus, aut quatuor transversis digitis supra finem urethræ est, albas quasi fibras obliquæ, sed leviter, exstantes animadverti. Tenebant hæ latera. Quæ autem inter hæc erant meorum Canaliculorum orificia satis erat inspicere, ut morbum olim esse passa, intelligeretur; adeo ipsa magis quam cæterorum orificia, contracta erant, & proxima utrinque superficies aliter ac reliqua omnis, se habebat.

Quæ ad graves morbos spectabant, descriptis, non ægre feres, ut opinor, si pauca addidero in hujus hominis capite animadversa, quorum unum ad morbum, sed levem, tria reliqua non ad morbum quidem, sed ad res præter consuetum naturæ modum pertinebant. Primum fuit tumor cysticus, mediocri uvæ acino haud major, in tempore prominens dextero non ita procul a fronte. Materia plenus erat alba lactis instar, sed lacte aliquanto minus fluida. Cavum tunicæ eam materiam continentis sphæricum, dimidia ex parte ad cutem pertinebat; altera dimidia erat infra cutem. Secundum. Sinus frontis pituitarii nulli erant. Tertium. Sinus ejusdem generis Sphenoidæi erant quidem, nec tamen in dexterum, sinistrumque divisi, sed in superiorem, & inferiorem, quorum hic major fuit. Quartum denique. Processus Styloides sinister digitos transversos propemodum quatuor longus,

gus, ut vix digitulo distet (servo enim adhuc) ab osse Hyoide, id intervallum vinculo implente illo terete per quod cum eo osse connectitur; nisi forte mavis, superiorem omnem ejusdem vinculi partem multo crassiorem factam esse, in osque conversam, quando vinculo quoque dextero in medio ferme suæ longitudinis accidit, ut ad sesquidigiti tractum crassius, & osseum fieret, idque manifestissime, cum supra, infraque nihil nisi vinculum sit.

14. Sed istud vinculum num; quod Weitbrechtus (1) facere non dubitavit; negandum sit, non est hic disputandi locus. Hoc tantum dicam, optandum fuisse, ut priusquam negaret, si non in ea quæ modo descripsi, at in series saltem incidisset ossiculorum, quales Vesalius (2), & Eustachius (3) ab se visas pinxerunt, & magna ex parte ipse vidi: quæ ossicula sic facta, & connexa sunt, sicque ab Styloide processu ad os Hyoides recta contendunt, ut tot particulas fuisse illius vinculi, intelligas, quæ cartilagineæ primum, dein, sicut appendices solent ejusdem ossis, ipsæ quoque in os sint mutatæ, & locum vicesque retineant vinculi de quo loquimur. Weitbrechtus autem nunquam nisi in *granulum osseum* videtur incidisse *unum vel alterum innatum* ossi Hyoidi (4). Alibi igitur quatenus sit ejus sententiæ indulgendum, videbimus, ubi alia pariter ad os idem attinentia examinabimus, ut, quod nonnullis ex Decessoribus etiam nostris excidit, vinculum de quo dictum est, in appendices inseri adjectas extremis cornuum apicibus, item num hæ aliæ appendices, aut certe quæ perbrevi vinculo sæpe innascuntur, apices illos cum superioribus cartilaginis Thyroidis processibus colliganti, ita ab Anatomicis neglectæ fuerint, ut quidam Eruditi alioquin Viri credere videntur, Fabricii nostri ab Aquapendente (5), & Bauhini (6) obliti, aliorumque, etiam recentiorum, ut Verheyenii (7), Winslowii (8), Weitbrechti (9), quorum alii olim vel geminatas pinxerunt, alii descripserunt, alii usum aliquem proposuerunt, fere omnes satis memorarunt. Verum hæc alibi, ut diximus. Hic præstat cætera quæ in proposita historia legisti, ad morbos proculdubio, nec leves, attinentia, tantisper considerare. Spectant enim ad res quas fuse tractavimus aliis Epistolis, velut ea ultima; ut ab ipsis incipiamus; quæ in urethra conspeximus. Fac igitur conferas cum illis quæ a virulenta gonorrhœa alias (10) vidimus esse relicta. Exstantes tunc quoque in urethra lineas, & canaliculorum, nedum contracta, sed obliterata orificia occurrisse nobis, leges, unde prægressas exulcerationes conjiceremus, & obices, lotio, ac catheteri se opponentes, & pro carunculis perperam sæpius habiti, quid essent, perspiceremus. De cavernula autem sanguine plena in eo cerebri hemisphærio quod resoluto erat artui oppositum, proximaque Striato corpori, & Thalamo nervi Optici deprehensa, non opus est indicem, quibuscum ex nostris Observationibus possis comparare, cum id fecerim novissimis ad te Litteris (11). De funesta vero ex ebrietate Aphonia cum supra (12) indicatum sit ubi scripserim, si historiam illam cum hac contenderis; utrumque hominem intra idem ferme tempus esse mortuum, animadvertes, utrumque sine convulsione, alterum etiam cum febris cito corripuisset; ut si hæc ad Hippocratica dogmata, quæ tunc produxi, velis exigere; vel hinc intelligas, quam pauca extent Medicorum dictata quæ sine ulla exceptione possis accipere. Etiam quæ de febre tradita sunt, apoplexiam cui superveniat, solvente, non sine pluribus exceptionibus vera esse posse, ex iis quæ alias ad te scripsi, perspexeris. Nec sane hic uti licet exceptione illa quæ in extrema Epistola XI. (13) memorata est; cito enim febris advenit. Et de alia quam Epistola II. (14) indicavi, hic fortasse a primo dubitabis, cum in utrius-

(1) Syndesmolog. S. 6. §. 15. & seqq. (2) De corp. hum. fabr. l. 2. c. 13.
(3) Tab. 47. Fig. 14. (4) S. cit. §. 17. (5) De Larynge Fig. 9.
(6) Theatr. Anat. l. 3. c. 44. & Tab. 33. Fig. 1. (7) Anat. corp. hum, tr. 3. c. 11.
(8) Expos. Anat. tr. de la Teste n. 433. (9) S. cit. §. 20.
(10) Vid. Epist. 42. n. 41. & Epist. 44. n. 9. & Epist. 60. n. 12. (11) Epist. 62. n. 13.
(12) n. 12. (13) n. 24. (14) n. 10.

triusque aphoni cerebro fuisse aquam, videris: quanquam in hoc quem corripuit febris, non serosam fuisse apoplexiam, sed propter cavernulam, ab sanguine excavatam sanguineam potius credere liceat.

15. Quoniam vero cum de Aphonia alias egi, non de funesta dumtaxat, eaque ex ebrietate, verum etiam de alia longe dissimili verba feci, curationem quandam referens meam; nunc quoque placet curationes duas alias in aphonis duabus Virginibus tibi, sed perpaucis, significare. Pro utraque & consultus sum, & respondi. Et sanata quidem utraque est Adolescentula, altera fortasse a me, altera certe potius a casu. Cum enim, remediis non proficientibus, rus forte ducta esset vindemiæ tempore, ibi dum uvam gustaret, accidit, ut aliquid ex ea in laryngem incidens, tussim vehementem moveret, post quam statim loqui potuit; sed non longum ad tempus; nec mirum, quippe in ea quæ & alias in diuturno aphoniæ decursu cum libera aliquando ab hac fuisset, rursus in eandem recidisset. Quod pariter & Virgini illi alteri acciderat priusquam Generosissimi ejus Parentes a me pro ipsa consilium peterent. Sed hanc post remediorum usum iterum vocem recuperasse certior factus sum; rursus autem amisisse, necdum audivi. Quam autem ad tempus sanaverat tussis, qua ratione sanaverit, scire, sive aliquid forte, quod tamen sub sensus non cecidit, discutiendo, sive inertes laryngis musculos incitando, sive aliud aliquod ejuscemodi in nervis præstando, id, inquam, scire Medicis haud inutile fortasse esset, ut in pari casu tanto fidentius experiri possent quid tussis, sed moderatæ, auxilio consequi liceret.

16. Jam vero ad alterum laryngis, aut pharyngis, aut utriusque morbum, Anginam videlicet, transeamus. Ex hac mortuorum dissectiones non extare, cum de ipsa ad te scribens mentionem injeci (1) non sine admiratione questus sum. Neque enim id videbatur accidere potuisse in morbo non solum adeo periculoso, verum etiam non infrequenti, imo aliquando epidemice grassante haud secus ac olim, ut ex Julio Modesto Macrobius (2) retulit, cum sacrificia instituta sunt Angeroniæ Deæ, *quod populus Romanus morbo, qui angina dicitur, præmisso voto sit liberatus*. Propiore autem nobis tempore in pueros potissimum incumbens, magnas, & diuturnas strages edidit. Nec tamen etsi laudabilis cadavera humana dissecandi mos jam vigebat, & Medici aderant in Anatome non mediocriter versati, ut apud Siculos Jo. Bapt. Cortesius, & apud Neapolitanos M. Aurelius Severinus, qui & ægros inviserunt, & de hoc eorum morbo scripserunt (3); ullam ad hunc pertinentem in illorum scriptis dissectionem invenies. Quin Cortesius ex iis fuit qui Messanensibus Senatoribus, eam requirentibus, persuaserunt, aut certe recte persuasum esse censuerunt, *cadaverum sectionem ad cognoscendum* eum *morbum esse prorsus inutilem*, quippe cum in partium quæ adaperto ore cerni possent, & tonsillarum præsertim, inflammatione, gangrænaque consistere, existimaret. Severinus quoque satis per signa notum censens, ne verbis quidem (4) *insumere* voluit *anxium laborem in delineanda sede affectus, aut vitio ipso*. Igitur vix unam tandem ad typographum Francofurtensem misit Observationem, quæ libro, jam formis descripto inseri non potuit, quapropter inter alia, libris quoque antepositis adjicienda, in calce voluminis edita est. Eam habes quidem in Sepulchreto (5), ubi & ipse legeram; verum adeo oscitanter exscriptam, ut inter verba cætera, ad confirmandam Severini hypothesim ferme spectantia, perpauca hæc, quæ una ad titulum *de Angina* attinebant, sint prætermissa: *Pervestigata larynx crustacea quadam pituita facie exteriore contecta citra ulceris speciem*. Hæc autem ex quo ad te scripseram, unica fuit Observatio quam de inspecta mortui ob anginam larynge potui reperire, non dubitans, quin Severino, si non semel instituere, sed sæpius ejusce-

(1) Epist. 14. n. 39. (2) Saturnal. l. 1. c. 10.
(3) Miscell. Medic. Dec. 9. Epist. 6. De recond. Abscess. nat. l. 8. sive Diatriba de Pedanch.
(4) Part. 1. in fin. (5) l. 1. S. 23. Obs. 24.

ejuſcemodi perveſtigationes placuiſſet; occaſio enim minime deerat, cum angina illa *tot millia puerorum*, ut ipſe teſtatur (1), occidiſſet; non, inquam, dubitans, quin & alia in aliis occurriſſent. Cum igitur præter eam unam Severini Obſervationem, alias non invenirem quæ in homine habitæ dicerentur; an ex beſtiis ſaltem, aliquot extarent, quæſivi; ſed vix in canibus ex angina mortuis reperi hæc eſſe a Stegmanno (2) conſpecta, *colla externe intumefacta: internæ fauces, gutturiſque muſculos inflammatos*. At ſi crebrius, ut aliorum morborum, ſic hujus quoque ſedes ab Anatomicis quæſita, & propoſita eſſet; num putas, hoc noſtro ſæculo futurum fuiſſe qui, nulla producta iſtiuſmodi perquiſitione, aſſeveraret, Thyroidæam glandulam *ſolam & unicam illam ipſam eſſe, quæ violentiſſimo morbo Anginæ ſedem conſtituat?*

17. Ex quo autem ego Obſervationem habui, poſtea ad te miſſam (*), faucium, & laryngis, & Aſperæ arteriæ Juvenis quem angina interemerat; alias prodiiſſe, ſcio, anno eodem habitas, præſertim in pueris, quos, ut olim Regno Neapolitano, & Siculo diximus, angina violentiſſima tunc perdebat in Gallia. Non ibi Medici contenti fuerunt aut morbi ſignis, aut inſpectione earum dumtaxat partium quæ, ægrotantium ore adaperto, ſub oculos cadunt: neque id fruſtra; diſſectis enim puerorum cadaveribus, quantum labis in arteria Aſpera lateret, manifeſto deprehenderunt, quemadmodum ex duabus diſſectionibus cognoſces, ab Solerte Medico Aurelianenſi Arnault ad Regiam Scientiarum Academiam miſſis, & ab hac editis (3). Sed etiam ex noſtratibus aliqui ſpectatæ diligentiæ, & fidei Viri non ſibi defuerunt, ut ex hiſtoria intellexi quæ ab uno eorum deſcripta ad meas pervenit manus. Summa erat, in viro ab angina occiſo inflammatam laryngem, pharyngis vero fornicem cum palato mobili, & tonſiliis gangræna, & ſphacelo prorſus nigricantem, & corruptum fuiſſe inventum.

18. Intelligis, hic a me, non ſecus ac Epiſtola XIV. (4) ſermonem hactenus eſſe factum de legitima, id eſt Inflammatoria angina. De ſpuria autem, quam nunc Aquoſam a Claris Medicis vocari video, a quibus aliæ quoque anginæ ſpecies, & in his Convulſiva, memorantur, ſi forte quæris, per diſſectionem quid ipſe viderim, ſic habeto. Quod ad ſpuriam attinet, unum, aut alterum me ſecuiſſe, quos Epiſtola eadem (5) tibi deſcripſi, cum ea, ſi ita vis, certe non ex ea mortuos. Ad Convulſivam autem referre non poſſum quæ ad *Paralytodeam*, ut quidam vocant, potius acceſſit in ea muliere cujus hiſtoriam continuo ſubjiciam.

19. ANICULA, quæ diu jacuerat in Noſocomio ſic extenuata, ut nihil, niſi oſſa, & pellis, eſſe videretur, accedente demum, aut manifeſtiore facta febre, cum deglutire non poſſet, neque os ita aperire, ut introſpici ſatis liceret, credita eſt ex angina mortua circa finem anni 1755.

CAPUT ibidem ſecantes, amplas quidem Maxillares Internas glandulas, & præſertim dexteram invenimus, ut maxillæ depreſſioni, quanta ad os valde aperiendum neceſſaria eſt, officere fortaſſe poſſent, & quadantenus etiam deglutitioni, nec tamen adeo ut omnino prohiberent. Sana autem larynx, ſana Aſpera arteria, ſanæ fauces cum palato mobili, tonſillis, & linguæ radice compertæ ſunt: neque illa glandularum Maxillarium amplificatio recens eſſe videbatur.

Thorax modicam pulmonis alterius partem duram habuit; nec ſine pure. Tunc etiam Spina animadverſa eſt ab naturali inceſſu deflectens, ſed leviter. Quæ tamen inclinatio cauſa mulieri fortaſſe fuerat ſic caput gerendi, ut de teretibus duobus vinculis per quæ ſecundæ vertebræ Dens ad oram maximi calvariæ foraminis alligatur, dexterum ſiniſtro longius, & craſſius invenerim.

20. Et Meadius (6) ſane in eo quem Convulſiva angina ſuſtulerat, diſſectis faucibus *ne minimam quidem tumoris vel inflammatio-*

(1) De effic. Medic. l. 1. P. 2. ubi de Phlebot. c. 16. (2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obſ. 169.
(*) Epiſt. 44. n. 3. (3) Memoir. A. 1748. (4) n. 39. (5) n. 24. & ſeqq.
(6) Monit. Medic. c. 4.

mationis in earum *glandulis*, *aut musculis notam* offenderat: sed crassiore sanguine vasa omnia turgida, & ubique prominentia. Quin & nervorum omnium convulsionem in angina hac memorat, ipsamque *strangulationem faucium* nominat. Cujus neque sensus, neque cætera quæ modo dicta sunt, cum in proposita Anicula fuerint, fuerint autem quædam alia ex iis quæ Boerhaavius (1) in angina commemorat *nervos, & musculos resolutos habente*, ut puta quod non modo *sine ullo signo tumoris externi, internive appareat*, verum etiam *in fine morborum diuturnorum*, corpore *maxime* succis exhausto, *contingat*, & *fere semper* tum *sit signum imminentis mortis*, tum *post* hanc *suppuratum pulmonem demonstrat*; idcirco anginam hanc non ad convulsivam affectionem, sed potius ad paralyticam, si ad alterutram referenda est, accessisse, crediderim.

21. Scripseram hæc, cum recens huc Lipsia importatum Actorum Eruditorum Volumen (2) versans, ex libris quibus hic caremus, quibusdam nonnulla cognovi ad unum, atque alterum morborum genus spectantia de quibus hac Epistola actum est, Anginam, & Cæcitatem. Ad illam Historica Dissertatio (3) attinet, gallice scripta, de gangrænosa puerorum angina, eadem, opinor, de qua supra (4) indicatum est; ad Cæcitatem vero Observatio Cl. Viri Philippi Adolphi Boehmeri (5) in fœmina quæ post diuturnos capitis affectus, correpta visus obscuratione, & tandem jactura, dissecanti exhibuit præter alia, & præsertim seri copiam ex parte fœtidi quo tres priores cerebri ventriculi, quippe cum Pituitaria glandula scirrhosa esset ac ulcerosa, distendebantur, exhibuit, inquam, excrescentiam fungosam, conjunctioni incumbentem Opticorum nervorum. Simul plura, quæ alio pertinent, in cadaveribus observata, ibidem reperies; ut tibi pergratum fore, non dubitem, quod indicaverim. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXIV.

Ad Thoracis Morbos pertinet.

QUanto longius spatium inter illud tempus quo de Morbis Capitis primas ad te Litteras misi, & annum hunc intercessit, & quanto plures in Capite, quam in Thorace, sunt Partes; tanto pauciores de hujus Morbis Observationes potui instituere; ut facile omnes queam hac una Epistola comprehendere, qua primo loco quæ in Pulmonibus conspexerim, deinde quæ in Corde, Magnisque ejus Vasis, exponam.

2. MULIER consistente ætate mortua erat in Nosocomio ex pulmonis inflammatione sub finem Januarii A. 1755. cum ego Anatomen in Gymnasio docerem. Quod ut plenius facere pergerem, illata illuc sunt ex ejus etiam cadavere; nam & ex aliis habebam; simul cum iis Partibus quæ tum urinæ tum generationis gratia mulieribus sunt attributæ, Thoracis, qualiacunque erant, ipsius viscera cum diaphragmate. VENTRIS illas Partes cum examinarem; alia quæ a consueta naturæ norma dumtaxat discederent, alia quæ præter naturam omnino essent, deprehendi. Inter prima corpus subrotundum fuit diametro pollicis transversi, rubello colore, sua tunica cinctum, quod etsi in membrana erat adiposa renis sinistri, tamen neque ren Succenturiatus, qui ab eo latere duplex esset, nec ren alter parvulus, nec lymphatica glandula certe erat; sed potius splen alter exiguus, ut bifariam secti natura ostendit. In ambitu enim, ut sæpe in liene animadverti, erat coccineum, cætera ex rubro fuscum; ut quamvis structura esset paulo magis resistens cultro, quam lien, lienem esse, omnes qui aspicerent, facile agnoscerent. Ren idem sinister longior fuit, quam dexter: nec mirum, cum pelvibus instructum esset duobus, superiore, & inferiore, prorsus

(1) Aphor. de cogn. & curand. morb. §. 784. & seqq. (2) A. 1758.
(3) Vid. M. Jul. (4) n. 18. (5) Vid. M. Januar.

ſus inter ſe diviſis non ſecus, ac ureteres qui ſinguli ex ſingulis pelvibus profecti, in conſuetam veſicæ ſedem influebant orificio (id quod exercitatiſſimo Proſectori Euſtachio (1) videre non contigerat; mihi autem caſus ter ſaltem (2) obtulit) orificio, inquam, ſinguli proprio, alter parvulo infra alterum intervallo. Ad morbum autem, an ad inſtans fortaſſe menſtruorum tempus id attineret quod in utero animadverti, dubium fuit. Nam fundi pars ſuperior intus rubebat; ſed quamvis ſanguifera vaſcula per intimam membranam tranſpicerentur; tamen appreſſis ſubtus digitis, non, ut ſæpenumero alias ſolet, quidquam ſanguinis prodibat. At certe ad morbum referenda erant quæ in trunco arteriæ Magnæ, ejuſque Iliacis ramis vidi. Nempe in illo maculæ intus erant albæ, futuri oſſis inchoamenta; in his autem ramis per internam pariter faciem lineæ exſtabant parallelæ ſecundum longitudinem ductæ, quæ, utrumque latus in diverſa trahendo, minime poterant obliterari. Thorax quoque, & multo quidem magis, morboſa exhibuit; ſed & aliqua tamen quæ ſunt magis extra conſuetudinem, quam præter naturæ modum. Diaphragma enim non per unum, ſed per duo (quæ nuperrime quoque A. 1759. in viro offendi, & publice oſtendi) per duo inquam, inter ſe proxima foramina ita videlicet, ut alias vel per tria expoſui, venoſum e ventre aſcendentem ſanguinem tranſmittebat. Cor vero orificium Coronariæ venæ habebat non membranea valvula inſtructum, ſed tenuibus, crebriſque parallelis filamentis ab ſummo ad imum deſcendentibus tam a dextris, quam a ſiniſtris, ita opertum, ut ſanguis tamen inter filamentum, & filamentum, magis autem per orificii medium, ubi filamenta prorſus deerant, tranſire poſſet. Ad morbidam autem conſtitutionem ſanguinis quidem, ſpectabant quæ ex Magnis cordis vaſis eductæ ſunt albæ concretiones polypoſæ; ſolidarum autem partium cum ea tubercula, a quibus, ut alias, nec raro, vidi craſſiorem factum limbum valvularum Mitralium, tum præſertim id quod mortis cauſam attulit, pars magna alterius pulmonis tumens, dura, gravis, denſaque intus, ac firma ſubſtantia, quæ colore erat non ſolum dilute ſubrubro quaſi elixi jecinoris, qualem in pulmonum inflammationibus ſæpius conſpexi, verum etiam albeſcente ex immiſta, ut facile erat conjicere, purulenta materia, eaque gelu, quod per eos vigebat dies, concreta. Per Aſperæ autem arteriæ dorſum celluloſa membrana ſic erat a coercito humore diſtenta, ut glandulæ quas in illo olim (3) delineavi, minime, aut vix apparerent.

3. Non unam hanc quæ ad Thoracis inflammationes ſpectaret, habui diſſectionem ex quo tot illas ad te miſi Epiſtola XXI. Alias enim poſtea accepiſti, aliis Litteris (4) deſcriptas, ultimam præſertim quam cum iis conjunxeris Epiſtola illa, & XX. propoſitis, in quibus pleura inflammatione non carebat, quamvis ægrotantes ſenſu pungentis doloris caruiſſent. Quod etſi qua ratione accidere potuiſſet, cum illas propoſui, conjicere non omiſi; tamen cum pleuram ex inſtituto naturæ ſenſu defici, quod nemo facile tunc probaſſet, nunc Viri Experientiſſimi doceant; non ægre feram, ſi ubi controverſia iſta in eorum tandem fuerit ſententiam compoſita, ipſorum dogmati conjecturas poſtponas meas, longe facilius ſic explicans tum illas, tum alias earum ſimiles Obſervationes; in quibus ſunt quam Vir Cl. habuit Ignatius Vari (5), & quam idem a Petro Criſpo olim habitam indicavit. Certe earum utraque, quacunque ratione explicare velis, digna eſt quæ in Sepulchretum referatur. Cæterum quod ad pectoris, & laterum dolores attinet, aliæ, nec unius generis, ſunt in quarum conſideratione haud immerito verſeris, illa in primis quæ ex acuto prope ſterni ſiniſtrum latus dolore, cum peripneumoniæ ſignis conjuncto, ad inflammationem anterioris partis pulmonis ſiniſtri pertinere videbatur, cum poſt ægri tunc inex-

(1) De Renib. c. 19. (2) Vid. Epiſt. 7. n. 17. & Epiſt. 54. n. 33.
(3) Adv. I. Tab. 2. Fig. 1. (4) Epiſt. 36. n. 23. & Epiſt. 75. n. 16.
(5) apud P. Toſetti ſull' Inſenſib. &c. Lett. 4. n. 24.

inexpectatam mortem Præcl. Lieutaudius (1) deprehendit, ad inflammationem, suppurationemque membranæ quæ interius pericardium, exterius autem cor amicit, pertinuisse. Sed hæc propter adeo spectabilem morbi sedem a te perlegenda Observatio, at cum aliis ejusdemmodi conferenda, quas ubi quæras, infra (2) indicabo, ad inflammationum tamen genus spectabat. Aliæ autem sunt ad aliud genus attinentes, ut puta quam apud auditorem quondam meum, nunc Doctum, & exercitatissimum Medicum legeris Joannem Larber. Hic enim in Adnotationibus quas suæ Palfinii Editioni (3) interseruit, narrat de Juvene quem ab diuturna tussi, sputo sanguinis, & recurrente dextri lateris dolore liberatum vidit, cum frustum extussivisset lapideæ materiæ, albi coralii simile. Ibidemque Nobilis Viri qui *nigrum* Hippocratis *morbum* diu pertulerat, & marasmo confectus obierat, pulmones memorat flaccidos, in quorum pluribus partibus dura corpuscula deprehendit pisorum magnitudine, sphærulæ autem forma. Quæ ut ipse adjicit ad eam Auctoris sui Observationem qua in pulmone militis repertum ab se refert lapidem, columbino ovo non minorem, neque hujus figuræ dissimilem, ita ego hic etiam commemoro, ut tres hasce illis addas, & cum earum quibusdam conferas quas tibi bene multas collegi Epistola XV. (4), cum de pulmonum calculis, eorumque effectibus sermonem haberem.

4. Ad ea vero quæ XIX. Epistola (5) nec pauca, & varia protulimus super agitata controversia, an submersorum pulmonibus, & ventriculo aqua insit, an non insit, dissectiones attinent quædam, a nobis lectæ non ita pridem. Meckelius enim Diligentissimus Anatomicus inter suas Morborum Cordis Observationes quinctam describens (6) in milite habitam qui semet in flumen dejecerat, pulmones, ait, omnino plenos aeris, sanguinisque fuisse, hujus videlicet intra vasa, quæ in cæteris quoque visceribus, ut in submersis aliis, fluido tumentia sanguine deprehendit: quod si ab aqua tumere ventriculum, conspexisset; non videtur fuisse prætermissurus. Dissectio altera epileptici est, qui in balneum frigidum cum se immersisset, mox in eo suffocatus inventus fuit. In nullis autem hujus visceribus quidquam aquæ repertum est a Cl. Weszpremo (7), qui cum Aspera arteria perforata est, *aerem in pulmone contentum tum levi quodam sibilo erupisse*, audivit: quamobrem non aquam, sed aerem esse, censet, qui *repetita* antea *inspiratione accumulatus*, & *vesiculas pulmonales distendens*, sanguinis per pulmones transitum, & quod consequitur, per universum corpus circulationem prohibeat, sicque submersos, *forte & strangulatos*, interimat. Et quod ad strangulatos quidem spectat, meminisse potes, quid ipse de retento in eorum pulmonibus, & dilatante se aere in illa eadem Epistola (8) sim suspicatus. Attamen, quod ad submersos attinet, eorum memor quæ aliter alii, & ego experiendo conspeximus, tanto magis hæreo, quanto attentius alteram lego Observationem (9) quam priori Cl. idem Vir continuo subjecit. Cum enim quendam nautam, in Tamesi fluvio submersum, nec nisi *post quadrantem horæ cum dimidio* inventum, & extractum, in vitam cujus nulla supererant signa, revocare conaretur; non illico Asperam arteriam, sed *hora integra* jam in usum cæterorum auxiliorum insumpta, tum denique perforavit, nec ullum sibilum, aut aliud erumpentis aeris indicium, quod ajat, animadvertit; imo per illud foramen fistula immissa aerem *iteratis vicibus* impulit, *ut sic inflatis pulmonum vesiculis*, aliisque adhibitis (quæ omnia haud inutiliter leges) auxiliis hærentem sanguinem promoveret, quod tandem est felicissime consecutus. Nec vero intra ejus curationis tempus, quod horas excessit duas, donec videlicet *mortuus*, ut a primo videbatur, *nauta in vitam revocatus est*, quidquam ex ejus ore ejectum dicitur; ut hanc non possimus cum Observationibus nostris, alio-

(1) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1752. I. Mem.
(2) n. 14. (3) Anat. Chirugr. Tom. 3. P. 6. c. 9. (4) n. 19. & seqq.
(5) n. 40. & seqq. (6) Sect. 1. Vid. Hist. de l'Acad. R. des Sc. de Berlin. A. 1755.
(7) Obs. Med. 8. §. 2. (8) n. 38. (9) sub n. 9.

liorumve conciliare. Halleri in primis Solertissimi Viri, cujus non tam in muliere quæ plusculis horis, quam in fele, & canibus, brevissimum ad tempus submersis, habitas dissectiones satis fuerit hic verbo indicasse tum quia tibi in mea illa Epistola (1) commemoratas, tum quia nuperrime ab ipso iterum propositas (2) videre potes, simulque cognoscere, ut viscidam illam spumam quæ ex aqua cum aere agitata in submersorum pulmonibus oritur, in iisque reperitur, diserte adhuc (3) ajat, *nulla nobis nota arte* inde posse *depelli*, *& ejici*, ubi donec subsistat, necessarium sanguinis transitum a dextero cordis ventriculo ad sinistrum impediat. Quod tanto magis nunc dicit postquam ne in violentiore quidem electrizatione satis esse auxilii expertus est. Ipse quoque tamen fatetur, summæ esse difficultatis suas cum oppositis tot submersorum quos Ars excitavit, Observationibus ita conciliare, ut conciliatoris, nedum cæterorum, animus acquiescat, cujusmodi aliquas in suis novissime editis Physiologiæ Humani Corporis Elementis (4) inter argumenta pro re quam ibi tractat, ultro producit. Inter experimenta autem quæ ad eam attinent controversiam, cum alia addiderit ad alteram spectantia, videlicet ex natantibus in aqua fœtus pulmonibus recte arguatur, vivum esse editum, an secus; hæc etiam velim, & quæ ex his deducit, attendas. Invenies enim quod iis adjicias quæ de cauto istius Medico-Legalis Experimenti usu ad te scripsi Epistola eadem XIX. (5) sive cum fœtum cujus cadaver invaserit putredo, spectavi sive cum ipsum inter exeundum e maternis locis aerem inspirantem, ibique mortuum, sive demum cui per os aer immissus fuerit; animadvertes enim de tot fœtuum inflatis pulmonibus vix uno in agno exprimi aerem potuisse, ut amplius non natarent. Cætera, & siquæ alia ad pulmones attinent, in præsentia omittimus. Jam enim ad alia de quibus plura scribenda sunt, id est ad Cordis, Magnorumque ejus Vasorum affectiones transeamus, oportet, a Pulsibus initium ducentes, & a rarissimis quidem illis quos cum in Sene a me perceptos indicarem (6); fieri posse, dixi, ut plenam ejus aliquando historiam, id quod nunc facio, ad te mitterem.

5. MERCATOR erat Patavii annos natus quatuor & sexaginta, quadrata statura, & obeso, non tamen nimium, corporis habitu. Is olim rheumati, & nervorum contractionibus cum esset obnoxius, Medicis auxiliis sanatus fuerat, ut quamvis pluribus, variisque negotiis assidue distineretur, valeret tamen ad eam usque ætatem quæ modo indicata est, cum improviso ea acciderunt, unde vehementissimis animi affectibus terrore, timore, iraque deinde, & mœstitia corriperetur. Paucis post hæc diebus, quadam ingruente quasi vertigine, cecidit. Postridie autem motibus convulsivis cum insultu, epileptici simili, vexari cœpit. Is erat brevis, sed frequens, & ructibus fœtidis erumpentibus solvebatur, subsequente faciei interdum rubore, interdum pallore, sensu autem angustiæ faucium, & ventriculi perpetuo gravis. Erant pulsus eo tempore validi quidem, sed duri, & rari: alvus autem, & vesica perpauca reddebant. Medicis jam inde a principio repetitis sanguinis detractionibus frustra usis, visus est morbus a ventriculo pendere, præsertim cum æger adventare insultus ex sensu fumi quasi cujusdam, ab hypochondriis ascendentis, præsentiret. Igitur præter blandiora adversus epilepsiam remedia, lenibus eccoproticis ventriculum per intervalla repurgare, intestina autem quotidie clysterum ope studuerunt. Si quid vero morbi sævitiem mitigavit, oleum fuit ex dulcibus amygdalis recens expressum, quo identidem utebantur. Verum cum æger nunquam fortasse melius quam die ab initio morbi vigesimo septimo habuisse videretur, insultus, qui nonnullis ante diebus abfuerant, eo ipso die vehementes adeo redierunt, ut præter cætera quæ dicta sunt, exinde æger cibum quemcunque aversari cœperit, sumptum vomitu subin-

(1) n.45. (2) Mem. sur plusieurs phenom. de la respir. S.4. (3) ut antea Opusc. Pathol. Obs.62.
(4) Tom.1. l.4. S.5. §.11. (5) n.45. & seqq. (6) Epist. 24. n. 33.

de rejicere, & singultu vexari, & fœtente halitu esse, & quamvis nulla unquam esset respirationis difficultas, sputa sæpe cruenta, & putrida reddere. Huc accesserunt sudores algentibus extremis corporis partibus, & identidem vaniloquia. Per hæc modo graviora, modo mitiora ad diem morbi ventum est trigesimum quartum: eoque die postquam cruenta, grumosa, & putrida, trium ferme unciarum pondere, sunt dejecta, mirum in modum sedata sunt omnia, nec pulsus dumtaxat, raritate, & duritie deposita, ad naturalem statum mox redierunt; sed omnino pristina sanitas est restituta. Hæc menses perstitit circiter quatuor, donec post brevem ambulationem, & scalarum ascensum, priores illi convulsivi insultus, rariores tamen, & breviores, invadere iterum cœperunt, & pulsuum raritatem reducere. Mensis tum erat December. A quo tempore usque ad Junii initium cum morbus vinci non posset, tunc ego consulendi causa accersitus, & ea quæ tibi hactenus descripsi, audivi, & ægrum qualem ex memorata Epistola cognoscere potes, inveni. Raritas præcipue pulsuum illa tanta, ut eorum numerus duabus circiter tertiis partibus minor esset quam oporteret, tum inculcabatur, tum a me quoque reperiebatur; Ea autem perpetua a pluribus jam mensibus raritas, quotiescunque insultus imminebant, vel multo major percipiebatur, ut ex hoc ejus incremento nunquam fallerentur Medici, si instantem prædicerent insultum: quo durante, pulsus non modo ex raro frequens, sed ita frequens fiebat, ut in ægris frequentem vocamus. Hæc cum accepissem, & cætera omnia perpendissem; respondi, implicitum mihi videri morbum, & qui propterea non omni ex parte sine erroris periculo dignosci posset. Hinc temere nihil audendum, sed iis quæ levaminis aliquid afferre hactenus consuessent, innoxiis remediis utendum. Attamen cum & vetus ille morbus, & præsentis causa, initium, & symptomata pleraque nervos affici, aut certe in consensum trahi, significarent; ad convulsiva horum irritamenta saltem mitiganda tentari posse opii pauxillulum, & si forte hic aliquid præstaret, ut in meo illo Cive (1), non ita absimilibus affectionibus laborante, multum præstiterat, cautum ejus, & opportunum usum non deserendum. Et sane Cl. Jacobus Placentinus, quocum eam consultationem habueram, mihi postea retulit, id non sine ægri utilitate ab se fuisse tentatum. Sed morbus tamen ea æstate perstitit. Sub cujus finem aucta respirationis difficultate cum tussi, & sputis plumbeo colore tinctis, insultus quoque crebriores, longiores, gravioresque sunt facti, & mens, quæ inter illos cum memoria vigebat, iis præsentibus abesse videbatur. Pulsus tamen validos, sed raros adhuc fuisse, scivi ab iis qui inviserant die ante mortem vigesimo. Quæ penultimo tandem accidit Septembris die anno eodem 1747. quo die tres quatuorve insultus præcesserant. Ut liberum semper ægro fuerat, sive supinus vellet, sive in alterutrum latus cubare; sic in latus cubans sinistrum, suffocati instar mortuus est, exerta lingua, & vasis faciei ad hujus usque nigredinem tumidis. A primo initio morbi ad finem usque, id est quindecim ipsis mensibus, nulla unquam se prodidit febris, nullus unquam fuit capitis dolor. CADAVERIS dissectioni, ut rogatus fueram, postridie præfui. Thoracis cavum dexterum aquæ, lotium referentis, libras plures; sinistrum autem minus habuit. Pulmones nusquam ad pleuram adhærentes, nusquam duri, colore hic illic per anteriorem superficiem cinereo, incisi nihil usquam vitii ostenderunt, nisi quod inter dissecandum lobum superiorem sinistrum, pluribus in locis ex sectis, opinor, bronchiis materiam albam fluidam puriformem potius, quam purulentam exire, animadversum est. Asperam quoque arteriam cum aliquo ex majoribus bronchiis secundum longitudinem aperiendo, vitii quidquam non potuit conspici, præter colorem ex rubro fuscum per interiorem illius arteriæ faciem. Intra pericardium aquæ ejusmodi, qualem in thorace fuisse, dixi, mediocris copia. Cor vero amplum valde ob dilatatos

(1) Epist. 9. n. 6. 7.

tatos ventriculos, non ob parietes factos crassiores: amplificatæ tamen columnæ, quod in dextero præsertim ventriculo adnotavi. Auriculæ pariter, & valvulæ omnes amplificatæ, sanæ tamen: & majora quoque erant arteriarum Coronariarum orificia. Magna etiam arteria ad curvaturæ usque initium æquo latior. In facie ejus interiore paulo supra valvulas animadverti paucas quasdam protuberantias, ibique substantiam arteriæ crassiorem, duriorem, magisque albam. Earum quoque aliquam vidi qua eadem arteria secundum vertebras thoracis descendebat; illuc enim usque aperiri, jussi. Pulmonaris autem arteria, & pars ima venarum ejusdem nominis, & Cava utraque prope cor, intus, extraque secundum naturæ modum fuerunt. Nigri, fluidique sanguinis sine ulla vel levissima concretione polyposa cum in venis Cavis, tum præsertim in auricula dextera, & ventriculo utroque multum vidi.

Ventre adaperto, turgidula aere intestina occurrerunt, Tenuibus omentum, quod ad ventriculum retractum erat, operientibus. Jecur duriusculum, & ad cæruleum colorem vergens. Lien paulo major, quam secundum naturam. Ventriculus quoque amplus, ejusque interior facies ex rubro fusca, & hic illic subnigra, credidi ab sanguine novissime restitante; nam & Tenuia intestina exterius subrubra. Quæ, & Colon cum omnia contrectata, & versata etiam huc illuc essent; nihil morbidi potuit animadverti. Pariter neque in pancreate, neque in mesenterio durities, aut vitium aliud fuit. Illud denique non est omittendum, cum primum manu dimota sunt intestina, aquæ copiam non omnino paucam sub illis apparuisse. Cranium autem secare nec locus, nec hora permiserunt.

6. De plena hac, ut promisi, atque adeo prolixa historia, omissis consulto quæ morbi effectus evidentes fuerunt, & quæ longiorem historia sermonem requirerent, ad ea dumtaxat redibo quæ statim a cadaveris dissectione Præclarissimo Placentino, & Solertissimo Prosectori Publico Mediaviæ, & aliis, qui aderant, dixi, fuisse quidem universi cordis, & Magnæ arteriæ dilationem a nobis conspectam, quæ certe antequam affectus illi vehementissimi animum hominis percellerent, nulla fuerat; optime enim valebat: itaque a maxime perturbato spirituum per nervos motu, eosque præsertim qui cor eamque arteriam adeunt, videri ejus dilationis initium repetendum, ab iisdemque irritatis subinde nervis, ventriculo quoque subservientibus, tum sensum illum quasi fumi inde ascendentis, tum convulsivos insultus qui eum sensum consequebantur, a certo autem quodam, necdum tamen aucto, confirmatoque spirituum, & nervorum vitio primam illam non ita magnam pulsuum tarditatem facile deducendam. Quæ si omnia symptomata a cruenta illa dejectione primum quidem sedata sunt, non difficile ab iis causam quadantenus conjectum iri qui ab hæmorrhoidibus hanc repetant, & venæ Portarum radices cunctas, præsertim quæ a ventriculo in illius venæ truncum demum confluunt, non ignorent. Nec tamen propterea negandum, eam quam diximus, cordis, & Magnæ arteriæ dilatationem, præsertim postquam adaucta fuerat, quidquam ad pulsuum raritatem contulisse, quippe cum utrumque sic minus aptum esset ad se statim ac oporteret contrahendum, nervis præsertim ob dilatationem ipsam distractis. Sed neque ad ejusmodi causas aut solum, aut præcipue, pulsuum tantam raritatem esse referendam, vel hinc intelligere proclive fore, quod in tot aliis quorum cordis, & arteriæ Aortæ aneurysmata, multo etiam istis majora, deprehendimus, ejuscemodi pulsus non fuere; ut nisi aliud aliquod accedat, eos non inde fieri satis constet. Hoc autem quod debet accedere, nisi certum quoddam spirituum & nervorum vitium sit, perdifficile est conjicere. Hæc ferme dixisse tunc memini, & nunc placet altera quæ ad pulsus attineat, mea Observatione quo ad interea possum, confirmare.

7. RUSTICUS jam propemodum octogenarius, in Nosocomium admissus ob Tertianam febrem Intermittentem, postquam sanatus fuit, ibidem propter paupertatem tandiu perstitit, donec mense octavo diarrhœa semel, iterum, ac tertium correptus, levi demum febre accedente, sensim est mortuus. Mense hoc ulti-

ultimo urinæ fuerunt crassæ, sedimento quasi lacteo, sed inodoro. Respirationis vitium nullum, ut neque pulsuum, nisi quod cum antea molles, & sicut ætas, morbusque ferebant, humiles, & parvi fuissent, tribus extremis vitæ diebus imminuti erant adeo, ut minime perciperentur.

CADAVERE in Gymnasium illato, ubi Anatomen tradebam; adventabat enim Januarii finis A. 1754.; hæc in Ventre animadverti. Intra imum intestinum Rectum hæmorrhoidalia tumebant vasa. Intestina reliqua, ut ventriculus quoque, & pancreas, & lien, sana. In mesaræo quidem glandulæ erant aliquot pro illa ætate non exiguæ, nec tamen morbidæ. Sanum quoque jecur, quamvis in se contractum, & parvum, vesicula autem valde a bile distenta. Renes, si exteriorem faciem aspiceres, non optime constituti. Vesica autem optime. Interea scrotum, de quo nunquam tam longo tempore questus in Nosocomio Senex fuerat, animadversum est utrinque morbo non vacare. A dextris enim intra Vaginalem tunicam, quæ non magis erat madida, quam secundum naturam, calculos deprehendimus duos, undique solutos, alterum majusculum, alterum minimum, utrumque durum. Sinistra autem Vaginalis, crassior facta, nullum calculum, sed aquam continebat multam, colore lixivium referentem. Crassior quoque erat ea pars vasis semen Deferentis, quæ intra aquam erat, ut etiam Albuginea, quæ convestiebat Epididymidem, majori hic tractu ad testiculum arcte se annectentem, quam solet. Nec prope illius superiorem globum corpusculum deerat subrotundum, ex Albuginea exstans, quale in hoc hydroceles genere invenire nos solitos esse, aliis ad te Litteris (1) scripsimus. Thorax pulmones habuit sanos: cordis autem superficiem ferme totam multa, duraque pinguedine opertam. Venæ Pulmonaris Sinus ea fuit amplitudine, ut omnes tantam dilatationem mirarentur, carneis fibris per internam ejus faciem exstantibus. In valvulis Magnæ arteriæ omnibus Arantii corpusculum in modicam quidem, sed inæqualem, & ex parte osseam excrescentiam mutatum vidimus, in facie autem interiore ejusdem arteriæ toto eo tractu quo ab arcus fine, ad diaphragma usque descendebat, osseas passim bracteas, quamvis non magnas, & tenuiores: inde vero ad divisionem usque in Iliacas, & in Iliacis ipsis alba dumtaxat illarum bractearum inchoamenta, sed confertissima, & internam illam faciem inæqualem reddentia. Caput, quippe aliis deinceps usi cadaveribus, non attigimus.

8. Igitur; ut cætera, & vel istas valvularum Magnæ arteriæ excrescentias prætermittamus; satis vides, ne a tanta quidem Sinus venæ Pulmonaris dilatatione peculiare ullum in pulsibus vitium fuisse, cum tamen sinister cordis ventriculus, &, quod consequitur, ex hoc profecta arteria Magna non ita, ut par est, justam, & æqualem semper copiam sanguinis ex adeo amplificato Sinu potuisse accipere videantur, sicuti nec Sinus ipse ex pulmonibus admittere, quippe ob dilatationem haud amplius satis aptus ad se ita constringendum, ut alterne tantum sanguinis ex se ejiceret, quantum præcise ad naturæ normam requirebatur, ne locus videlicet deesset novo e pulmonibus adventuro. Sed neque in respiratione vitium erat ullum: quod tamen esse consuevisse, alias (2) agnovimus. Licet igitur hinc intelligere, ne consuetas quidem noxas semper, & necessario succedere vasorum Magnorum dilatationibus, nedum infrequentissimam illam pulsuum raritatem, cujus occasione hanc tibi historiam esse mittendam, putavi.

9. Cum de inæqualitate, & intermissione pulsuum ad te scriberem (3), & an vitia ejusmodi a polypis, ut complures fecerant, repeti possent, disquirerem; memineris, ut puto, me tantum dubitationibus Viri Cl. Andreæ Pastæ tribuisse, ut donec Vir alter experiens, doctusque existeret qui perspicue, & solide cunctas illas nobis eximeret dubitationes, me quidem tandiu cum Pasta an polypi ante mortem, diu præsertim, formarentur, dubita-

(1) XXI. n. 19. & XLIII. n. 16. & seqq. (2) Epist. 24. n. 36.
(3) Ibid. n. 30.

bitaturum, nec tamen illas eximere ita facile, dixerim. Quod dixisse nunc tanto minus me pœnitet postquam in duos incidi Scriptores, quorum neutri esse notam Pastæ illam Epistolam, nisi citarent, credidissem. At certe perlegisse attente, non puto. Uterque enim quædam objicit, quæ ab eo fuerunt satis superque dissoluta. Alter insuper una, quam proponit, Observatione, cunctis Pastæ rationibus satis esse factum, putat, quasi vero perdifficile esset eam, non posito diu ante mortem polypo, explicare. At saltem is polypus ex paucis illis fuisset, quos ego quoque excipiendos esse, existimavi. Sed neque ad genus illorum spectat, neque ad eos accedit qui difficiles habent explicatus. Quos habuisset fortasse ille de quo litteras adhuc servo, A. 1707. postridie Nonas Junii ad me datas ab egregio, dum viveret, Bononiensi Professore, Amicoque optimo Joanne Antonio Stancario. Scribebat is, fuisse sibi eo die ab nostro Laurentio Bonazolio ostensum muliebris venæ Cavæ segmentum suis cum Emulgentibus, quæ venæ erant omnes multum dilatatæ, tunicis instructæ magna ex parte cartilagineis, ex aliqua etiam osseis, plenæ autem substantia dura, & polyposa ita ut prorsus obturatæ viderentur: quanquam attentius inspiciendo, sinus aliquis in ea substantia animadvertebatur, per quem sanguis poterat, quamvis difficulter, transire. Ad eundemque modum eadem polyposa duraque substantia venas quoque Iliacas, & Pudendas, & vel capillares per Abdominis musculos fuisse plenas, sibi esse a Bonazolio asseveratum. Qui cum ventrem ejus fœminæ properanter, nullamque aliam ob causam aperuisset, nisi ut quæ ad generationis Partes ad requisitam ab se ostensionem, ut fit, præparandas extraheret, vix præter plenas illas capillares venulas, aliquid seri inter musculos effusi, & quasi saniosi animadverterat, in cavo autem ventris minimam aquæ copiam. Serius vero, jamque humato cadavere, præparationem inchoando, ea quæ de Cava, aliisque illis venis sunt dicta, perspexisse, ut ægre tulerit, se neque thoracem, neque caput reserasse, & quemadmodum se ibi venæ haberent, & reliqua, perquisivisse. Sed ut de mortua nihil aliud sciri potuit, sic de vivente nihil compertum esse, nisi in S. Mariæ de morte Nosocomio, ubi decesserat, pro hydropica fuisse habitam, cum tota esset tumida, colore autem ubique livido, qualis est cutis ubi plures ipsi venæ sanguine turgidæ subjiciuntur: summa cum difficultate respirasse, pulsusque humiles semper habuisse, & parum digitis explorantis Medici resistentes. Hanc tibi historiam, quippe mancam, non ut explicarem, descripsi; sed tum quia ex parte ad illam accedit Præstantissimi Halleri, quam alias (1) conatus sum explicare, tum quia ex rarissimis certe, nec una de causa, est. Sed ab iis quæ de Polypis Epistola XXIV. scripsi, ad ea quæ de vehementibus arteriarum omnium pulsationibus in extrema eadem Epistola (2) attigi, transeamus.

10. Eas cum a meri abusu, tum præsertim ab nervorum irritatione provenire, tunc non conjeci modo, sed & Mercatoris cujusdam exemplo me tibi vel magis esse alibi confirmaturum, promisi. Is qui me, etiam post id tempus, nec semel consuluit, a patre genitus fuerat, usque adeo hypochondriaca, vel potius melancholica mœstitia affecto, ut molestiarum finem per devoratum opium quæsiverit, & quamvis paulo post devorasse pœnituerit, frustra tamen vomitu ejicere conatus, illius vi interemptus sit. Qui casus animum filii, tunc adolescentuli, non mediocriter perculit. Accessit deinde Bacchi, & Veneris abusus nimius. Quem exceperunt convulsivæ tusses, & stuporis sensus in manibus, simul ita affectis, ut quæ vellet, stringere, atque attollere nequiret. Post hæc demum vehementes cordis, & arteriarum omnium pulsationes inceperunt; ut dubium non esset, quin & hæ ab nervis efficerentur, præsertim quoniam invitus caput, & cervices sæpe inflectere, aut movere humeros cogebatur, & posteaquam, multis exactis mensibus, arteriæ minus vehementer micabant, ea crebrius, magisque cogebatur facere; & musculorum palpitationibus,

(1) Ibid. (2) n. 35. & seqq.

bus, quas egomet in ſuris vidi, & moleſtiſſimis contractionibus ad artus, ad ventrem, & ad cor ipſum factus erat obnoxius, a quibus vel cum ſomnum primum caperet, expergefactus, dormire amplius non poterat. Cor autem, etſi arteriæ, ut dixi, non amplius ita vibrabant, non modo vibrabat ipſum, ſed & ejus vibrationes oculus, nedum admota manus, percipiebat, præſertim in ſpatio intercoſtali, modico ſub mamilla ſiniſtra intervallo, ubi ad tractus duorum, aut trium tranſverſorum digitorum ſe attollebat ad vibrationes ſingulas quidquid inter duas illas coſtas erat, quod ſi tunc manu tangeres, veſicæ inſtar cujuſdam, cedebat. Quid mali homini poſtea acciderit, neſcio. Quid morbus tunc minaretur, vel potius jam effeciſſet, certe autem unde primam originem habuiſſet, intelligis.

11. Nunc quando verba fieri de Aneuriſmatibus cœpta ſunt, quas eorum Obſervationes, poſt tot alias ad te ſcriptas, habuimus, huc addere non omittemus. Altera ad Cordis, & Majorum Arteriarum, altera ad Aortæ dumtaxat aneuryſma attinet. Quorum illud tamen non ſubito; hoc autem ſubito occidit.

12. VIR quidam menſes jam duos in Noſocomio decubuerat propter incommoda plura, in thorace omnia. Nam præter fiſtulam, quæ ad hujus cavum non perveniebat, cordis palpitatione, & æquo majori pulſatione laborabat. Hæ duæ ante annum inceperant, non jugiter quidem, ſed tamen ſæpe vexantes adeo, ut nudato pectore, oculis omnium apparerent. Pulſus in carpis certe non erant vibrati. Expectorabatur autem tanta puriformis materiæ copia; ut ſi quis a purulenta non internoſceret, is fiſtulam in cavum thoracis pervadere poſſet ſuſpicari.

MORTUI denique pulmones diſſecuit Medicus, ac Proſector Spectatiſſimus Mediavia noſter, & ſanos deprehendit. Non ita cor; quod propterea cum vaſorum Magnorum proxima parte in Gymnaſium ad me curavit afferendum, cum ibi Anatomen haberem A. 1757. extremis Januarii diebus. Vidi igitur utrumque cordis ventriculum dilatatum, non imminuta tamen parietum craſſitudine. Arteriæ quoque Pulmonaris truncus juſto erat latior; Aortæ autem latiſſimus ad curvaturam uſque incipientem; reliquum enim deerat. Interior ejus partis facies tota fuit alba, prædura, inæqualis.

13. MENDICI Viri eaſdem Partes, in Gymnaſium per dies eoſdem (ſed biennio ante) allatas, inſpexeram. Is quibus affectus antea fuiſſet incommodis ſcire pro certo non potui, niſi duo levia ulcera in crure altero, quæ etiam tum erant, geſſiſſe, & diebus proximis creberrima tuſſi, noctu præſertim, vexatum fuiſſe, qua concuſſione internam, ut videbis, hæmorrhagiam eſſe acceleratam, exiſtimo. Hunc ſyncope, ut ajebant, de improviſo correptum, & pro moribundo habitum, mox ad ſe reverſum, ſed omnium quæ tunc accidiſſent, prorſus neſcium, in Noſocomium intulerunt, pulſu quidem turgido, ſed prementibus Medici digitis non reſiſtente. Is erat Hieronymus Triviſanus, meus olim Auditor aſſiduus, Vir Nobilis, & Doctus, qui hæc, & quæ ſequuntur; adfuerat enim; diligenter narravit. Cum ex ægro quæſiviſſet, quid, & ubi tunc ipſi moleſtum eſſet; dolor quidam, reſpondit, hoc loco, imamque hypochondrii alterius partem deſignabat. Vix Triviſanus ad proximos inviſendos ægros proceſſerat, cum repente ille inſultu altero prehenſus eſt, qui certe ſyncope vera non fuit; nam quamvis pulſus eſſent nulli, facies tamen potius rubebat, & cum ſpiritus, quem vocant, ſalis armoniaci naribus ſubjiceretur, æger ſe nonnihil agitabat. Itaque intra horæ dimidium ex quo novus hic cœperat inſultus, vivendi finem fecit, alvi recrementis, unde ille videtur fuiſſe ad imum hypochondrium dolor, in lectulum prius effuſis. CADAVER cum laudatus Mediavia diſſecaret, pericardium offendit ſanguine plenum, Aortam autem arteriam, quanta in thorace erat, dilatatam. Hanc igitur, & annexum cor a me voluit inſpici. Et cor quidem, intus, extraque ſpectatum, juſta erat magnitudine, & conſtitutione. Sed arteria jam inde ubi a corde incipiebat, ad ſeptum uſque Tranſverſum æquo latior, quanto magis deſcendebat, tanto dilatata erat minus, niſi quod in medio ferme de-

descensu magis latescebat propterea quia ab uno latere in cavæ sphæræ segmentum protuberabat, cujus caveæ orificium, intra Aortam hians, diametro erat bini digiti transversi. Similis hujus, sed major, lateralis protuberantia inter cor, & primum ramum occurrebat qui ex Aortæ curvatura nascebatur; ut si homo diutius vixisset, appareret, ad dilatatum arteriæ truncum duo præterea sacciformia aneurysmata fuisse accessura, quorum non parva in duabus illis protuberantiis extabant initia. Justo erant etiam latiores arteriæ tres ex curvatura illa profectæ, nec secus ac totus arteriæ truncus, albis ossium inchoamentis facie interiore passim distinctæ, non magnis tamen, nec crassis, neque introrsum prominentibus, neque intimam tunicam, ut sæpe fit, cum osseam sunt nacta duritiem, exulcerantibus, quod ne ibi quidem fecerant, ubi jam ad istam duritiem perducta deprehendi, in perpaucis videlicet trunci locis. Attamen intervallo ferme sesquidigiti supra valvulas Semilunares transversam tenuem fissuram vidi, quæ longitudine semunciam Bononiensem æquasset. Ei fissuræ in exteriore arteriæ facie respondebat, sed paulo inferius, foramen cujus diameter vix par fuisset duabus lineis unciæ illius, idque oris cruentis, & semilaceris; ut palam esset, per fissuram sanguinem inter tunicas subiisse, & harum extima demum perrupta, in pericardium exiisse.

14. Similes hujus historias habes a nobis ad te scriptas Epistola præsertim XXVI. (1), ad quas non pauca adnotavimus, interque illa, quædam huc attinentia, quæ repetere non est opus. Quod si forte alias potius legere cupis aneurysmatum Observationes; non ita dissimilem nostrarum in Programmate (2) invenies quod Waltherus, illustris olim Professor, Lipsiæ edidit A. 1738; complures autem, & varias apud Solertem Pistoriensem Medicum Antonium Matanum (3) sive in corde habitas velis, quod immani vidit amplitudine, idque ex ingluvie perpetua (4), in alio autem magnitudine plusquam duplo majori (5); sive in toto arterioso genere, ut in Sene (6) cujus per corpus universum, innumera dispersa erant aneurysmata; sive in Magna arteria, ut in Juvene (7) cui ex inveterata lue Venerea thoracis, & ventris caveam aneurysma occupabat, aut in Viro (8) cujus aneurysma, œsophago adhærens, per hunc viam aperuerat sanguini, quo ventriculus refertus erat. Utinam singulas voluisset, aut potuisset perficere historias, additis iis quæ præcesserant, peculiaribus aneurysmatum istorum indiciis, aut iis saltem quæ postrema omnium ante mortem apparuerant, ut in eo (9) fecit, cui paulo ante obitum intumescens abdomen ascitem mentiebatur, cum tumor non ab aqua, sed ab sanguine esset qui ex eroso circa Emulgentes arterias ejusdem Aortæ trunco in ventrem defluxerat, itemque in eo (10) quem perrupta arteria Pulmonaris intra adsitum, opinor, bronchium, & per hoc in fauces immanem vim sanguinis effundendo, interemerat. Sed hoc nimirum illud est, de quo nos ipsi, nedum cæteri Medici Anatomici, subinde querimur, non semper posse eorum quæ morbum sint comitata, aut mortem prægressa, notitiam haberi cum propter alias nonnunquam causas, tum haud ita raro ob hanc quod corpora quæ plerumque dissecamus, ut hominum sunt infimæ sortis, sic multo sæpius quam vellemus, contingit, ut propter summam aut inopiam, aut inscitiam, eorum morbi non fuerint aut observati, aut intellecti. Hæc ipsa Meckelii Cl. Viri (11) querela est, primæ de Sectionibus duabus præfixa, in quas divisit accuratas alioquin, & non vulgares suas Morborum Cordis Observationes, spatio plurium annorum collectas. Eas nihilominus attente perlege. Dignæ enim, siquæ aliæ, sunt, & huc, & ad Sepulchretum maxime pertinentes: nec omnes signis carent suis; quin aliquæ morbi historiam habent diligentissime expressam. Huc adde interjectas, sane congruas, explicationes, utilesque

(1) n. 13. & seqq. (2) De Aneur. (3) De Aneurysm. Præcordior. Morbis. (4) §. 7. (5) not. ad §. 9. (6) §. 27. (7) §. 50. (8) §. 62. (9) Ibid. (10) §. 63. (11) Hist. de l'Acad. R. des Sc. de Berlin. A. 1755. & A. 1756.

que animadversiones ad propositorum vitiorum naturam, & sedem internoscendam; ut puta nequando ægrorum angoribus, & respirandi difficultate abrepti, pulmones temere incusemus; sed, omnibus bene perpensis, ubi eos incolumes dignoscamus, cordi, ut par est, morbum imputemus; nisi forte (sicut alibi (1) vere pariter admonuit) symptomatum illorum causa in ventre sit, quæ res sæpius quam creditur, minime animadversa, facit, ut curatio thoraci adhibita, noceat potius, quam sanet. Illas igitur Observationes cum leges sive pericardii, & cordis inflammationum, hujusque, vel potius pinguedinis qua insternitur, suppurationum; sive pericardii, & cordis cohæsionum vel per steatomatosam, hoc insuper comprimentem, materiam, vel, ut sæpius, per telas quasi quasdam, & fibras, hasque ad mucronem potissimum alligatas; sive valvularum ad cor attinentium aut quam vocitant, ossificationis, aut intumescentiæ, ut orificiorum viam ex parte impediant, aut contra lacerationis, & propemodum destructionis: sive unius, aut alterius cavearum cordis amplificationis; sive arteriarum ab eo discedentium dilatationis, aut constrictionis; sive internæ in ipsa Magna arteria scabritiei, & ulcusculorum, & ossificationis; sive demum non alterutrius, sed utriusque, id est tum cordis, tum Aortæ dilatationis; ejusmodi igitur Observationes cum leges, si forte quarundam in mentem venerit, a me olim ad te scriptarum, quæ ad harum aliquas propius accedant; non illibenter collaturum te, scio. Quæ causa etiam fuit, ut has tibi indicarem, simulque est, ut Descriptionem quoque indicem Aneurysmatis arteriæ ejusdem Magnæ, & cordis insuper, quam alter ex Inclyta illa Regia Academia Egregius Vir dedit Roloffius (2). Poteris enim cum ea conferre descriptione quam ad te misi Epistola XXVI. (3) viri quem idem Aortæ morbus, iisdem ex parte ossibus absumptis, & sanguine itidem extrorsum effuso interemerat, & cur tamen non illico, ut meus, perierit iste alter, cognoscere. Quod vero in ea Dissertatione quam de Trombelli casu verba faciens eadem Epistola (4) memoravi, sperabam te aliquid non prorsus dissimile Verlicchii Observationis reperturum; ea spe excidi, cum Dissertationem illam tandem nactus, non de steatomatibus, quæ in Magnæ arteriæ tunicis increvissent, agi, cognovi, sed de concretionibus in bis dilatato hujus cavo hærentibus, nec ullum cum arteriæ pariete intimum commercium habentibus, ut eas pro polyposis quæ in aneurysmatibus paulatim per strata crevissent, posse accipi, intellexerim.

De duabus autem, quas tibi pollicitus sum (5), rupti cordis Observationibus, mihi a spectato, dum viveret, Medico, & vetere Amico Laurentio Mariano significatis, primam de qua scripserat A. 1750. prætermittere nunc licet, quando postea ipso qui illam habuerat, Galeatio proponente (6) perlegeris, fuse ut ab eo qui ægrum curaverat, & hoc potissimum agebat, perscriptam. Alteram vero quamadmodum ex Mariani litteris accepi, A. 1755. XIV. Kal. Martias ad me datis, continuo describam tanto libentius, quia sic augebitur numerus earum Observationum, in quas; si ea quæ præcesserunt, & quæ deprehensa sunt, perpendamus cum sanguis intra pericardium effusus conspectus est; cadere dubium non possit, an is ante mortem vi morbi exierit, an postea prosectorum dumtaxat incuria, minime videlicet animadvertentium, sed dum pericardium aperirent, scalpello simul quæ pericardio includuntur, vulnerasse; neque enim desunt qui vel in plerisque, si Superis placet, harum Observationum sic accidere potuisse, suspicentur.

15. MEDICUS annos natus duodesexaginta, valde, siquis alius, hypochondriacus, lurido colore, anno quem paulo ante dixi, ineunte, dolore gravi correptus est qui e ventre ad thoracem ascendebat, non

(1) Hist. A. 1757. (2) Hist. A. 1757. (3) n. 9.
(4) n. 40. (5) Epist. 27. n. 10.
(6) Vid. Comment. de Bonon. Sc. Inst. Tom. 4. in Opusculis.

non sine convulsivis quibusdam motibus, anxiaque respiratione. Et hæc quidem per repetitam sanguinis missionem leviora sunt facta. Sed postridie cum omnia ad priorem modum rediissent, hominem intra tempus brevissimum confecerunt.

VENTER nihil vitii ostendit præter quam in hepate, & Ileo intestino, quorum hoc ad tractum aliquem erat sublividum, illud vero magnitudine multo quam par esset, majori. Thorax autem effusum intra pericardium habebat sanguinem, qui illuc per tria foramina ex sinistro cordis ventriculo exierat. Is ventriculus adeo erat dilatatus, ut cavum triplo majus quam secundum naturam, comprehenderet.

16. Hunc ego Medicum credo, ut ad Marianum rescripsi, nisi ita esset hypochondriacæ affectioni obnoxius, non ex eo morbo, aut serius saltem fuisse moriturum, tum quia non ita cerebris, validisque pressus fuisset hypochondriacis internis convulsionibus, a quibus sinistri cordis ventriculi aneurysma, & demum perforationes repeto, sanguine videlicet sæpius cohibito intra eum ventriculum, irritatum propterea ad se fortius contrahendum, illumque expellendum, tum etiam quia mature occurrisset initio, & progressui aneurysmatis sui, nisi ejus indicia ad hypochondriacam affectionem, ut fit, retulisset. Scilicet hoc maximum ex illa affectione sæpenumero est detrimentum, ut ob pleraque signa quæ ei sunt, & organicis vitiis communia, Medici cum in aliis, tum præsertim in se ipsis ita ut opus esset, curandis diutius hæsitant, & de morbis duobus eum esse quem mallent, nimirum leviorem, facilius credunt.

Cæterum etsi cum hanc tibi sum Observationem pollicitus, multo rariora exempla esse, crederem, disrupti ventriculi cordis dexteri, quam sinistri; rariora quidem esse, adhuc credo, sed non tanto rariora. Cum enim in Dissertatione quadam (1) Cl. Christiani Vateri aliud forte quærerem, incidi in militis dissectionem, haud absimilem ejus quam ex Bohnio produxeram (2), in æstu venereo mortui, nisi quod vehemens quoque in diuturna chorea saltatio præcesserat, & quod ruptio in ventriculo dextero inventa est. Sed præter hoc, duo alia ab aliis causis rupti ejusdem ventriculi exempla indicari nuper vidi ab Illustri Hallero (3). Apud quem occurrent tibi complures Auctorum allegationes, quorum ego aliorum si libros habere, aliorum si Observationes ad intimos thoracis morbos spectantes, a me quondam lectas, retinere omnes memoria potuissem; non eas tibi inter cæteras quas protuli, facile eram omissurus, sed nonnullas certe producturus quæ magis ad propositum meum facerent, magisque spectandæ esse viderentur. Ibi (4) igitur velim quæras, & seligas quas adjungas iis quæ mihi, dum scriberem ad te Epistolas, succurrerunt, ubi cavearum cordis, adjectorumque huic vasorum dilationes, harumque aut causas, in primisque valvularum vitia, aut effectus, ut præternaturales respirationes, & pulsus, syncopem, internasque hæmorrhagias considerem. Id si facias; quæ ad Sepulchretum addas, non pauca habebis.

17. Antequam de improvisis mortibus a Magnæ arteriæ, aut a cordis aneurysmatibus, horumque ruptione scribendi finem faciam; illud fortasse ex me quæres, an inter Veteres quoque accidisse illas ab iisdem causis, putem. Plures sane tunc etiam mortuos repente esse, negari non potest, quod aliis ad te Litteris (5) memini ostendisse, & nunc confirmare, si opus esset, vel ex Cicerone ipso possem, cujus hæc nempe sunt verba (6): *At repentina morte periit. Quod si esset ita factum; tamen ea res propter multorum ejusmodi mortem, satis firmam veneni suspicionem non haberet*. Igitur inter improvisas multorum mortes cur ejus quoque generis de quo dicebamus, tunc contigisse, non putemus? Num forte quod iis temporibus ab illis animum, corpusque abstinerent,

(1) De Mort. Subit. non vulg. caus. thes. 8. (2) Epist. 27. n. 1.
(3) Elem. Physiol. corp. hum. Tom. 1. l. 4. S. 4. §. 13.
(4) Ibid. §. 10. 14. 16. 18. & S. 3. §. 17. & l. 2. S. 2. §. 9.
(5) Epist. 26. n. 1. (6) Orat. pro A. Cluentio.

a quibus homines his nostris non abstinent? At ex eorum historiis, librisque constat, vel longe minus abstinuisse. Et quamvis ex iisdem minime constet, se lue Venerea infecisse, quæ postquam ab America tandem in alias regiones allata fuit, una ex tot causis ipsa quoque est vitiorum cordis, & arteriarum, illiusmodi; tamen cum cæteris horum causis vel magis quam nostri homines, abuterentur, cur pravis earum effectibus non ad eundem modum obnoxii essent, haud video. Tanto autem id minus video cum earum ad hos morbos dispositionum venit in mentem, quas a primordiis usque extare, cum Lancisio me alias (1) agnovisse, memineris. Iis enim dispositionibus quis Veterum corpora omnino caruisse, contendat? Itaque eos a me probari facile intelligis, qui illud quod tu, quærentibus, ad eundem fere modum respondendum esse, censuerunt.

18. Jamque hanc eram Epistolam obsignaturus, cum occasio data est Observationem habendi quæ ad Litteras attineret in quibus de pulsuum vitiis, & de aucta magnitudine cordis, ut in his ipsis, actum esset. Illam igitur huc adscribam.

19. VIR annos natus ad sexaginta, adventante die VI. Kal. Februar. anno hoc 1759. in Nosocomio decesserat inter difficilis respirationis angustias. Ibi nunquam, nisi de his, questus erat, nec levaminis quidquam, nisi a venæ sectione retulerat, idque & exiguum, & breve. Decimo ante obitum die pulsus vix ullus percipi poterat, multo autem minus cunctis qui insecuti sunt, diebus, cum homo tamen ad extremum usque mente viguerit, libens alimentum sumpserit, in lectulo se movere valuerit, quin, si ultimum excipias diem, semper quotiescunque major solito respirationis angustia cogeret, impetu quodam se ad sedendum continuo erigere. Facies erat ex rubro violacea. Nihil quod morbosum esset, expectorabat, nisi quod biduo ante mortem sanguinea aliquot sputa apparuerunt. Quæ vero ad initia morbi, causasque attinerent, cum homo esset alienigena, quærenti mihi post mortem scire non licuit. Bibacem tamen fuisse, suspicabantur. VENTREM, & Thoracem Mediavia noster cum aperuisset in Nosocomio; in altero aquam, sed multo plus in primo fuisse, retulit, ventriculumque peramplum: in Thorace autem pulmonem dexterum arcte ad pleuram adhæsisse. Quem cum sinistro, & cæteris quæ intra Thoracem sunt, ex iis autem quæ sunt in Ventre, Magna vasa, & quidquid fere ad urinarias, & genitales partes attinet, ad me, ut petieram, afferenda curavit, in Gymnasio Anatomen docentem. Igitur inspeximus diligenter: neque in pulmonibus morbosi quidquam vidimus. Pericardium erat dilatatum, & sicuti fluctuatio indicabat, humorem continebat, qui aqua non multa fuit, eaque flava: quo colore ut serum fuisse, dixerunt, emissi e vivente sanguinis, ita mox interiorem dissecti cordis, & arteriarum faciem ubique infectam animadvertimus. Cor magnum, ejus omnibus caveis, una excepta sinistra auricula, amplificatis, non tamen extenuata parietum crassitudine; imo aucta passim æque ac longitudine in omnibus cordis partibus, & præcipue in columnis. Amplificata manifestius in longitudinem, & latitudinem auricula dextera, ipsa quoque interiores lacertos crassiores, & exstantiores ostendebat. Sanguis in ea multus, ut in utroque etiam ventriculo, isque nigerrimus, & semiconcretus, nihil tamen polyposi habens. Valvularum utriusque arteriæ aggeres magis exstabant; sed quanquam prope unam Semilunarium ossei quidpiam erat; nihil ejusmodi in ulla valvula usquam fuit. In aliqua ex valvulis quæ venæ Cavæ orificio subjiciuntur, itemque in minori Mitrali quandam alicubi duritiem cartilagineam animadvertimus. Non dilatata inventa est arteria Pulmonaris, non Magna. In hac autem ad Iliacas usque dissecta, & detersa, etsi albedines illæ quibusdam locis non deerant, indicia futuri ossis; re tamen vera ossei nihil fuit; si unum excipias locum, eumque procul a corde, & parvum. Quod reliquum est, urinaria vesica, quam simul cum iis de quibus dictum est, Partibus ante septuagesimam a morte horam inspexi,

(1) Epist. 27. n. 6.

ſpexi, ex ſublivido virere jam cœperat; ſed exterius ſolum; interius enim ſecundum naturam ſe habebat, ut ex eo quoque cognoſces quod cum exponere hic paucis non poſſim; opportuniore & tempore, & loco (1) non omittam.

20. Ingelligis, cum hanc hiſtoriam adjicerem, publicis fuiſſe me occupationibus diſtentum. Quamobrem non miraberis, quod ſuper ea nihil addiderim. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXV.

Ad pleroſque attinet Ventris Morbos.

QUod in Thoracis Morbis feci, idem ſi in Ventris Morbis facere non potero, ut quas a me horum Obſervationes expectas, omnes his unis complectar Litteris; at certe operam dabo, ut quam paucioribus potero, comprehendam. Neque enim illæ multæ ſunt, & pleræque breves. Sed ut raras noviſſimis annis occaſiones habui mortuos ex Ventris affectionibus diſſecandi; ita ſæpe in ea incidi quæ alii interea, aut antea ejuſmodi corpora ſecantes, deprehenderunt. Quare ut Sepulchreto poſſis addere, ſubinde illa, quemadmodum in miſſis ad te Epiſtolis feceram, ipſarum fere ſervato ordine, indicabo.

2. Et primum, quod ad læſam attinet Deglutitionem, legas velim, qualem anguſtiam in imo œſophago ab intumeſcentibus hujus tunicis, nec ſine indiciis prægreſſæ ibidem excreſcentiæ, animadverterit Abr. Vaterus (2), tum, niſi antea videris, quæ ex pluribus Obſervatoribus relata ſunt apud Ampliſſ. Swietenium (3) de gula, eodem, aut ſuperiore etiam loco perangusta; quod tunicæ eſſent in ſcirrhoſam, & vomicis refertam, aut in cartilagineam mutatæ ſubſtantiam, ſive quod ejus cavum glanduloſus obturaret tumor, ſive quod ingens ſteatoma adſitum, aut ſcirrhoſa pulmonis pars comprimeret, ac coarctaret. De ruminantibus hominibus ad ea quæ curſim attigi Epiſtola XXIX. (4) nihil eſt quod addam, niſi corniculum quod paulo ſupra frontem Parens ille geſſerat, minime videri ad filii ruminationem pertinuiſſe; quando Sachſius (5) cum tot exempla protulerit cornutorum hominum, non modo ullum horum, aut filiorum, præter illum unum, ruminaſſe, adnotavit; ſed denique admonuit, *pleroſque Auctores ex verrucarum genere hæc cornua eſſe, pronunciaſſe*; quas inter, & ruminationem, ſive origo, ſive natura ſpectetur, quis aliquid dicat eſſe commune? Ex verrucarum autem genere illud certe erat cornu quod nuperrime ipſe in Sene vidi ex Agro Patavino. In illud enim verrucam quam diu in læva ſincipitis parte geſſerat, ante annos quatuor degeneraſſe, ajebat, & ſenſim ad eam qua tunc erat, digitorum tranſverſorum amplius quatuor longitudinem excreviſſe. Niſi baſim verſus reprimeres; homo non dolebat: nec mirum; cutis enim quadam quaſi phlogoſi affecta circum baſim ita ſe attollebat, cum eaque cohærebat, ut ex cute cornu fieri, intelligeres juxta Malpighii (6) ſententiam: & quid aliud denique ſunt verrucæ, niſi productæ, morboſæque cutis papillæ? Baſis pollicem æquabat, unde, coni inſtar antrorſum curvati, ſenſim exileſcens, in apicem abibat. Totum cornea erat duritie, ſuperficie autem ſtriata ſecundum longitudinem, facile id quoque ab intervallis inter papillas, in longum pergentes, relictis. Singulare id fuit, quod ut ſtolo ex humo ſuæ proxima arbori ſe attollit, & pullulat, ita ex cute proxima lateri majoris cornu, alterum jam creſcere

(1) Vid. Epiſt. 66. n. 10.
(2) Diſp. de Deglut. Diffic. & imped. Hiſt. 3.
(3) Comment. in Boerh. Aph. §. 797.
(4) n. 4.
(5) in Schol. ad Obſ. 30. A. 1. Eph. N. C.
(6) Diſſert. Epiſtol. de Corn. Veget.

re corniculum cœperat, illius simile, nisi quod ut subtripla adhuc erat longitudine, & crassitudine, sic necdum se inflectebat. Sed de hoc satis. De Ventriculi autem Doloribus præter ea quæ infra (1), cum cysticorum calculorum per angustos bilarios ductus egressum commemorabimus, a nobis facile indicabuntur, plures extant Observationes a Christiano Wenckero productæ cum Historia Virginis per 27. annos ventriculum perforatum habentis (2): quæ omnes, aut fere omnes ventriculi ulcera proponunt. In iisdem sæpe Vomitus creber memoratur, in una (3) nigricantis etiam materiæ: de qua mentio quoque fit a Gotofr. Sandio in *raro ventriculi Abscessu* (4) describendo. Cæterum vomitionem frequentem Jo. Kæmpfius (5) conjunctam profert cum omnium ventriculi vasorum ab nigro, & sphaceloso sanguine incredibili distentione, itemque cum illius angustia, & tunicarum crassitudine, & in cartilagineam propemodum naturam mutatione: Langguthus (6) autem ab iisdem tunicis immanem in modum crassis, scirrhosisque, ut pylorum undique adstringerent, & angustissimum redderent, qualis in memorata quoque fuit Wenckeri Virgine. Et harum quidem Observationum pleræque cum iis conveniunt quæ jam pridem a me tibi descriptæ sunt. Postremæ autem insuper ad memoriam reducunt Feltriensem Virum pro quo, Januario mense A. 1745. consultus fueram. Cujus dissectionem idem postea mecum communicavit Cl. Pujatus, qui tunc per litteras ejus morbum exposuerat.

3. VIR annos natus quatuor & quadraginta, cum a patria abesset in montosis, & incultis locis, multa adversus levissimam gonorrhœam virulentam ex argento vivo remedia sumpsit, qualia habere potuit, perperam fortasse & præparata, & servata. Quibus dum uteretur, ventriculus non modo irritabatur, verum etiam vomere cogebatur. Ab eo tempore quæcunque comederet, aut biberet, cœpit fere omnia rejicere; ni rejiceret; ventriculi angore, quo semper propemodum, sed leviter, afficiebatur, multo magis torqueri, & singultu quoque; at postquam rejecerat, si nova sumeret alimenta, hæc sæpius retinere. Multam, eamque crassam, & pravi saporis, expuebat salivam. Pigra alvus, lacte injecto nihil, nisi duros recrementorum globulos, reddebat. Et quamvis pulsus necdum quidquam haberent quod ab naturæ modo recederet; macies tamen non erat levis. Plura, & varia adversus hunc morbum in usum tracta sunt auxilia; sed incassum omnia; ut denique homini moriendum fuerit. VENTRICULUS pylorum angustum habuit, & prædurum, & prope hunc ulcusculum; in reliqua autem interiore facie, multas quasi glandulas passim disjectas.

4. Nunc age, quæ ad Intestinorum Morbos spectant, attingamus, & primum quæ ad eos in quibus sæpe etiam ventriculus affici solet. Cl. Anatomicus Phil. Conr. Fabricius (7) in Dysentericis subinde vidit præter Crassa, Tenuia quoque intestina, & ventriculum inflammata. Sic in uno Crassa quidem magis corrupta, & pure sanguinolento obducta conspexit, Tenuibus tamen omnibus simul sphacelo affectis, & ventriculo ipso inflammato: quamvis in altero dysenteriæ sedem in Colo dumtaxat, Rectoque intestino deprehenderit. Henricus autem Henrici (8) in fœmina quam Cholera morbus vehementissimus per 35. horas summe infirmaverat, tenuem, flaccidumque ventriculum reperit, hujusque supernam partem macula quadam affectam obscure rubicunda, sugillationem referente, cui similes erant hic illic in Colo intestino, sed minores. Quæ Observatio facit, ne hoc loco omittamus nostram alterius fœminæ, quam alvi fluxus sustulerat, dissectionem, ante extremum Januarium habitam A. 1753.

5. ANUS ab diuturna diarrhœa ad summam

(1) n. 12. & seqq. (2) Argentor. A. 1743. (3) Obs. 1.
(4) Regiomont. A. 1701. (5) De Infarct. vasor. ventric. cas. 5. & 9.
(6) Progr. de Tabe ex callosa pylori angustia. Wittemberg. A. 1750.
(7) Progr. quo Obs. Anat. &c. Helmst. A. 1754. M. Oct. pag. 19. & not. v.
(8) Diss. de Cholera morbo c. 1. §. 20.

mam denique macritudinem, viriumque infirmitatem, mortemque ipsam redactæ cadaver in Gymnasium illatum est. Ubi ejus dumtaxat ventrem perlustravimus, cum mox virile aliud, idque ad Anatomen persequendam longe magis idoneum, nacti essemus. ABDOMEN adeo emaciatum, ut sub cute non Adiposam, quod in mulieribus vel macilentis est rarum, sed inanem, telæ instar, membranam haberet, vix alicubi exiguas reliquias pinguedinis retinentem, cum reseratum est, nec male oluit, nec aliquid ostendit adnotatione statim dignum, nisi quod cystis infra jecur, neque ita paulo, descendens, bilis quæ non pauca, & obscurior inerat, colore suo proxima intestina multo latius quam plerumque solet, infecerat. Sed nec ullum Tenue intestinum, nec ventriculus, qui erat contractus, vitii quidquam habuerunt. Crassorum dumtaxat partes aliquæ, ut quæ in Colo, & vero Cæco proximæ sunt valvulæ Bauhini, ex inflammatione intus rubebant. Rectum vero ferme totum ab inflammatione jam livebat, & hic illic, ac præsertim in imo, introrsum tumebat, unde macula, quasi circuli forma, ad digiti pollicis latitudinem sursum se extendebat, mollicula, & prominens, ut si a sanguine fieret, ibi sub intima tunica semiconcreto. Superius autem exstabant disjectæ, & ex rubro vel magis fuscæ aut veræ lenticulares glandulæ, aut quædam, earum instar. Cæterum in mesenterio glandulæ nonnullæ, quamvis sanæ viderentur, majores tamen erant quam illi ætati conveniret. Hoc autem in ea frequentius, quod Magnæ arteriæ truncus hic illic erat subdurus, & interiore facie albidus ob plura ossium inchoamenta. Sed illud peculiare, quod si eandem faciem inspiceres, tunicæ latus arteriæ sinistrum, & posteriorem partem facientes, ad angulum inter se jungi, non curvæ instar lineæ, videbantur.

6. Quæ de Recto intestino scribebam modo, ad memoriam reducunt membranam illam ex Mercatoris Hebræi (1) podice propendentem, nec sine sanguine, & pravo ichore, & prægressis intestini ejusdem molestissimis doloribus excussam ita ut postea sanus ipse vixerit ab A. 1729. ad initium A. 1748. Nunc addo, ad annum usque vixisse 1758. quo longe alio, id est thoracis; morbo absumptum audivi. Cur vero nihil præterea ad Viri, & Anus propositas Observationes adnotem, facile intelligis, qui repetitiones quantum oderim, scias, & quæ de morbis hujus generis ad te alias scripserim (2), satis, ut opinor, memoria teneas. Quod de plerisque etiam aliis dictum puta, qui infra memorabuntur. Præcipue de Ani tum Imperforatione, tum Prolapsu nihil habeo quod addam, nisi quod de illa nuper legi Cl. Phil. Apolphi Boehmeri (3) in recens editi infantis cadavere Observationem, cui propter podicem imperforatum acciderat, ut ex Coli intestini parte, sphacelo correpta, & rupta tantum meconii effunderetur, ut tumidum valde, ac durum esset abdomen: legique item in Regiæ Parisiensis Scientiarum Academiæ Historia (4) dissectionem triennis pueri, qui per urethram in quam Rectum intestinum desinebat, hujus recrementa semper emiserat, causamque ostensam cur hæc demum retenta fuerant: De Ani autem Prolapsu id quod mihi Illustris Hallerus per litteras anno datas 1738. V. Kal. Februarii significavit, hic tibi fideliter describam. „ Mirificum nuper vidi „ spectaculum, inquit, vix crediturus alteri, prolapsum nempe crassioris intestini, in quo ipsam coli valvulam facillime dignoscendum, & patentem videres. Ruberrima erat villosa tunica, „ nitroque conspersa humorem sudabat, „ cæterum immota. Vetustus morbus est: „ frustra repositum intestinum, cum chirurgus ventriculum per colon palpasset. „ Solet subinde elabi. „

7. Ad intestinorum autem Dolorem, atque adeo ad Iliacam Passionem attinet Cl. Kaltschmidtii Programma (5), quod te legisse non pœnitebit. Nam præterquam quod totum intestinorum tractum in-

(1) Epist. 31. n. 19. (2) Epist. ead. (3) Vid. Act. Erud. Lips. A. 1758. M. Januar.
(4) A. 1752. Obs. Anat. 4. (5) De Ileo a scrupul. piror. mespil. perfor. Jenæ A. 1747. M. Oct.

inflammatum invenit, ibique magis ubi prope Bauhini valvulam erat Ileum dilaceratum, hoc alvi recrementis non eo tantum loco, sed ad ulnæ longitudinem prorsus obstructum vidit, tam duris, ut argenti vivi libra una, ægro data, per ea sibi viam facere non potuerit, aliaque insuper adnotavit, & in his causam famis præter naturam qua sæpius homo vexatus fuerat, pylorum videlicet duplo quam soleat, ampliorem. Nos qui de Iliaca Passione plura alias ad te misimus, nunc de intestinorum doloribus unam dumtaxat Observationem addemus, quam in Gymnasio pariter, eodem anni tempore ac priorem, sed anno insequente 1754. habuimus.

8. ANICULA sex & octoginta annos nata, quæ coqua olim fuerat, quindecim jam menses omnimodam pertulerat artuum inferiorum paralysim, quorum mensium tres ultimos in Nosocomio exegit, cum ibi tandem acuta febri, & dolore sub regione hypochondriorum non sine magna siti, & genarum rubore correpta, his omnibus perstantibus, intra dies septem vivere desiit. ABDOMEN exterius aspectum, nihil vitii, nisi parvum ad alterum inguen tumorem ostendit: quem pro hernia habui; nec deceptus sum; intestini enim particulam continere mox vidi: quin etiam pro doloris causa habuissem, si unquam mulier, præsertim cum ille sæviret, de eo loco questa esset. Cum vero abdomen incideretur, ejus virere musculos; & cum reseratum esset, intestina, & mesenterium ex viridi & rubro variegari, conspexi, nec sine gravissimo foetore, ut quamvis tertio, haud amplius, a morte die, eoque anni tempore, continuo humandum cadaver fuerit, vix nonnullis, quæ protinus dicam, in genitalibus, & jecinore adnotatis. Vagina disjectas intus habebat maculas ex rubro obsoleto flaventes. Testium vix supererant humillimæ reliquiæ. Quorum hoc ætati, illud inflammationi, ex proximo intestino contractæ, & jam in gangrænam degenerare incipienti, erat tribuendum: ut peculiaris morbi inchoamento parum inæqualis ex rubro nigricans protuberantia, quæ ex fundi uterini supremo interiore latere exstabat, & dissecando visa ex parte est paucis compingi vesiculis, pellucido humore plenis. In jecinore autem, cujus cystis valde erat bile distenta, erant peculiaria, quædam a primordiis, alia a prima fortasse juventute, alia a morbo repetenda. A primordiis quidem figura infimi limbi insolita, ut inter dexterum, sinistrumque lobum alte in arcus modum curvatus, hinc illum, hinc vero hunc lobum haberet ad parem prope tractum, quod sinister alioqui non solet, descendentes: a prima autem juventute; si quid dandum est suspicioni, alias (1) ad te scriptæ; profundi paralleli sulci per convexam ejus visceris faciem a summo deorsum versus ducti: certe autem a morbo hydatides duæ in eadem facie, altera a dextris, altera a sinistris, jecinoris tunica ambæ opertæ, intus autem membrana cinctæ, quæ rugis, vel potius quibusdam quasi institis inæqualis, in illa non modicum, & valde profundum cavum, in hac exiguum comprehendebat. Ex hisce hydatidibus, & magis ex rara ista jecinoris figura hanc illam fuisse Vetulam, intelligis, ex qua tibi hæc utraque cum alias (2) obiter indicaverim, hic plenius volui, & dilucidius describere.

9. Jam vero ad eas quas de Hypochondriorum Dolore, & Tumore, ad te scribens, Observationes produxi, has addas velim, quarum aliæ ad jecur, aliæ ad lienem, aliqua etiam ad ventriculum spectat; de jecinore autem illam potissimum qua (3) ejus proponitur vomica *in pectoris dextram cavitatem aperta*. Utinam Solertissimus Richertzius, ut quæ in mortuo invenit, diligenter descripsit, pariter quæ mortem præcesserant, indicare potuisset. Nam certe memineris, cum rarissimam, & fortasse primam ejusdemmodi casus Observationem Valsalvæ ad te scriberem (4), etsi non pauca quæ in ægra fuerant, non omisit, me tamen plura desiderasse. Quod tanto magis facio in hac altera, quanto diutius videtur ex pulmonis

(1) Epist. 56. n. 17. (2) Epist. 58. n. 42. (3) Observ. Viscer. Abdom. Labis Epicris. Obs. 2. (4) Epist. 36. n. 4. & seq.

nis dexteri, & pleuræ ejusdem lateris inspectione ab ejusmodi singularis generis empyemate ægrum fuisse vexatum, ex magnitudine autem jecinoris, & purulentæ in hoc caveæ gravissimas ibi quoque molestias pertulisse. Ibi, inquam; Lutetiæ enim Parisiorum accidit, ut cum ægrotus quidam (1) *de summo dolore in dextro hypochondrio* conquestus esset, pernegante Chirurgo contra ac Medicus statuebat, dolorem illum esse hepati adscribendum; in cadavere tandem *hepar inflammatum* deprehenderetur. Quod si forte ob *aliquod adjunctum per intervalla delirium*, contigui diaphragmatis inflammationi; quam tamen neque Chirurgus, neque Cl. Auctor fuissent tacituri; malles ipse in illa doloris causam suspicari; alias prius consideres Observationes oportet; & in his quasdam ad susceptum sermonem attinentes. Neque enim dubito, quin molestiis gravibus in hypochondrio eodem illa quoque mulier conflictata sit, in qua ingens, nec inflammatum tamen jecur ibidem (2) videre potes descriptum, cujus utinam in vivente symptomata indicari potuissent. At certe scio, in Disputatione Cel. Rudolphi Jac. Camerarii, & Jonæ Brunneri exhibente *Hepatite defunctorum Extispicia* (3) adolescentuli, itemque mulieris casum produci, quorum ut huic *maxima erat de hypochondrio dextro querela*, illi autem *dolor fere intolerabilis* ibidem fuerat; sic jecur utrique prægrande erat, & a calculosa materia durum, mulieri insuper a triplici auctum atheromate. Num ergo in his pariter dolorem omnem tribues adjacentibus partibus, quas tumor, & pondus hepatis comprimeret, ac distraheret? Quod si tanto facilius a te fieri posse, credideris, quia calculosa materia indurando jecur, hujus qualemcunque sensum hebetasset; non ultra adversabor tibi; nam quocunque tandem modo explices; semper quas hic tibi addidi, Observationes ad Dolores, Tumoresque dexteri hypochondrii, ut sum pollicitus, spectabunt, quemadmodum ad hypochondrium sinistrum pertinebunt illæ quæ protinus sequuntur.

10. Magnus certe, præsertim ut in novenni puero, lienis tumor fuit, quem descripsit Cl. Kaltschmiedius (4), quo in tumore, si manibus tentaretur, dolorem puer percipiebat; nisi forte tribuere hunc velis subjecti renis sinistri amplo pelvi, quem inclusus asper calculus, tunc appressus, compungeret. Aliquando autem e contrario non in lienis tumore occurrit dolor, sed in lateris sinistri ima parte ad dorsum vergente, ut in viro qui cum præterea pluribus aliis symptomatibus, phthisim mentientibus, fuisset conflictatus, nihil denique in pulmonibus quod vitiosum esset, post mortem ostendit, sed lienem grandiorem, durissimum, & valde gravem, quippe ex densa compactum substantia quam Abr. Vaterus (5) cum dissecto *petasone porcino*, *fumo leviter indurata* comparavit. Decipit etiam lienis tumor, cum valde se extendit, aut cum ea continet quæ rarissime solet. Cujus utriusque constitutionis in uno eodemque homine exemplum Regiæ Scientiarum Parisiensis Academiæ præbebit Historia (6). Is enim ascitis correptus signis, in quibus manifestissima erat humoris in ventre fluctuatio, paracentesim bis expertus, & pro aqua educto pure, a secunda hujus eductione postridie mortuus, lienem tanta habuit magnitudine, ut ab sua sede ad pubis ossa perveniens, viscera a fronte, & ab lateribus operiret, atque comprimeret, quippe tantumdem propemodum continens puris, quantum e vivente extractum fuerat; plurimum autem fuerat extractum. Pus quidem, non modo aquam, in liene inventum nonnunquam fuisse, alias (7) tibi commemoravimus; sed immani adeo copia repertum esse, non meminimus. In tanta non magni visceris extensione, & fluctuantis humoris sensu quis lienem potissimum culpasset? Doloris sedes, nisi forte inter initia, non id poterat significare. Colici enim vehementes, qui denique ingruerant, dolores, cum ab intesti-

(1) Vid. Bulchwald. Obs. Quadrig. Obs. 2. Ætiol. §. 6. (2) Obs. 2. cit. (3) c. 1.
(4) Progr. de hoc Tumore. (5) Dissert. de Scirrhis Viscer.
(6) A. 1753. Obs. Anat. 5. (7) Epist. 36. n. 18.

norum compressione facile essent, non ad illam unam ventris partem attinere poterant. Suspicio ex hoc dumtaxat aliqua poterat oriri, quod febri quartanæ, duodeviginti, aut amplius, menses duranti, successerat morbus. In admirando quoque illo casu quem legeris apud Præstantissimum Fantonum (1), quis in abscessu, ad umbilicum aperto, latere splenem, dixisset? Vix levissima conjectura duci poterat ab atrocissimis doloribus de quibus maximæ infra sinistrum hypochondrium questa ægra fuerat. Splen tamen ad umbilicum prociderat, unde & tunc extractus fuit, & postquam fuerat anno quincto muliere mortua, quæ interea conceperat, & pepererat, ne quis dubitaret, extractum esse, nullus in cadavere est usquam repertus; *cicatrices tantum in proximis partibus apparuerunt, quibus ille naturaliter adhærere solet*.

11. Quoniam autem in sinistro hypochondrio aliud præter lienem est viscus; hujus quoque tumentis singularem historiam mox indicabo; si prius de liene osseo, aut lapideo facto; de hoc enim alias (2) ad te recordaberis me scripsisse; illud adjecero quod in Sene, propter cranii obliquam formam Epistola LXII. (3) commemorato, animadverti. Splenicæ membranæ pars, quantam circulus diametro gemini transversi digiti operire potuisset, ossea facta esse videbatur, eique arctius visceris substantia adhærebat. Partem hanc membranæ cum detraxissem, & dies aliquot in aqua macerassem, adhærentemque lienis substantiam abrasissem; nihil superesse aliud in membrana, vidi, quam tenuem & hic illic deficientem ex manifesta materia tartarea incrustationem. Itaque non me pœnituit tartareæ quoque materiæ locum in illa XXXVI. Epistola reliquisse, ut neque ex convexa lienis facie indurationem fere incipere, dixisse, indeque alio se extendere. Nam proximam induratæ parti membranam cum detraherem, non ipsam quidem ita duram, sed rigidam tamen jam factam sensi, & hæc omnia in ea splenis facie vidi quæ diaphragma contingebat. Id autem num recte conjecerim alternæ hujus musculi compressioni posse tribui, nonnunquam postea dubitavi, cum faciem illam jecinoris quæ eidem est compressioni obnoxia, non eandem, nisi forte rarissime, indurationem contrahere, animadverti.

Nunc singularem illam ventriculi Observationem jugiter, nec sine molestia, tumentis ex Cel. Viro Lieutaudio (4) indicabo. De molesto in regione ventriculi, quæ semper elatior erat, sensu plenitudinis, aut ponderis æger cachecticus primum, deinde hydropicus querebatur, & de quibusdam circa eam regionem minime acutis doloribus. Libera erat deglutitio, sed adstricta alvus, ut non nisi datis quæ cierent, responderet unquam, imo vel tunc leviter. Vomendi erat cupiditas: vomitum autem neque natura, neque ars movere poterant: & quanquam de alimentis minimum toto hujus morbi tempore, ultimo autem nihil propemodum sumebatur, non ille tamen plenitudinis, aut ponderis sensus decrescebat. Post obitum denique supra modum extensus, & plenus ventriculus inventus est, intestina autem omnia, quamvis ita angusta, ut universa molem ventriculi non superarent erant haud secus ac pylorus, omnino pervia; ut proclive fuerit ex his quæ in mortuo, & ex iis quæ in vivo observata fuerant, existimare ad paralysim ventriculi quandam morbum esse referendum. Et quoniam de Ventris tumoribus verba facimus, non reticebimus, si diutius is æger vixisset, facile tumorem alterius generis in eodem ventris latere fuisse apparitururum. Acerbissimi enim doloris, qui diebus ante mortem quindecim ibi ortus fuerat, causa in sanguine reperta est inter Obliquos abdominis sinistros musculos ad duas libras effuso. Sed neque dexterum hypochondrium sine labe fuit. Jecur enim plures solidissimos continebat lapides, quorum aliqui supra ejus visceris superficiem manifestissime prominebant, accedebantque ad avellanæ magnitudinem.

12. Quibus de Calculis facile biliariis cum

(1) De Obs. Med. & Anat. Epist. 1. & 6. (2) Epist. 36. n. 14. & seqq.
(3) n. 16. (4) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1752.

eum plurima ad te alias (1) scripserim, nec solum de hepaticis, verum etiam, idque præsertim, de cysticis; perpauca restant quæ nunc addam, & primum quidem ex Epistola, quæ forte nuper in manus rediit, missa ante multos annos ab non ignobili Medico, qui meus olim perattentus Auditor fuerat. Sic autem scribebat quæ ipse tum viderat.

13. SENEX qui ad annum usque sexagesimum sextum sine ullo notabili morbo pervenerat, gravibus ad ventriculum cruciatibus correptus est cum bilioso, & copioso vomitu, alvi adstrictione, & febri non valde acuta. Medicus oleo dato ex dulcibus amygdalis recens expresso, alioque aliquo remedio ejusmodi, morbum levavit, sed non sustulit, doloribus identidem redeuntibus; donec duabus magnesiæ drachmis in usum tractis visus sibi æger est persanatus. Sed, contra Medici consilium, cum ad priores curas, ciboſque insalubres reversus esset; dolores quoque reversi sunt; cito autem abacti magnesiæ usu. Progressu interea dierum Medico displicuit, pulsum parvum esse factum, nec sine aliqua intermissione, appetitum ciborum decrescere, sed præcipue aliquot interjectis diebus per alvum nigerrima reddi, atram antiquorum bilem referentia. Denique cum gravissimum ingruisset deliquium, & mox desiisset, subdelirare æger cœpit, & de acerbissimo capitis dolore queri. Itaque post dies septem per hæc exactos, non sine pulsus intermissione, & magna virium infirmitate, sexto circiter mense a morbi initio, decessit. ABDOMINE inciso, & diducto, nihil vitii in ventriculo repertum est, neque in hepate, nisi quod paulo erat pallidius, quam solet. Sed ejus vesicula, triplo propemodum naturali major, nigerrimam bilem continebat, vel potius amurcam, in qua calculi erant octo alia alius figura, omnes autem rara magnitudine: præter quos in ipsis vesiculæ parietibus alii conspecti sunt ad decem, milii granis haud majores.

14. Minimi hi calculi in cystis parietibus animadversi, ad eos facile attinebant quos tibi alias (2) in illius glandulis, aut certe inter ejus tunicas memoravi. Fortasse autem paulo iis majores per Cysticum, & Communem ductus exitum molientes, at ob parvitatem minime in alvi fæcibus animadversi, cruciatus illos ventriculi, & vomitus ciebant; cum maximi illi octo in vesicula ob magnitudinem quiescentes, nullum sui indicium darent ne ponderis quidem sensu; an quod iis quæ paulatim augentur, assuescamus? Vides hic quoque nullam de ictero mentionem fieri. Certe autem Vir Nobilissimus pro quo non ita pridem per litteras consultus sum, vix postquam diu noctes omnes insomnes duxerat ob gravissimum ad regionem pylori corripientem dolorem, & perpetuos vomendi conatus, vix, inquam, ictericus tandem per intervalla fieri cœpit. Morbi tamen causam ostendit sanatio; dolore enim a ventriculo paulatim umbilicum versus, indeque ad pubis regionem descendente, ubi aliquot substitit dies, denique corporibus dejectis duobus non parvis, ad cubi figuram accedentibus, cruciatus omnis tum ventriculi, tum jecinoris; nam & hoc dolebat; tum intestinorum solutus est. Erant ea corpora subflava, ex stratis composita, nucleum complectentibus, & flammam concipientibus, ut spectatis omnibus, cysticos esse calculos, non dubitares. Vide autem, quantum in eodem morbo variis in corporibus discrimen sit. Fr. Slare (3) nobilem fœminam, hepaticis doloribus valde cruciatam, animadvertit *statim* atque duos cysticos calculos repetitis vicibus in Duodenum intestinum ejecerat, maximum sensisse levamen, illos autem *vix per aliquot horas* in tota intestinorum via perstitisse, cum ipsi quoque non essent parvi; alter enim ambitum crassioris superabat digiti, alter autem erat tenuior, nec tamen multo. De ejusdemmodi autem calculis illa quoque tibi legenda sunt quæ Præstantissimus scripsit Ellerus (4), cujus explicationem præsertim naturæ, & originis

(1) Epist. 37. (2) Ibid. n. 21. & 29.
(3) in Epist. edita a Sigism. Koenig in suo Lithogen. hum. Specim.
(4) Hist. de l' Acad. R. des Sc. de Berlin A. 1755.

ginis ejus lapidis qui per abſceſſum hypochondrii dexteri cum pure exierat, facile comprobabis tribus illis conſimilibus quæ tibi Epiſtola XXXVII. (1) protuli, exemplis. Simul cognoſces quæ Experientiſſimus idem Vir de renalium quoque calculorum origine eadem occaſione proponit, & lapidis etiam quem inter veſicæ urinariæ tunicas abditum conſpexit.

Ad alia autem Renum vitia attinent tum eorum hydrops, ſive a ſero flavo diſtentio, tum ſubſtantia ipſorum maximam partem deleta, tum indurata Adipoſa eorundem membrana, itemque in Aſcitica renum alter duplo major, alter juſto minor cum uretere, vaſiſque ſanguiferis valde contractis. Quas Cl. Bohemeri Obſervationes in eodem libro relatas invenies in quo alias, a me tibi ſupra (2) indicatas. Quod ſi eum librum verſans, in locum forte incideris ubi *Morgagnus* dicitur *nuper operam dediſſe, ut ſententiam de viis urinæ ex ventriculo ad veſicam novis argumentis confirmaret*; noli mirari qui ſcias in contraria huic ſententia me ſemper fuiſſe, & adhuc eſſe; ſed id nimiæ tribue erga me typographorum liberalitati qui alteram litterulam *g* addentes, non ſemel quæ ad alium omnino ſpectabant, mihi donare voluerunt.

15. Quæ de calculis paulo ante interjecta ſunt, & ipſa quidem ad Morbos attinent Ventris; ſed non modo ad iſtos, verum etiam ad ſuſceptum de Tumoribus ejuſdem ſermonem, cujus tibi obliti forte videbamur, ea ſpectant quæ noviſſime ex Bohemero indicavimus de renum hydrope, & de Aſcite. Ad nonnulla autem quæ de Tympanitide agentes, attigimus, illuſtranda facere poterit Programma ab Hambergero editum *de ruptura inteſtini Duodeni*, quam breviſſimus quidem, ſed ingens, lethaliſque tympaniticus tumor eſt conſecutus. Fac igitur perlegas. Nos enim tum eorum memores quæ de cæteris Ventris Tumoribus & multa, & varia ad te ſcripſimus, tum de alio hydrope non pauciſſima ſcribenda mox eſſe, cogitantes, non omnibus in quæ incidimus, immorari nunc poſſumus. Quamobrem haud alia, quod ad Meſenterium ſpectat, hic indicabimus, niſi ut ex Cl. Viris Henrico Henrici (3), & Joanne Fantono (4) excerpas quæ tunc nos fugerunt Obſervationes, Sepulchreto adjungendas. Hic enim magnum meſenterii tumorem, ille vero non paucos ejuſdem abſceſſus propoſuit. Et hæ quidem Obſervationes utiles ſunt; illæ autem utiliores in quibus mutata viſcerum ſedes Medicum poteſt decipere. Itaque totidem adjiciemus quas cum præclara illa Valſalvæ (5) conjungas, ventriculi e ſua ſede prolapſi, ibique tumorem efficientis ubi ventriculus ſecundum naturam eſſe non ſolet. Altera ea ipſa eſt quam ſupra (6) ex parte memoravimus, Cl. Langguthi: ut ſcirrhoſus enim tunicarum quæ pylorum cingebant, tumor immani craſſitudine hunc arctaverat, ita & pondere ventriculum omnino loco moverat, ut orificium ſuperius a diaphragmate ad maximam palmæ latitudinem diſtaret, fundus autem infra umbilicum in regionem hypogaſtricam protenderetur, & loco, ac mobilitate innatum omento magnum tumorem in vivente mentiretur. Altera autem Obſervatio eſt Cl. Schlenckeri (7), qui ventriculum vidit *pyloro ad os pubis uſque perpendiculari linea pertigentem*. Cujus prolapſus ſatis apta cauſa ex reliqua hiſtoria non apparet; præcipuum enim vitium propter quod tunc ſcripſit, inter ventris cætera viſcera in ovario ſiniſtro fuit *lapideo, magno, ponderoſo*, & omnino digno quod tot aliis accenſeas, a nobis alias (8) memoratis, Ovariorum Tumoribus. Quos inter deeſſe tamen credimus nonnullos ab laudato Fantono (9) propoſitos, ut cum ovarium ſiniſtrum decies erat naturali majus, & ſcirrhoſum, aut cum dexterum intus cavum, albicantem & durum globum ex materia ſebacea, ovo colum-

(1) n. 52. (2) n. 6. (3) Diſſert. de Abſceſſ. Meſent.
(4) De Obſ. Med. & Anat. Epiſt. 8. n. 9. (5) Epiſt. 39. n. 14.
(6) n. 1. (7) Diſſert. de ſingulari Ovar. ſin. morbo.
(8) Epiſt. 38. n. 54. & ſeqq. & Epiſt. 39. n. 37. & ſeqq.
(9) Epiſt. cit. 8. n. 13. & 16.

lumbino similem, continebat, aut denique cum vesicæ instar, ambo turgebant sero subflavo.

16. Etsi vero nullius generis tumorum muliebrium testium plura quam hujus tertii, exempla commemoravi, ubi de *Saccato* hydrope ad te scribens (1), illuc denique perveni, ut quærerem, num, & quomodo peritonæi, uteri tubæ, aliique ejusmodi hydropes ab ovarii hydrope internosci possent; quædam tamen generis ejusdem Observationes supersunt, quas haud inutile censeo hic tibi presse quidem, sed ita indicare, ut facile queas cum prioribus illis, & cum iis quæ tum dixi, conferre, & quod melius tibi videatur tum de cognoscendis, tum de curandis ejuscemodi morbis constituere. Ut a vetustioribus incipientes, ad recentiora veniamus; editum fuit A. 1671. a Ludovico Salzmanno (2) exemplum fœminæ cui post diuturnam menstrui sanguinis suppressionem, abdomen sensim a sinistro hypogastrio sinistrum versus hypochondrium attollebatur, absentibus ascitis indiciis, & facie sic satis colorata. Verum ex quo non sine impetu in terram cecidit, brevi ascitis indicia cum magno totius abdominis tumore, & paulo post mors accessere. In Ventre præter aquam, & pus ea copia quæ tantæ distentioni conveniebat, ingens tumor viscera operiens inventus est, plurimas continens cystes alia alias magnitudine, aliaque singulas fere materia plenas. Tumoris autem communis tunica etsi contiguis partibus undique per membranas nectebatur, sanusque erat uterus; tamen cum tumor, ut in vivente inceperat, ita in mortua dicatur peculiariter *sub inguine sinistro* fuisse conspectus; non a veri similitudine procul abibis, si e sinistro ovario ortum existimabis: quanquam fortasse ad Saccatos alios, & aliunde natos hydropes referre males. Qualis certe erat is quem non ita pridem legi inter Observationes Medicas (3) Cl. Weszpremi in viri cadavere qui per biennium pro ascitico habitus, graveolentem humorem in quo magnæ hydatides natabant, conclusum ostendit intra immanem quasi vesicam, cujus erat collum inter vesicam veram, & Rectum intestinum implantatum, cum pars reliqua per cellulosum tantummodo contextum vicinis partibus annecteretur: & qualem, nisi quod nullæ in aqua limpida continebantur hydatides, fuisse, nunc video ex historia a Cl. Steubio (4) accuratius descripta, hydropem illum in quo alias (5) merito hæseram, nempe Virginis cujus venter per decennium tumidus, etsi a sinistris eminebat magis, neque ascitis notas, imo colorem faciei floridum conjunctum habebat; tamen cum temere & asciticus crederetur, & ferro propterea pertunderetur, & nimia statim aquæ copia exhauriretur, sicque citam afferret mortem, magnum tamen dissecantibus obtulit membraneum saccum in quo aqua fuerat, nullis aliis annexum partibus, quam lieni, & reni sinistro, quibuscum ut vasa communia habebat, ita firmiter cohærebat. Ut tibi igitur alias ovariorum hydropis de quo dubitare non possis, Observationes indicemus; ad eos qui suas post Ludovicum Salzmannum vulgarunt, sicuti promisimus, veniamus. Abr. Vaterus (6) fœminam proposuit, quæ non ut duæ, de quibus paulo ante dictum est, aliæque, & in iis Vidua, de qua mox dicetur, anno morbi primo in falsa graviditatis suspicione apud Medicos fuerunt, quæ res quanto longius curationem differt, tanto reddit difficiliorem, non, inquam, ejusmodi suspicione aspergi potuit, cum ex viro suo, non alii modo, sed & ipsa gravidam se crederet, jamque mammis humore, lactis non dissimili turgentibus, notos sibi ex quo gemellos, perquam difficili partu editos, utero gesserat, infantis motus vel manu admota se percipere, confirmaret: quos motus post graviorem lapsum cum amplius non sentiret, mortuum esse fœtum quoad vixit; vixit autem tres annos cum dimidio; non dubitabat, tumore ventris duriore

(1) Epist. indicatis 38. & 39. (2) De Abscessu interno miræ magnitud. &c.
(3) Obs. 11. Cas. 1. (4) Dissert. de infelici hydr. saccati curat.
(5) Epist. 38. n. 63. in fin. (6) Dissert. inscripta Graviditas Apparens.

riore quidem, sed primum non adeo ponderoso, permanente, deinde vero mirum in modum aucto, & molesto. Huic igitur cum maxima fœtidissimæ aquæ copia prægrandis tumor inerat, non ad uterum, quem in vaginam suo pondere detruserat, sed omnino ad dexterum ovarium attinens, quod in rotundas capsulas totum abierat, viscido, ac purulento liquore oppletas. Sed longissime tumorem hunc tumor superat in Cl. Nicolai Willi Dissertatione (1) legendus. Cum enim in Vidua sensim tumere cœpisset abdomen, viribus interea, & appetitu integris, corporis habitu non cachectico, & lotio secundum naturam fluente, quinque annorum spatio majorem in molem accrevit, inæqualem tamen; nam a dextris magis prominebat; neque cum in lecto de latere in latus converteretur, ullum fluctuationis sensum faciebat. Quin cum intra annos aliquot sic esset auctum, ut in perpetuo corporis paulo altiore decubitu ad spithamæ longitudinem infra genua, procerioris alioquin mulieris, propenderet, nec pedes erant tumidi, nec facies multum decolor, nec appetitus dejectus, nec sitis, nisi matutinis horis, & vel tunc levis, nec febrilis pulsus; somnus autem pacatus. Sed morbo dein ad duodecimum usque annum persistente, abdomine autem magis tumente, pleraque horum mutata sunt tandem, & quamvis a tumefactis, erosisque pedibus magna aquæ vis distillaret, ventre tamen non detumescente, illisque gangræna correptis, mors ingruit. Nihil aquæ in ventre, in thorace, in pericardio inventum est; immani ejus copia intra membraneum saccum omnino conclusa. Cujus sacci duplex erat tunica, & exterior alba, crassa, fibrisque tenacibus compacta, cavum unum, origo una; ovarium enim dexterum in tam miram amplitudinem excreverat, vasis Spermaticis quæ ad ipsum pertinebant, duodecuplo quam solent, crassioribus.

17. In eadem quoque Dissertatione (2) collectas invenies notas, per quas hydrops hic cognosci, & ab aliis, uteri præsertim, distingui posse creditur, tum etiam (3) quam varius variis in corporibus reperiatur. Quæ omnia cum productis alias, aut nunc a me exemplis si conferas; quid crebrius, quid rarius tum in viventibus, tum in mortuis occurrat, perspicies quidem: sed non propterea, si me audis, quidquam pro certo in diagnosi affirmare audebis, multo autem minus de efficaci, præsertim chirurgica, curatione promittere. Quidquid enim scribant nonnulli; Eruditus Dissertationis Auctor ipse quoque diserte fatetur (4), *nullum medentium hactenus gloriari potuisse, se in hydrope hoc ovarii multa pollicitum fidem adimplevisse*: & quamvis ubi de paracentesi tentanda loquitur (5), hujus neque locum, neque modum, nec rationem præcipue omittat curandi, ut tumoris parietes inter se coalescant; tamen primum omnium monet Medicum, & Chirurgum, ne *dubium* ejus curationis *eventum prædicere* omittant. Urget enim, & inculcat (6) illud in primis, signa adhuc desiderari per quæ priusquam ea suscipiatur, scire liceat, sitne aqua intra unum cavum collecta, an dispersa in plura. Vides autem, vel quod venerat nobis in mentem (7), ex aquæ fluctuatione tunc sensibili, nunc vero nulla id discrimen conjicere, perlecta Viduæ novissime propositæ historia esse procul dubio abjiciendum. Cæteras mitto satis animadversas, & tibi alio loco a me expositas difficultates: quibus potius nunc velim addas quæ ex Observationibus eliciuntur Virorum Cl. Georgii Christiani Brehmii (8), & Stephani Weszpremi (9), quarum neutram antea memoravi, quoniam hæc est sine morbi signis, illa cum plurium Partium morbis est complicata. Quid enim Chirurgus ageret, si, ut secundus, magnum in saccum incideret, cum fœtido humore non parvam concretionem osseam continentem, quem ad ovarium sinistrum attinuisse, quidam quasi funiculus ostendebat

(1) Dissert. inscripta Stupendus Abdom. Tumor n. 5.
(2) n. 9. (3) n. 10. (4) n. 66. (5) n. 18. (6) Ibid. & n. 16.
(7) Epist. 38. n. 64. in fin. (8) Dissert. de Hydatidib.
(9) Obs. Med. 1.

debat cum hoc colligans, majori ex parte una cum proxima tuba, & ligamentis uteri putrefacto, & lacerato; ut pronum esset intelligere, unde orta esset Virginis illius ascites: aut quid ageret, si post non pauca Saccati hydropis indicia, ferro profundius in mollissimam tumoris partem adacto, pauca glutinosa aqua, hydatides autem plurimæ exirent: quæ post mortem a Brehmio inventæ sunt numero prope incredibili, cum crassissima scirrhosa carne singula quidem ovaria in *magnitudinem duorum pugnorum* extendentes, sed & ventris pene omnia viscera, & diaphragma quoque obsidentes.

18. Igitur Saccati hydropis non alia prudentius curatio laudari posse videtur, quam probata alias (1) a nobis palliativa. Sic enim sæpius, & paucioribus quidem, levioribusque cum incommodis vivere diutius, multosque ad annos potuerunt ægrotantes; quin etiam casu, & natura opitulante, nonnunquam sanari. Vide sis quid acciderit Virgini, cujus historiam accurate scriptam diligentiæ Villi (2) debemus. Cum enim quatuordecim annos tantam ventris molem pertulisset, ut intra octo annos primos pondus corporis duplo majus ad lancem esset, quam antequam morbus inciperet, annum videlicet agenti vigesimum secundum, tandem in ventrem prolapsa, crepitu intus percepto quasi tympani disrupti in regione sinistra epigastrica (quæ res, & initium tumoris ex latere eodem pelvis, & signa etiam quædam, ejusmodi hydropes de quibus hic loquimur, comitantia, ad horum aliquem hunc facile referendum esse, indicabant) tantam limpidæ, & inodoræ aquæ per intervalla mingere copiam cœpit, ut intra novem dies ventris tumor evanuerit, nec longo post tempore sic convaluerit, ut annos jam quinque, cum historia edita est, valetudine satis prospera uteretur. Antea vero a Cl. Christoph. Ernesto Cono (3) edita Observatio fuerat Matronæ, quæ, primum gravidam se esse, credens, quinquennium exegerat ventre tumido, sed florido faciei colore, appetitu integro, somno tranquillo, respiratione satis libera, nullo pedum tumore, urina non imminuta, deinde vero tumentibus pedibus, ventre autem adeo distento, ut mox dicetur, cum septem jam annos perstaret morbus, ipsa prolabens, ad siliceum stratum gravissime abdomen allisit. Mox autem idem ipsi, quod Virgini, accidit, ut ejusdem generis urinam ea copia subinde excerneret, quanta, largo etiam spontaneo sudore adjuvante, ad inaniendum ventrem satis fuit, qui sic rugosus, ac plane collapsus, ultra genua extendebatur: itaque biennium sana vixit, donec epidemica dysenteria extincta est. His duabus igitur fortuitus lapsus tam felix fuit, quam totidem infelix de quibus supra (4) dictum est. Et ne forte suspiceris, Virgini huic, & Matronæ ideo aquam profluxisse, quod non ventris, sed uteri cavo includeretur, ut in quibusdam a Cunrado (5) memoratis, quarum felix pariter lapsus fuit; pro certo habe, duabus de quibus dicebamus, aquam ex utero non effluxisse, ut pote quæ non præter voluntatem reddebant, imo pro arbitrio poterant cohibere.

19. De eo autem quem modo dicebam Uteri, aut de hujus Tubæ Hydrope sane perpauca sunt quæ indicem Sepulchreto adjicienda. Nempe hydropis tubæ exemplum unum quidem, & a me tibi alias (6), sed nimis presse, cum liber deesset, memoratum, nec vulgare profecto exemplum, quippe tubæ libras aquæ centum circiter, & quinquaginta continentis in muliere quam, primum gravidam, deinde asciticam putatam, dissecuit Abr. Cyprianus (7), qui curandam suscipere noluerat, & sapienter quidem; nam præter aquam, intra tubam multos offendisset *tumores carcinomatosos*. Hydropici autem Uteri exemplum a Brehemio (8) habebis in Matrona quæ, cum a Medicis plurimis Saccato hydrope laborare jam per biennium crede-

[1] Epist. 38. n. 71. [2] Dissert. ad n. 16. supra cit. n. 6.
[3] Dissert. inscripta Casus Hydropicæ lapsu sanatæ. [4] n. 16. [5] Dissert. de Hydr. Uteri c. 4. §. 3.
[6] Epist. 38. n. 16. [7] Epist. hist. exhibit. fœtus hum. post 21. menses &c.
[8] Dissert. supra ad n. 17. cit. §. 2.

crederetur, sumpto medicamento emmenagogo saccos ex utero edidit septem, quorum uno quidem sceletum fœtus continebatur, reliquis autem serum gravissime olens; ut hydropem ab infelici graviditate ortum esse, intelligeres, intra saccos tamen conclusum. In historia autem quæ apud Cunradum (1) legitur, uno ingenti utre comprehensam vim aquæ immanem reperies in muliere quæ præter ponderis sensum, nulla alia de re quærebatur, pedibus non tumidis, & sine ullo, dum corpus moveret, fluctuantis aquæ sensu, &, quod maxime omnes mirabantur, per sexennium circiter; tot enim annos tumorem gesserat; non solum non erat emaciata, sed neque menstruis, rite provenientibus, purgationibus unquam caruerat. Quæ res, & ipsa dissectio dubium facere te potest, an uter ille pro utero fuerit habendus; plurimi enim ex iis qui sectioni intererant, corpus aliud potius quod uterum referebat, ejusque sedem obtinebat; indeque tumor pugni magnitudine primum inceperat; revera uterum fuisse, suspicabantur. Sed quoniam id ipsum corpus & scirrhosum, & aliis vitiis depravatum erat, neque cum vagina, sub ipso prorsus occlusa, communicabat; communicabant autem sanguifera vasa, per utrem illum repentia; tu cum omnia perlegeris, attenteque perpenderis, an saltem pro uteri distenta parte uter ille sit accipiendus, conjicies, intereaque ex Dissertatione eadem (2) notas considerabis, per quas uteri hydrops posse dicitur ab aliis sive hydropis speciebus, sive uteri ipsius morbis, ut Scirrho, & Cancro, internosci.

20. Quod ad hos ultimos attinet, meis duabus, alias (3) propositis, Observationibus totidem poteris adjungere ex Cl. Viris Rieslingio (4) & Roederero (5), & cum ea quoque ovariorum, & urinariæ vesicæ constitutione, quæ a me, & quæ ab illorum utroque, aut altero tunc simul inventa est, comparare. Hic enim de Utero, & Vesica, cæterisque Urinariis, & Genitalibus Partibus a me alia non adduntur, quippe de ipsarum morbis plura insequentibus Epistolis scripturo. vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXVI.

Ad Urinariæ Vesicæ Morbos potissimum spectat.

DE Morbis qui ad Urinarias, & qui ad Genitales Partes attinent, ut superiore Epistola pollicitus sum, scripturus, primum Observationem afferam ad utrosque spectantem, deinde alia quæ ad hos singillatim pertinent, tecum hisce, & proximis Litteris eadem qua solitus sum, ratione communicabo.

2. ANICULA, quæ doloribus ad infimam ventris partem, inter mingendum præsertim, septem jam menses laboraverat, primis quidem mensibus in Nosocomio fuerat. Unde domum reversa, novissime eodem rediit, cruciatibus illis acerbissimis sævientibus, & urina, quotiescunque reddebatur, multum pus deponente. Convulsionibus denique prehensa, decessit prope finem A. 1757. EX CADAVERE quod non nisi aliquot a morte diebus inspicere poteram, cum statim intestina saltem detrahi jussissem; præsens tandem omnia quæ urinæ, & generationis causa creata sunt, organa, tum deposita, perlustravi. Inter ovaria alba, scirrhosa, parva, parvus quoque uterus fuit, intus, extraque sic satis sanus, nisi quod exterius in fundi tergo habuit rotundam quasi papulam, subalbo pure plenam. Sed vagina, e cujus orificio fœdissima prodibat materia, itemque vesica dis-

(1) Dissert. supra ad n. 18. cit. c. 1. §. 14. (2) c. 3. §. 3.
(3) Epist. 38. n. 34. & Epist. 39. n. 33. (4) Dissert. quæ inscribitur Uterus post part. inflam. §. 13.
(5) Dissert. de Uteri Scirrho n. 18.

dissectis, universa atriusque interior facies apparuit quasi exesa, cinereoque, crasso, fœtidissimo pure operta, quod si cultri manubrio auferre velles, sequebatur simul exesæ utriusque illarum substantia; ut manifestum esset, ambas teterrimo carcinomate laborasse. Puris autem tantum fuerat, ut vesica, quæ antequam incideretur, lotio semiplena visa erat, sic a pure, quod continebat, apparuerit. Cæterum cum uterque ureter, & præsertim dexter, latior esset, nihil vitii in persectis renibus potui deprehendere.

3. Historiam hanc protuli, ut cum aliis conferas, quas alias (1) indicavi, in quibus & mea (2) est, dissimilis in quibusdam. sed in eo similis quod gravis morbus simul genitalia, & urinaria instrumenta occupaverat. Nunc alia, ad hæc secunda singillatim pertinentia, adscribemus.

4. Et primum cum eam Epistolam releges in qua de Urinæ Difficultate a calculis præsertim verba facientes, de aquis attigimus quædam ad eos gignendos, aut præcavendos magis idoneis (3), adjungas velim experimenta, quæ multa, & diligenter in patriis, alienisque aquis examinandis habuit is quem mœrenti Bononiæ suæ mors immatura eripuit nuper; Vincentius Menghinus (4). Deprehendit enim vel inter puteales, quasdam quæ non modo calculos non augeant, sed & imminuant, aliquosque plane dissolvant. Eædemque a calculosis aliquot epotæ, & ad vina, & jus conficiendum in usum tractæ, vires istas felici eventu comprobarunt.

Cum acu autem illa per virilem urethram intra vesicam traducta, & sibi increscente calculo adaucta, sicuti eadem proposui Epistola (5), conferre poteris triticeam quoque spicam (nam de hordeacea (6) ibidem legisti) quam vir alter (7) cum ruri olim esset, ibique arenarum mictu valde cruciaretur, candelæ tenuis loco in urethram immiserat, retrahere autem ob repugnantes, non sine acerbissimo videlicet dolore, aristarum aculeos non potuerat, ideoque intra illam reliquerat, lithotomus denique ex ipsa vesica extraxit racemi instar quem petrosa materia incrustasset. Cum hæc contuleris; ea quoque conferes, quæ tum adnotavi, ut magnum, quod inter meam esset, & aliorum ejusmodi Observationes, discrimen pateret.

5. De obice autem qui urinæ egressui ab excrescente Prostata glandula opponitur, non iisdem tantummodo Litteris, sed & aliis, illisque præsertim quæ eas proxime antecesserant (8), a me tibi scriptum esse, memineris. Nunc vero alia addenda sunt. Quod enim ego tuberculum in ipso urethræ initio nonnunquam deprehenderam, & pro excrescentia Prostatæ, saltem inchoata, habueram, id tuberculum novissime legi, sine ulla dubitatione accipi pro naturali omnino, & omnibus communi particula, Uvulamque appellare a Cel. Anatomico, cujus nomen hic non ideo omitto, quod ejus ingenium, diligentiam, & cætera merita non tanti faciam, quanti debeo, & hæ ipsæ meæ non uno loco ostendunt Epistolæ; sed ut meam consuetudinem servem, quotiescumque ab Docto aliquo, & Spectato Viro qui vivat, & præsertim qui ex Cœtu illo Inclyto sit ex quo ipse est, cogor pro veri studio dissentire. Igitur si in omnibus sua ista Uvula est; utar enim, brevitatis causa, hic eo nomine; jure miratur, a me non esse conspectam. Multo autem magis mirari ipse hoc deberem, qui (9) cum ibi leviter extantem lineam quæ ad Seminalem descendit carunculam, imo in caruncula hac longe tenuissimam lineolam alteram, quæ videlicet conditi in ea Sinus orificium est, perviderim; corpus tanto extantius, & cum uvula comparandum, oculis assequi non potuissem: nec vero tunc solum cum lineolam carunculæ primum animadverti; sed neque antea, neque postea cum eam urethræ partem, secundum naturam quidem se habentem, attente inspectarem, id quod a me

[1] Epist. 47. n. 26. [2] Epist. 39. n. 33. [3] Epist. 42. n. 17.
[4] Comment. de Bonon. Sc. Inst. Tom. 4. in Opusc. [5] n. 28. [6] n. 29.
[7] Hist. de l'Acad. R. de Sc. A. 1753. Obs. Anat. 1. [8] Epist. 41. n. 17. & seqq.
[9] Advers. Anat. I. n. 9.

me quoties sit factum, non dico: hoc tantum dico, vel ante hujus initium sæculi a me fieri cœpisse, quot autem in cadaveribus, Bononienses, & Venetos Amicos scire; nam Patavii per hos annos quatuor & quadraginta in quot fecerim annis singulis sive in Gymnasio, sive in Nosocomio, Studiosi omnes conspexerunt. Quid ergo est? Non quod aliis contigit, in dubium voco. Sed quod mihi contigit, ingenue expono. In tanto enim inspectionum mearum numero ut quam raro id viderim, plane intelligas, sic habeto, quotcumque huc pertinent, ad eas perpaucas redire quas tibi jam scriptas alibi, hic tantummodo commemorabo, aut si nusquam scribendi occasionem habui, huc fideliter adscribam. Vide igitur, ut in Sutore (1) uvulæ istius pyriforme inchoamentum offenderim; erat enim aliquanto major, quam subjecta Seminalis caruncula, cum in Ascitico (2), itemque in Rustico (3) grandiorem, quippe æquantem mediocrem uvæ acinum, deprehenderim, paulo autem in eo majorem, cujus ob id unum protinus hic describetur historia.

6. VIR sexagesimo anno proximus, lacertosus, procerus in Nosocomio ex suppurata thoracis inflammatione erat mortuus quinctodecimo morbi die. Ad me igitur qui ante Januarii finem A. 1755. in Gymnasio Anatomen inchoaveram, nulla ex illo, nisi ventris, viscera allata sunt. In quibus præter naturam quæ essent, hæc solummodo animadverti.

IN VENTRICULO ex pylori annulo perparva exstabat subrotunda excrescentia, intus, extraque concolor eidem annulo, cujus ex substantia erat facta. In mesenterio raræ quidem erant glandulæ; sed majores, quam pro ea ætate. Lien potius parvus, intusque diffluens propemodum. Arteria Magna intus ostendere incipiebat maculas albidas, in os postea abituras. Vesica demum urinaria cum esset immisso aere satis distenta, parva apparuit si cum hominis statura, & ventris plerisque visceribus conferres. Attamen aperta, non visa est habere tunicas valde crassas, nec vitium aliud ullum, nisi quod ab orificii posteriore parte intra illam exstabat corpus parvi cerasi figura, & magnitudine, quod per subjectæ urethræ initium quo magis descendebat, eo magis, magisque se extenuabat ita ut ad Seminalem carunculam non perveniret. Læve erat exterius, ibique, & interius album, & evidenter adeo cum Prostata glandula continuatum, cæteræque ejus substantiæ simile, ut ex ea excrevisse, non dubitares.

7. Nunc si quartam hanc & tres quas antea (4) indicavi, meas excrescentiæ hujus descriptiones cum ejus uvulæ de qua loquimur, descriptione comparaveris; proclive tibi erit perspicere, eadem me vidisse, sive parvum, sive majus jam factum erat id corpusculum. Cur ergo si in omnibus esset, in aliis, innumeris propemodum, non vidissem, quorum eadem loca pari, ut soleo, attentione ad id usque tempus inspectaveram, satis assequi non possum. At enim, inquies fortasse, vide, ne memoria te fallat; ex tuis enim scriptis in nonnullis quoque aliis meminisse videor, te ad ea loca excrescentias conspexisse. Ego vero conspexeram tum ad ea loca, tum in iis ipsis locis, sed non ejusmodi excrescentias. Quam enim in Cortinio (5) descripsi, ad ea quidem loca, sed ad latus erat, neque ex Prostatæ, sed ex vesicæ substantia. Quam vero duodecim post illam annis a me visam in Sene quodam Epistola I. Anatomica (6) memoravi, ad urethræ quidem initium ita uti vesicæ orificium fere obturaret, inventa est, sed carnea, inæqualis, flaccida, subrubra. Quæ autem in quodam repente mortuo (7) a me tibi descripta fuit, ea quidem & forma, & sede, & substantia, & origine cum ea de qua hic agitimus, omnino conveniebat; sed hoc discrepabat, quod duplex erat; non una. Magis autem discrepabat duplex illa excrescentia quam in Muliere (8) a me deprehensam legisti, ut pote quæ non modo erat ex duabus non inter se, ut in illo, contiguis sed ex duabus adeo sejunctis, ut sin-

[1] Epist. 37. n. 30. in fin. [2] Epist. 41. n. 18. [3] Epist. 43. n. 24. [4] n. 5. in fin.
[5] Epist. 42. n. 13. [6] n. 43. [7] Epist. 42. n. 11. in fin. [8] Epist. 39. n. 33.

ſingulæ e ſingulis orificii lateribus intra veſicam prominerent, apicem digiti pollicis æquantes, eædemque erant inſuper abnormi figura; ambæ cæteroquin albæ, & ex circumjecto urethræ glandoſo corpore productæ, quod ipſum quoque album hic erat, & durum, & craſſius factum. Hoc enim corpus etſi ego non univerſe dixero muneribus Proſtatæ fungi; huic tamen in eorum quibuſdam reſpondere, non negabo. Quod addere volui, quoniam in mulieribus quoque uvulam iſtam, minus tamen, quam in viris prominentem, poni video; quanquam mihi nondum contigit, ut ejuſmodi ſive parvulam, ſive majorem excreſcentiam ibi in fœminis, ubi in maribus, invenirem. Et ne forte ſuſpiceris, ſi antea quam ſummam urethram toties in utroque ſexu perattente examinarem, ea quæ de iſta uvula noviſſime propoſita ſunt, legere potuiſſem, me ipſam facilius in viris, mulieribuſque fuiſſe agniturum; omnes quas perbrevi hoc tempore ex quo ea legi, habere potui diſſectiones, quamvis nihil ferme præter quod ad propoſitum hoc attinet noſtrum, dignum contineant ut præſcribantur; tecum fideliter communicabo, & a fœmina initium ducam.

8. VETULÆ in hoc Noſocomio neſcio, quo morbo ſublatæ, urinariæ, & genitales Partes in Gymnaſium, ubi Anatomen docebam, allatæ ſunt paulo ante finem Januarii menſis anno hoc 1759.

IN GENITALIBUS quod præter naturam eſſet, nihil niſi unam, aut alteram ſubrotundam prominentiam adnotavi, utramque parvam, & in facie intima poſteriore uterini fundi nonnihil exſtantem, quales in eodem fundo majores, minoreſve a me tibi alias deſcriptas eſſe, memineris. Quod vero ad urinarias attinet Partes, in renem dexterum præter communem omnibus arteriam Emulgentem, alia, in nonnullis a me, ab aliiſque pluribus Anatomicis viſa, ferebatur ex trunco pariter arteriæ Magnæ. Sed hoc præter frequentiorem naturæ conſuetudinem; illud vero habuit ipſe Aortæ truncus præter naturam non modo ut quod in ſenioribus alioquin ſolet, non parvas intus oſtenderet albas maculas, futuri oſſis indicia, verum etiam ut anguſtior eſſet quam mulieri, non ita humilis ſtaturæ, conveniret. Sana veſica nullam ad ad imum prominentiam, nullamque pariter ad ſummum urethra, imo ne prominentiæ quidem veſtigium ullum habebant.

9. VIRI ſexagenarii, ut videbatur, cadaver eodem tempore, ibidemque conſecabatur. Quo de viro nihil aliud ſcivi, niſi olim priuſquam Patavii mendicaret, in triremibus fuiſſe, rixarum cauſa fortaſſe damnatum. Certe acceptorum vulnerum cicatrices plures in abdomine, proximiſque partibus apparebant.

VENTRE, & Thorace diſſectis, nullum ex iis vulneribus in eorum cavum perveniſſe, præter unum compertum eſt, quod tamen in omento ſubſtiterat, quippe cujus particula, ſubjectis viſceribus illæſis, agglutinata hærebat intra elypticam pertuſi olim peritonæi foveolam. Ventriculus ferme inanis, & tamen grandior, interius levem oſtendit phlogoſim, œſophagum verſus, Tenuia autem inteſtina colorem exterius e flavo fuſcum, cyſtica bilis flavum, ſed dilutum, & obſoletum. Jecinoris facies cava a dextris macula fœdabatur nigerrima, figura ad aream circuli quaſi accedente, cujus diameter tranſverſum digitum pollicem non ſuperaret. Cum ſubeſſe humoris quidpiam videretur; jecinoris tunicam qua operiebatur, incidi, & ſemiconcretum ſanguinem eſſe, cognovi, non valde profunda fovea comprehenſum. Interior facies Magnæ arteriæ particulas quidem habuit oſſeas; ſed disjectas, parvas, nec multas. Quas inter; ut de Thoracis quoque Partibus aliquid dicamus, major certe fuit quæ orificio ipſi erat impoſita quod deſinebat apertus olim in fœtu canalis arterioſus. Cor magnum: venæ autem Coronariæ oſtium pro valvula nihil aliud habuit, quam tenue filamentum, ab ſuperiore oſtii ora ad inferiorem productum. Quod hic, ſicut alia etiam, retuli, ut intelligeres, meam ad parvarum rerum diligentem fuiſſe in hoc cadavere obſervationem. Quanto igitur diligentius a me quæſitam uvulam fuiſſe, putas, in veſicæ oſculo hujus, & alterius de quo mox indicabitur, Viri, ejuſque de qua paulo ante dictum eſt, Vetulæ; præſertim

cum in hoc, jam aperta vesica, exstare aliquid intra proximam urethræ partem necdum apertam videretur, subrotundum, & mediocriter prominens. Verum enimvero urethra porro incisa, continuo apparuit, deceptum me esse, imo omnes qui aderant cum exercitatis Prosectoribus studiosiores Adolescentes; has enim Observationes, ut fere soleo, publice habui. Quæcunque enim fuerit deceptionis causa; certe nulla omnino prominentia fuit, quæ toto illo spatio quod vesicam inter, & Seminalem carunculam interest, a nobis conspici jam posset.

10. Quoniam autem veri discendi adeo cupidus sum, ut quidquid novi de Corporis structura audio, aut lego, perquirendum mihi existimem vel in iis Partibus in quibus centies a me perlustratis nihil ejusmodi vidisse memini, easque Partes quasi nunquam antea inspexissem, solicite aveo, iterum, iterumque, non sine eorum qui me adjuvant, non obscura admiratione, & fortasse tædio, inspectare; per mihi gratum fuit per illos eosdem dies occasionem incidisse vesicam tertiam examinandi. Itaque petii, ut ejus Viri cujus ad te historiam scripsi extrema Epistola LXIV. (1) non solum thoracis viscera, in quibus morbi erat sedes, verum etiam urinæ inservientia organa ad me afferrentur. Cum igitur vesica, & urethra apertæ satis mihi idoneæ viderentur, in quibus prominentiam istam attente quærerem; feci id quidem; sed frustra feci; nulla enim prorsus reperta est. Quin etiam, cum deessent, absoluta Anatome, humana cadavera; in cane non parvo inquirere placuit. Hunc in Gymnasio, more Majorum, viventem secari jusseram cum ob alia, tum insuper ut appareret, num inter pericardium, & cor sive in hujus systole, sive in diastole interstitium relinquatur nullum, ut non ita pridem legeram, sed pericardium in viventibus sanisque semper quidquid continet, exacte adeo complectatur, nihil ut vacui intra ejus cavum supersit. Vt enim obvia, ita dubitationibus minus obnoxia ea mihi ratio ad id cognoscendum visa est, si canis thorace sic aperto ut sanguis non multus effunderetur, statim, dum cor adhuc suos valide exercet motus, experiremur, an pericardii, necdum incisi, membrana cor arcte adeo contingeret, ut nullo modo, aut certe non facile inter duos digitos apprehendi, attollique posset. Quod vero potuit multo facillime, non uno experiente, & conspicientibus omnibus: in aliisque postea canibus idem periculum eodem exitu factum esse, scio. In eo igitur cane postquam, id quod sæpe alias feceram, an Seminales vesiculæ non desint, sed, ut nonnulli videntur credere, sint minus conspicuæ, frustra quæsivissem; frustra pariter istam uvulam perquisivi. Aperta enim vesica, & urethra, ut nihil in prima eminere vidi, nisi duo illa teretia corpora quæ ab ureteribus descendentia, ad angulum denique inter se coibant, sic ab eo angulo nihil ad carunculam usque Seminalem prominere conspexi, nisi lineam illam in quam se ea corpora producebant, multo ipsis tum angustiorem, tum humiliorem. Nihil, inquam, exstare inveni, neque illud in vesica esse trigonum, ut video appellari, de quo in hominibus quid antea, nedum postea, observaverim, & quid de ipso mihi sentiendum videatur, deque aliis ejusmodi rebus quoniam non est hic multa dicendi locus; ad uvulam de qua necesse habui hic loqui, confestim redeamus. Pro morbosa enim Prostatæ excrescentia non immerito a me esse acceptam, ex iis quæ in hominibus mihi aut plerumque non occurrerunt, aut nonnunquam occurrerunt, te intellexisse, non dubito.

11. Neque aliter ab aliis, & nominatim a Valsalva, & Pohlio acceptam fuisse ex iis intellexeris, quæ alias ad te missis Epistolis XLI. (2), & XLII. (3) significavi. Cum enim visa ab utroque indidem orta ex senili Prostata esset, referretque altera pyrum, altera cerasum, qualibus videlicet formis a me quoque fuit in Sutore illo de quo alibi (4), & in Viro de quo supra (5) dictum est, olim animadversa; nec Valsalva, nec Pohlius pro certa

[1] n. 19. [2] n. 6. [3] n. 37. [4] Epist. 37. n. 30. [5] n. 6.

certa quadam naturali Proſtatæ particula, quæ forte grandior facta eſſet, habuerunt, ſed omnino pro excreſcentia, ut erat, ſive pro tumore præter naturam. Et ſane quantum Proſtata glandula obnoxia ſit excreſcentiis quæ ex ſuperiore ejus ambitu, aut undique, aut certa e parte intra veſicam ſe attollant, facillimum mihi eſſet oſtendere, ſi placeret quæ alias (*) ſcripſi, hic iterare. Satius erit, ſi ea relegas: quæ etſi multa ſunt; non alia tamen deſunt quæ addas, velut Cl. Fantoni (1) exemplum illud, in Sepulchretum referendum, ſexagenarii videlicet hominis qui poſt diutinum, ac permoleſtum urinæ ſtillicidium mortuus, Proſtatam habuit non modo purulentam, duram, ac præter modum tumidam, ſed & *infimam verſus partem veſicæ longe lateque productam*: erat autem, quod alias (2) ad te ſcriptis adjunges, *perexigua capacitas veſicæ: craſſiores autem membranæ*. Noli mirari, quod lotii non ſuppreſſio, ſed permoleſtum dumtaxat eſſet ſtillicidium; nam in Pohlii etiam caſu frequentiores ſolum ad mejendum ſtimuli, quibus ſe addebant ſtatis temporibus dyſuria, & ſtranguria, memorantur, & in Medico illo apud Valliſnerium, a me Epiſtola XLI. (3) indicato, quamvis excreſcentia quæ a Proſtatæ ſubſtantia intra veſicam aſcendebat, nucis juglandis magnitudinem æquaret; tamen ſuppreſſioni urinæ hujus tantummodo ſtillicidium ſucceſſit, cum urethræ cruciatibus, & teneſmo conjunctum: neque ipſe de Muliere, & Viro, quorum eiuſdem generis excreſcentias ſuperius (4) commemoravi, aliud, quod ad has ſpectaret, accepi, niſi illam aſſiduo urinæ ſtillicidio affectam, hunc vero auditum ſuiſſe, aliquando conqueri de urinæ acrimonia, & veſicam vidi utriuſque, ſicut in Medico quoque illo fuerat, urina diſtentam. Itaque apparet, pro varia rerum circumſtantium, quarum aliquæ ſunt certe variabiles, diſpoſitione aliud aliis creari incommodum, & majus, minuſve urinæ egreſſui objici ab excreſcentiis Proſtatæ impedimentum.

12. Satis autem cum his quæ modo dicebam, convenire, gaudeo Obſervationes tres quas ibidem lego, ubi eam uvulam proponi video qua de ſermo hic eſt inſtitutus. Cum enim in tribus inventa eſſet uvula iſta parvæ nuculæ (an avellanæ?) craſſitudine; primus cum frequentibus ad mingendum ſtimulis permoleſta urinæ difficultate, alter octo jam dies iſchuria, cui per catheterem medebantur, tertius alterutra; nam utra ignorabatur; affectione laboraverat; omnium autem veſica lotio inventa eſt valde plena. Sed in hoc diſcrepamus, quod illis aucta creditur fuiſſe uvula; cum meæ mihi Obſervationes perſuadeant, inde ubi nulla eſſet uvula, præternaturalem omnino excreſcentiam e Proſtata extitiſſe. Meaſque illud adjuvat Obſervationes, quod & alibi (5) animadverti, & hac quoque Epiſtola confirmavi, nulla in junioribus, omnia autem quæ vidiſſe, aut legiſſe antea minimi excreſcentiæ iſtius exempla in ſenibus fuiſſe, quos videlicet morbis eſſe magis obnoxios, & nominatim *urinæ ſtillicidiis*, & *difficultatibus*, nemo ab Hippocratis (6) uſque temporibus ignorat. Neque obeſt illud alterum quod una a me animadverſum legiſti, eas excreſcentias eſſe conſueviſſe ex illa per quam exſtans linea ducitur, Proſtatæ parte; nam facilius eſt, lineam jam nonnihil exſtantem tumidiorem fieri; & non ex ea ſolum parte excreſcentias Proſtatæ incipere, ibidem oſtenſum eſt.

In eo autem non minus diſcrepamus, quod iſta uvula excreſcendo ſedes morbi ſit frequentioris quidem, ſed ignoratiſſimi. Non rarus eſt, utique; ſed tamen non ita frequens, ut tametſi de tribus illis ægris ſecundus, qui perſenex erat, a Medicis non aliter tractaretur, quam ſi veſicæ paralyſi laboraret, cui nempe cauſæ tribuitur is morbus, ſenibus adeo communis; propterea conſequatur, non ſæpe quoque aut paralyſi, aut ſaltem infirmatis ob ætatem expellentibus [veſicæ viribus eſſe tribuendum: & ſane ſi hæc ignota hactenus, ut creditur, cauſa frequentiſſima

[*] Epiſt. 41. n. 17. & 19. [1] De Obſ. Med. & Anat. Epiſt. 8. n. 18.
[2] Epiſt. 42. n. 33. & 35. [3] n. 17. & 19. [4] n. 7.
[5] Epiſt. 41. n. 19. [6] S. 3. Aph. 31.

ma esset; mirari oporteret, quomodo inter examinatas illas sexaginta, aut septuaginta vesicas non nisi eæ tres fuissent, in quibus hæc occurrisset causa. Quî vero dici eadem possit hactenus ignoratissima, ego quidem assequi non valeo: nec solum propter illa hoc dico quæ tot ab aliis jam vulgata exempla indicavi (1); verum ob id maxime, quod illud dictum sit ubi hæc ipsa verba mox proferuntur Santorini (2), *Vesicæ osculum, cui prominulum corpus præfigitur, quod* in affectis vesicis sic prominet aliquando, *ut urinæ iter prorsus intercludat*. Et in Figura quidem cujus explicandæ causa hæc scripserat Santorinus (utrumque igitur ante hos annos sex & triginta) sed de morbo cujus uvulam esse causam, diserte ibidem, ut vides, scripsit, cur, quæso, non idem dicitur? Imo quasi is qui ita scripserat, ea quæ explicavit, minime animadvertisset, dubitatur, an eadem delineatori potius debeamus, qui fideliter quæ videbat, expresserit: idque eo magis, quia in Santorini libro, cujus gratia, ut cæteræ, ita & ea Figura, adjecta est, frustra quæritur istius uvulæ descriptio, & de trigono vel unum verbum in illo ipso articulo qui ei respondet Figuræ. Sed tu Santorini librum inspiciens, sicuti Figuræ illi respondere, non dubitabis caput X. quippe inscriptum *de Virorum Naturalibus*, ita invenies, eam ipsam Figuram sæpe in margine ibi indicari, & verba tandem bis fieri (3) de iis quoque particulis de quibus loquimur. Et primum quidem sic: *quanquam aliquando ad cervicis Vesicæ osculum posterius quidpiam, de quo mox, in magnam satis molem prominere vidimus; id vel perraro compertum est, vel ex iis dumtaxat subjectis, quorum Vesica laboraret, usque adeo extare observavimus, ut ea res haud mereatur, quæ ceu perpetua & constans, quæque vitiosa, & infrequens est, vel Tironum, vel minus Exercitatorum damno exhibeatur*. Altero autem loco sic: *Illud vero quod ad cervicis vesicæ osculum ita aliquando prominet, ut urinæ iter intercludere aliquantum valeat, sub tenui intimaque vesicæ membrana conditum, sic ut conspicuis interdum, aggregatisque glandulis formatum viderim, cujus latam circum aream a minoribus licet, extantibus tamen occupatam memini in sene, intra cujus vesicam sex supra triginta ex albo flavescentes calculi continebantur, quorum aliquot Avellana vix minores ab sacculis ex ejusdem vesicæ validissimis, diremptisque lacertis constructis, concludebantur*. Itaque apparet, quid de uvula, & de trigono quoque; nam de ambobus simul locutus videtur; censuerit Santorinus; quanquam alia mihi de nonnullis ibi ab eo positis sententia est, nihil aliud hic spectanti, quam morbum excrescentiæ isti aliquando tribuendum, ne ipsi quidem fuisse ignotum.

13. De minimis autem vesicæ glandulis quid viderim, & quid sentiam, a me alibi (4) scriptum est. De sacculis autem illis, sive, ut vocavi, vesicæ herniis, a me observatis in areis quas ejusdem lacerti ambiunt, ex tunicis, nimiæ interdum copiæ retenti lotii cedentibus, quanto jam antea tempore hæc ipsa, & quo libro ediderim, satis superque a me fuit XLII. Epistola (5) indicatum, ubi etiam de calculis non pauca dixi, intra eos sacculos comprehensis, & de iis quæ inde oriri possunt, lithotomorum deceptionibus. Ob id ipsum autem hæc, & quæ sequuntur, tibi commemoro, nempe quia, ut de illa uvula, ita etiam de his aliis quæ ad te, aut ad alios scribens, interdum posui, necesse habeo, si non multa, at perpauca saltem adjicere quæ veri studium cogit simul ea spectantem quæ illa de uvula, & de vesica nuper legi, & quæ de hac olim cum apud plerosque Anatomicos, tum apud eum legeram qui multos antecellebat, Amicum meum Santorinum illo ipso capite X. quod paulo ante laudabam. Ejus igitur, & cæterorum descriptiones, aut delineationes fibrarum vesicæ carnearum attendens, ac cum iis conferens quæ ipse ultimis A. 1725, primis autem insequentis anni mensibus videre potueram (6), illud præcipue intelligere visus sum, tantam esse

se

[1] Epist. 41. n. 12. 17. 19. [2] Obs. Anat. in Explic. Tab. 2. Fig. 2. ad I.
[3] §. 20. & 22. [4] Epist. Anat. 1. n. 63. [5] n. 30. & seqq.
[6] Epist. Anat. 1. n. 60.

se in earum fibrarum dispositione varietatem, ut ad unam certam, constantemque descriptionem redigi non possint. Itaque non valde postea miratus sum, cum in aliorum variantes Icones incidi, ut puta spectati Viri Gulielmi Rutty (1), aut cum Illustrem Anatomes Professorem Albinum (2) de eo quem pingit, vesicæ musculo, ab ossibus pubis nascente, seque per inferiorem vesicæ partem quasi in transversum extendente, & cæteris ejus fibris continuante, monere animadverti, *perraro* sibi esse visum. Sed neque miratus fueram, cum anno, opinor, 1731. descriptionem legerem Joh. Wilhelmi Albreckt (3), quam totam hic tibi describam oportet non ob varietatem modo, sed etiam ob illud quod adversus cæterorum Anatomicorum sententiam, consuetudinemque proposuit. *In vesica Urinaria robusti hominis* per syphonem Wolfii Anatomicum *sex distinctissimas separavimus tunicas, quæ pro triplici membrana ab Authoribus vulgo habentur. Quam vero muscularem appellant, non video, quo jure inter tunicas referri possit. Fibræ enim musculares in unam continuam membranam non coeunt, sed hinc inde collectæ instar fasciarum unum digitum latarum, vel etiam angustiorum, vesicam amplectuntur, sine ordine sibi occurrunt, & ad diversos angulos se invicem secantes in membranis vel circa collum, vel circa ipsum sphincterem terminantur*. Ego vero Auctorum neminem qui carneas vesicæ fibras haud semel ea qua par est, ratione quæsiverit, non vidisse, credo, interstitia quæ inter se relinquunt, eosdemque propterea, si forte interrogati essent, possentne eæ fibræ sic inter se implicitæ, ut *areas*, quemadmodum in Adversariis (4) designavi interstitia illa, comprehendant, possentne, inquam, reticularis musculi nomine appellari; non minus libenter affirmaturos fuisse, existimo, quam musculi urinæ Detrusoris, aut quam musculosam propter eas fibras vocarunt illam vesicæ membranam, quæ ipsas sibi impositas, aut intertextas haberet, suoque interjectu conjungeret inter se. Vides igitur, quo sensu cum cæteris ego quoque membranam, aut tunicam carnosam dixerim, aut musculosam; cum cæteris, inquam. Etsi enim is quem nuper mœrentes amisimus, Cl. Fantonus (5) viginti ante Albrechtum annis de iisdem fibris, eademque vesicæ membrana hæc scripsit, *Completam vero membranam hæ fibræ minime efformant; extensa enim vesica, multum distractæ ab invicem occurrunt*; non negavit tamen, quam fibræ non complent tunicam, interjectam ipsis membranam complere. Nec porro cum hæc continuo subjecit, *unde lotium per intervalla* earum fibrarum *efflueret, ni exterior membrana densitate obstaret, interiori quandoque erosa*; nec, inquam, propterea necesse est sic intelligere, quasi illa intervalla, si non densa, & firma, at tenui saltem membrana compleri, noluisset, præsertim cum docuerit, nihilominus *ex tribus componi vesicam tunicis, quarum exteriorem peritonæum efformat, media carnosa est, intima nervea ex candidis fibris densissime texta*.

14. At membrana, inquis, sive tunica in illis interstitiis nulla est. Tu vero dic, quæso, mihi, credisne, si nulla esset, id summos inter Veteres Anatomicos non fuisse agnituros? Gravissimus certe, siquis alius, & perspicacissimus inter eos fuit Eustachius, quem animadvertisse interstitia illa satis superque ostendit Figura qualis ea cunque est, quam vides sub numero VII. in ipsius Tabula XII. exhiberi. Num propterea e tunicis vesicæ hanc de qua loquimur, exclusit? Imo vero diserte hæc scripsit (6): *vesicæ propria tunica gemina est, obtinetque exterior* (de qua hic sermo est) *fibras conspicuas crassas ac fere carneas, quæ adeo variæ quoquoversum distribuuntur, ut intuentibus multarum tunicarum speciem habere videantur*. At enim, inquis, cellulosam telam, ut Veteres alii, a membrana non internoscebat. Nolo hic dicere, consuevisse illos res magis, ut in corpore humano inveniuntur, spectare, quam

[1] Treatise of the Urinary Passag. Tab. [2] Tab. Sceleti, & Musc. corp. hum. Tab. 12. Fig. 41.
[3] Observ. Anat. §. 5. [4] III. Animad. 36. [5] Anat. corp. hum. Dissert. 7.
[6] Tract. de Renibus c. 19.

quam ubi aerem vi, ut Albrechtus, aut aquam impuleris, in quæ resolvantur, attendere, quærentes videlicet, quales ab natura ipsa, & quare ita ut per se occurrunt, sint factæ; non quonam artificiis redigantur. Satis est dicam, Eximium hoc tempore Anatomicum Winslowium (1) cum egregie nosset, vesicæ carneas fibras inter se necti per textum cellulosum, ideoque separari posse *artificiose* ope aeris immissi; sine ulla tamen dubitatione hanc musculosam cæteris vesicæ tunicis annumerasse membranam, probe conscium, si quia membranæ, pluresque partes eodem artificio queunt in cellulosum textum magis, aut minus manifestum resolvi, alio debeant, ac semper consueverunt, vocabulo appellari: multo hinc majorem in Anatome tradenda confusionem, quam utilitatem, invectum iri. Utique si nunc imponenda essent nomina quæ Facultatis hujus Parentes, aut qui olim auxerant, primi imposuere, non dubito, quin plura excogitari possent meliora, & cum vero magis congruentia. Sed præstat, opinor, verum postea animadversum, docere, vetera autem, & usitata vocabula retinere. Sic cordis venosis orificiis quæ, & qualis, & quam varie ad imum divisa membrana subjiciatur, opportune tradere non omitto; sed cum a Viris Solertissimis nuper imposita nomina valde probem, ipse tamen Tricuspidum, & Mitralium valvularum consuetis nominibus uti pergo, & dexterum, sinistrumque cordis ventriculum tanto libentius dicere, quod illorum aliqui diserte fatentur, se, cum eos designare novis aliis appellationibus maluissent, ab auditoribus vel bene Doctis non fuisse intellectos. Sed ut intentioni huic meæ, si non laudem, at veniam saltem non esse negandam spero, ita hanc etiam spero, si Prostatam ausim, quemadmodum vidisti, inter glandulas adhuc referre, quod non modo cæteros, sed vel ipsos qui glandulis bellum indixerant, & fecisse, & facere, ignorat nemo. Qui nimirum etsi non omnes Prostatæ partes secernendo, asservandoque peculiari ipsius humori aptas esse posse, sciebant; ex hujus tamen glandulosis tubulis *pene totam compingi prostatam*, cognoscebant; ut verbis utar Santorini, qui non id solum eodem quod supra laudavimus, capite (2), sed & ejus glandulæ musculum Levatorem, & Ligamentum, & Capsulam descripsit (3). Quanto autem plures, & confertiores sunt ii tubuli, tanto magis Prostatam inter glandulas retinendam esse, constat, & mea quædam confirmatur opinio de causa cur Seminalium vasorum extrema, & tenuior pars per eam glandulam traducatur, nempe ut dum ii tubuli per venerem deplentur, simul vasorum illorum compressio assidua remittatur, semenque conclusum ejiciatur.

15. Sed ut redeam ad urinariarum Partium Morbos; cum ea nuper legerem quæ hæc mihi pro me & pro aliis qui ad eundem modum & sentiunt, & loquuntur, hæc, inquam, mihi interjiciendi necessitatem attulerant, in illum quoque locum incidi ubi indicia proponuntur Ischuriæ cujusdam, quæ valde frequens esse dicitur, Mediæ inter Renalem, & Vesicalem, sedem videlicet habentis in ureteribus extremum in modum ab lotio dilatatis, quod defluere in vesicam non possit propter illorum vehementem ad insertionem strangulatum. Indicia autem hæc afferuntur, conjunctus cum ischuria dolor *surdus*, & sensus quidam ponderis in lumbis propius vesicam, quam renes. Extant quidem, ut nosti, non pauca ureterum dilationis exempla, alia ab aliis causis quæ illos ad insertionem aut stringant, aut etiam obturent. Verum si tandiu hæ persistant causæ, ut extremum in modum eos possit urina dilatare; multo prius quam hoc fiat, jugiter secreta urina tenuissimas intra renes semitas sic opplebit, ut vim his afferat, & eam quæ ibi fit, secretionem, premendo impediat cito adeo, ut vix tempus sit Mediæ illius ischuriæ signa animadvertendi ab signis disjuncta, quæ illa obscurent, ejuscemodi ischuriæ Renalis; aut si Mediæ indicia vel antea, vel postea adnotare satis liceat; certe si erunt propiora vesicæ, quam renibus, non in lumbis, quos renes ipsi occupant, sed

[1] Expos. Anat. tr. du bas Ventre n. 451. [2] 10. §. 22. [3] §. 5. 17. 20.

ſed infra lumbos percipientur. Sed alia, nedum iſta, ex conjectura, non ex obſervatione propoſita, libens omitto, ut potius inter plura quæ ingenue commendo, unum laudem, unde poteſt inter cæteras illas tum incontinentiæ urinæ, tum iſchuriæ Veſicalis cauſas quæ ad ſphincterem attinent, nova quædam referri. Quot, & quam varia de ſpinctere veſicæ hactenus ſint tradita, non ignoras, propter quæ, meaſque ipſas, alias alio tempore habitas, Obſervationes, ego quoque alias aliter de illo ſentire coactus ſim. Nunc autem cum pro ſphinctere proponi videam fibras eas ipſas quæ ad veſicæ orificium ſitæ non muſculi, ſed ligamenti natura, ſuo ipſæ elatere circum prementes, urinæ exitum intercludant, donec validioribus potentiis urinam expellentibus cedant, hiſque ceſſantibus ſuapte vi elaſtica ſe continuo reſtituant, & ad priſtinum officium redeant; ipſa mihi ſe rei ſimplicitas commendat, & quomodo fibrarum illarum diſtractioni, eroſioni, inciſioni impotentiam retinendi lotii imputare poſſim, oſtendit. Nec minus placet gravis utique difficultatis ſolutio. Nam ſi nullm eſt in ligamenta, ſed in muſculoſas dumtaxat partes voluntatis imperium; qui fit, dixiſſes, ut pro arbitrio hominibus liceat urinam vel in medio curſu ſtatim cohibere? Reſponſum eſt igitur, id licere non propter fibrarum illarum, ſed propter muſculi Levatoris ani contractionem ſua illa parte quæ inter Proſtatam, & urethræ bulbum huic ſubjicitur anſæ inſtar. Quam ego muſculi illius partem *pſeudoſphincteris veſicæ* nomine deſignaverim, quod tamen nomen ſphincterem ſupponit, qui nullus eſt. Verum ego ut intelligerer, eo nomine uſus ſum quo uſi illi erant, adverſus quos ibi diſputabam: quanquam ſi forte ipſe nomen iſtud; a qua conſuetudine longe ſemper abfui; veteris loco imponere voluiſſem; non video, qui conſequeretur, veſicæ ſpincterem ſupponi, cum ſatis ſit, veros alios ſpincteres alicubi non deeſſe, quibuſcum non verum conferens, hunc poſſit quilibet pſeudoſphincterem appellare. Illam igitur præcipue partem, ſi urinam pro arbitrio cohibet, poſſe, intelligis, ſi convulſione aliquando corripiatur, iſchuriam Veſicalem afferre tanto facilius quod etiam pro voluntatis imperio diutius ad retinendam urinam contracta, ſæpe iſtam ipſam iſchuriam induxit, num ſola, an cum aliis quoque muſculis quos tunc iiſdem ani Levatoribus Cl. Gysbertus Beudt (1) accenſendos credidit, aut quos alii credidere, & præſertim Cel. Winslowius in calce ſuæ nunquam ſatis laudatæ Expoſitionis Tractatui de Ventre (2) adjungendos deſcribens, ab ipſis docuit formari in parte, & fortaſſe *præcipue* id quod ſphincter veſicæ appellatur. Etſi enim in iis quæ nuper propoſita ſunt, ſimplicitatem præſertim laudo; tamen in præſentia rem arbitrio relinquo tuo, quippe morem conſervans meum, & pro certo habens, ſi quid immerenti alioquin mihi ab ſummorum Virorum benignitate donatum eſt, feciſſe id ipſos non quod celeriter quidquam ſtatuerim, ſed quod lente feſtinaverim, imo ubi ſubſiſtendum eſſe, credidi, ibi ſubſtiterim donec ſatis repetitæ obſervationes, & nunquam prætermittenda eorum lectio qui ante me idem fortaſſe in quo ego hærebam, pervidiſſe, & ſcripſiſſe poterant, non amplius ſubſiſtendum eſſe, docuerunt. Vtrumque autem, ſi unquam alias, certe nunc faciam: Prius enim quam iſtam quæ noviſſime propoſita eſt, uvulam cæteris quæ ſecundum naturam ſunt, Partibus adjungam, quid de ipſa viſum interea fuerit aliis, legam, iis dico quibus nihil jure negari poſſit de tot adjumentis que in magno, ſi ingenue loquimur, Anatomico requiruntur, ſimulque ipſe, quantuluſcunque ſum, ad eas quas retuli, alias addam perquiſitiones. Quarum exitum fideliter tibi poſt abſolutas inſequente hyeme diſſectiones ſignificabo (3).

16. Cætera vero quæ, ſicut initio harum Litterarum promiſi, ad morbos Genitalium attinent Partium, quam primum potero, perſcribam. Vale.

(1) Diſſert. de Fabrica, & Uſu Viſcer. Uropoieticor. Claſſ. 3. (2) n. 660. & ſeqq.
(3) Vid. Epiſt. totam 70.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXVII.

Ad Partium utriusque Sexus, & Muliebris præsertim, Genitalium attinet Morbos.

QUÆ de Ventris morbis scribenda restant, ad Genitales utriusque Sexus attinent Partes. Sed pleraque erunt de Muliebribus.

2. De Herniis quæ in scroto accidunt, postquam ad te scripseram (1), dissectio prodiit, a Cl. Richerzio (2) habita, quam, si legas, & accuratam, & ad chirurgicam curationem esse utilem, cognosces. Apud eundem (3) herniam quoque peculiarem videbis, an post ortum natam, an potius congenitam, in puella videlicet semestri, cujus ovarium sinistrum, & tubam adjectam intra eum sinum invenit per quem Teres uteri ligamentum e pelvi egreditur. Sed hæc ad bubonocelas est referenda. De quibus, & de Ventralibus si hic sermo esset instituendus; duas inter cæteras commemorarem ob ea quæ dilatatis intestinis continebantur, memoria dignas, quæ in Historia Regiæ Scientiarum Parisiensis Academiæ (4) propositæ sunt.

3. Ad ea autem quæ de Uteri descensu, & excisione scripsimus (5), Schlenckeri (6) Observatio spectat illius descensus ob laxata ligamenta ab imposito ovarii pondere, quod amplificatum, & lapideum factum erat. Sic Abr. Vaterus (7) idem alteri mulieri accidisse viderat a gravante ovarii prægandis tumore. Ex quibus ut per dissectionem confirmatur, uterum ipsum intra vaginam descendere, & quæ causæ interdum id faciant, ostenditur; ita ex Cl. Kaltschmiedii Observatione (8), sive ex inverso utero magnum excidit scirrhum, sive molam scirrhosam, cum utero certe ita cohærentem, ut cultello opus fuerit quo excideretur, suspicio nimirum augeri potest deceptionis eorum qui minus quam hoc, illustri tempore uterum ab se amputatum fuisse, crediderunt.

4. Etsi vero ubi de Hysterica Affectione verba feci (9) diserte professus sum, nolle me cum iis altercari qui illam ab Hypochondriaca distinguendam esse, contendunt, neque cum iis qui contra negant; memineris tamen, generatim laudasse qui utramque ad nervorum passionem referunt. In hac me sententia magis magisque nuperrime etiam confirmavit auctoritas Præstantissimi, & erga me Humanissimi Viri Comitis Sylvestri Ponticelli in Parmensi Aula Archiatri, & Consiliarii Meritissimi (10), ut aliæ quoque aliorum confirmaverant Observationes, in iisque duæ Docti Viri Antonii Fracassini (11), & præsertim altera quæ cum dissectione cadaveris juncta est. Legendo quæ, & qualia, & quomodo in descriptis duobus illis viris contigerint, cur hoc dixerim, facile conjicies.

5. Nunc ad ea transeamus in quibus paulo amplius immoremur, nempe ad ea quæ spectant ad Veneris Impedimenta, & Sterilitatem. Cum de illis in maribus sermonem habentes, urethræ vitium perpenderemus non canalis forma, sed dimidiati canalis, per inferiorem penis faciem productæ, Salzmanni quoque Observationem memoravimus (12) uretrhæ in semicanalis modum, sed per oppositam faciem, id est per totum penis dorsum apertæ. Quam urethræ, quantumvis non apertæ, sedem cum Ruyschius non bis, ut ille ait, sed, si attente rem

[1] Epist. 43. & alibi. [2] Observ. Viscer. Abdom. labis Epicris. Obs.
[3] Obs. 3. [4] in Obs. Anat. A. 1752. n. 5. & A. 1723. n. 7. [5] Epist. 45.
[6] De Singulari Ovar. Morbo in Proœmio, & §. 19.
[7] Dissert. inscripta Gravidit. Appar. in Hist. & thel. 18.
[8] De Mola scirrhosa in utero inverso extirpata.
[9] Epist. 45. n. 17. [10] Tratt. di tre Specie di Affez. Ister. e Ipocondr.
[11] Naturæ Morbi Hypochondr. &c. Investigat. P. 3. c. 1. [12] Epist. 46. n. 8.

rem consideres (1), semel dumtaxat viderit, & *id se nunquam antea observavisse*, fateatur; non dubito, quin tibi gratum facturus sim, exemplum alterum communicando quod ab se A. 1758. accurate perspectum narravit mihi Joannes Gianella, Caroli Professoris quondam hic Emeriti filius, ipse quoque olim auditor meus, tum morum, tum ingenii, & diligentiæ causa dilectus, nunc Lemniaci multa cum laude Medicinam exercens.

6. VIR erat ex Lemniacensi agro, qui tametsi hermaphroditus esse dicebatur, tamen a muliere quæ se gravidam ab ipso factam ajebat, in judicium vocatus, non se defenderat, eamque dotaverat. Is cum sibi postea uxorem quæreret, a fratre autem, ab aliisque tanquam matrimonio minime aptus deferretur, & Medici proximæ Civitatis non ignobiles qui genitalia illius inspexerant, delationem confirmassent, repulsæ dolore incensus, litibusque cum fratre implicitus, ob has curas in adeo gravem incidit morbum, ut vivendi finem fecerit. CADAVERIS inspiciendi, non dissecandi copia facta, scrotum, & testes sede, magnitudine, & forma omnino secundum naturam apparuere. In pene autem, qui cæteroquin nec parvus erat, neque in vivo flaccidus fuisse videbatur, hæc desiderabantur, ne sursum ad abdomen conversus, neve glande, quæ naturali erat magnitudine, & figura, prorsus fuisset imperforata, denique ne urethram insolita brevitate, & sede, & constitutione haberet. Neque enim ad glandem usque perveniebat, neque per inferiorem penis faciem, sed per dorsum, ferebatur, neque perfecti canalis, sed semicanalis in modum aperta, erat; ut canaliculorum meorum ostia quæ in opposito, ut solent, pariete cum esse non possent, in eo qui non deerat, statim oculis obvia fierent, quippe, quam in aliis sunt, ampliora; quibus inspectis, minus fuit mirum quod ajebant, hominem olim fuisse infectum gonorrhoea virulenta. Porro ejus semicanalis initio, quod reliqua parte erat latius, quædam imminebat, ut matri, aliisque mulierculis videri olim potuerat, vulva. Sed nullum ad hanc pertinebat foramen, nisi quod in semicanalis initium urinam ducebat, quam inter mingendum e semicanali exundare consuevisse, & sic aliqua sui parte conspurcare hominem, satis aliunde constabat; non item quid ejaculato semini accideret, cui per illud idem foramen in semicanalem erat transeundum. Et foramini quidem specillum indere, & in quoddam cavum introducere licebat, & conjicere, id cavum ad vesicam attinere; per dissectionem autem id quod conjiciebatur, & cætera perspicere, minime, ut dictum est, licuit.

7. Cum hæc Gianella narrasset quæ videre ipse in eo viro potuerat; tum de multo admirabiliore in quadam muliere genitalis ostii sede, cujus imaginem tantum conspexisset, rem autem pro certa, & testata a Lemniacensibus audivisset, narrare in hunc modum perrexit. Ante annos circiter quadraginta ancilla erat domi Patricii Veneti, qui Lemniaco præerat, conservo nupta, sed eam quam indicavimus, partem non eo quo debebat, loco, verum supra umbilicum habens, eamque angustam. Gravida tamen facta, cum parere non posset; Chirurgum accersivit, qui viam infanti, frustra exitum quærenti amplificaret: quod ita præstitit, ut ab ima ostii illius parte sectione ad os usque pubis producta; sive omnino ex imperitia, sicut ibi creditum est, sive potius quod non satis sibi nota, cæsarea, quam vocant, sectione uti in animo habuerit, infans, quod constat, servatus sit, & mater quoque post longam curationem tandem persanata. Quid vero huic postea acciderit, quoniam cum marito; neuter enim indigena erat; inde discessit, Lemniaci quidem ignoratur; at certe, quod unum ad hoc propositum satis est, ibi adhuc imago extat, quam mulieris Medicus reliquit, illius abdomen, sicut ante sectionem erat, fideliter repræsentans.

8. Nunc quando verba fieri de fœminis cœpta sunt, minus matrimonio idoneis; quæ ipse in duarum dissectione, non de sede quidem, sed de occlusione geni-

[1] Thes. Anat. 3. n. 5. not. 1. & 2. & n. 22. not. 1. 2. 3.

genitalium observaverim, continuo subjiciam.

9. MULIER annos nata septuaginta, jam diu propter asthmaticam affectionem in Nosocomio jacuerat; cum peripneumonia accessit, eamque sustulit circa medium Martium A. 1752. CADAVERIS macilenti pulmones detraxerat Mediavia, quos revera duros fuisse, affirmabat.

Nonnullas vero alias Partes ego Studiosis Adolescentibus ibidem postea demonstravi, in Capite præsertim, & Genitalibus. Et in illo quidem nihil animadverti quod præter naturam esset, nisi tendinis Trochlearis musculi alterius oculi cum sua trochlea coalitum; ut retrorsum trahentis digitos musculus non sequeretur.

In Partibus autem quæ generandi causa creatæ sunt, multo plura quam voluissem, deprehendi ab naturali constitutione prorsus aliena. Primum enim de Falloppianis tubis altera extremo suo fimbriato ita cum teste coaluerat, ut interpositum fimbriis osculum non appareret; altera autem illud osculum impervium habebat, suamque proximam partem immobilem propter alam vespertilionum, quæ ibi non, ut solet, latior, sed perangusta, tubam ad testem annectebat. Uteri parietes erant crassi, eorumque sectio vas sanguiferum, seu mavis sinum comprehensum intra ipsorum substantiam ostendit ad transversi pollicis longitudinem, diametro autem sesquilineam unciæ Bononiensis æquante: in eo sinu pauxillum concreti sanguinis vidimus. Interior uteri superficies tota erat levissime humida; in fundo, & in cervicis infima parte fusca, in reliqua autem albida: quæ cur hic memorem, infra dicam. Eadem infima cervicis pars erat æquo angustior, & uteri osculum perparvum. Cum specillum per hoc vellem in vaginam demittere; obstaculum sensi impediens, ne infra osculum, nisi extrema sui parte, descenderet. Itaque per orificium vaginæ immittere specillum coactus sum. Verum ultra digituli transversi intervallum cum transire non posset; vaginam secundum longitudinem profunde incidi, ut si cavum esset aliquod, in conspectum veniret. Cum frustra sic quærerem; tum non uno loco totam in transversum vaginam dissecui; sed nusquam apparuit cavum, & ne cavi vestigium quidem. Vagina tota; si initium, & finem exciperes; omnino erat solidi cylindri instar, ex substantia facti ubique pariter alba, & duriuscula; ut parietes, cum eo quod includebant, continuatos, ab hoc ipso internoscere non liceret. Cum hæc vaginæ acciderunt; nihil quidem, si exterius aspiceres, de sua diametro amisisse videbatur; sed longitudinis amiserat tantum, ut cum ab ejus orificio ad summum uterum intervallum esset digitorum transversorum octo; tres dumtaxat illa æquaret, quinque reliqui ad uterum attinerent, sic tamen, ut contra ac solet, cervix longior esset, quam fundus. Cæterum ipsa neque ullas vesiculas, neque ullos qui introrsum exstarent, lacertos habuit: Frustra autem in ea, frustra in fundo, frustra in vaginæ, ubi obturata non erat, extremis; quorum inferius omni hymenis carebat vestigio; frustra denique in reliquo naturali ullius cicatricis indicia a nobis quæsita sunt.

10. Attamen hunc tantum vaginæ coalitum ab erosione, aut laceratione aliqua, aut nullo modo, aut negligenter curata, fuisse, credo, puta ab ultimo partu; nupta enim mulier fuerat, annisque antea non multis virum amiserat, quocum in matrimonio vivere; imo ne vivere quidem, sic clausa a primordiis vagina potuisset. Quomodo enim censes, menstruum sanguinem, qui ab illiusmodi utero non scaturiisse florente ætate non videtur, intra ejus cavum sine pernicie mulieris potuisse retineri? Ego certe vix intelligerem, qui posset humor, ut perpaucus, & tenuis sit, quo secundum naturam, ut in hac quoque fœmina vidisse me, dixi, intus leviter madet uterus, huic labem non attulisse, nisi per lymphæ ductus, aut alia absorbentia vascula reveheretur. Sed hæc num sanguini quoque, & ea copia qua scimus in uteri cavum singulis mensibus influere, abducendo paria esse, existimabis? Quod vero de hac, idem ferme de muliere etiam altera ex te quæro, cujus tum fuerat in Gymnasio cadaver dissectum vix duobus ante mensibus, & hæc quæ sequuntur, a me adnotata.

11. ANUS in Nosocomio decesserat non

ex

ex alio, quantum apparebat, morbo, quam deficientium sensim virium; nec mirum in ea quæ annos exegerat nonaginta duos. CORPUS erat strigosissimum. Ex Abdomine duæ prominebant herniæ, altera in medio hypogastrio, quæ puelli caput æquabat, altera ad prioris latus dexterum. Utrique inerat pars intestini Ilei; minori vero pars omenti quoque: quæ nisi quod herniarum saccis adhærebant; nihil præterea habebant vitii. Ventriculus æquo inferior visus, an quod deorsum tractus fuisset ab illa omenti parte, herniæ, ut diximus, inclusa, an potius ab aliis causis, & in his quadam glandula, ut a primo videbatur, prope lienem omento innexa, magnitudine, & forma ovi majoris columbini. Quam cum paulo attentius inspectarem, & lienem alterum esse, suspicarer; suspicionem luculenter confirmavit dissectio, & cum proximo liene collatio; eadem enim prorsus utriusque structura, & substantia fuit. Minorem crassiuscula omenti adibant sanguifera vasa. Majoris arteria erat magna; sed vix levissime flexuosa, neque in tanta ætate duri quidquam habebat; ut neque, si Iliacas excipias, aliæ, quascunque examinavi, arteriæ aliquid ossei habuere, neque cordis valvulæ; tametsi quæ Aortæ præficiuntur, contractiores erant, & nonnihil vitiatæ. Erat tamen, quantus quantus in ventre est, ipsius Aortæ truncus ad ossificationem dispositus, quippe superficie ubique propemodum tum albis maculis, tum inæqualitatibus quibusdam distincta, idque interius. Præterea autem idem truncus hoc habebat insoliti, quod statim infra Emulgentes se ad tractum inflectebat duorum, aut trium digitorum: quæ inflexio vertebris imputari non poterat, ut quas recte positas, & bene se habentes videbam. Sed ad viscera ut redeam; Mesaræi glandulæ neque exiguæ erant, neque duræ, neque atro, exterius saltem, colore, sed rubello: Vermiformis Appendicula duobus transversis digitis brevior, & & tenuissima, & omnino solida, ut nunquam cavi aliquid habuisse videretur: jecur autem num semper fuisset sanum, facile dubitasses. Lobus enim dexter qua jam sinistro propior erat, & unde se præter morem extendere deorsum pergebat, faciem convexam ostendebat nec lævem & subalbam, quam si ibi ad aliquam profunditatem secares; eundem colorem, substantiam autem inveniebas accedentem ad ligamenti naturam. Reliquum est, ut de Genitalibus, quemadmodum pollicitus sum, dicam. Tuba utraque ita suo quæque cum ovario connata erat, ut neutrius fimbriæ, nedum osculum, quod inter eas est, apparerent. Intra ovaria autem erant hydatides. Uteri fundus cum sectus esset; in medio posterioris faciei conspecta est altiuscula subrotunda excrescentia, quæ a primo quasi ex vesiculis facta videbatur; secta autem, ex solida uteri substantia constare inventa est. Cum specillum a fundo vellem in vaginam transmittere, nec possem; cervicem incidi, comperique hujus infimæ partis ad brevissimum tractum, sed & osculi ipsius uterini parietes sic inter se coaluisse, ut nullus, nisi forte aliquis tenuissimus, transitus superesset.

12. Coalitus hosce a difficili partu laceratione, ut dixi (1), aliqua relicta, facile induci posse, illud fortasse comprobat; quod in utraque muliere tubarum occlusio, & cum ovariis concretio reperta est. Abrahamus enim Cyprianus (2) ad eundem modum, sicut adjecto quoque Iconismo (3) ostendit, tubas se habuisse, animadvertit in fæmina quæ ex partus quarti difficultate, multoque etiam magis ex imperitæ obstetricis violentissima tractatione cum in gravissimam uteri, & huic annexarum illarum Partium inflammationem, ut indicabant acerbissimi ventris, & præcipue circa lumbos dolores conjecta esset, & vix tandem evasisset, de fœcunda sterilis quo ad vixit, vixit autem annos decem, facta erat. Sed hæc, eadem, aut alia simili de causa mulieribus, atque utinam paucis, accidunt quæ per se fœcundæ fuerant, & porro essent. Nonnullis tamen viarum quæ sunt ad gignendum necessariæ, occlusiones, aut impedimenta a primordiis esse, constat, neque abdi-

(1) n. 19. (2) Epist. ad Millington. (3) Tab. 2.

abditarum tantum, sed earum etiam quæ visui, aut tactui obviæ sunt, ut alias (1) commemoravimus. Hujusque generis ex Cl. Boehmero quoque (2) exemplum duplex habebis. Qui ut Virginem dissecuit quæ muliebri prorsus carebat orificio, cum cicatricis vestigium appareret nullum, sic & Mulierem incidens, cui maritus nunquam potuerat conjugale præstare officium, apertum quidem genitalis ostium invenit; sed unius loco vaginas duas, ad bipartitum, ut in vaccis, ovibusque, uterum pertinentes, adeo quantum intelligere licet, angustas, ut neutra viro excipiendo par esset. Sed ex his inspicienti, aut tangenti non occultis sive occlusionibus, sive impedimentis sunt quæ tolli possint, & quæ non possint. Tolli enim facile possunt quæ in membrana, vaginæ orificio prætensa, consistunt, aut in ejusmodi quasi institis per quarum unam in Virguncula colligatos inter se, quemadmodum ad te scripsi (3), vaginæ parietes offendi. Quæ vero ejusmodi sint qualia in nupta illa ex Boehmero indicabam modo, quis tollat?

13. Adventitii autem coalitus, aut occlusionis causam non ab laceratione dumtaxat, aut ab inflammatione, sed ab erosione quoque esse posse, tum supra, tum alibi a me agnitum est, sive erosio luem Veneream, sive uteri fluorem consequatur. Ab hoc enim prægresso vel in Virginibus integerrimis, qualis erat illa cujus tibi dissectionem scripsi Epistola XLVI. (4) licere, credo, siquis forte velit, membranulam subalbam repetere, quæ infimam cervicis partem, uteri osculo proximam, occludebat. Sed is fluor ex acrioribus sit, oportet; non ex frequentioribus illis de quibus meas plures Observationes ad te misi Epistola XLVII. Cum iis conjungere poteris quam subjicio, quamvis ob alia, quæ continet, majoris momenti, libentius misissem eo tempore, si jam tunc habuissem, quo Epistolas scripsi LX. LXII. LXIII.

14. FOEMINAM annos natam circiter sexaginta apoplexia confecerat intra quatuor, haud amplius, dies. Quorum tres cum domi exegisset, quarto denique in Nosocomium intulerunt jam toto corpore ab suo morbo adeo oppressam, ut indicium aliquod gravioris in latere sinistro resolutionis peti non potuerit, nisi a vena quæ domi secta a dextris fuerat. Anatomen in Gymnasio tunc docebam ea frigidissima tempestate quæ sub Januarii finem A. 1758. permolesta omnibus esse pergebat, illucque cadaver est importatum, cujus ut pleræque antea partes, sic præsertim cerebrum dissectum est, idque octavo circiter a morte die, cum adesset Cl. Vir. Caldanius qui Bononia huc venire, meisque omnibus ejus anni Publicis Exercitationibus pro sua erga me humanitate interesse voluit. CALVARIA cum meninge Crassa arcte adeo cohærebat, ut sine validissimis conatibus avelli non potuerit. Per meningem Tenuem vasa erant sanguine distenta. Substantia cerebri exsucca erat, & dura, vi, opinor, summi frigoris, qua certe cruentum serum, quod multum in sinistro Laterali ventriculo offendimus, conglaciaverat, in plurimasque lamellas concreverat. Porro etsi in posteriore ejusdem ventriculi extremo aliquantum sanguinis erat nigri, concreti, & durioris, ibique ventriculi basis videbatur quasi in cavum subsedisse quod eum sanguinem contineret; tamen ea seri quam dixi, copia eum extitisse e tam pauco sanguine non posset; conieci, & ipsum, & maximam seri illius partem per disruptum Lucidum septum in ventriculum sinistrum ex dextero transiisse. Nec me conjectura fefellit. Aperto enim dextero, nihil seri, nisi aliquid forte erat in extremo anteriore, tantum vero sanguinis conspectum est, qualem in sinistro descripsi, atri, concreti, imo eam quam gelu inducit, duritiem nacti, ut hunc ventriculum totum dilatatum plurimum, cerebri substantia non ad basim tantum, sed etiam in externo latere vehementer extenuata, viderimus. Nihil autem in cerebello, nihil in medullæ Oblongatæ facie exteriore vitii apparuit. Sed quod erat

(1) Epist. 46. n. 11. & seqq. (2) Vid. Act. Erud. Lips. A. 1758. M. Januar.
(3) Epist. 50. n. 51. & seqq. (4) n. 17.

erat in basis ventriculorum, dexteri præsertim, facie interiore quantum, quale, & quibus potissimum in illius esset partibus cum propter sanguinis magnam effusionem, tum propter conglaciationis præcipue effectus, satis discernere non potui. Thorax, qui antea apertus fuerat, bina, ut alias videram, pro uno qua Cava trajicitur vena, in diaphragmate ostendit foramina. In pingui autem corde, quale & reliquum corpus sic satis fuit, parvas osseas squamulas animadverti ad valvulas Aortæ subjectas, & ad proximam ejusdem arteriæ faciem interiorem, neque ibi dumtaxat, sed & passim in trunco reliquo. Imo qua parte desinebat ejus arcus; quæ pars, & arcus ipse erant dilatata; conspiciebatur insuper quædam superficiei inæqualitas, colorque alius.

Ventrem autem dissecantibus in ejusdem arteriæ trunco tum lamellæ osseæ, tum superficiei inæqualitates occurrebant majores, quin etiam passim erosionum sanguinolentarum species: quæ omnia & per Iliacas propagari conspeximus. Sed & Crurales qua per femina descendebant, rigidiores erant, & intra sinum poplitis, quod in una saltem animadverti, osseæ. Nec in altera certe Carotide bracteolæ osseæ defuerant, nec in Spermaticis ipsis arteriis durities, quæ inchoatam ossificationem indicabat. Muliebri denique Fluori, unde occasio extitit hanc ad te Observationem his Litteris mittendi, fœminam laborasse, non pauca indicavit crassa, & ex albo ad cinereum vergens materia, qua cervix uteri, & proxima vaginæ pars fœdebantur. Infimam autem hujus partem, ipsumque orificium, quod erat amplissimum, hujusque inferiorem viciniam cum rubere vidissem; inde propterea ad superiora scalpello pergens, tum materiam illam conspexi, tum osculum uteri, cervicemque ambo æque latissima. Per uterini autem fundi interiorem superficiem, quæ erat cæteroquin lævis, transpexi sanguifera vascula nec pauca, & conferta, & nulla certa norma disposita, quæ, subtus appressis digitis, a sanguine intumescebant quasi erupturo, non secus atque in iis videre solitus sum quæ nuper in menstruis fuerint.

15. Haud absimilem vasculorum constitutionem is, puto, videret qui narium interiorem membranam inspiceret coryza affectam; cum hac enim affectione uteri fluorem istiusmodi convenire; Medicos agnovisse veteres, nedum recentiores, a me satis alibi (1) scriptum est. Satis etiam de cæteris scripsi quæ in hac quoque sunt dissectione animadversa ad Apoplexiæ Sanguineæ, & Hemiplexiæ causas attinentia.

Quin alias (2) tibi effectus etiam gelidissimæ tempestatis significant intra cadaveris cranium a me deprehensos; quibuscum postquam hosce alios contuleris, tempestate minus aliquanto frigida adnotatos, utrosque autem cum dissectione, a Cl. Lipsiensi Professore Quelmalzio (3) in sene habita, quem mense Januario iter habentem frigus vehemens extinxerat; miraberis, huic in cerebri ventriculis lympham dumtaxat *viscidam*, non gelu concretam, fuisse: nam etsi blando calore fotum antea cadaver fuerat; tamen cum in priore quoque illo nostro id vel magis factum esset, non propterea illud quod in ventriculis iisdem concreverat, serum est regelatum, nec sane ille a nobis dissectus senex, aut hæc anus vi frigoris in itinere oppressi fuerant, sed in Nosocomii lectulis uterque mortui; ut credere debeam, vel frigus quod interemit Quelmalzii senem, non acre adeo, ut tunc nostrum, fuisse, vel potius cadaver illud multo citius quam nostra quæ in aperto jacuerant, in tepidum locum esse translatum.

Quod vero ad vitia arteriarum attinet, in anu eadem animadversa, meminisse potes, quot in cadaveribus viderim, & quot inde repetierim circumitionis sanguinis detrimenta (4). Ea autem vitia cum hic in arteriis magis fuerint inferioribus, minusque propterea sanguis posset per has facile moveri, tanto majori copia crederem in superiores compulsum, intra anus cerebrum effusum fuisse. Cum vero animadverteris, quo longius a corde arteriæ descen-

(1) Epist. 47. n. 11. (1) Epist. 13. n. 15.
(3) Progr. quo frigoris acrioris in corp. hum. effectus expend. (4) Epist. 26. n. 32.

ſcendebant, eo lamellas oſſeas habuiſſe majores; noli ſtatim cum iis facere, qui Boerhaavio id objiciunt, a validiori, qualis propius cor eſt, ſanguinis impulſu deducenti arteriarum oſſificationem, eorum memor quæ reſponderi poſſe, non uno loco indicavimus. Neque enim ſemel idem quod in muliere iſta, vidimus; tametſi nunquam in tot arteriis, in quot Cl. Buchwaldio (1) videre contigit. Qui cum in decrepito ſene arteriam Magnam a corde ad curvaturam ferme totam, cartilagini dumtaxat haud multum diſſimilem, inde vero per univerſum propemodum corpus ſuis cum ramis oſſeam factam deprehenderet, ſingulare illud animadvertit, *quod extremitatum arteriæ, quo magis ad manus, & pedes accedebant, eo magis oſſificatæ fuerant*. Cujus ſenis incommoda, & mortis genus utinam ſic addere potuiſſet, ut ejuſmodi conſtitutionum ſigna aliqua per conjecturam attigit in adjuncta Ætiologia (2).

16. Nunc ab his ſexus utriuſque communibus morbis, ad fœminarum proprios eſſet redeundum, niſi de ipſis longiſſima illa Epiſtola XLVIII. tot ſcripſiſſem, ut vix de infelici aut uteri geſtatione, aut partu ſive quod ad matrem, ſive quod ad fœtum attinet, hæc habeam adjicienda. Et de geſtatione quidem; ut omittam, me non pœnitere eorum quæ attigi ſuper vi maternæ imaginationis in fœtum, poſtquam in quædam incidi quæ a Viris Doctiſſimis prodierunt, nihil magis oſtendentia, quam ne ingeniis quidem excellentibus licere in quibuſdam exemplis quæ neque poſſunt negari, neque intelligi, aliter explicandis difficultates effugere, quin ſe in majores, ſi quæ ex propoſitis conſequerentur explicationibus, ſpectare velis, plane conjiciant; ut igitur hæc omittam; inter Boehmeri, quas ſæpius, meritoque laudavi, Obſervationes (3) præter alias ad affectionem hypochondriaco-hyſtericam, ad ovarii hydropem, ad infantem cum hydrorachitide natum pertinentes, unam legas, huc maxime ſpectantem, qua numerum augeas fætuum in Falloppii tuba deprehenſorum. Infelicis autem partus, aut puerperii Obſervationes Cl. Kierlingius (4) protulit duas, quas, ut illas, Sepulchreto addas. Altera puerperæ eſt, quam nono a partu die inflammatio uteri extinxit. Altera autem parturientis, cui gemini infantes vitam, ut ſibi quoque, ademerunt. Mihi vero nullam, quæ huc attineat, habere contigit præter unam, quæ tibi, qualis qualis eſt, deſcribetur eo libentius, quod alias (5) id fortaſſe me facturum promiſi.

17. FOETUM, aliunde advectum, eumque fæminei ſexus, ſtudioſi Juvenes ad me attulerant, ut in Noſocomio diſſecarem, circa medium Martium A. 1751. Qui illis dederat, novimeſtrem eſſe, dixerat, duas vixiſſe horas, ejuſque morti parentis mortem paulo poſt ſucceſſiſſe, quo morbi genere, ſibi ignotum, at certe ante biduum hæc accidiſſe. Quæ ultima fuiſſe poterant vera: num autem & priora, vehementer dubitavi; nam corporis univerſi magnitudo non paulo minorem, funiculus autem umbilicalis non obligatus aliud videbantur oſtendere, ea vero quæ diſſecando offendimus inſuper confirmare. THORACE enim aperto, pulmones ex rubro maxime fuſcos inveni, eorumque partes, aquæ impoſitas, ruere ad fundum ſtatim, conſpexi. Abdomine recluſo, plurimus ſanguis occurrit in ventris caveam effuſus. Quo exhauſto, abſterſoque, nullum apparuit inteſtinum; ſi Rectum, & partem aliquam excipias Coli, cum illo continuatam, ſed neque meſaræum, neque meſocoli pars maxima uſquam conſpiciebatur. Tunc jecinoris cum totam convexam faciem diaphragmati, & proximis abdominis muſculis adhærentem, alteram autem, ſive cavam, non parum inæqualem animadverterem; ratus quod erat, ſub hac quidquid inteſtinorum, & meſenterii deeſſe videbatur, coercitum deprehendi, obtectumque membrana craſſiuſcula, tenaci, & quibuſdam quaſi arenulis aſpera, cum ea jecinoris facie connexa. Eadem facies non exiguum ad ſpatium eroſa, aut lacerata, unde

(1) §. 13. (2) Vid. Act. Lipſ. A. 1758. M. Januar.
(3) Diſſert. de Utero poſt partum inflamm. §. 14. & 6. (4) Epiſt. 39. n. 28.

unde tantum sanguinis in ventrem effluxisset, monstravit. Et nihilominus de mox secta ad diaphragma vena Cava sanguis profluxit multus, isque ater, qualis & in ventre effusus, & in vasis totius corporis fuit. Mitto cætera quæ hujus loci non sunt, quippe secundum naturam in hoc fœtu a me demonstrata, illud unum memorans, cum in quibusdam superioribus intestinis meconium esset, in Recto non fuisse: quæ res, & viscerum parvitas, reliquo corpusculo respondens, novimestrem fœtum non fuisse, confirmabat, juncta præsertim cum majori partium mollitie, quod siqua in alia, certe in cerebro maxime fuit. Cranium enim cum aperuissem, cerebri, & cerebelli substantiam vidimus tanquam *gelatinæ* cujusdam in modum ferme diffluentem.

Cæterum nullus toto corpore fœtor, nullum putredinis indicium animadversum est. Membranæ autem omnes scalpello, & unguibus, si discerpere forte velles, præter modum renitebantur.

18. Qui ea quæ præcesserant, aut comitata fuerant partum, pro certo sciret, aut etiam placentam examinasset, eorum quæ in hoc fœtu vidimus, non omnium, sed nonnullorum, & effusionis præsertim sanguinis causam, fortasse posset conjicere. Cujus, & ex lacerato quidem jecinore, sanguinis in fœtu effusionis mentionem alias (1) a me tibi factam fuisse, memineris. Sed jam ad longe aliud morborum genus est transeundum. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXVIII.

De Febribus quædam; de Tumoribus autem plura adjiciuntur.

POST Epistolam XLVIII. quæ de Morbis Ventris ultima fuerat, cæterarum quas deinceps ad te dederamus, argumenta ad eos Morbos spectabant, qui aut in totis corporibus sunt, aut si in partibus, Chirurgum magis, quam Clinicum, postulant. Nunc igitur ordinem quem tunc sequebamur, conservaturi, a Febribus initium, & a Tumoribus repetemus, de primis quidem perpauca, de alteris autem aliquanto plura verba facientes.

2. Quod ad Febres attinet, cum per alium ipsis adjunctum morbum noceant potissimum, atque interficiant, imo etiam sæpe ab ipso oriantur, & conserventur; facile intelligis, quanti referat adjuncti hujus morbi sedem, naturamque cognoscere. Verum sicuti dissectio interdum sub oculos utramque hanc ponit, ut viscerum inflammationem, aut ulcus aliquod; ita haud raro neutram ostendit, cujus rei exempla obvia sunt, & nos cum de Febribus ad te scriberemus (2), eorum quædam ex Valsalvæ schedis produximus. Quod tunc magis dolendum est, quando in iis febribus, ut sæpenumero, contingit, quæ & perniciosiores sunt, & plures eodem tempore invadunt, malignis videlicet, ac epidemicis. Neque enim tunc febrem impugnare tanti interest, quanti adjunctam illam malignam vim, &, quod difficultatem maxime auget, in singulis propemodum Constitutionibus peculiarem. Et certe nisi adversus hanc potissimum pugnes; idem agis, ac si febrem, a viperæ morsu natam, remediis vincere antifebrilibus, neglecto veneno, conareris; ut exemplo eodem utar quo Cl. Quesnayum usum esse, intelligo ex Historia Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis (3). Quo magis Dei O. M. Providentiæ agendæ sunt gratiæ, quod in summa rei tum obscuritate, tum varietate remedium obtulit, cujus etsi obscurus sit verus agendi modus, vires tamen in quibusdam saltem perniciosis febribus abigendis experientia com-

(1) Epist. 48. n. 19. & seqq. (2) Epist. 49. n. 2. & n. 12. & seqq.
(3) A. 1753.

comprobavit, corticem dico Peruvianum. Qui tametsi earum febrium aliæ alia cum malignitate, quantum externæ causæ, & symptomata significant, conjunctæ esse videantur, has, illasque pariter, variamque ipsarum potest malignitatem pervincere, quemadmodum nos & nostræ, & aliorum Observationes docuerunt. Nec vero salubri corticis efficaciæ repugnat materia quæ aut ad cutem, aut ad articulos ejici e sanguine cœpta sit, inde autem introrsum vi frigoris externi repulsa. Persanavit enim cortex Cardinalem Eminentissimum qui post id in malignissimam inciderat febrim, ut fuse ad te alias (1) scripsi, & persanavit quoque Famigeratissimum Virum Hallerum, quem ab sic repulsa podagra febris vehementissima cum erysipelate pariter faciei pene oppresserat, ut ipse narrat in iis quæ ad CLII. Disputationem adnotavit ex illis quas ab se collectas boni publici studio edidit *ad Morborum Historiam, & Curationem facientes*. Scilicet non tam hæc, quam illud quod tunc diximus, attendendum est, an periodicæ sint febres, id est intermissionem, aut remissionem saltem habere consueverint, ut per tempestivum, ac justum usum corticis sperare liceat, ipsas, adjunctamque iis malignitatem abactum iri. Neque enim dumtaxat quod febrile est; sed & illud quod non est, etiamsi absque manifesta febre sit, quamquam tunc non fere semper, abigit cortex, dummodo periodice id recurrat: quod cum alias (2) observatum jam esse, scripsimus, tum recentiore, & luculentiore Stephani Weszpremi (3) Observatione confirmare nunc possemus eodem remedio pervictæ æque atrocis, ac pertinacis hemicraniæ, binas jam hebdomadas quarta quaque hora exacerbatæ, nec nisi post horas duas remissæ. Quod si hæc Observatio ut A. 1756. & habita, & edita est, ita ante hos annos quinguaginta extare potuisset, cum acerbissimam hemicraniam illam (4) quotidie mane hora eadem revertentem, variis, & pluribus præscriptis auxiliis vix tandem profligavi; nullo certe libentius, & felicius quoque fortassis, quam hoc, usus essem, quantumvis rationem qua opituletur ignorassem.

3. Atque utinam febres malignæ, & epidemicæ, de quibus dicere cœperamus, essent omnes periodicæ, ut fere omnes cum varia, & obscura vi malignitatis conjunctæ sunt; haberemus in illo cortice medicamentum, quod etsi quomodo agat, nesciremus, non sine spe tamen possemus experiri. At synochæ persæpe sunt, & quæ, si eorum quos sustulerunt, corpora disseces, aut nihil, ut initio dixi, ostendunt quod peculiarem præcipui morbi sedem, naturamque patefaciat, aut viscerum graves quidem, & manifestas læsiones ostendunt, sed quas si cum iis conferas quæ sunt in ægrotantibus observata, facile intelligas ab latente alio præcipuo morbo fuisse productas. Scilicet febris, exempli gratia, viscerum inflammatoria videnda exhibet in cadaveribus viscera inflammata, sive benigna fuerit, sive maligna; at in ægrotantibus, si benigna sit, repetitis missionibus sanguinis levatur; si maligna, deterior fit, & citius occidit. Discriminis causa est præcipuus alter adjunctus morbus, ut in Rothomagensi illa febri, a Cl. Malovinio (5) descripta, quæ sub finem A. 1753. plures brevi tempore ibi interemit. Ob malignam enim materiæ acrimoniam, ventriculum, & intestina irritantem, inflammatio demum illa fiebat, quæ in iis visceribus, jam in gangrænam degenerans, reperta est, reliquis internis illæsis partibus, & præsertim capitis, quod dolore alioquin, per consensum videlicet, in dies crescente, & delirio vexatum fuerat. Sapienter igitur, atque utiliter Medicorum Rothomagensium Collegium, non attendendam tunc inflammationem statuit, quæ aut nulla initio erat, aut ex accidenti in progressu nascebatur; sed materiæ acerrimæ e primis viis educendæ esse operam dandam; ab hac enim, si intus relinqueretur, irritationem permanentem multo magis, quam transeuntem ab evacuantibus præsertim mitioribus esse timendam. Recte autem facies, si ad Sepulchretum addideris quæ in illis cadaveribus deprehensa,

(1) Epist. 49. n. 30. & seqq. (2) Ibid. n. 29. in fin. (3) Observ. Med. 4.
(4) Epist. 1. n. 11. (5) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1753.

ſa, & quæ in aliis etiam cum epidemicæ aliæ febres graſſarentur, quorum alicujus diſſectionem apud eundem Auctorem invenies, item quæ dum peſtilentiæ hoc ſæculo aut homines, aut quod multo ſæpius, & multo pluribus locis accidit, boves invaſerant. Extant enim horum extiſpicia tum ab noſtratibus, tum ab exterarum Nationum Medicis litterarum memoriæ commiſſa. Nunquam tamen non cogitabis, quæ in viſceribus ſive inflammationes, ſive gangrænæ, ſive alia diſſecantibus ſe obtulere, effectum potius præcipui latentis morbi, quam morbum ipſum, facile fuiſſe. Quin aliqua in iis diſſectionibus tanquam præter naturam propoſita, ſecundum conſuetas naturæ leges fortaſſe eſſe potuiſſe; ut puta cum in bobus, lue enectis, paſſim videbis adnotatam nimiam veſiculæ fellis plenitudinem, imo ab nonnullis pro cauſa habitam dyſenteriæ quæ boves cruciaverat, & inflammationis, ſphacelique inteſtinorum, quo videlicet tanto majorem copiam immiſiſſet erodentis bilis, quanto ipſa hac magis referta erat. Vix unus, quod ſciam, Mauchartus (1) rem aliter explicari poſſe, cenſuit, ſive non tam bile quam aeris, in putreſcente bile ſe expandentis, particulis diſtendi veſiculam, conjiciendo, ſive, quando iſtam aeris expanſionem *aliquoties* (non ſemper) obſervatam eſſe, dicit, ponendo, ab Duodeni inteſtini tunicis inflammatione tumentibus, aut ſpaſmodice, conſtrictis, aut etiam flatuum expanſione compreſſis, liberum, plenioremque influxum bilis in id inteſtinum prohiberi per Communis ductus extremam partem ob eas cauſas contractam, unde illa in veſiculam uberius tum regurgitando, tum influendo divertat, ſicque hanc diſtendat, præſertim (id quod addere poterat) cum multiplex per hepaticyſticos ductus ſit in bovinam veſiculam aperta via. Mihi vero antequam Mauchartum legerem, in mentem venerat cauſa alia dubitandi, facilior fortaſſe, & cum frequentiori lege naturalis conſuetudinis valde conveniens. Cum enim bilis e veſicula pleniorem effluxum natura opportune eo tempore inſtituerit, cum ventriculus, proximave inteſtina alimentis referta, tumore ipſa ſuo veſiculam urgent; boves autem a primis uſque contractæ luis diebus alimenta omnia averſentur, conſequi hinc, cogitabam, ut numquam compreſſa veſicula longe majorem quam alias ſoleat, influentis jugiters bilis copiam retineat, ab eaque præter modum expandatur. Quam dubitandi rationem, qualis ea cunque ſit, cum in Theatro Anatomico propoſuiſſem, non diſplicuiſſe iis qui me audiebant, & nominatim Profeſſori Clariſſimo, meique, dum viveret, amantiſſimo Carolo Gianellæ, ex edita ejus Diſſertatione (2) cognovi.

4. Tumorem autem; de his enim poſt Febres ad te ſcripſeram, & ſedes, & natura cum ſæpius per ſe; tum plane per diſſectionem patent; ut ſine dubitatione referre in Sepulchretum poſſis quæ ab diligenti Obſervatore J. Alb. Henr. Reimaro in perutili Diſſertatione de Tumore Ligamentorum, Fungo Articulorum dicto, propoſita ſunt, & commemorata. Nec ejus dumtaxat Tumoris Ligamentorum circa articulos, quanquam ejus potiſſimum; ſed aliorum quoque Obſervationes in illa invenies, qui ad juncturas pariter, genuum præſertim, occurrerunt, ut puta aut ab acri humore (3) in cavo articuli acervato, & oſſa, aut cartilagines erodente, haſve (4) in aliam ſubſtantiam mutante, tumidaſque faciente, aut a mucilaginoſis glandulis (5) tumentibus earumque & oſſium læſionibus occaſionem præbentibus, & viciſſim ab eorum imminuta preſſione cauſam magis intumeſcendi accipientibus. Omitto alia, quæ cum his reperies, exempla, ſuis quæque ſignis quo ad ejus fieri poteſt, diſtincta; ut deſiderium moveant legendi cætera, quæ anguſtiis temporis excluſus, adjicere non potuit, nominatim de articulorum hydrope (6), cujus propoſuerat notas. Sed & ſignorum cauſas ex iis quæ per diſſectiones conſpiciuntur, dilucide explicat, ut ganglii (7) rotunditatem, mobilitatem, & a caſu, vel ab ictu de induſtria

(1) Diſput. de Lue Vaccar. Tubingenſi §. 18.
(2) Diſſert. inſcripta, Non ſemper ex cadaverum ſectione &c.
(3) §. 48. (4) §. 58. (5) §. 50. (6) §. 46. (7) §. 65.

dustria inflicto discussionem, & ne plura memorem, ossium in Spina Ventosa expansionem (1), cujus morbi Observatio, & sectio producitur eo notabilior quod non pueri, sed hominis quatuor & viginti annos nati tibiam invaserat. Porro expansorum ossium alias & Observationes, & dissectiones alibi reperies quas Sepulchreto addas. Nam præter eas quas sæpius sibi occurrisse, indicat Abrahamus Cyprianus (2), extat altera fuse descripta, & pertractata a Frid. Jac. Tittmanno (3). Quæ autem commemoravimus expansionum ossium exempla, aliaque cum leges; facile animadvertes, eas deberi copiæ pravi humoris intra ossa redundantis, urgentisque extrorsum horum parietes, non difficile cedentes, ubi osseas fibras, laminasque interiores humor idem molliverit, aut sic eroserit, dissolveritque, ut jam perpaucæ exteriores laminæ reliquæ sint. Vtrolibet enim modo os duritiem amittit suam. Cujus mutationis complures historias indicatas videbis a Cl. Morando (4), ubi admirabilem illam proponit, quam ipse vidit. Lege sis eandem, atque alteram quæ paucis post illam annis se obtulit Egregio Lipsiensi Professori Ludwigio (5). Videbis in hac alia ossa tam mollia facta, ut leviori digiti impressioni cederent, alia lamina externa adeo extenuata, ut subjectæ cellulæ transpici possent: in illa vero eandem externam laminam redactam alicubi ad formam vaginæ membraneæ in ipsis femoris, & tibiæ ossibus, solida eorum substantia dissoluta, & in sanguinis alveum ut videbatur, relata, & per lotii vias ejecta; hujus enim sedimentum mirifica erat copia, & tunc majori, cum pejus membra se habebant, natura autem peculiari, album videlicet, terreum, cretaceum, & per acetum, aliave acida solubile, cujusmodi humoribus injecta ossa emolliri, constat (6). Hæc cum perleges; fortasse tibi Observationis Zelleri (7) veniet in mentem. *Acor* enim, *qui expirabat ex abdomine aperto* undecennis pueri, *insignis admodum atque penetrantissimus fuit;* erat autem is puer rachiticus, ejusque *ossa adeo mollia, ut tibiam incurvatam, aliaque facili levique opera scalpello discindere potuerit*. Quapropter minus mirum fuit, quod ut rachitici solent, circa articulos haberet nodos, hosque *insignes* eo in loco ubi sternum jungitur costis, utroque in latere, qui *discissi, isti pariter sanguinem stillarunt*. Credibile autem est, pravo eodem humore quo fibræ osseæ emolliuntur, aut dissolvuntur, vascula erodi quæ sanguinem vehunt, & hoc effuso medullare oleum reddere sanguinolentum, qualis & is erat humor quem intra ossa de quibus diximus, invenit Morandus; grumis autem sanguineis refertam medullam in quibusdam suorum offendit Ludwigius; qui in aliis eorum *vix congelatam, sed maxime mollem & fere fluidam* deprehendit, imo *fluidam & quasi aquosam*. Quod hic memoro, ut cum medullari illo oleo conferas, quod tibi alias (8) a me animadversum descripsi intra virilis tibiæ exostosim, & caveam quoque ejusdem ossis, exostosi respondentem, liquidum adeo & multum, nisi enim multum sit, urgere extrorsum emollitas ossium laminas non potest, ut tunc, & paulo ante etiam diximus. Itaque in Morandi Observatione femoris os ad trochanterem externum, & fibulæ extrema facta erant crassiora, tum calvariæ crassitudo duplo erat major, quam secundum naturam; sanguine autem, qui erat inter utramque ejus tabulam per non brevem compressionem expresso, magna tenuitas tantæ illi successit crassitudini. Hæc igitur ad illa potes adjicere, quæ eo tempore de ossium tumoribus ad te scripsi (9), & de eorum emollitione (10); sic enim alia magis confirmari, intelliges, alia autem in aliis posse interdum aliquanto aliter & se habere, & explicari.

5. Nunc age ab durissimarum partium tumo-

(1) §. 62. (2) Epist. ad Millington. (3) Dissert. Osteo-Steatom. Cas. rarior. &c.
(4) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1753. (5) Progr. Observ. in cadav. cujus ossa emollita erant, propon.
(6) Epist. 58. n. 7. (7) Disput. de Morbis ex structura glandular. c. 2. n. 15.
(8) Epist. 50. n. 60. (9) Ibid. n. 57. & seqq. (10) Vid. etiam Epist. 58. n. 6. & seqq.

tumoribus ad mollissimæ, nempe ad Membranæ Adiposæ Tumores transeamus. Quorum mihi interea præter alias (1) indicatos, duo alii obtigerunt perlustrandi.

6. ANUS in Nosocomio decesserat, cum tempus instaret Publicæ Anatomes inchoandæ A. 1755. Cadaver, ob meliorum inopiam, in Gymnasium illatum cum inspicerem, nec aliud de ea muliere constaret, nisi sensim esse mortuam; animadverti; ut alia omittam, & in his ungues ex pollice utriusque pedis in corniculi modum excrescentes, quod se utrinque pariter supra duos, tresve ex proximis digitis contorquebat; animadverti, inquam, ex femoris sinistri anteriore, & media secundum longitudinem parte protuberantem hemisphæricum tumorem, cujus diameter digitos transversos duos superabat, mollemque adeo, ut pro meliceride posset imponere. Cutis erat ibi reliquæ concolor, in qua nihil usquam erat icterici; sed levis tantummodo scabies. Quid, & quomodo contineret tumor, dicam, cum ea quæ ex viscerum inspectione adnotata sunt, indicavero. VENTER laxa intestina habuit, & in his Rectum, ab introrsum tumentibus hæmorrhoidibus male habitum: lienem aliquanto majorem æquo: in hepatis vesicula bilem subflavam, in eaque calculum sphæræ forma, magnitudine avellanam quamvis maximam excedentem, colore nigrum, sed crassiusculis quasi punctis exterius distinctum ex albo flavis quorum unum prominebat. Intelligis, cur mulierem icterico non fuisse colore, supra adnotaverim: itaque hanc poteris ad tot alias addere Observationes, a me olim (2) tibi memoratas. Et ne cætera de hoc calculo animadversa desideres; sic habeto, statim atque extraximus, in aquam mediocriter calentem conjectum, illico fundum petiisse, indeque receptum, & mox leniter summæ aquæ impositum, statim iterum subsedisse. Cum vero sepositum inspicerem illo ipso die, & magna ex parte in plurima nigra frusta per se abiisse, viderem, hæc autem, chartæ inclusa, quadragesimo circiter post die rursus in manus sumerem, & plura ex parvulis, unum autem omnium maximum in summo aquæ ponerem; omnia primum innatarunt; sed ne sexagesima quidem adhuc exacta horæ parte ad fundum descendit illud maximum, quod paulo post cætera sunt consecuta. Extractum porro, & statim aquæ impositum, statim subsedit. Unum vero, aut alterum ex iis quæ aquæ non immiseram, cum flammulæ admovissem, flammam quidem conceperunt; sed non retinuerunt, nec liquata sunt, & quod plumæ combustæ, oluerunt.

Sed alia accipe, in altero ovario, in tubis, uteroque conspecta, quæ pariter ad noxas similes adjungas, quas alias scripsi. Ovarium maximam juglandem nucem æquabat, factumque erat ex albis, crassisque membranis, aquam intercipientibus. Tubarum utraque cum Ligamentis uteri Latis sic erat confusa, ut majus illarum extremum non appareret. Uteri fundus habebat intus ab altero latere duas, tresve excrescentias; ab altero unius dumtaxat inchoamentum. Et omnes quidem constabant ex alba substantia; sed hæc in earum maxima ex albis fiebat membranis, cellulas aquæ plenas continentibus. Figura ipsius erat ovalis secundum uteri longitudinem posita, cujus intimæ tunicæ per latiusculum, sed multo quam ipsa, angustiorem pedunculum continuabatur in facie illius cavi anteriore. In qua erant & duæ reliquæ, eidem tunicæ continuatæ, non per pedunculum quidem, sed per totam basim, depressæ, nec aquam continentes. In Thorace, & Collo; nam Caput non attigimus; duo quæ ad Vasa pertinent, animadvertimus. Magna intra illum arteria maculis erat albis intus distincta, osseas, si longior fuisset vita, lamellas ibi prænunciantibus. Jugularis autem Externa vena a sinistris per collum descendens, in medio cursu dividebatur in partes tres, quæ, duabus insulis effectis, rursus post tractum digitorum circiter trium, in unum confluebant. Sed hoc rarum magis, quam morbosum; illud ea ætate creberrimum. Illuc jam redeo quo sum pollicitus, ad tumorem videlicet ut ante sectionem apparuerat, hemi-

(1) Epist. 50. n. 22. & seqq. (2) Epist. 37.

misphæricum, qui in femore meliceridem ob id etiam mentiebatur quod non per pedunculum inde pendebat, sed suum alterum hemisphærium condebat sub cute. Hac igitur incisa, manifestum omnibus qui aderant, fuit, nihil aliud esse, nisi Excrescentiam, sicut ego intelligo, membranæ Adiposæ. Ex hac enim ipsa in tot parallelas quasi partes disposita, omnino constabat, nullo alio discrimine, nisi quod pinguedo, quæ subfusca alibi erat, in tumore magis albicabat. Cæterum neque sub cute membrana alia erat quæ cystis in modum tumorem complecteretur, neque sub hoc quidquam intersepti instar, quod a continuata Adiposa membrana secerneret.

7. Paucioribus nunc verbis alteram, quippe in viventis adhuc viri tumore habitam, Observationem describam.

8. VIR honestus ex Agro Patavino tumorem gerebat fici non parvæ instar ex altero femine pendentem per brevem pedunculum, digito non crassiorem. Mollis erat tumor; ut si contrectares, intelligeres, nec sarcoma esse, nec a multo qui inclusus esset, humore distentum. Eodem quo reliqua cutis, colore, hoc uno discrepabat, quod ex hemisphæricis hic illic, humilibus tamen, nec minimi digiti apice crassioribus, protuberantiis conspiciebatur inæqualis. Nusquam pulsabat: nunquam, vel pressus, dolebat: nec unquam, nisi cum equitare opus erat, incommodum ullum afferebat. Ob hanc igitur unam causam, timori adjunctam, ne magis in dies, magisque cresceret, an sine periculo abscindi posset, ex me quæsivit. Qui cum ea quæ dixi, attenderem, neque aliud vas præter unam venam per tumoris cutem repere, viderem, quæ ne in summo quidem ad columbini calami crassitudinem perveniebat, felices autem tumorum ejusmodi amputationes memoria tenerem; facile annui: præsertim cum Vir Experientissimus, Publicus in hoc Gymnasio Chirurgiæ Professor, Hieronymus Vandellius se recepisset exsecturum. Quod & feliciter præstitit ineunte Junio A. 1757. pauco omnino sanguine effuso, etiamsi paululo profundius quam esset pedunculi initium, exsecuisset, & facile cicatrice obducta, intra breve tempus homine persanato. TUMOR, qui uncias circiter quinque pendebat, eodem mane per Filium, Parente, & Doctissimissis Patruis dignum, ad me missus, &, hoc inspectante, a me continuo persectus, id omnino erat quod censueram, nempe Adiposæ membranæ Excrescentia. Qualem, per Valsalvam abscissæ, pedunculum alias (1) tibi descripsi, talis hic fuit, id est ex eadem quæ in sanis est, membranæ Adiposæ structura, & substantia, quasi in cylindros aliquot contracta, intra pedunculum descendente, ex hoc vero intra tumorem continuata, subflava, molli, unctuosa, tumorem universum, & illa ipsa exterius protuberantia parva hemisphæria efficiente. Partes ex quibus compingebatur, non solum cuti, verum etiam inter se passim tenacius adhærebant; ut per solos digitos pars a parte sejungi non posset; nulla tamen prorsus præter cutem erat tunica, quæ, ut in cysticis videmus tumoribus, hunc complecteretur: nec cutis ipsa, quanquam erat crassiuscula, in duas poterat dividi laminas. Cuti autem hic illic suberant, præsertim superiora versus, tenuia vascula sanguifera.

9. Parvi quidem hi quos persecuimus, tumores fuerunt, si cum grandibus illis compares, quorum aliis (2) exempla indicavimus videnda præsertim apud Palfinium, aut cum alias etiam majoribus, quos ad eos addiderunt Præstantes Viri (3) pondo librarum sexaginta, aut amplius Sed cum similes eorum censeantur qui Cystici, & peculiariter *Natte* dicuntur; etsi pinguedinem continerent, a nostris tamen intelligis fuisse discrepantes. Verum age, ab alios qui singulares, & sæpe non parvi sunt, ad alios qui sunt multiplices, & exigui, aut certe modici, veniamus. Subsistemus autem in iis de quibus Epistola L. vix pauca attigimus, in summa aliis lingua, aliis toto propemodum corpore succrescentibus.

10. LINGUARUM, quas Februario mense anno hoc 1759. in Gymnasio dissecui-

(1) Epist. 50. n. 23. (2) Ibid. n. 22. (3) Vid. in Italica Palfin. Edit. Part. 5. c. 4.

cuimus, una erat tumida, in eaque linea quam medianam vocant, primum quidem ab apice ad tractum pollicis transversi in sulci modum nec levis, nec si hinc & hinc linguæ latera traheres, tollendi, subsidebat, deinde vero nulla usquam apparebat; imo æque mediam ac laterales superficiei illius partes occupabant tubercula, nullam prorsus ad normam disposita, humilia quidem, sed crassa ad sesquilineam usque unciæ Bononiensis, facie inæquali, albo autem, ut lingua reliqua, colore. Desinebant prope eam sedem ubi esse debuissent illæ ultimæ crassiores papillæ: quarum locum perexilia, sed confertissima implebant tubercula. Post hæc denique succedebat tota illa sedes in qua extare solent glandulæ, at sine ullo harum vestigio plana omnino, & lævis.

11. Quid præcessisset, unde ea sic facta esset lingua, & quid afferret incommodi, scire non licuit. Contra vero & post quæ inceperit, & quæ attulerit non glandularum absumptio, sed amplificatio, & citissimus magna parte corporis intus extraque novarum quasi glandularum proventus, apparet ex historia, hic minime prætermittenda, quæ ab laudato alias Laurentio Mariano, & ab Genero eo digno Josepho Bonio a 1752. communicata, mihi eo gratior fuit, quod morbum non ita dissimilem annis superioribus spectare quidem, sed non per dissectionem, potueram, ut tibi de Tumoribus scribens (1), significavi.

12. ADOLESCENS Generosus annos natus quindecim, ab infantia usque sanus, & vivido colore præditus, duriori objurgatione exceptus, gravique timore tanto magis inde perculsus, quod natura erat cogitabundus, tunc quidem triduum quasi stupidus exegit, tertio autem post mense parvas per collum glandulas cœpit animadvertere, quæ paulatim primum creverunt, mox vero morbus celeriter adeo auctus est, ut præter salivarium, & Axillarium glandularum tumorem, brevi per dorsum, per pectus, & præsertim circa claviculas extiterint corpora, ovi columbini instar crassa, strumosas glandulas referentia, qualia paulo post in abdominis quoque integumentis, imo, ut tangendo cognoscebatur, in ventris etiam cavo non defuerunt. Dolore carebant fere omnia; nam quod Pectorali musculo dextero insidebat, tres digitos tranversos longum, colore autem lividum, ad tactum nonnihil dolebat, ut ventris quoque interiora, a sinistris magis, ubi major etiam tensio, & renixus percipiebatur. Sive intus, extraque, id quod initio statim, magisque in progressu factum est, multa, & varia in usum traherentur remedia, etiam validiora, quæ a Medicis Consultissimis proponebantur, sive nulla denique adhiberentur, tumorum moles increscebat, cursu morbi adeo rapido, ut cum cœpisset mense Decembri, simul cum vita circa Maji finem desierit. Non multo post morbi initium, acutus dolor in genu, & crure nunc dextero, nunc sinistro ingruerat, qui & postea semper male habuit, symptomaticis, & incerta periodo accidentibus febribus, vigiliis, macie stipatus. Cæterum ad extremum usque mens prompta, & hilaris, ciborum appetitus, imo acris fames, ultimis præsertim diebus, nunquam defuit: & quamvis aliqua ad jugulum molestia esset ex mucido catarrho, qui facile, & levi cum tussi ejiciebatur; nulla tamen spirandi difficultas unquam animadversa est, id quod, perlecta thoracis dissectione, miraberis. COLLI, Pectoris, Abdominis tegumentis communibus incisis, tumores illos externos sedem in cellulis habuisse membranæ Adiposæ, compertum est arcte ibi ad subjectos musculos annexæ. Pleni erant omnes subalbæ materiæ, ex parte nonnihil fluidæ; at majorem partem solidæ, & sebaceæ. Eminentiorum aliqui, ut qui musculis adhærebant Pectoralibus, unum cum Axillaribus glandulis continuatum corpus facientes, secti subflava, & saniosa emiserunt. Ventre aperto, omentum omne corpusculis duris hic illic obsessum apparuit, subalba illa materia plenis. Jecur, lien, renes ipsa quidem secundum naturam se habebant, sed circa singula fuerunt hæc adnotata. Jecinoris parti dexteræ valenter annexum erat peritonæum: quod pluribus deinde locis quasi unum idemque cum attiguis musculis factum, ante-

(1) Epist. 50. n. 28. in fin.

anterius excrescebat in corpus ovi gallinacei magnitudine, quod ea qua diximus, refertum materia, cum vesica urinaria connectebatur. Juxta splenem vero mesocoli sinistra pars in corpus intumescebat constans ex pluribus colligatis quasi ovis columbinis, eadem illa materia farctis: quibus & pancreas plenum erat: per mesenterium autem disjectæ ejusmodi strumæ conspiciebantur. Renum denique Adiposa tunica erat monstrosum in modum crassior facta; nam qua parte vertebras spectabat, duorum, parte autem opposita quinque transversorum digitorum crassitudinem occupabat, materia quam diximus, ubique distenta: propterea que ren sinister, accedente etiam dura & strumosa, quæ materiam illam intersecabat, linea, pondo fuit unciarum circiter sex & triginta. Nec vero intestina morbo vacabant. Nam Coli tum adiposæ appendices, tum ligamentorum, per ipsum ductorum, fasciolæ corpusculis ejusdemmodi conspiciebantur distinctæ. Tenuia autem intestina per intervalla glandulas Peyeri habebant lupini figura, & magnitudine: quas inter quædam multo major, phlogosi affecta, corruptum continebat humorem. Thorace recluso, mediastinum conspectum est circa medium corporibus sæpius dictis obsitum, & in his aliquo non minus crasso, quam modicum ovum gallinaceum, Asperæ arteriæ truncum non modo contingente, sed etiam comprimente. Pulmones intus erant sani, quamvis extimæ superficiei infixi essent duri, petrosique globuli, granorum hordei crassitudine. Eadem superficies a tergo tota excavata erat utrinque, sed a sinistris præsertim, ob incurrentes in ipsam non parvas strumas, pleuræ innatas, alias quidem prope dorsi vertebras, alias autem in seriem quasi quandam ita dispositas, ut singulæ singulis costis ab ima ad summam insiderent. Cor secundum naturam se habebat, nisi quod auriculæ dexteræ facies exterior tota erat tanquam granosa a consimilibus corpusculis. Igitur (sic concludebatur missa historia) descripti tumores majori ex parte erant cystici, & particulis turgidi tophaceis, duris, & velut sebaceis intra cellulas depositis membranæ Adiposæ, præter æque dura, quæ descripta sunt, corpora glandulosa.

13. Redii in memoriam historiæ hujus, cum aliam legerem nuper æthiopis duodecennis, quam Præcl. Anatomicus litteris mandavit Meckelius (1). Nam iniens ægri utriusque ætas, acrisque fames, cum morbo conjuncta, & perstans, usque adeo per interiores tunicas, ventris præsertim, diffuso in tuberculorum modum, quorum pleraque sebacea implebat materia, hæc, inquam faciunt, ut abs te cupiam utramque conferri historiam. Quod si Viri illius Solertissimi in eo, itemque in altero æthiope (2) accuratas, quod ad eorum quoque nigredinem spectat, Observationes simul perlegens, forte miraberis, in illa apoplectici æthiopis, quam tibi olim misi (3) ante hos quinquaginta annos Venetiis habita, dissectione adnotatum nihil fuisse de nigriscentibus, aut fuscis in æthiopum cerebro partibus, nihilque de eorum nigro potius, quam rubro, sanguine, scias velim, cadaver illud ante noctem incidere non licuisse, lucem autem aliam, nosti, esse solis, & lychnorum, nec pariter licuisse aliud in posterum diem servare, nisi cutis, & cuticulæ segmenta quædam, in quibus mihi quid acciderit videre, in Adversariis (1) est indicatum; sed de his, & de cuticulæ natura neque hic est scribendi locus, neque antea facile scribam, quam aut dissecandi æthiopis iterum facultas detur, aut quædam saltem de æthiopum infantibus pro certo sciam, ut puta num forte umbilicalis funiculi initium non, ut nostri, cinctum cute habeant quæ postea in umbilicum se contrahat, num paucis illis a partu diebus cum primum infuscari incipiunt, non ita albis prorsus, ut in adultis postea videmus, sint plantis, & volis, alia ejusmodi. Nunc enim a proposito non est divertendum. Collata igitur utraque tot sebaceorum tuberculorum historia, ut in eo quoque convenire videbis, quod vi-

(1) Hist. de l'Acad. R. des Sc. de Berlin A. 1753. (2) A. 1756.
(3) Epist. 5. n. 17. (4) II. Animad. 4.

viscera quædam sub tunica sic male se habente, erant tamen sana; ita discrepare tum symptomatibus, animadvertes, tum sede etiam tuberculorum, quæ in Berolinensi Observatione tantum abest, ut sicuti in quadam Roedereri quoque historia (*), scirrhosa corpuscula cellulosam occuparent substantiam; id singulare habebant, ut, hac prorsus salva, in propria ipsa, firmaque peritonæi, aut pleuræ hærerent membrana, tum denique ut exterius tubercula essent nulla; sed interius omnia. Ad externos autem, simulque internos tumores attinet Observatio altera, quam ante illam Meckelius indicat, ab se, & Clarissimo Professore Zinnio in infante habitam, cujus præter partes cerebri induratas, conglobatæ glandulæ toto ferme corpore scirrhosæ erant.

14. At sive ad utrosque, sive ad externos, quos potissimum hic attendimus, tumores exempla spectant quæ continuo memorabimus, illorum alii aut ea continebant quæ evidenter sunt præter naturam, aut ea, propter quæ ab sanarum glandularum modo vix, ac ne vix quidem viderentur discrepare, nisi ibi occurrerent ubi manifestas glandulas conspicere non solemus. Ad primum horum generum, præter eas quas modo protulimus, historiæ pertinent non paucæ in Sepulchretum (1) relatæ, ut, cum strumosæ glandulæ, multæ præsertim, aut magnæ, exterius protuberabant; multæ quoque interius deprehenderentur insidentes non mesenterio solum, sed & omento, stomacho, intestinis, pancreati, vesicæ urinariæ, pulmonibus, ex Fontani observatione (2); ex Heurnii (3) autem, etiam peritonæo, hepati, lieni, renibus, uteri ligamentis, diaphragmati, mediastino, ipsique cerebri Duræ meningi. Mitto cæteras, quas descriptas ibi videre poteris, glandulas minus diffusas, sed omnes strumosas, & quasdam gypsea, pultacea, purulenta, serosa, alba, flava continentes. Quibus, & tubercula addere potes illa plurima, quæ Laubius (4) in pulmonibus vidit materiæ sebaceæ plena, ejus similis quæ in glandulis colli induratis ejusdem hominis spectabatur. Ad secundum vero genus propter eam quam M. Aurelius Severinus simul profert, Aetii, imo Leonidæ sententiam, spectasse crediderim glandulas quas Severinus ipse (5) vidit tuberculorum instar in artubus, pectore, dorso, sub alis, & ad inguina exstantes, quarum plus sexaginta per Senis universum corpus dispersas ob id maxime admirabatur, quod tubercula quam plurima *circa loca* conspiciebantur, *quæ glandularum sunt prorsus expertia: itaque venit in mentem*, inquit, *illud Aetii, qui Tetrab. 4. cap. 5. . . . professus est, ex integro nasci plerumque candidas, & rubras carunculas in corpore*. Olaus autem Borrichius (6) cum in icterici dissectis cruribus in glandulas incidisset sub cute latentes *infinitas*; non ab integro ortas, opinabatur; sed *in sano corpore esse adeo minutas, ut visum pene effugiant; in morboso conspectiores*. Has quoque ad secundum genus referri posse, vix dubito. At quas Whartonus Observatione pariter in Sepulchreto quoque (7) legenda, in militis brachiis, & femoribus conspexit, eodem referendas esse pro certo scio. Cum enim omnes sub cute mobiles, &, vel pressiuscule contrectatæ, essent indolentes, nec validissimis remediis cedentes; majusculam unam a Chirurgo extractam, deprehendit *citra ullum putridum aut corruptum humorem totam ex solida glandulosa atque alba carne constantem*; ut sic glandulas *dari adventitias plane sanas, nisi quod in numero partium præternaturalium recensentur*, experientissimus glandularum scrutator demonstratum esse, pronunciaverit. Quæ Observationes ad exteriores quidem glandulas pertinent, quemadmodum Antonii etiam Cocchii (8), ubi de Mesentericis Morbis loquens, id quod Leonida *raro* viderat, non semel sibi occurrisse ait (Severino autem *sæpe* occurrerat) conglobatas videlicet exter-

(*) Differt. de Uteri Scirrho n. 18. (1) l. 4. S. 2. (2) Obs. 6. §. 1.
(3) Ibid. §. 5. (4) Act. N-C. Tom. 2. Obs. 106.
(5) De recond. Abscess. nat. l. 4. c. 5. (6) Sepulchr. S. 2. cit. Obs. 17. §. 2.
(7) Ibid. Obs. 15. in Append. ad §. 1. (8) Dei Bagni di Pisa.

nas glandulas non modo auctas, sed & ubi esse non videntur, quasi creatas. Quin exemplum insuper addit, in quo præter nonnullas non solitas conspici, ut in lateribus, carneas, neque pure scatentes, ad hunc eundem modum alias intra ventrem offendit. Quam tu, & Severini Observationem ut quæ necdum mihi in Sepulchreto occurrit, huic adjicies, & Valebis.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXIX.

Ad Ictus, & Vulnera Capitis, & Thoracis, ad Juncturarum Vitia, & ad Luem Veneream pertinet.

QUÆ ad Morbos attineant, Epistola LI. & insequentibus deinceps cæteris a me comprehensos, non tot in præsentia habeo, ut his denique Litteris complecti non possim. Ad illam igitur Epistolam qua de Vulneribus Capitis, & Ictibus scripsi, hæc addes.

2. VIR necdum quinquaginta annos natus, cum bibacissimus esset, indeque ebrius, per scalas descendens, tanto facilius lapsus est, quod crure altero annos jam aliquot ex doloribus, Veneream, ut ajebant, luem consecutis, claudicabat. Cadens autem sinistrum tempus adeo contudit, ut omni sentiendi, movendique facultate statim amissa, sic intra horas haud amplius quatuor interierit. Cadaver opportuno ad Publicam Anatomen inchoandam tempore, id est paulo post medium Januarium mensem A. 1756. Theatro concessum est, in quo, cum diligenter persecaretur, hæc adnotavimus.

VENTER pane, & vino maxime distentum adhuc ventriculum exhibuit, ut ab ictu parum, vel potius nihil videretur evomuisse. Postquam ea omnia exhausta fuerant, ne minimam quidem intus rugam ventriculus ostendit. Jecur, & lien magna, nec tamen morbida, nisi quod dissecti lienis visa mihi est substantia laxior, color autem dilutus. At renum uterque pluribus hydatidibus excavatus, quæ sub ipsa eorum tunica incipientes, eo perveniebant, ut tubulos qui papillas excipiunt, contingerent, inæquali intus superficie, sed sua undique membrana comprehensæ. Vesica urinaria amplior, in longitudinem præsertim, ut duplo propemodum longior esset, quam soleat. Sed hæc, ut in biboso, mira non sunt. Ad veneream autem luem num pertineret, an a primordiis sic esset quod in Seminali caruncula animadverti, non facile dixerim. Sinus qui in illa est, orificium maximum erat ex omnibus quæ vidisse unquam memini, nec secundum longitudinem, sed, quod in nemine conspexi, in transversum positum. Semen tamen, e vesiculis expressum, non per illud, sed per bina oscula, ut consuevit, prodibat, quæ ab lateribus illius sunt. Aortæ interior facies contra Cœliacæ ostium non lævis erat, ut per ventrem alibi, imo duas ibi osseas squamulas ostendebat. In Thorace quoque eadem Magna arteria nonnullis locis idem intus vitium fovebat; sed prope valvulas præsertim suas, quarum duæ osse non carebant. Supra ipsas autem; quanquam cor erat mediocre; major Valsalvæ sinus æquo erat latior. Sed hæc a morbo. Ab natura vero id quod non videor alias vidisse. Subclavia vena dextera ex duabus constabat quæ in Axillari jam incipientes, non ante in unam confluebant, quam ad ostium accessissent Jugularis Internæ, ut insula fieret longa digitos transversos quinque. Erant autem duæ illæ quæ insulam comprehendebant, venæ pari ambæ crassitudine; at a sinistris in Axillari vena erat insula multo brevior, quippe non longa digitos duos, imparibusque comprehensa venis, altera videlicet multo quam altera, tenuiore.

Priusquam de Capite dicam, aliquot sunt interjicienda, quorum alia omittere hic nolo, alia autem nequeo. Cum pinguedo

in

in abdomine, & intra abdomen non pauca esset; in cervice, dorso, lumbis non erat quidem ita multa; sed musculorum superficiei, & fasciculorum ex quibus ipsi compinguntur, adeo præter solitum adhærebat, imo affixa erat, ut Prosectoribus molestiæ esset non levi. Ubi ad Artus inferiores ventum est, in eo qui sanus erat, mihi accidit quod raro, ut Posteriorem nervum Cruralem immisso, ut solitus sum, cultri manubrio aut manu inter duos ramos in quos denique ad poplitem videtur dividi, non possem, sursum versus tendendo, confirmare, non unum esse, sed ex duobus fieri, per totum femur, imo interdum supra quoque, cohærentibus quidem, sed revera in unum minime coalescentibus. Cum vero, id quod in eorum singulis, aut certe in crassiore facere consuevi, secundum longitudinem inciderem, ut parallelas, ex quibus constat, fibras demonstrarem; miratus sum tantum inter has pinguedinis interjectum conspicere, ut hujus plus quam fibrarum, continere ubique videretur. Etsi enim plurimi sunt anni ex quo in cadaveribus non prorsus macilentis interjici iis fibris manifestam pinguedinem haud raro animadverti contra ac creditur, ab iis præsertim quibus nervos placet cum intentis fidibus comparare; attamen ea qua tunc vidi copia interjici, nunquam antea conspexeram, nec in mentem venerat, posse, ut facile intelligis, si pinguidinis loco aliud quod præter naturam sit, aliquando huc conjiciatur, eos nasci morbos quos obstructis, aut aliter vitiatis ipsis nerveis fibris imputant. Sanus tamen, ut dixi, is artus erat. Alter vero quo homo claudicabat, sic attractus erat, ut quacunque manuum vi adhibita extendi crus non posset. Neque potuit satis extendi; etsi tunc aliquanto facilius extendebatur; cum Flexorum musculorum tendines, qui ad poplitem valde contenti erant, in transversum dissecti sunt. Quorum musculorum, ut neque Extensorum, color fuit, ut cæterorum sane fuerat, rubens; sed fuscus, & obsoletus. Quin etiam perpaucæ mucilaginis quæ in genu illo erat, color ab naturali discrepabat, & Mucilaginosa major glandula, albæ instar, subduræque pinguedinis apparebat. Sed hæc fere omnia a motuum cessatione illorum musculorum, ejusque juncturæ deducenda esse videbantur. Caput denique secando, Temporalem quidem musculum qui ab ictu contusus fuerat, tumidum, nigrumque conspexi ob remorantem in eo sanguinem, interioremque structuram laxantem. Cranium vero neque ibi, neque alibi ulla fractura, fissurave, & ne depressione quidem læsum offendi. Vasa autem per Tenuem meningem repentia nigro sanguine passim turgidissima occurrerunt, cujus supra eam meningem effusi grumus non mediocris conspiciebatur. Hujus igitur, & concussionis cerebri mors illa tam cita effectus fuit.

3. Historiam hanc aliis addes quas sub initium scripsimus Epistolarum LI. & LII. cranium pariter ab ictibus illæsum, at non ea quæ cranio subsunt, ostendentes; quamquam in illarum nulla tam cita mors secuta est. Nunc accipe quam adjicias alteri in proxima Epistola LIII. descriptæ (1). Secunda enim est in qua nobis se se obtulit cordis vulnus. Sic a præcipuo viscere cerebro ad alterum viscus præcipuum cor, & a celeris mortis casu ad celerrimæ exemplum transibimus.

4. SUTORI annorum circiter quadraginta per scalas ascendenti inimicus descendens obviam venit, cultrumque in pectus defixit, & continuo aufugit. Ille vero se vulneratum esse, clamans, & cultrum e vulnere extrahens, tam cito ibidem mortuus, ut qui de proximo accersiti, confestim accurrerant, vivum invenire non potuerint. CADAVER Studiosa Juventus non difficile obtinuit, & ad me, in Gymnasio tunc Anatomen docentem, mense videlicet Januario A. 1753. afferendum curavit. Magnum erat, sanoque habitu, ut nisi aliquanto pinguius esset, quam vellemus, melius ad observandum, demonstrandumque optari non posset. Quorum utrumque factum a nobis est accurate: quanquam hic nihil præter ea quæ ad vulnus, & ictus in ca-

(1) n. 26.

dendo attinent, memorabimus. Igitur vulnus perbrevi intervallo ab sterni sinistro latere inter cartilagines tertiæ, & quartæ costæ inflictum, exterius vix longius erat semuncia pedis Bononiensis, inde autem per mediastinum, & pericardium ad dexterum ventriculum cordis pervenerat, ejusque parietem septo proximum, media fere inter basim, & cuspidem sede, pervaserat; non longius ibi lineis tribus. Itaque pericardium nigro sanguine grumoso distentum inveneramus, mediastini autem anteriorem partem, qua vulnus transierat, & supra, infraque ad non brevem tractum a sanguine nigricantem, & quasi turgidam; nihil autem sanguinis, in ventriculis cordis, ejusque auriculis. Neque intra thoracem quidquam præterea læsum fuerat. Exterius autem in summo dorso contusionis vestigia quæ a cute in pinguedinem usque se extendebant, Rotundis utriusque scapulæ musculis interjectam. Capitis etiam integumenta contusionis signa in fronte servabant, credo inter cadendum relatæ, sicuti mortuum credo in scalis (in quarum gradus, surgere conatus, iterum cecidisset) ita denique jacuisse, ut in caput proclivius sanguini fuerit, quam in oppositam partem, defluere: certe quæ infra cor erant, vasa mediocrem sanguinis copiam, at quæ supra, plurimum continebant. Itaque cerebri superficies rubebat a distentis sanguine vasis quæ per Tenuem meningem ducuntur, eorumque ramusculis non secus ac si rubens materia fuisset injecta. Nec minus plena vasa illa vidi, quæ intra medullarem substantiam apparent alias filorum instar; hic enim cavos esse tubulos, manifestum omnibus fuit.

5. Si vulnus hoc cordis cum eo contuleris quod tibi Epistola LIII. (1) ex Valsalvæ observatione scripsimus, utrumque autem in ejusdem, nempe dexteri ventriculi caveam, nec multo dispari in ejus pariete aperta rima pervenisse, animadverteris; miraberis fortasse, ab illo hominem octava denique die, ab hoc vero tam cito fuisse interemptum; præsertim cum per illud tanta sanguinis copia in thoracem & ventrem effusa videretur. Verum ob illam ipsam non modo extra cor, sed etiam extra pericardium defluentis sanguinis effusionem, cum hic non potuerit, ut in nostra Observatione inter pericardium, & cor subsistere, illudque distendere, hoc premere, discrimen id extitisse, facile, ut opinor, existimabis. Quod si facias; ex utriusque hujus Observationis comparatione habebis unde illud confirmes quod alibi (2) inter cæteras causas posuimus, cur multo minor inter pericardium, quam plerisque aliis in locis, hæmorrhagia longe citius interitum afferat.

6. Dixi, quam plerisque aliis in locis, & dixi item inter cæteras causas, non ignorans, quam celeriter vel paucus intra cranium sanguis, aut plurimus, sed vel in ventrem ipsum effusus, homines soleat conficere, ut puta a liene disrupto, id quod ex pluribus cognosces earum Observationum, quas, ut perlegeres, tibi, cum de Ictibus Ventris scriberem (3) indicavi. Quas inter si forte deessent (neque enim rursus vacat singula inquirere) quæ a Michaele Vanselowio (4), aut ab J. Valentino Scheidio (5) propositæ sunt; fac videas; vera a me dici, tanto magis intelliges.

7. Et harum quidem Observationum commemoratio me, si forte interea aut legendo, aut secando in alia incidissem ad ea quæ fuse tunc scripsi, nunc adjicienda, opportune commonefaceret, ut hic adjicerem. Sed neque de illis, neque de Ulceribus cum in præsentia quidquam suppetat; ad ea transibo quæ ad juncturarum vitia pertinent, motui officientia. Nonnulla enim de his sunt quæ post datam ad te Epistolam LVI. aut ipse vidi, aut visa ab aliis legi. Ad prima spectant historiæ hæ duæ.

8. SENEX erat Patavii, quem non sine difficultate caput in latus inclinare potuisse, ab iis qui diu cum ipso familiariter versati fuerant, post dissectionem accepimus. Is cum ex catarrho, ut ajebant, ineunte Martio A. 1755. in Noso-

co-

[1] n. 3. [2] Epist. 26. n. 18. [3] Epist. 54. n. 5.
[4] Disp. exhib. Hist. de Ruptura Lien. [5] Observ. Lienum disrupt.

comio decessisset, nobis qui tunc ibi quædam, ad thoracis, & colli, & capitis anatomen pertinentia, ostendebamus, hæc observandi occasionem præbuit.

THORAX in facie anteriore pulmonis dexteri hydatides exhibuit duas, majorem unam, minorem alteram. Capiti intra cranium aqua inerat, cujus pars aquæ in Lateralibus ventriculis supererat. Glandula Pinealis tenuis. Cum parvi musculi qui anterius inter primam colli vertebram, & caput interjiciuntur, vix ac ne vix quidem apparerent, neque id mihi pessimæ dumtaxat, id est laxissimæ, ut in cæteris quoque musculis, constitutioni imputandum videretur; attentius inspectans, & profundius inquirens, in illud incidi cujus potissimum causa hanc scribere volui Observationem. Scilicet non modo quod Columbo (1) occurrerat scribenti, *primam vertebram occipitio ita adhærentem hisce oculis vidi*, *ut moveri neutiquam posset*, hic quoque erat; sed præterea adhæsio a sinistro præsertim anteriore latere ejusmodi conspiciebatur, ut unum idemque os essent tum ea vertebra, tum occipitium: idque a primordiis usque fuisse, plura indicabant proxima conformationis vitia. Nam secunda vertebra corpus habebat, mitto cum tertia connatum; erat enim hic, quod inter primam, & occiput ibi ubi dixi, nullum prorsus erat, aliquod tamen antiquæ divisionis vestigium; corpus, inquam, habebat, & Dentem lateri capitis magis dextero, quam sinistro, propinqua, Dentem autem ipsum breviorem, processus vero qui Obliqui Superiores dicuntur, tota illa facie qua Inferiores primæ vertebræ processus excipiebant, qui hic officio condylorum occipitis fungebantur, nequaquam inter se pares; quippe dexterum sinistro tum arctiorem, tum altiorem, tum antrorsum magis quam retrorsum vergentem. Sunt & alia, quæ tanto libentius brevitatis causa prætereo, quod ossa hæc poteris, cum Patavium veneris, apud me inspicere. Sed quæ, ut erant, servare non potui, ligamenta describere non omittam. Transversum, ut vocant, quicquid erat Dentis a tergo complectebatur, ima parte excepta, unde Lateralia longiora, quam solent, & tenuiora, præsertim dexterum, oriebantur. A sinistro tamen quasi summo Dentis latere perbreve quoddam proficiscebatur, & crassius.

9. Sed ligamentorum quæ modo dicebam, vitia alia, quamvis non ut hæc, a primordiis repetenda viderentur, memineris superioribus unis, atque alteris Litteris (2) fuisse proposita. Multo autem magis memineris, quia sæpius factum est, cum de Claudicatione esset injecta mentio, ut inter cæteras causas descripta sint vitia in ea junctura quæ inter femoris caput, & Innominati ossis acetabulum intercedit. Huc sequens spectabit historia, peculiaria quædam habens, quæ in scriptis alias non legisti.

10. MULIER annos nata septem & septuaginta, in lucem edita fuerat, & vixerat sana, filium quoque feliciter pepererat. Secundo autem partu qui difficillimus fuit, enixa filiam (quæ hæc narravit) doloribus ad ischiadicam regionem dexteram corripi cœpit, & claudicare. Hæc mala neque ars ullis remediis, neque natura, etsi tertius, quartusque partus felix fuit; tollere unquam, aut minuere potuerunt: quin sæpe etiam cadebat, quod pondus corporis satis firme artus dexter non ferret. Denique in Nosocomium propter paupertatem magis quam ob morbum, admissa, ibi annum, & menses aliquot fere semper cubuit propterea quia si surgere conaretur, dolores exasperabantur. Appetitu alimentorum vigente, viribus autem paulatim deficientibus, & subinde desipere visa, tandem sensim mortua est sub initium A. 1754. CADAVERIS macilenti partes quædam non inutiles nobis fuerunt, tunc ibi plura, & varia recognoscentibus, & demonstrantibus.

Cerebrum enim, cerebellum, medulla Oblongata sic satis firma fuerunt; nam etsi Lateralibus ventriculis aquæ limpidæ mediocris copia inerat, plexus tamen Choroides rubebant, nec Tenuis meninx detrahentem facile sequebatur, duo fere indicia, non diu aquam illam intra cranium fuisse.

[1] De Re Anat. l. 15. [2] Epist. 62. n. 11. & Epist. 63. n. 19.

fuisse. Uterum quoque tametsi inclinatum vidi in eandem partem in quam anicula hæc claudicaverat, & ovariis stipatum maxime contractis; ad reliqua tamen ostendenda fuit idoneus, & inter cætera ad monendos Studiosos Adolescentes, ne propter illud quod in I. Adversariis (1), vaccini, & muliebris uterini osculi situm comparans, olim scripseram, negare me, crederent, illius osculi, secundum naturam in muliere se habentis, coronam aliquanto; etsi non semper quanto Eustachii Icones (2) collatæ inter se indicant, ab anterioribus magis, quam a posterioribus, descendere. Femoris dexteri juncturam cum acetabulo novissime examinavi: & cum vitium haud leve, ob eam sedem extrorsum in latus deformiter protuberantem, me deprehensurum, existimarem; non unum, sed plura, mox instituta dissectione, deprehendi, qua, ut facilius esset, certiusque ex comparatione judicium, utriusque femoris superiorem partem, & ossis utriusque Innominati inferiorem primum reteximus. Innominatum igitur os dexterum, sive exteriorem faciem inspiceres, ampliore in latus gyro, quam sinistrum, extendi videres, & crassiore exterius pariete acetabulum comprehendere. Acetabulum autem hoc dexterum orificio erat majori, quam sinistrum, nec flexili, ut illud supercilio quod vocant, sed osseo: figuraque, & dimensionibus, ut sinistrum sano, sic ipsum ab naturæ norma alieno capiti femoris prorsus respondebat. Hujus enim capitis forma non hemisphærii erat, sed coni. Coni autem basis externo quidem in latere ad radices ipsas incipiebat trochanteris majoris, cum in latere interno non parvo intervallo distaret a minori trochantere. Erat igitur acetabuli dexteri figura eadem quæ cavi coni, profunditas autem ab exteriori quidem latere permagna, ut ibi duplo propemodum profundius esset, quam sinistrum: glandulæ autem mucilaginosæ, quæ in sinistro major esse, quam soleat, & ex sua fovea quasi prominere videbatur, ejus, inquam, glandulæ, & foveæ vix, ac ne vix quidem in dextero quidquam erat. Sed & cartilaginea crusta, quæ alba, & nitida a sinistris tum acetabuli, tum capitis femoris superficiem secundum naturam convestiebat, fusca, & lucida a dexteris conspiciebatur, & præterea hic illic rubens. Quæ cum satis omnia, & simul quam flaccidum esset ligamentum quod teres vocant, capitis femoris dexteri, animadvertissem; cum caput idem serra, a vertice ad basim per axem ducta, secari jussi, sectionemque in proximam quoque femoris partem produci, ut quid interius discriminis esset, cognoscerem. Quod manifestissimum fuit. Nam etsi hæc, & illud firma sua ossea lamina undique obducto cernebantur; medulla tamen quam pars hæc femoris proxima, & quam caput intra cancellos continebat suos, cum in hoc ex albo subflava, ad aquosam magis, quam ad oleosam, ubi premeres inter digitos, naturam inclinaret; in parte illa femoris ad rubedinem magis, & ad oleosam vergebat naturam. Denique cum femur utrumque inter se compararem; animadversione digna visa est ejus partis quæ, interjecto aliquanto intervallo, trochanteribus suberat, tum figura quæ a terete multum discrepans, ad angulosam propius accedebat, tum incurvatio ad modum segmenti arcus sua convexa parte anteriora spectantis: quæ incurvatio major tamen in sinistro erat femore, quam in dextero; id quod facilius intelligeres, si dolores, & claudicatio eo tempore jam fuissent quo ossa adhuc flexilia magis cederent corporis ponderi in illo artu quo puellula, ut magis firmo, & dolores minus movente, magis niti consuevisset.

11. Quid ergo est? Num filia non verum narrabat? an mater non sine structuræ vitiis quibusdam ex iis quæ descripsimus, nata, modice jam ab initio, & juventute florens, claudicabat? Ubi autem ex difficillimo partu, unde aliis aliter claudicationem accidisse, a me alibi (3) memoratum est, nova causa ad structuræ vitium accessit, tum vero acerbi dolores, & claudicatio manifestissima advenere? & mater, ut mulierum mos est, inde potius quasi per infortunium, quam ab ortu ipso, credi

[1] n. 15. [2] Tab. 14. Fig. 3. & 4. [3] Epist. 48. n. 32.

credi maluit suum morbum extitisse? Certe eas omnes, & ejusmodi, quales deprehensæ a nobis sunt, mutationes in ossibus contigisse adultæ mulieris, & duorum filiorum jam matris, non facile quispiam existimabit, præsertim cum humorem illum quem accessisse, & ischiadicos fecisse dolores, arbitrari possit, ne ea quidem acrimonia fuisse præditum, animadvertet, quam in clauda altera, & ab ischiade male habita muliere (1) ex erosione cartilaginis, femoris caput obducentis, & ex sanguinolenta acetabuli facie cognovi. Quam tamen historiam, si vis, relegito, & cum illa hanc conjungito, aut, si mavis, cum iis etiam in quibus ut in hac, simul claudicationem, simul uteri inclinationem proposui (2).

12. Hactenus quæ ipse vidi; nunc accipe nonnulla in quæ interea legendo incidi, ab aliis tum visa, tum animadversa de articulorum morbis ad Ankylosim, ad Arthritidem, ad alia vitia pertinentibus; quæ in Observationibus aut modo, aut alias a me allatis, commemoratisve attinguntur. Ne ad plures te rejiciam; unam illam quam Epistola quoque superiore (3) laudavi, Reimari Dissertationem (4) inspicito. Quod ad Ankilosim spectat, primum narrat (5) quid Londini Cl. Hunterus in femoris osse viderit non ita pridem fracto, ut mollis adhuc esset callus utrique extremo interjectus, propullulantes videlicet ab utroque horum osseas fibras, sanguifera autem vascula ab ossis meditullio evidenter profecta, indeque intra callum producta. Hinc animadvertit Reimarus, si forte ossium, ad juncturam efficiendam inter se accedentium, crusta lædatur, progerminare utrinque posse fibras, & vascula, & cum oppositis conjungi, sicque ankylosim, quam veram vocat, & insanabilem, efficere. Sed quam in dissecto pueri genu conspexit (6) factam a connectente extremas oppositarum partium cartilagines quadam tela *qualis fere ab inflammatione in thorace, alibique nasci solet*, eam vero non modo sanari, sed accidere etiam posse, non dubitat, ut casu a vi subito illata, ut puta in lapsu, extenso, aut flexo rigido articulo, rumpatur ejusmodi cohæsio, sicque Meekrenii Observationem quandam feliciter explicat, non facile aliter intelligendam. Et tu fortasse eodem referendas existimabis subitas quasdam adventitiæ juncturarum inflexilitatis sanationes per validam a Chirurgis factam, subjecti membri flexionem, aut contra si extendi hoc per se non possit, extensionem, eodemque etiam crepitum pertinere qui tunc audiatur, nempe ad telæ ejusmodi jam satis firmæ, non ad alius partis disruptionem. Quo magis optandum esset, extare signa ankylosis factæ ab hac tela: quæ si vera habet vasa non secus ac quædam earum telarum per quas pulmones cum pleura connectuntur; credibile est, ut ibi, sic quoque intra articulum læsionis aliquid olim præcessisse, unde veluti de ossium fractorum extremis diximus, & vasa, & fibræ, sed hæ membraneæ, potuerint expullulare.

13. Quod vero ad alios attinet articulorum morbos, quam variæ Observationes in Dissertatione eadem occurrant, cum in illa in qua laudatum a me dixi, Epistola presse quidem, at sic satis indicaverim; hic ea tantummodo attingam quæ ad morbum spectant, ut Reimarus ipse agnoscit (7), *singularem*, nimirum ad globulos intus osseos, exterius cartilagineos quos sicuti A. 1746. intra Vetulæ genu deprehenderam, tibi diligenter descripsi Epistola LVII. (8) In Anglia, ubi rarus adeo apud nos morbus, non infrequens est, ut *vulgo* etiam vocent *mures in genu*, plura ille vidit, audivitve, & legit ejusdem exempla. Libere per caveam articuli ejus vagantur huc illuc ista corpuscula, ut vix in uno, quantum sine dissectione percipere licuit, *corpusculum adhærere quasi ligamento cuidam visum sit, ut per totam commissuram vagari non posset*. Per se, aut manu in eas articuli sedes compelluntur, ubi motui non officiant, nec dolores creent. Quibus in sedibus per reme-

(1) Epist. 57. n. 2. (2) Epist. 48. n. 32. & seqq. (3) n. 4.
(4) De Fungo Articulor. (5) §. 61. (6) §. 45. (7) §. 54. & seqq.
(8) n. 14.

remedia exterius adhibita, & circumjectas fascias nonnunquam sic retineri potuerunt, ut vel auxiliis ejusmodi postea omissis, rursus inde non exciderent. Sed alios motus impedimentum, aut, si movere conarentur, dolor coegit ad Chirurgos confugere, qui parietes articuli incidendo, illa eximerent, successu alias felici, alias ob ea quæ eorum parietum incisionibus supervenire posse, atque adeo non semel supervenisse, diligens Auctor (1) adnotavit, sane funesto. De corpusculorum autem illorum origine, etsi duo exempla profert, unde videri possit, frustula esse quæ vi illata ab ossium extremis discerpta fuerint; tamen cum undique *cartilagine æquali vestita* spectentur, nec morbum semper vis extrinsecus illata præcesserit; nihil definiri ab se posse, prudenter fatetur ante ulterius exemplorum complurium examen. Itaque me non pœnitet quid non modo ipse, verum etiam Illustris ejus Præceptor Hallerus olim viderimus, ad te scripsisse. Fugit enim, ut fit, Eruditissimum Reimarum, negantem, in alio ac genu articulo sibi nota esse hujus morbi exempla; fugit, inquam, Halleri Observatio, qui morbum hunc in articulo maxillæ offendit, offenditque simul ibi cartilagines ex parte absumptas: quarum & ego nonnullas tunc vidi sulcatas, extenuatasque, nec tamen quantum ad multo pauciora quam ego invenerim, efficienda corpuscula satis esse potuisset; erant enim non viginti, sicut in Halleri Observatione, sed plura, & in iis non deerant quinque ea magnitudine, ut mediocres fere æquarent uvarum acinos: erantque omnia quæ uterque invenimus, globulorum forma; cum Reimarus non nisi unum memoret, aut, summum, duo, nec de magnitudine aut figura quidquam indicet, nisi unum fuisse *mole circiter phaseolum æquans*. Mihi autem peculiariter accidit, ut non omnia cartilagineo cortice induta, sed plura invenerim omnino ossea; at soluta nulla, sed omnia cartilaginibus, vel potius mucilaginosis glandulis continuata deprehendi: quanquam non difficile fieri posse, intellexi (2), ut in genu agitationibus inde aliqua avellerentur. Hæc igitur, quæ non repetendi, sed comparandi causa a me dicta sunt, vide num Reimari exemplis adjuncta, inservire possint ad nonnullas de origine morbi istius conjecturas vel excogitandas, vel confirmandas, vel interea seponendas.

14. Neque hic omitenda est illa quam laudatus idem Vir perpaucis verbis indicat (3), cum Cel. Gaubio habita Observatio; ad articulorum enim morbos; imo ad eum qui ab articulis nominatur, Arthritidem spectat. Scilicet in viro qui, cum podagra laborasset, hac cessante asthmaticus obierat, hic illic intra pulmones *materiam* deprehenderunt *albam*, *quibusdam partibus satis spissam*, *& gypseam naturam referentem*. Quod tu legens, eorum facile recordaberis, quæ de arthritica materia ad te scripsimus (4), sive cum articulos deserens, in alias partes incumbit, sive contra cum opportune e corpore eliminatur, ut per intestina, quemadmodum Albertinum vidisse, retulimus, *quasi ex calce* esset, *aut gypso recens coagmentato*, aut per lotii vias, cujusmodi præclaram historiam habes, ab Regia Scientiarum Academia Parisiensi (5) editam, viri quem levibus arthriticis insultibus per intervalla tentari incipientem, ab eorum reditu, multo, ut credibile est, graviore futuro, liberum fecerunt urinæ, quas per novem circiter menses lacteas reddidit, subsidente mox argillacea materia quæ intra unam, aut alteram horam ad gypsi perveniebat duritiem. At si non exeat, in articulos autem irruere nequeat, aut non pergat irruere; quam funesta inferat mala, ut tunc exemplo ostendimus (6) Eminentissimi Cardinalis Cornelii, sic confirmare nunc possemus Amplissimi alterius Cardinalis, atque adeo Aug. Imperatoris Caroli VII. exemplis, a Cl. Jo. Godofr. de Hahn (7) propositis, nisi statutum a nobis esset in aliis hic arthriticorum historiis non immorari; sed de longe alio morbi genere aliquid adjicere. At tu nihilominus utrumque Hahnii exemplum cum iis quæ de Cornelio Cardinali

(1) §. 26. & seqq. (2) n. 15. (3) in notula *a* ad §. 40. (4) Epist. 57. n. 9.
(5) Hist. A. 1747. Obs. Anat. 3. (6) Epist. 57. n. 10. (7) Hist. Podagræ & cæt. ad finem.

li scripsimus, haud inutiliter comparabis; in primo enim illorum & constitutionem corporis, & suspicionem saltem de bilariæ vesiculæ calculo; in altero inventum calculum renum; in utroque autem symptomata quædam ad thoracem, caputque attinentia reperies, quæ in Cardinalis quoque nostri casu potes animadvertere.

15. Cum de Lue Venerea Epistolam ad te dedi LVIII. facile memineris, me eo pauciores in illa Observationes scripsisse, quod plures quas initio ibidem (1) singillatim indicavi, in aliis sæpe Litteris miseram occasione variorum morborum quibuscum ea lues conjungebatur. Ad illas nunc alias addes, & præsertim quam, de Aphonia scribens (2) ad vitia simul a virulenta gonorrhœa virili uretrhæ illata, pertinentem non omisi. In fœmineis autem genitalibus quæ mala ab lue illa producta viderit Cl. Roedererus, ex ejus Dissertatione de Uteri Scirrho (3) quæ, cum primum scripsi, necdum prodierat, & ex mea hac quam eo tempore nondum habueram, Observatione quæ mihi se obtulerint, cognosces.

16. MULIEREM consistente ætate, crurum œdemate, quod postea abierat, correptam fuisse, constabat; quis autem potissimum occidisset morbus, ignorabatur. Sed lue Venerea laborasse, dubium non erat. Nos, cum ad alia quæ secundum naturam essent, examinanda, & ostendenda illius cadaver ante medium Martium A. 1754. in Nosocomio incideretur; hæc quæ ab naturæ modo aliena essent, adnotavimus. THORAX quidem nonnihil aquæ; Cranium vero, & cerebri ventriculi, & Spinæ cavum plus habuerunt. Venter autem uterum exhibuit in sinistram partem valde inclinatum. Ab eademque parte nullum prorsus ovarii, nullum finis tubæ vestigium perattente inquirenti mihi licuit deprehendere. Tuba enim, quantum videre potui, non cava, sed solida, vix ab utero tractum digitorum transversorum emensa erat trium, cum ibi repente desinebat; neque indicium læsionis, corruptionis cicatricis ullum vel minimum illic, aut in vicinia apparebat ut a primordiis usque se ita res habuisse videretur. A dextris tuba finem quidem ad ovarium habebat; sed ita cum hoc concretum, ut neque illius fimbriæ ullæ apparerent, neque ovarium, non excisa quæ super accreverat, tuba, posset in conspectum venire, parvum præsertim, ut erat. Ex subalba constabat substantia, quæ incisa, albido humore intus madens, albidosque nonnullos concludens globulos conspecta est. Uterus, dum una cum vagina, & vesica, quæ erat maxima, & lotio distenta, Rectoque intestino detraheretur, simul magna præter morem, in non pingui præsertim muliere, pinguedinis copia animadversa est intestino illi circumjecta, simul grave olens ichor, aquæ similis in qua caro recens lota est, e pudendo, & podice exibat. Uterini autem fundi interior facies tota uda erat humore lento, colore subflavo fusco, & obsoleto, per quem rubentia puncta, & lineolæ transpiciebantur, quæ appressis subtus digitis crescebant, ab expresso videlicet sanguine. In cervice, & osculo nihil erat adnotatione dignum. Sed lurida intus, & fusca vagina universa in medio posteriore pariete, aliquanto propius imo orificio, quam uteri osculo, foramen habebat forma circuli, cujus diameter duos transversos æquabat digitos, oris comprehensum nigris, & pessime olentibus. Id foramen in rectum intestinum patebat.

17. De Morbis a Veneno inductis, ad quos Epistola spectabat LIX. nihil habeo quod huc addam. Nam etsi non vulgaris fama laudes interea ad me pertulit, quas adversus tum viperæ, tum rabidi canis morsus antidotus consecuta est, a Spectato Medico quem tibi alias merito laudavi, adinventa, Joanne Larber; tamen cum certior factus sim, Dissertationem a Cl. eodem Viro nunc scribi, qua sua per eandem antidotum non solum in canibus experimenta, sed in hominibus quoque felicissima curationum exempla complectitur; ad eam malo te rejicere, unde omnia plene, distincteque cognoscas, quam pauca ipse, eaque imperfecte, indicare. Illam igitur propediem, ut spero, prodituram expectabis. Vale.

(1) n. 2. (2) Epist. 63. n. 13. (3) n. 18.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXX.

Pertinet ad promissa in extrema Epistola LXVI. simulque ad quosdam Ventris, & Thoracis Morbos.

QUod de absolutis hac etiam hyeme Dissectionibus, & Exercitationibus gratularis; agnosco benevolentiam erga me tuam. At simul sentio quo præterea spectet ista gratulatio, nempe ut admoneat quid in extrema Epistola promiserim LXVI. me postquam illas absolvissem, esse facturum. Æquum postulas, neque committam, ut flagites. Quin continuo promissi mei summam non complebo solum, verum etiam cumulabo. Historias enim singulorum quæ post illam ad te missam Epistolam sunt a me inspecta, cadaverum, quales eæ cunque sint, perscribam; quanquam aliqua per se digna est quæ scribatur; sic ulteriorum in illa Uvula perquirenda sectionum qui exitus fuerit, cognosces.

2. Quinque omnino fuerunt cadavera hac hyeme dissecta, Exercitatis Prosectoribus, nedum Juvenibus Studiosis quos Anatomen docerem, frequentissimis, inspicientibus. Primum in Nosocomio sectum est ante medium Decembrem A. 1759.

3. MULIERIS herniosæ, & ob hoc ipsum inflammatione intestinorum sublatæ, cum viscera pleraque detraxissent, ut partes ex reliquo corpore sumerent, quas ad anatomica elementa, ut mihi mos est demonstranda apparent; nihil nisi Caput, & Genitalia, ipse examinavi. CEREBRUM, etsi firmum erat, imo duriusculum; tamen intra Laterales ventriculos Choroidum plexuum eam ipsam partem qua se ad angulum sursum reflectunt, ut Thalamos operiant nervorum Opticorum, obsessam utrinque habebant acervo quodam quasi muci, cinerei obsoleti coloris, in sphæroidis figuram conformati, transversi digiti crassitudine. Nihil autem erat aliud, nisi hydatidum acervus, quæ ei potissimum plexuum parti, quantumvis non ea copia, haud raro solent insidere. In Genitalibus quidquam non fuit quod adnotatione dignum esset. Itaque annexam urinariam vesicam, quæ in se contracta erat, urethramque persecui. Et in facie quidem illius interiore priusquam ad orificium propius accederet, duas præter naturam exstantes parvas, subrotundas, depressas, subrubras, læves quasi glandulas conspeximus; ad ipsum autem orificium, aut intra hoc nihil prorsus videre potuimus quod vel leviter promineret. Atque ut intelligas, quam attente, & diligenter quæsiverim; meos oculos tineola quædam insolita non fugit, quæ per interiorem, posterioremque urethræ superficiem ad tractum pro urethræ brevitate non modicum recta secundum longitudinem descendebat, & medio in cursu nonnihil latior fiebat. Sed ea lineola non nisi infra urethræ initium ipsa incipiebat, humilisque adeo erat, ut inter nigricantia illa quæ sæpius per urethram muliebrem parallela descendere videmus sanguifera vascula, percipi vix posset: quæ humilitas, & sedes num ad eam pertinere possit quæ nobis descripta est, Uvulam, etiam tacente me, intelligis.

4. Secundum cadaver, sub initium A. 1760. ibidem incisum, plura quæ adnotarentur, digna obtulit: quamobrem mea quoque longior erit descriptio.

5. BAJULUS annos natus ad quinquaginta, bibacissimus, & hinc sæpe ebrius, multi quoque cibi, nec tamen pravi, edax non modo non erat valetudinarius, sed hactenus sanus, ut ab sociis ob ea quæ dicentur, sedulo interrogatis, nihil aliud sciri potuerit, nisi identidem de quadam molestia queri consuevisse, cujus sedem malestia queri consuevisse, cujus sedem male epigastrio imposita ad cordis scrobiculum designabat. Is igitur cum tres ante menses in Nosocomium venisset propter febrem

febrem Tertianam continuam; hac cessante, obnoxius fieri cœpit alimentorum vomitionibus: quæ tempore aliquo intermisso, redierunt iterum, nec postea ad vitæ usque finem desierunt. Itaque etsi nihil unquam, nisi quæ sumeret, eaque sine ullo malo sapore, aut odore evomebat, uno excepto generoso vino quod *moscatum* vocant, præter quod, cardiaci remedii loco datum, nihil quidquam toto ultimo vitæ mense potuit, unde viveret, retinere; tamen ob id ipsum macie summa, & febre iterum, sed lenta, pressus, ad finem properabat suum, non de ventris tumore ullo, aut dolore in Nosocomio unquam conquestus, neque pulsibus, præter aliquam nonnunquam intermissionem, quidquam ostendentibus, quod peculiariter displiceret. Vana omnia fuerunt intrinsecus, aut extrinsecus ad vomitiones compescendas adhibita. Quin argentum ipsum vivum, quod uno circiter ante obitum mense, cum alvus minime respondens Iliacæ passionis metum incuteret, trium unciarum pondere datum fuerat, neque profuit, neque postea cum clysteres dejicerentur, a quoquam visum est; quanquam famuli cum alvus postea nonnihil reddere incepisset, cum fæcibus exiisse, crediderunt. MORTUI denique cadaver cum inspicerem, ad eam maciem redactum vidi, ut in dorso manuum, & pedum metacarpi, & metatarsi ossa præclare possent demonstrari, oculi autem ob pinguedinis a tergo defectum, mire introrsum retracti essent, sani tamen, etsi ab lobulo sinistræ auriculæ tenuis annulus ex oricalcho pendebat, indicium, ut sæpius solet, morbi in proximo oculo olim prægressi. Cum forte os hiaret, paucos superesse dentes, animadverti. Hæc exterius; incidendo autem, in Ventre, Thorace, Capite ea deprehendi, quæ, ab hoc initium ducens, accurate describam.

Cerebrum dissecans, in Lateralibus ventriculis aquæ aliquantum, in plexibus autem Choroidibus eo ipso loco ubi in superiore cadavere plurimas, unam saltem hydatidem vidi, sed majusculam, quæ mucum pariter a primo mentiebatur: tum Pinealem glandulam exiguam, sed non exiguum pro ea parvitate corpusculum intus habentem, abnormi figura, durum, non friabile, colore subflavo obsoleto. Spinalis medulla; nam hanc quoque, & nobiliores quosque nervos suis in sedibus, ut solitus sum, ostendebam Discipulis; valde erat laxa. In Thorace cor vidi sine ulla, ut expectabam, pinguedine; sed, quod non expectabam in viro præsertim cujus procera potius erat statura, & vita in laboribus attollendi, & ferendi onera semper fuerat, cordis eam parvitatem offendi quam in adultis unquam conspexisse non memini; pueri enim cor videbatur, non viri, & omnibus quidem dimensionibus, & his, proportione, respondente parietum tenuitate. Cæterum præter venas quæ in cordis superficie alicubi erant varicosæ, nihil extra, nihil intus vitii occurrit, ut neque in Aortæ valvulis, cujus tamen truncus videbatur esse dilatatus. Antequam de Ventre dico, omittere hic nequeo, diaphragma in centri sui, ut vocant, nervei parte dextera factum fuisse osseum, aut certe ibi inter pleuram, & peritonæum osseam laminam fuisse non adeo tenuem, sesquidigitum transversum longam, sed angustam quodam præsertim prope alterum extremum loco; ad extremum autem alterum quo magis accedit, eo latior fit, sed nusquam latitudinem superat apicis digiti minimi; asservavi enim, & cum hæc scriberem, sub oculis habebam. Venter denique, si intestina, & ventriculum præsertim, excipias, nihil ferme habuit quod non esset intra naturæ modum. Intestina hic illic erant livida macula distincta; mitto id quod ex narrata diuturna rejectione alimentorum consequitur, præter solitum tenuiora, Crassa quoque; sed hæc ad breviores tantum tractus, nec sine recrementis, sed perpaucis. At ventriculus insolita in sede, & mira longitudine, atque inflexione spectaculum nobis præbuit inusitatum. Incipiens enim unde solet (neque enim hic œsophagi quidquam in ventrem descenderat) per sinistrum ventris latus recta ad pubis usque os se extendebat, inde autem se reflectens sursum, ac dextrorsum, in Duodenum intestinum desinebat. Latitudine erat mediocri: nec aliud quam albam quandam, & tenuem quasi pulticulam

culam continebat, alimentorum, ut opinor, quorum partes quædam nonnunquam restitissent, reliquias. Nihilne igitur, inquis, in ventriculo erat argenti vivi? fuisse, credo; sed dum ventriculus dimoveretur, in Duodenum intestinum transiisse. In quo nimirum, paulo ante per injectum vinculum non multo infra pylorum constricto, ad sescunciam repertum est; at nullum in reliquis intestinis, sicut ii quibus inquirendi cura data fuerat, retulerunt. Sed hæc postea. Antea autem cum pylori sedem exterius contractando, duritiem percepissem; ventriculum aperiendo, pylori annulum videram in duas, tresve non magnas quidem, sed duras, protuberantias quasi divisum. Dura erat etiam ventriculi pars pyloro proxima ad spatium bini transversi digiti, crassioribus factis ibi tunicis, & ad osseam duritiem accedentibus, non tamen revera osseis, neque eam partem coarctantibus, sed quod flexiles minus essent, alimenta in Duodenum intestinum satis compellere non valentibus. Præter hæc, & levem in ventriculi interiore facie livorem, qui ab induratis illis tunicis ad brevem tractum extendebatur, nullum aliud vitium in eo viscere animadverti. Sanam autem exterius vesicam, & lotii non multum continentem, cum antea in sua sede spectassem, & nonnulla quæ hujus loci non sunt, adnotassem; aperui, sanamque interius pariter comperi, ut annexam quoque urethram. Sed nullam omnino ad orificium, unde hæc incipit, videre potuimus subrotundam protuberantiam, id est Uvulam; cum ubi hæc esse debuisset, lineola illa dumtaxat tenuis in conspectum veniret, quæ, uti solet, in Seminalem caruunculam desinebat.

6. Quanquam alias incidisse non memini in septi Transversi ossificationem; cordis tamen illa tanta parvitas, & aliena adeo ab naturæ consuetudine ventriculi sedes meum longe magis animum perculerunt; non facile invenientem rationem qua utramque illarum cum iis conciliarem quæ in vivo tum fuerant, tum defuerant. Nam si ut cæteros musculos, ita cor quoque in macie extrema imminui unquam vidissem; non quærerem certe quomodo ante maciem bajulo robur præstare valuisset. Num igitur quod cor non poterat, supplebant arteriæ? Sed quomodo a corde, omitto ut carne, ita viribus minus valido, at propter parvitatem paucum sanguinem, quem in eas contruderet, habente, urgeri earum parietes satis poterant, ut mox valentius se restituerent, illumque propellerent? Hæc tibi qui ingenio polles, dispicienda libens relinquo, ut illud pariter quod ad istam attinet ventriculi sedem. Nam aut a primordiis, aut a causa repetas, necesse est, quæ ejus visceris attulerit prolapsum, cujus tibi alias (1) exempla memoravimus. Sed si hoc alterum malis; defuisse, mirum est, signa quæ novum hunc morbum insolito dolore, aut tumore indicarent homini præsertim minime valetudinario. At si a primordiis usque repetas; non minus esse mirum, intelligis, laborantis ventriculi indicia manifestissima non modo nunquam fuisse, imo quantum viscus id vigeret, ingestam assidue, & digestam non vini solum, sed & ciborum, haud satis a perpaucis dentibus subactorum, tantam copiam ostendisse, donec post febrem illam Tertianam vomitiones primum accessere. Nam quod ejusmodi vivendi norma pylorum denique, & proximam ventriculi partem ita vitiaverit, ut inverti potius ventriculi motus, quam compelli alimenta in Duodenum intestinum debuerint, veri adeo simile est, ut ab illa visceris sede neque ut congenita, neque ut nova deducere vomitus opus sit, qui si a congenita, semper fuissent; si ab nova, non sine hujus recentis mutationis indiciis accessissent. Sed scribere præstat quæ in tertio cadavere adnotaverim.

7. LANARIUS juvenis, aut certe non multo major, cum in Nosocomio triduum, an quatriduum decubuisset, instante jam tempore quo publice Anatome erat inchoanda anno hoc 1760. e vita decesserat. Itaque in Theatrum cadaver illatum est, quod qui aspexerant, præter staturam potius magnam, ex nitida cute, & bono,

(1) Epist. 39. n. 14. & seqq. & Epist. 65. n. 15.

no, ut undique videbatur, habitu ad dissectiones idoneum existimaverant.

VENTER cum brevi intumuisset, ac virere cœpisset; quamvis suspicarer quid mali in Lanarii corpore latere posset, nec mox deesset qui certiorem me faceret, hunc alias sanguinem expectorasse; tamen dum melioris cadaveris copia fieret, ventris interea viscera demonstrare aggressus sum: quibus circumfusa quidem urinæ similis aqua, nec pauca, erat; sed vix ullus fœtor, & levis intestinorum livor animadvertebatur. Et sane omentum macrum erat, sed integrum: lien æquo major, nec paulo; sed neque durus, neque laxus: cystis felleæ tunicæ crassæ, & bilis pallidula; sed jecur sanum, & justa magnitudine: mesenterii glandulæ justo crassiores; sed non duræ. Nec in ventriculo, neque in ipsis, quamvis lividulis, ut dixi, intestinis vitii apparuit quidquam. Nam quod Colon in medio ferme suo illo transverso infra ventriculum tractu umbilicum versus descendebat, inde se ad hypochondrium sinistrum reflectens; inter varietates potius hic visum est, quam inter vitia referendum, ut illud certe; quanquam mihi antea non se obtulerat; quod arteria non tenuissima ab sinistra Emulgente ad vesicam usque urinariam ferebatur oblique adeo, ut in hujus posteriorem faciem prope dexteram Seminalem vesiculam se insereret. An vero ad varietates solum spectarent nulli flexus in Splenica arteria, aut sulci quidam pauci, qui per totam anteriorem utriusque renis faciem oblique nullo certo ordine ducebantur, ipse arbitraberis; certe renum structuram, atque substantiam, aliarumque omnium, quæ urinæ causa creatæ sunt, partium sanissimam deprehendi. Neque tamen intra imam vesicam, neque intra supremam urethræ partem videre ego, aut eorum qui plurimi aderant, quisquam potuit quidquam protuberans præter id quod in proximo superiore cadavere dictum est. Sed in hoc Partem ullam aliam demonstrare non perreximus; ad Thoracem enim fuisset transeundum, qui, ut suspicati eramus, & qui antequam tumulo mandaretur, obiter inspicere voluerunt, plane confirmarunt, pulmones continebat fracidos, & putridam, ac grave olentem, ex ipsis effusam, materiam.

8. Cadaver quartum, & quinctum utrumque mulierum fuit, quæ interea obierant in Nosocomio. Sed ex prima quædam tantummodo thoracis, & ventris in Gymnasium allata sunt viscera. Ab ea incipiamus.

9. ANUS ex ascite decesserat. CORDIS substantia erat pallida. Ren sinister minor dextero, & superficie ob leves perpaucos quasi sulcos nonnihil inæquali, nihil tamen intus habuit quod ab naturæ consuetudine discreparet. Dum hæc inspicerem, animadverti, pro una duas inter se proximas, atque adeo contiguas, sed suo tamen singulas orificio præditas ex Aorta existere arterias Cœliacas, duas quoque Spermaticas venas ab sinistro Pampiniformi corpore in lateris ejusdem venam Emulgentem redire, alteramque tum de binis illis arteriis, tum de binis hisce venis esse altera minorem. Sed hæc a variante natura. Illud vero a morbo, quod in fundi uteri cavo exstabat ad latus rotunda, alba, dura, modica excrescentia. Aperta demum vesica urinaria, quæ omnino erat sana, conspexi quidem corpora illa duo quæ ab ureteribus descendunt, inter se non ad angulum, sed per curvum in quod abibant, corpus æque ac ipsa, crassum ac prominens convenire; at quidquam ab hoc mitti ad vesicæ orificium, quod digitum saltem transversum ab eo distabat, videre non potui, multo autem minus subrotundam ullam protuberantiam toto illo intervallo, aut intra urethram exstare.

10. VETULAM alteram pulmonis inflammatio, & ad hanc accedens alvi profluvium confecerant. Hujus cadaver, demptis omnibus, præter uterum, & vesicam urinariam, ventris visceribus, in Theatrum illatum est. THORACIS aperti lateri dextero inferior pulmonis lobus arcte adhærebat, qui lobus valde amplificatus, & gravis, cum dissectus esset, jecur elixum referebat. Cor quanto in Bajulo (1) minus fuerat, tanto ferme in hac muliere

(1) supra, n. 5.

re majus erat, cujus alioquin statura mediocris. Nec vero erat majus quod ejus cavearum parietes extenuati, distractique conspicerentur, imo erant, si non majori, at justa saltem crassitudine, eorum autem columnæ, lacertique, ut auricularum etiam, crassiores; ut minus mirarer, quod cæteroquin alias vidisse non recordor, Coronarias arterias orificia habere diametro superantia lineas duas Bononienses, & quæ eorum alterius lateri erat proxima, Adiposam puta, ne ipsam quidem minimo esse osculo: in venæ autem Pulmonaris Sinu, præter oscula plura mediocria, orificium patere vix paulo minus, quam fuisse dixi arteriarum Coronariarum, quod cum incidissem, confluere in ipsum vidi venulas duas tresve, sanguinem ex Sinus parietibus reducentes. Ejusmodi cor ventriculos habuit plenos polyposis concretionibus. Magnæ autem arteriæ quantum thorace concludebatur, inspiciens, unum modo locum animadverti ubi interior ejus facies non lævis esset, introrsumque promineret, ibique inter tunicas duritiem osseam, non majus occupantem spatium, quam quod unguis posset digiti pollicis operire. Erat is locus a dextris ubi Aorta finito jam arcu, recta descendere incipiebat. Simul in oculos incurrit quidpiam adnotatione non indignum. Nam inter arterias quæ binæ, & binæ ab Aortæ jam descendentis posteriore pariete ad partitionem usque ejus trunci egrediuntur, pro binis unam aliquando egredi, rarum non est. Verum hic infra arteriarum Intercostalium Inferiorum duo suprema paria, tria proxima desiderabantur, uno ter continenter osculo pro duobus in medio occurrente, eoque non cæteris majori, neque statim, ut sæpius cum unum est, solet, in gemina diviso, imo ad tractum saltem transversi digiti, quantum videlicet depositæ Aortæ adhærens relictum fuerat, in arteriam unicam producto. Sed vicissim diaphragma (quando enim de varietatibus loqui cœpimus, hanc, quamvis non ita raro a nobis quidem & conspectam, & ostensam, nolumus prætermittere) unius vice foraminis pro vena Cava in thoracem transmittenda, duo habuit, tenuissimo quidem interstitio, sed evidentissimo, divisa. Venter denique in iis quæ relictæ in ipso fuerant, infimis Partibus hæc exhibuit adnotanda. Ovarium utrumque, & præsertim dexterum, album, & grandius permulto quam consuevit, & tuberosum, ex tuberibus fiebat, sive ex hydatidibus, quas inter majores erant aliquæ, præ cæteris aqua adeo distentæ, ut altiuscule, si pungeres, prosiliret. Tuba utraque tamen ab illis erat omnino soluta. Uterini fundi interior facies ex rubro nigricabat, nempe a sanguine pluribus locis subsistente, quem si ut exprimeres, digitos exterius utero subjiciebas, præ laxitate facies illa interior lacerabatur. Quæ res, atque altera, a me in eodem cadavere animadversa, & hic pro raritate non reticenda, nempe de duobus nervis (1), in quos manu dumtaxat interposita Cruralem Posteriorem ad ventris pelvim usque diviseram, cum alterum, qui paulo erat socio crassior, cultro in duas secundum longitudinem partes discidissem, vas inter ejus fibras, hisque propemodum parallelum, nec procul ab nervi ejusdem axe offendi, sanguine plenum, cujus diameter vasis Bononiensem lineam ferme æquabat; hæ igitur, ut dicere inceperam, duæ res suspicionem incusserant sanguinis, ut in vasis pelvis, & quæ ad hanc pertinent, sic in vesica quoque, & urethra adnexa ea fortasse copia restitantis, ut meæ solitæ officeret perquisitioni. Sed utraque aperta, urethræ quidem internam tunicam a vasculis illis confertis, & secundum longitudinem parallelis totam nigricantem inveni, sed eo magis, quo magis ad imum orificium descendebat suum, quod laxum erat, & laxatam a dextris ejusdem tunicæ particulam, ut in quibusdam aliis vidi mulieribus (2), extrorsum prolabi sinebat; urethræ tamen superior pars præter colorem nihil habebat quod Observationi obstaret nostræ, vesica autem ne id quidem. Sanissima enim erat, & corpora illa duo exstantia ostendebat ab ureteribus profecta, & sic satis ad angulum convenientia qui trans-

(1) Vid. Epist. 69. n. 2. (2) Epist. 50. n. 51. & Epist. 56. n. 21.

transversi digiti intervallo a vesicæ orificio distabat. Neque autem in hoc intervallo, neque in eo orificio, neque in proxima urethra subrotundum quidquam, & vel leviter protuberans meis, & mecum attente inspectantium oculis se se obtulit, & ut verbo dicam, Uvulæ illius nec vola, nec vestigium fuit.

11. Habes hujus meæ perquisitionis exitum in vesicis quinque repetitæ, quarum nullam morbus, aut urinæ copia, aut injectus aer distenderat, si tertiam excipias, in quam tamen vix tantum aeris immissum fuerat, quantum esset ad ejus ostendendam figuram satis. Nec plura hac hyeme cadavera dissecuimus; sed ex horum aliis alias partes quæ pro minus sanis substituerentur, accepimus, & sic nostris totam complectentibus Rem Anatomicam Exercitationibus hoc quoque anno, qui ab suscepto hoc gravissimo illam tradendi Munere quinctus nobis fuit & quadragesimus, finem haud infeliciter imposuimus.

12. Quod reliquum est, si forte miraris, me in his Litteris consuetudinem minus servasse meam, ad historias videlicet fere singulas aliquid, imo interdum plurima adnotandi, & contra, quas inter dissecandum varietates animadverteram, vix paucas, nec sæpe adeo dissectionibus interjiciendi; quod ad primum attinet, sic habeto, non fecisse, tum quia cito quod pollicitus fueram, mittere placuit, tum quia de plerisque ejusdemmodi jam satis multa tot aliis Epistolis adnotaveram: quod vero ad alterum spectat, non tam fecisse, ne Litterulæ hæ tibi forte viderentur esse breviores, quam quia spes jam incipit me deficere, tantum mihi adhuc vivendi tempus fore, ut seorsum in unum colligam quas omittebam, varietates, & complura item quibus esse locum inter morbidarum Partium descriptiones, identidem negabam, nempe observationibus quibusdam meis, ad Anatomen earundem Partium secundum naturam pertinentibus. Utrumque igitur pro tua humanitate æqui bonique facies, & Valebis.

FINIS TOMI QUARTI, ET ULTIMI.

Rlo. Nov. 8 9e

